Finansijsko izveštavanje

Zoran Petrović

Beograd, 2022.

Univerzitet Singidunum

Zoran Petrović

FINANSIJSKO IZVEŠTAVANJE

Drugo izdanje

Beograd, 2022.

FINANSIJSKO IZVEŠTAVANJE

Autor:
dr Zoran Petrović

Recezent:
dr Milovan Stanišić

Izdavač: UNIVERZITET SINGIDUNUM
Beograd, Danijelova 32
www.singidunum.ac.rs

Za izdavača:
dr Milovan Stanišić

Tehnička obrada:
Zoran Petrović

Dizajn korica:
Aleksandar Mihajlović

Godina izdanja:
2022.

Tiraž:
600 primeraka

Štampa:
Birograf, Beograd

ISBN: 978-86-7912-729-7

Copyright:
© 2022. Univerzitet Singidunum
Izdavač zadržava sva prava.

Predgovor

Udžbenik Finansijsko izveštavanje namenjen je studentima Univerziteta "Singidunum" iz Beograda za predmet "Finansijsko izveštavanje".

U udžbeniku su obrađeni *Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja*.

Struktura udžbenika prilagođena je nastavnom planu i programu smera "Računovodstvo i revizija". U tom smislu u udžbeniku nisu ravnomerno obrađeni svi *Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja*. Manje detaljno su obrađeni oni Standardi koji su izučavani u okviru predmeta "Računovodstvo" i "Upravljačko računovodstvo", kao i Standardi koji se detaljnije izučavaju u okviru master studija na Univerzitetu "Singidunum".

Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja su u udžbeniku obrađeni grupisani u sledeće celine:

1. Standardi koji generalno regulišu poslove prikazivanja i obelodanjivanja (MRS 1, MRS 7, MRS 34, MRS 24, MRS 29, MRS 33 i MSFI 8);
2. Standard koji se primenjuje pri odmeravanju fer vrednosti (MSFI 13);
3. Standardi koji najdirektnije regulišu računovodstveno obuhvatanje zaliha (MRS 2 i MRS 41);
4. Standardi koji najdirektnije regulišu računovodstveno obuhvatanje osnovnih sredstava i nematerijalnih ulaganja (MRS 16, MRS 40, MRS 38, MSFI 6, MSFI 16 i MSFI 5);
5. Standardi koji regulišu računovodstveno obuhvatanje učešća u kapitalu i poslovne kombinacije (MRS 27, MRS 28, MSFI 10, MSFI 11, MSFI 12 i MSFI 3);
6. Standardi koji regulišu računovodstveno obuhvatanje finansijskih instrumenata (MRS 32, MSFI 9 i MSFI 7);
7. Standardi koji regulišu računovodstveno obuhvatanje određene vrste transakcija ili događaja (MSFI 15, MRS 20, MRS 21, MRS 37, MRS 23, MRS 19, MRS 26, MRS 12, MSFI 2 i MSFI 4); i
8. Standardi koji regulišu obavljanje određenih računovodstvenih poslova (MSFI 1, MRS 8 i MRS 10).

Sadržaj

Predgovor 5
Profesionalna računovodstvena regulativa - Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja 6
Konceptualni okvir za finansijsko izveštavanje 24
MRS 1 Prezentacija finansijskih izveštaja 45
MRS 7 Izveštaj o tokovima gotovine 95
MRS 34 Periodično finansijsko izveštavanje 97
MRS 24 Obelodanjivanje povezanih strana 100
MSFI 8 Segmenti poslovanja 104
MRS 29 Finansijsko izveštavanje u hiperinflatornim privredama 110
MRS 33 Zarade po akciji 111
MSFI 13 Odmeravanje fer vrednosti 113
MRS 2 Zalihe 116
MRS 41 Poljoprivreda 139
MRS 16 Nekretnine, postrojenja i oprema 152
MRS 40 Investicione nekretnine 207
MRS 38 Nematerijalna imovina 233
MSFI 6 Istraživanje i procenjivanje mineralnih resursa 274
MSFI 16 Lizinzi 278
MRS 36 Umanjenje vrednosti imovine 283
MSFI 5 Stalna imovina koja se drži za prodaju i prestanak poslovanja 290
MRS 27 Pojedinačni finansijski izveštaji 292
MRS 28 Investicije u pridružene entitete i zajedničke poduhvate 294
MSFI 10 Konsolidovani finansijski izveštaji 296
MSFI 11 Zajednički aranžmani 298
MSFI 12 Obelodanjivanje o učešćima u drugim entitetima 300
MSFI 3 Poslovne kombinacije 301
MRS 32 Finansijski instrumenti: Prezentacija 306
MSFI 9 Finansijski instrumenti 311
MSFI 7 Finansijski instrumenti: obelodanjivanja 315
MSFI 15 Prihod od ugovora sa kupcima 318
MRS 37 Rezervisanja, potencijalne obaveze i potencijalna sredstva 322
MRS 20 Računovodstveno obuhvatanje državnih dodeljivanja i obelodanjivanje državne pomoći 328
MRS 21 Efekti promene deviznih kurseva 330
MRS 23 Troškovi pozajmljivanja 336

MSFI 2 Plaćanja bazirana na akcijama 346
MSFI 4 Ugovori o osiguranju 349
MRS 12 Porezi iz dobitka 353
MRS 19 Primanja zaposlenih 356
MRS 26 Računovodstveno i izveštavanje planova penzijskih primanja 358
MSFI 1 Primena Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja po prvi put 359
MRS 8 Računovodstvene politike, promene računovodstvenih procena i greške 362
MRS 10 Događaji posle izveštajnog perioda 395

Profesionalna računovodstvena regulativa - Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja

U ovom delu *Udžbenika* ukratko ćemo:
1. definisati *Međunarodne standarde finansijskog izveštavanja* i objasniti cilj njihove primene,
2. objasniti način na koji su u *Udžbeniku* obrađeni *Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja*,
3. prikazati delokrug *Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja*,
4. objasniti obaveznost primenjivanja *Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja* u Republici Srbiji i ukazati na probleme u njihovom primenjivanju.

1. *Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja* - definisanje i cilj primene

1) Računovodstveni standardi su obavezujuća pravila o načinu računovodstvenog obuhvatanja transakcija, sastavljanju i prikazivanju finansijskih izveštaja.
2) Jednu grupu tih standarda čine i *Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja*. Njih usvaja, donosi odluke o njihovim izmenama ili ih ukida O*dbor za Međunarodne računovodstvene standarde* (IASB) - u daljem tekstu: *Odbor*, čije je sedište u Londonu. *Odbor* je pravni sledbenik *Odbora Komiteta za međunarodne računovodstvene standarde* (IASC), koji je usvojio najviše *Međunarodnih računovodstvenih standarda* (IAS)[1].
3) Termin "*Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja*" obuhvata Standarde i Tumačenja i to:
   - *Međunarodne računovodstvene standarde (29 Standarda[2])* - napomena: *Odbor Komiteta za međunarodne računovodstvene standarde* (IASC) je Standarde donosio pod nazivom "*Međunarodni računovodstveni standardi*",

[1]Kada je 2002. godine započeo sa radom O*dbor za Međunarodne računovodstvene standarde* je doneo odluku da sva 34 tada postojeća i važeća *Međunarodna računovodstvena standarda* i svih 30 tada postojećih i važećih *Tumačenja* ostanu na snazi, sve dok ne bude doneta odluka da se više ne primenjuju.

[2]Broj naveden u zagradi označava broj važećih *Međunarodnih računovodstvenih standarda* na dan 01.01.2009. godine. Ova napomena važi i za broj *Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja* i Tumačenja.

- *Međunarodne standarde finansijskog izveštavanja (8 Standarda)* - napomena: *Odbor za međunarodne računovodstvene standarde* (IASB) Standarde donosi pod nazivom "*Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja*", i
- *Tumačenja koja daje Komitet za tumačenja međunarodnog finansijskog izveštavanja* /IFRIC/[3] (13 *Tumačenja, plus 11 Tumačenja koje je doneo Stalni komitet za tumačenja* /SIC/).

Odbor po važnosti ne rangira Standarde iznad Tumačenja. Ona su po statusu iste važnosti kao i Standardi.

Regulatorni okvir *Odbora* sem *Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja* čini i *Okvir za pripremanje i prikazivanje finansijskih izveštaja*.

Odbor je objavio i *Predgovor standardima finansijskog izveštavanja*. U njemu *Odbor* izlaže svoje ciljeve, strukturu i način rada, navodi svoju odluku iz 2001. godine o kontinuitetu nastavka *Međunarodnih računovodstvenih standarda* i *Tumačenja*, ukazuje na delokrug, ovlašćenja, vreme primene, jezik na kome su odobreni i način na koji se prevode *Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja*.

Sem toga *Odbor* je usvojio praksu da uz novodonete Standarde (ali ne kao deo Standarda) objavljuje i dokument pod nazivom "Osnove za zaključke". Ovaj dokument sadrži najvažnije dileme, mišljenja i razloge zbog kojih se *Odbor* opredelio da konkretan Standard izgleda onako kako je usvojen.

4) Cilj primene *Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja* je obezbeđenje kvalitetnih finansijskih izveštaja privrednog subjekta i njihove uporedivosti sa:
   - njegovim finansijskim izveštajima iz prethodnih obračunskih perioda ili
   - finansijskim izveštajima nekog drugog (uporedivog) privrednog subjekta, bez obzira gde se on (geografski) nalazi.

   Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja su nastali kao odraz potrebe za harmonizovanjem računovodstvene prakse na svetskom nivou. Globalizacija svetskog tržišta kapitala uslovljava brži razvoj i primenu *Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja* kao bitnog preduslova za stvaranje i prikazivanje kvalitetnijih finansijskih izveštaja ne samo neposrednih učesnika na finansijskim tržištima, već posredno i svih privrednih subjekata koji imaju interes i potrebu za stranim investicijama. Slobodan promet kapitala između zemalja zahteva ujednačavanje sadržaja i forme finansijskih izveštaja kako bi se olakšalo njihovim korisnicima, na prvom mestu investitorima,

[3]Ovaj Komitet je pravni sledbenik *Stalnog komiteta za tumačenja* (SIC).

njihovo korišćenje i upoređivanje radi donošenja optimalnih investicionih odluka sa što manjim rizikom. Primena *Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja* u finansijskom izveštavanju privrednih subjekata pruža investitorima relevantne informacije, smanjuje troškove pribavljanja informacija, utiče na pristup tržištima kapitala i čini da raspoložive informacije budu uporedive na međunarodnom nivou.

5) Zbog otklanjanja nedoumica koje se mogu javiti prilikom primene *Međunarodnih računovodstvenih standarda* bio je formiran *Stalni komitet za tumačenja* (SIC), koji je sastavio veći broj Tumačenja. Od 2002. godine njegov naslednik je *Komitet za tumačenja međunarodnog finansijskog izveštavanja* (IFRIC). Tumačenja nisu *Međunarodni računovodstveni standardi*, ali je njihova primena obavezujuća za one koji primenjuju *Međunarodne standarde finansijskog izveštavanja*. Svako Tumačenje, uglavnom, ima tri dela: pitanja, konsenzus (odgovore na pitanja) i osnovu za zaključivanje. Do 2004. godine skoro svaki *Međunarodni računovodstveni standard* u svom uvodnom delu ima pobrojana Tumačenja u kojima se pojašnjavaju neka od pitanja koja su značajna za njegovu primenu.
6) Svaki Standard se tumači i primenjuje u kontekstu njegovog cilja, *Osnova za zaključivanje, Predgovora standardima finansijskog izveštavanja* i *Okvira za sastavljanje i prikazivanje finansijskih izveštaja*.

2. Način na koji su u *Udžbeniku* obrađeni *Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja*

1) ..U *Udžbeniku* su ponaosob obrađeni *Okvir*, *Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja* i *Međunarodni računovodstveni stan*dardi. Tumačenja nisu posebno obrađena, već je njihovo objašnjenje sadržano u okviru konkretnog Standarda na koji se odnose.
2) ..Kada u *Udžbeniku* upotrebljavamo naziv "Standard" (dakle sa velikim početnim slovom "S") mislimo i na *Međunarodne računovodstvene standarde* i na *Međunarodne standarde finansijskog izveštavanja*.
Svaki *Međunarodni računovodstveni standard* i *Međunarodni standard finansijskog izveštavanja* je potpun zvaničan dokument i podeljen je na delove - paragrafe (stavove)[4]. Postoje dve vrste paragrafa:

[4]U nastavku *Udžbenika*, kada samostalno upotrebimo termin "Standard", mislimo na potpun dokument (skup "standarda" i "smernica i objašnjenja"), a kada samostalno upotrebimo termin "standard", mislimo na deo nekog "Standard"-a, uključujući i smernice i objašnjenja. Sem toga napominjemo i da se izraz "Standard" odnosi i na *Međunarodne računovodstvene standarde* i na *Međunarodne standarde finansijskog izveštavanja*.

1....paragrafi u obliku pravila, tj. načela, za koja se u stručnoj literaturi upotrebljava izraz standard (skrećemo pažnju da je upotrebljeno malo početno slovo "s") - u tekstu Standarda oni su označeni tamnijim (boldiranim) slovima. Imperativno su postavljeni, što znači da je privredni subjekt dužan da primeni zahteve tog standarda i to na sve odgovarajuće i značajne stavke u svojim finansijskim izveštajima, kako bi oni bili usklađeni sa *Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja*.

Na primer, u paragrafu 13. MRS 24 Obelodanjivanje odnosa sa povezanim licima navedeno je:

"Odnosi između matičnih i povezanih lica obelodanjuju se bez obzira na to da li je bilo transakcija između povezanih lica..."; i

2....paragrafi u obliku smernica i objašnjenja za primenu paragrafa u obliku standarda (standarda koji se piše sa malim početnim slovom "s") - uz skoro svaki standard nalaze se odgovarajuće smernice i objašnjenja za njegovu primenu. U tekstu Standarda smernice i objašnjenja nisu boldirani. Paragrafi u obliku smernica i objašnjenja nisu imperativno postavljeni, već objašnjavaju kako primeniti standarde, ili zašto je nešto predviđeno standardom.

Na primer, u paragrafu 14. MRS 24 Obelodanjivanje odnosa sa povezanim licima je navedeno:

"Da bi korisnici finansijskih izveštaja mogli da steknu sliku o razmeri uticaja odnosa sa povezanim licima na privredni subjekt koji podnosi izveštaj, pravilno je obelodaniti odnos sa povezanim licima, ukoliko postoji kontrola, bez obzira na to da li je bilo transakcija između povezanih lica".

3) ..Za neka objašnjenja u *Udžbeniku* upotrebljavamo izraz "Standardi i Tumačenja" a za neka "*Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja*". Izraz "Standardi i Tumačenja" primenjujemo kada za konkretno razmatranu situaciju (poslovnu transakciju, događaj ili okolnost) u postojećim Standardima i Tumačenjima postoji zahtev ili preporuka a izraz "*Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja*" koristimo kada pored Standarda i Tumačenja mislimo i na *Okvir za pripremanje i prikazivanje finansijskih izveštaja* - naime, moguće je da u postojećim Standardima ili Tumačenjima za konkretnu situaciju (poslovnu transakciju, događaj ili okolnost) nema odgovarajućeg zahteva ili preporuke, u kom slučaju se privredni subjekt oslanja na zahteve i preporuke iz *Okvira.*

4) ..U pojedinim Standardima predviđena su dva ili više računovodstvena postupka za neke transakcije i poslovne događaje. Redosled njihovog navođenja u Standardu ne predstavlja njihovo rangiranje po važnosti.

Privredni subjekt treba da proceni koji postupak treba primeniti i čija primena bi doprinela dobijanju kvalitetnijih finansijskih izveštaja.

5) U *Udžbeniku* su dati praktični primeri primene *Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja*. Odabrali smo primere za koje smo smatrali da će se najčešće pojavljivati u praksi i poslovne promene kod kojih se najčešće javljaju problemi vezani za primenu *Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja*.
6) S obzirom da *Udžbenik* nema oblik komentara *Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja* tekstovi u *Udžbeniku* ne sadrže citiranje paragrafa Standarda i Tumačenja, pa nakon toga njihovo komentarisanje.
7) ..Na početku svakog Standarda daju se definicije izraza koji se u njemu koriste. Korisnik Standarda treba dobro da ovlada ovim izrazima, jer je to bitan preduslov za njihovo razumevanje. Pri objašnjavanju *Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja* opredelili smo se da u odnosu na tekst *Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja* proširimo prikaz izraza koji se u njima koriste.
8) ..U *Udžbeniku* smo, radi jasnijeg prikazivanja izložene materije, neke izraze označavali kosim slovima. Razloge za to ćemo objasniti na sledeća dva primera:
   1… primer iz *MRS 41 Poljoprivreda*: "Biološko sredstvo se prilikom početnog priznavanja, kao i na svaki *datum bilansa*, meri (vrednuje) po svojoj *fer vrednosti umanjenoj za procenjene troškove njegove prodaje na mestu uzgajanja*, osim u slučaju kada se fer vrednost ne može pouzdano izmeriti" - kosa slova su korišćena da ukažu kako se naziva vrednost po kojoj se meri biološko sredstvo: "fer vrednosti umanjenoj za procenjene troškove njegove prodaje na mestu uzgajanja". Smatrali smo da zbog dužine naziva te vrednosti, treba korisniku *Udžbenika* pomoći da je u tekstu prepozna i lako uoči (da je ne bi mešao sa ostalim delom teksta) - to smo pokušali da uradimo korišćenjem kosih slova;
   2… primer iz *MSFI 5 Stalna sredstva koja se drže za prodaju i poslovanja koja su prestala*: "Privredni subjekt prikazuje i obelodanjuje informacije koje omogućavaju korisnicima finansijskih izveštaja da procenjuju finansijske uticaje *poslovanja koje prestaje* i po osnovu raspolaganja *stalnim sredstvima koja se drže za prodaju* (ili *raspoloživim grupama*)" - u ovom primeru su upotrebljena tri izraza koja smo istakli kosim slovima prvenstveno zbog njihove neuobičajenosti i ne korišćenja u dosadašnjoj računovodstvenoj praksi u našoj zemlji.

3. Delokrug *Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja*

1) ..Prema *Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja* kompletan skup finansijskih izveštaja se sastoji od:
   - *izveštaja o finansijskom položaju /bilansa stanja/*,
   - *izveštaja o ostvarenim rezultatima /bilansa uspeha/*,
   - *izveštaja o tokovima gotovine*,
   - *izveštaja o promenama na kapitalu* i
   - *napomena*.

   U okviru finansijskih izveštaja mogu se prikazati: godišnji izveštaji rukovodstva o poslovanju, komentari rukovodstva, mišljenje revizora i druge isprave.
2) ..*Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja* primenjuju se na sastavljanje i prikazivanje finansijskih izveštaja opšte namene privrednih subjekata čije su aktivnosti usmerene ka ostvarivanju dobiti. To mogu biti preduzeća, banke, druge finansijske organizacije, društva za osiguranje, osim ako se u nekom od Standarda drugačije ne naznači. U praksi postoji dilema da li se *Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja* primenjuju i na sastavljanje finansijskih izveštaja privrednih subjekata u stečaju. S obzirom da se otvaranjem postupka stečaja ne menja cilj postojanja privrednog subjekta (jer je stečaj postupak /a ponekad i pokušaj/ finansijskog oporavka privrednog subjekta) proizlazi da i takvi privredni subjekti mogu, ukoliko je to primereno, koristiti *Međunarodne standarde finansijskog izveštavanja. Napominjemo da je u Republici Srbiji* Nacionalnim standardom broj 2. NACIONALNI STANDARD ZA PRIPREMU POPISA IMOVINE STEČAJNOG DUŽNIKA, SAČINjAVANjE LISTE DUŽNIKA STEČAJNOG DUŽNIKA, LISTE POVERILACA I POČETNOG STEČAJNOG BILANSA. U navedenom standardu se prilikom navođenja načina vrednovanja sredstava vrši pozivanje na određeni *Međunarodni računovodstveni standard*.
3) ..Svaki Standard se, posmatran ponaosob, primenjuje na sve događaje i transakcije koji se uklapaju u njegove definicije, osim ako konkretnim Standardom nije drugačije naznačeno. Očigledan primer za ovo možemo naći u *MRS 1 Prezentacija finansijskih izveštaja*. U paragrafu 2. navedeni su finansijski izveštaji na koje se ovaj Standard odnosi:

   "Ovaj standard treba primeniti na sve finansijske izveštaje opšte namene, koji se sastavljaju i prikazuju u skladu sa Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja (IFRS).

U paragrafu 4. *MRS 1 Prezentacija finansijskih izveštaja* navedeni su finansijski izveštaji na koje se ovaj Standard ne primenjuje:

"Ovaj standard se ne primenjuje na strukturu i sadržaj sažetih periodičnih finansijskih izveštaja, koji se sastavljaju u skladu sa IAS 34 *Periodično finansijsko izveštavanje.* Međutim, paragrafi 15–35 primenjuju se na takve finansijske izveštaje. Ovaj standard se podjednako primenjuje na sve entitete, uključujući one koji prikazuju konsolidovane finansijske izveštaje u skladu sa IFRS 10 *Konsolidovani finansijski izveštaji*, i one koji prikazuju pojedinačne finansijske izveštaje u skladu sa IAS 27 *Pojedinačni finansijski izveštaji.*"

4) ..*Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja* se ne primenjuju na beznačajne stavke. Značajnost stavki iz svog delokruga određuje svaki Standard ponaosob, s tim da se, sem retkog izuzetka, ne vrši kvantifikovanje "praga" značajnosti. Ponekad se u Standardima za kvalifikovanje značajnosti stavki upotrebljavaju posebni termini, kao na primer "materijalno značajne greške" - u *MRS 8 Računovodstvene politike, promena računovodstvenih procena i greške*. Dakle, uglavnom, ne postoji unapred postavljen prag značajnosti, niti se on vezuje samo za finansijski iznos stavke. Značajnost je ponekad određena ne veličinom, već prirodom (vrstom) stavke (odnosno transakcije). Pod značajnošću se podrazumevaju i rizici.

5) ..Standardi se bave:

1. priznavanjima i vrednovanjima stavki u finansijskim izveštajima i
2. prikazivanjima i obelodanjivanjima u vezi sa stavkama finansijskih izveštaja i samim finansijskim izveštajima.

1. **Priznavanje** je određivanje da li se neka stavka (transakcija) može naći u nekom od finansijskih izveštaja (*izveštaju o finansijskom rezultatu /bilansu stanja/*, *izveštaju o ostvarenim rezultatima /bilansu uspeha/*) i u kom vremenskom periodu. Na primer, ukoliko se troši materijal za investicije u osnovna sredstva, pod priznavanjem se podrazumeva određivanje da li se radi o rashodu ili će vrednost utrošenog materijala direktno biti uključena u vrednost investicija, pa bi se prema tome na kraju obračunskog perioda taj iznos našao u *izveštaju o finansijskom rezultatu /bilansu stanja/*. Standardi razlikuju dve vrste priznavanja:
   1/ .. **početno priznavanje** - radi se o priznavanju kojim se neka stavka uvodi u poslovne knjige: *na primer, pri kupovini opreme priznaje se povećanje stavki opreme, akontiranog PDV i stavke obaveze prema dobavljačima*;
   2/ .. **naknadno priznavanje** - radi se o postupku priznavanja za neku već postojeću stavku u finansijskim izveštajima. Ono se radi:
      - u toku godine kada u vezi sa postojećom stavkom nastane neki poslovni događaj - *na primer, vrednost radova nadgradnje*

građevinskog objekta bi se priznala kao povećanje njegove knjigovodstvene vrednosti a zamena sijalica kao rashod perioda; ili

- na kraju poslovne godine, kada se za postojeće stavke proverava da li i dalje ispunjavaju uslove za priznavanje - *na primer, za potraživanja od kupaca proverava se da li i dalje ispunjavaju uslove za priznavanje, jer recimo nad nekim kupcem može biti otvoren postupak likvidacije*.

Standardi upotrebljavaju i izraz "prestanak priznavanja". U pitanju je računovodstveni postupak kojim se neka stavka isknjižava iz poslovne evidencije jer više ne ispunjava uslove za priznavanje.

U okviru posla priznavanja obavlja se i posao klasifikovanja stavki. *Na primer, kamion koji preduzeće koristi već je priznat kao sredstvo. U slučaju da odluči da ga proda preduzeće nastavlja sa njegovim priznavanjem (i dalje ga tretira kao sredstvo) ali ga ako su ispunjeni uslovi iz MSFI 5 Stalna sredstva namenjena prodaji i poslovanja koja su prestala klasifikuje kao sredstvo namenjeno prodaji.*

S obzirom da je knjigovodstvo vrednosna evidencija svako priznavanje je povezano sa vrednovanjem.

Vrednovanje podrazumeva određivanje iznosa u stavu za knjiženje, kao i iznosa stavki u finansijskim izveštajima - *na primer, ukoliko se troši materijal za potrebe proizvodnje, pod vrednovanjem se podrazumeva određivanje vrednosti utrošenog materijala (primenom odgovarajuće metode obračunavanja izlaza sa zaliha)*.

Prema kriterijumu primenjenog postupka vrednovanja ono se deli na:

1/ .. **merenje** - merenje je način određivanja iznosa u stavu za knjiženje ili iznosa stavki finansijskih izveštaja kod kojeg se on može izmeriti bez potrebe za vršenjem bilo kakvih procena (*na primer, određivanje nabavne vrednosti materijala kupljenog franko magacin preduzeća vrši se na osnovu fakture dobavljača, tj. u njoj je naznačen iznos nabavne vrednosti tog materijala. Bez obzira koji računovođa utvrđuje nabavnu vrednost kupljenog materijala svaki bi morao u paru da utvrdi istu nabavnu vrednost materijala.*); i

2/ .. **procenjivanje** - procenjivanje je način određivanja iznosa u stavu za knjiženje ili iznosa stavki u finansijskim izveštajima koji u sebi sadrži određena procenjivanja (veka korišćenja sredstva, ključa za raspodelu troškova nabavke, fer vrednosti sredstva, troškova prodaje, upotrebne vrednosti sredstva, itd.) - *na primer, za obračun amortizacije građevinskog objekta preduzeće procenjuje njegov vek korišćenja i njegovu rezidualnu vrednost. Pri primeni modela*

revalorizacije iz MRS 16 Nekretnine, postrojenja i oprema procenom bi se utvrđivala fer vrednost konkretnog sredstva - ako je na primer u pitanju građevinski objekat mala je verovatnoća da ukoliko se posao procene odvojeno poveri dvojici ili trojici procenitelja da oni u dinar procene istu fer vrednost.

Sa stanovišta vremena kad se radi Standardi razlikuju:

1/ .. **početno vrednovanje** - početno vrednovanje je povezano sa početnim priznavanjem - radi se o određivanju vrednosti stavke koja se uvodi u poslovne knjige: *na primer, pri kupovini opreme određuje se njena nabavna vrednost;* i

2/ .. **naknadno vrednovanje** - određivanje vrednosti neke stavke u finansijskim izveštajima na *datum bilansa* ili u toku godine u slučaju da se isknjižava (zbog prodaje, oštećenja, rashodovanja, manjka i sl.) - *primer za naknadno vrednovanje može biti obračun amortizacije opreme na kraju poslovne godine*;

2… Pod **prikazivanjem (prezentovanjem)** se podrazumeva fizičko prikazi-vanje stavki (sredstava, obaveza, kapitala, prihoda, rashoda i dr.) bilo u obrascima finansijskih izveštaja, bilo u napomenama. To prikazivanje može da bude u obliku tabela (kao što su propisani obrasci *izveštaja o finansijskom položaju /bilansa stanja/*, *izveštaja o ostvarenim rezultatima /bilansa uspeha/*, *izveštaja o tokovima gotovine* i *izveštaja o promenama na kapitalu*) ili u tekstualnoj formi. Pojedinim Standardima se propisuje sadržaj finansijskih izveštaja u vidu stavki koje se obavezno moraju naći u njima (radilo bi se o obelodanjivanju u širem smislu te reči). Tako, na primer, *MRS 1 Prikazivanje finansijskih izveštaja* u paragrafu 54. navodi pozicije koje se (ako ih privredni subjekt ima) obavezno kao posebne stavke moraju prikazati u *izveštaju o finansijskom položaju /bilansu stanja/*:

"Kao minimum, izveštaj o finansijskoj poziciji obuhvata linijske stavke koje prikazuju sledeće
iznose:
(a) nekretnine, postrojenja i oprema;
(b) investicione nekretnine;
(c) nematerijalna sredstva;..."

Obelodanjivanje (objavljivanje) je davanje pisanih obrazloženja o finansijskim politikama i stavkama iskazanim u finansijskim izveštajima. Neka od obelodanjivanja u *Udžbeniku* zasnovana su na hipotetičkom primeru preduzeća "RADNIK" A.D. Beograd. Na primer:

"Zalihe se vrednuju po nižem iznosu, troška nabavke ili neto prodajne vrednosti.

Za obračun izlaza sa zaliha (zbog trošenja, prodaje, rashodovanja i sl.) primenjuju se sledeće metode

- *zalihe materijala se vrednuju po FIFO metodi;*
- *zalihe trgovinske robe na veliko se evidentiraju po FIFO metodi;*
- *zalihe robe u trgovini na malo se evidentiraju po metodi trgovine na malo (maloprodajnoj metodi). Stopa razlike se utvrđuje ponaosob za svaki maloprodajni objekat;*
- *zalihe gotovih proizvoda se evidentiraju po metodi ponderisanih prosečnih cena.*

Troškovi kamata nisu sadržani u vrednosti zaliha."

Sem obelodanjivanja u finansijskim izveštajima Standardi regulišu i obelodanjivanje finansijskih izveštaja. Radi se o njihovom stavljanju na uvid javnosti, tj. njihovim korisnicima.

8) Zahtevi Standarda i Tumačenja odnose se i na:
   - . izradu *konsolidovanih finansijskih izveštaja* (naravno, ukoliko su za to ispunjeni uslovi), ulaganja u *zavisna* i *pridružena pravna lica* i zajedničke poduhvate,
   - . spajanja i sticanja, tj. poslovne kombinacije,
   - . nepredviđene događaje, događaje nakon *završetka izveštajnog perioda*, okolnosti poslovanja i dr.

4. Primenjivanje *Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja* u Repub-lici Srbiji

1) *Zakonom o računovodstvu i reviziji* („Službeni list SRJ“, br. 71/2002 i 55/2004) u sistem finansijskog izveštavanja u Republici Srbiji uvedena je obavezna neposredna primena *Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja*. Ovu obavezu od 1. januara 2003. godine imale su banke i druge finansijske organizacije, a od 1. januara 2004. godine preduzeća i zadruge, društva za osiguranje, berze i berzanski posrednici, kao i druga pravna lica koja vode poslovne knjige i sastavljaju i prikazuju finansijske izveštaje u skladu sa *Zakonom o računovodstvu i reviziji*. Preduzetnici koji su se opredelili da poslovne knjige vode po sistemu dvojnog knjigovodstva u skladu sa *Zakonom o računovodstvu i reviziji*, takođe su imali obavezu primene *Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja*.

2) Donošenjem novog *Zakona o računovodstvu i reviziji* u 2006. godini ("Službeni glasnik RS", br. 46/2006) menja se obaveznost primene *MSFI*. Naime, u stavu 6. člana 2. *Zakona* propisuje se obavezna neposredna primena *MRS*, odnosno *MSFI* za:
   - velika pravna lica;
   - srednja pravna lica;
   - matično pravno lice koje sastavlja *konsolidovane finansijske izveštaje* - *Zakonom* nije za *zavisna pravna lica* propisana obavezna neposredna primena *MSFI* (sem ako ne spadaju u velika ili srednja pravna lica ili pravna lica koja emituju hartije od vrednosti...). Međutim, i *zavisna pravna lica* moraju primenjivati neposredno *MSFI* jer to nalaže *MRS 27 Konsolidovani i pojedinačni finansijski izveštaji* - Privredni subjekti koji pripadaju grupi pravnih lica za koju se sastavljaju *konsolidovani finansijski izveštaji* moraju da primenjuju identične računovodstvene politike. U suprotnom za *konsolidovane finansijske izveštaje* koje sastavlja *matično pravno lice* se ne bi moglo reći da su u svemu sastavljeni u skladu sa *MSFI.*

   Članom 20. *Zakona o računovodstvu* ("Službeni glasnik RS", br. 62/2013 i 30/2018) propisano je da za priznavanje, vrednovanje, prezentaciju i obelodanjivanje pozicija u finansijskim izveštajima, velika pravna lica, pravna lica koja imaju obavezu sastavljanja konsolidovanih finansijskih izveštaja (matična pravna lica), javna društva, odnosno društva koja se pripremaju da postanu javna, u skladu sa zakonom kojim se uređuje tržište kapitala, nezavisno od veličine, primenjuju *MSFI*.

   Od 1. januara 2020. godine članom 24. *Zakona o računovodstvu* ("Službeni glasnik RS", br. 73/2019) propisano da za priznavanje, vrednovanje, prezentaciju i obelodanjivanje pozicija u finansijskim izveštajima velika pravna lica, pravna lica koja imaju obavezu sastavljanja konsolidovanih finansijskih izveštaja (matična pravna lica), javna društva, odnosno društva koja se pripremaju da postanu javna, u skladu sa zakonom kojim se uređuje tržište kapitala, nezavisno od veličine, primenjuju *MSFI*. Članom 25. ovog zakona dozvoljeno je malim i srednjim pravnim licima da se dobrovoljno odluče za primenu *MSFI*, dok je to pravo mikro pravnim licima dato članom 26.

   Imajući u vidu obveznike primenjivanja *Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja* u *Udžbeniku* smo upotrebljavali izraz "privredni subjekt" ili samo "subjekt" pod kojim smo podrazumevali privredno društvo (preduzeće, zadrugu, drugo pravno lice), banku, društvo za osiguranje, kao i svaki drugi oblik privrednog organizovanja koji je obavezan da primenjuje *Međunarodne standarde finansijskog izveštavanja*. Izraz "pravno lice" smo upotrebljavali samo kada se određeni Standard

odnosi na subjekt privređivanja koji mora biti u formi odgovarajućeg pravnog lica (ne može dakle biti u pitanju fizičko lice, tj. preduzetnik) - koristili smo na primer termin "zavisno pravno lice".

3) S obzirom da određeni broj privrednih subjekata u Republici Srbiji primenjuje *MSFI*, cilj pisanja *Udžbenika* bio je da se pomogne računovođama pri sastavljanju i prikazivanju finansijskih izveštaja.
4) Problemi finansijskog izveštavanja koji proizlaze iz neposredne primene *Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja* postoje zbog:
    1. **karakteristika samih *Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja*** i
    2. **uslova u kojima posluju privredni subjekti koji neposredno primenjuju *Međunarodne standarde finansijskog izveštavanja***.

1. Karakteristike *Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja*

Neke od karakteristike *Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja* su:

1. ***Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja*** **su kompleksni i obimni** - sadržaj *MSFI* (sa pratećim prilozima) izložen je na preko 3000 strana B5 formata. Načinređanja Standarda nije zasnovan na nekom logičkom redosledu (kakvo bi bilo na primer sledećeređanje: prvo Standardi koji se tiču sredstava, pa Standardi koji se tiču obaveza, itd.), već suređani onim redom kako su donošeni - a donošeni su po prioritetu, tj. uzimajući u obzir koji posao u računovodstvu je najpreče regulisati /kao što je određivanje vrsta finansijskih izveštaja, što je urađeno donošenjem *MRS 1 Prikazivanje finansijskih izveštaja*/, zatim su donošeni oni Standardi koje je bilo najlakše izraditi i usvojiti /kao što je to *MRS 2 Zalihe*/; Manji broj Standarda je pravljen po vrstama stavki finansijskih izveštaja:
    - *MRS 2 Zalihe,*
    - *MRS 16 Nekretnine, postrojenja i opreme,*
    - *MRS 37 Rezervisanja, potencijalne obaveze i potencijalna sredstva,*
    - *MRS 38 Nematerijalna ulaganja,*
    - *MRS 40 Investicione nekretnine,*
    - *MRS 41 Poljoprivreda* i dr.

    Veći broj Standarda reguliše određenu vrstu posla u računovodstvu:
    - *MRS 23 Troškovi pozajmljivanja* - reguliše računovodstveno obuhvatanje troškova pozajmljivanja,
    - *MRS 17 Lizing* - reguliše računovodstveno obuhvatanje finansijskog i operativnog lizinga kod zajmodavca i kod zajmoprimca,

- *MSFI 10 Konsolidovani finansijski izveštaji* - reguliše sastavljanje *konsolidovanih finansijskih izveštaja*,
- *MSFI 2 Plaćanja bazirana na akcijama* - reguliše računovodstveno obuhvatanje poslovnih promena koje su povezane sa vrednošću sopstvenih akcija,
- *MSFI 3 Poslovne kombinacije* - reguliše računovodstveno obuhvatanje poslovnih kombinacija privrednih subjekata, itd.

Razlog za takvo struktuiranje Standarda objasnićemo na sledećem primeru: *Oprema se može nabaviti od inodobavljača. U tom slučaju treba obračunati kursne razlike i propisati računovodstveni postupak za njih. Zatim, preduzeće može uzeti kredit za nabavku opreme. U tom slučaju treba obračunati troškove pozajmljivanja i propisati računovodstveni postupak za njih. Ukoliko je oprema nabavljena uz plaćanje sopstvenim akcijama treba računovodstveno propisati postupak za iskazivanje vrednosti te opreme i nastale obaveze, itd. Ukoliko bi se svi ovi postupci obuhvatili u "matičnom Standardu" za opremu (MRS 16 Nekretnine, postrojenja i oprema) on bi bio izuzetno obiman i tek tada nepregledan. Ovo nije jedini razlog zašto su navedeni poslovi regulisani posebnim Standardima. Naime, oni se ne pojavljuju samo pri nabavci opreme, već i pri nabavci nematerijalnih ulaganja, pri nabavci zaliha, itd.* Dakle, računovođa koji primenjuje *MSFI* mora pre svega znati šta je i gde u njima regulisano;

2. ***Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja*** **su zahtevni** - finansijski izveštaji sastavljeni primenom *MSFI* sadrže brojne podatke i informacije. Naročito je zahtevan finansijski izveštaj *napomene*. Zbog toga je za izradu finansijskih izveštaja zasnovanih na *MSFI* neophodno dosta vremena. Uzimajući u obzir tu činjenicu, kao i činjenicu da korisnicima finansijskih izveštaja manjih pravnih lica u proseku treba manje informacija, proizašao je zahtev da se za takva pravna lica pripreme odgovarajući Standardi. *Odbor za Međunarodne računovodstvene standarde* je zbog toga objavio Međunarodni računovodstveni standard za mala i srednja pravna lica.
3. ***Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja*** **se permanentno menjaju i proširuju** - njima za sada nisu obuhvaćeni svi poslovi priznavanja i vrednovanja koji se pojavljuju u realnom privrednom životu - *na primer, ni jednim Standardom nije regulisano vrednovanje otkupa i prerade sekundarnih sirovina*. *Odbor za Međunarodne računovodstvene standarde* trenutno radi na više projekata izmene postojećih standarda;
4. **Pojedina vrednovanja sredstava i obaveza zahtevana nekim Standardom su komplikovana** - recimo, obračun rezervisanja za otpremnine /zahteva upotrebu aktuarskih pretpostavki/, obračun *odloženih poreskih sredstava* i *obaveza*, vrednovanje *investicionih nekretnina* po fer vrednosti, itd;

5. ***Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja*** **ponekad ne sadrže dovoljno objašnjenja** - na primer, u *MSFI 10 Konsolidovani finansijski izveštaji* nije dovoljno objašnjen način konsolidovanja, tj. primena *metode potpunog konsolidovanja*;
6. ***Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja*** **su ponekad neprecizni** - na primer, u Standardima se često prilikom navođenja kontra računa za priznavanje neke stavke u finansijskim izveštajima to reguliše izrazom "priznaje u bilansu uspeha" ili "priznaje u bilansu stanja" bez daljeg preciziranja o kojoj stavci se radi;
7. ***Koncept vremenske vrednosti novca*** **je veoma zastupljen u** ***Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja*** - *Međunarodni standardi finansijskih izveštaja* zahtevaju da se mnoga vrednovanja stavki finansijskih izveštaja vrše uz poštovanje principa vremenske vrednosti novca: na primer, *MRS 39 Finansijski instrumenti: Priznavanje i merenje* zahteva da se *ulaganja koja se drže do dospeća* vrednuju po amortizovanoj ceni uz korišćenje *metode efektivne kamate*; ili *MRS 36 Obezvređenje sredstava* zahteva da se pri utvrđivanju *upotrebne vrednosti* vrši diskontovanje projektovanih prihoda i rashoda.
   Koncept vremenske vrednosti novca ima vrlo važnu ulogu u računovodstvu, jer se prema opšteprihvaćenim računovodstvenim načelima u *izveštaju o finansijskom položaju /bilansu stanja/* iskazuje "sadašnja vrednost" sredstava i obaveza.
8. **Primenom** ***Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja*** **dobijaju se kvalitetni finansijski izveštaji pod uslovom da privredni subjekti posluju u uslovima koji su inkorporisani i imanentni odredbama** ***Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja***. Uglavnom se radi o sledećim uslovima:
   - **inflaciji** - *na primer, čak i relativno mala inflacija može uticati da stavke dugoročnih sredstava nakon dve ili više godina budu nerealno iskazane u finansijskim izveštajima u slučaju da ih privredni subjekt ne vrednuje po fer vrednosti.*
     Primenom *MSFI* najkvalitetniji finansijski izveštaji se dobijaju u uslovima niske inflacije. Računovodstvena postupanja u uslovima hiperinflacije su propisana *MRS 29 Finansijsko izveštavanje u hiperinflatornim privredama*. Smatramo da uslovi inflacije srednjeg intenziteta u slučaju kada privredni subjekt izabere neodgovarajući postupak iz nekog Standarda može umanjiti kvalitet finansijskih izveštaja: ako na primer, ne vrednuje investicione nekretnine po fer vrednosti, već za naknadno vrednovanje primeni *model nabavne vrednosti*;
   - **stabilnim uslovima poslovanja** - stabilni uslovi poslovanja mogu da se iskažu kroz više pokazatelja: inflaciju, rast obima poslovanja, promene kurseva stranih valuta, zakonsku regulativu i dr. Stabilni uslovi poslovanja podrazumevaju da se navedeni parametri ne menjaju, ili ako

se menjaju da imaju uvek isti pravac i intenzitet promene. Stabilni uslovi poslovanja omogućavaju realne projekcije poslovanja, a one su često zahtevane pojedinim Standardima - na primer, *MRS 36 Umanjenje vrednosti imovine*, u slučaju njegove primene, zahteva projekciju poslovanja sredstava (ili *jedinica koje "stvaraju gotovinu"*) za koje se utvrđuje *upotrebna vrednost*;

- **promeni kurseva stranih valuta** - *na primer, značajnije opadanje vrednosti nacionalne valute u odnosu na strane valute može u uslovima kada privredni subjekt za investicije u značajnoj meri koristi inostrane izvore finansiranja da negativno utiče na kvalitet finansijskih izveštaja*. Dakle, za kvalitet finansijskih izveštaja privrednih subjekata koji primenjuju *MSFI* bi najbolje bilo da su kursne razlike male;
- **postojanju aktivnih tržišta sredstava i obaveza** - *na primer, nepostojanje aktivnog tržišta stalnih sredstava može onemogućiti primenu svih postupaka dozvoljenih u međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja ili može dovesti da se fer vrednost utvrđuje uz primenu recimo metode diskontovanja novčanih tokova, koja zahteva korišćenje brojnih pretpostavki*;
- **razvijenost tržišta hartija od vrednosti** - *primena MSFI 9 Finansijski instrumenti se u značajnoj meri zasniva na postojanju aktivnog tržišta hartija od vredosti*;
- **postojanje dovoljnog broja odgovarajućih stručnjaka koji pružaju usluge na procenjivanju stavki finansijskih izveštaja** - *na primer, primena MRS 19 Naknade zarada zahteva korišćenje aktuarskih pretpostavki i usluga ovlašćenih aktuara*;
- **privredni subjekt je osnovan sa ciljem ostvarenja dobiti** - *MSFI* nisu u potpunosti primenljivi za privredne subjekte koji su osnovani isključivo za zadovoljenje nekih javnih potreba a ne dobiti (radilo bi se na primer, o javnim komunalnim preduzećima osnovanim od strane lokalne samouprave).

2. Uslovi u kojima posluju privredni subjekti koji neposredno primenjuju *Međunarodne standarde finansijskog izveštavanja*.

Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja su nastali (i dalje nastaju) na osnovu najboljih iskustava finansijskog izveštavanja zemalja iz kojih su članovi *Odbora za Međunarodne računovodstvene standarde* (u daljem tekstu: *Odbor*). Sedam od četrnaest članova *Odbora* su direktno odgovorni za blisku saradnju sa jednim ili više donosioca nacionalnih računovodstvenih standarda. Radi se o članovima *Odbora* iz Sjedinjenih američkih država, Kanade, Velike Britanije,

Francuske, Nemačke, Japana i Australije[5]. Radi se, dakle, o zemljama sa razvijenim privredama u kojima postoje aktivna tržišta za sve vrste sredstava i obaveza, malom inflacijom, relativno malim promenama kursa nacionalne valute u odnosu na strane valute i razvijenim tržištima hartija od vrednosti. Sem toga radi se i o zemljama u kojima je finansijsko izveštavanje razvijeno i gde su korisnici finansijskih izveštaja navikli da zahtevaju kvalitetne finansijske izveštaje, a računovođe su spremne i zainteresovane da to ispoštuju. U zemljama poput Sjedinjenih američkih država, Kanade, Velike Britanije i Australije u osnovna pravila procenjivanja bilansnih pozicija spada i procenjivanje po fer vrednost. U ovim zemljama postoji i dovoljan broj stručnjaka koji pružaju usluge na procenjivanju stavki finansijskih izveštaja.

Ako bi smo uporedili uslove poslovanja privrednih subjekata u Republici Srbiji u odnosu na navedene uslove u zemljama odakle pretežno dolaze članovi *Odbora* mogli bismo da zaključimo sledeće:

1. U periodu primene *MSFI* u Republici Srbiji kurs dinara se u odnosu na, na primer, evro značajnije promenio. Na dan 31.12.2004. godine kurs je bio 1 eur = 73,7832 din. Kurs na dan 31.12.2019. godine je 117,5928 din. za 1 eur. To znači da je vrednost dinara u odnosu na evro u ovom periodu opala za oko 59,38%. U slučaju da se ne radi revalorizacija nekretnina (čije se cene uglavnom izražavaju u evrima) njihove knjigovodstvene vrednosti bi bile verovatno potcenjene;
2. u Republici Srbiji su bile česte izmene zakonske regulative. Ta okolnost je zajedno sa visokom inflacijom i značajnim promenama kurseva stranih valuta u odnosu na dinar, kao i sa uticajem političkih prilika stvarala relativno nestabilno privredno okruženje;
3. istorijski nasleđena navika primene nabavne vrednosti kao osnovnog modela vrednovanja sredstava i nedovoljno iskustva u procenjivanju fer vrednosti sredstava i obaveza i njenog značaja za kvalitet finansijskih izveštaja - u svim prethodnim zakonima o računovodstvu koji su regulisali vrednovanje stavki finansijskih izveštaja sem za šume nije bila predviđena mogućnost primene fer vrednosti. Sem toga u dosadašnjoj računovodstvenoj praksi nije bio zastupljen *koncept vremenske vrednosti novca*, pa otuda neiskustvo u njegovoj primeni;
4. nerazvijeno tržište hartija od vrednosti, a pogotovu tržište sekundarnim finansijskim instrumentima;
5. nedovoljno poznavanje *MSFI*, koje je posledica sledećih okolnosti:
   1/ retke su visokoškolske institucije koje su u svojim nastavnim planovima imali predmete u okviru kojih se izučavaju *MSFI*,
   2/ retke su bile knjige u kojima je obrađivana materija *MSFI*,

[5]Izvor: web sajt http://www.iasb.org.

3/ malo je domaćih stručnjaka koji poznaju *MSFI* i koji bi mogli da edukuju druga lica iz oblasti *MSFI*,
4/ nije od strane države sprovedena planska obuka lica koja su dužna da primenjuju *MSFI*;

Kao posledica navedenih okolnosti u Republici Srbiji je relativno malo računovođa koji u potpunosti poznaju *MSFI*. Na ovom mestu ćemo ukazati na posledicu okolnosti da za računovođe nije od strane države na vreme sprovedena obuka za primenu *MSFI*. Naime, prema *Etičkom kodeksu za profesionalne računovođe* (Odeljak 9. paragraf 9.1.[6]) profesionalni računovođa treba da se uzdržava od prihvatanja angažmana na pružanju profesionalnih usluga za čije obavljanje nisu osposobljeni, osim kada mogu da pribave kompetentne savete i pomoć koji će im omogućiti da te usluge obave na zadovoljavajući način (od države računovođe nisu mogle dobiti stručnu pomoć u primeni *MSFI*). To znači da su računovođe nezavisno od svoje volje bile dovedene u situaciju da postupaju suprotno zahtevima *Etičkog kodeksa za profesionalne računovođe*;

6. nedostatak stručnjaka koji pružaju usluge na procenjivanju stavki finansijskih izveštaja;
7. u Republici Srbiji se *poreski bilans* sastavlja na osnovu finansijskih izveštaja. S obzirom da deo privrednih subjekata za njihovo sastavljanje primenjuje *MSFI* koji zahtevaju primenu procena i prosuđivanja neophodno je bilo da se kvantifikuju neki od parametara koji utiču na procenu (kao što su na primer stope za diskontovanje, realne kamatne stope, rok odloženog plaćanja za koji se vrši diskontovanje i sl.);
8. u Republici Srbiji *MSFI* moraju da primenjuju i privredni subjekti čiji cilj osnivanja i funkcionisanja nije ostvarenje dobiti. U okviru prikaza primene *MRS 20 Računovodstveno obuhvatanje državnih dodeljivanja i obelodanjivanje državne pomoći* ukazaćemo na jedan problem koji takvi privredni subjekti mogu imati prilikom primene *MSFI*.

*

* *

Na ovom mestu ukazaćemo na još dva problema pri neposrednoj primeni *MSFI*:

1. Naime, retki su Standardu u kojima postoji izuzeće od njegove primene u slučaju kada cena prikupljanja informacija potrebnih za primenu tog zahteva Standarda prelazi korist od tako prikupljene informacije. U *MRS*

[6]Izvor: Web sajt: http://www.ifac.org

8 Računovodstvene politike, promena računovodstvenih procena i greške postoji izuzeće od retroaktivne primene nekog zahteva Standarda ukoliko je neizvodljivo prikupiti informacije za primenu tog zahteva, ali se izričito navodi da cena koštanja prikupljanja informacije ne utiče na određenje da li je to prikupljanje izvodljivo ili nije;

2. *MSFI* zahtevaju brojna obelodanjivanja. Između ostalog zahtevaju se obelodanjivanja o učešćima u kapitalu, povezanim licima, sporovima koje pravno lice vodi, itd. Obelodanjivanje nekih od tih informacija može naneti ozbiljne štete pravnom licu. Međutim, jedino je u *MRS 37 Rezervisanja, potencijalne obaveze i potencijalna sredstva* dozvoljeno da se u takvoj situaciji ne obelodane sve informacije. Takva mogućnost, na primer, ne postoji kada su u pitanju informacije o odnosima sa povezanim licima (*MRS 24 Obelodanjivanje odnosa sa povezanim licima* nema takvo izuzeće).

Konceptualni okvir za finansijsko izveštavanje

(The Conceptual Framework for Financial Reporting)

1. Svrha i status *Konceptualnog okvira*

1) ***Konceptualni Konceptualni okvir za finansijsko izveštavanje*** (u daljem tekstu - *Konceptualni okvir*) odobren je od strane *Odbora Odboru za Međunarodne računovodstvene standarde* (IASB) - u daljem tekstu *Odbor* u septembru 2010. godine.
2) *Konceptualni okvir* postavlja koncepte koji su osnova za pripremu i prikazivanje (prezentovanje) finansijskih izveštaja za eksterne korisnike. Konceputalni okvir ukida i zamenjuje *Okvir za pripremanje i prikazivanje finansijskih izveštaja* (najveći deo teksta iz *Okvira za pripremanje i prikazivanje finansijskih izveštaja* uključen je u *Konceptualni okvir*).
3) *Konceptualni okvir* uključuje dva poglavlja koja je *Odbor* objavio kao rezultat prve faze projekta konceptualnog okvira - Poglavlje 1 *Cilj finansijskog izveštavanja opšte namene* i Poglavlje 3 *Kvalitativne osobine korisnih finansijskih informacija.* Poglavlje 2 će se baviti konceptom izveštajnog privredni subjekta. *Odbor* je objavio nacrt ovog poglavlja u martu 2010. godine sa periodom za dobijanje komentara do 16. jula 2010. godine. Poglavlje 4 sadrži preostali tekst *Okvira* (1989.).
4) Svrha *Konceptualni okvira* je da:
   1. pomogne *Odboru* u razvijanju budućih *Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja* i u preispitivanju postojećih;
   2. pomogne *Odboru* u promovisanju odredaba računovodstvenih standarda i procedura koje se odnose na prikazivanje finansijskih izveštaja, tako što obezbeđuje osnovu za smanjenje broja alternativnih računovodstvenih postupaka koje dozvoljavaju Standardi;
   3. pomogne telima zaduženim za postavljanje nacionalnih standarda u razvijanju sopstvenih nacionalnih računovodstvenih standarda;
   4. pomogne licima koja pripremaju finansijske izveštaje u:
      - primeni Standarda i Tumačenja i
      - bavljenju temama koje tek treba da postanu predmet nekog Standarda;
   5. pomogne revizorima pri formiranju mišljenja da li su finansijski izveštaji urađeni u skladu sa zahtevima *Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja*,

6. pomogne korisnicima finansijskih izveštaja u tumačenju informacija koje sadrže finansijski izveštaji koji su pripremljeni u skladu sa *Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja* i
7. onima koji su zainteresovani za rad *Odbora* obezbedi informacije o njegovom pristupu pri formulisanju Standarda.

5) *Konceptualni okvir* nije Standard. On ne definiše i ne propisuje standarde za priznavanja, vrednovanja i obelodanjivanja. Nijedan paragraf *Konceptualnog okvira* nema prednost ni nad jednim delom nekog Standarda (*Konceptualni okvir*, dakle, ne ukida nijedan Standard ili neki njegov deo).
6) *Odbor* priznaje da u ograničenom broju slučajeva može doći do "sukoba" između *Konceptualnog okvira* i nekog Standarda ili Tumačenja (misli se na "sukobe" u smislu da *Konceptualni okvir* različito od nekog Standarda ili Tumačenja pojašnjava pojedine situacije koje imaju odraza na finansijske izveštaje privrednog subjekta[1]). U slučajevima gde postoji "sukob", zahtevi Standarda ili Tumačenja imaju prednost nad zahtevima *Konceptualnog okvira*. Na primer, *MSFI 3 Poslovne kombinacije* pri priznavanju potencijalnih obaveza proisteklih iz poslovne kombinacije ne zahteva ispunjavanje uslova “da je izvesno da će radi izmirenja obaveze privredni subjekt dati neko svoje sredstvo koje za njega ima ekonomsku korist” (ovaj uslov pri priznavanju obaveza definisan je *Konceptualnim okvirom*).
7) S obzirom da će se *Odbor* pri razvoju budućih Standarda i Tumačenja i preispitivanju postojećih uvek rukovoditi *Konceptualni okvirom*, broj slučajeva u kojima će se javljati "sukob" između *Konceptualni okvira* i Standarda i Tumačenja vremenom će se smanjivati. Sem toga, *Konceptualni okvir* će se s vremena na vreme prerađivati na osnovu iskustava koje *Odbor* stiče tokom rada na Standardima i Tumačenjima.

2. Delokrug Konceptualnog okvira

1) *Konceptualni okvir* se bavi:
   1. ciljevima finansijskih izveštaja;
   2. kvalitativnim karakteristikama koje utiču na korisnost informacija u finansijskim izveštajima;
   3. definicijama, priznavanjem i merenjem elemenata od kojih su sastavljeni finansijski izveštaji, i
   4. konceptima kapitala i njegovog očuvanja.

[1]Pod privrednim subjektom podrazumevamo preduzeće, banku, društvo za osiguranje, kao i svaki drugi oblik privrednog organizovanja koji je obavezan da primenjuje *Međunarodne standarde finansijskog izveštavanja*.

2) *Konceptualni okvir* se primenjuje na finansijske izveštaje privrednih subjekata koji izdaju finansijske izveštaje, bez obzira iz koje su delatnosti i da li su u javnom ili privatnom sektoru. Privredni subjekt koji izdaje finansijske izveštaje je onaj privredni subjekt koji ima korisnike koji se oslanjaju na finansijske izveštaje kao svoj glavni izvor finansijskih informacija o njemu.
3) *Konceptualni okvir* se bavi finansijskim izveštajima opšte namene (u daljem tekstu - finansijski izveštaji), uključujući i *konsolidovane finansijske izveštaje*. Navedeni finansijski izveštaji se pripremaju i prikazuju najmanje jednom godišnje i usmereni su na zajedničke informacione potrebe širokog kruga korisnika. Neki od tih korisnika mogu da zahtevaju i imaju pravo da pribave dodatne informacije, pored onih koje su sadržane u finansijskim izveštajima (najčešće je u pitanju država, tj. njeni organi, kojima su neophodni podaci za kontrolu ispravnosti obračunavanja i plaćanja izvornih državnih prihoda - poreza, carina, taksi, itd.). Mnogi korisnici ipak moraju da se oslone na finansijske izveštaje kao svoj glavni izvor finansijskih informacija i takvi finansijski izveštaji se zbog toga pripremaju i prikazuju imajući u vidu njihove potrebe.
   Izveštaji za specijalne namene, na primer prospekti i obračuni pripremljeni za poreske potrebe, nalaze se van delokruga ovog *Konceptualnog okvira*. I pored toga, *Konceptualni okvir* može da se primeni i za pripremanje takvih izveštaja kada to dopuštaju zahtevi po kojima se oni pripremaju.

3. Cilj finansijskih izveštaja

1) Cilj finansijskog izveštavanja opšte namene je pružanje finansijskih informacija o izveštajnom privrednom subjektu koje su korisne postojećim i potencijalnim investitorima, zajmodavcima i drugim poveriocima prilikom donošenja odluka o obezbeđivanju resursa privrednom subjektu. Takve odluke obuhvataju kupovinu, prodaju ili držanje vlasničkih i dužničkih instrumenata i obezbeđivanje ili izmirenje zajmova i ostalih kreditnih formi.
2) Odluke postojećih i potencijalnih investitora o kupovini, prodaji ili držanju vlasničkih ili dužničkih instrumenata zavise od prinosa koje oni očekuju od investiranja u te instrumente, na primer od dividendi, plaćanja po osnovu otplate glavnice i kamate, ili povećanja tržišne cene. Očekivanja investitora, zajmodavaca i drugih poverilaca o prinosima zavise od njihove procene iznosa, dinamike i neizvesnosti (perspektive) budućih neto priliva gotovine u privredni subjekt. Shodno tome, postojećim i potencijalnim investitorima, zajmodavcima i drugim poveriocima su potrebne informacije koje će im

pomoći da procene izglede za buduće neto prilive gotovine u privredni subjekt.

3) Mnogi postojeći i potencijalni investitori, zajmodavci i drugi poverioci ne mogu zahtevati od izveštajnog privredni subjekta da im direktno dostavlja informacije i moraju se, za većinu finansijskih informacija koje su im potrebne, osloniti na finansijske izveštaje opšte namene. Shodno tome, oni su primarni korisnici kojima su namenjeni finansijski izveštaji opšte namene.
4) Finansijski izveštaji opšte namene ne pružaju, niti mogu da pruže sve informacije koje su potrebne postojećim i potencijalnim investitorima, zajmodavcima i drugim poveriocima. Ti korisnici bi trebalo da uzmu u obzir relevantne informacije iz drugih izvora, na primer, opšte ekonomske uslove i očekivanja, političke događaje i političku klimu i perspektive privrede i kompanije.
5) Namena finansijskih izveštaja opšte namene nije da pokaže vrednost izveštajnog privredni subjekta. Oni, međutim, pružaju informacije u cilju pomoći postojećim i potencijalnim investitorima, zajmodavcima i drugim poveriocima da procene vrednost izveštajnog privredni subjekta.
6) Finansijski izveštaji su u velikoj meri zasnovani na procenama, prosuđivanjima i modelima, a ne na egzaktnim opisima. *Konceputalni okvir* utvrđuje koncepte na kojima se temelje takve procene, prosuđivanja i modeli. Koncepti su cilj kome Odbor i lica koja pripremaju finansijske izveštaje teže. Kao što je slučaj sa mnogim ciljevima, vizija *Konceptualnog okvira* o idealnom finansijskom izveštavanju verovatno neće biti postignuta u potpunosti, barem ne u kratkom roku, zato što je potrebno vreme da se razumeju, prihvate i usvoje novi načini analiziranja transakcija i drugih događaja. Ipak, utvrđivanje cilja ka kome se teži od suštinske je važnosti da bi se finansijsko izveštavanje razvijalo u smeru poboljšanja njegove korisnosti.
7) Finansijski izveštaji opšte namene pružaju informacije o finansijskom položaju izveštajnog subjekta, odnosno informacije o ekonomskim resursima entiteta i zahtevima drugih strana u odnosu na izveštajni subjekt. Finansijski izveštaji takođe pružaju informacije o efektima transakcija i drugih događaja koji menjaju ekonomske resurse privrednog subjekta i zahteve drugih strana prema njemu. Obe vrste informacija pružaju korisne inpute za odlučivanje o obezbeđivanju resursa privrednog subjekta.
8) **Rezultat poslovanja sa aspekta obračunske osnove računovodstva** - Obračunska osnova računovodstva opisuje efekte transakcija i drugih događaja i okolnosti na ekonomske resurse i zahteve od izveštajnog entiteta u periodima u kojima su ti efekti nastali, čak i kada se prilivi gotovine i plaćanja događaju u različitim periodima. To je važno zato što informacije o ekonomskim resursima i zahtevima od izveštajnog entiteta i promenama u

njegovim ekonomskim resursima i zahtevima u toku perioda pruža bolji osnov za procenu prošlih i budućih rezultata entiteta od informacija isključivo o prilivima gotovine i plaćanjima u toku perioda.

9) Informacije o rezultatu poslovanja izveštajnog entiteta tokom perioda, koje se odražavaju u promenama u njegovim ekonomskim resursima i zahtevima od entiteta koje nisu povezane sa dobijanjem dodatnih resursa direktno od investitora i zajmodavaca, su korisne za procenjivanje prošle i buduće sposobnosti entiteta za generisanje neto gotovinskih priliva. Te informacije ukazuju na meru u kojoj je izveštajni entitet uvećao svoje raspoložive ekonomske resurse, i prema tome na njegov kapacitet da generiše neto gotovinske prilive kroz svoje poslovanje, a ne kroz dobijanje dodatnih resursa direktno od investitora ili zajmodavaoca.
10) Informacije o tokovima gotovine izveštajnog entiteta u toku perioda takođe pomažu korisnicima da procene sposobnost entiteta da generiše buduće neto prilive gotovine. One ukazuju na način kako izveštajni entitet dobija i troši gotovinu, uključujući i informacije o zaduživanju i otplati dugova, dividendama u gotovini ili drugim vrstama raspodele gotovine investitorima, i o drugim faktorima koji mogu uticati na likvidnost ili solventnost entiteta. Informacije o tokovima gotovine pomažu korisnicima da razumeju poslovanje izveštajnog entiteta, da ocene njegove aktivnosti finansiranja i investiranja, da ocene njegovu likvidnost i solventnost i da interpretiraju druge informacije o rezultatima poslovanja.

4. Kvalitativne karakteristike korisnih finansijskih informacija (Poglavlje 3)

Informacija sadržana u finansijskim izveštajima (u daljem tekstu: informacija) može da utiče na odluke korisnika ako je značajna za predviđanje ili se njome potvrđuje neko stanje ili i jedno i drugo. Informacija je značajna čak i ako se neki korisnici opredele da je ne iskoriste ili ako o njoj već imaju saznanja iz drugih izvora.

Informacija ima vrednost predviđanja ako može da bude korišćena kao input u postupcima koje korisnici primenjuju za predviđanje budućih ishoda.

Informacija ima vrednost potvrđivanja ako daje povratnu informaciju (potvrdu ili izmenu) o prethodnim procenama.

Informacije moraju biti kvalitetne. One su kvalitetne kada su:

- relevante i verodostojne (to su osnovne kvalitativne karakteristike infor-macija) i

- uporedive, proverljive, blagovremene i razumljive (to su unapređujuće kvalitativne karakteristike informacija); unapređujuće kvalitativne karakteristike poboljšavaju korisnost informacija koje su relevantne i verodostojne.

Relevantnost: Informacija je relevantna kada može da utiče na ekonomske odluke korisnika, tako što im pomaže da procene prošle, sadašnje ili buduće transakcije, događaje i okolnosti ili tako što potvrđuje ili ispravlja njihove prethodne procene. Da bi informacija bila relevantna mora biti i **materijalno značajna**. Ona je materijalno značajna ako njeno izostavljanje ili pogrešno prikazivanje u finansijskim izveštajima subjekta može da utiče na odluke koje korisnici finansijskih izveštaja donose na osnovu tih finansijskih izveštaja. To znači da je materijalnost aspekt relevantnosti svojstven određenom subjektu i ona zavisi od prirode ili veličine, ili oba, stavki na koje se informacija odnosi, u kontekstu finansijskog izveštaja konkretnog subjekta. Zbog toga se ovim pravilnikom ne određuje jedinstvena kvantitativna granica materijalnosti, niti se definiše šta može biti materijalno značajno u datoj situaciji.

Nije dozvoljeno namerno praviti ili ostaviti neispravljena manje značajna odstupanja od zahteva sadržanog u ovom pravilniku kako bi se postigla željena prezentacija finansijskog položaja, finansijske uspešnosti ili tokova gotovine subjekta.

Verodostojno prikazivanje: Finansijski izveštaji predstavljaju poslovne transakcije, događaje i okolnosti u formi brojeva i reči. Da bi finansijske informacije bile korisne, sem što moraju da budu relevantne, moraju i verodostojno da predstavljaju te transakcije, događaje i okolnosti. Informacija je verodostojna (a samim tim i pouzdana) kada ne sadrži značajne greške i pristrasnosti i kada verno odražava ono što treba da predstavlja ili što bi se moglo razumno očekivati da predstavlja. Verodostojnost informacije zavisi od njene tri podkarakteristike: potpunosti, nepristrasnosti i tačnosti.

Informacija je **potpuna** kada sadrži sve podatke potrebne korisniku da razume transakciju, događaj ili okolnost na koji se informacija odnosi, uključujući sve neophodne opise i objašnjenja. U protivnom informacija može da bude netačna ili obmanjujuća.

Informacija nije **nepristrasna** kada se korisnicima predstavlja, ili je formulisana, na način koji kod njih može da izazove reakciju u pravcu u kojem to želi tvorac ili prenosilac te informacije.

Pod **tačnošću** informacije se podrazumeva da ona ne sadrži grešku (ili greške). Tačnost informacije ne podrazumeva njenu apsolutnu tačnost, jer u računovodstvu to nije uvek moguće postići. S obzirom da je savršeno verodostojno predstavljanje transakcija, događaja ili okolnosti retko moguće postići, cilj finansijskog izveštavanja subjekta je da se postigne maksimalno moguće verodostojno prikazivanje bez grešaka. Greške mogu nastati kao

posledica pogrešnih ulaznih podataka korišćenih za dobijanje informacije i zbog pogrešnog načina obrade tačnih ulaznih podataka.

Uporedivost: Uporedivost je kvalitativna karakteristika informacija koja dozvoljava korisnicima da utvrde i razumeju sličnosti i razlike između stavki u finansijskim izveštajima. Za razliku od drugih kvalitativnih karakteristika informacija, uporedivost se ne odnosi samo na jednu stavku. Uporedivost zahteva najmanje dve stavke. Informacije su od veće koristi ako se mogu porediti sa sličnim informacijama o drugim subjektima ili sa informacijama o istom subjektu za drugi izveštajni period ili drugi datum. Za korisnike je bitno da mogu da uporede finansijske izveštaje subjekta kroz vreme kako bi utvrdili trendove po pitanju njegovog finansijskog položaja i uspešnosti. Korisnici, takođe, moraju imati mogućnost da uporede finansijske izveštaje različitih subjekata, kako bi procenili njihov relativni finansijski položaj, uspešnost i tokove gotovine. Zbog toga, vrednovanje i objavljivanje finansijskih efekata sličnih transakcija i drugih događaja i uslova mora biti izvršeno dosledno u celom subjektu i tokom vremena za isti subjekt, kao i na dosledan način za različite subjekte. Uporedivost je cilj; doslednost pomaže u ostvarenju tog cilja. Sem toga, korisnici moraju biti informisani o računovodstvenim politikama korišćenim pri sastavljanju finansijskih izveštaja, kao i o svim promenama tih politika i efektima takvih promena (kroz njihov sažeti prikaz u napomenama). Upotreba različitih dozvoljenih alternativnih računovodstvenih metoda može da smanji uporedivost informacija.

Proverljivost informacije: Informacija je proverljiva kada obavešteni i nezavisni posmatrači mogu da postignu saglasnost, mada ne i potpunu, da informacija verodostojno opisuje transakciju, događaj ili okolnost. Tu saglasnost mogu da postignu jer im je omogućeno ili su u mogućnosti da provere informaciju (kao i inpute i način njihove obrade da se dođe do informacije). Provera može biti direktna ili indirektna. Direktna provera znači da se iznos ili drugo predstavljanje proverava direktnim posmatranjem, na primer, brojanjem novca. Indirektna provera znači proveru ulaznih podataka, formula ili drugih tehnika obračuna i ponovni obračun rezultata korišćenjem iste metodologije. Primer je provera knjigovodstvene vrednosti zaliha proverom inputa (količine i cene) i ponovnim obračunavanjem zaključnog stanja zaliha korišćenjem iste pretpostavke o tokovima trošenja (na primer, upotrebom metode "prva ulazna = prva izlazna"). U cilju bolje proverljivosti informacija subjekt je dužan da obelodani pretpostavke na kojima su zasnovane informacije, kao i metode sačinjavanja informacija i druge faktore i okolnosti na kojima su informacije zasnovane.

Pravovremenost (blagovremenost): Pravovremenost znači da su informacije na vreme dostupne korisnicima, tako da one mogu da utiču na njihove odluke. Da bi informacija bila blagovremena mora postojati dovoljna

vremenska distanca od momenta njenog obelodanjivanja do njene upotrebe. Dakle, korisnicima takve informacije je na raspolaganju dovoljno vremena da je upotrebe, tj. da donesu potrebne odluke i preduzmu odgovarajuće akcije. Generalno, što su informacije starije, time su one manje korisne. Međutim, neke informacije mogu biti blagovremene čak i nakon isteka izveštajnog perioda zato što je, na primer, nekim korisnicima potrebno da utvrde i ocene trendove. Ako postoji neopravdano odlaganje u izveštavanju, informacija može izgubiti svoj značaj. Rukovodstvo subjekta će možda morati da izbalansira relativne prednosti pravovremenog izveštavanja, s jedne strane, i pružanja pouzdanih informacija, s druge strane. Za postizanje ravnoteže između relevantnosti i pouzdanosti, najvažnije je razmotriti kako na najbolji način zadovoljiti potrebe korisnika prilikom donošenja ekonomskih odluka.

Razumljivost: Razumljiva informacija je ona informacija čije tumačenje ne zahteva mnogo vremena i koja za najkraće vreme njenog korišćenja omogućava korisniku da shvati njen sadržaj. Klasifikovanje, opisivanje i prezentovanje informacija na jasan i sažet način čini ih razumljivim. Ista informacija će se drukčije prezentovati organima upravljanja, drugačije stručnim službama, itd. Finansijski izveštaji se pripremaju za korisnike koji su u razumnoj meri upoznati sa poslovnim i ekonomskim aktivnostima i koji proučavaju i analiziraju informacije sa dužnom pažnjom. Zbog toga informacija treba da bude prikazana na način koji je čini razumljivom za korisnike koji poseduju razumno znanje o poslovnim i ekonomskim aktivnostima subjekta i računovodstvu, kao i volju da proučavaju informaciju sa dužnom pažnjom. Da bi korisnicima bile razumljive, informacije moraju da budu prilagođene nivou znanja korisnika, kako bi njen sadržaj bio namenski iskorišćen. Međutim, potreba za razumljivošću ne dozvoljava izostavljanje značajnih informacija zbog toga što bi nekim korisnicima moglo biti previše teško da ih razumeju. Naime, i za lica koja su u razumnoj meri upoznata sa poslovnim i ekonomskim aktivnostima, i koja proučavaju i analiziraju informacije sa dužnom pažnjom postoje pojedina sredstva, obaveze, transakcije i događaji koji su zbog svoje prirode složeni i ne mogu se učiniti lako razumljivim (na primer, odložena poreska sredstva i obaveze, rezervisanja za otpremnine i dr.). Iako bi isključivanje informacija o takvim stavkama u finansijskim izveštajima moglo naizgled da takve finansijske izveštaje prikažu lakše razumljivijim, takvo postupanje nije dozvoljeno. Naime, takvi izveštaji bi bili nepotpuni i stoga potencijalno obmanjujući. Zbog toga povremeno, čak i dobro informisanim i pažljivim korisnicima, može biti potrebna pomoć savetnika da bi razumeli informacije o složenim ekonomskim fenomenima.

Troškovno ograničenje za korisno finansijsko izveštavanje - Izveštavanje o finansijskim informacijama nameće troškove, i važno je da ti troškovi budu opravdani koristima izveštavanja o tim informacijama. U primenjivanju troškovnog ograničenja, *Odbor* ocenjuje da li koristi izveštavanja pojedinačne informacije opravdavaju troškove potrebne da se ta informacija obezbedi i koristi.

5. *Okvir* (1989.): preostali tekst (Poglavlje 4)

5.1. Načelo stalnosti (4.1.)

Finansijski izveštaji se uobičajeno sastavljaju pod pretpostavkom da će privredni subjekt poslovati neograničeni vremenski period, što znači da će nastaviti sa poslovanjem i u doglednoj budućnosti. Stoga se pretpostavlja da privredni subjekt nema ni nameru, ni potrebu, da likvidira ili značajno smanji svoje poslovanje; ako takva namera ili potreba postoji, finansijski izveštaji treba da se sastavljaju na drukčijoj osnovi i tu osnovu on treba da obelodani.

5.2. Elementi finansijskih izveštaja (4.2. - 4.3.)

1) Finansijski izveštaji prikazuju finansijske učinke transakcija i drugih događaja grupišući ih u široke klase prema njihovim ekonomskim obeležjima. Ove klase nazivaju se elementi finansijskih izveštaja.
   Elementi koji su u neposrednom odnosu s merenjem finansijskog položaja u *bilansu stanja* su sredstva (ili imovina), obaveze i kapital (ili sopstveni kapital).
   Elementi koji su u neposrednom odnosu s merenjem uspešnosti u *bilansu uspeha* su prihodi i rashodi.
   Izveštaj o promenama finansijskog položaja obično odražava elemente izveštaja *bilansa uspeha* i promene u elementima *bilansa stanja*; shodno tome, *Konceptualni okvir* ne identifikuje ni jedan elemenat koji je jedinstven za taj izveštaj.
2) Prikazivanje ovih elemenata u *bilansu stanja* i *bilansu uspeha* uključuje proces njihovog daljeg razvrstavanja. Na primer, sredstva i obaveze mogu se razvrstati prema svojoj prirodi ili funkciji u poslovanju privrednog subjekta sa ciljem da se prikažu informacije na način koji bi najbolje odgovarao korisnicima, kao podloga za donošenje ekonomskih odluka.

5.3. Finansijski položaj (4.4. - 4.7.)

1) Elementi koji su u neposrednom odnosu s merenjem finansijskog položaja su sredstva, obaveze i sopstveni kapital. Oni se definišu na sledeći način[2]:
   - **sredstvo** je resurs koji kontroliše privredni subjekt kao rezultat prošlih događaja i od kojeg se očekuje priticanje budućih ekonomskih koristi u privredni subjekt;
   - **obaveza** je sadašnja obaveza privrednog subjekta, proizašla iz prošlih događaja za čije se izmirenje očekuje da će dovesti do odliva iz privrednog subjekta resursa koji sadrže ekonomske koristi;
   - **sopstveni kapital** je preostali interes u sredstvima privrednog subjekta nakon odbitka svih njegovih obaveza.
2) Definicije sredstva i obaveze identifikuju njihove osnovne odlike, ali bez namere da bliže utvrde kriterijume koje treba zadovoljiti pre nego što se priznaju u *bilansu stanja*. Tako te definicije ukazuju na stavke koje se ne priznaju kao sredstva ili obaveze u *bilansu stanja*, jer ne zadovoljavaju kriterijume za priznavanje navedene u paragrafima od 4.37-4.53. *Konceptualnog okvira*. Očekivanja da će se buduće ekonomske koristi ulivati u privredni subjekt ili odlivati iz njega, moraju da budu u dovoljnoj meri izvesna da zadovolje kriterijum verovatnoće iz paragrafa 83. *Konceptualni okvira* pre nego što se sredstvo ili obaveza prizna.
3) Pri procenjivanju da li neka stavka zadovoljava definiciju sredstva, obaveze ili sopstvenog kapitala treba obratiti pažnju na njenu suštinu i ekonomske okolnosti, a ne samo na njenu pravnu formu. Tako, na primer, u slučaju finansijskih lizinga sama suština i ekonomska stvarnost su da zakupac stiče ekonomske koristi od upotrebe zakupljenog sredstva tokom najvećeg dela njegovog veka upotrebe, zauzvrat preuzimajući obavezu da plati za to pravo iznos koji je približno jednak fer vrednosti sredstva koje je uzeto u zakup i odgovarajućeg troška finansiranja. Zato finansijski zakup dovodi do nastanka stavki koje zadovoljavaju definiciju sredstva i obaveze, u meri dovoljnoj da se priznaju u *bilansu stanja* zakupca.
4) *Bilansi stanja* koji su izrađeni u skladu s važećim *Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja* mogu uključiti stavke koje ne zadovoljavaju definicije sredstva ili obaveza i koje nisu prikazane kao deo kapitala. Međutim, i pored toga definicije utvrđene u paragrafu 4.38. *Konceptualnog okvira* će, svakako, biti osnov za buduća preispitivanja *Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja* i formulaciju budućih Standarda.

[2]Ovo je paragraf 4.4. *Konceptualnog okvira*.

5.4. Sredstva (4.8. - 4.14.)

1) Buduća ekonomska korist sadržana u sredstvu jeste potencijal koji doprinosi, neposredno ili posredno, prilivu gotovine i gotovinskih ekvivalenata u privredni subjekt. Taj potencijal može biti proizvodni, kao deo poslovnih aktivnosti privrednog subjekta. On takođe može poprimiti oblik konvertibilnosti u gotovinu ili gotovinske ekvivalente ili u sposobnost da smanji odlive gotovine, kada kao alternativni proizvodni proces smanjuje troškove proizvodnje.
2) Privredni subjekt obično upošljava svoja sredstva za proizvodnju robe (proizvoda) ili pružanje usluga, sposobne da zadovolje želje i potrebe kupaca; zbog toga što ti proizvodi ili usluge mogu da zadovolje ove želje ili potrebe, kupci su spremni da plate za njih i tako doprinesu gotovinskom toku privrednog subjekta. Gotovina sama po sebi služi privrednom subjektu za pribavljanje drugih resursa.
3) Buduće ekonomske koristi ugrađene u sredstvo mogu priticati privrednom subjektu na više načina. Na primer, sredstvo može da bude:
   - upotrebljeno pojedinačno ili u kombinaciji sa ostalim sredstvima za proizvodnju robe i pružanje usluga koje će privredni subjekt da prodaje,
   - razmenjeno za druga sredstva,
   - upotrebljeno za izmirenje obaveza,
   - raspodeljeno vlasnicima privrednog subjekta.
4) Mnoga sredstva, na primer, nekretnine, postrojenja i oprema imaju fizički oblik. Pa ipak, fizički oblik nije suštinski važan za postojanje sredstva; tako su, na primer, patenti i autorska prava ako su pod kontrolom privrednog subjekta njegova sredstva jer se očekuje da će iz njih proizaći buduće ekonomske koristi za privredni subjekt.
5) Mnoga sredstva, na primer potraživanja i nekretnine, su povezana sa zakonskim pravima, uključujući i pravo vlasništva. U određivanju postojanja sredstva pravo vlasništva nije suštinski važno; tako, na primer, nekretnina u zakupu je sredstvo ako privredni subjekt ima kontrolu nad koristima za koje se očekuje da će proisteći od nekretnine. Iako je sposobnost privrednog subjekta da kontroliše koristi od sredstva obično posledica zakonskih prava, neka stavka može ipak da zadovolji definiciju sredstva, čak i kada ne postoji zakonska kontrola. Na primer, "znati kako" (know-how) koje je stečeno kao rezultat razvojnih aktivnosti, može da zadovolji definiciju sredstva kada privredni subjekt čuvanjem "znati kako" kao tajne kontroliše koristi koje se očekuju da će iz toga proisteći.
6) Sredstva privrednog subjekta su rezultat pređašnjih transakcija ili drugih pređašnjih događaja. Privredni subjekti obično pribavljaju sredstva kupovinom ili proizvodnjom; ali i druge transakcije i događaji mogu da

stvaraju sredstva. Primeri toga uključuju dobijanje nekretnine od države kao deo programa za podsticanja ekonomskog razvoja na nekom području i otkrivanje mineralnih nalazišta.
Transakcije ili događaji za koje se očekuje da će nastati u budućnosti sami po sebi ne spadaju u sredstva; tako, na primer, namera da se kupe zalihe ne zadovoljava sama po sebi definiciju sredstva.

7) Postoji tesna veza između nastanka izdataka i sticanja sredstava, ali nije nužno da se ta dva događaja moraju podudarati. Na primer, kada privredni subjekt učini izdatak, to može pružiti dokaze da je postojala namera pribavljanja buduće ekonomske koristi, ali nije konačni dokaz da tako nabavljeni predmet udovoljava definiciji sredstva. Slično tome, odsutnost takvog izdatka ne sprečava predmet da udovolji definiciji sredstva i tako postane podobno za priznavanje u *bilansu stanja*; na primer, predmeti koji su poklonjeni privrednom subjektu mogu zadovoljiti definiciju sredstava.

5.3. Obaveze (4.15. - 4.19.)

1) Bitno obeležje obaveze je postojanje dužničke obaveze u sadašnjem periodu. Obaveza je dužnost ili odgovornost da se postupi ili nešto izvrši na određeni način. Obaveze mogu biti zakonski izvršive kao posledica obavezujućeg ugovora ili zakonskog zahteva. To je obično slučaj kada, na primer, postoje iznosi koje treba platiti za primljena dobra i usluge. Međutim, obaveze takođe proističu i iz uobičajene poslovne prakse, običaja i želje da se održe dobri poslovni odnosi ili deluje na pravedan način. Ako privredni subjekt odluči da kao deo svoje politike popravi nedostatke na svojim proizvodima čak i onda kad nastanu nakon što je garantni rok istekao, iznosi za koje se očekuje da će biti utrošeni u vezi s već prodatim dobrima su obaveze.
2) Treba praviti razliku između sadašnje i buduće obaveze. Odluka rukovodstva privrednog subjekta da nabavi sredstva u budućnosti ne znači sama po sebi nastanak sadašnje obaveze. Obaveza obično nastaje samo kada je sredstvo isporučeno ili kada privredni subjekt zaključuje neopoziv sporazum o pribavljanju sredstva. U drugom slučaju, neopoziva priroda sporazuma znači da ekonomske posledice u slučaju nepoštovanja obaveza, na primer zbog postojanja znatnih penala, ostavljaju privrednom subjektu malo ili nimalo mogućnost da izbegne oticanje resursa ka drugoj strani.
3) Izmirenje sadašnje obaveze obično uključuje ustupanje resursa privrednog subjekta u koje su ugrađene ekonomske koristi, da bi se zadovoljilo potraživanje druge strane. Izmirenje sadašnje obaveze može da se izvrši na više načina, na primer putem:
   - plaćanja gotovinom,

- prenosom drugih sredstava,
- pružanjem usluga,
- zamenom te obaveze nekom drugom obavezom,
- konverzijom obaveze u kapital.

Obaveza takođe može da se ugasi i na drugi način: na primer, da se poverilac odrekne svojih prava ili da ih izgubi.

4) Obaveze proizlaze iz prošlih transakcija ili drugih prošlih događaja (zbog na primer nekog nečinjenja od strane privrednog subjekta). Tako, na primer, sticanje dobara i korišćenje usluga ima za posledicu nastanak obaveza prema dobavljačima (ako nisu plaćene unapred ili pri isporuci), a uzimanje bankarskog zajma ima za rezultat obavezu vraćanja. Privredni subjekt takođe može priznati buduće rabate zasnovane na godišnjim nabavkama kupaca, kao obaveze; u tom slučaju, prodaja dobara u proteklom periodu je transakcija iz koje proističe obaveza.
5) Neke obaveze se mogu utvrditi samo putem značajnog obima procenjivanja. U praksi se takve obaveze nazivaju rezervisanja. U nekim zemljama takva rezervisanja se ne smatraju obavezama zbog toga što se koncept obaveze uže definiše, tako što uključuje samo iznose koji mogu da se zasnuju bez potrebe za vršenjem procene. Definicija obaveze u paragrafu 4.4. *Konceptualnog okvira* ima širi pristup. Zbog toga, kada rezervisanje uključuje sadašnju obavezu i zadovoljava drugi deo definicije, to je obaveza čak i kada se iznos mora proceniti. Primeri za navedeno mogu biti rezervisanja za plaćanja koja treba izvršiti po postojećim garancijama i rezervisanja za obaveze po penzionim planovima.

5.4. Kapital (sopstveni kapital) (4.20. - 4.23.)

1) Iako je kapital definisan u paragrafu 4.4. *Konceptualnog okvira* kao preostali interes u sredstvima privrednog subjekta nakon odbitka svih njegovih obaveza, on se u *bilansu stanje* dalje raščlanjava. Na primer, u akcionarskom društvu raščlanjava se na učešća akcionara (akcijski kapital), neraspoređeni dobitak, rezerve iz raspodele neraspoređenog dobitka i rezerve za očuvanje kapitala. Takva raščlanjivanja mogu biti važna za potrebe donošenja odluka od strane korisnika finansijskih izveštaja kada ukazuju na zakonska ili druga ograničenja u vezi sa sposobnošću privrednog subjekta da raspodeljuje ili na drugi način da koristi svoj kapital. Ona takođe mogu da odraze činjenicu da pojedini vlasnici kapitala u privrednom subjektu imaju različita prava u odnosu na primanje dividendi ili povraćaj kapitala.
2) Formiranje rezervi se ponekad zahteva zakonom ili drugim propisom radi pružanja dodatnih mera zaštite od gubitaka privrednog subjekta i njegovih

poverioca. Druge rezerve mogu da se formiraju ako ih poreski zakon izuzima iz poreske osnovice ili odbija od poreske obaveze kada se sredstva prenose u takve rezerve. Postojanje i veličina tih pravnih, zakonskih i poreskih rezervi je informacija koja može da bude važna korisnicima pri donošenju odluka. Prenosi u takve rezerve vrše se pri raspodeli dobitka, a ne iz rashoda.

3) Iznos u kojem je kapital prikazan u *bilansu stanja* zavisi od vrednovanja sredstava i obaveza. Uobičajeno, ukupan iznos glavnice samo slučajno može da se poklapa s ukupnom tržišnom vrednošću akcija privrednog subjekta ili zbirom koji bi se mogao dobiti prodajom bilo neto imovine na pojedinačnoj osnovi, bilo prodajom privrednog subjekta kao celine na načelu stalnosti poslovanja.
4) Trgovačke, proizvodne i poslovne aktivnosti često se preduzimaju preko privrednog subjekta kao što su: inokosna preduzeća, ortakluci, udruženja i različite vrste državnih preduzeća. Pravni i zakonski okvir za takve privredne subjekte često je različit od onoga koji se primenjuje na akcionarska društva. Na primer, može biti malo ili nimalo ograničenja na raspodelu iznosa uključenih u glavnicu vlasnicima i drugim učesnicima. Bez obzira na to definicija kapitala i drugih pitanja u *Konceptualnom okviru* koja se bave kapitalom važi i za takve privredne subjekte.

5.5. Uspešnost (4.24. - 4.28.)

1) Dobitak se često koristi kao merilo uspešnosti ili osnovica za druga merenja, kao što su prinos na ulaganja ili zarada po akciji. Elementi koji su u neposrednom odnosu s merenjem dobitka su prihodi i rashodi.
   Priznavanje i merenje prihoda i rashoda, pa stoga i dobitka, zavise i od koncepata kapitala i njegovog očuvanja koje koristi privredni subjekt pri pripremanju svojih finansijskih izveštaja. Te koncepte *Konceptualni okvir* obrazlaže u paragrafima od 4.57-4.65.
2) Elementi prihoda i rashoda definisani su na sledeći način:
   - **prihodi** su povećanja ekonomskih koristi tokom obračunskog perioda u obliku priliva ili povećanja sredstava odnosno smanjenja obaveza, što dovodi do povećanja sopstvenog kapitala, izuzev onih povećanja koja su povezana sa doprinosima učesnika u kapitalu;
   - **rashodi** su smanjenja ekonomskih koristi tokom obračunskog perioda u obliku odliva ili smanjenja sredstava ili stvaranja obaveza, što dovodi do smanjenja sopstvenog kapitala, izuzev onih smanjenja koja su povezana sa raspodelom učesnicima u kapitalu.
3) Navedene definicije prihoda i rashoda identifikuju njihova bitna obeležja, ali ne pokušavaju da utvrde kriterijume koje bi trebalo da zadovolje pre nego što

se priznaju u *bilansu uspeha*. Kriterijumi za priznavanje prihoda i rashoda navedeni su u paragrafima od 4.37-4.53. *Konceptualnog okvira*.

4) Prihodi i rashodi mogu da budu prikazani u *bilansu uspeha* na različite načine kako bi pružali informacije koje su važne za donošenje ekonomskih odluka. Na primer, uobičajena je praksa da se pravi razlika između onih stavki prihoda i rashoda koje proističu iz obavljanja redovnih aktivnosti i onih koje ne proističu iz njih. Ta razlika se pravi na osnovu toga što je izvor stavke važan u procenjivanju sposobnosti privrednog subjekta da stvara gotovinu i gotovinske ekvivalente u narednom periodu; na primer, malo je verovatno da će se aktivnosti kao što je prodaja dugoročnih ulaganja redovno dešavati. Kada se pravi razlika između stavki na ovaj način, pažljivo treba razmotriti prirodu privrednog subjekta i njegovo poslovanje. Stavke koje proističu iz redovnih aktivnosti jednog privrednog subjekta mogu biti neuobičajene za drugo.
5) Razlikovanje stavki prihoda i rashoda i njihovo kombinovanje na različite načine takođe dopušta primenu nekoliko merila uspešnosti privrednog subjekta. Ona imaju različite stepene obuhvatnosti. Na primer, u *bilansu uspeha* mogu se prikazati bruto marža, dobitak iz redovnih aktivnosti pre oporezivanja, nakon oporezivanja i neto dobitak.

5.6. Prihodi (4.29. - 4.32.)

1) Definicija prihoda obuhvata kako prihode tako i dobitke. Prihodi proističu iz uobičajenih aktivnosti privrednog subjekta i označavaju se različitim nazivima, kao što su prihodi od prodaje, naknade, kamate, dividende, tantijeme i zakupnine.
2) Dobici predstavljaju druge stavke koje zadovoljavaju definiciju prihoda i mogu, ali i ne moraju, da proisteknu iz uobičajenih aktivnosti privrednog subjekta. Dobici predstavljaju povećanja ekonomskih koristi i kao takvi po prirodi nisu različiti od prihoda. Stoga se ne smatra da čine poseban element u ovom *Konceptualnom okviru*.
3) Dobici, na primer, uključuju dobitke proistekle iz prodaje dugoročnih sredstava. Definicija prihoda takođe uključuje nerealizovane dobitke: na primer, one što proističu iz revalorizacije utrživih hartija od vrednosti i one što rezultiraju iz porasta iskazane vrednosti pojedinih dugoročnih sredstava. Kada se dobici priznaju u *bilansu uspeha*, oni se obično prikazuju kao posebna stavka, zato što je njihova spoznaja korisna za potrebe donošenja ekonomskih odluka. Dobici se često prikazuju na neto osnovi, nakon umanjenja za odgovarajuće rashode.

4) Evidentiranje prijema ili povećanja vrednosti pojedinih vrsta sredstava vrši se preko prihoda; primeri uključuju gotovinu, potraživanja i robu i usluge koje su primljene u zamenu za isporučene proizvode i usluge. Prihodi takođe mogu nastati iz izmirenja obaveza. Na primer, privredni subjekt može da isporuči robu i pruži usluge radi izmirenja obaveze po osnovu otplate preostalog duga.

5.7. Rashodi (4.33. - 4.35.)

1) Definicija rashoda obuhvata gubitke, kao i one troškove koji proističu iz uobičajenih aktivnosti privrednog subjekta. Troškovi koji proističu iz uobičajenih aktivnosti privrednog subjekta uključuju, na primer, troškove prodatih proizvoda, zarade i amortizaciju. Oni obično uzimaju oblik izdatka ili smanjenja sredstava kao što su gotovina i gotovinski ekvivalenti, zalihe, nekretnine, postrojenja i oprema.
2) Gubici predstavljaju druge stavke koje zadovoljavaju definiciju rashoda i mogu, ali ne moraju da proisteknu iz uobičajenih aktivnosti privrednog subjekta. Gubici predstavljaju smanjenja ekonomskih koristi i kao takvi nisu po svojoj prirodi različiti od drugih rashoda. Stoga se ne smatraju posebnim elementom ovog *Konceptualnog okvira*.
3) Gubici uključuju, na primer, ona smanjenja sopstvenog kapitala koja su posledica katastrofa, kao što su požar i poplava, ali i ona koja su proizašla iz prodaje dugoročnih sredstava. Definicija rashoda, takođe, uključuje nerealizovane gubitke, na primer one proizašle iz efekata porasta kurseva strane valute u vezi sa zaduživanjima privrednog subjekta u toj valuti. Kada se gubici priznaju u *bilansu uspeha*, obično se prikazuju posebno, zbog toga što je saznanje o njima korisno pri donošenju ekonomskih odluka. Gubici se obično prikazuju na neto osnovi, nakon umanjenja za odgovarajuće prihode.

5.8. Usklađivanja za održanje kapitala (4.36.)

Revalorizacija ili preračunavanje sredstava i obaveza ima za posledicu povećanje ili smanjenje kapitala. Iako ta povećanja ili smanjenja zadovoljavaju definiciju prihoda i rashoda, ona se, prema izvesnim konceptima očuvanja kapitala ne uključuju u *bilans uspeha*. Umesto toga, ove stavke se uključuju u sopstveni kapital, kao usklađivanja radi očuvanja kapitala ili kao revalorizacione rezerve. Koncepti očuvanja kapitala su obrađeni u paragrafima od 4.57-4.65. *Konceptualnog okvira*.

5.9. Priznavanje elemenata finansijskih izveštaja (4.37. - 4.39.)

1) Priznavanje je proces uključivanja u *bilans stanja* ili *bilans uspeha* stavke koja zadovoljava definiciju nekog elementa i zadovoljava kriterijume za priznavanje postavljene u paragrafu 4.38[3]. On uključuje opis stavke rečima, novčani iznos i uključivanje tog iznosa u *bilans stanja* ili *bilans uspeha*. Propusti u priznavanju takvih stavki ne mogu se ispravljati obelodanjivanjem primenjenih računovodstvenih politika, ni u *napomenama* niti u posebnim objašnjenjima.
2) Prema paragrafu 4.38. stavka koja udovoljava definiciji elemenata finansijskih izveštaja priznaje se kao stavka finansijskih izveštaja:
   - ako je verovatno da će bilo koja buduća ekonomska korist povezana s tom stavkom priticati u privredni subjekt ili oticati iz njega;
   - ako stavka ima nabavnu vrednost ili cenu koštanja ili vrednost koja može da se pouzdano izmeri.
3) Pri ocenjivanju da li neka stavka zadovoljava kriterijume i time ispunjava uslove za priznavanje u finansijskim izveštajima, treba posvetiti pažnju kvalitativnoj karakteristici značajnosti, izloženoj u Poglavlju 3 *Konceptualnog okvira*. Međuzavisnost elemenata znači da stavka koja zadovoljava definiciju i kriterijume priznavanja za određeni element, na primer sredstvo, automatski zahteva priznavanje drugog elementa, na primer, prihoda ili obaveze, jer se *Konceptualni okvir* i *Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja* prvenstveno odnose na dvojno knjigovodstvo.

5.10. Verovatnoća buduće ekonomske koristi (4.40)

Koncept verovatnoće se koristi kao kriterijum priznavanja pri određivanju stepena neizvesnosti da će buduće ekonomske koristi, povezane sa tom stavkom, priticati u privredni subjekt ili oticati iz njega. Koncept je povezan sa stalnom neizvesnošću koja karakteriše okruženje u kojem privredni subjekt posluje. Procena stepena neizvesnosti toka budućih ekonomskih koristi vrši se na osnovu dokaza koji su raspoloživi u momentu pripreme finansijskih izveštaja. Na primer, kada je verovatno da će potraživanje privrednog subjekta biti naplaćeno, tada je opravdano, u nedostatku bilo kakvog suprotnog dokaza, nastaviti sa priznavanjem potraživanja kao sredstva. Međutim, za veliki broj potraživanja

[3]Priznavanje podrazumeva da se pre uključivanja neke stavke u *bilans stanja* ili u *bilans uspeha* sprovodi knjiženje u glavnoj knjizi i dnevniku glavne knjige.

neki stepen nenaplativosti se obično smatra verovatnim; tada se priznaje rashod koji predstavlja očekivano umanjenje ekonomskih koristi.

5.11. Pouzdanost merenja (4.41. - 4.43.)

1) Drugi kriterijum za priznavanje stavke je taj da ona poseduje nabavnu vrednost ili cenu koštanja ili vrednost koja može da se pouzdano izmeri. U mnogim slučajevima, nabavna vrednost ili cena koštanja moraju da se procene, te je upotreba razumnih procena važan deo pripreme finansijskih izveštaja i ne umanjuje njihovu pouzdanost. Kada, pak, razumna procena ne može da se izvrši, stavka se ne priznaje u *bilansu stanja* ili *bilansu uspeha*. Na primer, očekivani prihodi po osnovu sudskog spora mogu da zadovolje i definiciju sredstva i definiciju prihoda, kao i kriterijum verovatnosti za priznavanje; ipak, ako nije moguće da se ishod sudskog spora pouzdano utvrdi, ne bi ga trebalo priznati ni kao sredstvo ni kao prihod, ali postojanje takvog zahteva, treba obelodaniti u *napomenama*, obrazloženjima ili dopunskim pregledima.
2) Stavka koja u određenom trenutku, ne zadovoljava kriterijume priznavanja navedene u paragrafu 4.38. *Konceptualnog okvira* može se kvalifikovati za priznavanje u nekom narednom periodu, kao rezultat naknadnih okolnosti ili događaja.
3) Stavka koja ima bitna obeležja elemenata, ali ne zadovoljava kriterijume za priznavanje, može ipak da bude obelodanjena u *napomenama*, obrazloženjima ili dopunskim pregledima. To je primereno kada se smatra da je spoznaja o stavkama važna za procenjivanje finansijskog položaja, uspešnosti i promena u finansijskom položaju privrednog subjekta od strane korisnika finansijskih izveštaja.

5.12. Priznavanje sredstava (4.44. - 4.45.)

1) Sredstvo se priznaje u *bilansu stanja* kada je verovatno da će buduće ekonomske koristi priticati u privredni subjekt i kada sredstvo ima nabavnu vrednost ili cenu koštanja, tj. vrednost koja može da se pouzdano izmeri.
2) Sredstvo se ne priznaje u *bilansu stanja* kada nastane izdatak za koji nije verovatno da će po isteku tekućeg obračunskog perioda prouzrokovati priticanje ekonomskih koristi u privredni subjekt. Umesto toga, takva transakcija ima za posledicu priznavanje rashoda u *bilansu uspeha*. Ovaj postupak ne ukazuje niti da je namera rukovodstva privrednog subjekta pri nastanku izdatka bila nešto drugo nego stvaranje budućih ekonomskih koristi

za privredni subjekt, niti da je rukovodstvo donelo pogrešnu odluku. Jedina posledica je ta da stepen izvesnosti o priticanju ekonomskih koristi u privredni subjekt po isteku tekućeg obračunskog perioda nije dovoljno visok za priznavanje sredstava.

5.13. Priznavanje obaveza (4.46.)

Obaveza se priznaje u *bilansu stanja* kada je verovatno da će odliv resursa koji sadrže ekonomske koristi proisteći iz podmirenja sadašnjih obaveza i kada se iznos obaveze koja će se podmiriti može pouzdano izmeriti. U praksi, obaveze po ugovorima koje su neispunjene u jednako srazmernim iznosima (na primer, obaveze za zalihe koje su naručene, ali još nisu primljene) uopšte se ne priznaju kao obaveze u finansijskim izveštajima. Međutim, takve obaveze mogu zadovoljiti definiciju obaveza pod uslovom da je kriterijum za priznavanje zadovoljen, tj. mogu da se kvalifikuju za priznavanje. U takvim okolnostima priznavanje obaveza utiče na priznavanje s njima povezanih sredstava ili rashoda.

5.14. Priznavanje prihoda (4.47. - 4.48.)

1) Prihod se priznaje u *bilansu uspeha* kada je povećanje budućih ekonomskih koristi povezano s povećanjem sredstava ili smanjenjem obaveza koja mogu da se pouzdano izmere. To, u stvari, znači da priznavanje prihoda nastaje istovremeno sa priznavanjem povećanja sredstava ili smanjenja obaveza (na primer, neto povećanje sredstava koje je proizašlo iz prodaje robe ili usluga ili smanjenje obaveza koje je proizašlo iz odustajanja poverioca od naplate svog potraživanja).
2) Postupci koji su uobičajeno prihvaćeni u praksi za priznavanje prihoda, na primer, zahtev da prihod treba da bude zarađen, jesu izraz primene kriterijuma za priznavanje iz *Konceptualnog okvira*. Takvi postupci se po pravilu usmeravaju prema ograničavanju priznavanja prihoda na one stavke koje mogu da se pouzdano izmere i imaju zadovoljavajući stepen izvesnosti.

5.15. Priznavanje rashoda (4.49. - 4.53.)

1) Rashodi se priznaju u *bilansu uspeha* kada smanjenje budućih ekonomskih koristi koje je povezano sa smanjenjem sredstava ili povećanjem obaveza može da se pouzdano izmeri. To, u stvari, znači da priznavanje rashoda

nastaje istovremeno sa priznavanjem porasta obaveza ili smanjenja sredstava (na primer, nastale obaveze prema zaposlenima ili amortizacija opreme).

2) Rashodi se priznaju u *bilansu uspeha* na osnovu direktne povezanosti između nastalih troškova i zarađenih stavki prihoda. Ovaj proces, koji se obično naziva sučeljavanje troškova s prihodima, uključuje istovremeno ili kombinovano priznavanje prihoda i rashoda koji proizlaze direktno i zajednički iz istih transakcija ili drugih događaja; na primer, razne komponente rashoda, koje čine troškove prodatih proizvoda, priznaju se istovremeno kad i prihod od prodaje proizvoda. Međutim, primena načela uzročnosti prema *Konceptualni okviru* ne dopušta priznavanje stavki u *bilansu stanja* koje ne zadovoljavaju definiciji sredstava ili obaveza.
3) Kada se očekuje da će ekonomske koristi priticati tokom nekoliko obračunskih perioda, a povezanost s prihodom može da se ustanovi samo u širem smislu ili posredno, rashodi se priznaju u *bilansu uspeha* putem postupaka sistemske i razumne alokacije. Ovo je često potrebno kada treba priznavati rashode vezane sa trošenjem sredstava kao što su nekretnine, postrojenje, oprema, goodwill, patenti i zaštitni znaci; u takvim slučajevima rashodi se nazivaju "troškovi amorizacije materijalne i nematerijalne imovine". Cilj ovih postupaka alociranja je da se priznaju rashodi u obračunskim periodima u kojima su ekonomske koristi povezane s tim stavkama potrošene ili istekle.
4) Neki iznos se odmah priznaje kao rashod:
   1. neće donositi nikakve buduće ekonomske koristi - *na primer, kazne za privredne prestupe su tipičan primer rashoda, jer nikakvu buduću korist neće doneti, tj. one predstavljaju definitivno trošenje vrednosti*, ili
   2. kada i do iznosa do kojeg buduće ekonomske koristi ne ispunjavaju uslove ili su prestale da ispunjavaju uslove za priznavanje u *bilansu stanja* kao sredstvo - *na primer, ukoliko se potraživanje od kupca ne može naplatiti, ono više ne ispunjava uslove za priznavanje kao sredstva (jer neće doneti korist - novac naplatom) i priznaje se kao rashod*.
5) Rashod se takođe priznaje u *bilansu uspeha* u slučajevima kada nastane obaveza bez istovremenog priznavanja sredstva, na primer kada nastane obaveza po jemstvu za proizvod.

5.16. Merenje elemenata finansijskih izveštaja (4.54. - 4.56.)

1) Merenje je proces utvrđivanja novčanih iznosa po kojima bi trebalo priznati elemente finansijskih izveštaja i iskazati ih u *bilansu stanja i bilansu uspeha*. To uključuje izbor određene osnovice za merenje.

2) U finansijskim izveštajima se upotrebljava mnoštvo različitih osnovica za merenje, u različitom obimu i u različitim kombinacijama. One uključuju sledeće:
   1. ***Istorijska vrednost***. Sredstva se evidentiraju u iznosima isplaćene gotovine ili gotovinskog ekvivalenta ili prema fer vrednosti naknade koja je data za njihovo pribavljanje u momentu sticanja. Obaveze se evidentiraju u iznosima koji su primljeni u zamenu za obaveze, ili u određenim okolnostima (na primer, porez na dobitak), u iznosu gotovine ili gotovinskog ekvivalenta za koji se očekuje da će biti plaćen na ime izmirenja obaveze u normalnom toku poslovanja.
   2. ***Tekuća vrednost***. Sredstva se evidentiraju u iznosima gotovine ili gotovinskog ekvivalenata koje bi trebalo platiti ako bi isto ili ekvivalentno sredstvo bilo pribavljeno u tekućem periodu. Obaveze se iskazuju po nediskontovanom iznosu gotovine ili gotovinskog ekvivalenta koji bi bio potreban da se takve obaveze podmire u tekućem periodu.
   3. ***Prodajna vrednost***. Sredstva se evidentiraju u iznosu gotovine ili gotovinskog ekvivalenta koji bi mogao da se pribavi prodajom sredstva u redovnom postupku otuđenja. Obaveze se iskazuju po vrednostima u kojima će biti izmirene; odnosno po nediskontovanim iznosima gotovine ili gotovinskih ekvivalenata za koje se očekuje da će biti plaćeni da bi se obaveze izmirile u normalnom toku poslovanja.
   4. ***Sadašnja vrednost***. Sredstva se evidentiraju po sadašnjoj diskontovanoj vrednosti budućih neto priliva gotovine, za koje se očekuje da će ih ostvariti pojedina stavka u uobičajenom toku poslovanja. Obaveze se evidentiraju po sadašnjoj diskontovanoj vrednosti budućih neto odliva gotovine za koje se očekuje da će biti potrebni za izmirenje takvih obaveza u Konceptualni okviru uobičajenog poslovanja.
3) Osnovica za merenje koju najčešće usvajaju privredni subjekti pri sastavljanju svojih finansijskih izveštaja je istorijska vrednost. Ona se obično kombinuje sa ostalim osnovicama za merenje. Na primer, zalihe se obično iskazuju po nižoj vrednosti: ceni koštanja ili neto prodajnoj vrednosti ako je ona niža; utržive hartije od vrednosti se mogu iskazati po tržišnoj vrednosti; obaveze za penzije po sadašnjoj vrednosti, itd

Međunarodni računovodstveni standard 1
Prezentacija finansijskih izveštaja

(IAS 1 Presentation of Financial Statements)

1. Uvodne napomene

1) ***Međunarodni računovodstveni standard 1 Prezentacija finansijskih izveštaja,*** u daljem tekstu: *Standard,* odobren je od strane *Odbora za Međunarodne računovodstvene standarde* (IASB) u septembru 2007. godine i postaje primenljiv na finansijske izveštaje koji pokrivaju periode koji započinju na dan 01.01.2009. godine ili kasnije. *Standard* zamenjuje i ukida *MRS 1 Prezentacija finansijskih izveštaja* iz 2003. godine (koji je bio revidiran 2005. godine). Po osnovu stupanja na snagu Standarda izmenjeno je 5 MSFI, 23 MRS i 10 Tumačenja - izmene su, uglavnom, terminološke prirode.
2) Sadržaj *Standarda* izložen je u paragrafima 1-140. i *Dodatku – Izmene ostalih saopštenja*. Uz *Standard*, ali ne kao njegov deo, objavljene su i *Osnove za zaključivanje* i *Uputstvo za primenu MRS 1.*
3) *Standard* propisuje osnove za prikazivanje (prezentovanje) finansijskih izveštaja opšte namene privrednog subjekta. Cilj je obezbeđivanje njihove uporedivosti kako sa finansijskim izveštajima tog privrednog subjekta iz prethodnih perioda, tako i sa finansijskim izveštajima ostalih privrednih subjekata (sa čijim finansijskim izveštajima ima logike i potrebe porediti ih).
4) Da bi postigao ovaj cilj *Standard*:
   - postavlja globalne zahteve u vezi sa prikazivanjem finansijskih izveštaja,
   - daje smernice u vezi sa njihovom strukturom i
   - postavlja minimalne zahteve u vezi sa sadržajem finansijskih izveštaja.
5) *Standard* se ne bavi priznavanjima, vrednovanjima i obelodanjivanjima u vezi sa konkretnim transakcijama i događajima. To regulišu drugi Standardi i odgovarajuća Tumačenja.
6) U Republici Srbiji izgled i detaljnu sadržinu obrazaca finansijskih izveštaja, sem *napomena,* propisuju: Ministarstvo finansija, Narodna banka Srbije i Komisija za hartije od vrednosti. Stoga su odredbe *Standarda* u vezi sa strukturom i minimalnim sadržajem finansijskih izveštaja, sem *napomena,* primarno interesantne odgovornima u nadležnom državnim institucijama. Za privredne subjekte najinteresantniji i najprimenljiviji su delovi *Standarda* koji regulišu:
   - opšti pristup prikazivanju finansijskih izveštaja,
   - klasifikovanje stavki (pozicija) na dugoročne i kratkoročne i
   - strukturu i sadržinu *napomena*.

Navedeno ograničenje u kreiranju izgleda i sadržine finansijskih izveštaja, sem *napomena*, koje je podzakonskom regulativom nametnuto privrednim subjektima u Republici Srbiji treba imati uvek u vidu prilikom izučavanja i primene *Standarda* na osnovu *Udžbenika*. To napominjemo jer prilikom obrade *Standarda* navedeno ograničenje, zbog uštede u prostoru, nismo eksplicitno navodili na svim onim mestima u tekstu gde ono postoji.

7) Pri objašnjavanju *Standarda* prvo ćemo ukazati na sve njegove zahteve, a zatim ćemo dati celovit primer prikazivanja finansijskih izveštaja zasnovanih na njemu.
8) Za razumevanje i primenu *Standarda* neophodno je znati značenje sledećih termina:
    1. **Finansijski izveštaji opšte namene** su oni koji su namenjeni zadovoljavanju potreba korisnika koji nisu u položaju da postavljaju zahteve da se za njihove potrebe finansijski izveštaji posebno oblikuju. Ovi finansijski izveštaji zadovoljavaju zajedničke informacione potrebe širokog kruga korisnika. U našim uslovima opšti finansijski izveštaji bi bili oni koji bi se predavali Agenciji za privredne registre, sem finansijskih izveštaji koji se sastavljaju prilikom likvidacije privrednog subjekta ili sličnih događaja.
    2. **Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja** - termin "*Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja*" obuhvata Standarde koje je usvojio *Odbor za Međunarodne računovodstvene standarde* i Tumačenja koja je usvojio *Komitet za tumačenja međunarodnog finansijskog izveštavanja* /IFRIC/, i to:
        1/ *Međunarodne računovodstvene standarde (25 Standarda[1])* - napomena: *Odbor Komiteta za međunarodne računovodstvene standarde* (IASC) je Standarde donosio pod nazivom "*Međunarodni računovodstveni standardi*",
        2/ *Međunarodne standarde finansijskog izveštavanja (17 Standarda)* - napomena: *Odbor za međunarodne računovodstvene standarde* (IASB) Standarde donosi pod nazivom "*Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja*", i
        3/ *Tumačenja koja daje Komitet za tumačenja međunarodnog finansijskog izveštavanja* /IFRIC/[2] (18 *Tumačenja*).

[1]Broj naveden u zagradi označava broj važećih *Međunarodnih računovodstvenih standarda* na dan 01.12.2018. godine. Ova napomena važi i za broj *Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja* i Tumačenja.

[2]Ovaj Komitet je pravni sledbenik *Stalnog komiteta za tumačenja* (SIC).

Odbor za Međunarodne računovodstvene standarda (u daljem tekstu: Odbor) po važnosti ne rangira Standarde iznad Tumačenja. Ona su po statusu iste važnosti kao i Standardi.

3. **Transakcije** su poslovne aktivnosti koje, u okviru svog poslovanja, redovno sprovodi privredni subjekt i koje dovode do promena njegovih sredstava, obaveza i kapitala (uz mogući nastanak prihoda i rashoda).
4. **Događaji** - pod događajima *Standard* podrazumeva događaje koji nisu poslovni ali dovode do izmena na sredstvima, obavezama ili kapitalu privrednog subjekta, kao što su na primer oštećenja sredstava, nelikvidnost poslovnih partnera i sl.
5. **Okolnosti** su stanja u kojima privredni subjekt posluje, kao što su, na primer, opšti indeks rasta cena na malo, promena kursa domaće valute u odnosu na strane valute, itd.
6. ***Zavisno pravno lice*** je ono koje je pod kontrolom nekog drugog privrednog subjekta (koji se naziva *matičnim pravnim licem*).
7. ***Matično pravno lice*** je ono koje ima jedno ili više *zavisnih pravnih lica*.
8. ***Individualni (posebni) finansijski izveštaji*** - finansijski izveštaji sastavljeni odvojeno, tj. ponaosob za svaki privredni subjekt, bilo da on posluje samostalno ili u okviru neke grupe za konsolidovanje, sem finansijskih izveštaja *matičnog pravnog lica*. U *MSFI* se izraz "individualni finansijski izveštaji" (individual financial statements) upotrebljava za finansijske izveštaje *zavisnih pravnih lica*, međutim smatramo da nije greška tako nazivati i finansijske izveštaje onih privrednih subjekata koji posluju samostalno, tj. nisu član ni jedne grupe za koju se sastavljaju *konsolidovani finansijski izveštaji*. Izraz "poseban" se ne upotrebljava u smislu da se radi o finansijskim izveštajima za neke posebne događaje ili namene, već u smislu da se radi o finansijskim izveštajima za jedno pravno lice.
9. ***Zasebni (pojedinačni) finansijski izveštaji*** (separate financial statements) – zasebni finansijski izveštaji sastavljeni odvojeno, tj. ponaosob za *matično pravno lice*.
10. ***Konsolidovani finansijski izveštaji*** su finansijski izveštaji grupe privrednih subjekata prikazani kao da je u pitanju jedan privredni subjekt. Izrađuju se po pravilima bilansiranja za jedinstveni privredni subjekt, tj. u krajnjoj liniji u finansijskim izveštajima se, uglavnom, iskazuju samo efekti transakcija koje su se odvijale između ove grupe i poslovnih partnera iz okruženja (ti poslovni partneri, dakle, ne pripadaju grupi privrednih subjekata za koju se vrši konsolidovanje finansijskih izveštaja).
11. ***Datum bilansa*** - To je dan na koji se sastavljaju finansijski izveštaji, odnosno dan na koji se završava izveštajni (obračunski) period za koji se

sastavljaju finansijski izveštaji. U skladu sa paragrafom 6. *Okvira za sastavljanje i Prezentacija finansijskih izveštaja* (u daljem tekstu - *Okvir*) finansijski izveštaji se pripremaju i prikazuju najmanje jednom godišnje. Taj dan je najčešće 31.12. ili neki drugi dan u slučaju sastavljanja periodičnih finansijskih izveštaja u toku godine.

12. **Obelodanjivanje (objavljivanje)** je davanje pisanih obrazloženja o finansijskim politikama i stavkama iskazanim u finansijskim izveštajima. U pojedinim svojim paragrafima *Standard* pod "obelodanjivanjem" podrazumeva obelodanjivanje u širem smislu te reči: prikazivanje stavki u svakom od finansijskih izveštaja (*izveštaju o finansijskom položaju /bilansu stanja/*, *izveštaju o ostvarenim rezultatma /bilansu uspeha/* , *izveštaju o tokovima gotovine* i *izveštaju o promenama na kapitalu*, kao i u *napomenama*.
13. **Poslovni ciklus** privrednog subjekta je vreme između pribavljanja materijala koji ulaze u proces proizvodnje i naplate u gotovini (ili u instrumentu koji se lako može pretvoriti u gotovinu) realizovanih proizvedenih proizvoda ili usluga.
14. **Prihodi** su bruto prilivi ekonomskih koristi u toku perioda koji proističu iz redovnih aktivnosti privrednog subjekta, koji dovode do povećanja njegovog sopstvenog kapitala, osim onih povećanja koja se odnose na ulaganja od strane vlasnika kapitala.
15. **Dobici** su oblik prihoda. Radi se o povećanju kapitala (neto sredstava) po osnovu perifernih ili drugih incidentnih transakcija privrednog subjekta, osim onih koje proizlaze iz prihoda ili ulaganja od strane vlasnika. Neki od primera dobitaka su: dobici po osnovu prodaje dugoročnih sredstava, materijala, kao i nerealizovani dobici koji proizlaze iz povećanja knjigovodstvene vrednosti određenih dugoročnih sredstava i revalorizacije hartija od vrednosti;
16. **Rashodi** su bruto odlivi ekonomskih koristi u toku perioda koji proističu iz redovnih aktivnosti privrednog subjekta, koji dovode do smanjenja njegovog sopstvenog kapitala, osim onih smanjenja koja se odnose na povlačenje kapitala od strane vlasnika kapitala ili po osnovu raspodele dividendi.
17. **Gubici** su oblik rashoda. Radi se o smanjenju kapitala (neto sredstava) privrednog subjekta po osnovu perifernih ili drugih incidentnih transakcija privrednog subjekta, osim onih koje proizlaze iz rashoda ili raspodela vlasnicima. Gubici na primer nastaju kao rezultat prodaje dugoročnih sredstava i materijala, ali iz događaja kao što su požari, zemljotresi i poplave.
18. **Neizvodljivo postupanje** - primenjivanje neke odredbe Standarda i Tumačenja se smatra neizvodljivim kada privredni subjekt ne može da je

primeni ni nakon što je uložio sav mogući razuman napor da to učini. Smatra se da je neizvodljivo retroaktivno primeniti promenjenu računovodstvenu politiku ili izvršiti retroaktivno preračunavanje u cilju ispravke greške ako:

1/ se efekti retroaktivne primene ili retroaktivnog preračunavanja ne mogu utvrditi,
2/ retroaktivna primena ili retroaktivno preračunavanje zahteva pretpostavke o tome kakve su bile namere rukovodstva privrednog subjekta u tom periodu,
3/ retroaktivna primena, odnosno retroaktivno preračunavanje zahteva vršenje značajnih procena iznosa, a nije moguće objektivno od ostalih raspoloživih informacija razlikovati informacije o tim procenama koje:
   - pružaju dokaze o okolnostima koje su postojale na datum (ili datume) na koje te iznose treba priznati, vrednovati ili obelodaniti i
   - bi bile na raspolaganju kada su finansijski izveštaji za taj period bili odobreni za izdavanje.

Kao što se vidi, neizvodljivost retroaktivne primene promenjene računovodstvene politike ili retroaktivnog preračunavanja u cilju ispravke greške ne vezuje se sa mogućim prevelikim troškovima takvog postupka koji bi mogli prevazići koristi od takvog postupanja.

19. **Materijalna značajnost stavke** je intenzitet kojom ona ukoliko je uključena u neki finansijski izveštaj ili kada je izostavljena iz njega utiče na njegovu relevantnost i pouzdanost.
20. **Materijalno značajna stavka** je ona koja značajno utiče na donošenje ekonomskih odluka od strane korisnika finansijskih izveštaja (tj. onih koji donose odluke na osnovu tih izveštaja). Uticaj materijalno značajne stavke može biti dvojak:
    - kroz izostavljanje stavke u nekom finansijskom izveštaju - da stavka nije izostavljena korisnik finanisijskih izveštaja bi doneo drugačiju ekonomsku odluku;
    - kroz iskazivanje stavke u pogrešnom iznosu, tj u iznosu koji se toliko razlikuje od ispravnog iznosa da bi zbog toga korisnik finansijskih izveštaja, oslanjajući se na njih, doneo pogrešnu odluku.

    Materijalnost (značajnost) zavisi od veličine i prirode izostavljene ili pogrešno iskazane stavke (odnosno njihove kombinacije) u kontekstu prisutnih pratećih okolnosti.

    Procenjivanje da li izostavljanje stavke ili njeno pogrešno navođenje može uticati na ekonomske odluke korisnika (i zbog toga biti značajno) zahteva razmatranje i karakteristika korisnika. Naime, procena treba da

uzme u obzir koliko je razumno očekivati da će korisnici onakvi kakvi su (sa znanjima koja poseduju i svojim karakteristikama) biti prilikom donošenja svojih ekonomskih odluka pod uticajem izostavljanja stavke ili njenog pogrešnog navođenja. *Okvir* se u svom paragrafu 25. bavi znanjima i karakteristikama korisnika. U tom paragrafu se navodi da "se pretpostavlja da korisnici poseduju razumno znanje o poslovanju, ekonomskoj aktivnosti i računovodstvu i da su spremni da informacije proučavaju sa dužnom pažnjom".

21. **Finansijski izveštaji koji na fer način prikazuju finansijski položaj, finansijsku uspešnost i tokove gotovine privrednog subjekta** su oni koji na pošten (fer) način prikazuju efekte transakcija i ostalih događaja u skladu sa definicijama i kriterijumima za priznavanje sredstava, obaveza, prihoda i rashoda definisanih u *Okviru*.
22. **Cilj finansijskih izveštaja** (postavljen *Okvirom za pripremanje i Prezentacija finansijskih izveštaja*) je pružanje informacija o finansijskom položaju, uspešnosti i promenama u finansijskom položaju privrednog subjekta, koje su korisne širokom krugu korisnika za donošenje ekonomskih odluka.
23. **Obmanjujući finansijski izveštaji** su oni koji njihove korisnike dovode u zabludu. Finansijski izveštaji postaju obmanjujući zbog materijalno značajne greške koju sadrže ili zbog postupanja koje nije u skladu sa nekim zahtevom relevantnog Standarda ili Tumačenja a što je dovelo do postojanja u finansijskim izveštajima informacija koje su, ili čiji je iznos, u suprotnosti sa ciljem finansijskih izveštaja (jer ne prikazuju istinito transakcije, druge događaje i uslove /okolnosti/ koje treba da prikaže ili se može očekivati da treba da prikaže) - zbog čega će verovatno uticati na ekonomske odluke koje donose njihovi korisnici.
24. **Prebijanje -** poslovne transakcije u sistemu dvojnog knjigovodstva utiču na najmanje dva knjigovodstvena računa. Pojedine transakcije mogu biti sastavljene od dve ili više transakcija. Na primer prilikom prodaje robe dolazi do nastanka potraživanja od kupaca, smanjenja stanja robe, ali i do nastanka prihoda po osnovu iskazivanja potraživanja i nastanka rashoda po osnovu smanjenja stanja zaliha robe. Ova transakcija, dakle, dvostruko utiče na rezultat privrednog subjekta: s jedne strane dovodi do njegovog povećanja (priznavanjem prihoda), a sa druge strane dovodi do njegovog smanjenja (priznavanjem rashoda). Rezultat privrednog subjekta ne bi bio iskazan u drugačijem iznosu da je umesto posebnog priznavanja prihoda i rashoda izvršeno priznavanje samo razlike između njih, tj. da je izvršeno prebijanje prihoda i rashoda. Ali takvo postupanje bi ugrozilo preglednost i izražajnost finansijskog izveštaja – *izveštaja o ostvarenim rezultatima /bilansa uspeha/*. Zbog toga je pri knjiženju

dozvoljeno prebijanje samo za transakcije koje se ne dešavaju često, kao što je na primer, prodaja stalnih sredstava i prodaja materijala.
Prikazivanje sredstava umanjenih za ispravke vrednosti ne smatraju se prebijanjem (na primer zaliha umanjenih za ispravke vrednosti po osnovu zastarelosti zaliha ili potraživanja umanjenih za ispravke vrednosti po osnovu sumnjivih potraživanja).

25. **Prikazivanje sredstava prema stepenu likvidnosti** je načinređanja sredstava u aktivi *izveštaja o finansijskom položaju /bilansa stanja/* uzimajući u obzir samo likvidnost sredstva određenu prirodom samog sredstva, a ne uzimajući u obzir namere rukovodstva privrednog subjekta u vezi sa tim sredstvom. Na primer, u slučaju klasifikovanja sredstava na osnovu likvidnosti kupljene dugoročne obveznice bi bez obzira na njihovu namenu bile svrstane u stalna sredstva, ali ako bi klasifikacija bila po principu podele na stalna i tekuća sredstva (koja uzima u obzir nameru rukovodstva u vezi sa sredstvom) ove obveznice bi se ukoliko se drže radi trgovanja svrstale u tekuća sredstva ili u stalna sredstva ako bi se držale do dospeća.
26. **Računovodstvene politike** su specifični principi, osnove, konvencije, pravila i prakse usvojeni od strane privrednog subjekta koje on koristi u pripremi i prikazivanju svojih finansijskih izveštaja.
27. **Računovodstvena procena** je postupak kojim se vrši procenjivanje visine neke stavke u poslovnoj transakciji ili procenjivanje parametara na osnovu kojih će se utvrditi visina te stavke. Primer za procenjivanje može biti procenjivanje preostalog veka korišćenja nekog sredstva, kako bi se izvršio obračun njegove amortizacije. Procenjivanje se zasniva na odgovarajućim pretpostavkama. Ako se povećava broj pretpostavki procene postaju kompleksnije.
28. **Vlasnici kapitala** su vlasnici instrumenata kapitala koje je emitovao privredni subjekt.
29. **Učešće koje ne obezbeđuje kontrolu** (non-controlling interests) je kapital *zavisnog pravnog lica* koji se ne može ni direktno niti indirektno pripisati *matičnom pravnom licu*.
30. **Manjinski interes** je termin koji je korišćen u prethodnoj verziji *MRS 1*. Pod ovim izrazom su se podrazumevali iznosi učešća u kapitalu (neto imovini) i rezultatu *zavisnog pravnog lica* od strane lica koja (ni direktno ni indirektno) ne predstavljaju *matično pravno lice*.
31. **Komponente kapitala** su:
    - svaka klasa emitovanog kapitala,
    - rezerve, sem revalorizacionih,
    - kumulativno stanje svih *drugih stavki rezultata /povezanih sa kapitalom/* (revalorizacione rezerve) i
    - neraspoređena dobit.

32. **Transakcije sa vlasnicima u kojima oni nastupaju kao vlasnici kapitala privrednog subjekta** su one promene na kapitalu u kojima je druga strana u transakciji vlasnik kapitala i to u transakciji učestvuje baš zato što je vlasnik kapitala privrednog subjekta. Primeri tih transkacija mogu biti:
    - početno ulaganje kapitala od strane vlasnika kapitala, kao i njihovo dodatno ulaganje kapitala,
    - povlačenje kapitala od strane vlasika kapitala,
    - sticanje prava na dividendu i isplata dividendi vlasnicima kapitala.
33. **Transakcije sa vlasnicima u kojima oni ne nastupaju kao vlasnici kapitala privrednog subjekta** su one transakcije u kojima je druga strana u transakciji vlasnik kapitala ali u njoj ne učestvuje kao vlasnik kapitala privrednog subjekta - vlasnik kapitala se u transakciji pojavljuje kao bilo koji drugi poslovni partner privrednog subjekta. Primeri tih transkacija mogu biti:
    - prodaja robe privrednog subjekta vlasnicima kapitala
    - pružanje usluga vlasnicima kapitala i dr.
34. **Dobitak** ili **gubitak** su obračunske kategorije ostvarenog rezultata koje se izračunavaju kada se od prihoda oduzmu rashodi, s tim da se u to izračunavanje ne uključuju *druge stavke rezultata /povezane sa kapitalom/*. Dobitak ili gubitak se izračunavaju u delu *izveštaja o ostvarenim rezultatima* koji se terminološki može označiti kao "bilans uspeha u užem smislu reči". U *Standardu* je za *izveštaj o ostvarenim rezultatima /bilans uspeha/* predviđena mogućnost prikazivanja na dva načina (što obrazlažemo u tački 6.3.). Jedan oblik prikazivanja podrazumeva da *izveštaj o ostvarenim rezultatima /bilans uspeha/* ima dva dela i da jedan od ta dva dela bude "bilans uspeha u užem smislu reči", odnosno on se u *Standardu* pri takvom struktuiranju *izveštaja o ostvarenim rezultatima /bilansa uspeha/* naziva "zaseban bilans uspeha" – ("separate income statement). Prilikom objašnjavanja *Standarda*, kao i prilikom objašnjavanja drugih Standarda najčešće ćemo upotrebljavati skraćeni izraz: "bilans uspeha". Napomena: u *MSFI* dosadašnji naziv *izveštaja o ostvarenim rezultatima /bilans uspeha/* (statement of comprehensive income) bio je "bilans uspeha" - ("income statements"), što je i u vreme objavljivanja *Udžbenika* bio u praksi uobičajeni naziv ovog finansijskog izveštaja.

    U *MSFI* se često upotrebljavaju izrazi "reclassified to profit or loss" ili "recognised in profit or loss". Suština upotrebe ovih izraza je da se neka stavka reklasifikuje ("reclassified") ili priznaje ("recognised") kao prihod ili rashod koji se u *izveštaju o ostvarenim rezultatima /bilansu uspeha/*

prikazuju u delu koji smo označili kao "bilans uspeha u užem smislu reči", tj. "bilans uspeha".

35. ***Druge stavke rezultata /povezane sa kapitalom/*** (other comprehensive income) su stavke prihoda i rashoda (uključujući reklasifikovane iznose) koje nisu priznate u *bilansu uspeha* tekućeg perioda jer tako zahtevaju ili dozvoljavaju drugi Standardi. U ove stavke se klasifikuju:
    1/ promene revalorizacionih rezervi (koje se priznaju u skladu sa *MRS 16 Nekretnine, postrojenja i oprema* i *MRS 38 Nematerijalna ulaganja*),
    2/ aktuarski dobici i gubici po definisanim planovima doprinosa priznatih u skladu sa paragfom 93A *MRS 19 Naknade zaposlenima*,
    3/ dobici i gubici koji proizilaze iz preračuna finansijskih izveštaja *inostranog poslovanja* (koje se radi u skladu sa *MRS 21 Učici promena kurseva stranih valuta*),
    4/ dobici i gubici od ulaganja u instrumente kapitala vrednovane po fer vrednosti kroz ostali sveobuhvatni rezultat u skladu sa paragrafom 5.7.5 *MSFI 9 Finansijski instrumenti*;
    5/ dobici i gubici na finansijskim sredstvima koja se vrednuju po fer vrednosti kroz ostali sveobuhvatni reuzltat u skladu sa paragrafom 4.1.2A *MSFI 9*;
    6/ efektivni deo dobitaka i gubitaka u instrumentima za zaštitu od rizika u hedžingu tokova gotovine i dobitke i gubitke na instrumentima za zaštitu investicije u hedžingu u instrumente kapitala merene po fer vrednosti kroz ostali sveobuhvatni rezultat u skladu sa paragrafom 5.7.5 *MSFI 9*;
    7/ za obaveze vrednovane po fer vrednosti kroz bilans uspeha, iznos promene fer vrednosti koji se može pripisati promenama u kreditnom riziku obaveze (u skladu sa paragrafom 5.7.7 *MSFI 9*);
    8/ promene u vrednosti derivata i instrumenata hedžinga (u skladu sa poglavljem 6 *MSFI 9*);
    9/ određeni prihodi i troškovi finansiranja osiguranja i reosiguranja po osnovu ugovora u deokrugu *MSFI 17 Ugovori o osiguranju*.

    Ove stavke se do promene *Standarda* nisu prikazivale u *bilansu uspeha*[3], već u *izveštaju o promenama na kapitalu*. Zbog takvog prikazivanja u dosadašnjoj primeni *MSFI* rezultat tekuće godine utvrđen u *bilansu uspeha* nije odgovarao rezultatu tekuće godine u *bilansu stanja*. To je moglo da utiče da iskazana uspešnost poslovanja privrednih subjekata ne bude uporediva. Prikazaćemo to na naredna dva primera:

[3]Deo ovih stavki regulisan je nakon izmene *Standarda* (kao što su stavke po osnovu *MSFI 9* i *MSFI 17*).

Primer 1:

Osnivači osnivaju dve potpuno iste firme. Imaju dve potpuno iste zgrade i u svaku od te dve firme ulažu po jednu zgradu kao osnivački ulog. Procenjena vrednost svake zgrade je 10.000.000,00 din. U prvoj firmi zgrada je klasifikovana kao nekretnina koju koristi vlasnik, i računovodstveno se obuhvata na *računu 022*, primenom *modela revalorizacije*. U drugoj firmi zgrada je klasifikovana kao investiciona neketnina i računovodstveno se obuhvata na *računu 024*, primenom *modela fer vrednosti*. Te dve firme nisu radile ništa do kraja godine. Za potrebe primera zanemarićemo amortizaciju zgrade koja bi bila obračunata u prvoj firmi. Na kraju godine utvrđeno je da je fer vrednost svake od dve navedene zgrade 14.000.000,00 din:

- u prvoj firmi povećana je vrednost nekretnine, uz priznavanje revalorizacione rezerve u iznosu od 4.000.000,00 din.
- u drugoj firmi povećana je vrednost investicione nekretnine, uz priznavanje prihoda u iznosu od 4.000.000,00 din.

Na osnovu navedenog primera proizlazi da prva firma ne iskazuje ni dobitak ni gubitak, ali da druga firma koja kao i prva nije uopšte poslovala iskazuje dobitak od 4.000.000,00 din, što navodi na zaključak da je ona bolje poslovala od prve firme, što je samo privid. Napominjemo da je kapital u obadve firme isti - po 14.000.000,00 din:

- u prvoj firmi se sastoji od osnovnog kapitala u iznosu od 10.000.000,00 din. i revalorizacionih rezervi od 4.000.000,00 din;
- u drugoj firmi se sastoji od osnovnog kapitala u iznosu od 10.000.000,00 din. i neraspoređenog dobitka od 4.000.000,00 din.[4]

U narednoj godini i jedna i druga firma na početku godine prodaju svoje nekretnine. U prvoj firmi se iznos od 4.000.000,00 din. revalorizacionih rezervi prenosi na neraspoređenu dobit, a druga firma ne iskazuje ni dobitak ni gubitak po osnovu prodaje.[5] Dakle, u drugoj godini prva firma ima povećanje neraspoređene dobiti u iznosu od 4.000.000,00 din. a druga to nema, što navodi na zaključak da je u drugoj godini prva firma poslovala bolje od druge, što je samo privid.

Primer 2:

[4]Za potrebe primera zanemarujemo da treba obračunati i porez na dobit.

[5]Za potrebe primera zanemarujemo da treba obračunati i porez na kapitalnu dobit i porez na prenos apsolutnih prava.

Osnivači osnivaju dve potpuno iste firme. Kao svoj ulog ulažu u svaku firmu po 10.000.000,00 din. Firme za celokupan iznos kupuju akcije neke banke. U prvoj firmi akcije su klasifikovane kao finansijska sredstva koja se vrednuju po fer vrednosti kroz ostali sveobuhvatni rezultat, i računovodstveno obuhvaćene na *računu 042*. U drugoj firmi akcije su klasifikovane kao hartije od vrednosti kojima se trguje i računovodstveno obuhvaćene na *računu 236*. Te dve firme nisu radile ništa do kraja godine. Na kraju godine utvrđeno je da je fer vrednost akcija 14.000.000,00 din:

- u prvoj firmi povećana je vrednost akcija, uz priznavanje revalorizacione rezerve u iznosu od 4.000.000,00 din.
- u drugoj firmi povećana je vrednost akcija, uz priznavanje prihoda u iznosu od 4.000.000,00 din.

Na osnovu navedenog primera proizlazi da prva firma ne iskazuje ni dobitak ni gubitak, ali da druga firma koja kao i prva nije uopšte poslovala iskazuje dobitak od 4.000.000,00 din, što navodi na zaključak da je ona bolje poslovala od prve firme, što je samo privid. Napominjemo da je kapital u obadve firme isti - po 14.000.000,00 din:

- u prvoj firmi se sastoji od osnovnog kapitala u iznosu od 10.000.000,00 din. i revalorizacionih rezervi od 4.000.000,00 din;
- u drugoj firmi se sastoji od osnovnog kapitala u iznosu od 10.000.000,00 din. i neraspoređenog dobitka od 4.000.000,00 din.[6]

U narednoj godini i jedna i druga firma na početku godine prodaju akcije koje imaju u posedu. U prvoj firmi se iznos od 4.000.000,00 din. revalorizacionih rezervi prenosi na prihode, a druga firma ne iskazuje ni dobitak ni gubitak po osnovu prodaje.[7] Dakle, u drugoj godini prva firma ima povećanje dobitka u iznosu od 4.000.000,00 din. a druga to nema, što navodi na zaključak da je u drugoj godini prva firma bolje poslovala od druge, što je samo privid.

Pri prevođenju naziva ovih stavki opredelili smo se da u njihovom nazivu dodamo tekst u zagradi "/povezanih sa kapitalom/" da bi ukazali na njihovu suštinu – da njihov nastanak proizlazi ili iz povećanja ili iz smanjenja odgovarajuće stavke kapitala (revalorizacione rezerve).

36. **Reklasifikovanje** (preklasifikovanje) je računovodstveni postupak kojim se neka stavka koja je prethodno bila priznata u nekom od finansijskih izveštaja i nadalje priznaje, ali se tretira kao neka druga stavka finansijskih izveštaja. Primeri reklasifikacije mogu biti:

[6]Za potrebe primera zanemarujemo da treba obračunati i porez na dobit.

[7]Za potrebe primera zanemarujemo da treba obračunati i porez na kapitalnu dobit i porez na prenos apsolutnih prava.

- preklasifikovanje nekretnine koju koristi vlasnik u *investicionu nekretninu* ili obrnuto,
- preklasifikovanje u neraspoređenu dobit revalorizacione rezerve po osnovu prodaje nekretnine (u vezi sa kojom je ta revalorizaciona rezerva i bila formirana),
- preklasifikovanje u prihode pozitivne revalorizacione rezerve po osnovu prodaje *finansijskog sredstva vrednovanog po fer vrednosti kroz ostali sveobuhvatni rezultat* (u vezi sa kojim je ta rezerva i bila formirana) i dr.

37. **Reklasifikovani iznosi *drugih stavki rezultata /povezanih sa kapitalom/* (reclassification adjustments)** su iznosi *drugih stavki rezultata /povezanih sa kapitalom/* koji su reklasifikovani u *bilans uspeha* (tj. u prihode ili rashode) tekućeg perioda a koji su kao *druge stavke rezultata /povezanih sa kapitalom/* bili priznati u tekućem ili prethodnom periodu.
Drugi *MSFI* određuju da li se i kada iznosi koji su prethodno priznati kao *druge stavke rezultata /povezane sa kapitalom/* (other comprehensive income) reklasifikuju kao prihod ili rashod (što se u skladu sa *Standardom* označava terminom "reklasifikacija") ili se reklasifikuju u neku stavku kapitala.
Takve reklasifikacije se u *Standardu* tretiraju kao promene u reklasifikaciji. Primeri ovakvih promena u reklasifikaciji su:
1/ otuđenje *inostranog poslovanja* - što reguliše *MRS 21 Efekti promene kurseva razmene stranih valuta*: dotada formirane revalorizacione rezerve se priznaju kao prihod ili rashod;
2/ prestanak priznavanja *finansijskih sredstava vrednovanih po fer vrednosti kroz ostali sveobuhvatni rezultat* – što reguliše *MSFI 9 Finansijski instrumenti;* i
3/ kada predviđen hedžing transkcija utiče na dobitak ili gubitak (što u vezi sa hedžingom tokova gotovine reguliše paragraf 100. *MRS 39 Finansijski instrumenti: Priznavanje i merenje*)
Promene u reklasifikaciji su u periodu u kojem je izvršena promena u reklasifikaciji uključene sa odgovarajućim komponentama *drugih stavki rezultata /povezanih sa kapitalom/* u dobitak ili gubitak. Na primer, dobici ostvareni prodajom *finansijskih sredstava raspoloživih za prodaju* se uključuju u dobitak ili gubitak tekućeg perioda. Ovi iznosi su mogli biti priznati kao druga stavka rezultata /povezana sa kapitalom/ (tj. kao revalorizaciona rezerva) kao ne realizovani dobitak u tekućem ili u prethodim periodima (kada je dolazilo do promene fer vrednosti tih sredstava).
Ovi nerealizovani dobici moraju biti oduzeti od *drugih stavki rezultata /povezanih sa kapitalom/* u periodu u kojem su realizovani dobici reklasifikovani

u dobitak ili gubitak kako bi se izbeglo njihovo uključivanje u *ukupan rezultat* dva puta. Ovo ćemo prikazati na primeru 2:

U prvoj firmi u tekućoj godini povećanje fer vrednosti u odnosu na knjigovodstvenu vrednost *finansijskih sredstava raspoloživih za prodaju* u iznosu od 4.000.000,00 din. priznaje se kao *druga stavka rezultata /povezana sa kapitalom/* - radi se o pozitivnom iznosu. U *izveštaju o ostvarenim rezultatima /bilansu uspeha/* ovaj iznos se prikazuje u njegovom delu u kojem se prikazuju *druge stavke rezultata /povezane sa kapitalom/*. Na taj način uvećaće *ukupan rezultat* tekuće godine. S obzirom da bi u tekućoj godini to bila jedina stavka rezultata *ukupan rezultat* tekuće godine bi bio 4.000.000,00 din. – koliko bi iznosio i dobitak drugog preduzeća iz primera. Ovaj iznos je ujedno i stavka revalorizacione rezerve u pasivi *izveštaja o finansijskom položaju /bilansu stanja/*.

Naredne godine prilikom prodaje sredstva ukida se revalorizaciona rezerva i priznaje prihod u iznosu od 4.000.000,00 din. (koji se prikazuje u *izveštaju o ostvarenim rezultatima /bilansu uspeha/*). Istovremeno u *izveštaju o ostvarenim rezultatima /bilansu uspeha/* po osnovu reklasifikacije iskazuje se negativan iznos *druge stavke rezultata /povezane sa kapitalom/*. Zbog toga prodaja u toj *godini finansijskog sredstva raspoloživog za prodaju* po njegovoj do tadašnjoj knjigovodstvenoj vrednosti i pored prethodno formirane revalorizacione rezerve ne utiče na *ukupan rezultat* tog izveštajnog perioda.

Promene u reklasifikaciji ne proističu:

1/ iz promena u revalorizacionim rezervama priznatih u skladu sa *MRS 16 Nekretnine, postrojenja i oprema* i *MRS 38 Nematerijalna ulaganja* - promene u revalorizacionim rezervama mogu biti prenete u neraspoređenu dobit u narednim periodima uporedo sa korišćenjem sredstva po osnovu koga su one formirane ili kada se prestaje sa priznavanjem tog sredstva; ili

2/ po osnovu aktuarskih dobitaka ili gubitaka definisanih planova doprinosa priznatih u skladu sa paragrafom 93A *MRS 19 Naknade zaposlenima*. Ove komponente se priznaju kao *druga stavka rezultata /povezana sa kapitalom/* i neće biti reklasifikovane u prihode ili rashode u narednim periodu. Aktuarski dobici i gubici se uključuju u neraspoređenu dobit u periodu u kom se prestaje sa priznavanjem *druge stavke rezultata /povezane sa kapitalom/* (što reguliše *MRS 19 Naknade zarada*).

38. ***Ukupan rezultat*** (total comprehensive income) je stavka *izveštaja o ostvarenim rezultatima /bilansa uspeha/* i suštinski predstavlja promenu u kapitalu privrednog subjekta tokom izveštajnog perioda koja je nastala

po osnovu transakcija i događaja, osim onih transakcija koje su posledica transakcija sa vlasnicima u kojima oni nastupaju kao vlasnici kapitala privrednog subjekta. U *izveštaju o ostvarenim rezultatima /bilansu uspeha/ ukupan rezultat* se računski dobija kao zbir iskazanog dobitka ili gubitka (iskazanog u *bilansu uspeha u užem smislu*) i rezultata po osnovu *drugih stavki rezultata /povezanih sa kapitalom/.*

*

* *

Standard u odnosu na prethodni *MRS 1* koristi nove termine za nazive finansijskih izveštaja i njihovih delova, međuzbireva i zbireva. Ova promena je uključena i u sve druge relevantne Standarde i Tumačenja. U tom smislu smo i u *Udžbeniku* izvršili prilagođavanje naziva finansijskih izveštaja (njihovih delova, međuzbireva i zbireva), uz svestan rizik da njihov zvaničan prevod na srpski jezik (kada bude objavljen zvaničan prevod *MSFI*) ne bude onakav kako smo to mi uradili za potrebe pisanja *Udžbenika*.

Na ovom mestu skrećemo pažnju na sledeće dve činjenice:

- privredni subjekt u odnosu na *Standard* može koristiti druge termine da opiše zbireve sve dok je značenje njegovih termina jasno. Na primer, privredni subjekt može koristiti termin "neto rezultat" umesto termina "dobitak" ili "gubitak" i
- privrednim subjektima je dozvoljeno da koriste drugačije nazive finansijskih izveštaja u odnosu na one koje koristi *Standard*.

2. Delokrug *Standarda* (1.2. - 1.6.)

1) *Standard* se primenjuje za prikazivanje svih finansijskih izveštaja opšte namene, koji se pripremaju i prikazuju u skladu sa ostalim *Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja*.
2) *Standard* se ne odnosi na sažete finansijske izveštaje koji se sastavljaju za interne potrebe (strukturu i sadržinu ovih finansijskih izveštaja reguliše *MRS 34 Periodično finansijsko izveštavanje*). Međutim, prilikom njihovog sastavljanja primenjuju se i neke odredbe *Standarda*, i to paragrafi 15-35.
3) *Standard* se primenjuje i na *pojedinačne* i na *konsolidovane finansijske izveštaje*.
4) Drugi *MSFI* postavljaju zahteve za priznavanje, vrednovanje i obelodanjivanje za specifične transakcije i druge stavke.
5) *Standard* upotrebljava terminologiju koja je prikladna za privredne subjekte čiji je jedan od bitnijih ciljeva poslovanja - ostvarivanje dobiti. Nedobitne organizacije, državne ustanove, državna preduzeća formirana kao nedobitna, mogu da primenjuju *Standard* i u slučaju potrebe mogu uraditi izmene i dopune pojedinih stavki i opisa, kao i samih finansijskih izveštaja, a u skladu sa prirodom svog poslovanja[8]. Ovi subjekti, takođe, mogu da prikažu dodatne izveštaje kao deo finansijskih izveštaja.
6) Potrebna prilagođavanja finansijskih izveštaja treba da urade i privredni subjekti koji ne raspolažu sa klasičnim oblikom kapitala (kapitalom definisanim na način kako se kapital definiše u *MRS 32 Finansijski instrumenti: Prikazivanje*). Radi se o na primer fondovima otvorenog tipa formiranih radi ulaganja u kupovinu akcija. Ona mogu usvojiti praksu da u finansijskim izveštajima prikazuju udeo pojedinih članova, odnosno pojedinačnih vlasnika.

3. Svrha finansijskih izveštaja (1.9.)

1) Finansijski izveštaji predstavljaju strukturirani prikaz finansijskog položaja privrednog subjekta i njegovih finansijskih performansi (koji su posledica poslovnih promena koje je privredni subjekt obavio).
2) Cilj finansijskih izveštaja opšte namene jeste pružanje informacija o finansijskom položaju, uspešnosti i tokovima gotovine privrednog subjekta, koje će velikom broju različitih korisnika biti od koristi prilikom donošenja njihovih ekonomskih odluka. U finansijskim izveštajima se, takođe,

[8]U Republici Srbiji navedeni subjekti zbog relevantnih zakonskih propisa nemaju ovu mogućnost.

prikazuju rezultati koje je rukovodstvo privrednog subjekta ostvarilo u upravljanju poverenim sredstvima. Da bi se ovaj cilj ispunio finansijski izveštaji sadrže informacije o:
- sredstvima privrednog subjekta,
- njegovim obavezama,
- sopstvenom kapitalu privrednog subjekta,
- njegovim prihodima i rashodima, uključujući dobitke i gubitke,
- doprinosu kapitalu od strane vlasnika kapitala i raspodele vlasnicima kapitala po osnovu njihovog vlasništva u kapitalu i
- tokovima gotovine privrednog subjekta.

3) Ove informacije, zajedno sa ostalim informacijama iznetim u *napomenama* pomažu korisnicima finansijskih izveštaja da predvide buduće tokove gotovine privrednog subjekta, a posebno njihovu dinamiku i izvesnost.

4. Sastavni delovi finansijskih izveštaja (1.10. - 1.14.)

1) Potpun set (skup) finansijskih izveštaja čine:
   1. *izveštaj o finansijskom položaju /bilans stanja/*[9] na dan na koji se završava izveštajni period – dodavanje u naziv ovog finansijskog izveštaja teksta "/bilans stanja/" ima za svrhu da se izbegne zabuna o kojem finansijskom izveštaju se radi – zbog njegovog dosadašnjeg naziva "bilans stanja"; ukoliko bi se za ovaj finansijski izveštaj usvojio predloženi naziv ("izveštaj o finansijskom položaju") moguće je da će jednog dana kada se računovođe naviknu na njega biti moguće izbaciti iz njega dodatak "/bilans stanja/";
   2. *izveštaj o ostvarenim rezultatima /bilans uspeha/*[10] u izveštajnom periodu - dodavanje u nazivu ovog finansijskog izveštaja teksta "/bilans uspeha/" ima za svrhu da se izbegne zabuna o kojem finansijskom izveštaju se radi – zbog njegovog dosadašnjeg naziva "bilans uspeha"; ukoliko bi se za ovaj finansijski izveštaj usvojio predloženi naziv ("izveštaj o ostvarenim rezultatima") moguće je da će jednog dana kada se računovođe naviknu na njega biti moguće izbaciti iz njega dodatak "/bilans uspeha/"; napominjemo da smo se se za naziv "izveštaj o ostvarenim rezultatima" opredelili zato što se u njemu prikazuju dva rezultata: jedan koji se dobija

[9]U vreme izdavanja *Udžbenika* ovaj finansijski izveštaj se u Republici Srbiji naziva "bilans stanja".
[10]U vreme izdavanja *Udžbenika* ovaj finansijski izveštaj se u Republici Srbiji naziva "bilans uspeha".

kao razlika prihoda i rashoda i drugi koji proizlazi iz *drugih stavki rezultata /povezanih sa kapitalom/*;

3. *izveštaj o promenama na kapitalu*[11] tokom izveštajnog perioda,
4. *izveštaj o tokovima gotovine* tokom obračunskog perioda,
5. *napomene,* koje sadrže sažeti prikaz značajnijih primenjenih računovodstvenih politika i druga objašnjenja u vezi sa određenim stavkama iz drugih finansijskih izveštaja[12] i
6. *izveštaj o finansijskom položaju /bilans stanja/* kakav bi bio na početku najranijeg uporednog perioda u situaciji kada privredni subjekt retroaktivno primeni (promenjene ili nove) računovodstvene politike ili kada retroaktivno preračunava stavke u svojim finansijskim izveštajima ili ih reklasifikuje.

U odnosu na prethodni *MRS 1* uočljive su sledeće razlike u setu finansijskih izveštaja:

- promenjeni su nazivi *bilansa stanja* i *bilansa uspeha* (zbog toga ćemo mi u *Udžbeniku* za dosadašnji "bilans stanja" upotrebljavati naziv "izveštaj o finansijskom položaju /bilans stanja/" a za dosadašnji "bilans uspeha" upotrebljavati naziv "izveštaji o ostvarenim rezultatima /bilans uspeha/";
- izvršeno je preciziranje dana ili perioda na koji se finansijski izveštaji odnose: na primer *izveštaj o finansijskom položaju* se sastavlja na dan na koji se završava izveštajni period, *izveštaj o ostvarenom rezultatu* sadrži rezultate ostvarene u izveštajnom periodu, itd;
- u set finansijskih izveštaja uključen je jedan na izgled novi finansijski izveštaj. Radi se o *bilansu stanja*, tj. *izveštaju o finansijskom položaju /bilansu stanja/* koji bi bio sastavljen na početku najranijeg uporednog perioda u situaciji kada privredni subjekt retroaktivno primeni (promenjene ili nove) računovodstvene politike ili kada retroaktivno preračunava stavke u svojim finansijskim izveštajima ili ih reklasifikuje. U slučaju da je, recimo, materijalno značajna greška nastala u prethodnoj godini i da je ona u tekućoj godini retroaktivno ispravljena, privredni subjekti neće u odnosu na stari *MRS 1* imati nikakvih dodatnih aktivnosti – u postojećem *izveštaju o finansijskom položaju /bilansu stanja/* se već prikazuju uporedni podaci, tj. podaci za prethodni izveštajni period. Međutim, da je materijalno značajna greška nastala u 2006. godini u finansijskim izveštajima za 2008. godinu ne bi bilo dovoljno prikazati samo jedan *izveštaj o finansijskom položaju /bilansu stanja/*, jer bi u

[11]U vreme izdavanja *Udžbenika* ovaj finansijski izveštaj se u Republici Srbiji naziva "izveštaj o promenama na kapitalu".

[12]U vreme izdavanja *Udžbenika* ovaj finansijski izveštaj se u Republici Srbiji naziva "napomene uz finansijske izveštaje".

njemu uporedni podaci prikazivali stanje za 2007. godinu. Bilo bi neophodno prikazati još jedan *izveštaj o finansijskom položaju /bilans stanja/* i to sa stanjem na dan 31.12.2006. godine.

Kao što smo već rekli, privredni subjekt može koristiti i druge nazive za navedene finansijske izveštaje, osim onih koji su korišćeni u *Standardu*.

2) Privredni subjekt pridaje (prikazuje) jednaku važnost svim finansijskim izveštajima koji čine set finansijskih izveštaja.
3) Kao što je dozvoljeno paragrafom 81. *Standarda*, privredni subjekt može prikazati komponente dobitka ili gubitka ili kao deo jednog *izveštaja o ostvarenim rezultatima /bilansa uspeha/* ili u *zasebnom bilansu uspeha*.
4) *Standard* konstatuje praksu pojedinih privrednih subjekata da pored finansijskih izveštaja prikazuju finansijske preglede pripremljene od strane rukovodstva, kojim se objašnjavaju karakteristike uspešnosti poslovanja privrednog subjekta i finansijskog stanja, kao i glavne neizvesnosti sa kojima se on suočava.

   Ti pregledi najčešće sadrže:
   - osnovne faktore koji utiču na uspešnost privrednog subjekta, promene okruženja u kojem ono posluje, reakcije privrednog subjekta na te promene i njihov učinak, kao i politike privrednog subjekta u vezi s ulaganjem da održi i poboljša uspešnost, uključujući i politiku dividendi;
   - izvore finansiranja privrednog subjekta, njegove politike u vezi sa finansijskim zaduživanjem i upravljanjem rizicima;
   - snage i resurse privrednog subjekta čija vrednost nije sadržana u *izveštaju o finansijskom položaju /bilansu stanja/* koji je sastavljen u skladu sa *Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja* (na primer, interno stvoreni goodwill koji nije mogao biti priznat u finansijskim izveštajima).

   Sem navedenog, *Standard* konstatuje da uz finansijske izveštaje, neki privredni subjekti, naročito u onim privrednim granama u kojima ekološki činioci igraju značajnu ulogu, i gde se zaposleni smatraju važnom grupom korisnika informacija, prikazuju dodatne izveštaje, kao što su ekološki i izveštaji o dodatoj vrednosti.

   Navedeni izveštaji (koji se prikazuju izvan finansijskih izveštaja) nisu u delokrugu *Međunarodnih standarda finansijskog izveštanja*. Zbog toga iz naziva tih izveštaja treba jasno da proizlazi da se ne radi o finansijskim izveštajima.

5. Opšti pristup prikazivanju finansijskih izveštaja

5.1. Pošteno (fer) prikazivanje i usaglašenost sa *Međunarodnim standardi ma finansijskog izveštavanja* (1.15. - 1.24.)

1) Finansijski izveštaji privrednog subjekta treba pošteno (fer) da prikažu njegov finansijski položaj, finansijsku uspešnost i njegove tokove gotovine. U *Standardu* je izraženo mišljenje *Odbora* da pravilna primena *Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja*, sa dodatnim obelodanjivanjima, kada se za njima ukaže potreba, obezbeđuju, u skoro svim slučajevima, ostvarenje zahteva za poštenim prikazivanjem u finansijskim izveštajima.

   Radi fer prikazivanja u finansijskim izveštajima privredni subjekt treba da:
   - izabere i primeni računovodstvene politike u skladu sa *MRS 8 Računovodstvene politike, promene računovodstvenih procena i greške* (taj Standard sadrži redosled imperativnih smernica koje razmatra rukovodstvo privrednog subjekta pri izboru računovodstvenih politika za određenu stavku za koju ne postoji adekvatan zahtev u Standardima i Tumačenjima),
   - prikaže informacije, uključujući i računovodstvene politike, na način koji obezbeđuje da one budu relevantne, pouzdane, uporedive i razumljive i
   - obezbedi dodatna obelodanjivanja, kada je postupanje u skladu sa specifičnim zahtevima *Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja* nedovoljno da omogući korisnicima da razumeju uticaj određenih transakcija, ostalih događaja i uslova (okolnosti) na finansijski položaj i finansijsku uspešnost privrednog subjekta.
2) Privredni subjekt čiji su finansijski izveštaji usklađeni sa *Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja* treba tu činjenicu da obelodani (obelodanjivanje bi izvršio davanjem u finansijskim izveštajima izjave sledećeg tipa: "*Finansijski izveštaji su u svim svojim delovima usklađeni sa svim relevantnim odredbama Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja*").

   Finansijski izveštaji se ne smatraju usaglašenim sa *Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja* ukoliko nisu u potpunosti usaglašeni sa svim zahtevima svakog Standarda i Tumačenja (koji treba da se primeni pri njihovom sastavljanju).
3) Neodgovarajući računovodstveni postupci ne mogu da se isprave bilo obelodanjivanjem primenjenih računovodstvenih politika, bilo napomenama ili drugim objašnjenjima. Na primer, ako je privredni subjekt za obračun amortizacije opreme koristio *progresivnu metodu*, koja po *Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja* nije dozvoljena, privredni subjekt

neće ispraviti to neadekvatno postupanje time što će javno u svojim finansijskim izveštajima izjaviti (obelodaniti) da je primenjivao tu metodu.

4) U izuzetno retkim okolnostima, rukovodstvo privrednog subjekta može zaključiti da bi usaglašenost sa svakim zahtevom Standarda i Tumačenja mogla uticati na sastavljanje nekvalitetnih finansijskih izveštaja koji bi mogli da dovedu u zabludu njihove korisnike (ti izveštaji ne bi bili sastavljeni na način koji obezbeđuje ispunjenost ciljeva finansijskih izveštaja postavljenih u *Okviru*). Zbog potrebe za poštenim prikazivanjem finansijskih izveštaja neophodno bi bilo da se odstupi od postavljenih zahteva. *Na primer, preduzeće posluje veoma uspešno i želi da investira. Kod inostrane banke uzima dugoročni kredit za izgradnju tržnog centra. Sve analize pokazuju da preduzeće može uspešno da servisira preuzete obaveze po kreditu i da pri tome ostvari još uspešnije poslovanje. Za vreme građenja sredstva preduzeće nastavlja sa uspešnim poslovanjem. U periodu gradnje značajno je opadanje vrednosti nacionalne valute u odnosu na stranu valutu u kojoj je kredit uzet (s tim da se ne radi o uslovima hiperinflacije, pa samim tim i nema ni mogućnosti za primenu MRS 29 Finansijsko izveštavanje u hiperinflatornim privredama). Po tom osnovu preduzeće iskazuje velike negativne kursne razlike. S obzirom da MRS 21 Učinci promena kurseva razmene stranih valuta zahteva da se negativne kursne razlike priznaju kao rashod perioda u kojem su nastale (bez mogućnosti da budu uključene u nabavnu vrednost sredstva u vezi sa kojim su te kursne razlike nastale) preduzeće će iskazati jako veliki gubitak. To dovodi do toga da će u izveštaju o ostvarenim rezultatima /bilansu uspeha/ biti iskazan potpuno različit rezultat u odnosu na onaj koji je preduzeće realno ostvarilo.*

U slučaju da rukovodstvo privrednog subjekta zaključi da primena nekog zahteva relevantnog Standarda ili Tumačenja dovodi do sastavljanja nekvalitetnih finansijskih izveštaja koji bi mogli da dovedu u zabludu njihove korisnike, postupanje privrednog subjekta zavisi i od toga da li zakonska regulativa dozvoljava ili ne dozvoljava odstupanje od relevantnog Standarda i Tumačenja:

1/ U slučaju kada odstupanje od zahteva relevantnog Standarda i Tumačenja nije zakonski sankcionisano privredni subjekt treba da izvršena priznavanja i vrednovanja sredstava, obaveza, prihoda ili rashoda uradi u skladu sa relevantnim odredbama *Okvira* i da obelodani:
   1. da je rukovodstvo zaključilo da finansijski izveštaji pošteno prikazuju finansijski položaj privrednog subjekta, njegovu finansijsku uspešnost i tokove gotovine;
   2. da je ostvarena saglasnost po svim značajnim pitanjima sa svim Standardima i Tumačenjima koji treba da se primene, izuzev što se

odustupilo od jednog ili više zahteva nekog Standarda ili Tumačenja, kako bi se postiglo pošteno prikazivanje;

3. naziv Standarda ili Tumačenja od koga je privredni subjekt odstupio, prirodu odstupanja, uključujući postupak koji bi taj Standard ili Tumačenje zahtevalo, razloge zbog kojih bi postupak u skladu sa tim Standardom ili Tumačenjem mogao da bude uzrok pogrešnog zaključka i postupak koji je primenjen. Privredni subjekt treba da obelodani okolnosti u kojima se privredni subjekt nalazi, u čemu se one razlikuju od okolnosti u kojima se nalaze drugi privredni subjekti koji su u mogućnosti da i u tom delu primene dotični Standard ili Tumačenje; i
4. za svaki prikazani period finansijski uticaj odstupanja na svaku stavku u finansijskim izveštajima koja bi bila objavljena u skladu sa datim zahtevom.

Poslednja dva navedena obelodanjivanja moraju se uraditi i u narednom izveštajnom periodu ako u njemu odstupanje od zahteva Standarda ili Tumačenja utiče na iznose priznate u finansijskim izveštajima tog, narednog, perioda. Cilj ovakvog postupanja je da se korisnicima finansijskih izveštaja obezbede informacije o kontinuiranim efektima odstupanja iz prethodnih perioda.

U toku donošenja odluke "da li da se odstupi od zahteva nekog Standarda ili Tumačenja" rukovodstvo privrednog subjekta treba da proveri kako se u sličnim situacijama ponašaju ostali privredni subjekti u njegovom okruženju. Ukoliko oni ne odstupaju od zahteva odgovarajućeg Standarda ili Tumačenja onda postupanje privrednog subjekta na način kako postupaju i ostali privredni subjekti (koji poštuju zahteve odgovarajućeg Standarda ili Tumačenja) ne bi bilo u tolikoj meri pogrešno da bi se moglo reći da njegovi finansijski izveštaji ne obezbeđuju ispunjenost ciljeva finansijskih izveštaja postavljenih u *Okviru*;

2/ U slučaju kada odstupanje od zahteva Standarda i Tumačenja nije u skladu sa zakonskom regulativom koja reguliše vođenje poslovnih knjiga i sastavljanje finansijskih izveštaja (kao što je to sa negativnim kursnim razlikama slučaj u Republici Srbiji) privredni subjekt treba da u maksimalno mogućoj meri umanji uočene obmanjujuće efekte postupanja u skladu sa tim zahtevom i da obelodani:

1. naziv Standarda ili Tumačenja o kojima se radi, prirodu zahteva, razlog zbog kojeg rukovodstvo smatra da bi postupanje u skladu sa tim zahtevom bilo toliko pogrešno u datim okolnostima da bi dovelo do sukoba sa ciljevima finansijskih izveštaja definisanih u *Okviru* i

2. za svaki prikazani period korekcije svih stavki u finansijskim izveštajima za koje rukovodstvo smatra da su neophodne kako bi se ostvarilo fer prikazivanje.

5.2. Načelo stalnosti poslovanja (1.25. - 1.26.)

1) Prilikom pripreme finansijskih izveštaja rukovodstvo privrednog subjekta treba da proceni mogućnost privrednog subjekta da nastavi poslovanje u skladu sa načelom stalnosti. Finansijski izveštaji treba da budu pripremljeni na osnovu računovodstvene pretpostavke neograničenog vremena poslovanja privrednog subjekta, osim u slučaju kada rukovodstvo ili ima nameru da likvidira privredni subjekt ili da prestane sa poslovanjem, ili nema realnu alternativu da postupi na drugi način. Kada je rukovodstvo svesno postojanja značajnih neizvesnosti u vezi s mogućnošću privrednog subjekta da nastavi sa poslovanjem u skladu sa načelom kontinuiteta, ove neizvesnosti treba da budu obelodanjene. Kada finansijski izveštaji nisu pripremljeni na bazi načela stalnosti, privredni subjekt ovu činjenicu obelodanjuje zajedno sa objašnjenjem osnove koja je korišćena za pripremanje finansijskih izveštaja i razloga zbog kojeg se smatra da privredni subjekt ne primenjuje princip neograničenog vremena poslovanja.
2) Da bi procenilo da li je pretpostavka stalnosti opravdana, rukovodstvo privrednog subjekta treba da uzme u obzir sve raspoložive podatke vezane za doglednu budućnost, koja obuhvata najmanje dvanaest meseci od *datuma bilansa*, mada nije ograničena samo na taj period. Stepen razmatranja zavisi od činjenica vezanih za svaki slučaj posebno. Ako je poslovanje privrednog subjekta u prošlosti bilo profitabilno, a finansijska sredstva lako dostupna, može da se zaključi da je u tom slučaju, i bez detaljnije analize, opravdano izvršiti računovodstveno obuhvatanje na osnovu načela stalnosti. U ostalim slučajevima, rukovodstvo će možda morati da uzme u obzir čitav niz činilaca koji se tiču tekuće i očekivane profitabilnosti, rokova za otplatu duga i potencijalnih izvora za refinansiranje, pre nego što bude zaključilo da je primena načela stalnosti opravdana.

5.3. Načelo nastanka poslovnog događaja (1.27. - 1.28.)

1) Privredni subjekt priprema svoje finansijske izveštaje, izuzev informacije o tokovima gotovine, u skladu sa načelom nastanka poslovnog događaja.
2) Prema tom načelu, poslovne promene i događaji priznaju se i evidentiraju u računovodstvenoj evidenciji onda kada nastanu (a ne prilikom prijema ili

plaćanja u gotovini ili gotovinskom ekvivalentu) i prikazuju u finansijskim izveštajima u periodu na koji se odnose. Stavke finansijskih izveštaja (sredstva, obaveze, kapital, prihodi i rashodi) priznaju se kada zadovolje definicije i kriterijume za priznavanje koji su primarno definisani *Okvirom*.

5.4. Značajnost i grupisanje (1.29. - 1.31.)

1) Kada je u pitanju značajnost neke stavke *Standard* se ograničava na značajnost sa stanovišta poslova prikazivanja (prezentovanja) i obelodanjivanja. U tom smislu *Standard* propisuje da kada informacija nije značajna ne moraju biti ispunjeni zahtevi za obelodanjivanjem propisani nekim Standardom ili Tumačenjem. *Na primer, preduzeće od vrednije opreme raspolaže sa jednim kamionom koji je puno oštećen u saobraćajnom udesu. Očito je da je kamion značajna stavka u opremi preduzeća i da bi po osnovu ovog smanjenja njegove vrednosti moralo da se sprovede odgovarajuće obelodanjivanje u napomenama. Ako u tom istom preduzeću radnik slomi lopatu, neće se vršiti obelodanjivanje povodom tog "događaja", s obzirom da se ne radi o značajnoj stavci (sredstvu).*
2) *Standard* konstatuje da su finansijski izveštaji rezultat obrade velikog broja transakcija, koje se sistematizuju u grupe, prema svojoj prirodi ili funkciji. *Standard* nalaže da svaka značajna grupa stavki treba u finansijskim izveštajima da bude posebno prikazana. Beznačajne stavke treba da budu sumirane sa stavkama slične prirode ili funkcije i ne treba da budu posebno prikazane.
3) Značajnost zavisi od obima i prirode stavki, što se procenjuje u odnosu na okolnosti njenog izostavljanja. Prilikom donošenja odluke o tome da li je neka stavka ili grupa stavki značajna, priroda i obim te stavke procenjuju se istovremeno. Kada je u pitanju obim neke stavke *Standard* ne kvantifikuje značajnost u smislu da, recimo, sve stavke ispod 1.000,00 din. nisu značajne. U zavisnosti od okolnosti, odlučujući činilac može da bude kako priroda tako i obim te stavke. Na primer, pojedinačna sredstva iste prirode i funkcije grupišu se čak i u slučaju da se radi o velikim pojedinačnim iznosima (*na primer, ako preduzeće ima 4 zgrade u napomenama pri prikazu stalnih sredstava iskazalo bi ih kao jednu stavku - građevinski objekti*). Međutim, velike stavke koje se razlikuju po prirodi ili funkciji prikazuju se odvojeno (*na primer, u napomenama bi se odvojeno iskazalo zemljište od građevinskih objekata koji se nalaze na tom zemljištu*).
4) *Standard* značajnost stavke posmatra sa stanovišta:
   - svih finansijskih izveštaja sem *napomena* i
   - *napomena* kao posebnog finansijskog izveštaja.

U tom smislu se može desiti da stavka sa stanovišta finansijskih izveštaja (sem *napomena*) nije dovoljno značajna (ne prikazuje se posebno u finansijskim izveštajima već se grupiše sa drugim stavkama), ali je sa stanovišta napomena značajna i iskazuje se posebno u *napomenama*. *Na primer, u izveštaju o finansijskom položaju /bilansu stanja/ iskazuje se stavka "zalihe" bez raščlanjavanja o kojoj se vrsti zaliha radi, dok se u napomenama zalihe raščlanjavaju po vrsti: materijal, rezervni delovi, ambalaža, roba...*

Subjekt ne sme da smanjuje razumljivost finansijskih izveštaja tako što će materijalno značajnu informaciju saoštiti u okviru informacija koje nisu materijalno značajne, čime bi postigao da ta materijalno značajna informacija ne bude lako uočljiva. Sem toga ne sme da grupiše informacije koje su po prirodi ili funckiji različite.

Navedena razmatranja pitanja značajnosti potkrepićemo i sledećim primerom:

Preduzeće od zaliha ima: materijal za izradu u vrednosti od 2.000.000,00 din, kancelarijskog materijal u vrednosti od 1.000,00 din, materijala za održavanje čistoće u vrednosti od 2.000,00 din, robu u vrednosti od 10.000,00 din, gotove proizvode u vrednosti od 3.000.000,00 din, nedovršenu proizvodnju u vrednosti od 2.000.000,00 din, rezervne delove u vrednosti od 4.000,00 din. i sitan inventar u vrednosti od 3.000,00 din.

Ako bi privredni subjekt sastavljao tabelu kojom će u napomenama izvršiti deo obelodanjivanja u vezi sa zalihama ona bi, kada je u pitanju tekuća godina, trebala da sadrži sledeće stavke:

u 000 din.

Red. br.	Vrsta zaliha	Tekuća godina
1.	Materijal za izradu	2.000
2.	Nedovršena proizvodnja	2.000
3.	Gotovi proizvodi	3.000
4.	Ostale zalihe	17
	Ukupno	7.017

Objašnjenje: S obzirom da u konkretnom primeru zalihe rezervnih delova, sitnog inventara, kancelarijskog materijala, materijala za održavanje higijene i robe po svojim iznosima ne predstavljaju značajne stavke prikazane su u okviru jedne stavke - "ostale zalihe". Da je u navedenom primeru prodaja robe značajna delatnost preduzeća, kao posebnu stavku trebalo bi prikazati i robu, iako je u konkretnom primeru njen iznos u odnosu na ukupnu vrednost zaliha mali. Posebno

iskazivanje zaliha robe u tom slučaju nije posledica vrednosti već prirode zaliha ("trgovina je značajna delatnost u preduzeću").

5.5. Prebijanje stavki finansijskih izveštaja (1.32. - 1.35.)

1) Prebijanja sredstava i obaveza, kao i prihoda i rashoda (osim kada prebijanje odražava suštinu transakcije ili događaja) umanjuje sposobnost korisnika da razumeju nastale transakcije, ostale događaje ili okolnosti i da procene buduće novčane tokove privrednog subjekta. Zbog toga se sredstva i obaveze, kao i prihodi i rashodi ne prebijaju izuzev kada je prebijanje potrebno ili dozvoljeno nekim Standardom ili Tumačenjem.
2) *Standard* u paragrafu 34, na primeru *MSFI 15 Prihodi po osnovu ugovora sa kupcima* ukazuje na moguće primere prebijanja prihoda i rashoda. *MSFI 15* definiše pojam prihoda i zahteva da se on iskazuje po fer vrednosti ekonomske koristi koja je primljena ili se potražuje, uzimajući u obzir iznos svih popusta i rabata na količinu, koje je privredni subjekt odobrio. Tokom redovnog poslovanja privredni subjekt vrši i druge poslovne transakcije po osnovu kojih nastaju prihodi i koje su sporedne u odnosu na glavne aktivnosti po osnovu kojih nastaju prihodi. Rezultati takvih poslovnih promena se prikazuju ako to prikazivanje odražava suštinu poslovne promene ili događaja, prebijanjem svih prihoda sa rashodima koji su sa njima povezani, a koji proističu iz iste poslovne promene. Na primer:
   1. dobici i gubici od otuđenja dugoročnih sredstava prikazuju se tako što se od priliva ostvarenog od otuđenja oduzima iskazani iznos tog sredstva i odgovarajući rashodi prodaje;
   2. izdatak koji se odnosi na rezervisanje priznato u skladu sa *MRS 37 Rezervisanje, potencijalne obaveze i potencijalna sredstva*, a koji se privrednom subjektu naknađuje na osnovu ugovornog aranžmana sa trećim licem (na primer, na osnovu sporazuma o garancijama dobavljačima), prebija se sa tom naknadom.

   Sem toga dobici i gubici koji proističu iz grupe sličnih poslovnih promena priznaju se u neto iznosima (kao što su, na primer pozitivne i negativne kursne razlike ili dobici i gubici koji proističu iz finansijskih instrumenata koji se drže sa namerom da se njima trguje). Međutim, o takvim dobicima i gubicima izveštava se odvojeno ako se radi o materijalno značajnim iznosima.

5.6. Period izveštavanja (1.36. - 1.37.)

1) Finansijski izveštaji se pripremaju najmanje jednom godišnje. U Republici Srbiji to je regulisano *Zakonom o računovodstvu* ("Službeni glasnik RS", br. 62/2013 i 30/2018).
2) *Standard* dozvoljava mogućnost da se menja *izveštajni period* i godišnji finansijski izveštaji prikazuju za period koji je duži ili kraći od jedne kalendarske godine (jedan od razloga za promenu izveštajnog perioda može biti prelazak izveštajnog privrednog subjekta u vlasništvo nekog drugog privrednog subjekta koji ima različit izveštajni period). U tom slučaju privredni subjekt obelodanjuje:
   - razloge zbog kojih je obuhvaćen period koji je duži ili kraći od jedne kalendarske godine i
   - činjenicu da uporedni iznosi u finansijskim izveštajima nisu uporedivi.
3) Sem ovoga, *Standard* dozvoljava privrednim subjektima da se, iz praktičnih razloga, opredele da sastavljaju finansijske izveštaje za periode koji su približne dužine kao i kalendardska godina (na primer, za 52 nedelje). *Standard* dozvoljava takvu praksu, jer je malo verovatno da će se finansijski izveštaji koji iz toga proističu značajno razlikovati od izveštaja koji bi bili prikazani za period od godinu dana.
4) U skladu sa postojećim zakonskim rešenjem (član 25. stav 2. *Zakona o računovodstvu*), predviđeno je da *zavisno pravno lice* čije *matično pravno lice* sa sedištem u inostranstvu ima poslovnu godinu različitu od kalendarske godine, može uz saglasnost ministra finansija, odnosno guvernera Narodne banke Srbije[13], odnosno Komisije za hartije od vrednosti za pravna lica iz njene nadležnosti, da sastavlja i prikazuje finansijske izveštaje sa stanjem na poslednji dan poslovne godine koja je različita od kalendarske.

5.7. Uporedne informacije (1.38. - 1.44.)

1) Za svaki prethodni period obelodanjuju se uporedne numeričke informacije, sem ukoliko neki Standard ili Tumačenje dozvoljava ili zahteva drugačije.
2) Uporedne narativne i opisne informacije se obelodanjuju kada su važne za razumevanje finanansijskih izveštaja tekućeg perioda. Naime, u nekim slučajevima, narativne i opisne informacije koje su u finansijskim izveštajima iskazane za prethodni period (prethodne periode) mogu biti

[13]Guverner tu saglasnost daje za društva za osiguranje, davaoce finansijskog lizinga, dobrovoljne penzijske fondove i društva za upravljanje dobrovoljnim penzijskim fondovima.

značajne i u tekućem. Na primer, pojedinosti vezane za pravni spor čiji je ishod bio neizvestan na datum poslednjeg bilansa i koji tek treba da se reši, obelodanjuju se i u tekućem periodu.

3) Način prikazivanja uporednih podataka treba da odgovara prikazivanju podataka za tekuću godinu. U slučajevima kada se vrši dopuna u prikazivanju i klasifikaciji stavki finansijskih izveštaja, uporedni podaci prethodne godine, izuzev ukoliko to nije izvodljivo, se reklasifikuju kako bi se obezbedila uporedivost sa tekućim periodom. Privredni subjekt kada vrši reklasifikaciju uporednih podataka treba da obelodani:
   - prirodu reklasifikacije,
   - iznos svake stavke ili grupe stavki koje se reklasifikuju i
   - razloge za reklasifikaciju.
4) Moguće su situacije da nije izvodljivo reklasifikovati uporedne podatke da bi se obezbedila uporedivost sa tekućim periodom. Na primer, podaci u prethodnom periodu (prethodnim periodima) možda nisu prikupljeni na način koji omogućava reklasifikaciju ili možda nije izvodljivo rekonstruisati te podatke. U tom slučaju privredni subjekt obelodanjuje:
   - razloge zbog kojih nije izvršio reklasifikaciju i
   - prirodu korekcije koju je trebalo učiniti da su iznosi reklasifikovani.
5) Uporedne informacije treba korigovati kada privredni subjekt menja računovodstvenu politiku ili ispravlja određenu grešku. Način korigovanja uporednih informacija u takvim situacijama reguliše *MRS 8 Računovodstvene politike, promena računovodstvenih procena i greške.*

5.8. Doslednost u prikazivanju (1.45. - 1.46.)

Prikazivanje i klasifikovanje stavki u finansijskim izveštajima treba da budu dosledni iz perioda u period, izuzev u slučajevima:

1. značajnih promena u poslovanju privrednog subjekta (na primer, započinjanje novog proizvodnog programa, sticanja drugih privrednih subjekata ili otuđenja delova izveštajnog privrednog subjekta) ili ako preispitivanje dosadašnjih prikazivanja finansijskih izveštaja ukazuje na to da će promena imati za rezultat vernije prikazivanje događaja ili poslovnih promena (imajući u vidu kriterijume za odabir i primenu računovodstvenih politika iz *MRS 8 Računovodstvene politike, promene računovodstvenih procena i greške*). Privredni subjekt ako je verovatno da će promenjeno poslovanje biti nastavljeno i u narednim periodima ili ako je alternativno prikazivanje jasnije treba da promeni način prikazivanja svojih finansijskih izveštaja. Izmene u preklasifikovanju primenjuju se i na uporedne podatke;

2. kada promena u prikazivanju nastaje u skladu sa zahtevima nekog Standarda ili odgovarajućeg Tumačenja - primena *prethodnog MRS 1* zahtevala je od 2005. godine izmenu finansijskih izveštaja u Republici Srbiji (na primer, posebno prikazivanje manjinskih interesa u finansijskim izveštajima). Poslednjim izmenama Standarda zahtevaju se nove dve pozicije u *izveštaju o finansijskom položaju /bilansu stanja/* po osnovu primene *MSFI 17 Ugovori o osiguranju.*

6. Struktura i sadržaj finansijskih izveštaja

6.1. Uvod (1.47. - 1.48.)

Standard razrađuje strukturu i sadržaj *izveštaja o finansijskom položaju /bilansa stanja/*, *izveštaja o ostvarenim rezultatima /bilansa uspeha/* i *napomena*. Strukturu *izveštaja o tokovima gotovine* reguliše *MRS 7 Izveštaj o tokovima gotovine. Standard* za *izveštaj o promenama na kapitalu* ukazuje na informacije koje se u njemu prikazuju. Sem toga *Standard* (u *Uputstvu za primenu MRS 1*) daje preporuku oblika (forme) pojedinih finansijskih izveštaja.

6.1.1. Identifikovanje finansijskih izveštaja (1.49. - 1.53.)

1) *Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja* se primenjuju samo na finansijske izveštaje i informacije sadržane u njima, a ne i na druge informacije koje su zajedno sa finansijskim izveštajima prikazane u okviru godišnjeg izveštaja ili nekog drugog dokumenta.
2) Svaki sastavni deo finansijskih izveštaja (*izveštaj o finansijskom položaju /bilans stanja/, izveštaj o ostvarenim rezultatima /bilans uspeha/, izveštaj o tokovima gotovine, izveštaj o promenama na kapitalu i napomene*) treba da bude jasno identifikovan da bi njihovi korisnici mogli da naprave razliku između informacija koje se pripremaju primenom *Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja* od drugih informacija koje korisnicima mogu biti korisne, ali koje nisu nastale na osnovu zahteva nekog Standarda ili Tumačenja.
   Za pravilno razumevanje prikazanih informacija, kada je to neophodno, jasno se navode i ponavljaju sledeće informacije:
   1. naziv privrednog subjekta o kome se izveštava ili druga oznaka identifikacije, kao i sve promene tih informacija od datuma prethodnog bilansa,

2. da li se finansijski izveštaj odnosi samo na pojedinačni privredni subjekt ili na grupu privrednih subjekata (kada, na primer, nosi oznaku "konsolidovani"),
3. *datum bilansa* ili period koji je obuhvaćen finansijskim izveštajima, zavisno od toga šta odgovara svakom od navedenih pojedinačnih izveštaja,
4. naziv valute u kojoj se izveštava (kako je to definisano u *MRS 21 Učinci promena kurseva razmene stranih valuta*),
5. nivo preciznosti koji se koristi za prikazivanje iznosa u finansijskim izveštajima, na primer u hiljadama ili milionima jedinica valute u kojoj se izveštava.

Ove informacije se obično ispunjavaju tako što se naslovi na stranicama i skraćeni naslovi u kolonama prikazuju na svakoj stranici u finansijskom izveštaju. Potrebno je prosuditi koji je najbolji način za prikazivanje takvih informacija. Na primer, kada se finansijski izveštaji prikazuju u elektronskoj formi, možda se posebne stranice neće ni koristiti. U tom slučaju gore navedeni podaci se onda prikazuju dovoljno često na ekranu da bi se obezbedilo pravilno razumevanje iznetih informacija.

6.2. *Izveštaj o finansijskom položaju /bilans stanja/*

1) *Izveštaj o finansijskom položaju /bilans stanja/* prikazuje sredstva, obaveze i sopstveni kapital privrednog subjekta na određeni dan.
2) *Standard* u vezi s *izveštajem o finansijskom položaju /bilansom stanja/* reguliše:
   - vrste informacija koje se prikazuju u samom obrascu *izveštaja o finansijskom položaju /bilansa stanja/*,
   - razvrstavanje stavki na kratkoročne i dugoročne,
   - klasifikovanje sredstava kao obrtnih,
   - klasifikovanje obaveza kao kratkoročnih,
   - vrste informacija koje se prikazuju bilo u samom obrascu *izveštaja o finansijskom položaju /bilansa stanja/*, bilo u *napomenama*.

6.2.1. Informacije koje se prikazuju u okviru obrasca *izveštaja o finansijskom položaju /bilansa stanja/* (1.54. - 1.59.)

1) *Standard* ne propisuje ni redosled, ni format po kojem stavke *izveštaja o finansijskom položaju /bilansa stanja/* treba u njemu da budu prikazane (primeri formata dati su u *Uputstvu za primenu MRS 1*).

2) *Standard* propisuje minimum stavki *izveštaja o finansijskom položaju /bilansa stanja/* koje, zajedno sa njihovim iznosima, treba da budu prikazane u njemu (pod uslovom da ih privredni subjekt ima):
   1. nekretnine, postrojenja i oprema,
   2. investicione nekretnine,
   3. nematerijalna ulaganja,
   4. finansijska sredstva, izuzev finansijskih sredstava koja su u ovom nabrajanju prikazana pod: 5, 8 i 9,
   5. grupe ugovora u okviru *MSFI 17* koje su klasifikovani kao sredstva prema zahtevu paragrafa 78. *MSFI 17*;
   6. ulaganja koja se obračunavaju korišćenjem *metode učešća*,
   7. biološka sredstva koja su u delokrugu *MRS 41 Poljoprivreda*,
   8. zalihe,
   9. potraživanja iz poslovanja i druga potraživanja,
   10. gotovina i gotovinski ekvivalenti,
   11. zbir vrednosti sredstava koja su u skladu sa *MSFI 5 Stalna sredstva koja se drže za prodaju i poslovanja koja su prestala* klasifikovana kao:
       - stalna sredstva *koja se drže za prodaju* ili
       - sredstva uključena u *raspoloživu grupu*;
   12. obaveze iz poslovanja i ostale obaveze,
   13. rezervisanja,
   14. finansijske obaveze, izuzev finansijskih obaveza koje su u ovom nabrajanju prikazane pod: 12 i 13,
   15. grupe ugovora u okviru *MSFI 17* koje su klasifikovane kao obaveze, prema zahtevu paragrafa 78. *MSFI 17*;
   16. tekuće poreske obaveze i sredstva (na način kako su oni definisani u skladu sa *MRS 12 Porezi iz dobitka*),
   17. *odložene poreske obaveze* i *odložena poreska sredstva* (na način kako su oni definisani u skladu sa *MRS 12 Porezi iz dobitka*),
   18. iznos obaveza uključenih u *raspoložive grupe* koje su, u skladu sa *MSFI 5 Stalna sredstva koja se drže za prodaju i poslovanja koja su prestala,* klasifikovane kao *grupe koje se drže za prodaju*."
   19. *učešće koje ne obezbeđuje kontrolu* (non-controlling interests) iskazana u okviru kapitala i
   20. emitovani kapital i rezerve koje pripadaju vlasnicima matičnog privrednog subjekta.

   Navedeni pregled čine stavke koje se po svojoj prirodi ili funkciji toliko razlikuju (bez obzira na veličinu ili prirodu delatnosti privrednih subjekata) da zahtevaju odvojeno prikazivanje u obrascu *izveštaja o finansijskom položaju /bilansa stanja/*.

3) Ako to zahteva neki Standard ili kada je takvo prikazivanje potrebno da bi se pošteno prikazao finansijski položaj privrednog subjekta, on može u odnosu na dosada prikazan minimalni sadržaj *bilansa stanja* u njegov obrazac uključiti:
   - dodatne stavke ili može raščlaniti neke od navedenih - to će uraditi ako bi njihovo odvojeno prikazivanje u obrascu *izveštaja o finansijskom položaju /bilansa stanja/* doprinelo poštenijem prikazivanju finansijskog položaja privrednog subjekta; to će uraditi i kada su obim, priroda ili funkcija stavke takvi da bi odvojeno prikazivanje doprinelo poštenijem prikazivanju finansijskog položaja privrednog subjekta. *Na primer, ukoliko su stavke zemljišta značajne, posebno bi se iskazalo zemljište a posebno građevinski objekti;*
   - dodatne naslove i međuzbirove.

   Sem toga korišćeni opisi, kao i redosled stavki, mogu se dopunjavati prema prirodi privrednog subjekta i njegovih poslovnih promena da bi se obezbedile informacije koje su neophodne za ukupno razumevanje finansijskog položaja privrednog subjekta. Na primer, banke i druge finansijske institucije dopunjavaju navedene opise da bi obezbedile informacije koje pouzdano i relevantno prikazuju njihove aktivnosti sa finansijskim instrumentima.
4) Odluka "da li da se dodatne stavke prikazuju posebno" zasniva se na proceni:
   1. prirode i likvidnosti sredstava i njihovog značaja - što u većini slučajeva, dovodi do posebnog prikazivanja goodwill-a, sredstava proisteklih iz izdataka po osnovu aktivnosti razvoja, novčanih i nenovčanih sredstava i obrtnih i dugoročnih sredstava,
   2. njihove funkcije unutar privrednog subjekta - što dovodi, na primer, do posebnog prikazivanja poslovnih i finansijskih sredstava, zaliha, potraživanja, kao i gotovine i gotovinskih ekvivalenata i
   3. iznosa, prirode i rokova obaveza - što dovodi, na primer, do posebnog prikazivanja kamatonosnih i nekamatonosnih obaveza i rezervisanja, koje su, po potrebi, klasifikovane kao kratkoročne ili dugoročne.
5) Sredstva i obaveze koje se razlikuju po prirodi ili funkciji ponekad se vrednuju na različitim osnovama. Na primer, neke grupe nekretnina, postrojenja i opreme mogu se iskazati po nabavnoj vrednosti ili u revalorizovanim iznosima u skladu sa *MRS 16 Nekretnine, postrojenja i oprema*. Slična je situacija i kod nekretnina koje se mogu vrednovati u skladu sa dva *Međunarodna računovodstvena standarda*:
   - nekretnina koju koristi vlasnik vrednuje se u skladu sa *MRS 16 Nekretnine, postrojenja i oprema*, a
   - nekretnina koja se daje u zakup ili se drži zbog očekivanog porasta njene vrednosti vrednuje se u skladu sa *MRS 40 Investiciona nekretnina*.

Korišćenje različitih osnova za vrednovanje različitih grupa sredstava ukazuje na to da se njihova priroda ili funkcija razlikuju i da se, zbog toga, prikazuju kao posebne stavke u *izveštaju o finansijskom položaju /bilansu stanja/*.

6.2.2. Razvrstavanje stavki finansijskih izveštaja na kratkoročne i dugoročne (1.60. - 1.65.)

1) *Standard* ukazuje na korisnost odvojenog prikazivanja dugoročnih od kratkoročnih stavki *izveštaja o finansijskom položaju /bilansa stanja/*, posebno kod privrednih subjekata koji isporučuju robu ili pružaju usluge u okviru poslovnog ciklusa koji se jasno može identifikovati. Kod takvih privrednih subjekata odvojena klasifikacija obrtnih i stalnih sredstava i kratkoročnih i dugoročnih obaveza u samom *izveštaju o finansijskom položaju /bilansu stanja/* obezbeđuje korisne informacije tako što se pravi razlika između neto sredstava koja se stalno obrću u vidu obrtnog kapitala i sredstava koja se koriste za njegovo dugoročno poslovanje. Time se takođe ukazuje na sredstva za koja se očekuje da će biti realizovana u okviru tekućeg poslovnog ciklusa, kao i na obaveze koje dospevaju za izmirenje u okviru istog perioda.
2) *Standard* nalaže da privredni subjekt u *izveštaju o finansijskom položaju /bilansu stanja/* odvojeno iskazuje u aktivi kratkoročna (obrtna) i dugoročna sredstva, a u pasivi kratkoročne i dugoročne obaveze (u pasivi se naravno iskazuje i sopstveni kapital). Od navedenog zahteva se može odstupiti ukoliko bi prikazivanje stavki u *izveštaju o finansijskom položaju /bilansu stanja/* na bazi likvidnosti stavki bilo pouzdanije i relevantnije. Kada se primenjuje ovaj izuzetak sva sredstva i obaveze se iskazuju po svojoj likvidnosti. *Standard* konstatuje da bi ovakav način prikazivanja stavki *izveštaja o finansijskom položaju /bilansa stanja/* bio najprihvatljiviji kod banaka i drugih finansijskih organizacija. Naime, ovakvi privredni subjekti raspolažu u značajnoj meri sa finansijskim sredstvima i finansijskim obavezama, a za ocenu likvidnosti i solventnosti tih privrednih subjekata veoma su značajne informacije o očekivanim datumima realizacije finansijskih sredstava i obaveza.
3) *Standard* dozvoljava da privredni subjekti koji imaju diversifikovano poslovanje kombinuju kriterijume za prikazivanje stavki u *izveštaju o finansijskom položaju /bilansu stanja/* (da kombinuju kriterijum raščlanjavanja po sistemu dugoročno/kratkoročno sa kriterijumomređanja po principu likvidnosti stavki) - kao što je to urađeno u obrascu *izveštaja o finansijskom položaju /bilansa stanja/* koji je u Republici Srbiji kao obavezan propisan za preduzeća i zadruge (*Pravilnik o sadržini i formi obrazaca*

finansijskih izveštaja za privredna društva, zadruge, druga pravna lica i preduzetnike /"Službeni glasnik RS", br. 114/2006 i 5/2007/).

4) Koji god način prikazivanja da odabere, privredni subjekt treba za svaku stavku sredstava i obaveza da obelodani iznos za koji očekuje da će biti nadoknađen ili izmiren u periodu do 12 meseci i u periodu nakon 12 meseci.
5) *Standard* naglašava da *MSFI 7 Finansijski instrumenti: Obelodanjivanja* zahteva obelodanjivanje datuma dospeća finansijskih sredstava i finansijskih obaveza.

6.2.3. Obrtna sredstva (1.66. - 1.68.)

1) Prema *Standardu*, sredstvo treba klasifikovati kao kratkoročno sredstvo ako ispunjava bilo koji od sledećih kriterijuma:
   1. kada se očekuje da će biti realizovano ili se drži za prodaju ili potrošnju, u toku uobičajenog poslovnog ciklusa privrednog subjekta, čak i kada poslovni ciklus traje duže od 12 meseci posmatrano od *datuma bilansa*[14]. Ako uobičajeni poslovni ciklus privrednog subjekta nije jasno identifikovan pretpostavlja se da je njegovo trajanje dvanaest meseci;
   2. kada se prvenstveno drži sa namerom da se njime trguje;
   3. ako se očekuje da će biti realizovano u periodu do dvanaest meseci od *datuma bilansa*; ili
   4. ako se radi o gotovini ili gotovinskom ekvivalentu[15], nad čijim raspolaganjem nema nikakvih ograničenja ili ako postoji ograničenje koje nije duže od dvanaest meseci posmatrano od *datuma bilansa*.

   Sva druga sredstva se klasifikuju kao dugoročna.
2) Kada su u pitanju dugoročna sredstva *Standard* ne zabranjuje upotrebu alternativnih opisa sve dok je njihovo značenje jasno. Na primer, zemljišta se mogu klasifikovati u "trajna" sredstva, jer nemaju ograničen vek trajanja.

6.2.4. Kratkoročne obaveze (1.69. - 1.76.)

1) Obaveza se klasifikuje kao kratkoročna kada ispunjava bilo koji od sledećih kriterijuma:

[14]Na primer, ako je privredni subjekt nabavio lim za izradu broda čija će izgradnja trajati 15 meseci, materijal se tretira kao kratkoročno sredstvo. Isto važi i za proizvodnju u toku.
[15]Definisanjem gotovine i gotovinskih ekvivalenata bavi se *MRS 7 Izveštaj o tokovima gotovine*.

1. očekuje se da će biti izmirena u toku normalnog poslovnog ciklusa privrednog subjekta (ako se uobičajeni poslovni ciklus privrednog subjekta ne može jasno identifikovati pretpostavlja se da je njegovo trajanje dvanaest meseci),
2. drži se prvenstveno za trgovanje (radi se o finansijskim obavezama klasifikovanim, u skladu sa *MSFI 9 Finansijski instrumenti,* kao obaveze koje se drže radi trgovanja i vrednuju se po fer vrednosti),
3. dospeva za izmirenje u okviru perioda od dvanaest meseci posmatrano od *datuma bilansa* (na primer, dospeće obaveze po osnovu dugoročnog kredita, okvirni krediti na tekućem računu, obaveze na ime dividendi, porezi iz dobitka i ostale obaveze iz poslovanja) ili
4. pravno lice nema bezuslovno pravo da odloži izmirenje obaveze za najmanje dvanaest meseci od *datuma bilansa*.

Obaveze koje uobičajeno nastaju u poslovanju privrednog subjekta, kao što su obaveze prema dobavljačima, zaposlenima, po osnovu nastanka drugih poslovnih rashoda uvek se svrstavaju u tekuće obaveze čak i kada dospevaju za izmirenje u periodu dužem od dvanaest meseci posmatrano od *datuma bilansa*.

2) Privredni subjekt klasifikuje svoje finansijske obaveze kao kratkoročne kada one dospevaju za izmirenje u okviru dvanaest meseci od *datuma bilansa*, čak iako je:
   - izvorni rok za njihovo izmirivanje bio period duži od dvanaest meseci i
   - ugovor o refinansiranju ili reprogram otplate duga na dugoročnoj osnovi zaključen posle *datuma bilansa* a pre nego što su finansijski izveštaji odobreni za izdavanje.
3) Za poslovne događaje povezane sa kreditima klasifikovanim kao tekuće obaveze ako su se desili između datuma bilansa i dana kada su finansijski izveštaji odobreni za izdavanje ne vrši se usklađivanje. Radi se o:
   - refinansiranju na dugoročnoj osnovi,
   - ispravljanju narušavanja ugovora o dugoročnom zajmu i
   - dobijanje "grejs perioda" od poverioca koji se završava najmanje dvanaest meseci od datuma bilansa, kako bi se ispravilo nepoštovanje ugovora o dugoročnom zajmu.
4) U praksi je moguća situacija da privredni subjekt na *datum bilansa* ili pre prekrši uslove iz ugovora o kreditu (na primer ne plati na vreme ratu) i da poverilac ima pravo da odmah zahteva naplatu celokupnog iznosa. U ovakvoj situaciji *Standard* zahteva da se obaveza na *datum bilansa* klasifikuje kao kratkoročna, čak i ako nakon *izveštajnog perioda*, a pre nego što su finansijski izveštaji odobreni za izdavanje privredni subjekt postigne sa poveriocem sporazum da on ne zahteva plaćanje nastalo usled nepoštovanja uslova iz ugovora (o postizanju takvog sporazuma

obelodanjuju se informacije, u skladu sa *MRS 10 Događaji nakon izveštajnog perioda*).

Ukoliko bi privredni subjekt u vezi sa nekom obavezom do *datuma bilansa* sa poveriocem sklopio sporazum o "grejs periodu" koji se završava najmanje dvanaest meseci posle *izveštajnog perioda* obavezu bi nastavio da klasifikuje kao dugoročnu. Pod "grejs periodom" bi se podrazumevao period u kojem bi privredni subjekt trebalo da ispravi grešku zbog koje je došlo do nepoštovanja uslova iz ugovora i u toku kojeg poverilac ne može zahtevati trenutnu isplatu celog svog potraživanja.

5) Neki od argumenata za usvajanje navedenih postupanja u vezi sa dugoročnim obavezama bi bili:
   - refinansiranje obaveze posle *datuma bilansa* ne utiče na likvidnost i solventnost privrednog subjekta na *datum bilansa*, a izveštavanje o tome treba da ukaže na ugovore i sporazume koji su bili na snazi na taj dan. Zbog toga se radi o događaju nastalom posle *datuma bilansa* za koji se, u skladu sa *MRS 10 Događaji nakon izveštajnog perioda*, ne vrši usklađivanje,
   - nije logično da se usvoji kriterijum prema kome klasifikovanje kratkoročnih obaveza (za čije se izmirenje očekuje da će biti prolongirano za najmanje dvanaest meseci posle *izveštajnog perioda*) kao dugoročnih zavisi od toga da li privredni subjekt ima pravo da prolongira taj rok, a zatim da se omogući izuzetak zasnovan na refinansiranju do kojeg bi došlo posle *izveštajnog perioda*.

6.2.5. Informacije koje se prikazuju bilo u obrascu *izveštaja o finansijskom položaju /bilansu stanja/*, bilo u *napomenama* (1.77. - 1.80.)

1) Privredni subjekt treba u obrascu *izveštaja o finansijskom položaju /bilansu stanja* ili u *napomenama* da izvrši raščlanjavanje prethodno navedenog minimalnog broja stavki na način koji odgovara poslovanju privrednog subjekta[16].
2) Ovo raščlanjavanje zavisi i od zahteva ostalih *Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja*. Na primer:
   - stavke nekretnina, postrojenja i opreme se razvrstavaju po grupama u skladu sa *MRS 16 Nekretnine, postrojenja i oprema*,
   - potraživanja se razvrstavaju na potraživanja od kupaca, potraživanja od povezanih strana, potraživanja za avanse i druga potraživanja,

[16]Da li će se i koje prikazivanje vršiti u *izveštaju o finansijskom položaju /bilansu stanja/*, a koje u *napomenama* u mnogome zavisi od sadržine propisanog obrasca *izveštaja o finansijskom položaju /bilansa stanja/*.

- zalihe se u skladu sa *MRS 2 Zalihe* razvrstavaju na trgovačku robu, sirovine, materijal, proizvodnju u toku i gotove proizvode,
- rezervisanja se razvrstavaju na način koji obezbeđuje odvojeno prikazivanje rezervisanja za naknade zaposlenima, a dalje raščlanjavanje ostalih rezervisanja vrši se na način prikladan poslovanju privrednog subjekta i
- kapital i rezerve se raščlanjuju na način koji obezbeđuje da se odvojeno prikažu delovi uplaćenog kapitala, emisiona premija (dobitak od prodaje akcija iznad njihove nominalne vrednosti) i rezerve.

3) Privredni subjekt obelodanjuje sledeće podatke, bilo u samom obrascu *izveštaja o finansijskom položaju /bilansu stanja/*, bilo u *napomenama*:
   1. za svaku vrstu akcijskog kapitala:
      - broj akcija koje su odobrene za emisiju,
      - broj upisanih akcija koje su uplaćene u celosti i onih akcija koje nisu uplaćene u celosti,
      - nominalnu vrednost po akciji ili činjenicu da ona nema nominalnu vrednost,
      - promene broja akcija koje su u opticaju za period od početka do kraja godine,
      - prava, povlastice i ograničenja po svakoj vrsti akcija, uključujući i ograničenja isplate dividendi i vraćanja kapitala (smanjenja kapitala),
      - sopstvene akcije u posedu samog privrednog subjekta ili njegovih zavisnih ili pridruženih pravnih lica i
      - akcije koje su rezervisane za emitovanje na osnovu opcija i ugovora o prodaji, uključujući uslove za emitovanje i iznose;
   2. opis prirode i namene svake rezerve u okviru sopstvenog kapitala.

   Privredni subjekt čiji kapital nije u obliku akcijskog kapitala, kao što su na primer, ortačka društva ili društva sa ograničenom odgovornošću, obelodanjuje informacije istovetne onim koje su navedene kao potrebne za akcionarska društva, prikazujući promene na svakoj vrsti sopstvenog kapitala i prava, kao i povlastice i ograničenja koja se odnose na svaku vrstu sopstvenog kapitala.

6.3. *Izveštaj o ostvarenim rezultatima /bilans uspeha* (1.81.)

Privredni subjekt prikazuje sve stavke prihoda i rashoda priznatih u *izveštajnom periodu*:

1. u jednom *izveštaju o ostvarenim rezultatima /bilansu uspeha/* ili
2. u dva izveštaja:

1/ izveštaju koji prikazuje komponente dobitka ili gubitka - *zasebnom bilansu uspeha* i
2/ drugom izveštaju koji počinje sa dobitkom ili gubitkom (sa kojim se završava *zaseban bilans uspeha*) i u kojem nakon toga prikazuje komponente *drugih stavki rezultata /povezanih sa kapitalom/*.

6.3.1. Informacije koje se prikazuju u obrascu *izveštaja o ostvarenim rezultatima /bilansu uspeha/* (1.82. - 1.87.)

1) *Standard* ne propisuje ni redosled, ni format po kojima stavke *izveštaja o ostvarenim rezultatima /bilansa uspeha/* treba prikazati. *Standard* propisuje minimum stavki *izveštaja o ostvarenim rezultatima /bilansa uspeha/* koje, zajedno sa njihovim iznosima, treba da budu prikazane u njemu (pod uslovom da ih privredni subjekt ima):
   1. prihodi, s tim da se posebno prikazuju:
      - prihodi od kamata obračunati korišćenjem metode efektivne kamate stope; i
      - prihodi od osiguranja (u skladu sa *MSFI 17*);
   2. dobici i gubici koji proizilaze iz prestanka priznavanja finansijskih sredstava
      vrednovanih po amortizovanom trošku;
   3. troškovi osiguranja po osnovu ugovora u delokrugu *MSFI 17*;
   4. prihodi i rashodi po osnovu ugovora o reosiguranju u delokrugu *MSFI 17*;
   5. rashodi finansiranja;
   6. gubici po osnovu obezvređenja (uključujući dobitke nastale ukidanjem gubitaka po osnovu obezvređenja) utvrđene u skladu sa članom 5.5 *MSFI 9*;
   7. finansijski prihodi i rashodi po osnovu ugovora o osiguranju u delokrugu *MSFI 17*;
   8. finansijski prihodi i rashodi po osnovu ugovora o reosiguranju u delokrugu *MSFI 17* ;
   9. dobici i gubici po osnovu učešća u *pridruženim pravnim licima* i *zajedničkim ulaganjima* koji su obračunati po *metodi učešća*,
   10. dobit ili gubitak koji proizilazi iz razlike između prethodne amortizovane vrednosti finansijskog sredstva i njegove fer vrednosti na datum reklasifikacije ako se finansijsko sredstvo reklasifikuje iz grupe koja se vrednuje po amortizovanom trošku u grupu koja se vrednuje po fer vrednosti kroz bilans uspeha (u skladu sa *MSFI 9*);
   11. dobitak ili gubitak koji je prethodno priznat u ostalom sveobuhvatnom rezultatu a koji se reklasifikuje u bilans uspeha po osnovu reklasifikacije

finansijskog sredstva iz sredstva koje se vrednuje po fer vrednosti kroz ostali sveobuhvatni rezultat u finansijska sredstva koja se vrednuju po fer vrednosti kroz bilans uspeha (u skladu sa *MSFI 9*);

12. troškove poreza; i
13. rezultat po osnovu otuđenja sredstava ili izmirenja obaveza koje se odnose na *poslovanja koja prestaju* (u skladu sa *MSFI 5*).

2) Privredni subjekt u *izveštaju o ostvarenim rezultatima /bilansu uspeha/* prikazuje sledeće stavke kao raspodelu dobitka ili gubitka za period:
   1. dobitak ili gubitak period koji se pripisuje:
      1/ *učešćima koje ne obezbeđuje kontrolu* (non-controlling interests) i
      2/ vlasnicima *matičnog pravnog lica*.

      Napomena: ukoliko privredni subjekt *izveštaj o ostvarenim rezultatima /bilans uspeha/* prikazuje u obliku dva izveštaja, do sada navedene stavke prikazuje u izveštaju koji prikazuje komponente dobitka ili gubitka, tj. u *zasebnom bilansu uspeha*;
   2. *ukupan rezultat* izveštajnog perioda koji se pripisuje:
      1/ *učešćima koji ne obezbeđuju kontrolu* i
      2/ vlasnicima *matičnog pravnog lica*.
3) Dodatne stavke, naslovi i međuzbirovi prikazuju se u samom obrascu *izveštaja o ostvarenim rezultatima /bilansu uspeha/* ili *zasebnom bilansu uspeha* (ako se on prikazuje), kada je takvo prikazivanje potrebno da bi se pošteno prikazao finansijski uspeh privrednog subjekta.
4) Efekti različitih aktivnosti, poslovnih promena i događaja razlikuju se po stabilnosti, riziku i predvidljivosti, pa obelodanjivanje elemenata uspešnosti doprinosi razumevanju ostvarenih rezultata i proceni budućih rezultata. Dodatne stavke unose se u sâm obrazac *izveštaja o ostvarenim rezultatima /bilansu uspeha/* ili *zasebnog bilansa uspeha* (ako se on prikazuje), a korišćeni opisi, kao i redosled stavki, po potrebi se dopunjuju da bi se objasnili elementi uspešnosti. Činioci koje treba uzeti u obzir obuhvataju značajnost, prirodu i funkciju različitih komponenti prihoda i rashoda. Na primer, banke dopunjavaju navedene opise da bi obezbedile informacije koje pouzdano i relevantno prikazuju njihove aktivnosti sa finansijskim instrumentima.
5) Stavke prihoda i rashoda prebijaju se samo onda kada su ispunjeni kriterijumi iz paragrafa 32. *Standarda*.
6) Privredni subjekt ne treba da prikaže ni jednu stavku prihoda i rashoda kao vanrednu stavku, bilo u obrascu *izveštaja o ostvarenim rezultatima /bilansu uspeha/* ili *zasebnom bilansu uspeha* (ako se on prikazuje), bilo u *napomenama*. Zabrana iskazivanja stavke kao vanredne posledica je zaključka *Odbora* da stavke koje su ranije tretirane kao vanredne predstavljaju rezultat normalnog poslovnog rizika sa kojim je bio suočen privredni subjekt,

zbog čega se ne dozvoljava njihovo iskazivanje kao posebne komponente *izveštaja o ostvarenim rezultatima /bilansa uspeha/*. Naime, za klasifikovanje stavki u odnosu na njihovu učestalost bitna je priroda ili funkcija transakcije ili nekog drugog događaja (iz koga nastaje stavka).

6.3.2. Dobitak ili gubitak perioda (1.88. - 1.89.)

Stavke prihoda i rashoda koje su priznate u toku perioda uključuju se u dobitak ili gubitak perioda, osim ako neki Standard ili Tumačenje ne zahtevaju drugačije. Na primer:

1. *MRS 8 Računovodstvene politike, promene računovodstvenih procena i greške* zahteva da se u pojedinim situacijama povećanje (ili smanjenje) neto imovine ne priznaje kao prihod (ili rashod), već kao direktno povećanje (ili smanjenje) rezultata ranijih perioda - radi se recimo o priznavanju efekata promene računovodstvenih politika ili o priznavanju efekata ispravki materijalno značajnih grešaka;
2. *MRS 16 Nekretnine, postrojenja i oprema* zahteva da se povećanje fer vrednosti sredstva priznaje kao povećanje kapitala (revalorizacionih rezervi) a ne kao prihod;
3. *MRS 21 Učinci promena kurseva razmene stranih valuta* zahteva da se dobici ili gubici proistekli iz prevođenja finansijskih izveštaja *inostranog poslovanja* priznaju kao povećanje ili smanjenje kapitala (revalorizacionih rezervi) a ne kao prihodi ili rashodi;
4. *MSFI 9 Finansijski instrumenti* zahteva da se dobici ili gubici po osnovu ponovnog utvrđivanja vrednosti finansijskih sredstava klasifikovanih u grupu sredstava koja se vrednuju po fer vrednosti kroz ostali sveobuhvatni rezultat priznaju kao povećanje ili smanjenje kapitala (revalorizacionih rezervi - tj. nerealizovani dobici i gubici), a ne kao prihodi ili rashodi.

6.3.3. *Druge stavke rezultata /povezane sa kapitalom/* (1.90. - 1.96.)

1) Obrazac *izveštaja o ostvarenim rezultatima /bilansa uspeha/* sadrži *druge stavke rezultata /povezane sa kapitalom/* (other comprehensive income). Zbog toga se od privrednog subjekta zahteva da bilo u *izveštaju o ostvarenim rezultatima /bilansu uspeha/*, bilo u *napomenama* obelodani iznose poreza na dobit povezanog sa svakom *drugom stavkom rezultata /povezanom sa kapitalom/* (other comprehensive income), uključujući i promene u

reklasifikaciji. Da bi ispunio ovaj zahtev privredni subjekt može *druge stavke rezultata /povezanih sa kapitalom/* prikazati:

1. po odbitku odgovarajućih poreskih efekata ili
2. pre odgovarajućih poreskih efekata i u jednom iznosu iznos poreza na dobit u vezi sa tim stavkama rezultata.

Napomena: Smatramo da u Republici Srbiji nije moguće ispuniti navedeni zahtev Standarda. Naime, iznos poreza na dobit se izračunava ne samo primenom stope poreza na oporezivu dobit, već i uzimanjem u obzir poreskih kredita i poreskih podsticaja. Zbog toga nije moguće direktno povezati iznos poreza na dobit sa nekom stavkom ostvarenog rezultata.

2) Privredni subjekt obelodanjuje promene u reklasifikaciji koje se odnose na *druge stavke rezultata /povezanih sa kapitalom/* (other comprehensive income). Informacije o ovim promenama može obelodaniti u *izveštaju o ostvarenim rezultatima /bilansu uspeha/* ili u *napomenama*. Privredni subjekt koji u *napomenama* prikazuje promene u reklasifikaciji, iznose *drugih stavki rezultata /povezanih sa kapitalom/* (other comprehensive income) prikazuje ispod relevantnog iznosa reklasifikacije.

6.3.4. Informacije koje se prikazuju bilo u obrascu *izveštaja o ostvarenim rezultatima /bilansa uspeha/*, bilo u *napomenama* (1.97. - 1.105.)

1) Kada je stavka prihoda ili rashoda značajna njenu prirodu i iznos treba obelodaniti odvojeno od drugih stavki. Sledeće okolnosti mogu dovesti do odvojenog obelodanjivanja neke stavke prihoda i rashoda:
   - otpis knjigovodstvene vrednosti zaliha do neto prodajne vrednosti ili otpis knjigovodstvene vrednosti nekretnine, postrojenja ili opreme do nadoknadivog iznosa, kao i ukidanje takvih otpisa,
   - restrukturiranje aktivnosti privrednog subjekta i ukidanje rezervisanja za troškove restrukturiranja,
   - otuđenje nekretnina, postrojenja i opreme,
   - prodaja dugoročnih ulaganja,
   - obustavljanje poslovanja,
   - izmirenje troškova sudskih sporova i
   - ostala ukidanja rezervisanja.
2) Privredni subjekt, bilo u obrascu *izveštaja o ostvarenim rezultatima /bilansa uspeha/*, bilo u *napomenama*, prikazuje vrste rashoda klasifikovane prema njihovoj prirodi i to po:
   - *metodi ukupnih troškova* ili
   - *metodi funkcionalnog klasifikovanja*.

Standard preporučuje da privredni subjekt ovo raščlanjavanje uradi u obrascu *izveštaja o ostvarenim rezultatima /bilansa uspeha/*.[17]

3) Prema prvom načinu, troškovi i rashodi se u *izveštaju o ostvarenim rezultatima /bilansu uspeha/* sumiraju u saglasnosti sa njihovom prirodom (na primer, amortizacija, materijal, troškovi transporta, plate i dnevnice, troškovi reklame) i ne prerasporeduju se među različitim funkcijama u okviru privrednog subjekta (na primer, proizvodnja, prodaja i sl.). Ova metoda je jednostavna za primenu u većini malih privrednih subjekata, zbog toga što ne zahteva alokaciju poslovnih rashoda na poslovne funkcije.
   Primer klasifikacije po vrsti troškova i rashoda dela *izveštaja o ostvarenim rezultatima /bilansa uspeha/* u kojem se prikazuju prihodi i rashodi bi mogao da izgleda:

Stavke	***Iznos***
a) Neto prihodi	*480.000,00*
b) Ostali poslovni prihodi	*30.000,00*
1. Ukupno poslovni prihodi (*a+b*)	**510.000,00**
a) Promena vrednosti zaliha gotovih proizvoda i proizvodnje u toku (smanjenje)	*42.000.00*
b) Troškovi sirovina i materijala	*324.000,00*
v) Troškovi zarada	
g) Troškovi amortizacije	*20.000,00*
d) Ostali poslovni rashodi	*24.000,00*
2. Ukupni rashodi *(a+b+v+g+d)*	**410.000,00**
Dobitak pre oporezivanja (1-2)	**100.000,00**

   Promena na zalihama gotovih proizvoda i proizvodnje u toku predstavlja korekciju troškova proizvodnje koja ukazuje na činjenicu da je došlo ili do porasta vrednosti zaliha (zbog toga što je u izveštajnom periodu proizvodnja bila veća od prodaje) ili do pada vrednosti zaliha (zbog toga što je u izveštajnom periodu prodaja bila veća od proizvodnje).

4) Prema drugom načinu raščlanjavanja i klasifikacije rashodi se u *izveštaju o ostvarenim rezultatima /bilansu uspeha/* klasifikuju prema njihovoj funkciji

[17]U Republici Srbiji u obrascu *bilansa uspeha* za preduzeća i zadruge propisanom *Pravilnikom o sadržini i formi obrazaca finansijskih izveštaja za privredna društva, zadruge i preduzetnike* ("Službeni glasnik RS", br. 95/2014 i 144/2014) zastupljeno je raščlanjavanje rashoda po *metodi ukupnih nepotpunih troškova uz korišćenje neto principa*.

na: troškove prodatih proizvoda (ako je u pitanju proizvodnja), nabavnu vrednost prodate robe (ako je u pitanju trgovina), troškove prodaje, distribucije i administrativne troškove. Takvo prikazivanje često pruža relevantnije informacije korisnicima nego što to čini klasifikacija troškova i rashoda prema vrsti, ali treba imati u vidu da alokacija rashoda prema funkciji može biti subjektivna i uključivati značajna lična rasuđivanja.
Primer klasifikacije rashoda po funkcionalnom metodu dela *izveštaja o ostvarenim rezultatima /bilansa uspeha/* u kojem se prikazuju prihodi i rashodi bi mogao da izgleda:

Stavke	***Iznos***
1. Prihod od prodaje	480.000,00
2. Troškovi prodatih proizvoda	342.000,00
3. **Bruto dobit** (1-2)	138.000,00
4. Ostali poslovni prihodi	30.000,00
5. Troškovi prodaje	20.000,00
6. Administrativni troškovi	24.000,00
7. Ostali poslovni rashodi	24.000,00
Dobitak pre oporezivanja (3+4-5-6-7)	***100.000,00***

5) Izbor forme *izveštaja o ostvarenim rezultatima /bilansa uspeha/* (u smislu izbora između klasifikacije troškova prema njihovoj funkciji ili klasifikacije prema njihovoj prirodi) zavisi od istorijskih faktora i vrste delatnosti, kao i od vrste organizovanja poslovanja. S obzirom da svaki način prikazivanja ima prednosti za razne privredne subjekte, *Standard* zahteva da se izbor između metoda klasifikacije zasniva na najobjektivnijem predstavljanju elemenata uspešnosti poslovanja privrednog subjekta. Međutim, s obzirom da su informacije o vrsti troškova i rashoda korisne u predviđanju budućih novčanih tokova, dopunska obelodanjivanja se zahtevaju kada se primenjuje klasifikacija rashoda prema njihovoj funkciji. Privredni subjekt u tom slučaju obelodanjuje dodatne informacije o ukupnim troškovima i rashodima, uključujući i troškove amortizacije i troškove po osnovu naknada zaposlenima.

6.4. *Izveštaj o promenama na kapitalu* (1.96. - 1.101.)

1) Promene na kapitalu u toku poslovne godine nastaju po više osnova:
   - dodatnim ulaganjem ili povlačenjem kapitala od strane vlasnika,
   - ostvarivanjem prihoda i rashoda (na osnovu kojih se utvrđuje rezultat),
   - raspodelom dobiti (ili pokrićem gubitka),

- prevrednovanjem sredstava koja se mere po fer vrednosti (što na primer regulišu *MRS 16, MRS 38, MSFI 9*),
- retroaktivnim priznavanjem efekata promena računovodstvenih politika i ispravkom materijalno značajnih grešaka (*MRS 8 Računovodstvene politike, promene računovodstvenih procena i greške* zahteva retroaktivno usklađivanje efekata promene računovodstvenih politika u stepenu u kom je to izvodljivo, osim u slučajevima kada prelazne odredbe ostalih Standarda ili Tumačenja zahtevaju drugačije. *MRS 8* takođe zahteva retroaktivno ispravljanje materijalno značajnih grešaka u stepenu u kom je to izvodljivo).

S obzirom da za procenjivanje uspešnosti privrednog subjekta u određenom vremenskom periodu nije dovoljno uzeti u obzir samo ostvarene prihode i rashode tog izveštajnog perioda, već je neophodno uzeti u obzir i sve ostale transakcije koje dovode do promena na kapitalu, *Standard* zahteva da privredni subjekt pripremi poseban finansijski izveštaj u kojem će se navesti ukupna povećanja i smanjenja neto imovine (kapitala) privrednog subjekta - kao što smo već rekli, ukupna povećanja i smanjenja neto imovine (kapitala) posledica su nastanka prihoda i rashoda iskazanih u *izveštaju o ostvarenim rezultatima /bilansu uspeha/*, ali i iznosa povećanja ili smanjenja neto imovine privrednog subjekta koji su direktno knjiženi na odgovarajućem računu kapitala, na primer na računu revalorizacionih rezervi.

2) U tom smislu privredni subjekt, na osnovu paragrafa 106. *Standarda*, sastavlja, kao poseban finansijski izveštaj *izveštaj o promenama na kapitalu* koji prikazuje:
   1. *ukupan rezultat* (total comprehensive income), s tim da ako je u pitanju *konsolidovani izveštaj o promenama na kapitalu* odvojeno se prikazuje iznos *ukupnog rezultata* koji se može pripisati vlasnicima matičnog pravnog lica i pravnim licima koji nemaju učešće u *zavisnom pravnom licu* koje im obezbeđuju kontrolu nad njim;
   2. za svaku komponentu kapitala efekte retroaktivne primene ili retroaktivnog preračunavanja priznatih u skladu sa *MRS 8 Računovodstvene politike, promene računovodstvenih procena i greške*,
   3. za svaku komponentu kapitala usklađivanja između knjigovodstvene vrednosti na početku i na kraju perioda, odvojeno obelodanjujući promene koje proističu iz:
      1/ dobitka ili gubitka,
      2/ svake *druge stavke rezultata /povezane sa kapitalom/* (other comprehensive income) i
      3/ transakcija sa vlasnicima u kojima oni nastupaju kao vlasnici kapitala privrednog subjekta, prikazujući odvojeno dodatna ulaganja kapitala od strane vlasnika i raspodele vlasnicima i promene u

učešću u kapitalu u *zavisnim pravnim licima* koje ne dovode do gubitka kontrole.

3) Privredni subjekt u okviru *izveštaja o promenama na kapitalu* ili u *napomenama*, obelodanjuje:
   - iznos dividendi koji je raspodeljen ili je pre *datuma bilansa* doneta odluka da će se raspodeliti vlasnicima kapitala i
   - iznos zarade po akciji.
4) *Standard* za razliku od prethodne verzije *MRS 1* ne daje preporuke o formi *izveštaja o promenama na kapitalu*.

6.5. *Izveštaj o tokovima gotovine* (1.102.)

U *MRS 7 Izveštaj o tokovima gotovine* utvrđeni su zahtevi za prikazivanje izveštaja o tokovima gotovine i odgovarajućim obelodanjivanjima. Tim Standardom se ističe da informacije o tokovima gotovine služe korisnicima finansijskih izveštaja, kao osnova za procenjivanje sposobnosti privrednog subjekta da stvara gotovinu i gotovinske ekvivalente i potrebe da tim tokovima raspolaže.

6.6. *Napomene*

U vezi sa *napomenama Standard* reguliše:
- strukturu *napomena*,
- obelodanjivanje računovodstvenih politika,
- obelodanjivanje osnovnih izvora neizvesnosti konkretnih procena,
- obelodanjivanja u vezi sa kapitalom i
- druga obelodanjivanja.

6.6.1. Struktura *napomena* (1.112. - 1.116.)

1) *Napomene* treba da:
   1. pruže informacije o osnovama za pripremu finansijskih izveštaja i o specifičnim računovodstvenim politikama koje su odabrane i primenjene na značajne poslovne promene i događaje,
   2. sadrže informacije koje zahtevaju Standardi i Tumačenja, a koje nisu prikazane u nekom od obrazaca finansijskih izveštaja (*izveštaju o finansijskom položaju /bilansu stanja/, izveštaju o ostvarenim*

rezultatima /bilansu uspeha/, izveštaju o tokovima gotovine i *izveštaju o promenama na kapitalu*) i

3. pruže dodatne informacije koje nisu prikazane u obrascima finansijskih izveštaja (*izveštaju o finansijskom položaju /bilansu stanja/, izveštaju o ostvarenim rezultatima /bilansu uspeha/, izveštaju o tokovima gotovine* i *izveštaju o promenama na kapitalu*) ako su relevantne za njihovo razumevanje.

2) *Napomene* se prikazuju što je moguće više sistematizovano. Svaka stavka prikazana u obrascima *izveštaja o finansijskom položaju /bilansa stanja/*, *izveštaja o ostvarenim rezultatima /bilansa uspeha/* i *izveštaja o tokovima gotovine* unakrsno se u *napomenama* povezuje sa odgovarajućim informacijama (to se postiže numerisanjem napomena i uvođenjem u obrasce *izveštaja o finansijskom položaju /bilansa stanja/*, *izveštaja o ostvarenim rezultatima /bilansa uspeha/, izveštaja o tokovima gotovine* i *izveštaja o promenama na kapitalu* kolone za broj napomene). Dakle, *napomene* sadrže i narativne opise ili detaljnije raščlanjavanje iznosa prikazanih u obrascima *izveštaja o finansijskom položaju /bilansa stanja/*, *izveštaja o ostvarenim rezultatima /bilansa uspeha/, izveštaja o tokovima gotovine* i *izveštaja o promenama na kapitalu*.

3) Uobičajeno je da se *napomene* prikazuju redosledom koji korisnicima pomaže da razumeju finansijske izveštaje i da ih uporede sa finansijskim izveštajima drugih privrednih subjekata.

   Redosled treba da bude sledeći:

   1. izveštaj o usaglašenosti sa *Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja*,
   2. kratak pregled značajnih primenjenih računovodstvenih politika,
   3. dodatne informacije za stavke koje su prikazane u svakom finansijskom izveštaju (*izveštaju o finansijskom položaju /bilansu stanja/*, *izveštaju o ostvarenim rezultatima /bilansu uspeha/*, *izveštaju o tokovima gotovine* i *izveštaju o promenama na kapitalu*) i to onim redosledom kojim su svaka stavka i svaki finansijski izveštaj prikazani i
   4. ostala obelodanjivanja, uključujući:
      - potencijalne obaveze i nepriznate ugovorene obaveze i
      - obelodanjivanja koja nisu finansijske prirode (na primer finansijski rizik, upravljački ciljevi i politike).

4) U nekim okolnostima je možda potrebno ili poželjno promeniti redosled određenih stavki u *napomenama*. Na primer, informacije o kamatnim stopama i korekcijama fer (poštene) vrednosti mogu se kombinovati sa informacijama o dospeću finansijskih instrumenata, iako ovo prvo potpada pod obelodanjivanja u vezi sa *izveštajem o ostvarenim rezultatima /bilansom uspeha/*, a ovo drugo pod obelodanjivanja u vezi sa *izveštajem o finansijskom*

položaju /bilansom stanja/. Bez obzira na to, sistematska struktura *napomena* treba da zadrži što je moguće praktičniju formu.

5) Informacije o osnovama za pripremanje finansijskih izveštaja i specifič-nim računovodstvenim politikama mogu se prikazati kao poseban deo *napomena*.
6) U skoro svakom Standardu, obično na njegovom kraju, dodato posebno poglavlje u kom su utvrđeni, u odnosu na *Standard*, dodatni zahtevi za obelodanjivanjem posebnih informacija koje se, najčešće, daju u *napomenama*.

6.6.2. Obelodanjivanje računovodstvenih politika (1.117. - 1.124.)

1) U delu *napomena* posvećenom obelodanjivanju značajnih računovodstvenih politika privredni subjekt treba da obelodani:
   1. osnove za vrednovanja korišćene za sastavljanje finansijskih izveštaja - da bi korisnik finansijskih izveštaja pravilno mogao da ih razume treba da bude upoznat sa osnovom ili osnovama koje su korišćene za vrednovanja u finansijskim izveštajima (istorijski trošak - nabavna vrednost, tekući trošak, fer vrednost, neto prodajna vrednost, nadoknadiva vrednost, upotrebna vrednost),
   2. svaku specifičnu računovodstvenu politiku koja je neophodna za ispravno razumevanje finansijskih izveštaja.
2) Rukovodstvo privrednog subjekta procenjuje da li treba obelodaniti i koje specifične računovodstvene politike. Kriterijum za izbor da li ili ne obelodaniti neku specifičnu računovodstvenu politiku je da li će takvo obelodanjivanje pomoći korisnicima finansijskih izveštaja u razumevanju načina na koji su transakcije i poslovni događaji predočeni u njima. U pojedinim Standardima postoje dva ili više postupaka za priznavanje ili vrednovanje stavki u finansijskim izveštajima. Privredni subjekt svojom politikom bira jednu od ponuđenih alternativa. U takvim slučajevima korisnicima finansijskih izveštaja je naročito korisno da budu upoznati koju je računovodstvenu politiku izabrao privredni subjekt. Na primer, *MRS 16 Nekretnine, postrojenja i oprema* zahteva obelodanjivanje korišćene osnove za vrednovanje grupa nekretnina, postrojenja i opreme.
   Pri izboru računovodstvenih politika koje treba obelodaniti u *napomenama* privredni subjekt uzima u obzir i prirodu svog poslovanja, kao i očekivanja korisnika finansijskih izveštaja da budu obavešteni o finansijskim politikama privrednog subjekta. *Standard* u vezi sa ovim navodi sledeće primere:

- od privrednog subjekta koji je obveznik poreza na dobit očekuje se da obelodani svoje politike u vezi sa porezom na dobit, uključujući i one politike koje se primenjuju za *odložena poreska sredstva* i *obaveze*,
- od privrednog subjekta koji obavlja značajne poslove u inostranstvu ili transakcije u stranoj valuti očekuje se da obelodani računovodstvene politike za priznavanje dobitaka ili gubitaka nastalih po osnovu promena kurseva razmene stranih valuta.

3) Privredni subjekt može u skladu sa *MRS 8 Računovodstvene politike, promene računovodstvenih procena i greške* da usvoji računovodstvenu politiku za transakcije ili stavke za koje Standardima ne postoji propisan postupak. Poželjno je obelodanjivanje ovako izabranih računovodstvenih politika.
4) Privredni subjekt treba u okviru pregleda računovodstvenih politika ili u ostalim napomenama da obelodani okvirne procene rukovodstva koje je ono koristilo prilikom primene računovodstvenih politika. Na primer:
   - da li finansijska sredstva predstavljaju ulaganja koja se drže do njihovog dospeća ili ne,
   - kada se suštinski svi rizici i koristi od vlasništva nad finansijskim sredstvima i sredstvima u lizingu prenose na druga lica,
   - da li određena prodaja proizvoda po svojoj suštini predstavlja finansijski sporazum, pa zbog toga ne stvara prihode i
   - da li suština veze između privrednog subjekta i nekog drugog subjekta sa posebnom namenom ukazuje na to da ga izveštajni privredni subjekt kontroliše.

   Informacije o okvirnim procenama rukovodstva obelodanjuju se odvojeno u odnosu na one koje se odnose na konkretne procene koje su rađene u vezi sa konkretnim iznosima u finansijskim izveštajima.

   Svrha objavljivanja najvažnijih okvirnih procena je omogućavanje korisnicima finansijskih izveštaja da bolje razumeju na koji su način primenjene računovodstvene politike i da mogu da izvrše poređenje između privrednih subjekata, tj. da uporede osnove na kojima su zasnovane ove okvirne procene.
5) *Standard* navodi primere dva Standarda koja zahtevaju obelodanjivanje informacija o okvirnim procenama rukovodstva:
   - *MSFI 12 Obelodanjivanje učešća u drugim subjektima* zahteva od privrednog subjekta da obelodani razloge zbog kojih neko njegovo učešće u kapitalu drugog privrednog subjekta ne predstavlja kontrolu (pa se prema tome i ne radi o *zavisnom pravnom licu*) iako privredni subjekt direktno ili indirektno (preko svojih drugih *zavisnih pravnih lica*) poseduje više od polovine glasačkih prava ili potencijalnu glasačku moć.

- *MRS 40 Investicione nekretnine* zahteva obelodanjivanje kriterijuma koje je privredni subjekt usvojio za razdvajanje ulaganja u investicione nekretnine, od ulaganja u nekretnine koje koristi ili koje drži za prodaju u redovnom poslovnom ciklusu.

6.6.3. Obelodanjivanje izvora neizvesnosti konkretnih procena (1.125. - 1.133.)

1) Određivanje knjigovodstvenih vrednosti pojedinih sredstava ili obaveza zahteva procenjivanje efekata neizvesnih budućih događaja koji će kada nastanu uticati na njihovu knjigovodstvenu vrednost. *Na primer, buduće promene zarada ili stopa smrtnosti može uticati na visinu obaveze po osnovu penzija koje će se isplaćivati zaposlenima.*
2) Privredni subjekt treba u *napomenama* da obelodani informacije o korišćenim pretpostavkama koje se odnose na budućnost i o ostalim izvorima neizvesnosti konkretnih procena na *datum bilansa* kod kojih postoji značajan rizik da će u narednoj poslovnoj godini prouzrokovati značajne korekcije knjigovodstvene vrednosti sredstava i obaveza. U vezi sa ovim sredstvima i obavezama u *napomenama* treba dati informacije o:
   - njihovoj prirodi i
   - njihovom knjigovodstvenom iznosu na *datum bilansa*.

   Ova obelodanjivanja se ne zahtevaju za sredstva ili obaveze koji se na *datum bilansa* vrednuju po fer vrednostima koje se utvrđuju na osnovu aktuelnih tržišnih cena - takav način utvrđivanja fer vrednosti sredstava ne sadrži u sebi postupanje na osnovu pretpostavki podložnih neizvesnosti. Obelodanjivanja se ne zahtevaju čak ni ako se njihova vrednost u narednoj poslovnoj godini može značajno promeniti, jer se korišćenje aktuelnih tržišnih cena kao fer vrednosti podrazumeva na *datum bilansa*.
3) Obelodanjivanja se prikazuju na način koji će korisnicima finansijskih izveštaja omogućiti razumevanje okvirnih procena o budućnosti koje je izvršilo rukovodstvo, kao i ostalih ključnih izvora neizvesnosti konkretnih procena. Priroda i obim prikazanih informacija treba da budu prilagođene prirodi pretpostavki i ostalih okolnosti. Neki od zahteva za obelodanjivanjem bi bili:
   - priroda pretpostavki i ostalih neizvesnosti konkretnih procena,
   - osetljivost knjigovodstvenih vrednosti na metode, pretpostavke i konkretne procene na kojima se zasniva njihovo izračunavanje, uključujući razloge za tu osetljivost,

- očekivani ishod neizvesnosti i domet razumno mogućeg ishoda u narednoj poslovnoj godini u vezi sa knjigovodstvenim vrednostima sredstava i obaveza koje se nalaze pod njihovim uticajem i
- objašnjenja izmena u vezi sa prošlim pretpostavkama koje se odnose na ta sredstva i obaveze, ako neizvesnost i dalje postoji.

4) Ukoliko na *datum bilansa* nije moguće obelodaniti obim mogućih efekata pretpostavki ili drugih izvora neizvesnosti konkretnih procena, privredni subjekt treba da obelodani da je na osnovu postojećih saznanja moguće da će ishodi u narednoj poslovnoj godini biti različiti od pretpostavljenih ishoda i da to može dovesti do značajnih korekcija knjigovodstvenih vrednosti određenih sredstava ili obaveza za koje su vršene konkretne procene.
5) *Standard* navodi primere tri Standarda koja zahtevaju obelodanjivanje informacija o konkretnim procenama rukovodstva:
   - *MRS 16 Nekretnine, postrojenja i oprema* zahteva obelodanjivanje značajnih pretpostavki od kojih se polazi pri proceni fer vrednosti revalorizovanih stavki nekretnina, postrojenja i opreme,
   - *MSFI 7 Finansijski instrumenti: Obelodanjivanje* zahteva obelodanjivanje značajnih pretpostavki od kojih se polazi prilikom procenjivanja fer vrednosti finansijskih sredstava i finansijskih obaveza koje se evidentiraju po fer vrednosti,
   - *MRS 37 Rezervisanje, potencijalne obaveze i potencijalna sredstva* u određenim okolnostima zahteva obelodanjivanje značajnih pretpostavki o budućim događajima koji utiču na grupe priznatih rezervisanja.

6.6.4. Obelodanjivanja u vezi sa kapitalom (1.134. - 1.137.)

1) Za korisnike finansijskih izveštaja značajne su informacije o ciljevima, politikama i načinom upravljanja kapitalom izveštajnog privrednog subjekta. Naime, privredni subjekt kapitalom može upravljati na različite načina ali i visina i struktura njegovog kapitala mogu biti zakonom regulisana. Zbog toga se u *Standardu* zahteva da privredni subjekt u *napomenama* obelodani informacije koje će korisnicima njegovih finansijskih izveštaja omogućiti da proceni ciljeve, politike i procene upravljanja kapitalom privrednog subjekta. Informacije koje se u vezi sa kapitalom obelodanjuju u *napomenama* treba da se zasnivaju na relevantnim informacijama koje su interno dostavljane ključnom rukovodećem osoblju privrednog subjekta.
2) Za zadovoljavanje navedenog zahteva *Standarda* privredni subjekt obelodanjuje kvalitativne informacije o svojim ciljevima, politikama i procesima za upravljanje kapitalom, uključujući i:
   1. opis onog čime se upravlja kao kapitalom,

2. kada je privredni subjekt predmet eksterno nametnutih zahteva u pogledu kapitala, prirodu tih zahteva i to kako su ti zahtevi integrisani u upravljanje kapitalom i
3. kako zadovoljava svoje ciljeve za upravljanje kapitalom.

Napomena: navedene zahtevane informacije obelodanjuju se i za uporedni period.

3) Privredni subjekt treba za izveštajni period da obelodani sažeti pregled kvantitativnih podataka o svom kapitalu. Ovakve informacije su naročito potrebne u situacijama u kojima privredni subjekt neke svoje finansijske obaveze tretira delom kapitala, kao što su na primer obaveze koje se mogu konvertovati u kapital ili obveznice zamenljive za akcije.
Napomena: navedene zahtevane informacije obelodanjuju se i za uporedni period.
4) U toku izveštajnog perioda privredni subjekt može biti u situaciji da preduzima aktivnosti kako bi udovoljio zakonskim zahtevima u vezi sa visinom i strukturom kapitala.
5) Ukoliko u toku izveštajnog perioda privredni subjekt nije ispunjavao zakonski nametnute zahteve u vezi sa visinom i strukturom kapitala obelodanjuje informacije o toj situaciji.

6.6.5. Ostala obelodanjivanja (1.137. - 1.138.)

1) Privredni subjekt treba u *napomenama* da obelodani:
   - iznos dividendi koji je do dana odobrenja finansijskih izveštaja za izdavanje predložen i namenjen za isplatu vlasnicima kapitala a u izveštajnom periodu za koji se ti finansijski izveštaji sastavljaju nije priznat kao obaveza po osnovu dividendi (pa nije bio priznat ni kao umanjenje neraspoređenog dobitka),
   - iznos dividendi po akciji i
   - iznos svih kumulativnih preferencijalnih dividendi koje nisu priznate u finansijskim izveštajima.
2) Ako na drugom mestu nije obelodanjeno, u *napomenama* treba obelodaniti:
   1. sedište i pravnu formu privrednog subjekta, zemlju u kojoj je registrovano i adresu sedišta ili sedišta glavne direkcije (ili glavno mesto poslovanja, ukoliko je različito od sedišta direkcije),
   2. opis prirode poslovanja privrednog subjekta i njegovih glavnih aktivnosti i
   3. naziv matičnog privrednog subjekta i krajnjeg vlasnika grupe - matičnog privrednog subjekta.

Međunarodni računovodstveni standard 7
Izveštaji o tokovima gotovine
(IAS 7 Statements of Cash Flows)

1. Stupanje Standarda na snagu

1) ***Međunarodni računovodstveni standard 7 Izveštaji o tokovima gotovine,*** u daljem tekstu - *Standard*, početno je odobren od strane *Odbora Komiteta za međunarodne računovodstvene standarde* (IASC) u decembru 1992. godine.
2) *Standard* je nakon toga više puta revidiran.

2. Rezime Standarda

1. *Izveštaj o tokovima gotovine* je jedan od osnovnih finansijskih izveštaja.
2. On prikazuje promene u gotovini i gotovinskim ekvivalentima u toku perioda.
3. Gotovinski ekvivalenti su kratkoročna, visoko likvidna ulaganja koja su neznatno podložna riziku promene vrednosti.
4. *Izveštaj o tokovima gotovine* klasifikuje promene u gotovini i gotovinskim ekvivalentima po osnovu *poslovnih aktivnosti*, aktivnosti investiranja i aktivnosti finansiranja.
5. **Gotovinski tokovi iz *poslovnih aktivnosti*** se mogu prikazati uz korišćenje bilo direktne, bilo indirektne metode. Direktna metoda prikazuje primanja od kupaca i plaćanja dobavljačima, zaposlenima, državi (za poreze) i sl. Indirektna metoda polazi od aktuelne osnove - neto dobiti ili gubitka i prilagođava je većim nenovčanim stavkama.
6. **Gotovinski tokovi iz aktivnosti investiranja** - odvojeno se prikazuju prilivi i isplate gotovine koji proizlaze iz: nabavke ili prodaje nekretnina, postrojenja i opreme; kupovine ili prodaje kapitala ili dužničkih instrumenata drugih privrednih subjekata, kao i avansa i zajmova datih ili primljenih od trećih lica.
7. **Gotovinski tokovi iz aktivnosti finansiranja** - odvojeno se prikazuju prilivi i isplate gotovine po osnovu: emitovanja akcija ili ostalih vlasničkih hartija od vrednosti; isplata radi otkupa takvih hartija; prihoda po osnovu emitovanja obveznica, zajmova, zapisa, kao i otplata navedenih hartija od vrednosti.

8. Gotovinske tokove po osnovu poreza treba prikazati odvojeno, u okviru *poslovnih aktivnosti*, osim kada se mogu precizno identifikovati kao stavka koja potpada pod jednu od druge dve grupe gotovinskih tokova.
9. Aktivnosti investiranja i finansiranja koje ne rezultiraju promenama u gotovinskom toku (nemonetarne transakcije, kao što je nabavka nekretnina emitovanjem dužničkih instrumenata) treba isključiti iz *izveštaja o tokovima gotovine* i obelodaniti odvojeno.

Međunarodni računovodstveni standard 34
Periodično finansijsko izveštavanje
(IAS 34 Interim Financial Reporting)

1. Stupanje Standarda na snagu

1) ***Međunarodni računovodstveni standard 34 Periodično finansijsko izveštavanje***, u daljem tekstu - *Standard*, početno je odobren od strane *Odbora Komiteta za međunarodne računovodstvene standard*e (IASC) u februaru 1998. godine.
2) *Standard* je nakon toga više puta revidiran.

2. Tumačenja koja se odnose na Standard

Sledeća tumačenja *Komiteta za tumačenja međunarodnog finansijskog izveštavanja* /IFRIC/ odnose se na *Standard*:
- *KTMFI 10 Periodično finansijsko izveštavanje i obezvređenje i*
- *KTMFI 21 Naknade*.

3. Rezime Standarda

1) *Standard*:
   - sadrži uputstva za prikazivanja i vrednovanja u *periodičnim finansijskim izveštajima*,
   - definiše minimalni sadržaj *periodičnih finansijskih izveštaja* i
   - definiše računovodstvene principe priznavanja i vrednovanja koji se moraju poštovati pri izradi svakog finansijskog izveštaja za kraće vremenske periode.
2) *Standard* ne definiše koji privredni subjekti podležu obavezi objavljivanja finansijskih izveštaja za kraće vremenske periode, ne definiše koliko se često oni moraju objavljivati, niti u kom roku se moraju objaviti nakon završetka izveštajnog perioda. Smatra se da je navedena pitanja bolje regulisati zakonom ili drugim propisom. *Standard* se primenjuje na privredne subjekte od kojih se zahteva ili su dobrovoljno odlučili da objavljuju finansijske izvještaje za kraće vremenske periode, s tim da ih sastavljaju u skladu sa *Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja.*

3) *Standard* definiše minimalne komponente finansijskih izveštaja za kraće vremenske periode, kao što su: *sažeti izveštaj o finansijskom položaju /sažeti bilans stanja/*, *sažeti izveštaj o ostvarenim rezultatima /sažeti bilans uspeha/*, *sažeti izveštaj o tokovima gotovine*, *sažeti izveštaj o promenama na kapitalu* i odgovarajuće *napomene*. Privredni subjekt može odabrati da, umesto sažetih, priprema i prikazuje potpune finansijske izveštaje ili nešto između ta dva stepena kompleksnosti. Ukoliko se prikazuju *sažeti finansijski izveštaji*, oni moraju sadržati najmanje one naslove i međuzbireve koje je privredni subjekt prikazao u poslednjim *godišnjim finansijskim izveštajima*, plus odabrane napomene.
4) Finansijski izveštaji za periode kraće od godinu dana, potpuni ili sažeti, moraju obuhvatati sledeća dva perioda:
   - *izveštaj o finansijskom položaju /bilans stanja/* na kraju tekućeg izveštajnog perioda i komparativni *izveštaj o finansijskom položaju /bilans stanja/* na poslednji dan prethodne poslovne godine;
   - *izveštaje o ostvarenim rezultatima /bilans uspeha/* za tekući izveštajni period i kumulativno za tekuću poslovnu godinu do datuma sastavljanja finansijskih izveštaja za kraći period, praćen komparativnim podacima u vezi sa uporedivim periodima u prethodnoj poslovnoj godini;
   - *kumulativni izveštaj o promenama na kapitalu* za tekuću poslovnu godinu do datuma sastavljanja finansijskih izveštaja i komparativni izveštaj za isti period u prethodnoj poslovnoj godini, i
   - *kumulativni izveštaj o tokovima gotovine* za tekuću poslovnu godinu do datuma sastavljanja finansijskih izveštaja i komparativni izveštaj za isti period u prethodnoj poslovnoj godini.
5) *Napomene* za kraće vremenske periode prvenstveno su namenjene prikazivanju promena koje su nastupile između dana njihovog sastavljanja i dana sastavljanja izveštaja za prethodnu poslovnu godinu. Primer takvih napomena su one koje uključuju obelodanjivanje: promena računovodstvenih politika, sezonskog ili cikličnog karaktera poslovanja, promena u proceni, promena u iznosu obaveza ili kapitala, dividendi, prihoda i rezultata segmenata, događaja koji su nastupili nakon izveštajnog perioda, nabavke ili prodaje povezanih privrednih subjekata i dugoročnih investicija, restrukturiranja, prestanka nekih aktivnosti i promena u potencijalnim obavezama ili potencijalnim sredstvima.
6) *Standard* zahteva da se neuobičajeni događaji i transakcije obelodane posebno.
7) Od privrednog subjekta se zahteva da na finansijske izveštaje koji se sačinjavaju za periode kraće od jedne poslovne godine primeni računovodstvene politike koje su korišćene i prilikom sastavljanja finansijskih izveštaja za prethodnu poslovnu godinu. Učestalost izveštavanja

privrednog subjekta – godišnje, polugodišnje ili kvartalno – ne utiče na vrednovanje njegovih godišnjih rezultata. Da bi se taj cilj dostigao, vrednovanje u svrhu izveštavanja u kraćim vremenskim periodima vrši se na bazi perioda od početka godine do dana njegovog sastavljanja.

8) *Dodaci Standarda* sadrže smernice za primenu osnovnih principa priznavanja i vrednovanja na datume u toku poslovne godine na stavke kao što su: porezi i doprinosi po osnovu zaposlenja koje isplaćuje poslodavac, troškovi redovnog održavanja, unapred plaćeni rashodi, bonusi po osnovu završetka poslovne godine, plaćanje zakupnina, nematerijalna ulaganja, penzije, plaćena odsustva, porez na dobit, amortizacija, zalihe, konverzija stranih valuta i obezvređenja sredstava.

Međunarodni računovodstveni standard 24
Obelodanjivanje odnosa sa povezanim licima

(IAS 24 Related Party Disclosures)

1) ***Međunarodni računovodstveni standard 24 Obelodanjivanje odnosa sa povezanim licima***, u daljem tekstu - *Standard*, odobren je od strane *Odbora za Međunarodne računovodstvene standarde* (IASB) u decembru 2003. godine i postao je primenljiv za finansijske izveštaje koji pokrivaju periode koji započinju na dan 01.01.2005. godine ili kasnije. Ranija primena *Standarda* bila je dozvoljena i preporučljiva. *Standard* zamenjuje i ukida *MRS 24 Obelodanjivanje odnosa sa povezanim licima (revidiran 1994).*
2) Povodom izmene *MRS 1 Prezentacija finansijskih izveštaja* 2007. godine neznatno je izmenjen i *Standard*. Sem toga, Standard je izmenjen i *Amandmanom na MRS 19 – Aktuarski dobici i gubici, planovi grupe i obelodanjivanja* (u decembru 2004. godine).
3) U novembru 2009. godine *Odbor* je objavio revidirani *MRS 24*, kako bi pojednostavio definiciju „povezane strane" i osigurao izuzeće od zahteva za objavljivanje za neke subjekte vezane za državu.
4) **Povezana strana** je pravno ili fizičko lice koje je povezano sa privrednim subjektom koji koji sačinjava finansijske izveštaje.

   Lice ili uži član porodice koji je povezan sa izveštajnim privrednim subjektom je lice koje:
   1/ ima kontrolu ili zajedničku kontrolu nad *izveštajnim privrednim subjektom*;
   2/ ima značajan uticaj nad *izveštajnim privrednim subjektom*; ili
   3/ je član ključnog rukovodećeg osoblja *izveštajnog privrednog subjekta* ili matičnog pravnog lica *izveštajnog privrednog subjekta*.

   Subjekt povezan sa *izveštajnim privrednim subjektom* je onaj koji ispunjava bilo koji od sledećih uslova:
   1/ privredni subjekt i *izveštajni privredni subjekt* su članovi iste grupe (što znači da je svako matično pravno lice, zavisno pravno lice i zavisno pravno lice kojem je matično pravno lice ono koje je matično i izveštajnom privrednom subjektu povezano sa svim ostalim licima);
   2/ privredni subjekt je pridružen subjekt ili je zajednički poduhvat sa drugim subjektom (ili je pridruženi subjekt ili zajednički poduhvat člana grupe u kojoj je drugi subjekt član grupe);
   3/ oba subjekta su u zajedničkom poduhvatu sa istom trećom stranom;
   4/ izveštajni subjekt je u zajedničkom poduhvatu sa trećom stranom a drugi subjekt je pridruženi subjekt treće strane;

5/ plan primanja nakon prestanka zaposlenja koji je zaseban pravni subjekt koji posluje u korist zaposlenih ili *izveštajnog privrednog subjekta* ili privrednog subjekta koji je povezan sa *izveštajnim privrednim subjektom*. Ako je sam *izveštajni privredni subjekt* takav plan, onda su poslodavci sponzori plana takođe povezane strane *izveštajnog privrednog subjekta*;
6/ subjekt je pod kontrolom ili pod zajedničkom kontrolom lica navedenih u okviru termina objašnjenog pod rednim brojem 8;
7/ subjekt koji ima kontrolu ili zajedničku kontrolu nad *izveštajnim privrednim subjektom* ili je član ključnog rukovodstva *izveštajnog privrednog subjekta* (ili matičnog pravnog lica *izveštajnog privrednog subjekta*).

Napomena: U definiciji povezane strane, pridruženi subjekt uključuje i zavisna pravna lica pridruženog subjekta, zajednički poduhvat uključuje i zavisna pravna lica zajedničkog poduhvata. Dakle, zavisno pravno lice pridruženog subjekta i investitor koji ima značajan uticaj nad pridruženim subjektom su strane koje su povezane jedna sa drugom.

U nastavku navodimo lica koja u kontekstu ovog *Standard*a neminovno ne predstavljaju povezana lica:

1/ dva pravna lica samo zato što imaju zajedničkog direktora ili nekog drugog člana ključnog rukovodećeg osoblja;
2/ dva učesnika u zajedničkom poslovanju samo zato što dele kontrolu nad zajedničkim ulaganjem;
3/ poslovni partneri u obliku:
   - finansijera,
   - trgovačkih udruženja,
   - komunalnih preduzeća,
   - državnih organa i državnih agencija;
4/ kupci, dobavljači, davaoci franšize, distributeri ili zastupnici sa kojima privredni subjekt obavlja značajan obim svog poslovanja samo zbog postojanja obostranog ekonomskog interesa.

5) Cilj *Standarda* je da obezbedi da finansijski izveštaji privrednog subjekta sadrže obelodanjivanja koja su neophodna da bi se ukazalo na mogućnost da su finansijski položaj i dobitak ili gubitak privrednog subjekta možda bili pod uticajem postojanja povezanih lica (i veza između njih) i da li će u budućem periodu biti pod njihovim uticajem, kao i obelodanjivanja o transakcijama i neizmirenim saldima u vezi sa njima. *Standard* (svojim paragrafom 20.) u odnosu na *MRS 1 Prezentacija finansijskih izveštaja* proširuje zahteve u vezi sa obelodanjivanjima kada je u pitanju klasifikacija potraživanja i obaveza od i prema povezanim licima. To je urađeno kako bi se obezbedila sveobuhvatnija analiza salda sa povezanim licima.

6) *Standard* se primenjuje pri:
   - identifikovanju veza i transakcija između povezanih lica,
   - identifikovanju neizmirenih salda između *izveštajnog privrednog subjekta* i sa njim povezanih lica,
   - identifikovanju okolnosti u kojima se zahteva primena *Standarda*,
   - određivanju obelodanjivanja koja treba dati u vezi sa prethodno navedenim područjima primene *Standarda*.
7) *Standardom* se zahteva obelodanjivanje odnosa, transakcija i neizmirenih salda, uključujući i preuzete obaveze, između povezanih strana u konsolidovanim i pojedinačnim finansijskim izveštajima matičnog pravnog lica ili investitora sa zajedničkom kontrolom, ili značajnim uticajem nad subjektom u koji je investirano, ako su ti finansijski izveštaji prezentovani u skladu sa *MSFI 10 Konsolidovani finansijski izveštaji* ili *MRS 27 Pojedinačni finansijski izveštaji*. *Standard* se takođe primenjuje i na pojedinačne finansijske izveštaje.
8) Odnosi između povezanih lica su uobičajena pojava u poslovanju privrednih subjekata. *Na primer, čest je slučaj da preduzeće neke svoje aktivnosti sprovodi kroz organizovanje svojih zavisnih preduzeća, ili da neki svoj interes ostvaruje sticanjem kontrole i značajnog uticaja na finansijske i poslovne odluke u drugim preduzećima (kroz, kao što smo rekli, sticanje vlasništva, dogovaranjem sa drugim akcionarima i sl.).*
   U ovom delu obrazlaganja *Standarda* ukazaćemo na moguće odnose između povezanih lica i na uticaj tih odnosa na poslovanje *izveštajnog privrednog subjekta* i njegove finansijske izveštaje. Sa njima treba da bude upoznato lice koje sastavlja finansijske izveštaje kako bi uspešnije obelodanilo informacije o tim odnosima.
9) Odnosi sa povezanim licima mogu imati svog odraza na finansijski položaj i rezultate poslovanja *izveštajnog privrednog subjekta*. Taj uticaj može biti direktan ili indirektan:
   1. **Direktan uticaj** postoji u slučaju, recimo, neposredne kupovine ili prodaje između povezanih lica. Dešava se da transakcije ne bi ni bilo da nije bilo povezanosti između lica. *Na primer, povezano preduzeće prodaje svojoj matici neke proizvode koje ne bi moglo prodati nikom drugom na tržištu, jer ili nema kupca, ili niko ne bi kupovao po tim cenama.*
      U slučajevima transakcija (na primer, kupovina i prodaja) između povezanih lica postavlja se pitanje cena po kojima se vrši transakcija. Ovo pitanje, najčešće, nije u nadležnosti računovođe, jer je ono najčešće u nadležnosti rukovodioca firme i komercijalista. Za razliku od formiranja cena u transakcijama između nepovezanih lica (kod kojih je,

skoro uvek, u pitanju tržišno formirana cena), pri formiranju cena u transakcijama povezanih lica postoji veća fleksibilnost.

2. **Indirektan uticaj** - poslovni rezultat i finansijski položaj izveštajnog privrednog subjekta može biti pod uticajem povezanog lica čak i u slučaju da se transakcije nisu ni dogodile. Jer, samo postojanje odnosa može biti podsticajno za nastanak transakcija između *izveštajnog privrednog subjekta* i drugih nepovezanih lica. *Na primer, ukoliko je izveštajni privredni subjekt u vlasništvu nekog velikog i finansijski i poslovno uticajnog preduzeća, verovatno bi zbog toga poslovni partneri želeli da posluju sa posmatranim preduzećem, jer im veliko i finansijski i poslovno uticajno preduzeće uliva poverenje, itd.*

   Kao primer za uticaj na *izveštajni privredni subjekt* bez nastanka transakcija može se navesti i uzdržavanje od nekog činjenja, zbog zahteva povezanog lica. *Na primer, matično preduzeće zahteva od povezanog preduzeća da ne sprovodi samostalno istraživanje tržišta, već da se to uradi zajednički.*

   Zbog ne mogućnosti, ili zbog poteškoća da se odredi učinak ovakvog uticaja, obelodanjivanje takvih učinaka ovaj *Standard* ne zahteva.

Međunarodni standard finansijskog izveštavanja 8 Segmenti poslovanja

(IFRS 8 Operating Segments)

1. Stupanje Standarda na snagu

1) ***Međunarodni standard finansijskog izveštavanja 8 Segmenti poslovanja***, u daljem tekstu - *Standard*, odobren je od strane *Odbora za međunarodne računovodstvene standarde* (IASB) novembra 2006. godine.
2) *Standard* je nakon toga više puta revidiran.

2. Rezime Standarda

1. Razlozi za objavljivanje *Standarda*

1) *Odbor za Međunarodne računovodstvene standarde* je 2002. godine radi postizanja usaglašenosti računovodstvenih standarda širom sveta, potpisao protokol o saradnji sa *Odborom za finansijske i računovodstvene standarde* (FASB) iz Sjedinjenih Američkih Država. Odbori su sa ciljem smanjenja razlika između *Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja* i GAAP-ova[1] započeli zajednički kratkoročni projekat usaglašavanja navedenih standarda. Osnovni pristup u tom projektu je sledeći: izraditi Standard za čiju izradu i usaglašavanje treba relativno malo vremena i koji će biti van glavnih projekata ova dva odbora. Kao rezultat ovog pristupa i postavljenog cilja nastao je i *Standard*.[2]
   Odbor je rad na izdavanju *Standarda* započeo identifikovanjem razlika između *MRS 14 Izveštavanje po segmentu* i *FASB Saopštenja br. 131 Obelodanjivanja o segmentima preduzeća i povezane informacije (SFAS 131)*. Konstatovano je da su polazne osnove navedenih Standarda suštinski različite. Naime, kod *MRS 14* zahteva se da se informacije o segmentu posmatraju kao raščlanjivanje informacija o privrednom subjektu – obelodanjivanje informacija o *segmentima poslovanja* prema ovom Standardu se zasniva na *pristupu delatnosti.* Kod *SFAS 131* zahtevi za informacijama o segmentima se baziraju na načinu na koji rukovodstvo

[1]GAAP su standardi koje donosi *Odbor za finansijske i računovodstvene standarde* (FASB).
[2]*Odbor* je pre izdavanja *Standarda* na osnovu saradnje sa *FASB*-om po istom principu izdao *MSFI 5 Stalna sredstva namenjena prodaji i poslovanja koja su prestala*.

privrednog subjekta posmatra taj privredni subjekt, fokusirajući se na informacijama o komponentama privrednog subjekta koje rukovodstvo koristi za donošenje operativnih odluka - radi se o tzv. *pristupu upravljanju*. Smatra se da zato što se ne zasniva na strukturi interne organizacije privrednog subjekta pristup obelodanjivanja sadržan u *MRS 14* ne pruža informacije koje bi korisnicima finansijskih izveštaja pomogle da predvidi akcije ili reakcije rukovodstva koje bi značajno mogle da utiču na buduće tokove gotovine privrednog subjekta - stoga je ovo bio glavni razlog za zamenu tog Standarda (tj. njegovo ukidanje i donošenje *Standarda*).

Odbor je zatim izvršio pregled akademskih istraživanja (i napisa) o izveštavanju po segmentima, naročito u vezi sa primenom *SFAS 131.* Većina nalaza akademskih istraživanja su ukazala da su rezultat primene *SFAS 131* bile informacije koje su bile korisnije nego u slučaju primene prethodne verzije tog standarda - koji je imao istu polaznu osnovu kao *MRS 14*. Primena *SFAS 131* je:

- dovela do povećanja broja *izveštajnih segmenata poslovanja* i obezbeđivanje dodatnih informacija o segmentima,
- omogućila korisnicima finansijskih izveštaja da privredni subjekt posmatraju "očima rukovodstva",
- omogućila privrednom subjektu da obezbedi blagovremene informacije o segmentima za eksterno periodično izveštavanje uz relativno niske dodatne troškove,
- povećala konzistentnost analiza ili drugih obelodanjivanja u godišnjim finansijskim izveštajima sa razmatranjima rukovodstva i
- obezbedila brojne podatke o performansama *izveštajnih segmenata poslovanja*.

Sem toga, *Odbor* je prilikom izrade *Standarda* organizovao i sastanke sa korisnicima finansijskih izveštaja. Većina korisnika je podržala *pristup upravljanja* iz *SFAS 131.*

2) *Standard* je skoro u potpunosti usaglašen sa zahtevima *SFAS 131 Obelodanjivanja o segmentima preduzeća i povezane informacije*. Razlike su sledeće:
   1. U *FASB-ovom Uputstvu za primenu saopštenja 131* nagoveštava se da u FASB-u smatraju da se pod izrazom "stalna sredstva" podrazumevaju nepokretna sredstva koja se ne mogu lako premeštati, što bi u principu isključivalo nematerijalna ulaganja – *MSFI* pod "stalnim sredstvima" uvek podrazumevaju i nematerijalna ulaganja;
   2. prema *SFAS 131* ne zahteva se obelodanjivanje iznosa po kojima je izvršeno vrednovanje obaveza *izveštajnog segmenta poslovanja* – *Standard* zahteva obelodanjivanje obaveza segmenta ako se takav iznos redovno obezbeđuje *glavnom organu rukovođenja*;

3. prema *SFAS 131* od privrednog subjekta sa matričnom formom organizacije se zahteva da odredi *segmente poslovanja* na osnovu proizvoda i usluga – *Standard* i od takvog privrednog subjekta zahteva da odredi *segmente poslovanja* pozivanjem na osnovni princip *Standarda*, tj. *pristup upravljanja*.

2. Promene u odnosu na *MRS 14 Izveštavanje po segmentima* i glavne karakteristike *Standarda*

1) *Standard* se od *MRS 14 Izveštavanje po segmentima* razlikuje u sledećem:
   - načinu identifikovanja segmenata,
   - vrednovanju u vezi sa segmentima obelodanjenih iznosa i
   - zahtevanim obelodanjivanjima.

Način identifikovanja segmenta

1. Zahtevi sadržani u *Standardu* se zasnivaju na informacijama o komponentama privrednog subjekta koje rukovodstvo koristi za donošenje odluka u vezi sa poslovanjem. *Standardom* se zahteva identifikovanje *segmenata poslovanja* na osnovu internih izveštaja koje redovno pregleda (i koristi) *glavni organ rukovođenja* privrednog subjekta u cilju alokacije resursa nekom segmentu i ocenjivanja njegovih performansi.
2. *Standard* definiše *segment poslovanja* kao komponentu privrednog subjekta:
   1/ koja se bavi poslovnim aktivnostima kojima može da ostvaruje prihode ili da prouzrokuje nastanak rashoda (uključujući i prihode i rashode u vezi sa transakcijama sa drugim komponentama tog privrednog subjekta),
   2/ čije poslovne rezultate redovno proverava (i koristi) *glavni organ rukovođenja* tog privrednog subjekta da bi doneo odluke o resursima koji se dodeljuju tom segmentu i da bi ocenio njegove performanse i
   3/ za koji su raspoložive zasebne finansijske informacije.
3. Razlike u odnosu na definisanje segmenta u *MRS 14 Izveštavanje po segmentima* su sledeće:
   1/ prema *MRS 14* da bi se neka komponenta privrednog subjekta klasifikovala kao *izveštajni segment poslovanja* ona je morala da najveći deo svog prihoda ostvaruje po osnovu transakcija sa eksternim kupcima i zbog toga se nije zahtevalo od vertikalno integrisanih privrednih subjekata da faze vertikalno integrisanog poslovanja identifikuje kao zasebne segmente;

2/ *MRS 14* je zahtevao da se identifikuju dva skupa segmenata: jedan na osnovu sličnih proizvoda i usluga i drugi na osnovu geografskih oblasti. Sem toga *MRS 14* je zahtevao da se jedan od ta dva skupa segmenata tretira primarnim a drugi sekundarnim segmentima.

Vrednovanja, u vezi sa segmentima, obelodanjenih informacija

4. *Standardom* se zahteva da informacije koje se u *napomenama* obelodanjuju u vezi sa segmentima budu iskazane u iznosima u kojima su iskazani u izveštaju koji se dostavlja *glavnom organu rukovođenja* kako bi doneo odluku o raspodeli resursa segmentima i ocenio njihove performanse. U *MRS 14 Izveštavanje po segmentu* za razliku od *Standarda* informacije su se pripremale u skladu sa računovodstvenim principima usvojenim za pripremu i prikazivanje finansijskih izveštaja.
5. U *MRS 14* su bili definisani prihodi i rashodi segmenta, rezultati segmenta, sredstva i obaveze segmenta. *Standard* ne definiše ove termine, ali za svaki segment za koji je vršeno obelodanjivanje zahteva objašnjenje načina vrednovanja njegovog dobitka ili gubitka, sredstava i obaveza.

Obelodanjivanja

6. *Standardom* se od privrednog subjekta zahteva obelodanjivanje sledećih informacija:
   1/ kriterijuma koji su korišćeni za identifikovanje *segmenata poslovanja* privrednog subjekta, uključujući i osnovu organizovanja (da li rukovodstvo organizuje privredni subjekt prema proizvodima i uslugama ili geografskim oblastima ili regulatornim okruženjima ili prema kombinaciji faktora i da li su segmenti grupisani) i
   2/ vrste proizvoda i usluga na osnovu kojih svaki *izveštajni segment poslovanja* ostvaruje prihod.
7. *MRS 14* je zahtevao da privredni subjekt obelodanjuje definisane informacije o svojim primarnim segmentima. *Standardom* se zahteva da privredni subjekt obelodanjuje definisane iznose za svaki *izveštajni segment poslovanja*, ako su definisani iznosi uključeni u iznos po kome je izvršeno vrednovanje dobitka ili gubitka segmenta i ako ih pregleda *glavni organ rukovođenja* ili mu se na drugi način redovno obezbeđuju.
8. *Standardom* se zahteva da privredni subjekti izveštavaju o svom prihodu od kamate odvojeno od rashoda kamate za svaki *izveštajni segment poslovanja*, osim ako veći deo prihoda segmenta ne potiče od kamate i *glavni organ rukovođenja* se pretežno oslanja na neto prihod od kamate

da bi ocenio performanse segmenta i doneo odluke o resursima koje će dodeliti tom segmentu. *MRS 14* nije zahtevao obelodanjivanje informacija o prihodima i rashodima kamata.

9. *MRS 14* je pored obelodanjivanja informacija o primarnim segmentima zahtevao obelodanjivanje informacija o sekunardnim segmentima kako bi se na taj način na nivou privrednog subjekta kompletirala obelodanjivanja. *Standardom* se zahteva da privredni subjekti, uključujući i one koji imaju samo jedan *izveštajni segment poslovanja* obelodane na nivou privrednog subjekta informacije o proizvodima i uslugama, geografskim oblastima i glavnim kupcima. Ovaj zahtev važi ako te informacije nisu obuhvaćene nekim drugim obelodanjivanjima po segmentima, bez obzira na način na koji je privredni subjekt organizovan.

2) Navođenjem razlika između *Standarda* i *MRS 14 Izveštavanje po segmentima* navedeni su i neki od bitnih zahteva *Standarda*. Ostali nepomenuti zahtevi *Standarda* bi bili:
   1. Privredni subjekt u vezi sa utvrđivanjem dobitka ili gubitka *izveštajnog segmenta poslovanja*, njegovih sredstava i obaveza obelodanjuje način njihovog utvrđivanja. Minimum informacija koje treba da obelodani su:
      - računovodstvena osnova svih transakcija između *izveštajnih segmenata poslovanja*,
      - priroda eventualnih razlika između vrednovanja dobitka ili gubitka *izveštajnog segmenta poslovanja* i dobitka ili gubitka privrednog subjekta pre oporezivanja i bez rezultata *poslovanja koje prestaje*,
      - priroda eventualnih razlika između vrednovanja sredstava *izveštajnih segmenata poslovanja* i sredstava privrednog subjekta,
      - priroda eventualnih promena metoda vrednovanja i
      - priroda i efekat eventualnih asimetričnih alokacija na *izveštajni segment poslovanja.*
   2. Pod izrazom "usklađivanje obelodanjenih iznosa" podrazumeva se prikazivanje odakle (i u kom iznosu) potiču razlike između, s jedne strane, obelodanjenih iznosa prihoda, rashoda, sredstava i obaveza *izveštajnih segmenata poslovanja* i, s druge strane, tih iznosa na nivou privrednog subjekta.
   3. Zbog uporedivosti svojih finansijskih izveštaja iz različitih obračunskih perioda privredni subjekt preračunava uporedne podatke o *izveštajnim segmentima poslovanja* uvek kada zbog promene svoje interne organizacije menja u tekućem obračunskom periodu sastav *izveštajnih segmenata poslovanja*. Ovo preračunavanje ne radi ukoliko neophodne informacije nisu dostupne ili bi troškovi njihovog pribavljanja bili preterano visoki.

4. Privredni subjekt obelodanjuje informacije o prihodima od eksternih kupaca za svaki proizvod i uslugu ili svaku grupu sličnih proizvoda i usluga, sem u slučaju kada neophodne informacije nisu raspoložive ili bi troškovi njihovog dobijanja bili preterano visoki.
5. Privredni subjekt obelodanjuje informacije o geografskim područjima na kojima je poslovao ili prodavao svoje proizvode i pružao usluge, sem u slučaju kada neophodne informacije nisu raspoložive, a troškovi njihovog dobijanja bi bili preterano visoki - u slučaju postojanja te situacije on obelodanjuje tu činjenicu.
6. Privredni subjekt obelodanjuje informacije o stepenu oslanjanja na svoje glavne kupce. Ukoliko prihodi po osnovu transkacija sa samo jednim eksternim kupcem iznose 10 i više procenata prihoda privrednog subjekta, on obelodanjuje tu činjenicu, ukupan iznos prihoda od svakog takvog kupca i identitet segmenta ili segmenata koji su ostvarili te prihode. Pri obelodanjivanju privredni subjekt ne obelodanjuje identitet (naziv) kupca u vezi sa kojim je prihod ostvaren.

Međunarodni računovodstveni standard 29
Finansijsko izveštavanje u hiperinflatornim privredama

(IAS 29 Financial Reporting in Hiperinflationary Economies)

1) ***Međunarodni računovodstveni standard 29 Finansijsko izveštavanje u hiperinflatornim privredama,*** u daljem tekstu - *Standard*, zamenio je Standard koji je *Odbor Komiteta za međunarodne računovodstvene Standarde* (IASC) prvobitno odobrio u aprilu 1989. godine.
2) *Standard* je izmenjen i 2004. godine po osnovu promene *MRS 21 Učinci promena kurseva razmene stranih valuta*.
3) Sledeće tumačenje *Komiteta za tumačenja međunarodnog finansijskog izveštavanja* /IFRIC/ odnosi se na *Standard*:
   - *KTMFI 7 Primena pristupa o preračunu finansijskih izveštaja prema MRS 29 Finansijsko izveštavanje u hiperinflatornim privredama*
4) Hiperinflacija postoji ukoliko je (uz ostale faktore) kumulativna inflacija u periodu od tri godine 100 i više procenata.
5) U takvim okolnostima, finansijske izveštaje treba prikazati u vrednosti merne jedinice na *datum bilansa* (u cenama na *datum bilansa*).
6) Uporedivi podaci koji se odnose na prethodne periode se, takođe, prevode u obračunsku jedinicu na *datum bilansa*.
7) Eventualni dobitak ili gubitak po nekoj monetarnoj poziciji koji nastaje kao rezultat prevođenja u obračunsku jedinicu na *datum bilansa* uključuje se u *izveštaj o ostvarenim rezultatima /bilans uspeha/* i posebno obelodanjuje.
8) Treba obelodaniti:
   1. činjenicu da su finansijski izveštaji i podudarni podaci za prethodne obračunske periode preračunati za promene u opštoj kupovnoj moći funkcionalne valute, kao i da su finansijski izveštaji iskazani u obliku tekuće merne jedinice na *datum bilansa*;
   2. da su finansijski izveštaji zasnovani bilo na pristupu istorijske vrednosti bilo na pristupu tekuće cene; i
   3. prepoznatljivost i nivo indeksa cena na *datum bilansa* i kretanje tog indeksa za vreme tekućeg i prethodnog obračunskog perioda.

Međunarodni računovodstveni standard 33
Zarade po akciji
(IAS 33 Earnings Per Share)

1. Stupanje Standarda na snagu

Međunarodni računovodstveni standard 33 Zarade po akciji, u daljem tekstu - *Standard*, odobren je od strane *Odbora za Međunarodne računovodstvene Standarde* (IASB) u decembru 2003. godine i postao je primenljiv za finansijske izveštaje koji pokrivaju periode koji započinju na dan 01.01.2005. godine ili kasnije.

2. Rezime Standarda

1. Razlozi za objavljivanje *Standarda*

1) *Standard* je nastao kao rezultat *Projekta poboljšanja Međunarodnih računovodstvenih standarda*. Ovaj Projekat je pokrenuo i vodio *Odbor za Međunarodne računovodstvene standarde*, u daljem tekstu - *Odbor,* na osnovu pitanja i kritika koja su mu u vezi sa Standardima stizala od strane regulatora tržišta hartija od vrednosti, profesionalnih računovođa i drugih zainteresovanih strana. Ciljevi Projekta su bili smanjenje ili eliminisanje alternativnih postupaka u Standardima, suvišnosti i konfliktnosti u njima, rešavanje određenih pitanja usklađenosti (na primer, usklađenosti Standarda sa GAAP-ovima), kao i postizanje drugih poboljšanja.
2) Kada je u pitanju *Standard* glavni cilj *Odbora* bio je njegovo delimično revidiranje kako bi se pružile dodatne smernice i ilustrativni primeri za izračunavanje zarada po akciji, koji objašnjavaju odabrana složena pitanja poput efekata:
   - potencijalnih akcija,
   - potencijalnih redovnih akcija *zavisnih pravnih lica*, *zajedničkih ulaganja* ili *pridruženih pravnih lica*,
   - participativnih instrumenata kapitala,
   - upisanih prodajnih opcija,
   - kupljenih prodajnih i kupovnih opcija,
   - obavezno zamenljivih instrumenata.

   Odbor nije ponovo razmatrao osnovni pristup u određivanju i prikazivanju *zarada po akciji* sadržanog u prethodnoj verziji *MRS 33*.

2. Cilj i zahtevi *Standarda*

1) Cilj *Standarda* je da propisivanjem pravila za utvrđivanje i prikazivanje zarade po akciji poboljša mogućnosti za upoređivanje uspešnosti, ponajpre rentabilnosti i tržišne vrednosti različitih privrednih subjekata u istom obračunskom periodu, kao i jednog privrednog subjekta u različitim obračunskim periodima.
   Iz načina izračunavanja zarade po akciji proizlazi da njen iznos zavisi kako od brojioca tako i od imenioca. Brojioc, tj. neto rezultat obračunskog perioda zavisi između ostalog i od primenjenih računovodstvenih politika, pa to na neki način otežava uporedivost zarada po akciji između različitih privrednih subjekata. Da bi se uporedivost zarada po akciji poboljšala *Standard* se uglavnom bavi imeniocem. Naime, u praksi se pojavljuju problemi kod izračunavanja imenioca, jer dolazi do promene u broju akcija zbog: emisije novih, otkupljivanja sopstvenih akcija, poništavanja akcija, zamenjivanja obveznica za akcije i slično.
2) *Standard* obavezno primenjuju privredni subjekti čijim se akcijama trguje na tržištu kapitala, kao i oni koji su u procesu izdavanja običnih akcija ili potencijalnih običnih akcija na javnim tržištima hartija od vrednosti.
3) U *izveštaju o ostvarenim rezultatima /bilansu uspeha/* treba obelodaniti *osnovnu* (pre "razređivanja") i *"razređenu" zaradu po običnoj akciji*.
4) Brojilac za *osnovnu zaradu po običnoj akciji* jeste neto dobit nakon odbitka iznosa manjinskih interesa u dobiti i iznosa prioritetnih dividendi.
5) Imenilac za *osnovnu zaradu po običnoj akciji* jeste ponderisani prosek akcija u posedu eksternih vlasnika.
6) Umanjenje (razređivanje) zarade po akciji može nastati po osnovu potencijalnih akcija u obliku opcija, varanata, konvertibilnih obveznica, konvertibilnih prioritetnih akcija, kao i svih potencijalnih emisija običnih akcija.
7) U obračun *"razređene" zarade po akciji* uzimaju se u obzir samo "razređujuće" potencijalne akcije.
8) Pro forma zarade po običnoj akciji izračunava se radi prikazivanja efekata emisija, upotrebe i konvertovanja potencijalnih akcija nakon *datuma bilansa*.

Međunarodni standard finansijskog izveštavanja 13 Odmeravanje fer vrednosti

(IFRS 13 Fer Value Measurement)

1. Stupanje Standarda na snagu

1) ***Međunarodni standard finansijskog izveštavanja 13 Odmeravanje fer vrednosti***, u daljem tekstu - *Standard*, odobren je od strane *Odbora za Međunarodne računovodstvene Standarde* (IASB) u maju 2011. godine i postao je primenljiv za finansijske izveštaje koji pokrivaju periode koji započinju na dan 01.01.2013. godine ili kasnije.
2) Sadržaj *Standarda* izložen je u paragrafima 1-99 i dodacima od A-C: *Dodatku A: Definicije, Dodatku B: Uputstvo za primenu i Dodatku C: Datum stupanja na snagu i prelazne odredbe.*

2. Rezime Standarda

1) *Standardom* se:
   1. definiše fer vrednost - do donošenja *Standarda* definicija fer vrednosti je bila zastupljena u više Standarda (i to na različite načine);
   2. daje, unutar samo jednog Standarda, okvir za odmeravanje (utvrđivanje, procenjivanje) fer vrednosti - do donošenja *Standarda* nekoliko Standarda je sadržalo smernice za utvrđivanje fer vrednosti (na primer, *MRS 16*, *MRS 40*, *MRS 41* - po osnovu donošenja *Standarda* u tim Standardima je obrisana većina paragrafa koji regulišu način utvrđivanja fer vrednosti; u tim Standardima su ostale samo smernice koje su specifične za utvrđivanje fer vrednosti sredstava ili obaveza koje regulišu ti Standardi); i
   3. zahtevaju obelodanjivanja o utvrđivanju fer vrednosti - *Standardom* se propisuju vrste informacija koje se napomenama daju u vezi sa fer vrednostima po kojima su vrednovane pozicije u finansijskim izveštajima.
2) Fer vrednost je cena koja bi bila naplaćena za prodaju sredstva, odnosno plaćena za prenos obaveze u redovnoj transakciji po tekućim tržišnim uslovima na primarnom (ili najpovoljnijem) tržištu na datum utvrđivanja, nezavisno od toga da li je ta cena direktno uočljiva ili procenjena upotrebom neke tehnike procene (s obzirom da je u pitanju prodaja sredstva i prenos

obaveze, te stavke "izlaze" iz poslovnih knjiga subjekta, pa se za ovu cenu upotrebljava izraz: izlazna cena)

3) *Standardom* se definiše da je utvrđivanje fer vrednost na tržištu zasnovano utvrđivanje, a ne utvrđivanje zasnovano na specifičnom subjektu.
4) *Standard* se primenjuje kada drugi Standardi zahtevaju ili dozvoljavaju:
   a) vrednovanje sredstava ili obaveza po fer vrednosti i obelodanjivanje informacija o vrednovanju sredstava ili obaveza po fer vrednosti i
   b) vrednovanju zasnovanim na fer vrednosti, kao što je fer vrednost umanjena za troškove prodaje (neto fer vrednost) i obelodanjivanja o tim vrednovanjima (na primer, *MRS 36 Umanjenje vrednosti sredstva* pri proceni obezvređenja sredstva zahteva utvrđivanje njegove neto fer vrednosti; *MRS 41 Poljopriv-reda* za početno i naknadno vrednovanje bioloških sredstava zahteva utvrđivanje njihovih neto fer vrednosti).
5) *Standard* za utvrđivanje fer vrednosti sredstava i obaveza sadrži smernice za:
   1. opšti pristup utvrđivanju fer vrednosti,
   2. identifikovanje sredstava i obaveza za koje se utvrđuje fer vrednost,
   3. identifikovanje redovne transakcije,
   4. identifikovanje učesnika na tržištu,
   5. tržišnu cenu, troškove transakcije i troškove transporta,
   6. određivanje fer vrednosti nefinansijskih sredstava,
   7. inpute za tehnike procene fer vrednosti,
   8. tehnike procene fer vrednosti,
   9. primenu *Standarda* pri proceni obaveza i instrumenata sopstvenog kapitala subjekta,
   10. primenu *Standarda* za procenu fer vrednosti finansijskih sredstava i finansijskih obaveza sa kompenzirajućim pozicijama tržišnih rizika ili kreditnog rizika druge ugovorne strane,
   11. procenjivanje fer vrednosti kada obim ili nivo aktivnosti vezan za sredstvo ili obavezu značajno opadne,
   12. korišćenje kotiranih cena koje obezbeđuju treće strane i
   13. identifikovanje neredovnih transakcija.
6) *Standardom* je propisano da je cilj utvrđivanja fer vrednosti sredstva ili obaveze da se proceni cena po kojoj bi se obavila redovna transakcija prodaje tog sredstva ili prenosa obaveze između tržišnih učesnika na datum utvrđivanja, po trenutnim tržišnim uslovima.

   Ovakvo utvrđivanje fer vrednosti zahteva od subjekta:
   1. da identifikuje pojedinačno sredstvo ili obavezu čije su fer vrednosti predmet utvrđivanja (identifikovanje se radi dosledno sa njihovom obračunskom jedinicom);

2. ako je u pitanju nefinansijsko sredstvo da primeni i pretpostavku procene koja je odgovarajuća utvrđivanju njegove fer vrednosti - a to je pretpostavka najboljeg i najvećeg korišćenja tog sredstva;
3. da odredi koje je primarno (ili najpovoljnije) tržište za sredstvo ili obavezu;
4. da primeni tehniku procene (ili da primeni više tehnika) koja je usklađena sa raspoloživošću podataka koji se koriste za procenu ili za razvijaju inputa koji predstavljaju procene koje tržišni učesnici koriste pri određivanju cene sredstva ili obaveze i nivoa u hijerarhiji fer vrednosti u kojoj su inputi klasifikovani.

7) *Standardom* je postavljen cilj obelodanjivanja u vezi sa procenjivanjem fer vrednosti sredstava i obaveza: zahteva se od subjekta da obelodani informacije koje omogućavaju korisnicima njegovih finansijskih izveštaja da ocene oba sledeća elementa:
   1. za sredstva i obaveze koja se vrednuju po fer vrednosti (bez obzira da li se radi o početnom ili njihovom naknadnom vrednovanju): tehnike procene i inputi koji se koriste u razvijanju takvih procenjivanja;
   2. za procenjivanja fer vrednosti koja se ponavljaju korišćenjem neuočljivih inputa (nivo 3), efekte procenjivanja na dobitak ili gubitak ili na ukupni ostali rezultat izveštajnog perioda.

Međunarodni računovodstveni standard 2
Zalihe
(IAS 2 Inventories)

1. Uvodne napomene

1) ***Međunarodni računovodstveni standard 2 Zalihe***, u daljem tekstu - *Standard*, odobren je od strane *Odbora za Međunarodne računovodstvene standarde* (IASB) u decembru 2003. godine i postao je primenljiv za finansijske izveštaje koji pokrivaju periode koji započinju na dan 01.01.2005. godine ili kasnije. *Standard* zamenjuje i ukida *MRS 2 Zalihe (revidiran 1993)* i ukida Tumačenje *SKT 1 Doslednost - Različiti metodi obračuna izlaza sa zaliha.*
2) *Standard* je izložen u paragrafima 1-42. i *Dodatku*. Uz *Standard*, ali ne kao njegov deo, objavljen je dokument *Osnove za zaključivanje*.
3) Za razumevanje i primenu *Standarda* neophodno je znati značenje sledećih termina:
   1. **Zalihe** - Pod zalihama *Standard* podrazumeva:
      1/ **sredstva koja se nabavljaju radi redovne prodaje tokom poslovanja - zalihe robe**. Zalihe robe spadaju u obrtna sredstva. Skrećemo pažnju da pri svrstavanju nekog sredstva u robu nije presudan njegov fizički izgled, tj. njegov vek trajanja. Naime, pod robom se mogu podrazumevati i zemljište i građevinski objekti ako su oni nabavljeni za dalju prodaju. Da bi se zemljište i građevinski objekti koji su nabavljeni za dalju prodaju mogli tretirati kao zaliha moraju ispunjavati uslove da budu priznati kao *sredstva koja se drže za prodaju* (ovi uslovi su propisani paragrafima 7-9. *MSFI 5 Stalna sredstva koja se drže za prodaju i poslovanja koja su prestala*);
      2/ **sredstva koja redovno nastaju u procesu proizvodnje**, a koriste se za:
         - dalju potrošnju (upotrebu) u procesu poslovanja - **zalihe nedovršene proizvodnje**, koje mogu biti u obliku stvari ili u obliku nedovršenih usluga i
         - prodaju tokom poslovanja - **zalihe gotovih proizvoda**;
      3/ **sredstva u obliku materijala ili delova zaliha, koja se nabavljaju radi trošenja u procesu proizvodnje ili pri pružanju usluga** - zalihe materijala, rezervnih delova, ambalaže, auto guma, sitnog inventara.
   2. **Neto prodajna vrednost -** Vrednost koja se može postići prodajom zaliha na tržištu u toku redovnog poslovanja, umanjena za eventualne

procenjene troškove dovršenja i procenjene neophodne troškove realizacije. Na isti način definisala bi se i neto prodajna cena.

3. **Procenjeni neophodni troškovi realizacije -** Radi se o neophodnim troškovima realizacije po jedinici nekog sredstva. *Standard* ne određuje precizno šta čini te troškove, kao što to, na primer, čini *MRS 41 Poljoprivreda*, koji eksplicitno navodi da "... ***Troškovi prodaje uključuju provizije brokerima i dilerima, davanja nadležnim organima i berzama robe, kao i carine i porez na promet[1]. Troškovi prodaje ne uključuju transport i druge troškove neophodne da se sredstva dopreme do tržišta.***" S obzirom da pri realizaciji pojedinih vrsta zaliha (roba i gotovih proizvoda) često nastaju značajni troškovi vezani za njihovu realizaciju, pogotovu ukoliko se radi o prodaji u maloprodajnim objektima, opredeljujemo se da procenjene neophodne troškove realizacije **tih zaliha** čine kako direktni, tako i srazmeran deo indirektnih troškova realizacije. Ovo mišljenje zasnivamo i na odredbi *Standarda* po kojoj se u cenu koštanja ne mogu uključiti i troškovi prodaje (koji, naravno, podrazumevaju i direktne i indirektne troškove prodaje). Ako se ti troškovi ne mogu uključiti u cenu koštanja, logično je da se moraju isključiti i iz prodajne cene radi određivanja neto prodajne cene.

   Ukoliko u poslovanju u sferi prodaje u odnosu na prethodni izveštajni period nije došlo do značajnijih promena, polaznu osnovu za izračunavanje procenjenih troškova realizacije može da čini dotadašnji nivo tih troškova po 1 dinaru prodajne vrednosti zaliha koje su prodavane. Taj iznos se može izračunati na sledeći način:

$$\text{Troškovi realizacije po 1 dinaru prodajne vrednosti prodatih zaliha} = \frac{\text{Troškovi realizacije (troškovi mesta troškova Prodaja plus svi direktni troškovi prodaje koji nisu bili raspoređivani na mt Prodaja)}}{\text{Prihodi od realizacije proizvoda, usluga i roba}}$$

   Množenjem dobijenog koeficijenta sa prodajnom cenom sredstva čiju neto prodajnu cenu treba izračunati dobili bi se njegovi procenjeni neophodni troškovi realizacije.

$$\text{Procenjeni neophodni troškovi realizacije po jedinici proizvoda} = \text{Prodajna cena sredstva} \times \text{Troškovi realizacije po 1 dinaru prodajne vrednosti}$$

4. **Fer vrednost sredstva** je iznos po kojem se ono može prodati ili iznos obaveze koja se njegovim davanjem može izmiriti, s tim da se transakcija obavlja između dobro obaveštenih i za razmenu zainteresovanih strana od kojih svaka deluje u svom najboljem interesu. Iz definicije fer

[1] tj. porez na dodatu vrednost

vrednosti proizlazi da to nije uvek cena sredstva koju bi izveštajni privredni subjekt postigao njegovom prodajom. Jer, kada je u pitanju konkretno sredstvo privredni subjekt možda nije dobro obavešten ili za njegovu prodaju nije zainteresovan. Zbog toga fer vrednost ne mora biti jednaka neto prodajnoj vrednosti. Naime, pri određivanju neto prodajne vrednosti polazi se od konkretnog privrednog subjekta za čije zalihe se utvrđuje ta vrednost - uzimaju se u obzir okolnosti u kojima posluje privredni subjekt (možda je recimo prinuđen da rasprodaje zalihe jer je nelikvidan).

5. **Indirektno otpisivanje vrednosti zaliha** - vrši se u slučaju kada im je neto prodajna cena niža od njihove nabavne cene (odnosno cene koštanja).
6. **Knjigovodstvena vrednost zaliha** je vrednost po kojoj se zalihe priznaju u bilansu stanja. Ova vrednost se dobija kao razlika između njihove nabavne vrednosti (ili cene koštanja) i ispravke vrednosti po osnovu indirektnog umanjivanja njihove vrednosti (zbog njihove obezvređenosti).
7. **Povraćaj vrednosti otpisanih zaliha -** Ukoliko zalihama kojima je prethodnim izveštajnim periodima indirektnim otpisivanjem umanjivana vrednost u tekućeom izveštajnom periodu poraste neto prodajna vrednost, treba korigovati njihovu knjigovodstvenu vrednost i to smanjenjem stanja na računu ispravke vrednosti (korigovanje se može izvršiti samo za iznos ranije priznate ispravke vrednosti). Za iznos smanjenja na ovom računu vrši se smanjivanje iznosa rashoda tih zaliha nastalih u tekućem izveštajnom periodu. Ovaj postupak se zove *povraćaj vrednosti otpisanih zaliha*.
8. **Brokerski posrednici** su članovi berze koji kupuju ili prodaju robu za druge ili za njihov račun. Brokerski posrednik zaradu ostvaruje bilo na osnovu fluktuacija u cenama robe bilo u vidu posredničke marže.
9. **Normalni uslovi kupovine**. *Standard* ovaj izraz upotrebljava u svetlu roka koji kupac ima za izmirenje svojih obaveza prema dobavljaču. *Standard* ne kvantifikuje koji bi to broj dana podrazumevao normalne uslove kupovine, već to radi posredno - normalni uslovi kupovine podrazumevaju da je ugovoreni broj dana plaćanja manji od broja dana za koji bi se moglo reći da se radi o kreditiranju kupca od strane dobavljača (čak i u uslovima kada formalno nije obračunata kamata). Smatramo da bi u našim uslovima rok naplate duži od nekoliko meseci ukazivao na činjenicu da transakcija nabavke u sebi sadrži i element kreditiranja kupca od strane dobavljača.

4) *Standard* se ne bavi kriterijumima za priznavanje zaliha kao sredstava, kao što to za nekretnine, postrojenja i opremu reguliše *MRS 16 Nekretnine, postrojenja i oprema*. Međutim, shodno tom Standardu, kriterijumi za svrstavanje zaliha u sredstva privrednog subjekta bi bili:
   - privredni subjekt je stekao kontrolu nad zalihama,
   - trošak tih zaliha je moguće pouzdano izmeriti,
   - izvesno je da će ekonomske koristi povezane sa zalihama u budućnosti pristizati u privredni subjekt i sl.
5) **Cilj** donošenja *Standarda* je propisivanje računovodstvenih postupaka za priznavanje i vrednovanje zaliha:
   1. kod zaliha je primarno pitanje njihove vrednosti koja se u knjigovodstvu priznaje (po kojima se one vrednuju) prilikom njihove nabavke ili proizvodnje,
   2. *Standard* pruža smernice i za vrednovanje trošenja (ili prodaje) zaliha, ukoliko su one nabavljane (ili stvorene) po različitim cenama,
   3. sem ovoga, *Standardom* se reguliše i naknadno vrednovanje zaliha koje nisu utrošene ili prodate, koje su, dakle popisane na *datum bilansa*.

2. Delokrug *Standarda* (2.2. - 2.5.)

1) Regulisanje delokruga *Standarda* urađeno je na sledeći način:
   - u paragrafu 2. *Standarda* eksplicitno su navedene zalihe na koje se on uopšte ne primenjuje a
   - u paragrafu 3. *Standarda* su navedene zalihe na čije se vrednovanje on ne primenjuje (a primenjuje se na njihovo priznavanje i obelodanjivanja u vezi sa njima).
2) Prema paragrafu 2. *Standarda* on se primenjuje za računovodstveno obuhvatanje zaliha materijala, rezervnih delova, ambalaže, sitnog inventara, auto guma, robe, nedovršene proizvodnje i gotovih proizvoda, osim:
   1. finansijskih instrumenata (obveznica, akcija i drugih hartija od vrednosti);
   2. bioloških sredstava koja su u vezi sa poljoprivrednom delatnošću i poljoprivrednih proizvoda u trenutku njihovog ubiranja (žetve) - što reguliše *MRS 41 Poljoprivreda* (nakon njihovog ubiranja *Standard* se primenjuje na vrednovanje dela ovih zaliha, o čemu govorimo u nastavku teksta).
3) Prema paragrafu 3. *Standarda* on se ne primenjuje za vrednovanje zaliha:
   1. koje proizvode proizvođači stočnih, poljoprivrednih (ratarskih i voćarskih) i šumskih proizvoda nakon njihovog ubiranja, kao i za vrednovanje minerala i mineralnih proizvoda pri njihovom vađenju ali i pri njihovoj preradi. Dodatni uslov da se *Standard* ne primenjuje na vrednovanje navedenih zaliha je da ih privredni subjekt vrednuje po njihovoj neto prodajnoj vrednosti u skladu sa dobro ustanovljenom praksom u tim privrednim granama. Privredni subjekt se može odlučiti da vrednuje zalihe po njihovoj *neto prodajnoj vrednosti* ako se radi o zalihama za koje ugovorena terminska prodaja ili su im cene zagarantovane od strane države, ili postoji aktivno tržište sa zanemarljivim rizikom od nemogućnosti prodaje. Promene vrednosti ovih zaliha na *datum bilansa* u odnosu na njihovu dotadašnju knjigovodstvenu vrednost priznaju se kao:
      - prihod, ako je došlo do povećanja njihove vrednosti ili
      - rashod, ako je došlo do smanjenja njihove vrednosti;
   2. robe berzanskih posrednika koji njeno vrednovanje vrše po *fer vrednosti umanjenoj za procenjene troškove prodaje* (ukoliko bi robu vrednovali po nabavnoj vrednosti primenjivali bi odredbe *Standarda* koji se odnose na vrednovanje zaliha). Dakle, iz delokruga *Standarda* nisu isključene sve zalihe robe u trgovini na veliko, već samo roba berzanskih posrednika koji je vrednuju po *fer vrednosti umanjenoj za procenjene troškove prodaje.*

3. Vrednovanje zaliha (2.9. - 2.33.)

Vrednovanje zaliha podrazumeva:

1. vrednovanje ulaza na zalihe, tj. primarno vrednovanje zaliha pri njihovoj nabavci (materijal i roba) ili proizvodnji (nedovršena proizvodnja i gotovi proizvodi);
2. vrednovanje izlaza sa zaliha po osnovu njihovog trošenja (materijal i nedovršena proizvodnja) ili prodaje (gotovi proizvodi i roba) i
3. vrednovanje postojećih zaliha na *datum bilansa*.

1) Vrednovanje ulaza na zalihe

1) Vrednovanje ulaza na zalihe vrši se po trošku nabavke (nabavnoj vrednosti) ili izrade (ceni koštanja). Ti troškovi obuhvataju sve troškove nabavke, troškove konverzije i druge (ostale) troškove koji su nastali u vezi sa dovođenjem zaliha na njihovu sadašnju lokaciju i u sadašnje stanje.
   1. **Troškovi nabavke**[2] **-** Troškove nabavke čine: neto fakturna vrednost[3] i direktni zavisni troškovi nabavke (troškovi carina i poreza /ako privredni subjekt ne može povrati obračunati mu porez na dodatu vrednost/, troškovi dopreme, utovara, istovara, itd.). U direktne zavisne troškove nabavke ne bi spadali troškovi skladišne službe privrednog subjekta, troškovi nabavne službe privrednog subjekta, dakle, opšti troškovi nabavke. U direktne zavisne troškove nabavke treba uključiti i pripadajuće troškove sopstvenog transporta, uključujući i troškove utovara i istovara, najviše do nivoa tržišne cene takve usluge.
      U troškove nabavke se ne mogu uključiti negativne kursne razlike koje nastaju pri nabavci zaliha fakturisanih u stranoj valuti. Ova zabrana proizlazi iz zahteva *MRS 21 Učinci promena kurseva razmena stranih valuta* (u okviru izmena tog Standarda ukinut je dopušteni alternativni postupak koji je dopuštao uključivanje negativnih kursnih razlika u nabavnu vrednost nabavljenih sredstava samo u uslovima velike

[2]Skrećemo pažnju da se reč "troškovi" ne koristi u svom pravom značenju. Naime, ne radi se o troškovima već, uglavnom, o izdacima koji nastaju pri nabavci zaliha, ali je u stručnoj literaturi i praksi uobičajeno da se za njih upotrebljava reč "trošak".

[3]U troškove nabavke uključuje se neto fakturna vrednost a ne bruto, jer se iz troškova nabavke izuzimaju primljeni (dobijeni) trgovački popusti, rabati i slične stavke.

depresijacije nacionalne valute u odnosu na valutu u kojoj se vrši plaćanje i sprečenosti da se izvrši plaćanje).

2. **Troškovi konverzije (troškovi prerade)** - Pri proizvodnji gotovih proizvoda (i nedovršenih proizvoda), pored troškova materijala za izradu (koji se, kao što smo rekli, vrednuju po stvarnoj nabavnoj vrednosti), nastaju i troškovi konverzije, tj. troškovi prerade (troškovi konverzije se mogu pojaviti i kod obrade i dorade materijala). Ove troškove čine troškovi direktnih zarada, opšti fiksni i pojedinačni i opšti varijabilni troškovi koji se mogu pripisati toj konverziji (preradi).
   Opšte[4] fiksne troškove, uglavnom, čine: troškovi amortizacije, troškovi održavanja, troškovi osiguranja, troškovi ishrane zaposlenih, zarade režije u proizvodnji, troškovi energije za grejanje, troškovi poreza na imovinu, troškovi zakupa i sl.
   Pojedinačne varijabilne troškove mogu činiti na primer, troškovi usluga obrade i dorade od strane dobavljača.
   Opšte varijabilne troškove čine, na primer, troškovi pogonske energije.
   S obzirom da opšte troškove (bilo fiksne, bilo varijabilne) treba dodeliti učincima (gotovim proizvodima i nedovršenoj proizvodnji), *Standard* daje preporuke za te postupke:
   1/ *Raspored fiksnih troškova na jedinicu proizvoda vrši se na osnovu normalnog kapaciteta proizvodnje.* Pri rasporedu fiksnih troškova na jedinicu proizvoda pojavljuje se problem uzrokovan različitim obimima proizvodnje u pojedinim izveštajnim periodima. Ilustrovaćemo to primerom koji se odnosi na dva izveštajna perioda u kojima je proizvođena samo jedna vrsta proizvoda: neka su u oba izveštajna perioda fiksni troškovi 100.000,00 din. i neka je u prvom izveštajnom periodu proizvedeno 80.000 komada proizvoda "A", a u drugom 20.000 komada istog proizvoda (dakle, 4 puta manje). Prostim deljenjem iznosa fiksnih troškova sa proizvedenim količinama za prvi izveštajni period dobili bismo 1,25 din. fiksnih troškova po jednom komadu, a u drugom izveštajnom periodu 5,00 din. po jednom komadu. Očito je da se ovakav postupak raspodele fiksnih troškova na jedinicu proizvoda, poštujući princip opreznosti

[4]Termini "opšti" i "direktni" označavaju mogućnost raspoređivanja troškova na njihove uzročnike - proizvode ili usluge koje privredni subjekt proizvodi. Kod "direktnih" troškova ne postoji problem raspoređivanja troškova na njihove uzročnike. Na dokumentu, recimo *trebovanju materijala za izradu*, stoji oznaka na koji se proizvod taj trošak odnosi. Ta mogućnost ne postoji kod "opštih" troškova. Na primer, iz obračuna amortizacije se ne vidi koliko troškova amortizacije se odnosi na pojedini proizvod koji je proizvođen. Ti troškovi su, dakle, zajednički, opšti za sve proizvode ili usluge koji su u tom periodu proizvedeni.

(koji nalaže da se zalihe vrednuju po što je moguće nižoj vrednosti - bez iskazivanja potencijalnih gubitaka) ne može prihvatiti. Prema *Standardu*, raspored fiksnih troškova na jedinicu proizvoda se temelji na normalnom kapacitetu proizvodnje. Pod normalnim kapacitetom podrazumeva se prosečna proizvodnja za koju se očekuje da će biti postignuta tokom nekoliko budućih perioda ili sezona u kojima će biti normalni uslovi poslovanja, uzimajući u obzir gubitak kapaciteta koji proizlazi iz planiranog održavanja. Neka je u našem primeru normalni godišnji kapacitet 100.000 kom proizvoda "A". Dakle, fiksni troškovi po jedinici proizvoda bi bili 1,00 din. To, dalje, znači da bi u prvom izveštajnom periodu u vrednost zaliha mogao da bude uključen iznos fiksnih troškova od 80.000,00 din. (80.000 kom h 1,00 din./kom)[5]. Ostatak fiksnih troškova do 100.000,00 din. (20.000,00 din.) prema *Standardu* tretirao bi se kao rashod perioda. U drugom izveštajnom periodu, u vrednost zaliha bio bi uključen iznos fiksnih troškova od 20.000,00 din. (20.000 kom h 1,00 din./kom). Ostatak fiksnih troškova do 100.000,00 din. (80.000,00 din.) tretirao bi se prema *Standardu* kao rashod perioda. Dakle, bez obzira na stepen korišćenja kapaciteta na jedinicu proizvoda otpada uvek isti iznos fiksnih troškova (u našem primeru 1,00 din.). Ovo bi, dakle, bili primeri kada je stvarna proizvodnja ispod normalnog korišćenja kapaciteta. *Standard* je predvidio i slučaj neuobičajeno visoke proizvodnje, tj. proizvodnje iznad normalnog kapaciteta. Neka je, recimo, proizvedeno 120.000 komada proizvoda "A". Po pređašnjoj računici, gde na jedinicu proizvoda otpada 1,00 din, u zalihama bi trebalo ostaviti 120.000,00 din, što je, naravno, nelogično, jer su fiksni troškovi nastali u iznosu od 100.000,00 din. Prema *Standardu*, rešenje za ovaj problem je sledeće: iznos fiksnih troškova po jedinici proizvoda se smanjuje, tako da se rasporedi celokupan iznos fiksnih troškova. U našem primeru po jedinici proizvoda iznos fiksnih troškova bi bio 0,83 din. (100.000,00 din. : 120.000 kom);

2/ *Varijabilni opšti troškovi se raspoređuju na jedinicu proizvoda na bazi stvarne upotrebe kapaciteta, tj. prema ostvarenoj proizvodnji*;

[5]Iznos od 80.000,00 din. bi mogao da bude uključen u zalihe. Da li će baš svih 80.000,00 din. biti uključeno u zalihe na *datum bilansa*, zavisi od odnosa proizvedene i prodate količine proizvoda "A". Ukoliko, na primer, nije bilo početnih zaliha ovog proizvoda, a prodata je polovina proizvedene količine u krajnju (bilansnu) vrednost zaliha ovog proizvoda uključilo bi se fiksnih troškova u iznosu od 40.000,00 din.

3/ U proizvodnji kod koje se istovremeno proizvodi više glavnih proizvoda (a mogu nastajati i nuzproizvodi) često nije moguće pratiti odvojeno troškove konverzije (prerade), pa ni troškove materijala za izradu. U takvim slučajevima rasporedu troškova treba pristupiti racionalno i dosledno:
   - **Racionalno**, bukvalno, znači da ne treba preterivati u težnji da se troškovi što preciznije raspodele, već treba voditi računa i o tome da i sam postupak raspoređivanja troškova izaziva neke troškove i da ti dodatni troškovi ne smeju biti veći od koristi koja se postiže dobijanjem preciznijih cena koštanja;
   - **Dosledno**, znači da bi izabrane "ključeve" trebalo primenjivati u nekom dužem vremenskom periodu. Prema *Standardu*, kao "ključ" za raspored opštih troškova na proizvode mogu se koristiti njihove prodajne vrednosti. Ukoliko su nuzproizvodi manje vrednosti, vrednuju se po neto prodajnoj vrednosti. Nastali troškovi se umanjuju za njihovu neto prodajnu vrednost i preostali iznos se raspoređuje na glavne proizvode radi utvrđivanja njihovih cena koštanja;

3. **Ostali troškovi**. Ostali troškovi se uključuju u troškove zaliha samo do iznosa troškova koji su nastali radi dovođenja zaliha na njihovu sadašnju lokaciju i u sadašnje stanje. Radi se, recimo, o troškovima amortizacije patenata i licenci koji se odnose na određeni proizvod ili proces, i dr.
   Sem njih, u određenim uslovima troškovi kamata se uključuju u troškove zaliha. Ti uslovi su određeni *MRS 23 Troškovi pozajmljivanja.* Prema tom Standardu troškovi pozajmljivanja (kamate i drugi troškovi u vezi sa pozajmljivanjem finansijskih sredstava) koji se mogu pripisati sticanju ili proizvodnji nekog sredstva uključuju se u njegove troškove nabavke. Uslov je da se ti troškovi mogu pouzdano utvrditi i da je verovatno da će u budućnosti privrednom subjektu ta sredstva doneti ekonomske koristi.
   Standard daje smernice za utvrđivanje nabavne vrednosti zaliha koje se nabavljaju na odloženo plaćanje, dakle, pod uslovima koji ne važe za tzv. normalne uslove kupovine. Takav aranžman u sebi sadrži i finansiranje kupca od strane dobavljača, jer, vrednost novca koji će kupac dobavljaču dati na dan izmirenja obaveze je manja nego na dan kupovine sredstva[6] - da bi kupac mogao odmah da isplati dobavljača možda mora da uzme kredit po osnovu kojeg bi imao rashode kamata, ili ako ima novac mogao bi do dana isplate obaveze taj novac da investira i da po tom osnovu dobije kamatu. Zbog toga, ako je u pitanju prodaja na odloženo plaćanje dobavljači uglavnom zaračunavaju kupcu veću cenu prodatog sredstva

[6]Apstrahujemo postojanje inflacije.

nego što bi ta cena bila da naplatu vrše odmah na dan prodaje. *Standard* zahteva da se zalihe vrednuju u visini nabavne cene koja bi se platila za normalne uslove poslovanja a da se razlika do iznosa koji se plaća dobavljaču prizna (knjiži) kao rashod kamate u periodu finansiranja.

Primer:

1. Dobavljač je kupcu dao dve ponude za prodaju materijala:
   - 10.000,00 din. uz rok plaćanja od 6 meseci i
   - 9.000,00 din. uz rok plaćanja od 5 dana.

   Preduzeće se početkom oktobra odlučilo za prvu ponudu, kada je materijal i kupljen. Dobavljač je ispostavio fakturu na iznos od 11.800,00 din. (u iznosu fakture sadržan je PDV u iznosu od 1.800,00 din.).
2. U narednoj poslovnoj godini izmirena je obaveza prema dobavljaču.

Dnevnik glavne knjige finansijskog knjigovodstva

Red. br.	Broj računa		Opis promene	Iznos	
	Dug.	Potr.		Duguje	Potraž.
1.	1010		Materijal za izradu	9.000,00	
	270		Porez na dodatu vrednost u primljenim fakturama po opštoj stopi (osim plaćenih avansa)	1.800,00	
	562		Rashodi kamata	500,00	
	280		Unapred plaćeni troškovi	500,00	
		4350	Dobavljači u zemlji Za nabavku materijala i kamatu		11.800,00

U narednoj poslovnoj godini knjiženje isplate obaveze prema dobavljačima bi bilo:

Dnevnik glavne knjige finansijskog knjigovodstva

Red. br.	Broj računa		Opis promene	Iznos	
	Dug.	Potr.		Duguje	Potraž.
2.	4350		Dobavljači u zemlji	11.800,00	
		2410	Tekući (poslovni) račun Za izmirenje obaveze		11.800,00
2a.	562		Rashodi kamata	500,00	
		280	Unapred plaćeni troškovi Za rashode finansiranja		500,00

Standard ne daje uputstva za situacije kada se za kupljeno sredstvo ne može odrediti cena u tzv. normalnim uslovima kupovine. U takvoj situaciji moglo bi se postupiti shodno postupanju koja su za prodavca predviđena paragrafima 60-65. *MSFI 15 Prihodi po osnovu ugovora sa kupcima*.

2) **Troškovi koji se ne uključuju u vrednost zaliha** - postoje troškovi koji se ne uključuju u vrednost zaliha, već se odmah tretiraju kao rashod perioda u kojem su nastali. Radi se o:
   1. **iznosu prekomernog trošenja materijala za izradu, troškovima nepotrebnog rada ili neuobičajenom iznosu drugih proizvodnih troškova** - Iznosi prekomernog trošenja materijala (preko normativa) ne mogu se uključiti u troškove proizvoda, tj. u cenu koštanja; Troškovi zarada iza kojih ne stoji odgovarajući učinak takođe se ne mogu uključiti u troškove proizvoda. Radi se, recimo, o zaradama koje su isplaćene po

osnovu čekanja na posao (ovi troškovi se ne pojavljuju kod materijala koji je nabavljen /kupljen/ van privrednog subjekta);

2. **troškovi skladištenja, osim ako su ti troškovi neophodni u proizvodnom postupku pre sledeće faze proizvodnje** - Troškovi, amortizacije zgrade magacina gotovih proizvoda se ne mogu uključiti u njihove troškove, tj. u cenu koštanja za bilansiranje. Ali, ukoliko se radi o skladištenju poluproizvoda u hladnjači (npr. smrznutog voća - koje je poluproizvod), troškovi hladnjače u kojoj se čuvaju uključivali bi se u troškove proizvoda koji bi se pravili od tog smrznutog voća;
3. **administrativni opšti troškovi koji direktno ne doprinose dovođenju zaliha na sadašnju lokaciju i sadašnje stanje** - troškovi, recimo, opšteg sektora, računovodstva, i sličnih delatnosti ne bi činili troškove proizvoda (nema odgovarajućeg ključa za raspodelu ovih troškova);
4. **troškovi prodaje** - troškovi prodaje ne čine troškove proizvoda, jer su to troškovi koji se odnose na prodate proizvode, tj. one proizvode koji više nisu na zalihama (zarade komercijalista, troškovi amortizacije njihove opreme, transportni troškovi otpreme gotovih proizvoda, troškovi amortizacije magacina gotovih proizvoda i sl.).

3) **Troškovi zaliha nezavršenih usluga.** Osim troškova utrošenog materijala za izradu, troškove nezavršenih usluga čine i troškovi zarada i drugi troškovi zaposlenih koji su neposredno uključeni u pružanje usluga, kao i opšti troškovi koji se mogu pripisati stvaranju tih usluga. Troškovi prodaje i opšteg administrativnog osoblja ne uključuju se u cenu koštanja za bilansiranje, već se direktno priznaju kao rashod perioda u kojem su nastali.
4) U skladu sa *MRS 41 Poljoprivreda* poljoprivredni proizvodi ubrani (požnjeveni) od bioloških sredstava privrednog subjekta vrednuju se po *fer vrednosti umanjenoj za procenjene troškove prodaje* u momentu ubiranja[7]. Ako se nakon toga ove zalihe unutar privrednog subjekta dalje prerađuju vrednuju se u skladu sa *Standardom,* s tim da njihova dotadašnja fer vrednost umanjena za procenjene troškove prodaje predstavlja njihovu nabavnu vrednost na početku te prerade. Skrećemo pažnju da je u *MRS 41 Poljoprivreda* precizno regulisana sadržina procenjenih troškova prodaje kod ovakve vrste zaliha.

[7]Ukoliko se privredni subjekt odlučio da ih vrednuje po neto prodajnoj vrednosti jer se radi o zalihama za koje ugovorena terminska prodaja ili su im cene zagarantovane od strane države, ili postoji aktivno tržište sa zanemarljivim rizikom od nemogućnosti prodaje ove zalihe se nadalje neće vrednovati u skladu sa *Standardom*.

2) Vrednovanje izlaza sa zaliha

1) Nabavna vrednost odnosno cena koštanja utrošenih ili prodatih stavki zaliha koje obično nisu međusobno razmenljive, kao i namenski pribavljenih zaliha za određene projekte (transakcije) utvrđuje se putem jasne identifikacije svakog pojedinačnog troška njihove nabavke. U suštini radi se o utvrđivanju vrednosti izlaza sa zaliha primenom metode **specifične identifikacije troška**. Ovaj metod se koristi za one zalihe koje obično nisu razmenljive, za proizvode koji su proizvedeni i odvojeni za posebne projekte, kao i za usluge koje su obavljene za posebne projekte. Pojam "razmenljive" ili "nerazmenljive" zalihe mogli bismo da objasnimo na sledećem primeru: "U proizvodnji sokova koristi se šećer. Kada radnik dođe u magacin po šećer, sasvim je svejedno da li će uzeti džak sa leve ili džak sa desne gomile - šećer je šećer. Ali, ako je u pitanju trgovina automobilima, nije svejedno koji ćemo automobil isporučiti kupcu, jer svaki automobil ima svoj broj motora i broj šasije. Zbog toga se u takvim slučajevima primenjuje *metoda specifične identifikacije troška*. Recimo, ako uvozimo automo-bile, carina spada u njihovu nabavnu vrednost. Ako carinimo dva ista automobila, za svakog ponaosob ćemo u njegovu nabavnu vrednost uključiti iznos carine koji se na njega odnosi, **i za svaki automobil ćemo imati posebnu analitičku karticu**, što nije slučaj sa šećerom; jedna je analitička kartica za bilo koju količinu šećera u magacinu. Dakle, ova metoda bi se primenila u slučaju da se zalihe sastoje od malog broja artikala velike vrednosti, kao što su, na primer, automobili ili kamioni namenjeni za prodaju.
   U većini privrednih subjekata ova metoda nije praktičan način za iskazivanje troškova zaliha, jer većina privrednih subjekata u okviru neke vrste zaliha ima veliki broj različitih artikala, pa se gubi identitet pojedinog artikla. Zbog toga, a i zbog činjenice da se zalihe, uglavnom, nabavljaju po različitim cenama, postavlja se pitanje po kojoj ceni obračunati izlaz sa zaliha.
   Standard nije dozvolio privrednim subjektima da sami subjektivno određuju koja stavka zalihe se troši odnosno koja ostaje na zalihama. Na primer: neka je privredni subjekt četiri puta nabavljao šećer koji mu služi kao materijal za izradu i sva četiri puta su bile različite cene (prva nabavka je bila po 50,00 din./kg, druga po 55,00 din./kg, treća po 51,00 din./kg, a četvrta nabavka po 56,00 din./kg) i sav šećer nije potrošen, tj. deo nabavljenog šećera je ostao kao zaliha na kraju izveštajnog perioda. U ovakvim okolnostima sloboda izbora koji će šećer ostati na zalihama mogla bi da se zloupotrebi da se svesno utiče u željenom pravcu na rezultat tekućeg perioda. Ako bi privredni subjekt želeo da iskaže manji rezultat tekućeg perioda prikazaće da je prvo trošio zalihe iz druge i četvrte nabavke, i obrnuto. Zbog izbegavanja

subjektivizma *Standard* je propisao i dopušta upotrebu dve metode ("formule") vrednovanje izlaza sa zaliha:

1. **metoda "prva ulazna = prva izlazna"** (FIFO) i
2. **metoda prosečne ponderisane cene.**

2) S obzirom na mogućnost primenjivanja različitih metoda za obračun izlaza sa zaliha *Standard* reguliše i sledeće pitanje: "*Da li privredni subjekt može da koristi različite formule (metode) za obračun vrednosti različitih vrsta zaliha?*" - Privredni subjekt treba da koristi istu metodu za obračun vrednosti svih zaliha slične prirode i za koje su mu slične namere (na primer, određene robe koje se koriste u jednom *segmentu poslovanja* i iste vrste robe koje se koriste u drugom *segmentu poslovanja*). Razlika u geografskoj lokaciji zaliha (i odgovarajućih poreskih propisa) sama po sebi nije dovoljna da opravda korišćenje različitih formula (metoda) za obračun izlaza sa zaliha. Kod zaliha različite prirode ili namene korišćenje različitih formula može biti opravdano.
3) Primenom ***FIFO metode*** zalihe se razdužuju, odnosno obračunava se izlaz po prvoj ulaznoj ceni sve dok se cela količina koja je nabavljena po toj ceni ne izda u proizvodnju, odnosno ne utroši za druge potrebe ili proda, a zatim se razduženje vrši po ceni sledeće nabavke, itd. U slučaju kontinuiranog porasta cena, primena ove metode dovodi u odnosu na *metodu prosečne ponderisane cene* do manjih troškova utrošenog materijala (jer se troše zalihe koje su prve nabavljene - a tada su cene bile niže) i veće vrednosti zaliha (jer na zalihama ostaju količine nabavljene po poslednjim, višim, cenama).
4) Primenom ***metode prosečne ponderisane cene*** zalihe se razdužuju, odnosno obračunava se izlaz, po prosečnoj ponderisanoj nabavnoj ceni. Zbog toga posle svake nabavke (ili nekog drugog povećanja zaliha) treba računati prosečnu ponderisanu nabavnu cenu. Prosečna ponderisana nabavna cena se računa za svaku pojedinu vrstu zalihe. Prema *Standardu* prosečna ponderisana cena se može računati i uzimanjem u obzir cena sličnih zaliha. Prosečne ponderisane cene se mogu računati periodično ili posle svake dodatno primljene količine. Računanje prosečne ponderisane nabavne cene za neku vrstu zalihe može da se vrši na dva načina:
   - deljenjem vrednosti zaliha nekog sredstva sa količinom tog sredstva na zalihi (lageru) - neto varijanta i
   - deljenjem iznosa koji predstavlja promet dugovne strane analitičkog računa tog sredstva (zbir početnog stanja i svih povećanja tog sredstva do posmatranog trenutka) sa prometom kolone "ulaz" tog analitičkog računa (zbir nabavljene količine od početka poslovne godine do posmatranog trenutka i početnog stanja) - bruto varijanta. U pitanju je, dakle, kumulativan obračun.

Standard pored navedenih metoda dopušta i upotrebu *metode standardnog troška* i *metode trgovine na malo*, uz uslov da se njihovom primenom dobijaju rezultati (visina zaliha i visina troškova nastalih trošenjem ili prodajom zaliha) približni prethodno navedenim metodama.

d) Metoda standardnog troška - ova metoda se može koristiti kod vrednovanja zaliha nedovršene proizvodnje i gotovih proizvoda. Radilo bi se, dakle, o primeni obračuna po standardnim troškovima. Ulazne veličine u obračunu po standardnim troškovima (normative materijala za izradu, planirane kapacitete, normative rada, normative energije i sl.) privredni subjekt treba redovno da proverava u sklopu tekućih uslova poslovanja.

đ) Metoda prodaje na malo - za evidentiranje robe u trgovini na malo najčešće se primenjuje, tzv. *metod prodaje na malo*. Prema *Standardu*, uslovi za primenu ove metode su da se zalihe: a/ sastoje od velikog broja izmenjivih stavki, b/ imaju slične marže i v/ nepraktično je koristiti druge metode. S obzirom da se roba evidentira po prodajnim cenama, rashod koji se knjiži u toku perioda iskazan je po prodajnim a ne po nabavnim vrednostima. Zbog toga se najkasnije na *datum bilansa* mora izvršiti korigovanje ovog iznosa naniže i to za iznos marže, tj. razlike u ceni sadržane u vrednosti prodate robe. To korigovanje se vrši primenom prosečne stope razlike u ceni na prodajnu vrednost prodate robe. Pouzdanost ove metode zavisi od toga da li je struktura zaliha prodatih tokom perioda jednaka strukturi zaliha koja je bila raspoloživa za prodaju tokom perioda. Da bi ova metoda bila pouzdanija, ukoliko privredni subjekt ima više maloprodajnih objekata, mora se ponaosob za svaki maloprodajni objekat računati prosečna stopa razlike u ceni, a po potrebi može se u okviru jednog maloprodajnog objekta računati i po prodajnim odeljenjima, ili čak i po grupama roba.

*

* *

1) Navedene metode vrednovanja izlaza sa zaliha moraju se ispoštovati radi ispravnog vrednovanja zaliha na *datum bilansa*. Međutim, u praksi se najčešće kod evidencija poluproizvoda i gotovih proizvoda u toku godine do datuma bilansa odstupa od navedenih metoda. Naime, najčešće se evidencija ovih zaliha u toku godine vrši po planskim cenama. Razlog za primenu planskih cena koštanja je nemogućnost da se u momentu trošenja poluproizvoda ili prodaje gotovog proizvoda raspolaže podatkom o njihovoj stvarnoj ceni koštanja (potrebno je vreme da se utvrdi stvarna cena koštanja, a i podaci o visini pojedinih troškova stižu u privredni subjekt periodično - recimo račun za utrošenu električnu energiju stiže mesečno ili sl, a dok ne stignu svi računi za troškove, cene koštanja se ne mogu izračunati).

Evidentiranje u toku godine zaliha nedovršenih proizvoda i gotovih proizvoda po planskim cenama koštanja nije neki novi metod obračunavanja izlaza sa zaliha, jer se one na kraju izveštajnog perioda, tj. na *datum bilansa* moraju vrednovati po stvarnoj ceni koštanja ili po neto prodajnoj vrednosti, ako je ona niža. Dakle, radi se o računovodstvenoj tehnici za privremeno rešavanje problema nedostatka stvarnih cena koštanja. Za ilustraciju navedenog dajemo sledeći primer:

Primer:

Privredni subjekt ima sledeće stanje na nekim računima:

Naziv računa	***Duguje***	***Potražuje***	***Saldo***
Gotovi proizvodi	*182.000,00*	*120.000,00*	*62.000,00*
Odstupanje od planskih cena gotovih proizvoda	*34.500,00*	*43.450,00*	*-8.950,00*

Popisom i obračunom je utvrđeno sledeće stanje zaliha gotovih proizvoda:

Naziv proizvoda	***j.m.***	***količina***	***stvarna cena koštanja***	***neto prodajna vrednost***
A	*kom*	*100*	*21,25*	*23,50*
B	*kom*	*500*	*110,00*	*100,00*

Za vrednovanje gotovih proizvoda i svođenje planskih vrednosti na vrednosti po kojima se zalihe mogu vrednovati na *datum bilansa* mogao bi da se sastavi sledeći pregled:

Proizvod	***J. m.***	***Količina na zalihi***	***Cena za bilansiranje***[8]	***Vrednost za bilansiranje***
A	*kom*	*100*	*21,25*	*2.125,00*
B	*kom*	*500*	*100,00*	*50.000,00*
Ukupno: (tj. posle knjiženja odstupanja treba da ostane na računima grupe ***Gotovi proizvodi*** dugovni saldo od:)				*52.125,00*
Trenutno stanje u grupi Gotovi proizvodi (dugovni saldo) - Račun - Gotovi proizvodi - dugovni saldo od 62.000,00 i - Račun - Odstupanje od planskih cena gotovih proizvoda - potražni saldo od 8.950,00				*53.050,00*
Isknjižiti sa grupe Gotovi proizvodi, tj. sa računa Odstupanja od planskih cena gotovih proizvoda				***925,00***

Knjiženje bi bilo:

[8]Radi se o stvarnim cenama koštanja ili neto prodajnim cenama utvrđenim odgovarajućim kalkulacijama.

Dnevnik glavne knjige klase 9

Red. br.	Broj računa		Opis promene	Iznos	
	Dug.	Potr.		Duguje	Potraž.
1.	980		Troškovi prodatih proizvoda i usluga	925,00	
		969	Odstupanja u troškovima gotovih proizvoda		925,00
			Za preos odstupanja		

2) U praksi se često pri računanju odstupanja ne uzimaju u obzir stvarne cene koštanja (ili neto prodajne cene) i stvarne količine na zalihi, već se iznos odstupanja računa uz pomoć obrasca za računanje srazmernog dela odstupanja:

SDO = PGP : UPGP x SO, gde je
SDO - srazmeran deo odstupanja,
PGP - prodati gotovi proizvodi (uključujući i proizvode poslate u prodavnicu - potražna strana računa *Gotovi proizvodi*),
UPGP - ukupno proizvedeni gotovi proizvodi (dugovna strana računa *Gotovi proizvodi*) i
SO - saldo računa odstupanja u troškovima gotovih proizvoda (saldo računa *Odstupanja od planskih cena gotovih proizvoda*).

Smatramo da ovakav način računanja krajnjih vrednosti zaliha gotovih proizvoda (i nedovršene proizvodnje) nije u duhu *Standarda*, i da, gde je god to moguće, treba iznos odstupanja od planskih cena računati na način prikazan na prethodnoj strani.

3) Skrenuli bismo pažnju, da evidentiranje gotovih i nedovršenih proizvoda u toku godine po planskim cenama koštanja ne utiče na krajnje vrednovanje ovih zaliha, jer se one na *datum bilansa* vrednuju ili po stvarnim cenama koštanja ili po neto prodajnim cenama, ukoliko su one niže. To, međutim, ne bi bio slučaj sa, na primer, evidentiranjem materijala po planskim nabavnim cenama, sem u slučaju da se za svaku vrstu materijala vodi poseban račun odstupanja od planskih nabavnih cena, u kom slučaju bi efekti bili identični metodi prosečnih ponderisanih troškova. U slučaju da privredni subjekt pri evidentiranju materijala po planskim nabavnim cenama nema za svaku vrstu materijala poseban račun, već ima samo jedan račun odstupanja od planskih cena zajednički za sve materijale, treba da proračuna koliko bi efekti primene ovakve metode bili različiti od metode prosečnih ponderisanih cena i koliko bi onda takvo evidentiranje zaliha materijala bilo u skladu sa *Standardom*.

3) Vrednovanje postojećih zaliha na datum bilansa

1) Nakon pravilnog vrednovanja izlaza sa zaliha, za zalihe zatečene na *datum bilansa* treba proveriti da li ih vrednovati (tj. otpisati) ispod njihove nabavne vrednosti (materijal i robu) ili ispod cene koštanja (gotove proizvode i nedovršenu proizvodnju), odnosno da li ih vrednovati po njihovoj neto prodajnoj vrednosti[9], ako je ona niža. To treba uraditi ukoliko su zalihe oštećene (u celosti ili delimično), ako su zastarele, ili ako im je smanjena prodajna vrednost.
   Materijali i drugi oblici zaliha (recimo nedovršena proizvodnja) koji se drže za korišćenje u proizvodnji gotovih proizvoda ne otpisuju se ispod svoje nabavne vrednosti (nedovršeni proizvodi ispod cene koštanja) ako se očekuje da će gotovi proizvodi u kojima će se oni sadržati (tj. za čiju će proizvodnju biti utrošeni) biti prodati po ceni koja će biti iznad cene koštanja tih gotovih proizvoda ili najmanje njoj jednaka. U suprotnom, treba izvršiti indirektno svođenje cena materijala (i nedovršene proizvodnje) na njihove neto vrednosti.
   Dakle, *Standard* zalihe za čije se vrednovanje on primenjuje, ne dozvoljava da se one naknadno vrednuju po njihovoj fer vrednosti. Zabrana vrednovanja zaliha po njihovoj fer vrednosti može u određenim okolnostima dovesti do nerealnog vrednovanja zaliha: *Na primer, ako se preduzeće bavi proizvodnjom kvalitativnih vina, moguće je da od početka procesa proizvodnje do dana flaširanja vina protekne nekoliko godina. Ukoliko u tim godinama postoji inflacija od recimo 10% godišnje, zalihe proizvodnje pred njihovo flaširanje će biti veoma potcenjene*.
2) Pri procenjivanju neto prodajnih cena obično se poštuje princip pojedinačnog procenjivanja, tj. za svaku pojedinu vrstu zaliha se određuje neto prodajna vrednost. *Standard*, međutim, u pojedinim slučajevima dopušta i odstupanje od pojedinačnog procenjivanja neto prodajnih cena, ukoliko bi takvo (pojedinačno) procenjivanje bilo neprikladno. Primer za to bi mogla da bude vezana prodaja nekih proizvoda na određenoj teritoriji ili pojedinim kupcima, ili, recimo trgovina u kojoj se vrši slobodna pogodba sa kupcima, pa se za iste artikle postižu različite cene (u zavisnosti od pogodbe). Primer za to mogu biti i proizvodi kod kojih je izražena sezonska prodaja, pa se na *datum bilansa* ne može ponaosob za svaki artikal utvrditi njegova neto prodajna vrednost (jer se u to vreme nisu svi ni prodavali). Na primer, u slučaju proizvodnje cipela, mogle bi se pri obračunavanju vrednosti zaliha grupno sniziti cene, na primer, svoj letnjoj obući.

[9]Neto prodajna vrednost nekog artikla se dobija kao proizvod njegove neto prodajne cene i količine na zalihi.

3) Procena neto prodajne vrednosti treba da se zasniva na najpouzdanijem dokazu koji je raspoloživ kada se procena radi. Ako je za zalihe sa kupcem sklopljen ugovor o njihovoj prodaji, cena se uzima iz tog ugovora i koriguje naniže za procenjene neophodne troškove realizacije. Ukoliko to nije slučaj već tek treba tražiti kupca, uzimaju se cene sa tržišta i koriguju naniže za procenjene neophodne troškove realizacije. U tom slučaju, procena uzima u obzir i promene cena ili troškova koje su neposredno povezane sa događajima nastalim nakon *datuma bilansa*, a do dana na koji se finansijski izveštaji odobravaju za objavljivanje. Tako, na primer, ako su zalihe u ovom periodu (od *datuma bilansa* do dana odobrenja za objavljivanje) prodate ispod cene koštanja, treba ih na *datum bilansa* vrednovati po neto prodajnoj vrednosti, izuzev ako se ne može jasno dokazati da su razlozi pada vrednosti nastupili nakon *datuma bilansa*.
4) Rezervisanjima i potencijalnim obavezama u vezi sa nerealizovanim ugovorima o prodaji količina zaliha koje su iznad količina koje privredni subjekt ima na *datum bilansa* bavi se *MRS 37 Rezervisanje, potencijalne obaveze i potencijalna sredstva* (što ćemo obraditi u okviru tog Standarda).
5) Sa nižom neto vrednošću (po kojoj će zalihe biti bilansirane) ne postupa se kao sa novom "nabavnom vrednošću". Novo određivanje neto prodajne vrednosti po kojoj se zalihe mogu realizovati sprovodi se u narednom izveštajnom periodu, najkasnije na datum narednog bilansa, i tada se poređenje vrši sa originalnom nabavnom vrednošću (po kojoj je, recimo, roba nabavljena) a ne sa neto vrednošću, po kojoj su zalihe prethodno bile bilansirane. Zbog potrebe da se sačuva originalna nabavna vrednost, otpisivanje se ne vrši direktno, već indirektno (kod robe korigovala bi se ukalkulisana razlika u ceni).
   U slučaju da dođe do porasta neto vrednosti zaliha koje su u prethodnom izveštajnom periodu otpisane (koje su vrednovane po prethodnoj neto vrednosti), smanjuje se iznos rashoda knjižen po osnovu trošenja (prodaje) zaliha za iznos koji proizilazi iz povećanja njihove neto vrednosti (ovakvo računovodstveno postupanje naziva se "povraćaj otpisanih zaliha"). U računovodstvenoj praksi u našoj zemlji iznos povećanja vrednosti zaliha priznaje se kao prihod.
   Na kraju izveštajnog perioda zalihe usluga se iskazuju u visini cene koštanja usluga ali samo pod uslovom da privredni subjekt još nije priznao prihode vezane rashode sadržane u ceni koštanja nezavršenih usluga.

4. Priznavanje rashoda u vezi sa zalihama (2.34. - 2.35.)

1) Kada se zalihe troše, ili prodaju, knjigovodstvena vrednost tih utrošenih ili prodatih zaliha priznaje se (knjiži) kao rashod perioda u kojem se priznaju i prihodi koji su nastali u vezi sa tim trošenjem, odnosno tom prodajom (o rashodima po osnovu indirektnog umanjenja vrednosti zaliha već smo govorili). *Na primer, ako se isporuči roba kupcu a nisu ispunjeni svi uslovi za priznavanje prihoda (jer, recimo, roba putuje na naš teret i rizik) ne mogu se knjižiti rashodi po osnovu prodate robe, već se knjiženje vrši na računu* "*Roba na putu*".
2) Iznos bilo kojeg ukidanja ispravke vrednosti zaliha koje nastaje zbog povećanja neto prodajne vrednosti priznaje se kao smanjenje iznosa ispravki vrednosti zaliha u periodu u kojem je ukidanje izvršeno.
3) U paragrafima *Standarda* koji regulišu priznavanje rashoda nije regulisano, tj. ti paragrafi ne zabranjuju prebijanje prihoda i rashoda koji se istovremeno javljaju kod pojedinih promena u vezi sa zalihama. Naime, pri prodaji materijala nastaju istovremeno i prihodi i rashodi, ali je uobičajena praksa da se pri knjiženju ove promene vrši prebijanje prihoda i rashoda i iskazivanje samo razlike, kao dobitka ili gubitka na toj prodaji.
4) Deo zaliha privredni subjekt može upotrebiti za sopstvene potrebe. To korišćenje može biti u obliku jednokratnog trošenja, kada se utrošene zalihe odmah priznaju kao rashod, ili za formiranje drugih sredstava privrednog subjekta (na primer, upotreba materijala za izgradnju osnovnih sredstava), kada se kao rashod priznaju tokom korisnog veka trajanja tog osnovnog sredstva, za čiju su izgradnju korišćeni. To bi značilo da se knjiženje ovakvih promena vrši jednostavnim prenosom iznosa sa zaliha na, recimo, račun investicija u toku. Ne bi se, dakle, u knjiženju te promene pojavio račun rashoda niti prihoda, kao što je to najčešće praksa.

5. Obelodanjivanja (2.36. - 2.39.)

1) U finansijskim izveštajima u vezi sa zalihama treba obelodaniti:
   1. usvojene računovodstvene politike za vrednovanje zaliha, uključujući i korišćenu metodu troška:

      "Zalihe se vrednuju po nižem iznosu, troška nabavke ili neto prodajne vrednosti.
      - *Zalihe materijala se vrednuju po FIFO metodi;*
      - *Zalihe trgovačke robe na veliko se evidentiraju po FIFO metodi;*

- *Zalihe robe u trgovini na malo se evidentiraju po metodi trgovine na malo (maloprodajnoj metodi). Stopa razlike u ceni se utvrđuje ponaosob za svaki maloprodajni objekat;*
- *Zalihe gotovih proizvoda se evidentiraju po metodi ponderisanih prosečnih cena;*
- *Troškovi pozajmljivanja nisu sadržani u vrednosti zaliha";*

2. ukupan knjigovodstveni iznos zaliha i knjigovodstveni iznos po vrstama zaliha, s tim da klasifikacija bude prikladna za privredni subjekt:

Preduzeće na datum bilansa raspolaže sledećim zalihama:

u 000 din.

Red. br.	***Vrsta zaliha***	***20x2. godina***	***20x1. godina***
1.	*Materijal za izradu*	*250*	*120*
2.	*Trgovačka roba*	*10*	*5*
3.	*Gorivo*	*6*	*7*
4.	*Rezervni delovi*	*20*	*15*
5.	*Nedovršena proizvodnja*	*120*	*100*
6.	*Gotovi proizvodi*	*170*	*150*
Ukupno		***576***	***397***

3. knjigovodstveni iznos zaliha vrednovanih po *fer vrednosti umanjenoj za procenjene troškove prodaje*:
"Knjigovodstvena vrednost zaliha pšenice je 12.000 hiljada dinara a kukuruza 10.000 hiljada dinara. Zalihe su vrednovane po fer vrednostima umanjenim za procenjene troškove prodaje";

4. iznos zaliha priznat kao rashod perioda:

u 000 din.

Red. br.	***Vrsta zaliha***	***20x2. godina***	***20x1. godina***
1.	*Troškovi materijala za izradu*	*250*	*220*
2.	*Nabavna vrednost prodate robe*	*100*	*150*
3.	*Troškovi goriva*	*60*	*55*
4.	*Troškovi rezervnih delova*	*20*	*15*
5.	*Troškovi prodatih proizvoda i usluga*	*500*	*400*
Ukupno		***930***	***840***

5. iznos svih eventualnih otpisa zaliha priznatih kao rashod perioda u skladu sa paragrafom 34. *Standarda*:

u 000 din.

Red. br.	***Vrsta zaliha***	***20x2. godina***	***20x1. godina***
1.	*Materijal za izradu*	*10*	*5*
2.	*Trgovačka roba*	*15*	*10*
3.	*Gorivo*	*5*	*5*
4.	*Rezervni delovi*	*2*	*5*
5.	*Gotovi proizvodi*	*10*	*5*
Ukupno		***42***	***30***

6. knjigovodstveni iznos bilo kojeg povraćaja vrednosti otpisanih zaliha:

   "Preduzeće je u prethodnom izveštajnom periodu po osnovu svođenja na nižu neto prodajnu vrednost izvršilo indirektan otpis zaliha materijala u iznosu od 10.000,00 din. Na berzi su porasle cene, tako da je izvršen knjigovodstveni povraćaj vrednosti otpisanih zaliha, tj. izvršeno je umanjenje troškova materijala za izradu u iznosu od 10.000,00 din.";

7. okolnosti ili događaji koji su doveli do povraćaja vrednosti otpisanih zaliha: *"Na berzi je došlo do porasta cena kafe. Porast je uslovljen prognozama o lošem rodu u 20x2. godini";*

8. knjigovodstveni iznos zaliha založenih kao jamstvo (hipoteka) za izmirenje obaveza:

   "Kao zaloga za izmirenje obaveze u iznosu od 10.000.000,00 din. prema dobavljaču "Silos" dato mu je 1.000 tona pšenice, koju je on lagerovao u svojim silosima."

2) *Standard* ne nalaže kao obavezu ali konstatuje da postoji praksa nekih privrednih subjekata da obelodanjuju iznose troškova koristeći klasifikaciju koja se zasniva na njihovoj prirodi:

Preduzeće je u 20x2. godini imalo sledeće troškove:

u 000 din.

Vrsta troška	***Iznos***
Troškovi materijala za izradu	*80.000*
Troškovi proizvodnih usluga	*10.000*
Troškovi zarada	*20.000*
Troškovi amortizacije	*15.000*
Troškovi neproizvodnih usluga	*5.000*
Ostali troškovi poslovanja	*10.000*
Smanjenje zaliha učinaka	*10.000*
Rashodi za kamate	*10.000*
Ukupno	***160.000***

Međunarodni računovodstveni standard 41 Poljoprivreda

(IAS 41 Agriculture)

1. Uvodne napomene

1) ***Međunarodni računovodstveni standard 41 Poljoprivreda***, u daljem tekstu - *Standard*, odobren je u februaru 2001. godine od strane *Komiteta za Međunarodne računovodstvene standarde (IASC)* i postao je primenljiv na finansijske izveštaje koji pokrivaju periode koji započinju na dan 01.01.2003. godine ili kasnije. U aprilu 2001. godine *Odbor za međunarodne računovodstvene standarde*, u daljem tekstu – *Odbor*, je odlučio da nastavlja sa primenom svih Standarda i Tumačenja koji važe na taj dan a koje je doneo njegov prethodnik - *Komitet za Međunarodne računovodstvene standarde (IASC)*. Samim tim, kao svoj Standard prihvatio je i *MRS 41 Poljoprivreda*.
2) **Cilj** *Standarda* je propisivanje računovodstvenih postupaka za evidentiranje poljoprivrednih delatnosti, kao i propisivanje obelodanjivanje u finansijskim izveštajima u vezi sa poljoprivrednim delatnostima.
3) Sadržaj *Standarda* izložen je u paragrafima 1-64. Uz *Standard,* ali ne kao njegov deo*,* objavljeni su i *Dodatak A* i *Osnove za zaključke za MRS 41*.
4) U cilju objašnjenja *Standarda* obradićemo:
   1. delokrug *Standarda*,
   2. priznavanje i merenje,
   3. postupanje sa državnim dodeljivanjem u vezi sa biološkim sredstavima i
   4. prikazivanje i obelodanjivanje.
5) Za razumevanje i primenu *Standard*a neophodno je znati značenje sledećih termina:
   1. **Privredni subjekt**. Pod privrednim subjektom *Standard* podrazumeva privredni subjekt, banku, društvo za osiguranje, kao i svaki drugi oblik privrednog organizovanja koji, bilo što je obavezan, bilo što to samoinicijativno želi, primenjuje *Međunarodne standarde finansijskog izveštavanja*.
   2. **Biološko sredstvo** je živa životinja ili biljka. Biološka sredstva se mogu klasifikovati po više kriterijuma. Na primer:
      - konzumna i nekonzumna,
      - plodonosna i neplodonosna,
      - zrela i nezrela.
   3. **Konzumna biološka sredstva** su sredstva koja se mogu neposredno koristiti za dalju preradu. Primeri za ova sredstva mogu da budu: stoka

koja se gaji za potrebe proizvodnje mesa, za prodaju, riba u ribnjacima, usevi (kukuruz, pšenica i sl.), drveće koje se uzgaja radi dobijanja drvne građe, itd. Trajno nekonzumna biološka sredstva, s obzirom da privredni subjekt od njih ne može imati ekonomske koristi, ne potpadaju pod definiciju bioloških sredstava onako kako se ona definišu u *Standard*u. Privremeno nekonzumna biološka sredstva su ona koja se gaje radi redovnog ubiranja poljoprivrednih proizvoda od njih, kao što su mlečne krave, steone junice, itd. U tom slučaju se radi o plodonosnim biološkim sredstvima.

4. **Plodonosna biološka sredstva** su sredstva od kojih se ubiranjem dobijaju poljoprivredni proizvodi: krave daju mleko, vinova loza grožđe, stabla voća plodove voća, itd. U periodu u kojem se koriste kao plodonosna biološka sredstva ne koriste se kao konzumna. Na primer: za vreme dok se koriste za dobijanje mleka, krave se ne koriste za klanje.
5. **Plodonosna (osnovna) biljka** je živa biljka:
   - koja se koristi u proizvodnji ili za obezbeđivanje poljoprivrednih proizvoda;
   - od koje se očekuje da će rađati (donositi) proizvode tokom više od jednog (vegetacionog) perioda; i
   - za koju tek u dužem vremenskom periodu postoji verovatnoća da će biti prodata kao poljoprivredni proizvod, osim sporadične prodaje u obliku otpadaka.

   Sledeće biljke nisu plodonosne (osnovne) biljke:
   1/ biljke koje se gaje radi njihovog ubiranja (žetve, seče) kao poljoprivrednih proizvoda (na primer, drveće koje se plantažno uzgaja za upotrebu kao građe ili drvne mase /na primer, zasad brzorastućih topola/ - ovakva poljoprivredna proizvodnja je ostala u delokrugu *MRS 41*);
   2/ biljke koje se gaje radi proizvodnje poljoprivrednih proizvoda, ali i zbog prodaje same biljke na kraju njihovog produktivnog životnog veka - nije dakle u pitanju sporadična (otpadna) prodaja (primer za ovakve biljke može biti zasad oraha: gaje se zbog branja proizvoda oraha, ali i zbog vredne građe koja se dobija na kraju produktivnog života drveća. Ako je dobijanje vredne drvne građu na kraju produktivnog života drveća deo cilja njihovog uzgajanja mala je verovatnoća da se sredstvo klasifikuje kao plodonosna (osnovna) biljka i zbog toga bi u ovom slučaju orah drvo bio u delokrugu *MRS 41*);
   3/ godišnje kulture (na primer, kukuruz i pšenica).

   Kada plodonosna biljka zbog svoje starosti (ili iz nekog drugog razloga) više ne može da se koristi za dobijanje poljoprivrednih proizvoda ona se rashoduje (prestaje njen biološki život) i prodaje (na primer, stabla šljive

se prodaju kao ogrevno drvo). Takve prodaje kod tih biljnih vrsta ne utiču na prestanak njihovog klasifikovanja kao plodonosnih biljaka. Poljoprivredni proizvodi koji izrastu na plodonosnim biljkama predstavljaju biološka sredstva.

6. **Zrela biološka sredstva** su ona koja su dostigla karakteristike zrelosti za žetvu (ako su u pitanju plodonosna biološka sredstva) i/ili sredstva koja mogu da budu neposredno korišćena za dalju preradu (ako su u pitanju konzumna biološka sredstva).
7. **Žetva (ubiranje)** je odvajanje proizvoda od biološkog sredstva ili prestanak životnih procesa (života) biološkog sredstva.
8. **Poljoprivredni proizvod** je požnjeven/ubran proizvod bioloških sredstava privrednog subjekta (pšenica, grožđe, jabuke, itd.). Privredni subjekt može za potrebe procesa proizvodnje pored na primer sopstvenog grožđa da koristi i otkupljeno grožđe drugih proizvođača - sa računovodstvene tačke gledišta privrednog subjekta otkupljeno grožđe nije poljoprivredni proizvod koji je u nadležnosti *Standarda*, već *MRS 2 Zalihe*.

*

* *

U narednoj tabeli dajemo prikaz nekih vrsta bioloških sredstava, poljoprivrednih proizvoda koji se od njih dobijaju i proizvoda koji se dobijaju preradom poljoprivrednih proizvoda.

Biološka sredstva	Poljoprivredni proizvodi	Proizvodi koji su rezultat naknadne prerade poljoprivrednih proizvoda
osnovno stado za proizvodnju mleka	mleko	pasterizovano mleko, sterilizovano mleko, jogurt, kiselo mleko, sir...
vinogradi	grožđe	vino, rakija...
voćke u voćnjaku	sveže voće	sokovi, džemovi, rakije
svinje u tovu	meso, iznutrice, koža	prednji čerek, zadnji čerek, kobasice, paštete, slanina...
šećerna repa	koren šećerne repe	šećer, melasa
pšenica	pšenica	hleb, peciva
zasad duvana	duvan	cigarete
pšenica	pšenica	hleb, peciva
kukuruz	kukuruz	prekrupa, stočni koncent-rati, korn-fleks...

9. **Biološka transformacija** obuhvata:
   1/ **fizičke promene bioloških sredstva** kroz njihov:
      - **rast**: povećanje količine (na primer, dobijanje svinja na težini) ili poboljšanje kvaliteta životinje ili biljke (na primer, povećanje sadržaja voćnog šećera u grožđu);
      - **degeneraciju**: smanjenje količine (na primer, mršavljenje svinja) ili pogoršanje kvaliteta životinje ili biljke (na primer, starenje krava koje zbog toga ne mogu više služiti za rasplod, ili opadanje kvaliteta grožđa zbog nepovoljnih klimatskih uslova pred berbu); ili
      - **razmnožavanje**: stvaranje novih živih životinja ili biljaka: (na primer, teljenje kod krava); ili
   2/ **proizvodnju poljoprivrednih proizvoda**, kao što su mleko, pšenica, kukuruz, krompir, itd.
10. **Poljoprivredna delatnost** je upravljanje od strane privrednog subjekta biološkom transformacijom bioloških sredstava u poljoprivredne proizvode (namenjene prodaji ili preradi) ili u nova biološka sredstva. Radi se o širokom spektru aktivnosti, kao što su, na primer, uzgajanje stoke, šumarstvo, godišnje ili višegodišnje ubiranje useva, obrađivanje voćnjaka i plantaža, gajenje cveća, kao i gajenje biljaka i životinja u vodi (uključujući i gajenje riba). Svim ovim aktivnostima zajedničke su sledeće odlike:
    - **sposobnost promene** - žive životinje i biljke imaju sposobnost biološke transformacije;
    - **upravljanje promenom** - upravljanje omogućava biološku transformaciju kroz poboljšanje ili makar stabilizaciju uslova koji su potrebni da bi do tog procesa došlo (na primer, đubrenjem se održava nivo hranljivih materija, zalivanjem nivo vlažnosti, zagrevanjem staklenih bašti održava se potrebna temperatura, zamračivanjem obezbeđuju se uslovi za proizvodnju šampinjona, itd.). Poljoprivredna delatnost se po takvoj vrsti upravljanja razlikuje od drugih delatnosti. Na primer, žetva iz izvora kojima se ne upravlja (kao što je ribolov na okeanu i krčenje neuzgojenih šuma) nije poljoprivredna delatnost;
    - **merenje promena u kvalitetu** (na primer, genetskih kvaliteta, gustine, zrelosti, sloja masnoće, sadržaja proteina i jačine vlakna) **i/ili kvantitetu** (na primer potomstva životinje, težine, kubikaže, dužine ili prečnika vlakna i broja pupoljaka), koja je nastala putem biološke transformacije, meri se i prati kao da se radi o aktivnosti koja se rutinski obavlja u okviru funkcije upravljanja.

11. **Grupa bioloških sredstava** je skup sličnih živih životinja ili biljki koje se u okviru privrednog subjekta zajedno gaje.
12. **Neuzgojene šume** su one kod kojih od strane privrednog subjekta nije zastupljeno upravljanje promenom bilo kroz poboljšanje ili kroz stabilizaciju uslova koji su potrebni za pravilan uzgoj šuma. Neke od aktivnosti koje uzgajane šume razlikuju od neuzgajanih su: zaštita od gubara, higijenska seča stabala, itd. Pod definiciju neuzgojenih šuma potpadale bi, recimo, prašume.
13. **Ribarstvo u moru** podrazumeva aktivnosti izlovljavanja riba i ostalih morskih plodova. Radi se o poljoprivrednoj aktivnosti u smislu *Standarda* samo ako se vrši ubiranje poljoprivrednih proizvoda stvorenih uzgajanjem u moru, kao što su gajene školjke itd.
14. **Aktivno tržište** je tržište koje ispunjava sve sledeće uslove:
    - predmeti kojima se trguje na tržištu su homogeni,
    - voljni kupci i prodavci se mogu normalno pronaći u svako vreme i
    - cene su poznate javnosti.
15. **Državna dodeljivanja** su pomoć države u obliku transfera sredstava privrednom subjektu u zamenu za prošlo ili buduće zadovoljavanje određenih uslova koji se tiču njegovog poslovanja. U Republici Srbiji najčešći oblici državnih dodeljivanja su:
    - podsticaji za proizvodnju: premije i dotacije,
    - podsticaji kojima se smanjuju ulazni troškovi: regresi, subvencije, kompenzacije i
    - donacije.

    Pod državnim dodeljivanjima ne podrazumevaju se oblici državne pomoći kojima nije moguće utvrditi vrednost i transakcije sa državom koje se ne mogu razlikovati od normalnih poslovnih transakcija privrednog subjekta.
16. **Knjigovodstveni iznos** je iznos po kojem se neko sredstvo priznaje u *izveštaju o finansijskom položaju /bilansu stanja/*.
17. **Fer vrednost** je iznos za koji sredstvo može biti prodato ili razmenjeno između obaveštenih i voljnih stranaka u transakciji na slobodnom tržištu (voljna stranka je ona koja dobrovoljno pristupa transakciji prodaje ili razmene). Kada su u pitanju biološka sredstva i poljoprivredni proizvodi, promene fer vrednosti nastaju usled njihovih fizičkih promena i promena njihovih cena na tržištu.
18. **Troškovi prodaje** (na mestu uzgajanja ili žetve) obuhvataju dodatne (inkrementalne) troškove direktno pripisive otuđenju sredstva, isključujući troškove finansiranja i poreze na dobit. Radi se dakle o provizijama koje bi trebalo platiti brokerima i dilerima, dažbinama koje bi trebalo platiti regulatornim organima i robnoj berzi, kao i poreze i

dažbine koje bi privredni subjekti trebalo da plate državi u slučaju da dođe do transakcije prodaje biološkog sredstva ili poljoprivrednog proizvoda (ako se porezi i takse plaćaju, izuzev poreza na dobit). Troškovi prodaje ne uključuju transportne i druge troškove koji su potrebni da bi se sredstvo iznelo na tržište. Kada su u pitanju biološka sredstva radi se o procenjenim troškovima prodaje na mestu uzgajanja, a kod poljoprivrednih proizvoda o procenjenim troškovima prodaje na mestu žetve.

19. **Vrednovanje** podrazumeva određivanje visine stavki finansijskih izveštaja, tj. iznosa transakcije: *na primer, određivanje vrednosti ubranog grožđa*.
20. **Priznavanje** je određivanje da li se neka stavka (transakcija) može naći u nekom od finansijskih izveštaja (*izveštaju o finansijskom položaju /bilansu stanja/, izveštaju o ostvarenim rezultatima /bilansu uspeha/, izveštaju o tokovima gotovine, izveštaju o promenama na kapitalu* i *napomenama*), i u kom vremenskom periodu.
21. Pod **prikazivanjem** se podrazumeva fizičko prikazivanje stavki (sredstava, obaveza, kapitala, prihoda, rashoda i dr.) bilo u finansijskim izveštajima, bilo u *napomenama*. To prikazivanje može da bude u obliku tabela (kao što su propisani obrasci *izveštaja o finansijskom položaju /bilansa stanja/, izveštaja o ostvarenim rezultatima /bilansa uspeha/, izveštaja o promenama na kapitalu* i *izveštaja o tokovima gotovine*) ili u tekstualnoj formi. Kada su u pitanju biološka sredstva, postupak prikazivanja podrazumeva da se biološka sredstva u aktivi *izveštaja o finansijskom položaju /bilansa stanja/* iskažu kao posebna stavka.

2. Delokrug *Standarda* (41.1. - 41.3.)

1) *Standard* treba primenjivati pri računovodstvenom obuhvatanju:
   - bioloških sredstava (bez obzira na njihovu namenu, na primer, za priplod ili za tov),
   - poljoprivrednih proizvoda na mestu žetve (dakle, ne i pri preradi),
   - državnih dodeljivanja koja su povezana sa biološkim sredstvima koja se vrednuju po fer vrednosti.
2) *Standardom* se obuhvataju i biološka sredstva uzeta u finansijski lizing[1].

[1]U Republici Srbiji, prema članu 4. *Zakona o finansijskom lizingu* ("Službeni glasnik", br. 55/2003, 61/2005, 31/2011 i 99/2011 (dr. zakoni)) predmet finansijskog lizinga je pokretna nepotrošna stvar (oprema, postrojenja, vozila i sl.), pa dakle, biološka sredstva se ne mogu na osnovu tog Zakona uzimati ili davati u finansijski lizing.

3) *Standard* se ne primenjuje na:
   1. delatnosti koje se ne mogu svrstati u poljoprivredne. Neke od delatnosti koje su slične poljoprivrednim, a ipak nisu poljoprivredne su, na primer, ribolov na otvorenom moru i u jezerima ili seča neuzgajanih šuma,
   2. zemljište koje je povezano sa poljoprivrednom delatnošću, kojim se bavi *MRS 16 Nekretnine, postrojenja i oprema* ili *MRS 40 Investiciona nekretnina*,
   3. građevine koje su povezane sa poljoprivrednom delatnošću, kojima se bavi *MRS 16 Nekretnine, postrojenja i oprema* ili *MRS 40 Investiciona nekretnina* (*Standard* ne pominje izuzimanje građevinskih objekata koji su povezani sa poljoprivrednom delatnošću, ali se u praksi mogu naći takvi objekti, kao što su jezera, brane, itd.),
   4. nematerijalnim ulaganjima koja su povezana sa poljoprivrednom delatnošću, kojima se bavi *MRS 38 Nematerijalna ulaganja*,
   5. državna dodeljivanja povezana sa plodonosnim biljkama (što je u delokrugu *MRS 20*)
   6. prava korišćenja koja proizilazi iz zakupa zemljišta vezanog za poljoprivrednu aktivnost (što je u delokrugu *MSFI 16 Zakupi*),
   7. plodonosne biljke povezane sa poljoprivrednom delatnošću (one su u delokrugu *MRS 16*); međutim, *Standard* se primenjuje na poljoprivredne proizvode dobijene od tih biljaka. U junu 2014. godine *Odbor za međunarodne računovodstvene standarde* usvojio je dokument o izmenama i dopunama *MRS 16* i *MRS 41*: **Poljoprivreda: plodonosne (osnovne) biljke (Izmene i dopune MRS 16 i MRS 41)**. U *MRS 41* izmenjeni su stavovi 1-5, 8, 24 i 44. i dodati stavovi 5A-5C i 63. U *MRS 16* izmenjeni su stavovi 3, 6 i 37 i dodati stavovi 22A i 80B-80C. Subjekt primenjuje ove izmene za godišnje periode koji počinju na dan ili nakon 1. januara 2016. Subjekt primenjuje ove izmene retrospektivno u skladu sa *MRS 8 Računovodstvene politike, promene računovodstvenih procena i greške*.

      Najvažnija promena je da u delokrugu *MRS 41* nisu više plodonosne (osnovne) biljke (bearer[2] plants), već da se one računovodstveno obuhvataju primenom odredbi *MRS 16*. Ova promena omogućava da se za naknadno vrednovanje ovakvih bioloških sredstava primenjuje ili *model troška nabavke* ili *model revalorizacije*. Ukoliko se izabere *model revalorizacije* (vrednovanje po fer vrednosti) povećanje fer vrednosti se ne bi više knjižilo kao prihod (što je bio raniji zahtev *MRS 41*), već kao povećanje revalorizacione rezerve.

[2]"bearer" je biljka koja "rađa" plodove.

4) *Standard* se ne bavi računovodstvenim obuhvatanjem dalje prerade poljoprivrednih proizvoda nakon žetve: *na primer, prerada grožđa u vino od strane vinara koji je to grožđe uzgojio*. Iako bi se takva prerada mogla smatrati logičnim i prirodnim nastavkom poljoprivredne delatnosti, a događaji koji se u preradi odvijaju mogu da imaju izvesne sličnosti sa biološkom transformacijom, ona nije obuhvaćena definicijom poljoprivredne delatnosti iz *Standard*a.
5) *Standard* se ne primenjuje na državno dodeljivanje koje se odnosi na biološko sredstvo koje je vrednovano po njegovoj nabavnoj vrednosti ili ceni koštanja, umanjenoj za ukupno obračunatu amortizaciju i ukupne gubitke zbog obezvređenja. U takvim slučajevima primenjuje se *MRS 20 Računovodstveno obuhvatanje državnih dodeljivanja i obelodanjivanje državne pomoći.*

3. Priznavanje i merenje

3.1. Priznavanje (41.10. - 41.11.)

Privredni subjekt priznaje biološko sredstvo ili poljoprivredni proizvod onda i samo onda:

1. **kada kontroliše to sredstvo, kao rezultat prošlih događaja** - privredni subjekt je ranije kupio sredstvo (postao njegov vlasnik) ili ako nije postao vlasnik na njega su preneti svi značajni rizici i koristi od sredstva (privredni subjekt je zakupac biološkog sredstva u finansijskom lizingu[3]);
2. **kada je verovatno da će buduće ekonomske koristi po osnovu tog sredstva priticati u privredni subjekt** - privredni subjekt može sredstvo prodati ili žetvom (ubiranjem) dobiti poljoprivredne proizvode; i
3. **fer vrednost ili cena koštanja tog sredstva može pouzdano da se utvrdi** - na osnovu tržišnih cena ili evidencija u privrednom subjektu mogu se utvrditi ili fer vrednost ili cena koštanja.

3.2. Merenje (41.12. - 41.25.)

1) **Biološko sredstvo** se prilikom početnog priznavanja, kao i na svaki *datum bilansa*, meri (vrednuje) po svojoj *fer vrednosti umanjenoj za procenjene troškove njegove prodaje na mestu uzgajanja*, osim u slučaju kada se fer vrednost ne može pouzdano utvrditi.
2) **Poljoprivredni proizvod** koji je požnjeven od biološkog sredstva privrednog subjekta meri se (vrednuje) na isti način kao i biološko sredstvo - po svojoj

[3]U Republici Srbiji u skladu sa *Zakonom o finansijskom lizingu* nije dozvoljeno u finansijski lizing davanje, ni uzimanje bioloških sredstava.

fer vrednosti umanjenoj za procenjene troškove njegove prodaje na mestu uzgajanja, *u trenutku žetve*. Takvo merenje predstavlja nabavnu vrednost ili cenu koštanja na taj dan, u slučaju kada se nadalje primenjuje *MRS 2 Zalihe* ili drugi odgovarajući *Međunarodni standard finansijskog izveštavanja*.

3) Radi lakšeg utvrđivanja fer vrednosti biološkog sredstva ili poljoprivrednih proizvoda privredni subjekt treba da ih grupiše prema njihovim značajnim osobinama: na primer, po starosti ili po kvalitetu. Privredni subjekt bira one osobine koje odgovaraju osobinama koje se koriste na tržištu kao osnov za utvrđivanje cena. *Na primer, goveda mogu da se grupišu u sledeće grupe: telad, junad, muzne krave, itd.* Množenjem njihovih količina sa tržišnim vrednostima dobila bi se njihova fer vrednost.
4) Privredni subjekt ponekad sklapa ugovore o prodaji svojih bioloških sredstava ili poljoprivrednih proizvoda na neki budući dan (slučaj terminske prodaje). Cene iz takvih ugovora nisu nužno relevantne za utvrđivanje njihovih fer vrednosti, jer fer vrednost treba da odslikava trenutno stanje na tržištu, na kojem voljni kupac i voljni prodavac stupaju u neku transakciju. Pod izrazom "trenutno stanje" misli se na stanje na *datum bilansa*, ili stanje na dan kada se biološko sredstvo ili poljoprivredni proizvod početno uknjižava u poslovnim knjigama privrednog subjekta. Imajući ovu napomenu u vidu, ne vrši se korekcija fer vrednosti biološkog sredstva ili poljoprivrednog proizvoda zbog postojanja nekog terminskog ugovora u kojem su cene drugačije od cena na *datum bilansa* ili datum uknjižavanja sredstva. Sem toga, u nekim slučajevima ugovor o kupoprodaji biološkog sredstva ili poljoprivrednog proizvoda može da bude nepovoljan ugovor, u smislu definicije iz *MRS 37 Rezervisanja, potencijalne obaveze i potencijalna sredstva*. U takvim situacijama *MRS 37* se primenjuje na te ugovore.
5) Ako za biološko sredstvo ili poljoprivredni proizvod postoji aktivno tržište, cena koja se kotira na tržištu predstavlja odgovarajući osnov za utvrđivanje njegove fer vrednosti. Ako privredni subjekt ima pristup različitim aktivnim tržištima, on primenjuje cenu koja se kotira na tržištu koje je za njega najznačajnije. Na primer, ako privredni subjekt ima pristup na dva aktivna tržišta, u tom slučaju bi primenio onu cenu koja važi na tržištu na kojem on očekuje da će prodati svoja biološka sredstva i poljoprivredne proizvoda (ili da će prodati pretežan broj /količinu/ tih sredstava).
6) Ako aktivno tržište ne postoji, za utvrđivanje fer vrednosti privredni subjekt primenjuje ako su raspoložive jednu ili više od sledećih cena:
   - cenu najnovije transakcije na tržištu, pod uslovom da se, u periodu između datuma transakcije i *datuma bilansa*, ekonomske okolnosti nisu u značajnoj meri promenile,

- tržišne cene za slična sredstva, uz njihovu korekciju kako bi se uvažile razlike između sredstava i
- reperne vrednosti u sektoru, kao što je vrednost voćnjaka izražena po hektaru, vrednost stoke koja je izražena po kilogramu mesa, itd.

U nekim slučajevima ovi izvori informacija mogu da sugerišu drugačije zaključke u vezi sa fer vrednošću biološkog sredstva ili poljoprivrednog proizvoda. Privredni subjekt uzima u obzir razloge za postojanje tih razlika da bi došao do najpouzdanije procene fer vrednosti u okviru relativno uskog raspona razumnih procena.

7) Ponekad na tržištu ne postoje cene za biološko sredstvo privrednog subjekta u stanju u kojem se nalazi (na primer zasad voća tog godišta ne postoji na relevantnom tržištu). U tim okolnostima, za utvrđivanje fer vrednosti privredni subjekt primenjuje sadašnju vrednost neto tokova gotovine koju očekuje da će ostvariti od tog sredstva, diskontovanih po tekućoj tržišnoj stopi pre oporezivanja.

   Cilj izračunavanja sadašnje vrednosti očekivanih neto tokova gotovine je da se utvrdi fer vrednost biološkog sredstva na sadašnjem mestu i u sadašnjem stanju. Privredni subjekt ovo uzima u obzir prilikom utvrđivanja odgovarajuće diskontne stope koju će primeniti, kao i pri procenjivanju očekivanih neto tokova gotovine. Sadašnje stanje biološkog sredstva isključuje svako povećanje vrednosti koje će se ostvariti po osnovu dodatne biološke transformacije i budućih aktivnosti privrednog subjekta, kao što su one koje se odnose na unapređenje buduće biološke transformacije, žetve i prodaje.

   Privredni subjekt ne uključuje sve tokove gotovine u vezi sa finansiranjem sredstava, oporezivanjem ili ponovnim stvaranjem bioloških sredstava nakon žetve. Ne uključuje, na primer, troškove ponovnog sađenja drveća u šumskim zasadima nakon seče.

   Prilikom ugovaranja cene, u transakciji između dobro obaveštenih, voljnih i međusobno suočenih kupaca i prodavaca uzima se u obzir mogućnost promena tokova gotovine. Iz toga sledi da fer vrednost odražava mogućnost takvih promena. Shodno tome, privredni subjekt ugrađuje očekivanja u vezi sa mogućim promenama tokova gotovine, bilo u očekivane tokove gotovine bilo u diskontnu stopu ili u neku kombinaciju te dve vrednosti. Pri utvrđivanju diskontne stope privredni subjekt koristi pretpostavke koje su u skladu sa pretpostavkama koje se koriste za procenu očekivanih tokova gotovine, kako bi izbegao situaciju da neke pretpostavke budu dvaput uzete u obzir ili ignorisane.

8) Cena koštanja ponekad može da bude približna fer vrednosti, naročito u slučaju:

- kada je došlo do manje biološke transformacije od nastanka početnih troškova (*na primer, male su promene na sadnicama voća ako su one zasađene neposredno pre datuma bilansa*); ili
- kada se ne očekuje da biološka transformacija značajno utiče na cenu (*na primer, rast u prvoj godini u ciklusu proizvodnje na plantaži oraha neznatno povećava drvnu masu tih stabala*).

9) Biološka sredstva su često fizički vezana za zemljište (na primer, drveće u šumskom zasadu). Moguće je da ne postoji odvojeno tržište za biološka sredstva koja su povezana sa zemljištem, ali da postoji aktivno tržište za kombinovana sredstva, odnosno za biološka sredstva, neobrađeno zemljište i melioraciju zemljišta, u paketu. Za utvrđivanje fer vrednosti bioloških sredstava privredni subjekt može da koristi informacije koje se odnose na kombinovana sredstva. Na primer, da bi se došlo do fer vrednosti bioloških sredstava fer vrednost neobrađenog zemljišta i melioracije može da se oduzme od fer vrednosti kombinovanih sredstava.

3.3. Dobici i gubici (41.26. - 41.29.)

1) Dobici (prihodi) ili gubici (rashodi) u vezi sa **biološkim sredstvom** mogu nastajati po dva osnova:
   1. **pri nastajanju biološkog sredstva, tj. pri njegovom početnom priznavanju** - u ovom slučaju dobitak (prihod) nastaje kada je fer vrednost biološkog sredstva veća od procenjenih troškova njegove prodaje na mestu njegovog uzgajanja. U obrnutom (jako retkom) slučaju, nastaje gubitak (rashod); i
   2. **po osnovu promena fer vrednosti biološkog sredstva umanjenoj za pro-cenjene troškove njegove prodaje na mestu njegovog uzgajanja** - u ovim slučajevima dobitak (prihod) nastaje kada dođe do povećanja *fer vrednosti umanjene za procenjene troškove njegove prodaje na mestu uzgajanja*, a u obrnutom slučaju nastaje gubitak (rashod). *Standard* ne daje smernice koliko često treba sprovoditi promenu knjigovodstvene vrednosti sredstva, tj. da li to raditi samo na *datum bilansa*, ili i u toku godine kad god dođe do promene ili fer vrednosti ili procenjenih troškova prodaje. Nesumnjivo je da se na svaki *datum bilansa* mora izvršiti usklađivanje knjigovodstvenih vrednosti sredstava, makar zbog činjenice da je biološko sredstvo godinu dana starije, i da je po tom osnovu najverovatnije došlo do promena njegove fer vrednosti.
2) Kada su u pitanju **poljoprivredni proizvodi** dobitak ili gubitak može nastati samo prilikom njihovog početnog priznavanja, tj. po osnovu žetve (ubiranja). U tom slučaju dobitak ili gubitak je jednak razlici između fer vrednosti i

procenjenih troškova njihove prodaje na mestu žetve. *Standard*, dakle, kod poljoprivrednih proizvoda samo pri njihovom početnom priznavanju dozvoljava mogućnost nastajanja dobitaka (prihoda) ili gubitaka (rashoda), dok takvu mogućnost ne predviđa pri njihovom naknadnom vrednovanju. **To znači da se na prvi i naredne *datume bilansa*, ako privredni subjekt poljoprivredni proizvod ima na zalihi, ne vrši preračunavanje na, eventualno, nove fer vrednosti umanjene za procenjene troškove njihove prodaje**.

3.4. Nemogućnost pouzdanog merenja fer vrednosti (41.30. - 41.33.)

1) Polazna pretpostavka je da se fer vrednost biološkog sredstva može pouzdano da utvrditi. Međutim, ta pretpostavka može da se obori samo prilikom početnog priznavanja biološkog sredstva za koje cene na tržištu nisu utvrđene ili vrednosti nisu dostupne i za koje su alternativni postupci procene fer vrednosti očigledno nepouzdani. U takvom slučaju, biološko sredstvo se vrednuje *po svojoj nabavnoj vrednosti* ili *ceni koštanja, umanjenoj za ukupno obračunatu amortizaciju i ukupne gubitke zbog obezvređenja*. U tom slučaju pri utvrđivanju nabavne cene ili cene koštanja privredni subjekt uzima u obzir *MRS 2 Zalihe*, *MRS 16 Nekretnine, postrojenja i oprema* i *MRS 36 Obezvređenje sredstava*. Čim postane moguće da se vrednost takvog biološkog sredstva može pouzdano utvrditi, privredni subjekt to sredstvo vrednuje po njegovoj *fer vrednosti umanjenoj za procenjene troškove njegove prodaje na mestu uzgajanja*.
2) Privredni subjekt koji je prethodno vrednovao biološko sredstvo po njegovoj *fer vrednosti, umanjenoj za procenjene troškove prodaje na mestu uzgajanja*, nastavlja da vrednuje biološko sredstvo po njegovoj *fer vrednosti umanjenoj za procenjene troškove prodaje na mestu uzgajanja*, sve do njegovog otuđenja. *Standard* dakle, u ovakvim slučajevima ne dozvoljava prelazak na vrednovanje po nabavnoj vrednosti ili ceni koštanja.
3) *Standard* odražava stanovište da se fer vrednost poljoprivrednog proizvoda na mestu žetve može uvek pouzdano utvrditi. Zbog toga u svim slučajevima, privredni subjekt vrednuje poljoprivredni proizvod na mestu žetve po njegovoj *fer vrednosti umanjenoj za procenjene troškove njegove prodaje na mestu žetve*.

4. Državna dodeljivanja (41.34. - 41.38.)

1) Uslovi i modaliteti državnih dodeljivanja se razlikuju. Na primer, da bi privredni subjekt dobio državno dodeljivanje, od njega se može zahtevati da, u periodu od pet godina, obrađuje zemljište na određenoj lokaciji, kao i da vrati celokupni iznos državnog dodeljivanja ako bude obrađivao zemljište na toj lokaciji manje od pet godina. U tom slučaju državno dodeljivanje se ne priznaje kao prihod sve dok ne prođe taj period. Međutim, ukoliko je, na osnovu uslova iz državnog dodeljivanja, privrednom subjektu dozvoljeno da zadrži jedan deo državnog dodeljivanja, po osnovu protoka nekog vremena, privredni subjekt to državno dodeljivanje priznaje kao prihod, srazmerno tom vremenskom periodu.
2) **Bezuslovno** državno dodeljivanje povezano sa biološkim sredstvom koje se vrednuje po njegovoj fer vrednosti umanjenoj za procenjene troškove prodaje na mestu uzgajanja priznaje se kao prihod onda i samo onda kada to državno dodeljivanje ispuni uslove da bude priznato kao potraživanje.
3) Ukoliko se radi o **uslovnom** državnom dodeljivanju po osnovu biološkog sredstva vrednovanog po njegovoj *fer vrednosti umanjenoj za procenjene troškove prodaje na mestu uzgajanja*, uključujući slučaj kada se od privrednog subjekta, da bi dobilo to državno dodeljivanje, zahteva da se ne bavi određenom poljoprivrednom delatnošću, privredni subjekt to državno dodeljivanje priznaje kao prihod onda i samo onda kada su ispunjeni uslovi u vezi sa tim državnim dodeljivanjem.
4) Ukoliko se državno dodeljivanje odnosi na biološko sredstvo koje se vrednuje *po nabavnoj vrednosti ili ceni koštanja, umanjenoj za ukupno obračunatu amortizaciju i ukupne gubitke zbog obezvređenja*, za priznavanje i vrednovanje državnog dodeljivanja primenjuje se *MRS 20 Računovodstveno obuhvatanje državnih dodeljivanja i obelodanjivanje državne pomoći*.

5. Obelodanjivanje

Standard u vezi sa obelodanjivanjem propisuje sadržinu:
- opštih obelodanjivanja,
- dodatnih obelodanjivanja za biološka sredstva kada njihova fer vrednost ne može pouzdano da se utvrdi i
- obelodanjivanja u vezi sa državnim dodeljivanjima.

Međunarodni računovodstveni standard 16
Nekretnine, postrojenja i oprema

(IAS 16 Property, Plant and Equipment)

1. Uvodne napomene

1) ***Međunarodni računovodstveni standard 16 Nekretnine, postrojenja i oprema*** (u daljem tekstu: *Standard*), odobren je od strane *Odbora za Međunarodne računovodstvene standarde* (IASB) 2003. godine i postao je primenljiv na finansijske izveštaje koji pokrivaju periode koji započinju na dan 01.01.2005. godine ili kasnije.
2) *Standard* ukida i zamenjuje *MRS 16 Nekretnine, postrojenja i oprema (revidiran 1998) i zamenjuje sledeća Tumačenja:*
   - *SKT-6 Troškovi modifikovanja postojećeg softvera*,
   - *SKT-14 Nekretnine, postrojenja i oprema - Kompenzacija za obezvređenje ili gubitak na stavkama* i
   - *SKT-23 Nekretnine, postrojenja i oprema - Troškovi generalnog pregleda ili remonta*.
3) Cilj *Standarda* je propisivanje računovodstvenih postupaka za priznavanje i vrednovanje nekretnina, postrojenja i opreme, kao i propisivanje obelodanjivanja u vezi sa tim sredstvima, kako bi korisnici finansijskih izveštaja dobili informacije o ulaganjima i promenama ulaganja u navedena sredstva.
4) Da bi postigao ovaj cilj *Standard,* nakon preciziranja svog delokruga, propisuje:
   1. priznavanje nekretnina, postrojenja i opreme,
   2. početno vrednovanje nekretnina, postrojenja i opreme,
   3. priznavanje naknadnih troškova za nekretnine, postrojenja i opremu,
   4. naknadno vrednovanje nekretnina, postrojenja i opreme,
   5. obračun amortizacije,
   6. računovodstveno obuhvatanje obezvređenja nekretnina, postrojenja i opreme,
   7. povlačenje i otuđenje nekretnina, postrojenja i opreme i
   8. obelodanjivanja.
5) Za razumevanje i primenu *Standarda* neophodno je znati značenje sledećih termina:
   1. **Nekretnine, postrojenja i oprema** su materijalna sredstva:
      1/ **koja privredni subjekt poseduje sa ciljem korišćenja u proizvodnji proizvoda ili isporuci roba ili usluga, za iznajmljivanje drugima ili u administrativne svrhe** - sredstva koja

su nabavljena i drže se radi prodaje tretiraju se kao roba, bez obzira što fizički mogu biti u obliku nekretnina, postrojenja i opreme. Nekretnine, postrojenja i oprema koje je privredni subjekt nabavio i koristio u procesu poslovanja, a zbog njihove istrošenosti ili iz nekih drugih razloga, želi da proda, do trenutka prodaje i dalje se tretiraju kao nekretnine, postrojenja i oprema, a ne kao zalihe, s tim što je njihovo računovodstveno obuhvatanje u delokrugu *MSFI 5 Stalna sredstva koja se drže za prodaju i poslovanja koja su prestala*;

2/ **za koja se očekuje da će se koristiti duže od jedne godine (i koja su, po svojim fizičkim karakteristikama spremna da budu korišćena duže od jedne godine)**:
   - pod **nekretninama** se podrazumevaju: zemljište (*građevinsko, po-ljoprivredno i druga zemljišta*) i građevinski objekti (*proizvodne hale i ostale zgrade, putevi, mostovi, pruge i sl*.);
   - pod **postrojenjima** se podrazumevaju proizvodne linije (*na primer, linija za flaširanje piva, peći u čeličani i sl*.);
   - pod **opremom** se podrazumevaju: transportna sredstva, mašine (*strugovi, glodalice, i sl.),* građevinske mašine, nameštaj i kancelarijska oprema i dr.

   Standard ne pravi jasno razgraničenje između postrojenja i opreme, niti ima različitog obračunskog tretmana između ove dve vrste sredstava, pa pogrešno svrstavanje nekog sredstva u postrojenja, umesto, recimo u opremu, nema nekog posebnog efekta na finansijske izveštaje, pogotovu što se u *izveštaju o finansijskom položaju (bilansu stanja)*, ove dve vrste sredstava prikazuju u okviru jedne stavke.

   Kao sastavni deo neke nekretnine, postrojenja ili opreme klasifikuje se i nematerijalno ulaganje ako je sastavni, tj. neodvojivi, deo tih sredstava. Na primer, ako je za glodalicu (kao opremu) neophodan softver za rad koji je ugrađen u njenu elektroniku, taj softver predstavlja sastavni deo vrednosti glodalice kao opreme.

2. **Računovodstvo nekretnina, postrojenja i opreme** - deo računovodstvene evidencije u okviru koje se obavljaju poslovi priznavanja, vrednovanja, prikazivanja i obelodanjivanja informacija o nekretninama, postrojenjima i opremi.
3. **Trošak nabavke** - radi se o iznosu po kojem se sredstvo početno vrednuje. Pojavljuje se u obliku nabavne vrednosti ako je sredstvo kupljeno, ili cene koštanja ako je sredstvo stvoreno u izveštajnom privrednom subjektu.
4. **Priznavanje nekretnina, postrojenja i opreme** je postupak određivanja:

- da li će se iznosi ulaganja za nabavku, izgradnju, rekonstrukciju i sl. tretirati kao sredstvo (i prema tome iskazati u *izveštaju o finansijskom položaju /bilansu stanja/*) i kao koje sredstvo će se tretirati (dugoročno ili obrtno) ili
- kao rashod (i prema tome odmah /u obračunskom periodu u kojem su nastali/ iskazati u *izveštaju o ostvarenim rezultatima*).

5. **Priticanje ekonomskih koristi povezanih sa sredstvom** - podrazumeva naknađivanje izvršenog ulaganja u sredstvo. Postoji više načina naknađivanja izvršenog ulaganja, pa prema tome i više načina priticanja ekonomskih koristi povezanih sa sredstvom:
   1/ korišćenjem sredstva i to:
      - korišćenjem sredstva u procesu poslovanja za proizvodnju proizvoda (ili pružanje usluga) koji se prodaju na tržištu i po osnovu čije prodaje će uslediti priticanje ekonomskih koristi u privredni subjekt; ili
      - korišćenjem sredstava u administrativne svrhe čime se pomaže radu ostalih sredstava od čijeg rada na direktan ili indirektan način pristižu ekonomske koristi u privredni subjekt; ili
      - iznajmljivanjem, kada se vrši naplata naknade za njihovo iznajmljivanje;

      Sredstva kod kojih se ulaganje u njih naknađuje na navedene načine klasifikuju se u *sredstva koja se drže za poslovanje*;
   2/ prodajom sredstava, pri čemu se može raditi o nameri da se sredstvo odmah proda, tj. kupuje se da bi se dalje prodavalo (kada je u pitanju trgovinska roba) ili se može raditi o prodaji sredstva koje je privredni subjekt već koristio u poslovanju.

      Sredstva kod kojih se ulaganje u njih na ovakve načine naknađuje klasifikuju se u *sredstva koja se drže za prodaju*;
6. **Početno vrednovanje sredstava** - određivanje vrednosti po kojoj će sredstvo biti evidentirano u poslovnim knjigama u trenutku nabavke. Radi se, dakle, o vrednosti po kojoj se sredstvo početno evidentira u poslovnim knjigama kada u njima do tada nije evidentirano.
7. **Knjigovodstvena vrednost** je iznos po kojem je neko sredstvo priznato u *izveštaju o finansijskom položaju (bilansu stanja)*. Pre unošenja u *izveštaj o finansijskom položaju (bilans stanja)* od prethodne knjigovodstvene vrednosti odbija se njegova ispravka vrednosti (akumulirana amortizacija) i gubitak zbog obezvređenja.
8. **Vrednovanje nakon početnog priznavanja** - dugoročna sredstva se koriste više od jedne godine. Na *datum svakog bilansa* treba im odrediti vrednost po kojoj se priznaju u *izveštaju o finansijskom položaju (bilansu stanja)*, a to znači i vrednost njihovog trošenja u toj poslovnoj godini (tj.

amortizaciju za tu poslovnu godinu) i po potrebi njihovu obezvređenost (što znači da treba utvrditi nadoknadivu vrednost sredstva). U slučaju da se za naknadno vrednovanje primenjuje *model revalorizovanja* neophodno je utvrditi fer vrednost sredstva.

9. **Amortizacija (otpisivanje)** je postupak:
   1/ obračunavanja iznosa troškova po osnovu trošenja sredstava - troškova amortizacije i
   2/ raspoređivanje tih iznosa na odgovarajuće obračunske periode.
10. **Iznos koji se amortizuje** je trošak nabavke sredstva umanjen za ostatak njegove vrednosti. Navedeni iznos ne mora biti obavezno osnovica za obračun amortizacije. To zavisi od primenjene tehnike obračunavanja amortizacije (o čemu govorimo u okviru tačke 6.1.1.).
11. **Ostatak vrednosti (rezidualna vrednost) na *datum bilansa*** je iznos koji bi privredni subjekt na taj dan dobio eventualnom prodajom sredstva uz pretpostavku da se sredstvo nalazi u stanju u kojem će se nalaziti na kraju njegovog veka korišćenja u privrednom subjektu (podrazumeva se i prodaja sredstva u otpad, tj. kao sekundarne sirovine), po odbitku očekivanih troškova otuđenja (recimo, troškova licitacije) ili demontaže sredstva (ako ti troškovi padaju na teret privrednog subjekta koji sredstvo prodaje). Pri određivanju ostatka vrednosti, s obzirom da se ona utvrđuje kao vrednost na *datum bilansa* obračunskog perioda za koji se obračunava amortizacija iz nje su isključeni efekti inflacije koja će nastati u preostalom veku korišćenja sredstva.

Primer 1:

*Na datum bilansa preduzeće poseduje putnički automobil marke Mercedes klase C koji je na taj dan star 1 godinu. Procena rukovodstva preduzeća je da će auto biti korišćen još 4 godine, nakon čega će biti otuđen. Ostatak vrednosti bi predstavljala suma novca koja bi se na taj datum bilansa dobila za automobil te marke i klase, starog 5 godina i koji je u očuvanom stanju. Napomena, preduzeće za procenu u kakvom će stanju biti automobil uzima u obzir broj godina koji će automobil imati kada stvarno po planu bude prodavan, ali i način i uslove njegovog korišćenja - u primeru je navedeno da pri određivanju ostatka vrednosti preduzeće uzima u obzir cenu **očuvanog** automobila, jer je vozač automobila veoma savestan i vodi računa o automobilu.*

Standard ne zahteva posebnog nezavisnog kvalifikovanog procenitelja za procenjivanje ostatka vrednosti, što znači da to može da uradi i lice iz privrednog subjekta ukoliko je za to stručno.

Suštinu uključivanja ostatka vrednosti u obračun amortizacije objasnićemo na Primeru 1, uz dodatak još nekih podataka:

Kada je nabavljen automobil njegova nabavna vrednost je bila 5.000.000,00 din. Pri stavljanju automobila u upotrebu procenjeno je da će se koristiti 5 godina i da se na taj dan za takav automobil star 5 godina dobija 2.000.000,00 din. Za obračun amortizacije koristi se prosečna godišnja stopa od 20% (zato što je planirano da se automobil koristi 5 godina). Ako bi nabavna vrednost bila osnovica za obračun amortizacije na kraju pete godine njegova otpisana vrednost bi bila 5.000.000,00 din. a sadašnja vrednost nula dinara. Međutim, realna vrednost takvog automobila je oko 2.000.000,00 din. To znači da bi u izveštaju o finansijskom položaju (bilansu stanja) bila nerealno iskazana aktiva preduzeća, tj. bila bi potcenjena za 2.000.000,00 din. Ako bi automobil bio prodat prvog radnog dana šeste godine za 2.000.000,00 din. u toj šestoj godini bi bio iskazan dobitak po osnovu njegove prodaje u iznosu od 2.000.000,00 din. To dalje znači da ne bi samo nerealno bila iskazana vrednost sredstva u izveštaju o finansijskom položaju (bilansu stanja) pete godine, već bi bio iskazan i nerealan rezultat šeste godine, jer "ona" nije ništa zaslužna za iskazani rezultat. Dakle, računovodstvo bi trebalo da obračunava amortizaciju na način koji će obezbediti da na kraju veka korišćenja sredstva njegova sadašnja vrednost odgovara njegovoj realnoj vrednosti. Ako to postigne računovodstvo će i obračunskim periodima tokom kojih će se sredstvo koristiti dodeliti pravilne iznose troškova amortizacije.

Da je u našem primeru osnovica za obračun amortizacije bila nabavna vrednost sredstva umanjena za njegov procenjeni ostatak vrednosti (3.000.000,00 din.) na kraju pete godine njegova nabavna vrednost će biti 5.000.000,00 din., otpisana vrednost 3.000.000,00 din. a sadašnja 2.000.000,00 din. Prodajom sredstva u šestoj godini ne bi bio iskazan nikakav dobitak.

Procenjeni ostatak vrednosti se ne knjiži. On se samo kao podatak upisuje na analitičku karticu konkretnog osnovnog sredstva (isto kao i recimo podatak o snazi automobila, boji, registarskom broju, broju motora, broju šasije i sl.).

12. **Fizički vek trajanja sredstva** je vremenski period u kojem se ono teoretski posmatrano može koristiti, tj. do koga sa fizičke tačke gledišta može da funkcioniše.
13. **Ekonomski vek trajanja sredstva** je vremenski period u kojem sredstvo korišćenjem može pružati ekonomske koristi privrednom subjektu. Korišćenjem preko tog vremenskog roka može se desiti da troškovi korišćenja sredstva budu veći od koristi koje ono pruža (na primer,

troškovi popravki mogu značajno porasti). Ekonomski vek trajanja je uglavnom kraći od fizičkog.

14. **Vek upotrebe (korišćenja)** - u zavisnosti od načina obračunavanja amortizacije vek upotrebe je:
    - vremenski period u kojem se očekuje da će privredni subjekt koristiti neko sredstvo (u ovom periodu treba u potpunosti rasporediti na obračunske periode osnovicu za amortizaciju - priznavanjem troškova amortizacije) ili
    - broj proizvoda ili sličnih jedinica koji se očekuje da će privredni subjekt proizvesti korišćenjem tog sredstva (na taj obim proizvodnje treba u potpunosti rasporediti osnovicu za amortizaciju).

    Dakle, pri upotrebi izraza *vek upotrebe* mislimo na upotrebu od strane izveštajnog privrednog subjekta.

    Primer 2:

    Na primeru kamiona (kao opreme) ukazaćemo na razliku između fizičkog veka trajanja sredstva, ekonomskog veka trajanja sredstva i veka upotrebe.
    Preduzeće je kupilo nov kamion.
    Njegov fizički vek trajanja može biti i preko 20 godina.
    Ekonomski vek trajanja kamiona je oko 10 godina[1].
    Preduzeće namerava da kamion koristi 7 godina i da ga nakon toga proda. Za njega će, dakle, vek upotrebe kamiona biti 7 godina. To, naravno, ne znači da je to ukupan vek upotrebe kamiona, jer će sa njegovom upotrebom nastaviti njegov novi vlasnik.

15. **Očekivanje rukovodstva o načinu funkcionisanja sredstva** iskazuje se u očekivanom kapacitetu sredstva, kvalitetu proizvoda koji se na njemu izrađuju i drugim značajnim karakteristikama sredstva (ova očekivanja su uglavnom precizirana ugovorom o nabavci ili izgradnji sredstva).
16. **Fer vrednost sredstva** je iznos za koji neko sredstvo može biti razmenjeno na aktivnom tržištu između obaveštenih i voljnih strana u zajedničkoj transakciji. Dakle, fer vrednost ne mora obavezno biti vrednost po kojoj će privredni subjekt kupiti ili prodati neko sredstvo. Naime, on može biti nedovoljno obavešten ili je primoran da obavi neku kupoprodajnu transakciju, pa zbog toga može prodati po nižoj ili kupiti po višoj ceni nego što bi to uradila obaveštena i voljna strana u transakciji.

[1]Ovaj broj godina treba shvatiti samo kao primer, a ne i kao čvrsto postavljenu stvarnu granicu ekonomskog veka trajanja kamiona.

Primer 3:

Zbog potrebe da hitno nabavi neku mašinu preduzeće nema vremena da prikupi podatke o svim ponuđačima, već kupuje od prvog na koga naiđe - recimo, ako se u hladnjači u toku otkupa voća pokvario kompresor koji je neisplativo popravljati ona mora urgentno da nabavi novi kompresor i pri tome može doći u situaciju da kao kupac bude nedovoljno informisan. Ili, preduzeće može biti prinuđeno da nešto kupi ili proda bez obzira na cenu - na primer, preduzeću je zaplenjeno neko sredstvo zbog neizmirenja obaveza prema poveriocima. Odlukom trgovinskog suda sredstva će biti prodata.

U paragrafima 26 i 33. *Standarda* navedene su neke situacije u kojima se za potrebe primene *Standarda* fer vrednost ne utvrđuje na aktivnom tržištu između obaveštenih i voljnih strana u zajedničkoj transakciji.

17. **Gubitak zbog obezvređenja** postoji kada je knjigovodstvena vrednost sredstva veća od njegovog nadoknadivog iznosa. Gubitak zbog obezvređenja je razlika između ove dve vrednosti.
18. **Nadoknadivi iznos** je viši iznos od: fer vrednosti sredstva umanjene za procenjene troškove njegove prodaje ili njegove upotrebne vrednosti.
19. **Fer vrednost sredstva umanjena za procenjene troškove njegove prodaje** je vrednost za koju sredstvo može biti prodato ili razmenjeno između obaveštenih i voljnih strana u transakciji na slobodnom tržištu (voljna strana je ona koja dobrovoljno pristupa transakciji prodaje ili razmene), umanjena za troškove njegovog otuđenja (prodaje).
20. **Upotrebna vrednost sredstva** je sadašnja vrednost procenjenih budućih neto tokova gotovine koji se očekuju od:
    - nastavka njegove upotrebe i
    - njegovog otuđenja ili otuđenja njegovih ostataka na kraju njegovog veka upotrebe u privrednom subjektu.
21. **Kapitalizovanje naknadnih troškova koji nastaju u vezi sa sredstvom** je postupak uključivanja ovih troškova u knjigovodstvenu vrednost sredstava. Kapitalizovanjem navedenih iznosa oni "dobijaju" obračunsku šansu da preko *izveštaja o finansijskom položaju (bilansa stanja)* (kroz knjigovodstvenu vrednost sredstva) budu preneti u naredni obračunski period, tj. neće se odmah iskazati kao rashod.
22. **Održavanje proizvodne sposobnosti sredstva** - radi se o aktivnostima na redovnom servisiranju, održavanju ili podmazivanju sredstava. *Na primeru kamiona te aktivnosti bi bile: zamena ulja, filtera, kaiševa, sijalica i sl.*
23. **Obnavljanje proizvodne sposobnosti sredstva** - otklanjanje kvarova na sredstvu, koji su doveli do onemogućavanja njegovog korišćenja (ili su

mu umanjila mogućnost korišćenja). *Na primeru kamiona, to bi bile: sve popravke, uključujući i generalnu popravku motora i karoserije*.

24. **Promena računovodstvenih procena** je promena u obračunavanju vrednosti sredstava, koja utiče samo na tekući ili i tekući i buduće obračunske periode (primer promene računovodstvene procene je promena procenjenog veka upotrebe sredstva, a samim tim i amortizacione stope). Promena računovodstvenih politika bi pak imala uticaja na prethodne, tekući i buduće obračunske periode (primer promene računovodstvene politike je promena načina kapitalizovanja troškova pozajmljivanja u vezi sa nabavkom sredstava).
25. **Investiciona nekretnina -** sredstva koja se mogu svrstati kao investiciona nekretnina su zemljište i građevinski objekti. U investicionu nekretninu mogu se svrstati i delovi ovih sredstava (na primer, jedno "krilo" zgrade, itd.). Da bi se ova sredstva svrstala u investicionu nekretninu, neophodno je da bude ispunjen bar jedan od sledećih uslova:
    - privredni subjekt sredstvo poseduje zbog zarade od njegovog davanja u zakup ili
    - privredni subjekt sredstvo poseduje zbog očekivanog porasta vrednos-ti te nekretnine.

    Značaj razlikovanja, tj. svrstavanja određenih zemljišta i građevinskih objekata privrednog subjekta u kategoriju sredstava pod nazivom "investiciona nekretnina" proizlazi iz činjenice da se za ta sredstva primarno primenjuje *MRS 40 Investiciona nekretnina*.
26. **Plodonosna (osnovna) biljka** je živa biljka:
    - koja se koristi u proizvodnji ili za obezbeđivanje poljoprivrednih proizvoda;
    - od koje se očekuje da će rađati (donositi) proizvode tokom više od jednog (vegetacionog) perioda; i
    - za koju tek u dužem vremenskom periodu postoji verovatnoća da će biti prodata kao poljoprivredni proizvod, osim sporadične prodaje u obliku otpadaka.

    Sledeće biljke nisu plodonosne (osnovne) biljke:

    1/ biljke koje se gaje radi njihovog ubiranja (žetve, seče) kao poljoprivrednih proizvoda (na primer, drveće koje se plantažno uzgaja za upotrebu kao građe ili drvne mase /na primer, zasad brzorastućih topola/ - ovakva poljoprivredna proizvodnja je ostala u delokrugu *MRS 41*);

    2/ biljke koje se gaje radi proizvodnje poljoprivrednih proizvoda, ali i zbog prodaje same biljke na kraju njihovog produktivnog životnog veka - nije dakle u pitanju sporadična (otpadna) prodaja (primer za ovakve biljke može biti zasad oraha: gaje se zbog branja proizvoda

oraha, ali i zbog vredne građe koja se dobija na kraju produktivnog života drveća. Ako je dobijanje vredne drvne građu na kraju produktivnog života drveća deo cilja njihovog uzgajanja mala je verovatnoća da se sredstvo klasifikuje kao plodonosna (osnovna) biljka i zbog toga bi u ovom slučaju orah drvo bio u delokrugu *MRS 41*);

3/ godišnje kulture (na primer, kukuruz i pšenica).

Kada plodonosna biljka zbog svoje starosti (ili iz nekog drugog razloga) više ne može da se koristi za dobijanje poljoprivrednih proizvoda ona se rashoduje (prestaje njen biološki život) i prodaje (na primer, stabla šljive se prodaju kao ogrevno drvo). Takve prodaje kod tih biljnih vrsta ne utiču na prestanak njihovog klasifikovanja kao plodonosnih biljaka.

Poljoprivredni proizvodi koji izrastu na plodonosnim biljkama predstavljaju biološka sredstva.

27. **Transakcija razmene koja ima komercijalni sadržaj** - provera da li neka transakcija razmene ima komercijalni karakter (suštinu) zasniva se na utvrđivanju stepena u kojem se očekuje da će doći do promene budućih tokova gotovine privrednog subjekta. U tom smislu transakcija razmene ima komercijalni karakter ako:
    1/ se oblik (vrsta, vreme i iznos) tokova gotovine od primljenog sredstva razlikuju od oblika tokova gotovine koji bi nastao od datog sredstva da ono nije razmenjeno ili
    2/ se specifična vrednost dela poslovanja privrednog subjekta koje je pod uticajem transakcije razmene menja kao rezultat te razmene i
    3/ ako je razlika između 1 i 2. značajna u odnosu na fer vrednost razmenjenih sredstava.

    Iz sadržine paragrafa 25. *Standarda* se može zaključiti da on ne zahteva da se utvrđivanje da li transakcija razmene ima ili nema komercijalni karakter vrši sprovođenjem detaljnih kalkulacija od strane privrednog subjekta.

2. Delokrug *Standarda* (16.2 - 16.5.)

1) *Standard* **se primenjuje** u *računovodstvu nekretnina, postrojenja i opreme*, osim kada drugi Standardi zahtevaju ili dopuštaju drugačiji računovodstveni postupak. Naime, pored ovog *Standarda*, nekretninama, postrojenjima i opremom se bavi još nekoliko Standarda:
    - *MRS 2 Zalihe* obrađuje utvrđivanje cene koštanja proizvedenih proizvoda. S obzirom da se neki od tih proizvoda mogu upotrebiti kao postrojenje ili oprema, određivanje troška nabavke sredstva se vrši shodno određivanju cena koštanja proizvedenih proizvoda (naime, *MRS 2 Zalihe* pri

određivanju cene koštanja **ne pravi** razliku da li će proizvod biti prodat ili će biti aktiviran kao sopstveno osnovno sredstvo);

- *MRS 11 Ugovori o izgradnji* obrađuje utvrđivanje bilansne vrednosti zaliha u građevinarstvu, brodogradnji, mašinogradnji i sličnim delatnostima. U slučaju da se neko od tih sredstava gradi za sopstvene potrebe u bilansnu vrednost tih sredstava, a samim tim i u njihovu početnu vrednost pri njihovom aktiviranju ne smeju se uključiti iznosi dobitaka koji bi se inače ostvarili da se sredstvo gradi za nekog kupca, kao ni neuobičejeno visoki troškovi otpadnog materijala, rada ili drugih resursa koji su nastali pri stvaranju sredstva;
- *MRS 17 Lizing* obrađuje one stavke nekretnina, postrojenja i opreme koje je privredni subjekt pribavio kao zakupac prema ugovoru o finansijskom lizingu, s tim da za naknadno vrednovanje tih nekretnina, postrojenja i opreme taj Standard upućuje privredni subjekt na primenjivanje odredbi *MRS 16*;
- *MRS 21 Učinci promena kurseva razmene stranih valuta* obrađuje izračunavanje kursnih razlika koje se mogu pojaviti prilikom pribavljanja sredstava;
- *MRS 23 Troškovi pozajmljivanja* obrađuje kapitalizovanje troškova pozajmljivanja koji su nastali u vezi sa sticanjem, izgradnjom ili proizvodnjom nekretnina, postrojenja ili opreme;
- *MRS 36 Obezvređenje imovine* obrađuje postupke kojima privredni subjekt obezbeđuje da se sredstva iskazuju u visini koja nije viša od njihovog nadoknadivog iznosa;
- *MRS 37 Rezervisanja, potencijalne obaveze i potencijalna sredstva* obrađuje priznavanje procenjenih troškova demontaže, premeštanja sredstava i obnavljanja mesta na kome će sredstvo biti;
- *MRS 40 Investiciona nekretnina* obrađuje računovodstveni tretman ulaganja u nekretnine koja su klasifikovana kao investiciona nekretnina i obelodanjivanja u vezi sa tim ulaganjima. *Standard* se primenjuje na nekretnine koje su izgrađene ili prilagođene za korišćenje kao investiciona nekretnina, ali koje još ne ispunjavaju sve kriterijume definicije "investiciona nekretnina" postavljene u *MRS 40 Investiciona nekretnina. MRS 40* se primenjuje i na postojeće investicione nekretnine na kojima se izvode investicioni radovi kako bi se nakon toga nastavilo sa njihovim davanjem u zakup;
- *MSFI 2 Plaćanja bazirana na akcijama* nalaže da se sredstva kupljena u transakciji kod koje je plaćanje bazirano na akcijama vrednuju po njihovoj fer vrednosti;
- *MSFI 3 Poslovne kombinacije* zahteva da se sredstava (pa i nekretnina, postrojenja i opreme) stečena u poslovnoj kombinaciji u računovodstvu

sticatelja početno vrednuju po njihovoj fer vrednosti, čak i kada ona premašuje njihov procenjeni trošak nabavke. Svi drugi računovodstveni postupci u vezi sa sredstvima stečenim u poslovnoj kombinaciji (obračun amortizacije, obračun obezvređenja, revalorizacija i dr.) rade se prema *MRS 16*;

- *MSFI 5 Stalna sredstva koja se drže za prodaju i poslovanja koja su prestala* reguliše vrednovanje stalnih sredstava koja ispunjavaju uslove da se klasifikuju kao *stalna sredstva koja se drže za prodaju*. Jedan od uslova za takvo klasifikovanje je da privredni subjekt namerava da sredstvo proda u roku od 12 meseci od dana donošenja odluke o njegovoj prodaji.

2) *Standard* se ne primenjuje na:
   - biološka sredstva povezana sa poljoprivrednom aktivnošću (šume, osnovno stado) i
   - mineralnih prava i rezervi, kao što su nafta, prirodni gas i drugi neobnovljivi prirodni resursi.

   Međutim, *Standard* se primenjuje na nekretnine, postrojenja i opremu koji se koriste za razvoj ili održavanje prethodno navedenih sredstava i aktivnosti. Na primer, *Standard* se ne odnosi na šume kao sredstvo, ali se odnosi na mašine koje se koriste za radove u šumi.

   U junu 2014. godine *Odbor za međunarodne računovodstvene standarde* usvojio je dokument o izmenama i dopunama *MRS 16* i *MRS 41*: **Poljoprivreda: plodonosne (osnovne) biljke (Izmene i dopune MRS 16 i MRS 41)**. U *MRS 41* izmenjeni su stavovi 1-5, 8, 24 i 44. i dodati stavovi 5A-5C i 63. U *MRS 16* izmenjeni su stavovi 3, 6 i 37 i dodati stavovi 22A i 80B-80C. Subjekt primenjuje ove izmene za godišnje periode koji počinju na dan ili nakon 1. januara 2016. Subjekt primenjuje ove izmene retrospektivno u skladu sa *MRS 8 Računovodstvene politike, promene računovodstvenih procena i greške*.

   Najvažnija promena je da u delokrugu *MRS 41* nisu više plodonosne (osnovne) biljke (bearer[2] plants), već da se one računovodstveno obuhvataju primenom odrebi *MRS 16*. Ova promena omogućava da se za naknadno vrednovanje ovakvih bioloških sredstava primenjuje ili *model troška nabavke* ili *model revalorizacije*. Ukoliko se izabere *model revalorizacije* (vrednovanje po fer vrednosti) povećanje fer vrednosti se ne bi više knjižilo kao prihod (što je bio raniji zahtev *MRS 41*), već kao povećanje revalorizacione rezerve.

[2] "bearer" je biljka koja "rađa" plodove.

3. Priznavanje nekretnina, postrojenja i opreme (16.7 - 16.11.)

1) Postupak priznavanja nekretnina, postrojenja i opreme ima dve faze:
   - u prvoj fazi priznavanja određuje se da li se ulaganje za nabavku, izgradnju, rekonstrukciju i sl. nekog sredstva, tretira kao sredstvo ili kao rashod perioda;
   - u drugoj fazi se, nakon opredeljenja da se radi o sredstvu, vrši njegovo svrstavanje (klasifikovanje) na dugoročno (i koje) ili tekuće (i koje) sredstvo. Ako je u pitanju sredstvo u obliku nekretnine u ovoj fazi priznavanja se na osnovu namene sredstva određuje da li se radi o investicionoj nekretnini ili nekretnini koja će se koristiti u poslovanju.

   U privrednim subjektima gde nekretnine, postrojenja i oprema čine značajan deo imovine, određivanje "predstavlja li neko ulaganje sredstvo ili trošak" može imati značajan učinak na utvrđeni rezultat poslovanja obračunskog perioda. Na primer, ako se neko ulaganje pogrešno iskaže kao trošak umesto kao sredstvo, biće umanjen rezultat tog obračunskog perioda i obrnuto.
   Standard ne propisuje jedinicu mere za priznavanje, tj. šta čini neku stavku nekretnine, postrojenja i opreme. Pri izboru jedinice mere uzimaju se u obzir specifične okolnosti u privrednom subjektu. U tom smislu se kod nekih vrsta sredstava kada su ona pojedinačno beznačajna istovrsna sredstva mogu tretira-ti kao jedno sredstvo na koje se primenjuju kriterijumi za priznavanje. Radi pojašnjenja navešćemo dva primera:

   Primeri 4 i 5:

   1/ *Preduzeće kupuje 10 istovrsnih stolica za opremanje kancelarije. Pojedinačno posmatrano stolica je sredstvo male vrednosti i mogla bi se klasifikovati kao obrtno sredstvo. Međutim, preduzeće može odlučiti da svih 10 istovrsnih stolica tretira kao jedno sredstvo, s tim što će na analitičkoj kartici sredstva evidentirati da se radi o 10 komada istovrsnih sredstava;*

   2/ *Pivara kupuje 10.000 staklenih flaša od 0,5 litara. Flaše imaju tretman povratne ambalaže. Pojedinačna cena flaše je 10,00 din. tako da svaka flaša posmatrana ponaosob ne ispunjava kriterijum za klasifikovanje kao osnovno sredstvo. Međutim, privredni subjekt može odlučiti da navedene flaše tretira kao dugoročno sredstvo, pri čemu će imati jednu analitičku karticu za tu vrstu flaša - na kojoj će biti podatak o njihovom broju izraženom u komadima.*

2) **Prva faza priznavanja** - prema paragrafu 7. *Standarda* iznosi ulaganja u vezi sa nekom nekretninom, postrojenjem ili opremom priznaju se kao sredstvo ako i samo ako su ispunjena sledeća dva uslova (kriterijuma):

1. da je verovatno da će buduće ekonomske koristi povezane sa sredstvom priticati u privredni subjekt i
2. da se trošak[3] nabavke sredstva može pouzdano utvrditi.

Napomena: U Okviru za sastavljanje i prikazivanje finansijskih izveštaja predviđen je i treći kriterijum za priznavanje: "da privredni subjekt kontroliše sredstvo".

1. **Izvesnost budućih ekonomskih koristi** - razmatranje izvesnosti budućih ekonomskih koristi od sredstva po *Standardu* je realno vršiti tek nakon što su rizici i koristi od kontrole nad sredstvom preneti na privredni subjekt (dakle, tek nakon momenta kada privredni subjekt stekne kontrolu nad njim).
   Ukoliko nije izvesno da će priticati koristi od sredstva, izdaci koji su učinjeni za njegovu nabavku priznaju se kao rashod a ne kao sredstvo:

   Primer 6:

   Preduzeće sa drugim investitorom sklapa ugovor o zajedničkoj gradnji objekta. Kao svoj ulog u zajedničkom poslu daje zemljište, iznos od 100.000,00 din. i obavezuje se da pribavi građevinsku dozvolu. Suinvestitor se obavezuje da izgradi objekat. Od izgrađenog objekta 50% bi pripalo suinvestitoru a 50% preduzeću.
   Suinvestitor je objekat izgradio, ali preduzeće nije uspelo da dobije dozvolu i pravosnažnim rešenjem naloženo mu je da objekat sruši.
   U ovom slučaju iskazani iznos na računu investicija u toku bi se preneo na odgovarajući račun rashoda.

   Zbog različitosti sredstava, a i različitosti njihovog korišćenja buduće ekonomske koristi se iskazuju na različite načine: brojem proizvoda koji se na sredstvu mogu proizvesti, kilometrima koje može preći, satima koliko može raditi, godinama koliko se može koristiti, površinom koja se može koristiti i sl.
   U pojedinim slučajevima sredstvo se priznaje iako direktno ne donosi ekonomske koristi, tj. na njemu se ne vrši proizvodnja, niti se iznajmljuje, i sl, već se njima omogućava ostvarenje koristi od drugih

[3]*Standard* upotrebljava termin *troškovi*, koji je uobičajen u praksi. Suštinski se ne radi o troškovima, već o izdacima. Zbog toga ćemo i mi pri obrazlaganju *Standarda* za navedene izdatke upotrebljavati izraz *trošak.* Da li će neki od tih izdataka postati trošak i na taj način se direktno naći u *bilansu uspeha*, zavisi od toga da li ispunjava ili ne ispunjava uslove za priznanje kao sredstvo. Svesni smo i činjenice da se u pojedinim situacijama neće raditi ni o izdacima - ako na primer, privredni subjekt besplatno dobije neko sredstvo.

stavki nekretnina, postrojenja ili opreme. Takve stavke nekretnina, postrojenja i opreme ispunjavaju uslove za priznavanje kao sredstva jer omogućavaju privrednom subjektu da ostvari buduće ekonomske koristi od drugih sredstava koja su sa njima povezana u iznosu koji je veći od onog koji bi se ostvario da ova sredstva nisu nabavljena. Radi se, recimo, o nekretninama, postrojenjima i opremi nabavljenim zbog sigurnosnih razloga ili zbog zaštite okoline: *Na primer, preduzeće je nabavilo elektronski protivpožarni alarmni sistem. Priznaje ga kao sredstvo jer od njega posredno ostvaruje koristi - izbegava buduću štetu ili smanjuje rizik od njenog nastanka. Dakle, iako neposredno ne donose ekonomske koristi, ovakva sredstva se kvalifikuju da budu priznata kao sredstva (nekretnine, postrojenja ili oprema) jer omogućavaju (ili pospešuju) buduće ekonomske koristi od drugih sredstava, kojih ne bi bilo da ta sredstva nisu nabavljena.*

2. **Pouzdanost utvrđivanja troška nabavke sredstva** - ovaj kriterijum (za priznavanje sredstva) obično se u slučaju kupovine sredstva lako ispunjava, jer se na osnovu dokumentacije o njegovoj nabavci (kupovini) mogu lako odrediti izdaci za tu nabavku. U nastavku ćemo dati primer u kojem u određenom vremenskom periodu nije ispunjen ovaj kriterijum za priznavanje sredstva:

Primer 7:

Preduzeće kupuje mašinu koja se zasniva na novoj neproverenoj tehnologiji. Zbog toga ono sa dobavljačem ugovara sledeće uslove: ako mašina u periodu od 6 meseci po instaliranju postigne kapacitet od 100.000 komada proizvoda uz škart od 1% cena će biti 1.000.000,00 din. Ako mašina u periodu od 6 meseci po instaliranju ne postigne kapacitet od 100.000 komada cena će biti 500.000,00 din. itd. Dok se sredstvu ne utvrdi vrednost ne može se priznati kao sredstvo u poslovnim knjigama.

U slučaju da je sredstvo izgrađeno (stvoreno) u sopstvenoj izradi (u samom privrednom subjektu) merenje troška se može pouzdano utvrditi na osnovu dokumentacije o nabavkama materijala, rada i drugih sredstava korišće-nih za njegovu izgradnju (o strukturi troška nabavke za početno prizna-vanje sredstva govorićemo u okviru tačke 4.).

Navedeni kriterijumi za priznavanje ne primenjuju se samo na troškove koji nastaju pri nabavci sredstva, već i na troškove koji u vezi sa njim naknadno nastaju kao rezultat:

1. dogradnje sredstva,
2. zamene njegovog dela ili

3. servisiranja sredstva.

Napomena: O aspektima primene kriterijuma za priznavanje ovih troškova govorićemo u okviru tačke 3.1.

3) **Druga faza priznavanja: klasifikovanje sredstva** - nakon priznavanja iznosa ulaganja za nabavku, izgradnju, rekonstrukciju i sl. kao sredstva, ono se klasifikuje ili kao dugoročno ili kao obrtno sredstvo. Za navedeno klasifikovanje svaki privredni subjekt, imajući u vidu okolnosti svog poslovanja, treba da usvoji dodatni kriterijum - *pojedinačnu vrednost sredstava* čiji je vek korišćenja duži od godine dana a koja će služiti kao prag za njihovo klasifikovanje u dugoročna ili obrtna sredstva. Ovde se radi o primeni principa značajnosti za poslove priznavanja i vrednovanja sredstava. Naime, prema *MRS 8 Računovodstvene politike, promene računovodstvenih procena i greške* primena neke računovodstvene politike utvrđene na osnovu Standarda ili Tumačenja (a to znači i na osnovu *MRS 16 Nekretnine, postrojenja i oprema*) nije obavezna ako je efekat njene primene beznačajan/nebitan na kvalitet finansijskih izveštaja.

Primer 8:

Heftalica kao sredstvo koje se koristi u kancelarijama ima relativno malu vrednost i može se koristiti više godina. Umesto stopostotnog otpisivanja pri njenom stavljanju u upotrebu obračun njenog trošenja bi mogao da se vrši na isti način kao i za neko osnovno sredstvo, na primer, kamion. Time bi trošak nabavke heftalice rasporedio na sve godine u kojima bi se ona koristila, a ne samo godina u kojoj je ona stavljena u upotrebu. Za ovakvo postupanje bilo bi neophodno procenjivati vek korišćenja heftalice i njenu rezidualnu vrednost. Ovakvo postupanje imalo bi za posledicu dve stvari:

- *to procenjivanje izaziva nastanak dodatnih troškova računovodstvenog obuhvatanja tog sredstva i*
- *zbog veće preciznosti u raspodeli troškova obračunskim periodima poboljšan bi bio kvalitet finansijskih izveštaja.*

Međutim, može se zasigurno tvrditi:

- *da je poboljšanje kvaliteta finansijskih izveštaja zbog njihove veće preciznosti skoro nemerljivo i*
- *da bi troškovi nastali primenom ovakve računovodstvene politike bili veći nego korist koja bi se dobila od poboljšane preciznosti finansijskih izveštaja.*

Zbog toga *MRS 8* ne nalaže obaveznost primene neke računovodstvene politike koja proizlazi iz nekog Standarda ili Tumačenja ako je efekat od njene primene beznačajan/nebitan na kvalitet finansijskih izveštaja. Shodno

navedenom rešenju iz *MRS 8* privredni subjekt u svojim računovodstvenim politikama određuje pojedinačnu vrednost sredstva čiji je vek korišćenja duži od godine dana koja će služiti kao prag za njihovo klasifikovanje u dugoročna ili obrtna sredstva (jer je naknadno vrednovanje obrtnih sredstava jednostavnije i manje zahtevno od naknadnog vrednovanja dugoročnih sredstava).

Primer 9:

Radi se o jako malom preduzeću, koje od sredstava ima računar, sto, stolicu i ormar.
Preduzeće je kupilo štampač za računar čija je nabavna vrednost 15.000,00 din.
U računovodstvenoj politici preduzeća određen je iznos od 10.000,00 din kao granica za priznavanje nekog sredstva koje se može koristiti duže od 12 meseci kao dugoročnog sredstva.
Štampač je klasifikovan kao osnovno sredstvo, tj. oprema.

Imajući u vidu da *Standard* ne propisuje jedinicu mere u kojoj se vrši priznavanje sredstva, u pojedinim okolnostima se jedno sredstvo (posmatrano kao tehnološka celina) može priznati (knjigovodstveno evidentirati) kao dva ili više sredstava. To se radi u slučaju da delovi sredstava:

- imaju različit korisni vek trajanja ili
- pružaju koristi privrednom subjektu na različite načine, čime nužno zahtevaju primenu različitih stopa i metoda amortizacije.

Primer za ovakvo tretiranje sredstava može biti zgrada i kotao za njeno etažno grejanje.

Standard pruža sledeće smernice za klasifikovanje rezervnih delova, alata i inventara:

1. većina rezervnih delova, alata i inventara obično se klasifikuje kao zaliha i priznaju se u potpunosti kao rashod kada su utrošeni (ili stavljeni u upotrebu);
2. u slučaju da su rezervni delovi, alat i inventar veće vrednosti svrstavaju se u opremu. *Standard* ne daje preporuke o visini vrednosti koja predstavlja granicu za svrstavanje tih sredstva u zalihe ili u dugoročna sredstva, pa privredni subjekt treba svojim opštim aktom to da uredi (to će ujedno biti jedna od računovodstvenih politika privrednog subjekta);
3. ako se rezervni delovi, alat i inventar mogu upotrebljavati samo uz neki predmet nekretnine, postrojenja i opreme, a očekuje se da će njihova upotreba biti neredovna, oni se iskazuju kao oprema, i amortizacija im se obračunava tokom perioda koji ne prelazi korisni vek trajanja sredstva za

koji su kao rezervni deo ili alat nabavljeni ili dok se ne ugrade ako se to desi pre kraja veka njihovog amortizovanja. U tom slučaju preostali neamortizovani iznos se priznaje kao trošak amortizacije;
4. ako su ovakva sredstva klasifikovana kao oprema, mogu se obračunski posmatrati kao jedno sredstvo (na primer, za više alata se zajednički obračunava amortizacija).

4) Napominjemo da u postupku priznavanja nekretnina koje imaju karakter dugoročnih sredstava treba odrediti i njihovu namenu - da li će se koristiti:
1. za proizvodnju proizvoda, isporuku roba, usluga ili u administrativne svrhe - ova sredstva su u delokrugu *Standarda* ili
2. za iznajmljivanje drugima - u kom slučaju se primarno primenjuje *MRS 40 Investiciona nekretnina*.

4. Početno vrednovanje nekretnina, postrojenja i opreme (16.15.)

Kada je neko sredstvo ispunilo uslove da bude priznato bilo kao nekretnina, postrojenje ili oprema, treba mu odrediti početnu vrednost. Ono se **početno vrednuje po trošku nabavke, tj. po:**

- **nabavnoj vrednosti** (ako je kupljeno na tržištu) ili
- **ceni koštanja** (ako je stvoreno u privrednom subjektu).

4.1. Sastavni delovi troška nabavke (16.16. - 16.22.)

1. Trošak nabavke nekretnine, postrojenja ili opreme

1) Trošak nabavke nekog sredstva (nekretnine, postrojenja i opreme - pri daljem obrazlaganju ovog dela *Standarda* ponekad ćemo upotrebljavati termin "sredstva") čine:
1. fakturna vrednost umanjena za sve odobrene trgovačke popuste i rabate, plus uvozne dažbine (carine, naknade za usluge carinskog organa, takse i sl.), porez na dodatu vrednost (ako se obračunava i ako privredni subjekt nema pravo na odbitak[4]) i porez na prenos apsolutnih prava (ako se obračunava);
2. svi troškovi koji se direktno mogu pripisati dovođenju sredstva na njegovo mesto i u radno stanje za nameravanu upotrebu, kako bi sredstvo

[4]Ako privredni subjekt ulazni PDV ne može da koristi kao odbitnu stavku pri obračunu svoje obaveze za PDV, onda taj ulazni PDV čini sastavni deo nabavne vrednosti nabavljenog sredstva.

moglo da funkcioniše na način na koji to očekuje rukovodstvo privrednog subjekta. Primeri ovih troškova bi mogli biti:

1/ troškovi pripreme mesta na kome će sredstvo biti postavljeno:
   - ako je u pitanju izgradnja zgrade primer tih troškova bi mogli biti izdaci za raščišćavanje terena i njegovu nivelaciju,
   - ako je u pitanju montiranje mašine primer tih troškova bi mogli biti izdaci za betoniranje mesta gde će mašina biti postavljena, obezbeđenje priključka instalacije električne energije, komprimovanog vazduha i sl;

2/ troškovi isporuke i manipulativni troškovi - na primer, izdaci za utovar, prevoz, skladištenje, istovar, posrednički troškovi, špediterski troškovi, troškovi pratnje prevoza specijalnih tereta, troškovi loma u transportu;

3/ troškovi instaliranja i montaže - na primer, izdaci za usluge instaliranja i montaže sredstva;

4/ naknade stručnjacima, kao što su arhitekte i inženjeri - radilo bi se, na primer, o naknadama koje se plaćaju stručnjacima navedenih struka za usluge u vezi sa nabavkom sredstava;

5/ troškovi provere da li sredstvo normalno funkcioniše, umanjeni za neto prihode od prodaje bilo kojeg proizvoda koji je proizveden u toku dovođenja sredstva na datu lokaciju i stanje (kao što su primerci koji su proizvedeni u toku testiranja opreme) - za neka sredstva je neophodno po njihovom instaliranju izvršiti proveru kako funkcionišu: *na primer, za instaliranu liniju za flaširanje piva neophodno je proveriti njen kapacitet, lom flaša, kvalitet zaptivanja flaša, efikasnost njihovog pranja i dr. Navedeno ispitivanje iziskuje nastanak različitih troškova: počev od troškova energije, radne snage, usluga stručnjaka, pa do materijala koji se obrađuje. Kao što je rečeno, ukoliko se pri tome proizvedu proizvodi zadovoljavajućeg kvaliteta, za njihovu neto prodajnu vrednost umanjili bi se utvrđeni troškovi provere linije*;

3. početno procenjene troškove demontiranja, uklanjanja i nakon toga obnavljanja mesta na kojem će sredstvo biti locirano, tj. procenu visine obaveza koje privredni subjekt stiče kada sredstvo nabavi ili obaveze stiče kao posledicu korišćenja sredstva u toku određenog perioda u svrhe koje se razlikuju od proizvodnje zaliha u tom periodu. Procenjivanje i priznavanje ovih (budućih) troškova demontaže, uklanjanja sredstva i nakon toga obnavljanja mesta na kojem će sredstvo biti (u iznosu koji se može priznati kao rezervisanje) vrši se u skladu sa *MRS 37 Rezervisanja, potencijalne obaveze i potencijalna sredstva. Na ovom mestu napominje-*

*mo da se ovi **budući** troškovi mogu uključiti u trošak nabavke samo pod uslovom da privredni subjekt montiranjem sredstva više nema drugu alternativu već da ga na kraju njegovog veka korišćenja (ili u nekom drugom roku) demontira, premesti i obnovi mesto na kojem je bilo, što će izazvati troškove.*

2) Sledeći troškovi se ne uključuju u nabavnu vrednost (ili cenu koštanja) nekretnine, postrojenja i opreme:
   1. troškovi otvaranja novog pogona - *na primer, troškovi pripreme proizvodnje nisu sastavni deo troška nabavke sredstva sem ako nisu potrebni radi njegovog dovođenja u radno stanje. Sem toga početni poslovni gubici nastali pre nego što je sredstvo postiglo planirani kapacitet priznaju se kao rashod*;
   2. troškovi uvođenja novog proizvoda ili usluge (uključujući troškove reklamiranja i promotivnih aktivnosti) - *na primer, na liniji za flaširanje sokova preduzeće planira da započne flaširanje novog soka. U tu svrhu investira u novi dizajn ambalaže i troškove reklamiranja*,
   3. troškovi vođenja poslova na novoj lokaciji ili sa novom grupom kupaca (uključujući troškove obuke osoblja) - *na primer, preduzeće preseljava mašine na novu lokaciju, što uslovljava dodatne troškove za obuku novozaposlenih radnika, kao i dodatne troškove za boravak rukovodilaca na novoj lokaciji (smeštaj u hotelu, troškove prevoza)*; i
   4. administrativne i druge troškove - *administrativni i drugi opšti troškovi se ne uključuju u troškove nabavke sredstva, osim ako se mogu direktno pripisati njegovoj nabavci ili dovođenju u radno stanje*.
3) *Standard* konstatuje da pre izgradnje sredstva, ili u toku njegove izgradnje, ili toku njegovog razvoja, privredni subjekt može sprovesti aktivnosti koje nisu neophodne za dovođenje sredstva na mesto i u stanje, koje mu omogućava funkcionisanje na način kako to očekuje rukovodstvo privrednog subjekta. *Na primer, preduzeće može davati u zakup deo zemljišta tokom gradnje nekog objekta na tom zemljištu*. S obzirom da ove uzgredne aktivnosti nisu neophodne za izgradnju i dovođenje sredstva na mesto i u stanje koje mu omogućava da funkcioniše na način kako to očekuje rukovodstvo privrednog subjekta, prihodi i s njima povezani rashodi priznaju se kao prihodi i rashodi tekućeg perioda, tj. ne kapitalizuju se.

2. Trošak proizvodnje (izgradnje) nekretnine, postrojenja ili opreme

1) Trošak nabavke (izgradnje, proizvodnje) sredstva u sopstvenoj režiji utvrđuje se na istim načelima kao i kod kupljenog sredstva.
2) Ako je sredstvo proizvedeno u redovnoj proizvodnji proizvoda za prodaju, njegov trošak je, najčešće, jednak:

- trošku proizvodnje sredstava namenjenih za prodaju, tj. ceni koštanja (kako to reguliše na primer *MRS 2 Zalihe*),
- plus svi troškovi neophodni da se sredstvo dovede u radno stanje (na primer, troškovi instalisanja i montaže).

U cenu koštanja ne uključuju se interni profiti.

3) U direktne troškove spadaju troškovi materijala za izradu, plata za izradu i slični troškovi koji mogu direktno da se uključe u cenu koštanja.
   Indirektne troškove proizvodnje čine troškovi amortizacije, električne energije, osiguranja i sl.
   Prekomerno trošenje materijala, rada i drugih resursa ne uključuju se u trošak nabavke sredstva.
4) Postupanja sa indirektnim troškovima mogu biti sledeća:
   1. zanemarivanje indirektnih troškova proizvodnje, tj. vrednovanje sredstava samo po direktnim troškovima, što bi dovelo do nerealno niske cene koštanja (ovakvo postupanje ne bi bilo u skladu sa *MRS 2 Zalihe*);
   2. uključivanje srazmernog dela ukupnih indirektnih troškova (ova metoda se najčešće koristi u praksi i u skladu je sa *MRS 2 Zalihe*); i
   3. uključivanje dodatnih troškova, što podrazumeva uključivanje samo varijabilnih indirektnih troškova koji su nastali u toku izgradnje sopstvenog sredstva, jer fiksni troškovi bi se pojavili bez obzira na izgradnju sredstva (ovakvo postupanje ne bi bilo u skladu sa *MRS 2 Zalihe*).
5) S obzirom da su u delokrug *Standarda* uključene i plodonosne biljke (kao što su plantaže voća i vinogradi) *Standardom* je propisano da se one obračunavaju na isti način kao stavke nekretnina, postrojenja i opreme izgrađene u vlastitoj režiji pre dopremanja na mesto i dovodenja u stanje neophodno za primenu na način koji je utvrdilo rukovodstvo preduzeća. U skladu sa tim, pojam "izgradnja" koji se koristi u *Standardu* tumači se i u smislu koji obuhvata aktivnosti neophodne za uzgoj plodonosnih biljaka pre nego što se nađu na mestu i u stanju potrebnom kako bi se koristile u skladu sa namerama rukovodstva preduzeća.

4.2. Određivanje visine troška nabavke (16.23. - 16.28.)

Standard daje posebne smernice za utvrđivanje visine troška nabavke nekretnina, postrojenja ili opreme u slučaju:

- odloženog plaćanja obaveze po osnovu kupovine sredstva,
- sticanju sredstva razmenom za druga sredstva,
- sticanju sredstva putem finansijskog lizinga i
- sticanju sredstva uz državno dodeljivanje.

1. Trošak nabavke sredstva (nekretnine, postrojenja ili opreme) u slučaju odloženog plaćanja obaveze po osnovu njegove kupovine

1) Trošak nabavke (nabavna vrednost ili cena koštanja) sredstva (nekretnine, postrojenja ili opreme) jednak je ceni koja bi se na datum njegovog priznanja platila da je ono kupljeno za gotovinu. Ovakvo postupanje važi i u slučaju da plaćanje obaveze po osnovu kupovine sredstva ima karakteristiku odloženog plaćanja - odloženog preko uobičajenih rokova plaćanja. U tom slučaju razlika između iznosa koji bi se platio da je u pitanju bila kupovina za gotovinu i stvarnog iznosa ukupnih plaćanja priznaje se kao rashod kamata tokom trajanja perioda odloženog plaćanja, sem ako u skladu sa *MRS 23 Troškovi pozajmljivanja* te troškove treba kapitalizovati, tj. uključiti u nabavnu vrednost sredstva.

2. Trošak nabavke sredstva (nekretnine, postrojenja ili opreme) nabavljenog razmenom za druga sredstva

1) Sredstvo (nekretnina, postrojenje ili oprema) se može nabaviti razmenom za drugo ili više drugih nemonetarnih sredstava (nekretninu, postrojenje, opremu, ili neko drugo nemonetarno sredstvo). Sem toga pri razmeni privredni subjekt može uz sredstvo dati ili primiti određeni iznos gotovine.
2) *Standard* pruža smernice za određivanje vrednosti po kojoj se vrednuje sredstvo koje se dobija u razmeni za drugo nemonetarno sredstvo, s tim što on navodi da se te smernice, naravno uz odgovarajuće prilagođavanje, koriste i za ostale oblike razmene sredstava u kojima se stiče neka nekretnina, postrojenje ili oprema:
   1. stečeno sredstvo se vrednuje po njegovoj fer vrednosti, osim:
      - kada transakcija razmene nema komercijalnu suštinu ili
      - kada se ne može pouzdano utvrditi fer vrednost ni primljenog ni datog sredstva;
   2. ako se stečeno sredstvo ne može vrednovati po fer vrednosti njegova nabavna vrednost će biti jednaka knjigovodstvenoj vrednosti datog sredstva.

   Ako privredni subjekt može pouzdano da utvrdi fer vrednost bilo primljenog ili datog sredstva onda se fer vrednost datog sredstva koristi za merenje nabavne vrednosti primljenog sredstva, osim kada je fer vrednost primljenog sredstva očiglednija.

   Fer vrednost sredstva za koje ne postoje uporedive tržišne transakcije pouzdano je utvrđena ako:
   - varijacija stepena pouzdanosti procene njegove fer vrednosti nije značajna za to sredstvo ili

- ako raspon verovatnoća različitih procena može biti razumno procenjen i korišćen u proceni fer vrednosti.

3) Pri računovodstvenom obuhvatanju ove transakcije privredni subjekt postupa na sledeći način:
   1. obračunava amortizaciju za dato sredstvo za period od početka poslovne godine do dana razmene,
   2. određuje fer vrednost datog i primljenog sredstva - osnova za dalji obračun je fer vrednost datog sredstva osim ako je fer vrednost primljenog sredstva očiglednija;
   3. zatim se sprovodi isknjižavanje starog sredstva i uknjižavanje dobijenog:
      1/ ako je fer vrednost datog sredstva osnova za dalji obračun uknjižava se dobijeno sredstvo po fer vrednosti datog sredstva, s tim da se ona uvećava za sve doplate koje su učinjene od strane privrednog subjekta ili se umanjuje za sva primanja koja su uz sredstvo dobijena; dato sredstvo se isknjižava i pri tome se iskazuje dobitak ili gubitak iz ostvarene transakcije - dobitak ili gubitak se iskazuju u visini razlike između knjigovodstvene vrednosti datog sredstva i njegove fer vrednosti;
      2/ ako je fer vrednost primljenog sredstva osnova za dalji obračun (jer je ta fer vrednost očiglednija) uknjižava se dobijeno sredstvo po svojoj fer vrednosti; isknjižava se dato sredstvo po svojoj knjigovodstvenoj vrednosti, uz knjiženje svih datih ili primljenih doplata, pri čemu se iskazuje dobitak ili gubitak iz ostvarene transakcije - dobitak ili gubitak se iskazuju u visini razlike između fer vrednosti dobijenog sredstva sa jedne strane i knjigovodstvene vrednosti datog sredstva uvećane za sve date doplate ili umanjene za sve primljene doplate.

3. Trošak nabavke sredstva (nekretnine, postrojenja ili opreme) na osnovu finansijskog lizinga

Trošak nabavke sredstva koje je zakupac pribavio prema ugovoru o finansijskom lizingu utvrđuje se korišćenjem principa postavljenih u *MSFI 16 Lizing.*

4. Trošak nabavke sredstva (nekretnine, postrojenja ili opreme) nabavljenih uz državno dodeljivanje

U slučaju da se sredstva nabavljaju uz pomoć državnog dodeljivanja ona se prema *MRS 20 Računovodstveno obuhvatanje državnih dodeljivanja i obelodanjivanje državne pomoći* mogu vrednovati na dva načina:

- po nabavnoj vrednosti uz iskazivanje vrednosti državnog dodeljivanja na računu pasivnog vremenskog razgraničenja (prvi dopušteni postupak iz *MRS 20)* ili
- po nabavnoj vrednosti umanjenoj za iznos dodeljenog državnog dodeljivanja (drugi dopušteni postupak iz *MRS 20)*.

5. Priznavanje naknadnih troškova (16.12. - 16.14.)

1) Tokom korišćenja sredstava nastaju dodatni troškovi u vezi sa njima. Neki od tih troškova nastaju zbog održavanja sredstava i njihovih popravki, jer se ona korišćenjem troše, habaju, kvare (obim radova može biti manji ili veći), dok drugi troškovi nastaju zbog njihovog poboljšanja (povećanja kapaciteta, produženja njihovog veka korišćenja, povećanja kvaliteta proizvoda koji se na njima izrađuju i sl.).
2) Na priznavanje naknadnih trošaka primenjuju se kriterijumi iz paragrafa 7. *Standarda*. Kao što smo već rekli radi se o sledeća dva uslova (kriterijuma):
   1. da je verovatno da će buduće ekonomske koristi povezane sa sredstvom priticati u privredni subjekt i
   2. da se trošak nabavke sredstva može pouzdano utvrditi.

   Ovi uslovi primenjeni na naknadne troškove u vezi sa sredstvima bi bili:
   1. da je verovatno da će buduće ekonomske koristi povezane sa naknadnim izdatkom priticati u privredni subjekt i
   2. da se taj dodatni trošak može pouzdano utvrditi.

   Uzimajući u obzir navedene uslove (kriterijume) ti naknadni troškovi imaju dvojaki tretman:
   1. tretiraju se kao trošak perioda (tj. kao rashod) ili
   2. se kapitalizuju, tj. uključuju u knjigovodstvenu vrednost sredstva.

   1. **Tretiranje naknadnih troškova kao troška perioda u kojem nastaju** - izdaci za svakodnevne popravke ili održavanje sredstava ne uključuju se u njegovu knjigovodstvenu vrednost već se priznaju kao rashod perioda u kojem nastaju. Uglavnom se radi o troškovima rada, potrošnog materijala i sitnih rezervnih delova. Razlog za takvo postupanje sa tim troškovima leži u činjenici da se njima obnavljaju a ne povećavaju izvorno procenjene ekonomske koristi od njih;
   2. **Kapitalizovanje naknadnih troškova** - ukoliko ispunjavaju uslove iz paragrafa 7. *Standarda* u knjigovodstvenu vrednost sredstva (nekretnine, postrojenja ili opreme) se mogu uključiti troškovi nastali u vezi sa tim sredstvom ako se radi o troškovima za:
      1/ dogradnju sredstva,

2/ zamenu njegovog dela, osim ako nije u pitanju pojedinačna zamena sitnijih delova u okviru svakodnevnog održavanja ili
3/ generalni pregled sredstava i generalni remont sredstva.

Standard daje smernice za računovodstveno obuhvatanje zamene delova i troškova za generalni pregled sredstva.

1. Zamena delova nekog sredstva (nekretnine, postrojenja ili opreme)

1) Delovi nekog sredstva (bilo da je u pitanju nekretnina, postrojenje ili oprema) se mogu menjati:
   1. u kraćim redovnim vremenskim intervalima - *na primer, svake godine se vrši remont u termoelektranama*,
   2. u dužim vremenskim intervalima - *na primer, u ciglarskoj proizvodnji obloge peći se menjaju svakih 10 godina*, ili
   3. ne mora biti u pitanju zamena koja se periodično ponavlja - *na primer, zamena radijatora u zgradi, ili postavljanje novih pregradnih zidova*.
2) Dakle, ako nije u pitanju pojedinačna zamena sitnijih delova u okviru svakodnevnog održavanja sredstva, zamena dela sredstva se kada su ispunjeni uslovi za priznavanje priznaje kao povećanje knjigovodstvene vrednosti sredstva, s tim da se istovremeno isknjižava knjigovodstvena vrednost delova koji su zamenjeni. Za ovo isknjižavanje primenjuju se odredbe iz paragrafa 67-72 *Standarda*. Naime, isknjižavanje zamenjenog dela se vrši čak i kad zamenjeni deo nije odvojeno amortizovan - ako je odvojeno amortizovan to znači i da je tretiran kao posebno sredstvo i da je poznata njegova knjigovodstvena vrednost.
   Ako zamenjeni deo nije tretiran kao posebno sredstvo privredni subjekt utvrđuje njegovu vrednost. Ako privredni subjekt nema prikladnu osnovu za navedeno on može koristiti nastali trošak zamene kao indikator o tome koliki su bili troškovi zamenjenog dela u vreme nabavke ili izgradnje sredstva.

2. Kapitalizovanje troškova generalnog pregleda sredstva

1) Tokom korišćenja pojedinih vrsta sredstava neophodno je vršiti redovne detaljne kontrole s ciljem utvrđivanja eventualnih nedostataka. Te kontrole se vrše bez obzira da li je ili nije na sredstvima izvršena zamena određenih delova. Troškovi ovakvih kontrola (ako ispunjavaju uslove za priznavanje iz paragrafa 7. *Standarda*) priznaju se kao povećanje knjigovodstvene vrednosti sredstva i računovodstveno se obuhvataju isto kao i zamena dela sredstva. Naime, knjigovodstvena vrednost sredstva se povećava za vrednost troškova generalnog pregleda a umanjuje za svaki preostali (neamortizovan) deo troškova prethodne generalne kontrole (koji se dakle isknjižava).

2) Isknjižavanje iz knjigovodstvene vrednosti neamortizovanog dela prethodne generalne kontrole radi se čak i kada ona prethodno nije rađena. Na primer, na dan vršenja prve generalne kontrole treba uvećati knjigovodstvenu vrednost sredstva za nastale troškove te prve kontrole i umanjiti knjigovodstveni iznos sredstva za neamortizovani deo generalne kontrole. Kao indikator za utvrđivanje iznosa neamortizovanog dela generalne kontrole mogu se koristiti troškovi sadašnje kontrole u momentu kada je stavka nabavljena ili izgrađena.

3. Troškovi dogradnje sredstva (nekretnine, postrojenja ili opreme)

Troškovi nastali zbog dogradnje ili rekonstrukcije sredstava (nekretnine, postrojenja ili opreme) se kapitalizuju jer dovode do povećanja njihove proizvodne sposobnosti. Ti izdaci nastaju zbog:

- modifikacija sredstava kojima se produžava vek upotrebe (uključujući i povećanje kapaciteta),
- dogradnje delova kojima se postiže znatno unapređenje kvaliteta proizvodnje i
- usvajanja novih proizvodnih procesa koji omogućavaju znatno smanjenje prethodno procenjenih proizvodnih troškova.

6. Vrednovanje nekretnina, postrojenja i opreme nakon početnog priznavanja (16.29.)

1) Za vrednovanje nekretnina, postrojenja i opreme nakon njihovog početnog priznavanja *Standard* je razradio dva postupka:
   1. ***model troška nabavke*** - naknadno vrednovanje se primarno zasniva na korišćenju troška nabavke sredstva (nabavne vrednosti ili cene koštanja) i
   2. ***model revalorizacije*** - naknadno vrednovanje se vrši po fer vrednosti sredstva.
2) Privredni subjekt može paralelno, ali naravno za različite grupe sredstava, koristiti i *model troška nabavke* i *model revalorizacije*. Na primer, za zemljište i građevinske objekte može koristiti *model revalorizacije*, a za postrojenja i opremu *model troška nabavke*.

6.1. Primena *modela troška nabavke* za naknadno vrednovanje nekretnina, postrojenja i opreme (16.30. i 16.43. - 16.62.)

1) Prema *modelu troška nabavke* nakon početnog priznavanja nekog sredstva kao nekretnine, postrojenja ili opreme ono se vrednuje po svom trošku nabavke umanjenom za ispravku vrednosti (akumuliranu amortizaciju) i gubitke zbog obezvređenja. U nastavku ćemo detaljno prikazati obračun amortizacije, dok obračun obezvređenja detaljnije obrađujemo u okviru *MRS 36 Obezvređenje sredstava*.
2) Korišćenje većine sredstava u obliku nekretnina, postrojenja i opreme dovodi do njihovog trošenja. Iznos koji se amortizuje (osnovica za obračun amortizacije) nekog sredstva u obliku nekretnine, postrojenja ili oprema raspoređuje se redovno na obračunske periode tokom njegovog veka upotrebe. Navedeno trošenje dovodi do smanjenja knjigovodstvene vrednosti sredstava (sadašnje vrednosti) i nastanka rashoda - iznos amortizacije nekog sredstva priznaje se kao rashod. U slučaju da se ekonomske koristi od sredstva ugrađuju u neko drugo sredstvo (odnosno sredstvo se koristi za stvaranje nekog drugog sredstva privrednog subjekta), deo amortizacije sredstva se nakon odgovarajućih obračunavanja uključuje u trošak nabavke (cenu koštanja) tog sredstva koje se stvara (što u zavisnosti od vrste sredstva reguliše relevantni Standard, na primer, *MRS 2 Zalihe* ako je u pitanju proizvodnja zaliha ili *MRS 38 Nematerijalna ulaganja* ako je u pitanju stvaranje nekog nematerijalnog ulaganja). *Standard* dopušta mogućnost da se taj deo amortizacije (koji se uključuje u vrednost drugih sredstava) ne iskazuje kao rashod tekućeg perioda. Dakle, umesto knjiženja troškova amortizacije zadužilo bi se sredstvo u čiju se vrednost uključuje iznos amortizacije. Razlog za ovakvu mogućnost koju predviđa *Standard* leži u činjenici da *MRS 18 Prihodi* prilikom obrazlaganja vrsta prihoda nije predvideo postojanje prihoda po osnovu aktiviranja sopstvenih učinaka ili usluga (ovo šire obrazlažemo u okviru tog *Standarda*).
3) Za obračunavanje amortizacije treba:
    1. odrediti da li se sredstvo amortizuje ili ne, i ako se amortizuje da li se za neki njegov deo amortizacija posebno obračunava,
    2. odrediti tehniku za obračun amortizacije - pojedinačni ili grupni obračun amortizacije,
    3. odrediti kada započinje obračun amortizacije sredstva i kada se završava,
    4. odrediti osnovicu za obračun amortizacije (pri tome treba odrediti nabavnu vrednost /trošak nabavke sredstva/, sadašnju vrednost i procenjeni ostatak vrednosti sredstva),

5. odrediti vek upotrebe sredstva i preostali vek upotrebe sredstva u privrednom subjektu i
6. izabrati metodu za obračun amortizacije.

1) Određivanje da li se sredstvo amortizuje ili ne i ako se amortizuje da li se za neki njegov deo amortizacija posebno obračunava

1) *Standard* ne navodi neku konkretnu vrstu sredstava za koju se ne vrši obračun amortizacije. Generalno za sredstva koja se korišćenjem ne troše ne obračunava se amortizacija. Primer takvih sredstava mogu biti: umetnička dela i zemljište. Ali *Standard* na primeru zemljišta navodi tri situacije u kojima se vrši obračun njegove amortizacije:
   1/ ako su u pitanju kamenolomi gde zemljište ima ograničeni vek trajanja - vek amortizovanja zemljišta zasniva se na procenjenom vremenu rada kamenoloma;
   2/ ako nabavna vrednost zemljišta sadrži i troškove demontaže, uklanjanja i restauracije područja, obračunava se njegova amortizacija, s tim da je osnovica za obračun amortizacije iznos navedenih troškova - on se amortizuje u periodu u kojem se stiču koristi od navedenog ulaganja;
   3/ ako zemljište i pored pravilnog korišćenja može imati ograničen vek upotrebe, ono se amortizuje dinamikom koja odražava koristi koje se od njega očekuju - *na primer, zemljište treba periodično kalcifikovati; troškovi kalcifikacije se mogu uključiti u nabavnu vrednost zemljišta i za to ulaganje se obračunava amortizacija po stopi koja se zasniva na dužini perioda između dve kalcifikacije*.
2) *Standard* **zahteva** da se obračun amortizacije radi odvojeno za svaki deo nekog sredstva (nekretnine, postrojenja ili opreme) čije je učešće u nabavnoj vrednosti (ili ceni koštanja) sredstva značajno - *na primer, čest je slučaj da karoserija autobusa može da se koristi duže od njegovog motora i da u proseku ona može da traje koliko i dva motora, tj. da se na polovini njenog veka upotrebe zameni motor. U ovom slučaju neophodno bi bilo obračunavati amortizaciju posebno za motor, a posebno za karoseriju, tj. za ostatak autobusa.*
   Standard ne kvantifikuje koje (tj. koliko) učešće u ukupnoj nabavnoj vrednosti (ceni koštanja) se smatra značajnim. Zbog toga to privredni subjekt treba da odredi svojom računovodstvenom politikom. To može biti i 20 i 30% od ukupne vrednosti sredstva - naime, s obzirom da se u paragrafu 45. *Standarda* konstatuje da u okviru nekog sredstva mogu biti dva ili više značajnih delova, očito je da prag značajnosti nije 51 i više procenata od ukupne vrednosti sredstva.

Shodno navedenom, ako privredni subjekt stekne nekretninu, postrojenje ili opremu koja je predmet izdavanja kroz operativni lizing (gde je privredni subjekt zakupodavac) on može odrediti da odvojeno amortizuje iznose koji su iskazani u vrednosti tog sredstva koji je pripisiv povoljnim ili nepovoljnim uslovima izdavanja u odnosu na tržišne uslove – *na primer, privredni subjekt izdaje u operativni lizing bager koji radi u uslovima koji su dosta nepovoljniji od uobičajenih uslova za rad takve vrste bagera (radi na primer u kamenolomu sa izrazito tvrdim kamenom, što značajno utiče na skraćenje veka trajanja hidraulike bagera). U tom slučaju privredni subjekt kao zakupodavac može odlučiti da taj deo bagera otpisuje po stopi koja je veća u odnosu na uobičajenu stopu otpisa.*

Ako se za potrebe obračuna amortizacije nekog sredstva posebno prati neki njegov značajan deo, ostali njegovi delovi koji nisu pojedinačno značajni zajedno se tretiraju kao preostali drugi deo sredstva.

Primer 10:

Preduzeće je kupilo novu zgradu po ceni od 10.000.000,00 din. Zgrada je sa sopstvenim etažnim grejanjem. Procenjeni vek trajanja zgrade je 70 godina, a kotla za etažno grejanje je 10 godina. Kotao je takve konstrukcije da se zamenom vitalnih delova može ponovo koristiti sledećih 10 godina. Prilikom kupovine zgrade kotao nije iskazan kao posebno sredstvo.

S obzirom da:

- *je vek trajanja kotla različit od veka trajanja zgrade,*
- *da će tokom veka trajanja zgrade biti neophodno vršiti remontovanje kotla na kraju njegovog veka trajanja (zamena svih vitalnih delova) i*
- *da je vrednost kotla značajna preduzeće se odlučuje da obračun amortizacije vrši posebno za kotao i posebno za preostali deo zgrade.*

U tom smislu preduzeće procenjuje vrednost po kojoj će obračunavati amortizaciju za kotao i odlučuje se zbog navedenih pretpostavki da ga vrednuje po procenjenim troškovima remonta. Vek amortizovanja kotla će biti period do njegovog remontovanja.

Ako su procenjeni troškovi remonta 500.000,00 din, nabavna vrednost ostalog dela zgrade će biti 9.500.000,00 din, a kotla 500.000,00 din.

Kada za 10 godina nastanu izdaci za remont kotla, preduzeće će izvršiti njihovo kapitalizovanje (uključiće ih u knjigovodstvenu vrednost zgrade) i taj iznos će amortizovati tokom narednog perioda korišćenja kotla.

3) Ako privredni subjekt ima različita očekivanja od delova sredstva koja ne čine njegove značajne delove (za koje posebno obračunava amortizaciju) za obračun njihove amortizacije koristi prosečnu amortizacionu stopu - *na primer, preduzeće posebno obračunava amortizaciju za motor a posebno za karoseriju autobusa. U okviru karoserije neki njeni delovi imaju kraći a neki*

duži vek upotrebe: recimo, sedišta imaju kraći vek upotrebe od ostatka karoserije. Međutim, s obzirom da se u odnosu na ukupnu nabavnu vrednost autobusa ne radi o vrednosno značajnom delu, za celu karoseriju primeniće prosečnu ponderisanu stopu za obračun njene amortizacije.

4) Ako u okviru nekog sredstva dva ili više njegovih značajnih delova imaju isti vek upotrebe i ako se za njih primenjuje ista metoda za obračun amortizacije, mogu se za potrebe obračuna amortizacije obračunski tretirati kao jedan deo.
5) Kada je u pitanju deo sredstva čija vrednost nije značajna u odnosu na ukupnu vrednost sredstva od privrednog subjekta se ne zahteva da obračun amortizacije radi odvojeno za takav deo, ali mu se ostavlja mogućnost da to ako želi i uradi.
6) Zemljište i zgrade koje se nalaze na tom zemljištu tretiraju se kao zasebna sredstva.

2) Određivanje tehnike za obračun amortizacije

Sem za alat i inventar *Standard* zahteva da se za ostala osnovna sredstva koja su u njegovom delokrugu vrši pojedinačni obračun amortizacije. Potreba primene pojedinačnog obračuna amortizacije proizlazi iz zahteva *Standarda* da se za svako sredstvo ponaosob utvrđuje procenjeni vek upotrebe - što obrazlažemo u okviru tačke 4).

3) Određivanje kada se započinje sa obračunom amortizacije i kada se sa njim prestaje

1) Sa obračunom amortizacije se započinje kada je sredstvo raspoloživo za korišćenje, tj. kada je na lokaciji i u stanju koje je neophodno da ono funkcioniše na način na koji to očekuje rukovodstvo privrednog subjekta. Dakle, radi se o istom uslovu koji se koristi i za početno priznavanje sredstva.
   Standard ne precizira da li je to od prvog narednog dana od dana kada je sredstvo raspoloživo za korišćenje ili je to od prvog dana narednog meseca. Zbog jednostavnijeg obračuna računovođe se, uglavnom, opredeljuju da to bude od prvog dana narednog meseca. Ovakvo postupanje ne umanjuje kvalitet finansijskih izveštaja, s obzirom da se radi o sredstvima koja će se koristiti duži vremenski period - nekoliko dana više ili manje u obračunu amortizacije nisu materijalno značajni.
2) Sa obračunom amortizacije sredstva se prestaje kada je ispunjen bilo koji od sledećih uslova:

1. kada je sadašnja vrednost sredstva jednaka ili manja od njegovog ostatka vrednosti: sa obračunom amortizacije se staje čim se sadašnja vrednost spusti na iznos ostatka vrednosti; međutim, moguće je da u narednom obračunskom periodu poraste ostatak vrednosti sredstva i da on bude veći od njegove sadašnje vrednosti - to ne znači da treba vršiti storniranje obračunatog iznosa amortizacije kako bi se sadašnja vrednost dovela na nivo ostatka vrednosti; ako se u nekom od narednih obračunskih perioda ostatak vrednosti smanji ispod knjigovodstvene vrednosti sredstva nastavilo bi se sa obračunavanjem njegove amortizacije);
2. sredstvo je rashodovano ili prodato (sa obračunom amortizacije se prestaje danom rashodovanja ili prodaje sredstva ili se ona obračunava zaključno sa zadnjim danom meseca u kojem je sredstvo rashodovano ili prodato);
3. sredstvo se preklasifikuje u *stalno sredstvo koje se drži za prodaju* (sa obračunom amortizacije se prestaje danom njegove preklasifikacije ili se ona obračunava zaključno sa zadnjim danom meseca u kojem je sredstvo preklasifikovano);
4. sredstvo se ne koristi a za obračun njegove amortizacije primenjuje se funkcionalni metod obračuna amortizacije - kad se započne sa korišćenjem sredstva nastaviće se sa obračunavanjem njegove amortizacije.

Dakle, iz navedenog proizlazi da se za sredstvo obračunava amortizacija i kada se ono ne koristi, ako se za obračun njegove amortizacije ne primenjuje metoda funkcionalnog obračunavanja amortizacije i ako nije u pitanju *stalno sredstvo koje se drži za prodaju*. Razlog za ovakvo postupanje je u činjenici da dolazi makar do tehnološkog i komercijalnog zastarevanja sredstva.

Sa amortizacijom sredstva se ne prestaje ni ukoliko je njegova procenjena fer vrednost veća od njegove sadašnje vrednosti.

4) Osnovica za obračun amortizacije (amortizacioni iznos)

1) Nakon što je sredstvo nabavljeno osnovica za obračun njegove amortizacije se dobija oduzimanjem od njegovog troška nabavke (nabavne vrednosti) ostatka vrednosti (rezidualne vrednosti).
2) Podatak o procenjenom ostatku vrednosti je potreban pri svakom obračunavanju amortizacije. Provera iznosa ostatka vrednosti vrši se na svaki *datum bilansa* tokom veka upotrebe sredstva.
3) Procenjeni iznos ostatka vrednosti sredstva se ne koristi uvek kao odbitna stavka pri utvrđivanju njegove osnovice za obračun amortizacije. Ukoliko se radi o ostatku koji nije značajan, zanemaruje se pri obračunavanju

amortizacije sredstva. *Standard* ne kvantifikuje iznose koji bi se smatrali značajnim. Zbog brojnosti sredstava, da bi se smanjio posao procenjivanja ostatka vrednosti a da to ne utiče na kvalitet obračuna amortizacije, treba računovodstvenom politikom odrediti granicu, tj. "prag" značajnosti za ostatak vrednosti. Ta granica ("prag") najviše zavisi od veličine privrednog subjekta i vrednosti njegovih sredstava. Za većinu malih privrednih subjekata "prag" značajnosti u vreme izdavanja *Udžbenika* može biti na primer 10.000,00 din. U tom slučaju ostatak vrednosti se ne bi procenjivao za većinu sredstava jer je bez posebnog napora moguće za njih utvrditi da im je ostatak vrednosti (rezidualna vrednost) niži od prihvaćenog "praga" značajnosti za tu računovodstvenu kategoriju.

4) Kada je u pitanju osnovica za obračun amortizacije u praksi je česta zabuna oko toga da li je to nabavna vrednost umanjena za procenjeni ostatak vrednosti ili se radi o sadašnjoj vrednosti umanjenoj za procenjeni ostatak vrednosti. Osnovica može biti i jedna i druga vrednost zavisno od toga kako se za obračun amortizacije upotrebljava podatak o procenjenom preostalom veku upotrebe sredstva. Prikazaćemo to na sledećem primeru:

Primer 11:

Preduzeće kupuje opremu čija je nabavna vrednost 100.000,00 din. Procenjeni vek upotrebe sredstva je 4 godine, a ostatak vrednosti je beznačajan, pa neće biti uziman u obzir prilikom obračunavanja amortizacije. Za obračun amortizacije primenjivaće se metoda proprocionalnog obračunavanja amorti-zacije.
Na osnovu procenjenog veka upotrebe od 4 godine, godišnja amortizaciona stopa je 25%.
Obračun amortizacije po godinama bi bio:

Godina	Osnovica - nabavna vrednost	Stopa	Iznos amortizacije
1	2	3	(2 x 3)
I godina	100.000,00	25,00%	25.000,00
II godina	100.000,00	25,00%	25.000,00
III godina	100.000,00	25,00%	25.000,00
IV godina	100.000,00	25,00%	25.000,00
Ukupno		100,00%	100.000,00
Sadašnja vrednost nakon IV godine			0,00

U navedenom primeru osnovica za obračun amortizacije je bila nabavna vrednost sredstva (umanjena za njegov procenjeni ostatak vrednosti) i na takvu osnovicu primenjivana je godišnja amortizaciona stopa, tako što je osnovica množena sa stopom.

Obračun amortizacije u kojem osnovica ne bi bila nabavna vrednost sredstva umanjena za njegov procenjeni ostatak vrednosti, već **sadašnja vrednost sredstva umanjena za njegov procenjeni ostatak vrednosti**[5] bi mogao da izgleda:

Godina	Osnovica - sadašnja vrednost na početku godine za koju se obračunava amortizacija	Preostali vek upotrebe posmatran od početka godine za koju se obračunava amortizacija	Iznos amortizacije
1	2	3	(2 : 3)
I godina	100.000,00	4	25.000,00
II godina	75.000,00	3	25.000,00
III godina	50.000,00	2	25.000,00
IV godina	25.000,00	1	25.000,00
Ukupno			100.000,00
Sadašnja vrednost na kraju IV godine			0,00

Očito je da se dobija isti iznos amortizacije kao i kada je osnovica bila nabavna vrednost sredstva umanjena za njegov procenjeni ostatak vrednosti. Stoga je u praksi često pitanje zašto bi se koristio ovakav sa stanovišta dosadašnje računovodstvene prakse neuobičajen način obračuna amortizacije. Prednost ovakvog načina obračunavanja amortizacije moguće je uočiti tek kada se u obzir uzme situacija da se procenjeni preostali vek upotrebe sredstva može menjati (a samim tim menjala bi se i godišnja amortizaciona stopa).

Neka je u našem primeru u trećoj godini promenjena procena preostalog veka upotrebe sredstva sa preostale 2 godine njegove upotrebe na, recimo, 5 godina (dakle, procenjuje se da će se sredstvo upotrebljavati 3 godine duže od prvobitne procene). Zbog toga je od treće godine 20% godišnja amortizaciona stopa. Imajući u vidu ovu napomenu obračun amortizacije u kojem bi osnovica za taj obračun bila nabavna vrednost sredstva umanjena za njegov procenjeni ostatak vrednosti bi izgledao:

Godina	Osnovica - nabavna vrednost	Stopa	Iznos amortizacije
1	2	3	(2 x 3)
I godina	100.000,00	25,00%	25.000,00
II godina	100.000,00	25,00%	25.000,00
III godina	100.000,00	20,00%	20.000,00

[5]Još jednom napominjemo da u našem primeru nema procenjenog ostatka vrednosti.

Godina	Osnovica - nabavna vrednost	Stopa	Iznos amortizacije
1	2	3	(2 x 3)
IV godina	100.000,00	20,00%	20.000,00
Ukupno			90.000,00
V godina	100.000,00	20,00%	10.000,00
VI godina	100.000,00	20,00%	0,00
VII godina	100.000,00	20,00%	0,00
Ukupno			100.000,00
Sadašnja vrednost na kraju VII godine			0,00

Iz navedenog obračuna se vide problemi i nepravilnosti koji se u obračunu pojavljuju ako bi se i nakon promene procenjenog veka upotrebe sredstva kao osnovica za obračun koristila njegova nabavna vrednost umanjena za njegov procenjeni ostatak vrednosti: sredstvo bi već u petoj godini bilo otpisano, s tim da je i u toj godini priznati iznos amortizacije manji od proizvoda nabavne vrednosti (kao osnovice) i godišnje amortizacione stope.
Zbog toga ćemo prikazati ispravan obračun amortizacije u situaciji kada se tokom veka korišćenja sredstva menja procena njegovog veka upotrebe u privrednom subjektu. Obračun će se zasnivati na osnovici koju čini sadašnja vrednost[6] koju je sredstvo imalo na početku obračunskog perioda za koji se računa amortizacija:

Godina	Osnovica - sadašnja vrednost na početku godine za koju se obračunava amortizacija	Preostali vek upotrebe posmatran od početka godine za koju se obračunava amortizacija	Iznos amortizacije
1	2	3	(2 : 3)
I godina	100.000,00	4	25.000,00
II godina	75.000,00	3	25.000,00
III godina	50.000,00	5	10.000,00
IV godina	40.000,00	4	10.000,00
V godina	30.000,00	3	10.000,00
VI godina	20.000,00	2	10.000,00
VII godina	10.000,00	1	10.000,00
Ukupno			100.000,00
Sadašnja vrednost na kraju VII godine			0,00

Ukoliko privredni subjekt želi da amortizaciju obračunava tako da osnovicu množi sa novom godišnjom amortizacionom stopom obračun bi izgledao:

[6]umanjena za njegov procenjeni ostatak vrednosti

Godina	Osnovica - sadašnja vrednost na početku perioda u kojem je određena amortizaciona stopa	Stopa	Iznos amortizacije
1	2	3	(2 h 3)
I godina	100.000,00	25,00%	25.000,00
II godina	100.000,00	25,00%	25.000,00
III godina	50.000,00	20,00%	10.000,00
IV godina	50.000,00	20,00%	10.000,00
V godina	50.000,00	20,00%	10.000,00
VI godina	50.000,00	20,00%	10.000,00
VII godina	50.000,00	20,00%	10.000,00
Ukupno			100.000,00
Sadašnja vrednost na kraju VII godine			0,00

Iz navedenog obračuna se vidi da ukoliko privredni subjekt želi da osnovicu množi sa amortizacionom stopom ta osnovica treba da bude sadašnja vrednost sredstva[7] koju je ono imalo na početku obračunskog perioda kada je stopa određena. To važi i za iznos od 100.000,00 din. u prvoj godini, jer je u pitanju nabavna ali istovremeno i sadašnja vrednost na dan kada je sredstvo kupljeno i kada je po prvi put određena amortizaciona stopa.

Ukoliko privredni subjekt želi da amortizaciju obračunava tako da mu nabavna vrednost uvek bude osnovica za obračun amortizacije, tj. da nju množi sa novom godišnjom amortizacionom stopom obračun bi izgledao:

Godina	Osnovica – nabavna vrednost sredstva	Stopa	Iznos amortizacije
1	2	3	(2 x 3)
I godina	100.000,00	25,00	25.000,00
II godina	100.000,00	25,00	25.000,00
III godina	100.000,00	10,00	10.000,00
IV godina	100.000,00	10,00	10.000,00
V godina	100.000,00	10,00	10.000,00
VI godina	100.000,00	10,00	10.000,00
VII godina	100.000,00	10,00	10.000,00
Ukupno			100.000,00
Sadašnja vrednost na kraju VII godine			0,00

[7]umanjena za njegov procenjeni ostatak vrednosti

Godišnja amortizaciona stopa od 10% u trećoj i narednim godinama se ne računa na osnovu procenjenog preostalog veka upotrebe sredstva, već na sledeći način: prvo se izračunava tačan iznos amortizacije koji treba da se dobije u trećoj i narednim godinama (radi se o iznosu od 10.000,00 din. - ovaj iznos može da se izračuna na dva načina: ili da se sadašnja vrednost na početku treće godine /50.000,00 din./ podeli sa preostalim brojem godina /5 godina/ ili da se sadašnja vrednost na početku treće godine /50.000,00 din./ pomnoži sa godišnjom amortizacionom stopom od 20% /100 : 5 godina/); zatim bi se godišnji iznos amortizacije (10.000,00 din.) podelio sa nabavnom vrednošću sredstva (100.000,00 din.) čime bi se dobila godišnja amortizaciona stopa od 10%.

5) Vek upotrebe (korišćenja)

1) Trošenje sredstava sa stanovišta obračuna amortizacije nastaje njegovim:
   1. korišćenjem,
   2. tehnološkim zastarevanjem i
   3. fizičkim starenjem (i kada se sredstvo ne koristi ono može gubiti od svojih proizvodnih sposobnosti - na primer, korodira, gumeni delovi gube elastičnost, itd.).
2) Pri utvrđivanju veka upotrebe sredstva u privrednom subjektu uzimaju se u obzir sledeće činjenice:
   1. početna očekivana upotreba sredstva u privrednom subjektu,
   2. očekivano fizičko trošenje koje zavisi od proizvodnih faktora, kao što su broj smena u kojima će se sredstvo koristiti, program popravki i održavanja u privrednom subjektu i briga o održavanju sredstava dok se ne koristi (na primer, konzerviranje sredstava),
   3. tehničko starenje koje proističe iz promena ili poboljšanja proizvodnje ili zbog promene potražnje na tržištu za proizvodom ili uslugom za čije se stvaranje koristi sredstvo (smatra se da očekivana buduća smanjenja prodajne cene predmeta koji je proizveden korišćenjem sredstva može da nagovesti očekivanje tehničkog ili ekonomskog zastarevanje sredstva, što bi, pak, moglo da se odrazi kroz smanjenje budućih ekonomskih koristi sadržanih u sredstvu; i
   4. zakonska ili slična ograničenja u vezi sa korišćenjem sredstava, kao što je, na primer, datum isteka ugovora o finansijskom lizingu.

Procenjeni preostali vek upotrebe sredstva procenjuje se posmatrano od 01.01. godine za koju se vrši obračun amortizacije.
Određivanje preostalog veka upotrebe sredstva direktno utiče na godišnje amortizacione stope (ako se one koriste za utvrđivanje godišnjeg iznosa

amortizacije). One se utvrđuju na osnovu procenjenog preostalog veka upotrebe (korišćenja) sredstva u privrednom subjektu. Godišnja amortizaciona stopa se dobija iz sledećeg obrasca:

$$\text{Godišnja amortizaciona stopa} = \frac{100}{\text{procenjeni preostali vek upotrebe sredstva u godinama}}$$

4) *Standard* za određivanje procenjenog preostalog veka upotrebe sredstva ne postavlja zahteve da tu procenu radi nezavisni profesionalni procenjivač. Procena veka upotrebe sredstva je stvar prosuđivanja u privrednom subjektu zasnovanog na njegovom iskustvu sa sličnim sredstvima.
5) Vek upotrebe sredstva može biti kraći od njegovog ekonomskog veka trajanja u slučaju da se privredni subjekt odlučuje za njihovu češću zamenu (na primer, prodaje kamione nakon 5 godina), ili nakon što je po osnovu sredstva nadoknadio planirani deo ulaganja u njega. Vek upotrebe može biti kraći od prvobitno procenjenog i u slučaju da je došlo do tehnoloških promena ili promena na tržištu koje smanjuju vek upotrebe sredstva, ili redovno održavanje nije bilo adekvatno.
6) Preostali vek upotrebe nekog sredstva u obliku nekretnine, postrojenja i opreme treba u određenim vremenskim razmacima preispitivati (na primer, na svaki *datum bilansa*), pa ako se očekivanja znatno razlikuju od prethodnih procena, iznos amortizacije za tekući i buduće periode treba uskladiti. Vek upotrebe sredstva može biti duži od prvobitno procenjenog ako su urađeni značajni radovi na sredstvu kojima mu je produžen vek trajanja ili privredni subjekt nema materijalnih mogućnosti da izvrši zamenu sredstva.
   U skladu sa *MRS 8 Računovodstvene politike, promene računovodstvenih procena i greške* promena procenjenog veka upotrebe sredstva se ne smatra promenom računovodstvene politike, već promenom računovodstvene procene i primenjuje se prospektivno - za taj i buduće obračunske periode.
7) U vezi sa procenjenim vekom upotrebe sredstva veoma je značajno i sledeće pitanje: **da li se preostali vek upotrebe utvrđuje ponaosob za svako sredstvo** (i na osnovu toga da li svako sredstvo ima svoju stopu za obračun amortizacije), ili se to, kao što je do 31.12.2003. godine bila praksa, utvrđuje na nivou određenih grupa - *na primer, jedna stopa otpisa za sve kamione koje preduzeće poseduje, itd*.
   U paragrafu 50. *Standarda* navedeno je da se iznos koji se amortizuje alocira na sistematskoj osnovi u toku veka korišćenja sredstva. Očito je da je ovaj zahtev *Standarda* napisan u jednini i da stoga **privredni subjekt za svako svoje značajno sredstvo ponaosob procenjuje vek upotrebe, kako bi na osnovu njega odredio godišnju amortizacionu stopu za to sredstvo.** Da Standard insistira na preciznosti pri obračunavanju amortizacije može se zaključiti i iz zahteva paragrafi 43-48.

Standarda koji su posvećeni situacijama u kojima se i jedno konkretno sredstvo za potrebe obračuna amortizacije deli na dva ili više obračunskih delova.

Sledećim primerom ćemo potkrepiti tvrdnju da li se vek upotrebe utvrđuje ponaosob za svako značajno sredstvo:

Primer 12:

Preduzeće je kupilo dva potpuno ista kamiona. Jedina razlika je u karoseriji: jedan je kiper (služi za prevoz rastresitog materijala i koristiće ga u rudniku za prevoz jalovine) a drugi je sandučar (služiće za prevoz nameštaja, jer se preduzeće bavi prodajom nameštaja na malo).
Politika preduzeća u vezi sa korišćenjem vozila je da se koriste dok mogu da traju.
Zbog uslova u kojima će se koristiti kamioni: prvi se skoro nikada neće koristiti na asfaltu, uvek će biti maksimalno opterećen teretom, a drugi će prevoziti lagan teret (nameštaj), korišćenjem će se različito habati. Zbog toga će prvi kamion trajati znatno kraće od drugog, pa je normalno da njegova godišnja amortizaciona stopa bude veća od stope za drugi kamion[8].

Međutim, kada bi privredni subjekt pristupio doslednoj primeni ovakvog zahteva *Standarda* (da se za svako sredstvo ponaosob utvrđuje preostali vek upotrebe) nastao bi ogroman posao za privredne subjekte, procenitelje i računovodstva privrednih subjekata, jer je česta situacija da privredni subjekti imaju veliki broj sredstava, naročito kancelarijske opreme. Da bi se izbegao veliki posao, koji sa jedne strane košta, a sa druge strane dugo traje, pa može usporiti računovodstvo u sastavljanju finansijskih izveštaja i ne doprinosi puno povećanju kvaliteta finansijskih izveštaja, treba primeniti pravila "značajnosti" i "ekonomičnosti" pri izboru računovodstvene politike. Naime, prema *MRS 8 Računovodstvene politike, promene računovodstvenih procena i greške* primena neke računovodstvene politike utvrđene na osnovu Standarda ili Tumačenja nije obavezna ako je efekat njene primene beznačajan/nebitan na kvalitet finansijskih izveštaja.

[8]Radi ilustracije u kakvim teškim uslovima radi kamion u rudniku navešćemo zanimljiv događaj koji se stvarno desio: *Predstavnici ruske fabrike u kojoj je kamion proizveden obilazeći svoje kamione po svetu, kako bi u neposrednom kontaktu sa korisnicima čuli njihove primedbe i predloge, obišli su u rudniku i kamion iz našeg primera. Nakon obavljenog službenog dela razgovora, sa vozačem je nastavljen neformalan razgovor. S obzirom da ih je surovi predeo u rudniku i jaka zima koja je tada vladala podsetila na njihov Sibir, u kojem su se za tako teške poslove nekada angažovali robijaši, onako neupućeni u situaciju u okruženju u koje su došli, pitali su vozača: "A na koliko godina robije ste osuđeni?"*.

Prema tome, kod sredstava kao što je na primer kancelarijski nameštaj, koja su s jedne strane najbrojnija, a sa druge strane relativno malo učestvuju u ukupnoj vrednosti sredstava privrednog subjekta može se primeniti pravilo "značajnosti" pri izboru računovodstvene politike, tj. za njih se može utvrditi jedna prosečna godišnja amortizaciona stopa (bez obzira što u okviru njih ima sredstava koja će se duže ili kraće koristiti). Time se neće ugroziti kvalitet finansijskih izveštaja privrednog subjekta. Privredni subjekt određuje svojom računovodstvenom politikom za koje će se grupe sredstava primeniti pravilo da se godišnja amortizaciona stopa utvrđuje na nivou grupe, jer se ne radi o značajnim stavkama. Još jednom napominjemo da je preduslov za ovakvo postupanje da se posmatrano sa stanovišta ukupne vrednosti sredstava privrednog subjekta za koja se obračunava amortizacija ne radi o materijalno značajnim stavkama, tj. da je učešće ukupne knjigovodstvene vrednosti tih sredstava u ukupnoj knjigovodstvenoj vrednosti sredstava za koji se vrši obračun amortizacije relativno malo.

6) Metode amortizacije

1) *Standard* dozvoljava privrednim subjektima da za obračun amortizacije koriste sledeće metode:
   1. *metodu proporcionalnog (linearnog) otpisivanja*,
   2. *metodu degresivnog otpisivanja* i
   3. *metodu funkcionalnog otpisivanja*.
2) *Standard* ne dozvoljava primenu metode amortizacije koja bi se zasnivala na prihodu ostvarenom od aktivnosti za koju se koristi sredstvo. Naime, prihod ostvaren od aktivnosti za koju se koristi sredstvo ne mora da odražava trošenje koristi sadržanih u sredstvu. Jer, na prihode utiču brojni ulazni faktori i procesi, prodajne aktivnosti i promene prodatih kolicina i cena. Na deo prihoda može da utiče inflacija koja ni na koji način nije povezana sa trošenjem sredstva za koji se obračunava amortizacija.
3) Izbor metode vrši sam privredni subjekt, s tim da korišćena metoda za obračun amortizacije nekog sredstva treba da odgovara obimu ekonomskih koristi koje se dobijaju od sredstva. U slučaju da se to ne može realno utvrditi, što je najčešće slučaj, primenjuje se *metoda proporcionalnog* ili *metoda degresivnog otpisivanja*.
4) *Standard* ne zahteva da se za sva sredstva za koja se amortizacija obračunava primenjuje isti metod za obračun amortizacije - na primer, za jednu mašinu se može primeniti *metoda proporcionalnog otpisivanja*, za drugu *metoda degresivnog otpisivanja* a za treću *metoda funkcionalnog otpisivanja*. Treba izabrati onu metodu čijom bi se primenom obezbedio najrealniji obračun amortizacije.

5) Metode amortizacije koje se primenjuju treba preispitivati u redovnim vremenskim razmacima i ako postoji znatna promena očekivanog obima ekonomskih koristi od sredstava, treba metodu promeniti kako bi realnije odražavala očekivne promene obima ekonomskih koristi. Na primer, ako se na mašinu ugradi brojač proizvedenih komada postoji opravdanje da se sa *metode proporcionalnog otpisivanja* pređe na *metodu funkcionalnog otpisivanja.* Ako je takva promena metode amortizacije nužna, **treba je obračunati kao promenu računovodstvene procene**, a iznos amortizacije za tekući i buduće obračunske periode treba uskladiti (dakle, ne bi se vršilo nikakvo retroaktivno prilagođavanje).

6.2. Primena *modela revalorizacije* za naknadno vrednovanje nekretnina, postrojenja i opreme (16.31. - 16.42.)

1) Prema *modelu revalorizacije* nakon početnog priznavanja sredstva (u obliku nekretnine, postrojenja ili opreme) se na *datum bilansa* vrednuju po svojoj fer vrednosti utvrđenoj na taj *datum bilansa*. Ako mu je fer vrednost utvrđena na neki raniji datum vrednuje se u visini te fer vrednosti umanjenoj za obračunatu amortizaciju (od datuma revalorizacije do *datuma bilansa*) i obračunate gubitke zbog obezvređenja (od datuma revalorizacije do datuma bilansa). Uslov da se za neko sredstvo može primeniti *model revalorizacije* je da se njegova fer vrednost može pouzdano utvrditi.
2) Razlozi za primenu *modela revalorizacije* za vrednovanje nekretnine, postrojenja i oprema nakon početnog priznavanja mogu da budu:
   1. značajno opadanje vrednosti nacionalne valute;
   2. promene na tržištu nekretnina, postrojenja i opreme koje mogu da dovedu do značajnih razlika između sadašnje vrednosti sredstava i njihove fer vrednosti. Navešćemo nekoliko primera:
      - kod kompjuterske opreme po pojavljivanju nekog novog uređaja, na primer skenera, cene su mnogo veće nego posle godinu ili dve. Može se desiti da i sadašnja knjigovodstvena vrednost skenera starog dve godine bude znatno iznad tržišne vrednosti novog i tehnički još boljeg skenera;
      - privredni subjekt ima zemljište na periferiji grada. Kako se grad širi tako rastu i cene zemljišta.
3) Fer vrednost sredstva u obliku postrojenja i opreme obično je njegova tržišna vrednost utvrđena procenom. Kada su u pitanju postrojenja i oprema *Standard* ne pruža smernice ko treba da vrši procenu njihovih fer vrednosti.

4) Kada zbog specifične prirode nekog sredstva u obliku nekretnine, postrojenja ili opreme ne postoji tržišni dokaz njegove fer vrednosti ili se takvo sredstvo retko prodaje, osim kao deo kontinuiranog poslovanja, privredni subjekt treba da proceni njegovu fer vrednost koristeći *metodu prinosne vrednosti* ili ga vrednuje po njegovom *amortizovanom trošku zamene*. Primeri sredstava za koja ne postoji tržišni dokaz njihove fer vrednosti mogu biti: veliki tržni centri, velike upravne zgrade, proizvodne hale u nerazvijenim područjima, postrojenja posebne namene, itd.
   Metoda prinosne vrednosti podrazumeva utvrđivanje priliva i odliva gotovine po osnovu sredstva tokom njegovog veka upotrebe u privrednom subjektu. Ova metoda je naročito pogodna za utvrđivanje fer vrednosti nekretnina koje se izdaju. Ako se ovom metodom utvrđuje fer vrednost na primer upravne zgrade privrednog subjekta, priliv gotovine bi se procenio u visini izdataka za zakup koji bi privredni subjekt imao ukoliko bi morao da iznajmi takvu zgradu (u *MRS 36 Obezvređenje sredstava* detaljnije smo obradili utvrđivanje prinosne vrednosti sredstva).
   Amortizovani trošak zamene se dobija kada se na procenjen trošak nabavke istovrsnog novog sredstva primeni procenjeni procenat ostatka vrednosti (neutrošene vrednosti) sredstva. Ova metoda se može primeniti kod sredstava kod kojih je moguće utvrditi nabavnu vrednost istovrsnog novog sredstva.
5) Revalorizacija se može raditi na bilo koji datum u toku obračunskog perioda. Revalorizaciju treba raditi dovoljno često da knjigovodstveni iznos ne bi značajnije odstupao od iznosa fer vrednosti na *datum bilansa*. *Standard* ne vrši kvantifikovanje "značajnijeg odstupanja", pa privredni subjekt treba sam da prosudi kada je vreme da vrši revalorizaciju. Ako se privredni subjekt opredelio za *model revalorizacije*, treba na *datum svakog bilansa* da vrši proveru da li su se stekli uslovi da revalorizuje sredstva. Ako je privredni subjekt revalorizaciju uradio na neki datum u toku obračunskog perioda, na kraju tog obračunskog perioda treba da obračuna amortizaciju za sredstva od dana revalorizacije do kraja obračunskog perioda i nakon toga treba da proveri da li dobijene knjigovodstvene vrednosti sredstava značajnije odstupaju od njihovih fer vrednosti koje bi se utvrdile na dan na koji sastavlja obračun, tj. na *datum bilansa*. Ako se pokaže da je u pitanju značajnije odstupanje uradio bi revalorizaciju i na *datum bilansa*.
6) Učestalost revalorizovanja zavisi od promene fer vrednosti sredstva (u obliku nekretnine, postrojenja ili opreme) koje se revalorizuje. Ako je ta promena dovela do znatnije razlike fer vrednosti u odnosu na njegovu knjigovodstvenu vrednost, treba uraditi revalorizaciju tog sredstva. Kao što smo rekli, *Standard* ne daje smernice do kog nivoa razlikovanja navedene dve vrednosti ne treba raditi revalorizaciju.

Kod pojedinih sredstava promene mogu biti intenzivnije i češće u odnosu na neka druga sredstva. Kod sredstava gde su te promene ređe i manjeg intenziteta i kada nema inflacije dovoljno bi bilo revalorizaciju raditi svake treće, četvrte ili pete godine.

Standard ne daje smernice da li se, ako se primenjuje *model revalorizacije*, vrši revalorizacija sredstva na dan njegovog rashodovanja ili prodaje, što znači da i ne zabranjuje vršenje te revalorizacije.

7) Kada se neko sredstvo (u obliku nekretnine, postrojenja ili opreme) revalorizuje, treba revalorizovati celokupnu revalorizacionu grupu kojoj to sredstvo pripada. To se radi da bi se izbeglo da se u finansijskim izveštajima u okviru jedne revalorizacione grupe nađu sredstva revalorizovana na različite datume.

Revalorizacione grupe objedinjuju sredstva slične vrste, slične upotrebe u poslovanju privrednog subjekta i sredstva čije se tržišne cene slično menjaju. *Standard* daje sledeći primer za te grupe:

- zemljište,
- zemljište i zgrade (*napomena: ako se privredni subjekt opredeli za ovu revalorizacionu grupu ne može imati revalorizacionu grupu zemljište*),
- mašine,
- brodovi,
- vazdušna saobraćajna sredstva,
- motorna vozila,
- nameštaj i oprema,
- kancelarijska oprema,
- plodonosne biljke.

Svaka od navedenih revalorizacionih grupa se može dalje raščlanjavati ili formirati neke nove.

Na sledećem primeru objasnićemo suštinu i svrhu formiranja revalorizacionih grupa:

Primer 13:

Preduzeće ima 300 sredstava u obliku stolova, stolica i ormara i 10 računara i 1 video projektor.

S obzirom da imaju istu namenu, tj. da je u pitanju kancelarijska oprema privredni subjekt je u dilemi da li da:

1. *formira jednu revalorizacionu grupu: kancelarijska oprema, ili da*
2. *formira dve revalorizacione grupe: kancelarijski nameštaj i računarska oprema.*

Za nastavak primera konstatovaćemo da tržišne cene polovne kancelari-jske opreme nisu pod uticajem tehnoloških promena i ne variraju značajnije, dok

to nije slučaj sa računarskom opremom, a pogotovu sa video projektorima. Ukoliko bi formirao jednu revalorizacionu grupu (kancelarijska oprema) može mu se desiti sledeći slučaj: da tržišna cena (fer vrednost) projektora značajnije odstupi od njegove knjigovodstvene vrednosti, dok kod ostalih 310 sredstava tržišne cene ne odstupaju značajnije od njihovih knjigovodstvenih vrednosti. S obzirom da je formirao jednu revalorizacionu grupu (kancelarijska oprema) morao bi da izvrši procenu fer vrednosti svih 311 sredstava. Da je formirao dve revalorizacione grupe (kancelarijski nameštaj i računarska oprema) procenjivao bi fer vrednost samo za 11 sredstava (10 računara i 1 video projektor).

8) *Standardom* su postavljena pravila za računovodstveno obuhvatanje efekata revalorizacije:
   - ako je vrednost sredstva povećana kao rezultat revalorizacije, povećanje se tretira kao *druga stavka rezultata povezana sa kapitalom*, i kumulira se u kapitalu, kao stavka revalorizacionih rezervi. Međutim, povećanje se priznaje u *bilansu uspeha* u meri (iznosu) u kojoj ono predstavlja storniranje smanjenja po osnovu revalorizacije istog sredstva prethodno priznatog u *bilansu uspeha* (kao rashod);
   - ako je knjigovodstvena vrednost sredstva smanjena kao rezultat revalorizacije, smanjenje se priznaje u *bilansu uspeha*. Međutim, smanjenje se priznaje kao *druga stavka rezultata povezana sa kapitalom* do iznosa do kojeg u vezi sa sredstvom postoji revalorizaciona rezerva. Smanjenje priznato kao *druga stavka rezultata povezana sa kapitalom* smanjuje iznos revalorizacione rezerve.

   Navedena pravila računovodstvenog obuhvatanja efekata revalorizacije objasnićemo kroz primere:
   1. knjiženja povećanja i smanjenja vrednosti sredstva po osnovu revalorizacije i
   2. naknadna knjiženja u vezi sa formiranom revalorizacionom rezervom.

   Pre prikaza knjiženja u vezi sa računom revalorizacione rezerve skrećemo pažnju na sledeće činjenice koje uvek treba imati u vidu kada se sprovodi knjiženje na tom računu:
   - revalorizaciona rezerva postoji ne samo u vezi sa nekretninama, postrojenjima i opremom, već i u vezi sa finansijskim sredstvima, kursnim razlikama i dr;
   - račun revalorizacione rezerve mora biti analitički raščlanjen po sredstvima po osnovu kojih su ove rezerve stvorene. U okviru postojeće analitike osnovnih sredstava na analitičkoj kartici sredstva se može evidentirati podatak o revalorizacionoj rezervi konkretnog sredstva (ne mora, dakle, postojati posebna analitička kartica za revalorizacionu

rezervu; analitička kartica nekog sredstva može biti analitička kartica za tri sintetička računa: za sintetički račun na kojem se evidentira nabavna vrednost te vrste sredstava, sintetički račun na kojem se evidentira ispravka vrednosti te vrste sredstava i sintetički račun revalorizacionih rezervi).

1) Knjiženja povećanja i smanjenja vrednosti sredstva po osnovu revalorizacije

S obzirom da sredstva imaju nabavnu i otpisanu vrednost *Standard* daje smernice za postupanje sa ovim vrednostima prilikom revalorizacije, tj. dopušta dva postupka:

1. **prvi način postupanja predviđen *Standardom***: srazmerno se koriguju nabavna i otpisana vrednost sredstva tako da sadašnja vrednost (neto knjigovodstveni iznos sredstva) nakon revalorizacije bude jednaka njegovoj procenjenoj fer vrednosti i
2. **drugi način postupanja predviđen *Standardom***: nabavna vrednost se svodi na procenjenu fer vrednost a otpisana vrednost se svodi na nulu (na ovaj način sadašnja vrednost se svodi na procenjenu fer vrednost. U *Standardu* se konstatuje da je kod revalorizovanja nekretnina ovo čest oblik načina knjiženja efekata revalorizacije.

1. Povećanje vrednosti sredstava po osnovu revalorizacije

Povećanje knjigovodstvene vrednosti sredstva se priznaje kao povećanje revalorizacionih rezervi, tj. kapitala, jer nisu ispunjeni uslovi za priznavanje prihoda koji se iskazuju u *bilansu uspeha*.

Primer 14:

1. Knjigovodstvene vrednosti postrojenja pre revalorizacije su:

R. b.	***Vrednosti***	***Iznosi***
1.	*Nabavna vrednost*	*100.000,00 din.*
2.	*Otpisana vrednost*	*20.000,00 din.*
3.	***Sadašnja vrednost (knjigovodstvena neto vrednost)***	***80.000,00 din.***

Revalorizacijom je utvrđena nova knjigovodstvena vrednost postrojenja u iznosu od 90.000,00 din.

Knjiženje izvršiti po oba načina predviđena *MRS 16 Nekretnine, postrojenja i oprema*

Prvi način postupanja predviđen *Standardom:*

Preračun vrednosti po osnovu revalorizacije bi mogao da bude:

R. b.	*Vrednosti*	*Pre revalorizacije*	*%*	*Posle revalo-rizacije*	*Knjižiti*
1.	*Nabavna vrednost*	*100.000,00 din.*	*100*	*112.500,00 din.*	*+12.500,00 din.*
2.	*Otpisana vrednost*	*20.000,00 din.*	*20*	*22.500,00 din.*	*+2.500,00 din.*
3.	***Sadašnja vrednost (knjigovodstvena neto vrednost)***	***80.000,00 din.***	***80***	***90.000,00 din.***	

S obzirom da je poznata sadašnja vrednost (90.000,00 din.) koja čini 80% nabavne vrednosti do nabavne vrednosti se dolazi na sledeći način: 90.000,00 din. : 80%. Nakon toga izračunava se otpisana vrednost koja čini 20% nabavne vrednosti.

Dnevnik glavne knjige finansijskog knjigovodstva

Red. br.	**Broj računa**		**Opis promene**	**Iznos**	
	Dug.	**Potr.**		**Duguje**	**Potraž.**
1.	0230		Postrojenja i oprema	12.500,00	
		0239	Ispravka vrednosti postrojenja i opreme		2.500,00
		330	Revalorizacione rezerve Za revalorizaciju		10.000,00

Drugi način postupanja predviđen *Standardom*:

Primer15:

Koristeće podatke iz Primera 14. preračun navedenih vrednosti bi mogao da bude:

R. b.	*Vrednosti*	*Pre revalorizacije*	*%*	*Posle revalo-rizacije*	*Knjižiti*
1.	*Nabavna vrednost*	*100.000,00 din.*	*100*	*90.000,00 din.*	*-10.000,00 din.*
2.	*Otpisana vrednost*	*20.000,00 din.*		*0,00 din.*	*-20.000,00 din.*
3.	***Sadašnja vrednost (knjigovodstvena neto vrednost)***	***80.000,00 din.***	***100***	***90.000,00 din.***	

Dnevnik glavne knjige finansijskog knjigovodstva

Red. br.	Broj računa		Opis promene	Iznos	
	Dug.	Potr.		Duguje	Potraž.
1.	0230		Postrojenja i oprema	-10.000,00	
		0239	Ispravka vrednosti postrojenja i opreme		-20.000,00
		330	Revalorizacione rezerve Za revalorizaciju		10.000,00

2. Smanjenje vrednosti sredstava po osnovu revalorizacije

Kada se knjigovodstveni iznos sredstava **smanji** kao rezultat revalorizacije, to smanjenje se:

1. knjiži kao smanjenje ranije formiranih revalorizacionih rezervi, a ukoliko iznos smanjenja premašuje ranije formirane revalorizacione rezerve, razlika se priznaje kao rashod:

Primer 16:

Knjigovodstvene vrednosti postrojenja pre revalorizacije su:

R. b.	*Vrednosti*	*Iznosi*
1.	*Nabavna vrednost*	*112.500,00 din.*
2.	*Otpisana vrednost*	*22.500,00 din.*
3.	***Sadašnja vrednost (knjigovodstvena neto vrednost)***	***90.000,00 din.***

Revalorizacijom je utvrđena nova knjigovodstvena vrednost postrojenja u iznosu od 70.000,00 din.

Knjiženje izvršiti po oba načina predviđena *MRS 16 Nekretnine, postrojenja i oprema:*

Prvi način postupanja predviđen *Standardom*:

Preračun vrednosti po osnovu revalorizacije bi mogao da izgleda:

R. b.	*Vrednosti*	*Pre revalorizacije*	*%*	*Posle revalo-rizacije*	*Knjižiti*
1.	*Nabavna vrednost*	*112.500,00 din.*	*100*	*87.500,00 din.*	*-25.000,00 din.*
2.	*Otpisana vrednost*	*22.500,00 din.*	*20*	*17.500,00 din.*	*-5.000,00 din.*
3.	***Sadašnja vrednost (knjigovodstvena neto vrednost)***	***90.000,00 din.***	***80***	***70.000,00 din.***	

S obzirom da je poznata sadašnja vrednost (70.000,00 din.) koja čini 80% nabavne vrednosti do nabavne vrednosti se dolazi na sledeći način: 70.000,00 din. : 80%. Nakon toga izračunava se otpisana vrednost koja čini 20% nabavne vrednosti.

Dnevnik glavne knjige finansijskog knjigovodstva

Red. br.	Broj računa		Opis promene	Iznos	
	Dug.	Potr.		Duguje	Potraž.
1.	0239		Ispravka vrednosti postrojenja i opreme	5.000,00	
	5820		Obezvređenje nekretnina, postroje-nja i opreme, sem obezvređenja po osnovu oštećenja usled više sile	20.000,00	
		0230	Postrojenja i oprema		25.000,00
			Za revalorizaciju		

Napomena: Knjiženje je moglo da se izvrši i stornim knjiženjem na računima 0230 i 0239.
Radi uštede u prostoru nećemo prikazati knjiženje primenom drugog Standardom dopuštenog načina postupanja.

2. priznaje se u celosti kao rashod, ako ranije u vezi sa tim sredstvom **nije bilo formiranih revalorizacionih rezervi**:

Primer 17:

Knjigovodstvene vrednosti postrojenja pre revalorizacije su:

R. b.	*Vrednosti*	*Iznosi*
1.	*Nabavna vrednost*	*112.500,00 din.*
2.	*Otpisana vrednost*	*22.500,00 din.*
3.	***Sadašnja vrednost (knjigovodstvena neto vrednost)***	***90.000,00 din.***

Revalorizacijom je utvrđena nova knjigovodstvena vrednost postrojenja u iznosu od 70.000,00 din.
Ranije formirana revalorizaciona rezerva po osnovu revalorizacije tog postrojenja je 10.000,00 din.
Knjiženje izvršiti po oba načina predviđena *MRS 16 Nekretnine, postrojenja i oprema:*

Prvi način postupanja predviđen *Standardom*:
Preračun vrednosti po osnovu revalorizacije bi mogao da izgleda:

R. b.	*Vrednosti*	*Pre revalorizacije*	*%*	*Posle revalo-rizacije*	*Knjižiti*
1.	*Nabavna vrednost*	*112.500,00 din.*	*100*	*87.500,00 din.*	*-25.000,00 din.*
2.	*Otpisana vrednost*	*22.500,00 din.*	*20*	*17.500,00 din.*	*-5.000,00 din.*
3.	***Sadašnja vrednost (knjigovodstvena neto vrednost)***	***90.000,00 din.***	***80***	***70.000,00 din.***	

S obzirom da je poznata sadašnja vrednost (70.000,00 din.) koja čini 80% nabavne vrednosti do nabavne vrednosti se dolazi na sledeći način: 70.000,00 din. : 80%. Nakon toga izračunava se otpisana vrednost koja čini 20% nabavne vrednosti.

Dnevnik glavne knjige finansijskog knjigovodstva

Red. br.	Broj računa		Opis promene	Iznos	
	Dug.	Potr.		Duguje	Potraž.
1.	0239		Ispravka vrednosti postrojenja i opreme	5.000,00	
	330		Revalorizacione rezerve	10.000,00	
	5820		Obezvređenje nekretnina, postrojenja i opreme, sem obezvređenja po osnovu oštećenja usled više sile	10.000,00	
		0230	Postrojenja i oprema		25.000,00
			Za revalorizaciju		

Napomena: Knjiženje je moglo da se izvrši i stornim knjiženjem na računima 0230 i 0239.
Radi uštede u prostoru nećemo prikazati knjiženje primenom drugog Standardom dopuštenog načina postupanja.

3. Povećanje vrednosti sredstva po osnovu revalorizacije kada je pri nekoj ranijoj njegovoj revalorizaciji bio priznat rashod

Kada se knjigovodstveni iznos sredstva poveća kao rezultat revalorizacije, iznos povećanja se ne odobrava u celosti kapitalu (revalorizacionoj rezervi) ako je ranijom revalorizacijom smanjena njegova knjigovodstvena vrednost i to smanjenje ili deo tog smanjenja je tada bilo priznato (knjiženo) kao rashod. Prvo se revalorizacionim povećanjem pokriva navedeno ranije smanjenje,

priznavanjem tog iznosa kao prihod, a ostatak se priznaje kao povećanje revalorizacionih rezervi.

Primer 18:

Knjigovodstvene vrednosti postrojenja pre revalorizacije su:

R. b.	***Vrednosti***	***Iznosi***
1.	*Nabavna vrednost*	*112.500,00 din.*
2.	*Otpisana vrednost*	*22.500,00 din.*
3.	***Sadašnja vrednost (knjigovodstvena neto vrednost)***	***90.000,00 din.***

Revalorizacijom je utvrđena nova knjigovodstvena vrednost postrojenja u iznosu od 95.000,00 din.

Pri vršenju prethodne revalorizacije iskazani su rashodi u iznosu od 3.000,00 din, jer u vezi sa njim nisu postojale revalorizacione rezerve).

Knjiženje izvršiti primenom prvog načina predviđenog *MRS 16 Nekretnine, postrojenja i oprema*:

Prvi način postupanja predviđen *Standardom*:

Preračun vrednosti po osnovu revalorizacije bi mogao da izgleda:

R. b.	***Vrednosti***	***Pre revalorizacije***	***%***	***Posle revalo-rizacije***	***Knjižiti***
1.	*Nabavna vrednost*	*112.500,00 din.*	*100*	*118.750,00 din.*	*6.250,00 din.*
2.	*Otpisana vrednost*	*22.500,00 din.*	*20*	*23.750,00 din.*	*1.250,00 din.*
3.	***Sadašnja vrednost (knjigovodstvena neto vrednost)***	***90.000,00 din.***	***80***	***95.000,00 din.***	

S obzirom da je poznata sadašnja vrednost (95.000,00 din.) koja čini 80% nabavne vrednosti do nabavne vrednosti se dolazi na sledeći način: 95.000,00 din. : 80%. Nakon toga izračunava se otpisana vrednost koja čini 20% nabavne vrednosti.

Dnevnik glavne knjige finansijskog knjigovodstva

Red. br.	Broj računa		Opis promene	Iznos	
	Dug.	Potr.		Duguje	Potraž.
1.	0230		Postrojenja i oprema	6.250,00	
		0239	Ispravka vrednosti postrojenja i opreme		1.250,00
		330	Revalorizacione rezerve Prihodi od usklađivanja vrednosti nekretnina,		2.000,00
		682	postrojenja i opreme Za revalorizaciju		3.000,00

2) Naknadna knjiženja u vezi sa revalorizacijom

Revalorizacine rezerve formirane po osnovu primene *modela revalorizacije* ukidaju se (prenose se) na neraspoređenu dobit u sledećim slučajevima:

1. prodajom ili rashodovanjem sredstva – način knjiženja rashoda prikazaćemo u okviru tačke 7; i
2. tokom obračuna amortizacije sredstva.

6.3. Gubici zbog obezvređenja sredstva (16.63. - 16.64.)

1) Za određivanje da li je vrednost neke nekretnine, postrojenja ili opreme obezvređena primenjuju se odredbe *MRS 36 Obezvređenje sredstava*. Taj Standard objašnjava na koji način privredni subjekt proverava knjigovodstveni iznos svojih sredstava, kako određuje nadoknadivi iznos sredstava i kada priznaje ili poništava gubitke zbog obezvređenja.
2) Razlozi za nastanak obezvređenja vrednosti sredstva su brojni. Jedan od njih može biti i fizičko oštećenje sredstva.

6.4. Naknade po osnovu obezvređenja sredstva (16.65. - 16.66.)

1) U slučajevima obezvređenja sredstava zbog njihovog oštećenja, gubitka ili prestanka korišćenja privredni subjekt priznaje kao prihod naknade koje mu pripadaju od treće strane kada te naknade postanu naplative. To znači da se nastanak prava na dobijanje naknade nezavisno evidentira u odnosu na

nastanak obezvređenja sredstva, tj. ne dovodi do umanjenja rashoda po osnovu obezvređenja sredstva.

2) Dakle, po osnovu obezvređenja sredstva i prava na naknadu po osnovu tog obezvređenja može nastati više različitih poslovnih promena (transakcija):
   1. obezvređenje sredstava (u obliku nekretnina, postrojenja i opreme) koje se obračunava i priznaje u skladu sa *MRS 36 Obezvređenje sredstava* (na primer, oštećenje sredstva ili smanjeno korišćenje zbog nedostatka posla);
   2. isknjižavanje sredstava (u obliku nekretnina postrojenja ili opreme) koja se više ne koriste ili se rashoduju - isknjižavanje se vrši u skladu sa *Standardom*;
   3. sticanje prava na naknade od trećih strana za sredstva (u obliku nekretnina, postrojenja i opreme) koja su obezvređena (na primer, oštećena), ukradena ili izgubljena ili se više ne koriste - priznaju se kao prihod kada prava postanu naplativa; i
   4. rekonstrukcija, popravka ili izgradnja sredstva ili nabavka novog - nabavna vrednost (ili cena koštanja) sredstva (u obliku nekretnine, postrojenja ili opreme) i njegova otpisana vrednost utvrđuju se u skladu sa *Standardom*.

7. Prestanak priznavanja (isknjižavanje) (16.67. - 16.72.)

1) Sredstvo u obliku nekretnine, postrojenja ili opreme treba isključiti iz *izveštaja o finansijskom položaju (bilansa stanja)*:
   1. po njegovom otuđenju - dobici ili gubici koji nastaju otuđenjem sredstva priznaju se kao prihod ili rashod onda kada su ispunjeni uslovi za priznavanje prihoda od prodaje (uslovi su definisani u *MRS 18 Prihodi,* odnosno *MSFI 15 Prihodi po osnovu ugovora sa kupcima*); ako se otuđenje vrši u obliku finansijskog lizinga (prodajnog ili povrativog) primenjuje se *MRS 17 Lizing*; i
   2. kada se od njegovog eventualnog korišćenja ili otuđenja ne očekuju buduće ekonomske koristi (njegovom prodajom se ne može postići nikakva cena). Ako se očekuje da će se prodajom tog sredstva ostvariti buduće ekonomske koristi, na dan njegovog povlačenja iz aktivne upotrebe ono se u poslovnim knjigama i dalje iskazuje po svojoj dotadašnjoj knjigovodstvenoj vrednosti. Najmanje jednom godišnje i to na *datum bilansa* privredni subjekt proverava vrednost sredstva radi utvrđivanja da li je obezvređeno (u skladu sa *MRS 36 Obezvređenje imovine*).

Subjekt koji, u okviru svojih uobičajenih aktivnosti, redovno prodaje stavke nekretnina, postrojenja i opreme koje su držane kao stavke za iznajmljivanje drugim stranama, treba da prebaci ta sredstva na zalihe po njihovoj knjigovodstvenoj vrednosti kada prestanu da se iznajmljuju i postanu stavke koje se drže radi prodaje. Dobici od prodaje takvih sredstava se priznaju kao prihod u skladu sa *MRS 18 Prihodi*, odnosno *MSFI 15 Prihodi po osnovu ugovora sa kupcima*. *MSFI 5* se ne primenjuje kad se imovina koja se drži radi prodaje u sklopu redovnog poslovanja prenosi na zalihe.

2) Dobici ili gubici koji proističu od povlačenja ili otuđenja nekog sredstva (u obliku nekretnine, postrojenja i opreme) utvrđuju se kao razlika između njegove neto prodajne vrednosti ili neto procenjene prodajne vrednosti otpadaka (ako se u takvom stanju prodaje) i njegove knjigovodstvene vrednosti. Ovi dobici ili gubici ne iskazuju se u okviru prihoda ili rashoda iz redovnih aktivnosti privrednog subjekta, već kao dobici i gubici (onako kako su oni definisani u *Okviru za pripremanje i prikazivanje finansijskih izveštaja*[9]).
3) Ukoliko je naplata potraživanja po osnovu otuđenja sredstva (u obliku nekretnine, postrojenja ili opreme) odložena, ugovorena naknada se početno priznaje u ekvivalentu gotovinske cene. Razlika između nominalnog iznosa naknade i ekvivalenta gotovinske cene priznaje se kao prihod od kamate u skladu sa *MRS 18 Prihodi* (poštujući princip efektivnog prinosa po osnovu potraživanja).

Primer 20:

1. Preduzeće rashoduje postrojenje čije su knjigovodstvene vrednosti na dan rashodovanja (podrazumeva se da je urađena amortizacija zaključno sa danom rashodovanja):

R. b.	***Vrednosti***	***Iznosi***
1.	*Nabavna vrednost*	*112.500,00 din.*
2.	*Otpisana vrednost*	*22.500,00 din.*
3.	***Sadašnja vrednost (knjigovodstvena neto vrednost)***	***90.000,00 din.***

[9]Dobici predstavljaju druge stavke koje zadovoljavaju definiciju prihoda i mogu, ali i ne moraju, da proisteknu iz uobičajenih aktivnosti privrednog subjekta. Dobici predstavljaju povećanja ekonomskih koristi i kao takvi po prirodi nisu različiti od prihoda.
Gubici predstavljaju druge stavke koje zadovoljavaju definiciju rashoda i mogu, ali ne moraju da proisteknu iz uobičajenih aktivnosti privrednog subjekta. Gubici predstavljaju smanjenja ekonomskih koristi i kao takvi nisu po svojoj prirodi različiti od drugih rashoda.

Rashodovanjem postrojenja dobijen je materijal u iznosu od 1.000,00 din. Za demontažu postrojenja dobijena je faktura od dobavljača u iznosu od 2.000,00 din. (na ovaj iznos obračunat je i PDV po stopi od 20%). Po osnovu postrojenja postoji formirana revalorizaciona rezerva u iznosu od 5.000,00 din.

Dnevnik glavne knjige finansijskog knjigovodstva

Red. br.	Broj računa		Opis promene	Iznos	
	Dug.	Potr.		Duguje	Potraž.
1.	0293		Ispravka vrednosti postrojenja i opreme	22.500,00	
	1016		Ostali nepomenuti materijal	1.000,00	
	570		Gubici po osnovu rash. i prodaje nem. ulag., nekr. postr. i opreme	91.000,00	
	2700		Porez na dod. vred. u prim. fakt. po opštoj stopi (osim plaćenih avansa)	360,00	
		0230	Postrojenja i oprema		112.500,00
		4350	Dobavljači u zemlji		2.360,00
			Za rashodovanje postrojenja		
1a.	330		Revalorizacione rezerve	5.000,00	
		341	Neraspoređena dobit tekuće godine		5.000,00
			Za ukidanje revalorizacione rezerve		

8. Obelodanjivanja (16.73. - 16.79.)

1) Za svaku grupu nekretnina, postrojenja i opreme u finansijskim izveštajima treba obelodaniti[10]:
   1. osnove početnih i naknadnih vrednovanja sredstava:

      "Početno vrednovanje vršeno je po trošku nabavke. Naknadno vrednovanje nekretnina, postrojenja i opreme je takođe vršeno po metodu troška nabavke."

[10]U nastavku ćemo dati primere za neka obelodanjivanja koja su predviđena *Standardom*.

2. vek upotrebe ili korišćene stope amortizacije i korišćene metode amortizacije:

Primer:

R. b.	*Grupa sredstava*	*% otpisa*	*Metoda amortizacije*
1.	*Građevinski objekti*	*1.5% do 2.5%*	*Metod proporcionalnog otpisivanja*
2.	*Postrojenja*	*5% do 12%*	*Metod proporcionalnog otpisivanja*
3.	*Oprema*	*10% do 20%*	*Metod proporcionalnog otpisivanja*
4.	*Kancelarijska oprema*	*10%*	*Metod proporcionalnog otpisivanja*
5.	*Transportna sredstva*	*15%*	*Metod proporcionalnog otpisivanja*
6.	*Računarska oprema*	*20%*	*Metod proporcionalnog otpisivanja*

3. bruto knjigovodstveni iznos (nabavnu vrednost) i ispravku vrednosti (sabranu sa akumuliranim gubicima zbog obezvređenja) na početku i na kraju obračunskog perioda;
4. povezivanje knjigovodstvene vrednosti (sadašnje vrednosti) na početku i na kraju obračunskog perioda, kojim se prikazuju:
   - povećanja sredstava,
   - otuđenja,
   - sticanja putem poslovnih kombinacija,
   - povećanja ili smanjenja tokom perioda kao rezultat revalorizacije, kao i zbog obezvređenja sredstava koji su direktno priznati ili stornirani kapitalu (revalorizacionim rezervama) – tzv. *druge stavke rezultata povezane sa kapitalom*,
   - gubici zbog obezvređenja koji su priznati u *izveštaju o ostvarenim rezultatima* tokom obračunskog perioda,
   - gubici zbog obezvređenja koji su stornirani u *izveštaju o ostvarenim rezultatima* tokom perioda,
   - amortizacija koja je priznata u obračunskom periodu,
   - neto kursne razlike koje nastaju kod prevođenja finansijskih izveštaja inostranog poslovanja,
   - druge promene knjigovodstvenih vrednosti tokom obračunskog perioda.

   Uporedne informacije nije potrebno obelodanjivati.
   Skraćeni primer ovog obelodanjivanja bi mogao da izgleda:

u 000 din.

Vrednosti i promene	Zemljište	Građevine	Oprema	Ukupno
Nabavna vrednost				
1. Stanje 01.01.20x1. godine	10.000	60.000	10.000	80.000
2. Povećanja (a+b+c)	20.000	25.000	6.000	51.000
a) Nove nabavke kupovinom	20.000	25.000	5.000	50.000
b) Nabavke iz poslovnih kombinacija			1.000	1.000
c) Revalorizacija				
3. Smanjenje			3.000	3.000
a) Rashodovanje			1.000	1.000
b) Prodaja			2.000	2.000
I Stanje na dan 31.12.20x1. godine (1+2-3)	30.000	85.000	13.000	128.000
Ispravka vrednosti				
1. Stanje 01.01.20x1. godine		15.000	7.000	22.000
2. Povećanja (a+b+c+d)		1.000	1.000	2.000
a) Amortizacija		1.000	1.000	2.000
b) Nove nabavke kupovinom				
c) Nabavke iz poslovnih kombinacija				
d) Revalorizacija				
3. Smanjenje (a+b)			3.000	3.000
a) Rashodovanje			1.000	1.000
b) Prodaja			2.000	2.000
II Stanje na dan 31.12.2x1. godine (1+2-3)		16.000	5.000	21.000
III Sadašnja vrednost na dan 31.12.20x1. godine (I - II)	30.000	69.000	8.000	107.000

2) U finansijskim izveštajima treba obelodaniti i postojanje i iznos ograničenja vlasništva, kao i nekretnine, postrojenja i opremu koja je založena kao jemstvo za obaveze.

"Nad pogonom I Trikotaža stavljena je hipoteka zbog uzetog kredita. Iznos hipoteke je 500.000,00 din."

3) Privredni subjekt obelodanjuje i prirodu i učinak promena računovodstvenih procena koje imaju značajan učinak. Radi se o promeni računovodstvenih procena:
- veka korišćenja sredstva,

- metode amortizacije ili
- ostatka vrednosti.

4) Ako se predmeti nekretnine, postrojenja i opreme iskazuju po revalorizovanim iznosima, treba obelodaniti:
   - osnovu korišćenu za revalorizaciju,
   - datum kada je vršena revalorizacija,
   - da li je bio uključen nezavisni procenitelj,
   - vrstu svakog indeksa korišćenog pri izračunavanju troška zamene,
   - knjigovodstveni iznos svake grupe nekretnine, postrojenja i opreme za koju je rađena revalorizacija,
   - revalorizacioni višak, koji ukazuje na promene u obračunskom periodu i bilo koje ograničenje u njegovoj raspodeli akcionarima.
5) Za korisnike finansijskih izveštaja važne su i informacije o:
   - knjigovodstvenoj vrednosti privremeno neiskorišćenih nekretnina, postrojenja i opreme,
   - bruto knjigovodstvenoj vrednosti svake potpuno amortizovane nekretnine, postrojenja i opreme koja je još u upotrebi,
   - knjigovodstvenoj vrednosti sredstava u obliku nekretnina, postrojenja i opreme povučenih iz aktivne upotrebe i koja su klasifikovana kao *sredstva koja se drži radi prodaje*,
   - fer vrednosti nekretnina, postrojenja i opreme kada se za njihovo naknadno vrednovanje koristi *model troška nabavke* i kada su one značajno različite od njihovih knjigovodstvenih vrednosti.

Međunarodni računovodstveni standard 40
Investicione nekretnine

(IAS 40 Investment property)

1. Uvodne napomene

1) ***Međunarodni računovodstveni standard 40 Investicione nekretnine***, u daljem tekstu - *Standard*, odobren je od strane *Odbora za Međunarodne računovodstvene standarde* (IASB) u decembru 2003. godine i postao je primenljiv za finansijske izveštaje koji pokrivaju periode koji započinju na dan 01.01.2005. godine ili kasnije.
   Ranija primena *Standarda* je bila preporučljiva.
   Standard zamenjuje i ukida *MRS 40 Investicione nekretnine (revidiran 2000).*
2) Sadržaj *Standarda* je izložen u paragrafima 1-86.
   Uz *Standard*, ali ne kao njegov deo, objavljene su i *Osnove za zaključivanje za MRS 40 Investicione nekretnine.*
3) Cilj *Standarda* je propisivanje računovodstvenog tretmana ulaganja u investicione nekretnine (priznavanje i vrednovanje) i obelodanjivanja o njima.
4) U cilju objašnjenja *Standarda* obradićemo:
   1. delokrug *Standarda*,
   2. priznavanje ulaganja u investicione nekretnine,
   3. vrednovanje ulaganja u investicione nekretnine,
   4. promenu namene (prevođenje) nekretnine,
   5. prodaju investicionih nekretnina i
   6. obelodanjivanja.
5) Za razumevanje i primenu *Standarda* neophodno je znati značenje sledećih termina:
   1. **Privredni subjekt**. Pod privrednim subjektom *Standard* podrazumeva preduzeće, banku, društvo za osiguranje, kao i svaki drugi oblik privrednog organizovanja koji, bilo što je obavezan, bilo što to samoinicijativno želi, primenjuje *Međunarodne standarde finansijskog izveštavanja*.
   2. ***Sredstvo koje se drži*** - sredstvo koje je u vlasništvu privrednog subjekta, ali ga ono ne koristi u poslovanju, niti ga iznajmljuje. Poseduje ga jer očekuje da će mu porasti cena, ili namerava da ga izdaje u zakup, ili da ga po potrebi koristi za sopstvene potrebe.

3. **Normalni tok poslovanja** podrazumeva: pružanje usluga, nabavku roba ili proizvodnju gotovih proizvoda radi njihove uobičajene, redovne prodaje (u bliskoj budućnosti).
4. **Nekretnina koju koristi vlasnik** je sredstvo u posedu vlasnika (ili zakupca pod finansijskim lizingom) koju on koristi u proizvodnji ili nabavci proizvoda i usluga, ili u administrativne svrhe. Neki primeri nekretnina koje koristi vlasnik (izveštajni privredni subjekt) su:
   - nekretnina (zemljište ili zgrada) namenjena prodaji u normalnom toku poslovanja (privredni subjekt je kupio zemljište ili zgradu radi preprodaje, ili je sagradio zgradu radi prodaje), ili nekretnina (zgrada) u procesu izgradnje ili kapitalne dogradnje u cilju njene prodaje u normalnom toku poslovanja (priznavanje i vrednovanje ovih nekretnina reguliše *MRS 2 Zalihe*),
   - nekretnina (zemljište ili zgrada) koju koristi vlasnik, uključujući i nekretnine koje su namenjene za korišćenje u budućnosti od strane vlasnika, nekretnine namenjene za buduću kapitalnu dogradnju, nekretnine koje koriste zaposleni, bilo da plaćaju ili da ne plaćaju zakupninu po tržišnim cenama (priznavanje i vrednovanje ovih nekretnina reguliše *MRS 16 Nekretnine, postrojenja i oprema,* a u slučaju nekretnine uzete u zakup to reguliše *MSFI 16 Lizinzi*),
   - nekretnina (najčešće zgrada) koja je u toku izgradnje ili nekretnina na kojoj se vrši kapitalna dogradnja s tim da ona **nije bila** svrstana u investicione nekretnine, čak i kada je njena buduća namena da bude investiciona nekretnina[1]. Do završetka izgradnje, tj. do završetka kapitalne dogradnje priznavanje i vrednovanje se vrši po odredbama *MRS 16 Nekretnine, postrojenja i oprema*, a nakon toga primenjuju se odredbe *Standarda*.
5. **Investiciona nekretnina -** vrste sredstava koje se mogu svrstati u investicione nekretnine su zemljišta i građevinski objekti. U investicionu nekretninu se mogu svrstati i delovi ovih sredstava (na primer, jedno "krilo" zgrade, itd.). Da bi se ova sredstva svrstala u investicionu nekretninu neophodno je da budu ispunjeni sledeći uslovi:
   - da privredni subjekt poseduje sredstvo zbog zarade od njegovog davanja u zakup ili/i
   - zbog očekivanog porasta vrednosti te nekretnine.

[1]*Standard* se primenjuje na objekte na kojima se izvodi kapitalna dogradnja, ali pod uslovima: da su već bili investiciona nekretnina i da će nakon završetka kapitalne dogradnji biti i dalje investiciona nekretnina.

Suprotni uslovi su, dakle, da privredni subjekt ova sredstva: ne koristi za proizvodnju ili nabavku proizvoda i usluga ili u administrativne svrhe, ili/i za prodaju u normalnom toku poslovanja.

Primeri investicionih nekretnina su:

- zemljište koje privredni subjekt drži zbog očekivanja (dugoročno posmatranog) rasta njegove vrednosti,
- *zemljište koje se drži* i za koje trenutno nije određena upotreba (ukoliko privredni subjekt za zemljište nije utvrdio namenu, tj. da li će ga koristiti kao nekretninu koju koristi vlasnik, ili je namenjeno za prodaju u kratkom roku tokom normalnog toka poslovanja, smatra se da se drži zbog povećanja vrednosti);
- građevinski objekat kada se daje u zakup putem jednog ili više operativnih lizinga (bez obzira da li je u vlasništvu ili je stečen putem finansijskog lizinga); i
- građevinski objekat koji nije dat u zakup, ali je namenjen za davanje u zakup.

Razlika između investicione nekretnine i nekretnine koju koristi vlasnik je u tome što investiciona nekretnina samostalno generiše gotovinu (i prihod), uglavnom nezavisno od drugih sredstava privrednog subjekta, dok to nije slučaj sa nekretninama koje koristi vlasnik. Naime, te nekretnine ne generišu samostalno gotovinu, već gotovinski tok proizlazi iz zajedničkog korišćenja svih sredstava privrednog subjekta ili određene grupe sredstava. *Na primer zgrada pogona koju koristi preduzeće samostalno mu ne donosi prihode, već zajedno sa mašinama, materijalima, alatima i drugim sredstvima koja se koriste u okviru te zgrade za proizvodnju gotovih proizvoda. Tek sa prodajom tih proizvoda, preduzeće ostvaruje prihode.*

6. **Prosuđivanje** je donošenje odluke na osnovu odgovarajućih parametara koji ne obezbeđuju da osobe sa različitim iskustvima uvek donesu istu odluku, jer pri njenom donošenju moraju upotrebiti i lično iskustvo i osećaj.
7. **Računovodstvene politike** su posebna načela, osnove, dogovori, pravila i praksa koje je usvojio privredni subjekt radi sastavljanja i prikazivanja finansijskih izveštaja.
8. **Priznavanje** je određivanje da li se neka stavka (transakcija) može naći u nekom od finansijskih izveštaja (*izveštaju o finansijskom položaju /bilansu stanja/*, *izveštaju o ostvarenim rezultatima /bilansu uspeha/*, *izveštaju o tokovima gotovine*), kao i koja pozicija u tim finansijskim izveštajima i u kom vremenskom periodu.
9. **Vrednovanje** podrazumeva određivanje visine stavki finansijskih izveštaja (iznosa transakcije i sl.). Na primer, ukoliko privredni subjekt

primi nenovčano dodeljivanje (recimo, zgradu), pod vrednovanjem se podrazumeva određivanje vrednosti primljenog nenovčanog dodeljivanja. Pod vrednovanje se podrazumeva i određivanje fer vrednosti investicione nekretnine na *datum bilansa*.

10. **Trošak nabavke sredstva (nabavna vrednost ili cena koštanja)** je iznos plaćenog novca ili novčanih ekvivalenata, fer vrednost ili druga naknada data ili utrošena za nabavku sredstva u vreme njegovog sticanja ili izgradnje ili ukoliko je primenljivo procenjeni iznos pripisan tom sredstvu kada je ono početno priznato u skladu sa posebnim zahtevom nekog drugog *MSFI*, kao što je na primer *MSFI 2 Plaćanja bazirana na akcijama*. Na primer, u skladu sa tim Standardom u *transakciji u kojoj se plaćanje vrši instrumentom akcijskog kapitala*, sredstva i usluge koji su kupljeni vrednuju se po svojoj fer vrednosti.
11. **Knjigovodstvena vrednost** je iznos po kojem je neko sredstvo priznato u *izveštaju o finansijskom položaju /bilansu stanja/*.
12. ***Model fer vrednosti*** je način naknadnog vrednovanja investicionih nekretnina, kod kojeg se one vrednuju po fer vrednosti, s tim da se razlika između fer vrednosti i prethodne knjigovodstvene vrednosti priznaje odmah kao prihod ili rashod (prihod se priznaje u slučaju da je fer vrednost veća od prethodne knjigovodstvene vrednosti, a u obrnutom slučaju priznaje se rashod). Za sredstva koja se vrednuju primenom *modela fer vrednosti* ne obračunava se računovodstvena amortizacija.
13. **Fer vrednost** je jedna od vrednosti po kojima se mogu vrednovati investicione nekretnine. To je iznos za koji sredstvo može biti prodato ili razmenjeno između obaveštenih i voljnih strana u transakciji na slobodnom tržištu gde svaka strana deluje nezavisno i u svom najboljem interesu (voljna strana je ona koja dobrovoljno pristupa transakciji prodaje ili razmene).

    Fer vrednost se razlikuje od *upotrebne vrednosti* sredstva koja je definisana u *MRS 36 Obezvređenje sredstava*. Naime, fer vrednost odražava znanje i procene učesnika na tržištu, kao i opšte faktore koji su učesnicima generalno značajni. Nasuprot tome, *upotrebna vrednost* sredstva (prinosna vrednost) odražava znanje i procene privrednih subjekata, kao i faktore koji su specifični za određeni privredni subjekt, a koji se možda ne mogu primeniti generalno na sve privredne subjekte. Drugim rečima, jedna ista nekretnina kod dva privredna subjekta bi trebala da ima istu fer vrednost, dok bi *upotrebne vrednosti* nekretnina najverovatnije bile različite - *jer, jedan privredni subjekt u odnosu na drugi zna bolje da radi, da organizuje posao, da nađe kupce, da se bolje izreklamira i sl, pa će njemu nekretnina donositi veću zaradu, dok kod*

drugog ta zarada može biti manja, ili mu nekretnina može, čak, donositi gubitak.

Pri određivanju fer vrednosti ni jedan od sledećih faktora nema značajan uticaj:

1/ dodatna vrednost izvedena iz portfelja ulaganja sastavljenog od više različitih investicionih nekretnina (*na primer, više prodajnih objekata različite namene lociranih na jednom mestu - zajedno bi se prodali po znatno većoj ceni u odnosu na prodaju tipa "sredstvo po sredstvo"*),

2/ sinergije između ulaganja u nekretnine i ulaganja u druge vrste sredstava (*na primer, preduzeće ima objekat za izdavanje i objekte na svojoj uređenoj plaži - kada bi ih prodalo zajedno postigla bi se mnogo veća cena nego da ih proda odvojeno različitim kupcima*),

3/ zakonska prava ili zakonska ograničenja koja su specifična samo za trenutnog vlasnika (*na primer, stavljena hipoteka na nekretninu*),

4/ poreske olakšice ili poreska opterećenja koja su specifična samo za trenutnog vlasnika (*na primer, pravo na umanjenje poreza na dobit po osnovu ulaganja u sopstvena stalna sredstva*).

14. **Voljan kupac nekretnine** je onaj koji je motivisan, ali ne i prisiljen da kupi nekretninu. On, dakle, neće kupovati nekretninu po bilo kojoj (visokoj) ceni. To je kupac koji kupuje u skladu sa karakteristikama trenutnog tržišta i trenutnih tržišnih očekivanja, a ne u skladu sa imaginarnim ili hipotetičkim tržištem, čije postojanje se ne može dokazati, niti predvideti. Zbog toga on neće da plati cenu veću od one koju zahteva tržište.
15. **Voljan prodavac nekretnine** je onaj koji nije ni preterano zainteresovan, niti prisiljen da proda nekretninu i koji nije spreman da je proda po bilo kojoj ceni, niti je spreman da čeka na cenu koja se na aktuelnom tržištu nekretnine ne smatra razumnom. Voljan prodavac je, dakle, motivisan da proda nekretninu pod tržišnim uslovima za najbolju moguću cenu na slobodnom tržištu, nakon dobrog marketinga, bez obzira na visinu te cene. Činjenično stanje (finansijsko i drugo stanje) vlasnika nekretnine ne uzima se u obzir prilikom definisanja voljnog prodavca, s obzirom da je voljni prodavac hipotetički vlasnik te nekretnine (*ne uzima se dakle u obzir eventualna činjenica da je vlasnik nekretnine u toliko lošem finansijskom položaju da mu je prodaja nekretnine jedina mogućnost da se iz te loše situacije izvuče*).
16. **"Dobar marketing za nekretnine"** je najprikladniji način predstavljanja nekretnine na tržištu nekretnina sa ciljem njenog otuđenja po najboljoj mogućoj ceni i najboljim uslovima naplate.

17. **Tržište nekretnine** je tržište na kome se između voljnih kupaca i voljnih prodavaca nekretnina obavljaju kupoprodajne transakcije. Vlasnik investicione nekretnine je deo tržišta nekretnine (isto važi i za kupce investicione nekretnine).
18. **Prvobitno procenjen standard uspešnosti nekretnine** se može iskazati u obliku: količinskih ili kvalitativnih pokazatelja. *Količinski pokazatelji bi mogli da budu, na primer: nekretnina ima površinu (kapacitet) od 300 m^2, ili će trajati 60 godina, i sl. Kvalitativni pokazatelji bi mogli da budu: u zgradi nema lifta, niti grejanja i ne može se koristiti za kancelarije, već samo kao magacinski prostor.*
19. **Promena prvobitno procenjenog standarda uspešnosti nekretnine** podrazumeva promenu bilo količinskih, bilo kvalitativnih karakteristika nekretnine. *Primeri bi mogli da budu: dozidan je sprat površine 100 m^2, ugrađen je lift i uvedeno etažno grejanje pa se nekretnina može koristiti kao kancelarijski prostor.*
20. **Vremenska vrednost novca** - pojava koja, i u uslovima kada nema inflacije, dovodi do toga da jedna suma novca njenom vlasniku danas vredi više nego ista suma novca za recimo, šest meseci. Razlog za to je izgubljena zarada (recimo, kamata) vlasnika novca.
21. **Pojedinačni (posebni, zasebni) finansijski izveštaji** su finansijski izveštaji koje sastavlja *matično pravno lice*, *investitor* (ulagač) u *pridruženo pravno lice* ili *učesnik u zajedničkom ulaganju* u okviru *zajednički kontrolisanog pravnog lica* u kojima se ulaganja računovodstveno evidentiraju po osnovu direktnog učešća u kapitalu a ne na osnovu iskazanog rezultata i neto imovine pravnog lice u koje je izvršeno ulaganje. *Pojedinačni finansijski izveštaji* se ne moraju priložiti uz *konsolidovane finansijske izveštaje*.
22. ***Konsolidovani finansijski izveštaji*** su finansijski izveštaji *grupe*, (ekonomske celine) prikazani kao da je u pitanju jedno pravno lice. Izrađuju se po pravilima priznavanja za jedinstveno pravno lice, tj. u krajnjoj liniji u finansijskim izveštajima se priznaju samo salda poslovnih transakcija koje su se odvijale između ove *grupe* (ekonomske celine) i poslovnih partnera iz okruženja (ti poslovni partneri, dakle, ne pripadaju grupi pravnog lica za koja se vrši konsolidovanje finansijskih izveštaja).
23. **Zakupodavac (*davalac lizinga*)** - lice koje daje sredstvo u lizing. Može se raditi o proizvođaču tih sredstava, ali i o privrednim subjektima kojima je lizing delatnost (ovi privredni subjekti kupuju sredstva da bi ih davala u lizing);
24. **Zakupac (*korisnik lizinga*)** - lice koje uzima sredstvo u lizing;

25. **Lizing** je sporazum (najčešće u obliku ugovora) između zakupodavca i zakupca, na osnovu koga zakupodavac prenosi zakupcu pravo korišćenja nekog sredstva u dogovorenom vremenskom periodu, a zauzvrat zakupodavac dobija od zakupca naknadu. Pod lizingom se podrazumeva i sam poslovni aranžman između zakupodavca i zakupca. Postoje najmanje dve vrste lizinga: finansijski lizing i operativni lizing.

2. Delokrug *Standarda* (40.2. - 40.4.)

1) Odredbe *Standarda* se primenjuju prilikom priznavanja, vrednovanja i obelodanjivanja u vezi sa ulaganjem u nekretnine koje se svrstavaju u investicione nekretnine.
   Prikazivanje investicionih nekretnina u finansijskim izveštajima reguliše *MRS 1 Prikazivanje finansijskih izveštaja*, koji zahteva da u *izveštaju o finansijskom položaju /bilansu stanja/* investicione nekretnine budu prikazane kao posebna stavka u aktivi.
2) *Standard* se ne primenjuje ni na:
   - biološka sredstva vezana za zemljište i poljoprivredne aktivnosti, što je u nadležnosti *MRS 41 Poljoprivreda* i
   - prava na minerale i nalazišta mineralnih rezervi, kao što su na primer nalazišta nafte, prirodnog gasa i sličnih prirodnih bogatstava koja se ne obnavljaju, što je u nadležnosti *MSFI 6 Istraživanje i procenjivanje mineralnih resursa.*

3. Priznavanje ulaganja u investicione nekretnine (40.10. - 40.15, 40.16 - 40.19. i 40.67.)

1) Prema paragrafu 16. *Standarda* opšti uslovi za priznavanje nekog ulaganja u nekretnine slični su uslovima za priznavanje drugih ulaganja kao sredstava. Naime, ulaganje u nekretnine priznaje se kao sredstvo samo:
   - kada je verovatno da će privredni subjekt u budućnosti ostvariti ekonomsku korist od tog ulaganja i
   - kada se nabavna vrednost ulaganja u nekretninu može pouzdano izmeriti.

   Navedeni principi priznavanja primenjuju se i na početno ulaganje u investicionu nekretninu, ali i na sva ulaganja koja u toku korišćenja investicione nekretnine nastaju kako bi se ona proširila, zamenio neki njen deo ili nekretnina servisirala.

2) Problemi kod priznavanja nekog ulaganja kao investicione nekretnine pojavljuje se kada:
   1. deo neke nekretnine služi za ostvarivanje prihoda od zakupnine (ili se drži radi očekivanog porasta vrednosti nekretnine), dok je drugi deo te nekretnine namenjen za korišćenje u proizvodnji ili nabavci proizvoda ili usluga ili u administrativne svrhe. *Na primer, preduzeće je izgradilo zgradu u kojoj je deo poslovnog prostora namenjen za izdavanje, a u drugi deo je preduzeće smestilo svoju administraciju* - U ovakvim situacijama priznavanje dela nekretnine kao investicione nekretnine vrši se:
      - ako se ti delovi nekretnine mogu zasebno prodati (recimo sprat zgrade, neke kancelarije i sl.),
      - a ukoliko to nije moguće sredstvo se priznaje kao investiciona nekretnina samo ako se beznačajan deo te nekretnine koristi ili je namenjen za korišćenje u proizvodnji ili nabavci proizvoda i usluga ili u administrativne svrhe (*Standard* ne precizira šta znači "beznačajni deo", pa je na privrednom subjektu da izvrši procenu značajnosti dela nekretnine date u zakup).
   2. privredni subjekt zakupcu svoje nekretnine pruža i određene usluge. *Na primer, ako mu je izdao u zakup poslovni prostor, može mu pružati usluge obezbeđenja ili održavanja, ili mu je iznajmio ugostiteljski objekat uz obavezu da usluge gostima nastavi da pruža privredni subjekt - vlasnik ugostiteljskog objekta, uz naknadu koju bi plaćao zakupac objekta.* U ovakvim slučajevima nekretnina data u zakup se tretira kao investiciona nekretnina, pod uslovom da su te usluge relativno beznačajna komponenta celokupnog ugovora. *Standard* ne kvanfitikuje značenje "relativno beznačajne komponente". U slučaju kada pružene usluge nisu relativno beznačajna komponenta celokupnog ugovora, to znači da se ta sredstva koriste i za njegovo poslovanje, pa se ona tretiraju kao nekretnine koje koristi vlasnik (i prema tome su pod nadležnošću *MRS 16 Nekretnine, postrojenja i oprema*).

      Problem kod određivanja relativnog udela usluga u celokupnom ugovoru o zakupu može izazvati i prenos, od strane izveštajnog privrednog subjekta, trećem licu prava da pruža te usluge zakupcu nekretnine.

      U takvim situacijama privredni subjekt, vlasnik nekretnine treba da donese odluku da li se određena nekretnina može priznati kao investiciona nekretnina. Kriterijume za ovo svrstavanje, na osnovu odredbi *Standard*a, takođe određuje sam privredni subjekt, s tim da naročito ima u vidu relativan značaj koji u ugovoru o zakupu imaju usluge koje se pružaju uz zakup. Kada je teško izvršiti klasifikaciju nekretnina, uslovi (tj. kriterijumi) za klasifikaciju se obelodanjuju, o čemu govorimo u okviru tačke 7.

3) U slučajevima kada se kao zakupac nekretnine privrednog subjekta pojavljuje njegovo *zavisno pravno lice*, ili njegovo *matično pravno lice*, privredni subjekt u svojim *posebnim finansijskim izveštajima* nekretninu svrstava u investicionu nekretninu, a u *konsolidovanim finansijskim izveštajima* te grupe privrednih subjekata nekretnina se ne iskazuje kao investiciona, već kao nekretnina koju koristi privredni subjekt (u ovom slučaju grupa privrednih subjekata).
4) Sledeća sredstva **mogu** činiti sastavni deo investicione nekretnine:
   - oprema koja je sastavni deo objekta (koji je investiciona nekretnina) - poput liftova ili klima uređaja;
   - nameštaj koji se izdaje zajedno sa nekretninom (prihod od zakupa nije prihod od praznog već od nameštenog prostora).

   Ako su navedena sredstva priznata kao posebna sredstva, prilikom utvrđivanja fer vrednosti investicionih nekretnina, da bi se izbeglo duplo vrednovanje pojedinih sredstava, u fer vrednost investicione nekretnine se ne uključuje vrednost navedenih sredstava. Potreba za njihovim posebnim iskazivanjem postoji u slučaju da privredni subjekt za vrednovanje investicione nekretnine koristi *model troška nabavke* (koji upućuje na primenu *modela troška nabavke* iz *MRS 16 Nekretnine, postrojenja i oprema*) - privredni subjekt će najverovatnije i ova sredstva iskazati kao zasebna sredstva, jer imaju vek upotrebe različit u odnosu na investicione nekretnine.

   Pri utvrđivanju fer vrednosti investicione nekretnine u nju se ne uključuje unapred naplaćeni prihod od zakupnine, jer ga zakupodavac priznaje kao pasivno vremensko razgraničenje, kao ni obračunati prihod od zakupnine, jer ih zakupodavac priznaje kao aktivno vremensko razgraničenje.

   U slučaju da izračunata vrednost investicione nekretnine ne sadrži plaćanja za koja se očekuje da će biti izvršena, neophodno je ponovo dodati sve priznate obaveze po osnovu zakupa kako bi se izračunala fer vrednost ulaganja u investicionu nekretninu za računovodstvene svrhe.
5) Za utvrđivanje da li je sticanje investicione nekretnine sticanje nekretnine i dela nekretnine ili poslovna kombinacija koja je u delokrugu *MSFI 3 Poslovne kombinacije* ponekad je potrebno prosuđivanje od strane privrednog subjekta. Kako bi se utvrdilo da li je u pitanju poslovna kombinacija, potrebno je da privredni subjekt razmotri smernice *MSFI 3*. Smernice iz paragrafa 7. - 14. *Standarda* odnose se na to da li se nekretnina smatra nekretninom koju koristi vlasnik ili investicionom nekretninom, a ne na utvrđivanje da li sticanje te nekretnine deo poslovne kombinacije u skladu sa *MSFI 3*. Da bi se utvrdilo da li je određena transakcija u skladu sa definicijom poslovne kombinacije iz *MSFI 3* i da li uključuje investicionu

nekretninu (u skladu sa *Standardom*), potrebna je zasebna primena obadva Standarda.

6) Tokom korišćenja investicionih nekretnina nastaju dodatni troškovi u vezi sa njima. Neki od tih troškova nastaju, na primer, zbog održavanja investicionih nekretnina i njihovih popravki, jer se one korišćenjem troše, habaju, kvare (obim radova može biti manji ili veći), dok drugi troškovi nastaju zbog njihovog poboljšanja (povećanja kapaciteta, produženja njihovog veka korišćenja, poboljšanja njihovog kvaliteta i sl.).

   Na priznavanje naknadnih troškova primenjuju se kriterijumi iz paragrafa 16. *Standarda*. Kao što smo već rekli radi se o sledeća dva uslova (kriterijuma):

   1. da je verovatno da će buduće ekonomske koristi povezane sa investicionom nekretninom priticati u privredni subjekt i
   2. da se trošak nabavke investicione nekretnine može pouzdano utvrditi.

   Ovi uslovi primenjeni na naknadne troškove u vezi sa investicionom nekretninom bi bili:

   1. da je verovatno da će buduće ekonomske koristi povezane sa naknadnim izdatkom priticati u privredni subjekt i
   2. da se taj dodatni izdatak može pouzdano utvrditi.

   Uzimajući u obzir navedene uslove (kriterijume) ti naknadni izdaci imaju dvojaki tretman:

   1. **tretiraju se kao trošak perioda (tj. kao rashod)** - izdaci za svakodnevne popravke ili održavanje investicione nekretnine ne uključuju se u njegovu knjigovodstvenu vrednost, već se priznaju kao rashod perioda u kojem nastaju. Uglavnom se radi o troškovima rada, potrošnog materijala i sitnih rezervnih delova. Razlog za takvo postupanje sa tim izdacima leži u činjenici da se njima održavaju a ne povećavaju izvorno procenjene ekonomske koristi od njih; ili se
   2. **kapitalizuju, tj. uključuju u knjigovodstvenu vrednost sredstva** - ukoliko ispunjavaju uslove iz paragrafa 16. *Standarda* u knjigovodstvenu vrednost investicione nekretnine se mogu uključiti izdaci nastali u vezi sa tim sredstvom ako se radi o izdacima za:
      1/ zamenu njenog dela, osim ako nije u pitanju pojedinačna zamena sitnijih delova u okviru svakodnevnog održavanja - primeri izdataka koji se mogu kapitalizovati bi mogli da budu: zamena krova, liftova, prozora, instalacija, zidova i sl. (napomena: o mogućnosti primene ovakve odredbe *Standarda* sa stanovišta zakonskih propisa koji su na snazi na dan izdavanja *Udžbenika* govorili smo u *MRS 16 Nekretnine, postrojenja i oprema* u okviru tačke 5.);
      2/ dogradnju investicione nekretnine.

7) Ulaganja u nekretnine koje zakupac drži kao imovinu s pravom upotrebe priznaju se u skladu sa *MSFI 16 Zakupi*. Pri tome tu investicionu nekretninu vrednuje u visini svog prava a ne u visini fer vrednosti same predmetne investicione nekretnine.

1. Kapitalizovanje izdataka za zamenu delova investicione nekretnine

1) Ukoliko nije u pitanju pojedinačna zamena sitnijih delova u okviru svakodnevnog održavanja investicione nekretnine, zamena dela se kada su ispunjeni uslovi za priznavanje priznaje kao povećanje knjigovodstvene vrednosti investicione nekretnine, s tim da se istovremeno isknjižava knjigovodstvena vrednost dela koji je zamenjen. Za ovo isknjižavanje primenjuju se odredbe iz paragrafa 67. *Standarda*. Pri ovom isknjižavanju moguće je da nastane više različitih situacija. Sem toga postupanje zavisi i od izabranog modela za naknadno vrednovanje investicione nekretnine:
   1. *isknjižavanje u slučaju vrednovanja investicione nekretnine primenom modela troška nabavke - MRS 16 Nekretnine, postrojenja i oprema* (po čijim smernicama se obračunava amortizacija investicione nekretnine) dozvoljava mogućnost da se kod složenog sredstva (kakve su i nekretnine) amortizacija može odvojeno računati za deo sredstva koji ima različit vek upotrebe od veka upotrebe ostatka sredstva. S toga je moguće da za zamenjeni deo postoje knjigovodstveni podaci (o nabavnoj, otpisanoj i njegovoj sadašnjoj vrednosti). U tom slučaju knjigovodstvena vrednost investicione nekretnine se uvećava za vrednost novog dela i umanjuje za knjigovodstvenu vrednost zamenjenog dela.
      Međutim, moguće je da zamenjeni deo nije bio posebno amortizovan. U tom slučaju, ako je privrednom subjektu otežano da utvrdi knjigovodstvenu vrednost zamenjenog dela, on može da koristi trošak zamene kao pokazatelj iznosa troška zamenjenog dela u vreme kada je on početno bio priznat. Ovo ćemo objasniti na sledećem primeru:
   2. *isknjižavanje u slučaju vrednovanja investicione nekretnine primenom modela fer vrednosti* - kod primene *modela fer vrednosti* može se desiti da fer vrednost investicione nekretnine već odražava činjenicu da je deo star (i samim tim istrošen ili pokvaren). Sem toga moguća je situacija u kojoj je teško odrediti za koliko treba smanjiti fer vrednost nekretnine u vezi sa delom koji se menja (naravno da se podrazumeva da fer vrednost treba i povećati jer se ugrađuje novi deo). U ovakvim situacijama da bi se izbeglo arbitriranje o fer vrednosti zamenjenog dela, postupanje može biti sledeće:

- ne umanjuje se knjigovodstvena vrednost investicione nekretnine po osnovu uklanjanja zamenjenog dela,
- na knjigovodstvenu vrednost investicione nekretnine dodaje se vrednost ugrađenog dela i nakon toga
- utvrđuje se nova fer vrednost investicione nekretnine.

2. Troškovi dogradnje investicione nekretnine

1) Troškovi nastali zbog dogradnje ili rekonstrukcije investicione nekretnine se kapitalizuju jer dovode do povećanja njene upotrebne sposobnosti. Dakle, ti izdaci nastaju zbog:
   - modifikacija investicione nekretnine kojima se produžava njen vek upotrebe (uključujući i povećanje kapaciteta),
   - dogradnje delova kojima se postiže znatno unapređenje kvaliteta inesticione nekretnine.

   Neki od primera izdataka koji se mogu kapitalizovati bili bi:
   - *dogradnja još jednog sprata na zgradi, dogradnja lifta, centralnog grejanja, itd.*
   - *rekonstrukcija objekta, ukoliko je on kupljen u takvom stanju da ga nije moguće koristiti za izdavanje, ili bi zbog stanja u kakvom je izdavanje bilo otežano i po znatno nižoj ceni od uobičajene;*
   - *ravnanje i učišćavanje kupljenog zemljišta, njegovo ograđivanje i sl.*
2) U slučaju vrednovanja investicionih nekretnina po *modelu troška nabavke* za evidentiranje izdataka koji se kapitalizuju treba izabrati odgovarajući računovodstveni postupak. Na primer, ako se izdacima produžava vek korišćenja sredstva, za učinjene troškove treba umanjiti akumuliranu amortizaciju (smanjiti stanje na računu *Ispravke vrednosti investicionih nekretnina*).

4. Vrednovanje ulaganja u investicione nekretnine

Standard reguliše početno i naknadno vrednovanje ulaganja u investicione nekretnine.

4.1. Početno vrednovanje ulaganja u investicione nekretnine (40.20. - 40.29.)

1) Investicione nekretnine se početno vrednuju po nabavnoj vrednosti, tj. po trošku nabavke.
2) U slučaju kupovine nabavnu vrednost čine:

- fakturna vrednost i
- direktni zavisni troškovi nabavke (na primer, provizije za pravne usluge, porez i takse za prenos imovine i ostali troškovi u vezi sa prenosom vlasništva).

U slučaju kada je plaćanje dobavljačima odloženo (toliko da do izražaja može da dođe efekat vremenske vrednosti novca), nabavna vrednost je jednaka iznosu gotovine koja bi se platila da se plaćanje vrši na dan kupovine. Razlika između ovog iznosa i iznosa ukupnog plaćanja priznaje se kao rashod perioda.

3) Trošak nabavke u slučaju da se nekretnina izrađuje u sopstvenoj režiji čini njegova cena koštanja na dan završetka gradnje ili kapitalne dogradnje, plus svi eksterni direktni zavisni troškovi nabavke. Do tog datuma vrednovanje se vrši primenom odredaba *MRS 16 Nekretnine, postrojenja i oprema* i *MRS 2 Zalihe*.

   Uključivanje troškova finansiranja u vezi sa sticanjem investicione nekretnine u njenu nabavnu vrednost reguliše *MRS 23 Troškovi pozajmljivanja*.

4) U nabavnu vrednost (ili cenu koštanja) ne uključuju se:
   - početni troškovi (kao što je, recimo, nabavka lož ulja za cisternu), osim ako nisu neophodni za aktiviranje nekretnine (kao što je, recimo, nabavka lož ulja da bi se isprobalo etažno grejanje),
   - početni poslovni gubici koji nastaju pre dostizanja planiranog nivoa korišćenja ulaganja u nekretninu (ako, na primer, prve godine privredni subjekt ne uspe da izda celokupan prostor nekretnine /recimo sve kancelarije/ moguće je da u toj godini rashodi po osnovu nekretnine budu veći od prihoda od nekretnine),
   - utrošci iznad normativa materijala, rada ili drugih resursa nastalih prilikom izgradnje ili kapitalne dogradnje investicione nekretnine (o čemu smo već govorili u okviru priznavanja - ovo neuključivanje u nabavnu vrednost u skladu je sa odredbama *MRS 2 Zalihe*, koji je merodavan za vrednovanje sredstava koja se stvaraju unutar privrednih subjekata).

5) Investiciona nekretnina se može nabaviti **razmenom** za drugo ili više drugih nemonetarnih sredstava (nekretninu, postrojenje, opremu ili neko drugo nemonetarno sredstvo). Sem toga pri razmeni privredni subjekt može uz sredstvo dati ili primiti određeni iznos gotovine.

   Standard pruža smernice za određivanje vrednosti po kojoj se vrednuje investiciona nekretnina koja se dobija u razmeni za drugo nemonetarno sredstvo, s tim što on navodi da se te smernice, naravno uz odgovarajuće prilagođavanje, koriste i za ostale oblike razmene sredstava u kojima se stiče neka investiciona nekretnina:

1. stečena investiciona nekretnina se vrednuje po svojoj fer vrednosti, osim:
   - kada transakcija razmene nema komercijalnu suštinu ili
   - kada se ne može pouzdano utvrditi fer vrednost ni primljenog ni datog sredstva;
2. ako se stečena investiciona nekretnina ne može vrednovati po fer vrednosti njena nabavna vrednost će biti jednaka knjigovodstvenoj vrednosti datog sredstva.

Ako privredni subjekt može pouzdano da utvrdi fer vrednost bilo primljenog ili datog sredstva onda se fer vrednost datog sredstva koristi za merenje nabavne vrednosti primljene investicione nekretnine, osim kada je fer vrednost primljene investicione nekretnine očiglednija.

Fer vrednost sredstva za koje ne postoje uporedive tržišne transakcije pouzdano je utvrđena ako:

- varijacija stepena pouzdanosti procene njegove fer vrednosti nije značajna za to sredstvo ili
- ako raspon verovatnoća različitih procena može biti razumno procenjen i korišćen u proceni fer vrednosti.

6) Pri računovodstvenom obuhvatanju ove transakcije privredni subjekt postupa na sledeći način:
   1. obračunava amortizaciju za dato sredstvo za period od početka poslovne godine do dana razmene,
   2. određuje fer vrednost datog i primljenog sredstva - osnova za dalji obračun je fer vrednost datog sredstva osim ako je fer vrednost primljene investicione nekretnine očiglednija;
   3. zatim se sprovodi isknjižavanje starog sredstva i uknjižavanje dobijenog:
      1/ ako je fer vrednost datog sredstva osnova za dalji obračun dobijena investiciona nekretnina se uknjižava po fer vrednosti datog sredstva, s tim da se ona uvećava za sve doplate koje su učinjene od strane privrednog subjekta ili se umanjuje za sva primanja koja su uz investicionu nekretninu dobijena; dato sredstvo se isknjižava i pri tome se iskazuje dobitak ili gubitak iz ostvarene transakcije - dobitak ili gubitak se iskazuju u visini razlike između knjigovodstvene vrednosti datog sredstva i njegove fer vrednosti;
      2/ ako je fer vrednost primljene investicione nekretnine osnova za dalji obračun (jer je ta fer vrednost očiglednija) uknjižava se dobijena investiciona nekretnina po svojoj fer vrednosti; isknjižava se dato sredstvo po svojoj knjigovodstvenoj vrednosti, uz knjiženje svih datih ili primljenih doplata, pri čemu se iskazuje dobitak ili gubitak iz ostvarene transakcije - dobitak ili gubitak se iskazuju u visini razlike između fer vrednosti dobijene investicione nekretnine sa

jedne strane i knjigovodstvene vrednosti datog sredstva uvećane za sve date doplate ili umanjene za sve primljene doplate.

7) Investiciona nekretnina se može steći uz pomoć državnog dodeljivanja u kom slučaju bi privredni subjekt za početno vrednovanje te nekretnine primenjivao i odredbe *MRS 20 Računovodstveno obuhvatanje državnih dodeljivanja i obelodanjivanje državne pomoći*.

4.2. Vrednovanje investicione nekretnine nakon početnog priznavanja (40.30. - 40.32A)

1) *Standard* za naknadno vrednovanje investicionih nekretnina dozvoljava izbor između jedne od sledeća dva modela:
   - *modela fer vrednosti* ili
   - *modela nabavne vrednosti*.

   Slobodu izbora između ova dva modela nemaju privredni subjekti za interne fondove nekretnina, kao što su fondovi sa kojima raspolažu društva za osiguranje. Privredni subjekt može izabrati ili *model fer vrednosti* ili *model troška nabavke* za sve takve investicione nekretnine, i sa njima povezane obaveze, koje nose prinos povezan sa promenama fer vrednosti ili sa prinosom od njih, uključujući i ta ulaganja u investicione nekretnine. Izbor modela naknadnog vrednovanja ovakvih investicionih nekretnina ne ograničava mogućnost izbora između dva modela naknadnog vrednovanja za ostale investicione nekretnine. Naime, nezavisno od izabranog modela naknadnog vrednovanja za navedene investicione nekretnine privredni subjekt i dalje ima za sve ostale investicione nekretnine mogućnost izbora između *modela fer vrednosti* i *modela troška nabavke*.
2) U skladu sa *MRS 8 Računovodstvene politike, promene računovodstvenih procena i greške* moguća je promena modela za naknadno vrednovanje investicionih nekretnina. Uslov je, naravno, da će ta promena modela (koja je u stvari promena računovodstvene politike) dovesti do boljeg prikazivanja događaja ili poslovnih promena u finansijskim izveštajima privrednih subjekata. Međutim, u paragrafu 55. *Standarda* direktno je uvedena zabrana da se sa vrednovanja po *modelu fer vrednosti* pređe na *model troška nabavke*, o čemu govorimo u tački 4.2.1. Sem toga, *Standard* direktno ni jednom modelu ne daje prednost, ali se može reći da na indirektan način favorizuje *model fer vrednosti*. Naime, *Standard* izražava sumnju[2] da bi prelazak sa

[2]Naravno da ne mislimo na bukvalno značenje izraza "*Standard* izražava sumnju", jer on nije živo biće, već mislimo na tvorce *Standard*a i *Odbor za Međunarodne računovodstvene standarde* (IASB) koji ga je usvojio.

modela fer vrednosti na *model troška nabavke* imao za rezulat bolje prikazivanje finasijskog položaja i finansijskog rezultata privrednih subjekata.

3) S obzirom da postoje društva za osiguranje, kao i subjekti koji imaju interni fond za investicione nekretnine (koji emituje jedinice čije je vrednosti teško utvrditi, pri čemu su neke od tih jedinica u vlasništvu investitora u skladu sa povezanim ugovorima, a druge u vlasništvu samog entiteta.) dopunjenim paragrafom 32.A. *Standarda* dozvoljeno je privrednom subjektu da može:
   1. da odabere model fer vrednosti ili model troška za sva ulaganja u nekretnine povezana sa obavezama koje nose prinos povezan direktno sa fer vrednošću ili sa prinosima od tih sredstava, uključujući i te investicione nekretnine; i
   2. da odabere model fer vrednosti ili model troška nabavke za sve ostale investicione nekretnine.

   Dakle, novim paragrafom 32.A. *Standarda* subjektu se ne dopušta da deo investicionih nekretnine u posedu fonda naknadno vrednuje po njihovu trošku nabavke, a drugi deo nekretnina u posedu fonda da naknadno vrednuje po njihovoj fer vrednosti.
4) Ako privredni subjekt vrši preklasifikaciju investicionih nekretnina u ili iz nekretnina u posedu fonda, a vrednovanje vrši po fer vrednosti promenu fer vrednosti priznaje odmah u bilansu uspeha. Ako vrši preklasifikaciju sa vrednovanja po fer vrednosti na vrednovanje po trošku nabavke, fer vrednost investicione nekretnine postaje njena nabavna vrednost.

4.2.1. Vrednovanje investicione nekretnine nakon početnog priznavanja po *modelu fer vrednosti* (40.33. - 40.55.)

1) Ukoliko se odluči da investicione nekretnine nakon početnog priznavanja vrednuje po fer vrednosti, privredni subjekt treba, kao što smo već rekli, da sva svoja sredstva koja se svrstavaju u investicione nekretnine vrednuje po tom modelu.
2) Postoji izuzetak od ovog pravila. To je situacija kod prvog naknadnog vrednovanja investicione nekretnine (bilo da je kupljeno ili napravljeno da bude investicona nekretnina, bilo da je izvršena promena načina upotrebe), kada privredni subjekt ne može pouzdano da utvrdi njenu fer vrednost. Ovakva situacija se može pojaviti u slučaju da se na tržištu nekretnina ne prodaju nekretnine koje su iste ili slične nekretnini privrednog subjekta, ili kada alternativnu procenu fer vrednosti (izvedenu na bazi diskontovane projekcije novčanog toka) nije moguće uraditi. *Primer za ovakvu nekretninu bi mogla da bude proizvodna hala koju je preduzeće izgradilo u nerazvijenoj*

opštini. Nakon njenog završetka preduzeće je zapalo u finansijske teškoće i nije u mogućnosti da tu organizuje proizvodnju, pa se odlučilo da je daje u zakup (dakle, ne koristi je za sopstvene poslove, jer namerava da je izdaje pod zakup). Hala je jako velika i u toj opštini nije bilo u skorije vreme prodaje takvih objekata.

U ovakvim situacijama nekretnina se vrednuje korišćenjem *modela troška nabavke* iz *MRS 16 Nekretnine, postrojenja i oprema*, dok se ostale investicione nekretnine, ako ih privredni subjekt ima vrednuju *modelom fer vrednosti*. Nije dozvoljeno da se izvrši promena modela za vrednovanje, čak i kada se promene uslovi (i kada zbog toga postane moguće utvrditi fer vrednost). Dakle, nije dozvoljen prelazak sa *modela troška nabavke* na *model fer vrednosti*.

Ako bi se primenjivao *model troška nabavke*, morao bi se primenjivati sve do otuđenja sredstava ili do njegovog rashodovanja (ne bi, dakle, bio dozvoljen prelazak na *model fer vrednosti*). Pri obračunavanju troškova amortizacije pretpostavljena rezidualna vrednost treba da bude nula.

3) Prema paragrafu 55. *Standarda* ukoliko je privredni subjekt vrednovao investicionu nekretninu po fer vrednosti, on treba da nastavi sa korišćenjem tog modela sve dok nekretninu ne otuđi (ili sve dok ta nekretnina ne postane nekretnina koju drži vlasnik ili dok privredni subjekt ne počne da razvija tu nekretninu za naknadnu prodaju u okviru redovnog poslovanja), čak i u slučaju da su uporedive tržišne transakcije manje učestale, ili da tržišne cene postanu u manjoj meri trenutno raspoložive.
4) Vrednovanje po fer vrednosti znači da se na datum svakog narednog bilansa može očekivati promena vrednosti investicione nekretnine. Povećanje te vrednosti predstavlja dobitak i priznaje se kao prihod u tom obračunskom periodu, dok njeno smanjenje predstavlja gubitak i priznaje se kao rashod u tom obračunskom periodu.

   Napomena: U vreme izdavanja Udžbenika prihodi po osnovu povećanja fer vrednosti investicionih nekretnina priznaju se kao prihodi u poreskom bilansu. Kada su u pitanju rashodi u poreskom bilansu se priznaju samo ona smanjenja fer vrednosti koja su nastala zbog oštećenja sredstva usled više sile, kao i rashodi po osnovu obezvređenja koji se (za te poreske svrhe) utvrđuju kao razlika između nabavne cene imovine utvrđene u skladu sa Zakonom o porezu na dobit i njene procenjene nadoknadive vrednosti.

Primena *modela fer vrednosti* dovodi do:

- odsustva troškova amortizacije,
- ne vrši se revalorizacija nekretnine (revalorizacija u smislu primene *modela revalorizacije* iz *MRS 16*) i

- ne vrši se obračun obezvređenja sredstva.

5) Kada privredni subjekt procenjuje da će sadašnja vrednost njegovih izdataka u vezi sa investicionom nekretninom premašiti sadašnju vrednost priliva od nje, on za utvrđenu razliku u skladu sa *MRS 37 Rezervisanja, potencijalne obaveze i potencijalna sredstva* priznaje nastanak obaveza i po tom osnovu rashoda (sem toga, vrednost investicione nekretnine svodi na nulu i za iznos njene dotadašnje knjigovodstvene vrednosti priznaje rashode po osnovu smanjenja njegove vrednosti).
6) Kada zakupac za vrednovanje sredstva sa pravom korišćenja primenjuje model fer vrednosti, dužan je da to vrednovanje primeni na svoje pravo korišćenja a ne na konkretno sredstvo.

4.2.2. Vrednovanje investicione nekretnine nakon početnog priznavanja po *modelu troška nabavke* (40.56.)

1) Nakon početnog priznavanja, privredni subjekt koji se opredeli za *model troška nabavke* vrednuje svaku svoju investicionu nekretninu primenom *modela troška nabavke* iz *MRS 16 Nekretnine, postrojenja i oprema*, odnosno vrednuje je po nabavnoj ceni umanjenoj za ukupan iznos ispravki vrednosti po osnovu amortizacije i za ukupan iznos *gubitka zbog obezvređenja*.
   Dakle, očito je da će primenom ovog modela naknadnog vrednovanja privredni subjekt u *izveštaju o ostvarenim rezultatima /bilansu uspeha/* iskazati troškove amortizacije po osnovu investicione nekretnine, što nije slučaj kod primene *modela fer vrednosti*. Sem toga u slučaju primene *modela troška nabavke* neophodno je primenjivati i odredbe *MRS 36 Obezvređenje sredstava* (radi utvrđivanja da li je investiciona nekretnina obezvređena).
   Naime, kao što smo rekli, kod prethodno prikazanog modela naknadnog vrednovanja ne obračunava se amortizacija (ali se iskazuju dobici ili gubici po osnovu promene fer vrednosti investicionih nekretnina).
2) Ukoliko investiciona nekretnina ispunjava uslove za klasifikovanje u *stalno sredstvo koje se drži za prodaju* ili ako bude klasifikovana u *raspoloživu grupu koja se drži za prodaju* naknadno vrednovanje takve nekretnine vrši se primenom odredbi *MSFI 5 Stalna sredstva koja se drže za prodaju i poslovanja koja su prestala*.

5. Promena namene (prevođenje) investicione nekretnine (40.57. - 40.65.)

1) Prevođenje u investicionu nekretninu ili iz nje vrši se isključivo kada dođe do promene u nameni te nekretnine, što dokazuje:
   1. započinjanje korišćenja nekretnine od strane vlasnika - *kada se vrši prevođenje investicione nekretnine u nekretninu koju koristi vlasnik*;
   2. početak pripreme za prodaju (pripreme su u obliku kapitalnog ulaganja) - *kada se vrši prevođenje investicione nekretnine u zalihe (*u slučaju da se ne vrši kapitalno ulaganje, i ukoliko nekretnina ispunjava uslove iz *MSFI 5 Stalna sredstva koja se drže za prodaju i poslovanja koja su prestala* biće klasifikovana kao *stalno sredstvo koje se drži za prodaju* ili kao deo *raspoložive grupe* klasifikovane kao *grupa koja se drži za prodaju*);
   3. prestanak korišćenja nekretnine od strane vlasnika - *kada se vrši prevođenje nekretnine koju koristi vlasnik u investicionu nekretninu;* ili
   4. davanje nekretnine nekom drugom licu u zakup (operativni lizing) - *kada se vrši prevođenje sa zaliha u investicionu nekretninu*.
2) Pri prevođenju investicione nekretnine, koja je iskazana po fer vrednosti u nekretninu koju koristi vlasnik ili u zalihe, nabavna vrednost nekretnine za potrebe daljeg vrednovanja u skladu sa *MRS 16 Nekretnine, postrojenja i oprema* ili *MRS 2 Zalihe* predstavlja fer vrednost na dan kada je ta nekretnina promenila namenu.
3) Ako nekretnina koju koristi vlasnik postane investiciona nekretnina, **koja će biti iskazana po fer vrednosti**, privredni subjekt primenjuje *MRS 16 Nekretnine, postrojenja i oprema* sve do dana kada je ta nekretnina promenila namenu. Na razliku između iskazanog iznosa nekretnine, procenjene u skladu sa *MRS 16 Nekretnine, postrojenja i oprema* i njene fer vrednosti, privredni subjekt primenjuje isti postupak kao da se radi o revalorizaciji izvršenoj u skladu sa *MRS 16 Nekretnine, postrojenja i oprema*.

   Više je mogućih situacija pri prevođenju:
   - da dođe do povećanja ili do smanjenja vrednosti nekretnine,
   - da je nekretnina ranije revalorizovana ili da nije revalorizovana,
   - da je vršeno ili da nije vršeno umanjenje vrednosti nekretnine u skladu sa *MRS 36 Obezvređenje sredstava*,
   - da smanjenje vrednosti prevazilazi ranije formirane revalorizacione rezerve, ili da ih nije ni bilo, itd.

   U nastavku ćemo dati nekoliko primera:

1. Povećanje vrednosti pri prevođenju, bez prethodnog umanjivanja vrednosti

Kada nekretnini nije umanjivana vrednost, bilo po osnovu primene odredaba *MRS 36 Obezvređenje sredstava*, bilo revalorizacijom naniže, iznos povećanja se odobrava u celosti revalorizacionim rezervama.

2. Povećanje vrednosti pri prevođenju sredstva čija je vrednost ranije umanjivana

Kada se knjigovodstveni iznos sredstva poveća (kada je fer vrednost veća od knjigovodstvene vrednosti) a vrednost sredstvu je ranije umanjivana, iznos povećanja se ne odobrava u celosti revalorizacionim rezervama. Prvo se povećanjem pokriva gubitak zbog obezvređenja koji se odnosi na to sredstvo (formiran u skladu sa *MRS 36 Obezvređenje sredstava*). Pokriće se vrši priznavanjem prihoda po osnovu promena fer vrednosti. Preostali iznos povećanja, ako ga ima, priznaje se kao povećanje revalorizacionih rezervi.

3. Smanjenje vrednosti pri prevođenju sredstva u investicionu nekretninu

Kada se pri prevođenju sredstva u investicionu nekretninu knjigovodstveni iznos tog sredstava smanji, to smanjenje se:

1/ knjiži kao smanjenje ranije formiranih revalorizacionih rezervi, a ukoliko iznos smanjenja premašuje ranije formirane revalorizacione rezerve, razlika se priznaje kao rashod:

2/ priznaje se u celosti kao rashod, ako ranije nije bilo formiranih revalorizacionih rezervi, naravno u vezi sa tim sredstvom.

4) Ako je investiciona nekretnina prodata ili rashodovana iznosi neraspoređenih revalorizacionih rezervi direktno se prenose na neraspoređenu dobit godine (ne knjiži se kao prihod). Napominjemo da investiciona nekretnina može po dva osnova imati revalorizacionu rezervu:

- nastalu dok je ta nekretnina bila nekretnina koju koristi vlasnik (i kada je bila u delokrugu *MRS 16 Nekretnine, postrojenja i oprema*) i za koju je on za njeno naknadno vrednovanje primenjivao *model revalorizacije* i
- pri njenom prevođenju iz nekretnine koju koristi vlasnik u investicionu nekretninu koja će biti vrednovana *modelom fer vrednosti*.

Dok je investiciona nekretnina u delokrugu *Standarda* odranije formirana revalorizaciona rezerva se ne može povećavati, već samo smanjivati (po osnovu smanjenja njene fer vrednosti) ili ukidati (ako je investiciona nekretnina prodata ili rashodovana).

5) Kod prevođenja zaliha u investicionu nekretninu, koja će biti iskazana po fer vrednosti, svaka razlika koja se na taj dan pojavi između fer vrednosti investicione nekretnine i njene prethodno iskazane knjigovodstvene vrednosti priznaje se kao prihod ili rashod tog perioda.
6) Kada privredni subjekt završi izgradnju ili razvoj neke investicione nekretnine koju je sam izgradio, a koja će biti iskazana po fer vrednosti, svaka razlika koja se na taj dan pojavi između fer vrednosti investicione nekretnine i njene prethodno iskazane vrednosti priznaje se kao dobitak ili gubitak tog perioda (tj. kao prihod ili rashod).

6. Prodaja investicionih nekretnina (40.66. - 40.67. i 40.69. - 40.73.)

1) Sredstvo u obliku investicione nekretnine treba isključiti iz *izveštaja o finansijskom položaju /bilansa stanja/*:
   1. po njegovom otuđenju - dobici ili gubici koji nastaju otuđenjem investicione nekretnine priznaju se kao prihod ili rashod onda kada su ispunjeni uslovi za priznavanje prihoda od prodaje (uslovi su definisani u *MSFI 15*); ako se otuđenje vrši u obliku finansijskog lizinga (prodajnog ili povrativog) primenjuje se *MSFI 16 Lizing.*
   2. kada se od njegovog eventualnog korišćenja ili otuđenja ne očekuju buduće ekonomske koristi (njegovom prodajom se ne može postići nikakva cena). Ako se očekuje da će se prodajom tog sredstva ostvariti buduće ekonomske koristi, na dan njegovog povlačenja iz aktivne upotrebe ono se u poslovnim knjigama i dalje iskazuje po svojoj dotadašnjoj knjigovodstvenoj vrednosti. Najmanje jednom godišnje i to na *datum bilansa* privredni subjekt proverava vrednost sredstva radi utvrđivanja da li je obezvređeno (u skladu sa *MRS 36 Obezvređenje sredstava*).
2) Dobici ili gubici koji proističu od povlačenja ili otuđenja neke investicione nekretnine utvrđuju se kao razlika između njene neto prodajne vrednosti ili neto procenjene prodajne vrednosti otpadaka (ako se u takvom stanju prodaje) i njene knjigovodstvene vrednosti. Ovi dobici ili gubici ne iskazuju se u okviru prihoda ili rashoda iz redovnih aktivnosti privrednog subjekta, već kao dobici i gubici (onako kako su oni definisani u *Okviru za pripremanje i prikazivanje finansijskih izveštaja*[3]).

[3]Dobici predstavljaju druge stavke koje zadovoljavaju definiciju prihoda i mogu, ali i ne moraju, da proisteknu iz uobičajenih aktivnosti privrednog subjekta. Dobici predstavljaju povećanja ekonomskih koristi i kao takvi po prirodi nisu različiti od prihoda.

3) Ukoliko je naplata potraživanja po osnovu otuđenja investicione nekretnine odložena, ugovorena naknada se početno priznaje u ekvivalentu gotovinske cene. Razlika između nominalnog iznosa naknade i ekvivalenta gotovinske cene priznaje se kao prihod od kamate u skladu sa *MSFI 9 Finansijski instrumenti* (poštujući princip efektivnog prinosa po osnovu potraživanja, tj. primenom *metode efektivne kamate*).
4) Ukoliko privredni subjekt po osnovu prodatih ili po drugom osnovu trajno iz upotrebe povučenih investicionih nekretnina ima zadržane obaveze, čije će izmirenje zahtevati odliv vrednosti sa ekonomskom korišću, on treba u skladu sa *MRS 37 Rezervisanja, potencijalne obaveze i potencijalna sredstva* da izvrši odgovarajuće rezervisanje i/ili obelodanjivanje. Primer takve obaveze bi mogla da bude obaveza da uredi zemljište nakon rušenja zgrade.
5) U slučajevima obezvređenja investicione nekretnine zbog njenog oštećenja, gubitka ili prestanka korišćenja privredni subjekt kao prihod priznaje naknade koje mu pripadaju od treće strane kada te naknade postanu naplative. To znači da se nastanak prava na dobijanje naknade nezavisno evidentira u odnosu na nastanak obezvređenja sredstva, tj. ne dovodi do umanjenja rashoda po osnovu obezvređenja investicione nekretnine.

Gubici predstavljaju druge stavke koje zadovoljavaju definiciju rashoda i mogu, ali ne moraju da proisteknu iz uobičajenih aktivnosti privrednog subjekta. Gubici predstavljaju smanjenja ekonomskih koristi i kao takvi nisu po svojoj prirodi različiti od drugih rashoda.

7. Obelodanjivanja (40.74. - 40.79.)

1) Privredni subjekt prema paragrafu 75. *Standarda* obelodanjuje:
   1. u slučaju da je teško izvršiti klasifikaciju nekretnina - kriterijume koje je uspostavio da bi napravio razliku između investicione nekretnine, nekretnine koju koristi kao vlasnik i nekretnine koju čuva za prodaju u okviru redovnog poslovanja:

      "Preduzeće raspolaže sa dva poslovna objekta, u ulici Studentska 3. Valjevo. Objekti se sastoje od prodajnog i kancelarijskog prostora. Jedan objekat je u potpunosti dat u zakup, dok u drugom koristimo kancelarijski prostor u površini od 50 m^2, što čini 10% ukupne površine objekta, pa je objekat računovodstveno tretiran kao investiciona nekretnina."

   2. metode i značajne pretpostavke koje je primenio za utvrđivanje fer vrednosti investicione nekretnine, uključujući izveštaj o tome da li su prilikom utvrđivanja fer vrednosti korišćeni podaci sa tržišta ili su zbog prirode tog sredstva i nedostatka uporedivih podataka sa tržišta više korišćeni neki drugi činioci (koje privredni subjekt obelodanjuje):

      "Tržišna cena građevinskog objekta zbog institucionolnih specifičnosti sadrži i kapitalizovanu rentu, odnosno prava korišćenja zemljišta. Cena poslovnog prostora na tržištu se formira u vrlo širokom rasponu, zavisno od kvaliteta gradnje, opreme, lokacije, veličine, pravnog statusa, a prvenstveno od mikrolokacije.
      Praćenjem cena koje se formiraju u prometu poslovnog prostora na lokacijama gde se objekti nalaze, utvrđen je njihov iznos. Uočena je pravilnost da namena prostora opredeljuje u velikoj meri i njihovu cenu. Naime, kod prostora koji su uporedivi u delatnostima koje su direktno usmerene i (ili) vezane za tržište, visoka tražnja i konstrukcija uslovljavaju cene bliske gornjoj granici na tržištu. Kod delatnosti kod kojih ne postoji direktna vezanost za tržište, cene su znatno niže i kreću se blizu donje tržišne granice. Uočeno je da visinu cene povećavaju mogućnost razvoja i (ili) širenja na postojećoj lokaciji, postojanje legalnih aranžmana gradnje, ali najvažniji faktor za cenu poslovnog prostora je njegova lokacija."

   3. iznose uključene u *izveštaj o ostvarenim rezultatima /bilans uspeha/* za:
      - prihod od izdavanja investicionih nekretnina u zakup;
      - direktne troškove poslovanja (uključujući popravke i održavanje) nastale kod investicionih nekretnina koje su u tom periodu donosile prihod od izdavanja;

- direktne troškove poslovanja (uključujući popravke i održavanje) u vezi sa investicionim nekretninama koje u tom periodu nisu donosile prihod od izdavanja;
- kumulativne izmene fer vrednosti priznatih u *izveštaju o ostvarenim rezultatima /bilansu uspeha/* nastalih pri prodaji investicione nekretnine iz grupe zajedničkih sredstava za čije se vrednovanje koristi *model troška nabavke* u grupu gde se koristi *model fer vrednosti* (ovo je zahtev paragrafa 32C *Standarda*).

u 000 din.

Vrednosti i promene	Nekretnine koje se daju u zakup	Nekretnine koje se ne daju u zakup	Ukupno
1. Prihod od davanja u zakup	1.000	-	1.000
2. Direktni troškovi poslovanja	600	200	800

4. postojanje i obim tereta vezanih za realizaciju investicione nekretnine ili za doznačavanje prihoda i priliva od otuđenja imovine; i
5. značajne ugovorne obaveze u vezi sa kupovinom, izgradnjom ili dogradnjom investicionih nekretnina ili sa njihovom popravkom, održavanjem i unapređenjem.

2) Pored prethodno navedenih obelodanjivanja privredni subjekt koji primenjuje *model fer vrednosti* takođe obelodanjuje usaglašavanje promena iznosa investicionih nekretnina na početku i na kraju perioda, prikazujući sledeće:
   1. povećanja, posebno obelodanjujući ona koja su rezultat sticanja i pripisanih naknadnih izdataka;
   2. povećanja koja su stečena putem poslovnih kombinacija;
   3. preklasifikaciju u *stalna sredstva koja se drže za prodaju* ili uključivanje u *raspoloživu grupu koja se drži za prodaju* (u skladu sa *MSFI 5 Stalna sredstva koja se drže za prodaju i poslovanja koja su prestala*) i otuđenja;
   4. neto dobitke ili neto gubitke nastale zbog korekcija fer vrednosti;
   5. neto kursne razlike nastale prilikom prevođenja finansijskih izveštaja *inostranog poslovanja*;
   6. prenose sa ili na zalihe i nekretnine koje koristi vlasnik; i
   7. ostale promene.

3) U slučaju kada se vrednovanje investicione nekretnine znatno prilagođava za potrebe finansijskog izveštavanja (da bi se na primer izbeglo duplo evidentiranje sredstava ili obaveza koje se priznaju kao odvojena sredstva i obaveze, a povezane su sa investicionom nekretninom) privredni subjekt

obelodanjuje usklađivanje između prvobitno dobijenog procenjenog iznosa nekretnine i prilagođenog iznosa uključenog u finansijske izveštaje.

4) U izuzetnim slučajevima, kada privredni subjekt za merenje vrednosti investicione nekretnine primenjuje *model troška nabavke* iz *MRS 16 Nekretnine, postrojenja i oprema* (zbog nemogućnosti određivanja pouzdane fer vrednosti, što smo obradili u okviru tačke 4.2.1.), prethodno navedena obelodanjivanja vrše se za ovu investicionu nekretninu odvojeno od obelodanjivanja koja se odnose na druge investicione nekretnine. U vezi sa njima privredni subjekt obelodanjuje:
   1. opis investicione nekretnine;
   2. obrazloženje zašto se fer vrednost ne može pouzdano izmeriti;
   3. po mogućnosti, procenu raspona iznosa u koje se fer vrednost najverovatnije može uklopiti; i
   4. otuđenje investicione nekretnine, koja nije iskazana po fer vrednosti i s tim u vezi:
      - činjenicu da je privredni subjekt otuđio investicionu nekretninu koja nije bila iskazana po fer vrednosti;
      - iskazane iznose te investicione nekretnine u trenutku prodaje; i
      - iznos priznatog dobitka ili gubitka.
5) Pored obelodanjivanja zahtevanih paragrafom 75. *Standarda*, privredni subjekt koji primenjuje *model troška nabavke*, takođe, obelodanjuje:
   1. primenjeni metod amortizacije;
   2. procenjeni vek upotrebe ili primenjene stope amortizacije;
   3. bruto knjigovodstvenu vrednost i ispravku vrednosti (zajedno sa ispravkama vrednosti po osnovu obezvređenja sredstava) na početku i na kraju perioda;
   4. usaglašavanje iskazanog iznosa investicione nekretnine na početku i na kraju perioda, prikazujući sledeće:
      - povećanja, posebno obelodanjujući ona koja su rezultat sticanja ili kapitalizovanja naknadnih izdataka;
      - povećanja koja su nastala sticanjem putem poslovnih kombinacija;
      - preklasifikaciju u *stalna sredstva koja se drže za prodaju* ili uključivanje u *raspoloživu grupu koja se drži za prodaju* (u skladu sa *MSFI 5 Stalna sredstva koja se drže za prodaju i poslovanja koja su prestala*) i otuđenja;
      - amortizaciju;
      - iznos priznatih gubitaka nastalih zbog obezvređenja sredstava, kao i iznos ukinutih gubitaka, tokom perioda, na osnovu *MRS 36 Obezvređenje sredstava*;
      - neto kursne razlike nastale prilikom prevođenja finansijskih izveštaja *inostranog poslovanja*;

- prenose sa ili na zalihe i nekretnine koje koristi vlasnik;
- ostale promene.

5. fer vrednost investicione nekretnine. U izuzetnim slučajevima, opisanim u okviru tačke 4.2.1 (kada privredni subjekt ne može pouzdano da utvrdi fer vrednost investicione nekretnine) privredni subjekt obelodanjuje:
   - opis investicione nekretnine;
   - obrazloženje zašto fer vrednost ne može pouzdano da utvrdi; i
   - po mogućnosti, procenu raspona iznosa u koji se fer vrednost najverovatnije može uklopiti.

Međunarodni računovodstveni standard 38 Nematerijalna imovina

(IAS 38 Intangible Assets)

1. Uvodne napomene

1) ***Međunarodni računovodstveni standard 38 Nematerijalna imovina***, u daljem tekstu - *Standard*, odobren je od strane *Odbora za Međunarodne računovodstvene standarde* (IASB) u martu 2003. godine. Ovako izmenjeni *Standard* privredni subjekti prospektivno primenjuju:
   - na goodwill i nematerijalna ulaganja koja su stekli poslovnim kombinacijama kod kojih je *datum sticanja* 31.03.2004. godine ili kasnije i
   - na sva ostala nematerijalna ulaganja od početka prvog godišnjeg perioda koji počinje sa ili nakon 31.03.2004. godine.

   Ranija primena *Standarda* bila je dozvoljena i preporučljiva. *Standard* je zamenio i ukinuo *MRS 38 Nematerijalna imovina (koji je bio usvojen 1998. godine)*.
2) Sadržaj *Standarda* izložen je u paragrafima 1-133.
   Uz *Standard*, ali ne kao njegov deo, objavljene su i *Osnove za zaključivanje za MRS 38 Nematerijalna imovina* i *Ilustrativni primeri.*
3) Cilj *Standarda* je propisivanje onih računovodstvenih postupaka za nematerijalna ulaganja koji nisu propisani drugim *Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja*. Značaj *Standarda* proizlazi iz činjenice da nematerijalna ulaganja čine sve veći deo imovine mnogih privrednih subjekata.
4) U cilju objašnjenja *Standard*a obradićemo:
   1. delokrug *Standard*a,
   2. definisanje nematerijalnih ulaganja,
   3. priznavanje i početno vrednovanje nematerijalnih ulaganja,
   4. vrednovanje nematerijalnih ulaganja nakon početnog priznavanja,
   5. povlačenja i otuđenja nematerijalnih ulaganja i
   6. obelodanjivanja.
5) Za razumevanje i primenu *Standard*a neophodno je znati značenje sledećih termina:
   1. **Sredstvo** je resurs privrednog subjekta:
      - koji privredni subjekt kontroliše i koji je rezultat prošlih događaja (nabavke ili njegove proizvodnje) i

- od kojeg privredni subjekt očekuje priticanje budućih ekonomskih koristi.

2. **Nematerijalno (neopipljivo) ulaganje (sredstvo)** je nenovčano sredstvo koje se može identifikovati iako nema fizičko obeležje. Navedena definicija nematerijalnih ulaganja ukazuje da ona imaju sledeće karakteristike:
   1/ **nemaju fizičku sadržinu** - za razliku od materijalnih stvari, kao što su nekretnine, postrojenja i oprema nematerijalna ulaganja svoju vrednost dobijaju iz prava i privilegija koje obezbeđuju privrednom subjektu putem njihove upotrebe. U pojedinim slučajevima nematerijalna ulaganja mogu imati fizički oblik, kao što je softver nasnimljen na CD-u. Međutim, pri određivanju da li je sredstvo materijalno ili nije, presudna je njegova preovlađujuća komponenta. Konkretno, u slučaju softvera na CD-u daleko je veća njegova vrednost nego vrednost CD-a na kome je taj softver snimljen. Ali, ako je u pitanju softver koji je instaliran uz neku mašinu (pri obrazlaganju *MRS 16* naveli smo primer glodalice i njenog softvera) taj softver bi predstavljao sastavni deo te mašine i činio bi deo nabavne vrednosti tog materijalnog sredstva.
   Ova karakteristika nematerijalnih ulaganja obezbeđuje privrednim subjektima da pojedina nematerijalna ulaganja kopiraju u neograničenom broju primeraka, što privrednom subjektu omogućava da ih i prodaju ali i da ih istovremeno zadrže za sebe. *Na primer, preduzeće koje poseduje neki patent, može ga u vidu licence prodati većem broju kupaca zadržavajući pri tome za sebe pravo na patent.* Ovo je bitna razlika u odnosu na materijalna sredstva, kao što su na primer osnovna sredstva, gotovi proizvodi u materijalnom obliku ili trgovinska roba u materijalnom obliku - njihovom prodajom privredni subjekt više nema kontrolu nad njima, tj. ne poseduje ih više;
   2/ **nisu finansijski instrumenti**; i
   3/ **nije bitna namena sredstva za njegovo klasifikovanje kao nematerijalnog ulaganja** - nije dakle, obavezno da se koristi za potrebe proizvodnje, za administraciju ili za iznajmljivanje drugima.

   U okviru definicije nematerijalnog ulaganja nije postavljen zahtev da se radi isključivo o dugoročnim sredstvima, tj. o onim sredstvima koja se mogu koristiti više puta i to u periodu dužem od jedne godine.
   Sledeće vrste sredstava mogu ispuniti kriterijume iz definicije nematerijalnih ulaganja:
   1/ **patenti** - pravo vlasnika patenta (koji je zvanično odobren od nadležnog zavoda za patente) da ima isključivo pravo na proizvodnju

i prodaju ili neku drugu kontrolu pojedinih inovacija ili otkrića u određenom vremenskom periodu[1];

2/ **licence** - kupljeno pravo da se proizvodi na osnovu nečijeg patenta ili razrađenog tehnološkog postupka;

3/ **koncesije**[2] - kupljeno pravo korišćenja prirodnih bogatstava i drugih dobara: na primer, pravo eksploatacije izvora voda za piće. Za dozvole za prevoz putnika na određenoj liniji, ribarenje i sl, možemo reći da, na neki način, spadaju u koncesije, u širem smislu te reči);

4/ **zaštitni znaca (žigovi)**[3] **i trgovačka imena**:
   - **zaštitni znaci** su reči, imena, simboli ili druga sredstva koja se koriste u prometu dobara da bi se označio izvor proizvoda i da bi se on razlikovao od proizvoda drugih proizvođača;
   - **uslužne marke** utvrđuju i razlikuju izvor usluge, a ne proizvoda;
   - **kolektivne marke** se koriste za prepoznavanje robe ili usluga članova određene grupe privrednih subjekata;
   - **marke potvrđivanja** se koriste za potvrđivanje geografskog porekla ili drugih karakteristika robe ili usluga.

   Zaštitni znaci, *trgovačka imena, uslužne marke, kolektivne marke* i *marke potvrđivanja* mogu biti pravno zaštićene registracijom kod državnih organa, stalnim korišćenjem u trgovini ili na neki drugi način (na primer, registracijom kod neke međunarodne organizacije);

5/ **računarski softver** - radi se o softveru koji je odvojiv od sredstva (računara, mašine i sl.), na primer, softver za vođenje poslovnih knjiga;

6/ **prava na izdavanje i publikovanje određenih knjiga, muzičkih dela i sl**;

7/ **franšiza** - pravo (koje se stiče kupovinom) da se proizvode i prodaju određeni proizvodi ili usluge na određenoj teritoriji (pravo se kupuje od davaoca franšize);

8/ **plaćene zakupnine** - zakupnine mogu biti plaćene na različite načine: u novcu, materijalu ili izvođenjem radova na objektima zakupodavca. S toga je moguće i da se ulaganje u tuđa sredstva, ako su ispunjeni uslovi za priznavanje, može klasifikovati kao nematerijalno ulaganje, o čemu ćemo govoriti u okviru tačke 3.);

---

[1]U Republici Srbiji materija patenata regulisana je *Zakonom o patentima* ("Službeni glasnik RS", br. 99/2011, 113/2017 (dr. zakon) i 95/2018).

[2]U Republici Srbiji materija koncesija regulisana je *Zakonom o javno-privatnom partnerstvu i koncesijama* ("Službeni glasnik RS", br. 88/2011, 15/2016 i 104/2016).

[3]U Republici Srbiji materija žigova regulisana je *Zakonom o žigovima* ("Službeni glasnik RS", br. 104/2009, 10/2013 i 44/2018 (dr. zakon)).

9/ **nazivi Internet domena** - radi se o jedinstvenom alfanumeričkom imenu koje se koristi za prepoznavanje određene numeričke Internet adrese. Registracija naziva domena stvara vezu između imena i određenog kompjutera na Internetu tokom perioda registracije. Ovakve registracije su obnovljive;
10/ **prepoznatljiva obeležja znaka** (jedinstvena boja, oblik ili dizajn pakovanja);
11/ **baze podataka** - baze podataka su skupovi informacija koje se najčešće čuvaju u elektronskom obliku. One uglavnom nastaju prikupljanjem informacija tokom uobičajenog poslovanja privrednog subjekta. Jedan od oblika baze podataka je i lista potrošača;
12/ **naslovi novina**;
13/ **poslovne tajne, kao što su hemijske formule, procesi ili recepture**;
14/ **prototipi, tj. znanje sadržano u njima**.

Dakle, *Standard* kao nematerijalna ulaganja navodi i ona koja nisu bila uobičajena u dosadašnjoj računovodstvenoj praksi u našoj zemlji (marketinška prava, uvozne kvote, odnosi sa dobavljačima, odnosi sa kupcima, lojalnost kupaca, udeo na tržištu i dr.).

U okviru tačke 3. dajemo prikaz uslova za priznavanje nematerijalnih ulaganja:

- da se može identifikovati,
- da ga privredni subjekt kontroliše i da mu po osnovu njega pritiču (ili će mu priticati) ekonomske koristi i
- da mu se može utvrditi vrednost.

3. ***Identifikovano sredstvo*** - radi se o sredstvu koje se može jasno raspoznati (koje se razlikuje) od drugih sredstava privrednog subjekta i taksativno pobrojati (na primer: *patent za proizvod "A", licenca za proizvod "B", računarski softver za finansijsko knjigovodstvo, itd.*) - na sredstvo se potom primenjuju kriterijumi priznavanja.
4. **Priticanje ekonomskih koristi povezanih sa nematerijalnim ulaganjem** može biti na više načina:
   - ako se nematerijalna ulaganja koriste u procesu proizvodnje, na njima se (ili uz pomoć njih) proizvode proizvodi (ili pružaju usluge) koji se prodaju na tržištu, i po osnovu čije prodaje će uslediti priticanje ekonomskih koristi u privredni subjekt, ili će nematerijalna ulaganja uticati na smanjenje troškova u poslovanju;
   - ako se nematerijalna ulaganja iznajmljuju privredni subjekt će vršiti naplate naknada za njihovo iznajmljivanje;
   - korišćenje sredstava u administrativne svrhe pomaže radu ostalih sredstava, od čijeg rada na direktan ili indirektan način pritiču ekonomske koristi u privredni subjekt.

5. **Monetarna sredstva** su gotovina koju privredni subjekt poseduje i sredstva (potraživanja) koja će privredni subjekt primiti u fiksnim ili odredljivim iznosima novca.
6. **Istraživanje** je originalno i planirano ispitivanje koje je preduzeto sa namerom da se dođe do novih naučnih i tehničkih saznanja i informacija i postoji verovatnoća da će do toga i doći. Primeri aktivnosti istraživanja bi mogli da budu:
   - iznalaženje alternativa za materijale, proizvode, postupke i usluge,
   - oblikovanje, dizajn, ocenjivanje i konačan izbor mogućih alternativa novih ili poboljšanih materijala, pronalazaka, proizvoda, postupaka, sistema i usluga i
   - aktivnosti na sticanju novih fundamentalnih znanja i sl.
7. **Faza istraživanja** je period u kome se obavljaju poslovi istraživanja.
8. **Razvoj** je primena nalaza istraživanja ili drugih znanja u planiranju ili dizajniranju novih ili bitno poboljšanih materijala, uređaja, proizvoda ili usluga, tehnoloških procesa pre početka komercijalne proizvodnje ili upotrebe. Primeri aktivnosti razvoja bi mogli da budu:
   - dizajn, konstrukcija i testiranje pre proizvodnje ili upotrebe prototipa i modela,
   - dizajn alata, uzoraka, modela i matrica koje obuhvataju novu tehnologiju,
   - dizajn, konstrukcija i obavljanje probne proizvodnje koja i nije formirana kao ekonomski isplativa celina, već samo radi probe,
   - dizajn, konstrukcija i testiranje izabranih alternativa novih ili poboljšanih materijala, pronalazaka, proizvoda, postupaka, sistema ili usluga.
9. **Faza razvoja** je period u kome se vrše poslovi razvoja.
10. **Amortizacija** je postupak:
    - obračunavanja iznosa troškova (trošenja) dugoročnih sredstava i
    - sistematsko raspoređivanje tih iznosa na odgovarajuće obračunske periode.
11. ***Amortizacioni iznos*** je trošak nabavke sredstva (ili drugi iznos koji zamenjuje trošak nabavke u finansijskim izveštajima) umanjen za ostatak vrednosti sredstva (rezidualnu vrednost). To je iznos koji se u veku upotrebe sredstva u privrednom subjektu raspoređuje na obračunske periode kao rashod. Navedeni iznos ne mora biti obavezno osnovica za obračun amortizacije. To zavisi od primenjene tehnike obračunavanja amortizacije (o čemu smo govorili u okviru *MRS 16*, tačka 6.1.1.).
12. **Vek upotrebe** je:
    - period u kojem se očekuje da će privredni subjekt koristiti neko sredstvo ili

- broj proizvoda ili sličnih jedinica koji se očekuje da će privredni subjekt proizvesti korišćenjem tog sredstva.

Vek upotrebe je period na koji se odnosi *amortizacioni trošak*, tj. u ovom periodu sredstvo treba u potpunosti da se amortizuje, ili ako se iskazuje u količini učinaka, vek upotrebe je broj proizvoda na koji se odnosi *amortizacioni trošak*. Na taj obim proizvodnje treba u potpunosti amortizovati sredstvo.

Dakle, pri korišćenju izraza *vek upotrebe* mislimo na upotrebu nematerijalnog ulaganja od strane *izveštajnog privrednog subjekta*. Na primeru računarskog softvera (kao nematerijalnog ulaganja) ukazaćemo na razliku između fizičkog veka trajanja sredstva, ekonomskog veka trajanja sredstva i veka upotrebe.

Primer 1:

Preduzeće je kupilo nov softver za računovodstvo.
Njegov fizički vek trajanja je neograničen. Međutim, ograničen je fizičkim vekom trajanja tipa računara na kojem se takav softver može koristiti.
Ekonomski vek trajanja je oko 10 godina[4] (nakon ovog perioda njegovo održavanje će biti veoma skupo, jer će biti sve manje programera koji će koristiti programski jezik u kojem je on napravljen).
Preduzeće namerava da softver koristi 8 godina i da ga nakon toga zameni savremenijim. Za njega će, dakle, vek upotrebe softvera biti 8 godina.

13. **Priznavanje nematerijalnih ulaganja** je postupak određivanja da li će se iznosi ulaganja za njihovu nabavku, stvaranje i sl. tretirati kao nematerijalno ulaganje (i prema tome iskazati u *bilansu stanja*) ili kao rashod (i prema tome odmah iskazati u *bilansu uspeha*).
14. **Početno vrednovanje sredstava** - određivanje vrednosti po kojoj će sredstvo biti evidentirano u poslovnim knjigama u trenutku njegove nabavke. Radi se dakle, o vrednosti po kojoj se sredstvo priznaje u poslovnim knjigama kada se u njima prvi put evidentira.
15. **Trošak nabavke (nabavna vrednost) sredstva** je iznos plaćenog novca ili novčanih ekvivalenata, fer vrednost ili druga naknada data za nabavku sredstva u vreme njegovog sticanja ili izgradnje ili ukoliko je primenljivo procenjeni iznos pripisan tom sredstvu kada je ono početno priznato u skladu sa posebnim zahtevom nekog drugog *MSFI*, kao što je na primer *MSFI 2 Plaćanja bazirana na akcijama*. Na primer, u skladu sa tim Standardom u *transakciji u kojoj se plaćanje vrši instrumentom akcijskog*

[4]Ovaj broj godina treba shvatiti samo kao primer, a ne i kao čvrsto postavljenu stvarnu granicu ekonomskog veka upotrebe softvera.

kapitala sredstva i usluge koji su kupljeni vrednuju se po svojoj fer vrednosti.

16. **Ostatak vrednosti (rezidualna vrednost) na *datum bilansa*** je iznos koji bi privredni subjekt na taj dan dobio eventualnom prodajom sredstva uz pretpostavku da se sredstvo nalazi u stanju u kojem će se nalaziti na kraju njegovog veka korišćenja u privrednom subjektu (podrazumeva se i prodaja sredstva u otpad, tj. kao sekundarne sirovine), po odbitku očekivanih troškova otuđenja (recimo, troškova licitacije) ili njegove demontaže (ako ti troškovi padaju na teret privrednog subjekta koje sredstvo prodaje). Troškovi otuđenja i demontaže se uzimaju u obzir ako su značajni. Pri određivanju ostatka vrednosti, s obzirom da se ona utvrđuje kao vrednost na *datum bilansa* obračunskog perioda za koji se obračunava amortizacija iz nje su isključeni efekti inflacije koja će nastati u preostalom veku upotrebe sredstva u privrednom subjektu. *Standard* ne zahteva posebnog nezavisnog kvalifikovanog procenitelja za procenjivanje ostatka vrednosti, što znači da to može da uradi i lice iz privrednog subjekta ukoliko je za to sposobno. Ovaj iznos predstavlja odbitnu stavku od nabavne vrednosti pri izračunavanju osnovice za obračun amortizacije, tj. *amortizacionog iznosa* (suštinu uključivanja ostatka vrednosti u obračun amortizacije objasnili smo u okviru *MRS 16* pri obrazlaganju ovog termina).
    Procenjeni ostatak vrednosti se ne knjiži. On se samo kao podatak upisuje na analitičku karticu konkretnog nematerijalnog ulaganja.
17. **Fer vrednost** je iznos za koji sredstvo može biti prodato ili razmenjeno između obaveštenih i voljnih stranaka u transakciji na slobodnom tržištu (voljna stranka je ona koja dobrovoljno pristupa transakciji prodaje ili razmene).
18. **Aktivno tržište** je tržište na kojem postoje svi sledeći uslovi:
    - stvari sa kojima se trguje na tržištu su homogene,
    - u svakom trenutku se mogu naći za trgovinu spremni kupci i prodavci i
    - cene su dostupne javnosti: potencijalnim kupcima i prodavcima, kao i ostalim zainteresovanima.
19. ***Gubitak zbog obezvređenja*** postoji kada je *knjigovodstvena vrednost* sredstava veći od njegovog *nadoknadivog iznosa*. *Gubitak zbog obezvređenja* je razlika između ove dve vrednosti.
20. ***Knjigovodstvena vrednost*** je iznos po kojem je neko sredstvo priznato u *izveštaju o finansijskom položaju /bilansu stanja/* nakon odbitka njegove ispravke vrednosti (akumulirane amortizacije) i *gubitka zbog obezvređenja* (kada budemo upotrebljavali izraz *knjigovodstvena vrednost* ili *neto knjigovodstvena vrednost* mislimo na sadašnju vrednost

nematerijalnog ulaganja, a kada budemo upotrebljavali izraz *bruto knjigovodstvena vrednost* mislimo na nabavnu vrednost, tj. trošak nabavke).

21. ***Nadoknadivi iznos*** je viši iznos od sledećih iznosa: *neto fer vrednosti sredstva* (*fer vrednosti umanjene za procenjene troškove prodaje*) ili njegove *upotrebne vrednosti*.
22. ***Fer vrednost umanjena za procenjene troškove prodaje*** je iznos za koji sredstvo može biti prodato ili razmenjeno između obaveštenih i voljnih strana u transakciji na slobodnom tržištu, umanjena za troškove otuđenja (prodaje) - voljna strana je ona koja dobrovoljno pristupa transakciji prodaje ili razmene.
23. ***Upotrebna vrednost sredstva*** je sadašnja vrednost procenjenih budućih neto tokova gotovine koji se očekuju od:
    - nastavka upotrebe sredstva i
    - otuđenja nematerijalnog ulaganja ili otuđenja njegovih ostataka, na kraju njegovog veka upotrebe u privrednom subjektu, uzimajući u obzir i obaveze koje će postojati na dan otuđenja nematerijalnog ulaganja ili otuđenja njegovih ostataka.
24. **Računovodstvo nematerijalnih ulaganja** obuhvata računovodstvene postupke za priznavanja, vrednovanja i obelodanjivanja u vezi sa nematerijalnim ulaganjima. Sastavni deo računovodstva nematerijalnih ulaganja (koje ne mora postojati kao posebna celina u okviru računovodstva nekog privrednog subjekta) je i analitička evidencija nematerijalnih ulaganja.
25. ***Datum sticanja*** je dan na koji sticalac efektivno stiče kontrolu nad stečenim subjektom. U slučaju prisilnog preuzimanja *datum sticanja* (tj. najraniji datum na koji se postiže stvarni sporazum između strana koje se kombinuju) predstavlja dan na koji dovoljan broj vlasnika stečenog subjekta prihvata ponudu sticaoca da sticalac može preuzeti kontrolu nad stečenim subjektom.
26. ***Datum ugovora*** je dan na koji se postiže stvarni sporazum između strana koje se kombinuju a u slučaju pravnih lica čije se hartije od vrednosti javno kotiraju dan kada se on javno objavljuje.
27. **Goodwill** čine ekonomske koristi koje proističu iz sredstava koja se ne mogu pojedinačno identifikovati i odvojeno priznati. Može se definisati i kao plaćanje koje je izvršio sticalac očekujući buduće ekonomske koristi od sredstava koja se ne mogu pojedinačno identifikovati i odvojeno priznati.
28. **Neograničeno dug vek upotrebe nematerijalnog ulaganja u privrednom subjektu** - izraz "neograničeno dug" ne podrazumeva i "beskonačan". Naime, pod izrazom "neograničeno dug" podrazumeva se

da privredni subjekt neće koristiti nematerijalno ulaganje nakon onog perioda u kojem troškovi njegovog korišćenja prevazilaze svoj uobičajeni nivo (nivo na kojem je isplativo koristiti nematerijalno ulaganje).

29. **Revalorizaciona grupa** - revalorizaciona grupa objedinjuje nematerijalna ulaganja slične vrste, slične upotrebe u poslovanju privrednog subjekta i sredstva čije se tržišne cene slično menjaju. Kada su u pitanju nematerijalna ulaganja primeri revalorizacionih grupa bi mogli da budu:
    - patenti,
    - licence,
    - koncesije,
    - računarski softver,
    - ulaganja u razvoj,
    - ostala nematerijalna ulaganja.

    Navedeni spisak ne treba shvatiti kao konačan ili jedino mogući.
30. **Retroaktivna primena zahteva *Standarda*** podrazumeva da se njegovi zahtevi retroaktivno primene na finansijske izveštaje prethodnih obračunskih perioda. Preračunavanje se vrši za onoliko perioda unazad za koliko je perioda vršeno prikazivanje (prezentovanje) finansijskih izveštaja ili za koliko perioda je to moguće uraditi. Cilj je izvršiti preračun kao da je izmenjena računovodstvena politika zahtevana *Standardom* oduvek primenjivana.
31. **Prospektivna primena zahteva *Standarda*** - primena promenjenih računovodstvenih politika zahtevanih *Standardom* samo od tekućeg obračunskog perioda.

2. Delokrug *Standarda* (38.2. - 38.7.)

1) *Standard* primenjuju svi *privredni subjekti* u svom računovodstvu nematerijalnih ulaganja, osim za:
    1. nematerijalna ulaganja koja su u delokrugu drugih *Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja*, kao što su:
        - nematerijalna ulaganja koja se drže radi prodaje u redovnom poslovanju (koja su u delokrugu *MRS 2 Zalihe* - dakle, softver koji je kupljen radi dalje prodaje u delokrugu je *MRS 2 Zalihe*. U slučaju da je softver po narudžbini stvoren u privrednom subjektu, u periodu njegovog stvaranja u delokrugu je ili *MRS 2 Zalihe* - ako bi njegovo stvaranje trajalo duži period. Međutim, u slučaju da je softver stvoren u privrednom subjektu sa namerom da se prodaje u obliku davanja licenci na njega on je u vreme stvaranja u delokrugu *MRS 2 Zalihe*, a po stvaranju je u delokrugu *Standarda*);

- *odložena poreska sredstva* (koja su u delokrugu *MRS 12 Porezi iz dobitka*);
- ugovori o lizingu nematerijalnih ulaganja (koji su u delokrugu *MSFI 16 Lizinzi*). U delokrugu *MSFIS 16 Lizinzi* nisu prava po osnovu ugovora o licencama, kao što su igrani filmovi, video-snimci, drame, rukopisi, patenti i autorska prava. Ova sredstva spadaju u delokrug *Standarda*). Nakon početnog priznavanja nematerijalnih ulaganja koja su u delokrugu *MSFI 16,* računovodstveno obuhvatanje ovakvih ulaganja se nadalje vrši u skladu sa *Standardom*;
- sredstva koja su povezana sa naknadama zaposlenima (koja su u delokrugu *MRS 19 Naknade zaposlenima*);
- sredstva koja se u skladu sa *MRS 32 Finansijski instrumenti: Prikazivanje* tretiraju kao finansijska sredstva (priznavanje i vrednovanje finansijskih sredstava vrši se u skladu sa: *MSFI 9 Finansijski instrumenti*, *MRS 27 Pojedinačni finansijski izveštaji*, *MRS 28 Ulaganja u pridružene entitete i zajedničke poduhvate*;
- goodwill koji nastaje iz poslovnih kombinacija (koji je u delokrugu *MSFI 3 Poslovne kombinacije*);
- ugovore o osiguranju koji su u delokrugu *MSFI 17 Ugovori o osiguranju*;
- dugoročna nematerijalna ulaganja koja su skladu sa *MSFI 5 Stalna sredstva koja se drže za prodaju i poslovanja koja su prestala* klasifikovana kao *sredstva koja se drže za prodaju* (ili su uključena u *raspoloživu grupu* koja je klasifikovana kao *grupa koja se drži za prodaju*); i
- sredstva koja proizilaze iz ugovora sa kupcima a koja su priznata u skladu sa *MSFI 15 Prihodi po osnovu ugovora sa kupcima*.

2. mineralna prava i izdatke za istraživanje ili vađenje minerala, nafte, prirodnog plina i slične neobnovljive resurse, koja su u delokrugu *MSFI 6 Istraživanje i vrednovanje mineralnih resursa* (*Standard* se primenjuje na uobičajena nematerijalna ulaganja u ovim delatnostima /npr. računarske programe/, kao i na troškove početka poslovanja). *Standard* se ne primenjuje ni na troškove razvoja i iskorišćavanja minerala, nafte, prirodnog gasa i sličnih neobnovljivih resursa.

2) Već smo rekli da u okviru definicije nematerijalnog ulaganja nije postavljen zahtev da se radi o dugoročnim sredstvima, tj. o onim sredstvima koja se mogu koristiti više puta i to u periodu dužem od jedne godine. Međutim, iz paragrafa *Standarda* koji se tiču naknadnog vrednovanja nematerijalnih ulaganja moglo bi se zaključiti da se ipak radi o dugoročnim sredstvima. Međutim, sem ako se ne radi o prethodno navedenim vrstama sredstava koja ne spadaju u delokrug *Standarda*, smatramo da nema prepreke za njegovu

primenu i na nematerijalna ulaganja čiji je vek upotrebe u privrednom subjektu kraći od 12 meseci.

Primer 2:

Preduzeće može u novembru mesecu platiti licencu za proizvodnju cipela sa rokom važenja od 6 meseci. U ovom slučaju preduzeće bi na datum bilansa imalo sredstvo (i to nematerijalno ulaganje) sa preostalim vekom upotrebe od 4 meseca. Ne bi bilo ispravno da celokupi plaćeni iznos za dobijanje licence prizna kao rashod tekuće godine, jer će licenca biti korišćena samo 2 meseca u tekućoj i 4 u narednoj godini. Ovako pribavljena licenca ispunjava uslove za priznavanje kao nematerijalno ulaganje, ali ne dugoročno već tekuće (obrtno). Doduše, može se i preko računa aktivnog vremenskog razgraničenja vrednost neutrošenog prava na licencu preneti u naredni obračunski period.

3) *Standard* se primenjuje ne samo na nematerijalna ulaganja iz svog delokruga, već i na troškove koji ne mogu da se priznaju kao nematerijalna ulaganja, kao što su troškovi oglašavanja, obuke, početka poslovanja, istraživanja i dr.
4) Problem pri određivanju delokruga *Standarda* proizlazi iz činjenice da se pojedina sredstva sastoje iz materijalne i nematerijalne komponente. Ukoliko se sredstvo računovodstveno može podeliti na dva sredstva jedno bi onda bilo nematerijalno ulaganje a drugo osnovno sredstvo. Ukoliko se sredstvo računovodstveno ne može podeliti na dva sredstva njegovo klasifikovanje (u nematerijalno ulaganje ili osnovno sredstvo) zavisi od toga koja komponenta je pretežna. Navešćemo tri primera (u primerima se posmatra situacija sa stanovišta privrednih subjekata koja su sredstva stekla kupovinom):
    1. mobilni telefoni sadrže u sebi integrisan softver koji upravlja telefonom i omogućava njegovo funkcionisanje (telefon bi bez tog softvera bio neupotrebljiv (tj. gomila plastike i elektronike) - materijalna komponenta (telefon fizički posmatran) je vrednija od nematerijalne komponente (softvera) pa se mobilni telefon računovodstveno tretira kao materijalno sredstvo (u zavisnosti od njegove vrednosti klasifikuje se kao osnovno sredstvo ili kao obrtno sredstvo); slična je situacija i sa računarom i operativnim softverom (softverom koji upravlja radom računara);
    2. softver klasifikovan kao nematerijalno ulaganje najčešće se kupuje tako što je arhiviran (nasnimljen) na kompakt disku - s obzirom da je vrednost praznog kompakt diska u odnosu na vrednost softvera beznačajna takav kompakt disk sa nasnimljenim softverom sa stanovišta kupca računovodstveno se klasifikuje kao nematerijalno ulaganje;
    3. aplikativni softver je odvojiv od računara i može se pribavljati odvojeno od samog računara (i njegovog operativnog softvera) - zbog toga se

aplikativni softver, ako ispunjava sve ostale potrebne uslove priznaje kao nematerijalno ulaganje.

3. Definisanje nematerijalnih ulaganja (38.9. - 38.17.)

1) Nematerijalno (neopipljivo) ulaganje (sredstvo) je nenovčano sredstvo koje se može identifikovati iako nema fizičko obeležje.
   U ovom delu *Standarda* pri definisanju nematerijalnih ulaganja obrađena su tri uslova za njihovo priznavanje:
   - mogućnost identifikacije,
   - kontrola nad sredstvom i
   - ekonomske koristi od sredstva.
2) **Mogućnost identifikacije** - definicija nematerijalnog ulaganja sadrži zahtev da mora postojati mogućnost njegove identifikacije, a samim tim mora postojati mogućnost njegovog jasnog razlikovanja od goodwill-a. Insistiranje na ovom zahtevu proizašlo je iz činjenice da se nematerijalna ulaganja stečena u poslovnim kombinacijama često iskazuju u okviru goodwill-a, a ne kao samostalna sredstva, iako za to ispunjavaju uslove. S toga je *Odbor* želeo u da *Standardu* u odnosu na prethodnu verziju *MRS 38* koncept identifikacije bolje pojasni, kako bi se dala definitivna osnova za identifikovanje i priznavanje nematerijalnih ulaganja odvojeno od goodwill-a.
   Sredstvo ispunjava uslove identifikovanja (sadržane u definiciji nematerijalnih ulaganja) ako:
   1. je izdvojivo, odnosno ukoliko se može odvojiti ili izdvojiti iz privrednog subjekta i prodati, preneti, licencirati, iznajmiti ili razmeniti, bilo odvojeno ili zajedno sa povezanim ugovorima, drugim sredstvima ili obavezama; ili
   2. nastaje po osnovu ugovornih ili drugih zakonskih prava, bez obzira da li su ta prava prenosiva ili odvojiva od privrednog subjekta ili od drugih prava ili obaveza - u paragrafima BC9. i BC10. *Osnove za zaključke* pojašnjeno je da odvojivost nekog sredstva nije jedini indikator mogućnosti njegove identifikacije. *Na primer, neko pravo može od strane države biti dodeljeno preduzeću, s tim da ga ono ne može bez odobrenja države preneti ili prodati drugom preduzeću, kao što je pravo na pružanje komunalnih usluga.*
3) Ukoliko neki izdatak ne ispunjava uslove da bude priznat kao nematerijalno ulaganje, a ni uslove da bude priznat kao neko drugo sredstvo, priznaje se kao rashod u periodu u kom je nastao. Navešćemo dva primera:
   1. *preduzeće je sklopilo ugovor o zakupu softvera na period od 3 godine, uz godišnje plaćanje unapred* - s obzirom da je plaćanje unapred za period

koji nije duži od 12 meseci nije ispunjen uslov da se ovo ulaganje prizna kao dugoročno nematerijalno ulaganje. Dakle, period na koji je sklopljen ugovor (koji je duži od 12 meseci) ne utiče na klasifikovanje ovog ulaganja kao dugoročnog nematerijalnog ulaganja (u primeru 2 smo ukazali na mogući način priznavanja ovakvih izdataka);

2. preduzeće je uložilo novac u poslove istraživanja - po osnovu navedene aktivnosti (istraživanja) *Standard* ne dozvoljava priznavanje ni jedne vrste nematerijalnog ulaganja, o čemu govorimo u okviru tačke 4.6.

U okviru tačke 4.6. ukazaćemo i na ostale primere kada se neko ulaganje ne može priznati kao nematerijalno.

4) **Kontrola nad sredstvom** - bitan uslov za priznavanje nematerijalnog ulaganja je i postojanje kontrole nad njim od strane *izveštajnog privrednog subjekta*. Privredni subjekt kontroliše nematerijalno ulaganje ako može koristi ekonomske koristi koje bi priticale od sredstva i ako može ograničiti drugima pristup tim koristima i tim sredstvima. Uobičajeno je da ova sposobnost proizilazi iz odgovarajućih zakonskih prava koja se mogu zaštiti na sudu. U slučaju odsustva zakonskih prava teško je dokazati postojanje te kontrole. Međutim, zakonsko pravo nije nužan uslov kontrole, tj. ne znači po automatizmu da ako nema zakonskog prava nema ni kontrole, zato što privredni subjekt sredstvo može kontrolisati i na neki drugi način (*na primer posedovanjem takve tehnologije zbog koje je privredni subjekt jedini u stanju da stvori neko sredstvo u fazi razvoja, ili ukoliko je u pitanju softver posedovanje izvornog koda*).

S obzirom da nematerijalno ulaganje može biti u obliku prava, na ovom mestu ćemo ukazati na čestu nedoumicu u praksi u vezi sa klasifikovanjem ulaganja u tuđa osnovna sredstva. Za izlaganje ćemo koristi sledeća tri primera:

1/ *preduzeće je uplatilo 300.000,00 din. za priključak na gasnu mrežu; navedeni novac preduzeće koje se bavi distribucijom gasa iskoristilo je za postavljanje instalacija do preduzeća* - ovim plaćanjem preduzeće je u suštini učestvovalo u izgradnji tuđeg sredstva ali je sebi obezbedilo neograničeno dugo pravo na snabdevanje gasom. To znači da je preduzeće steklo pravo koje ispunjava uslove da bude priznato kao nematerijalno ulaganje;

2/ *preduzeće je sklopilo ugovor o dugoročnom zakupu trgovinskog prostora, s tim da se obavezalo da prostor kompletno renovira a zauzvrat dobija pravo na dodatnih 2 godine "besplatnog" korišćenja prostora (ili mu se zakupnina u periodu od 3 godine smanjuje za po 30.000,00 din. mesečno)* - navedenim ulaganjem preduzeće je fizički stvorilo sredstvo, odnosno obnovilo (ili dogradilo) sredstvo. Međutim, suština ove transakcije je da je preduzeće navedenim radovima platilo

svoje pravo na korišćenje tog prostora. Zbog toga bi se ovakvo ulaganje tretiralo kao nematerijalno ulaganje;

3/ *preduzeće je uzelo u zakup poslovni prostor. S obzirom da je prostor neuslovan rešilo je da ga renovira, ali zakupodavac ne želi da mu ulaganje prihvati kao plaćanje zakupnine (ne želi da mu smanji zakupninu, niti da mu bez dodatnog plaćanja zakupnine produži plaćeni period zakupa)* - u ovakvoj situaciji očito je da ovim ulaganjem preduzeće nije platilo svoje pravo na korišćenje zakupljenog prostora i može na to svoje ulaganje primeniti kriterijume priznavanja iz *MRS 16 Nekretnine, postrojenja i oprema*.

5) U pojedinim slučajevima buduće ekonomske koristi mogu proizlaziti iz znanja i veština zaposlenih u privrednom subjektu koje su oni postigli uvežbavanjem i obukom koje je finansirao privredni subjekt. Međutim, u takvim slučajevima teško je očekivati da privredni subjekt ima punu kontrolu nad tim budućim koristima, jer je moguć odlazak zaposlenih u druge privredne subjekte. Zbog toga specifični upravljački ili tehnički talenat zaposlenih najverovatnije ne može ispuniti uslove za priznavanje kao nematerijalno ulaganje, sem ako nije zaštićeno zakonskim pravima (kroz na primer, sklopljen ugovor sa zaposlenima kojima se oni obavezuju da rade određeno vreme u privrednom subjektu) i ako udovoljava ostalim zahtevima za priznavanje kao nematerijalnog ulaganja.

6) U paragrafu 16. *Standarda* navedena je situacija u kojoj se odnosi sa kupcima ili učešće na tržištu mogu priznati kao nematerijalna ulaganja: u odsustvu zakonskih prava da se zaštite ili drugih načina da se kontrolišu odnosi sa kupcima ili lojalnost kupaca privrednom subjektu, on obično nema dovoljnu kontrolu nad ekonomskim koristima iz tih odnosa, pa treba da razmotri da li takve stavke (portfelj strukture kupaca, udeo na tržištu, odnos sa kupcima, lojalnost kupaca) zadovoljavaju definiciju nematerijalnih ulaganja. Međutim, ukoliko se na tržištu trguje takvim sredstvima, te razmene obezbeđuju dokaz da su odnosi sa kupcima odvojivo sredstvo i da je privredni subjekt sposoban da kontroliše očekivane buduće koristi koje proističu iz tog odnosa, pa sa ove tačke gledišta oni ispunjavaju uslov za priznavanje kao nematerijalno ulaganje (u okviru tačke 4.6.6. ukazaćemo na zabranu da se naknadno neki rashodi koji su priznati u *izveštaju o ostvarenim rezultatima /bilansu uspeha/* priznaju kao nematerijalno ulaganje - prema tome ako privredni subjekt u toku obračunskog perioda konstatuje da su na tržištu obavljaju transakcije sa listama kupaca kakvu i on poseduje ne može je priznati kao nematerijalno ulaganje. Takvu listu kao nematerijalno ulaganje može priznati samo ako je stekne u okviru neke poslovne kombinacije, ili je kupi od nekog drugog privrednog subjekta).

7) **Buduće ekonomske koristi** koje privredni subjekt ostvaruje po osnovu nematerijalnog ulaganja mogu se ogledati kako u prihodu koji bi mogli da pritiču u privredni subjekt od tog ulaganja, tako i u mogućem smanjenju troškova, recimo proizvodnih.

4. Priznavanje i početno vrednovanje nematerijalnih ulaganja (38.18. - 38.19. i 38.21. - 38.24.)

1) Da bi se neko sredstvo svrstalo kao nematerijalno ulaganje treba da:
   1. ispunjava (kao što smo već naveli) sledeće uslove: nema materijalnu sadržinu, postoji mogućnost identifikovanja, izvestan je i pouzdano odrediv priliv budućih koristi i postoji kontrola nad sredstvom, kao i
   2. da je izvesno da će buduće ekonomske koristi, koje se mogu pripisati sredstvu, priticati u privredni subjekt i
   3. da se trošak nabavke sredstva može pouzdano utvrditi.
2) Privredni subjekt procenjuje verovatnoću budućih ekonomskih koristi korišćenjem razumnih i prihvatljivih pretpostavki koje predstavljaju najbolju procenu rukovodstva privrednog subjekta o ekonomskim uslovima koji će postojati tokom veka njegove upotrebe u privrednom subjektu.
3) Nematerijalno ulaganje se pri uvođenju u knjigovodstvenu evidenciju privrednog subjekta vrednuje po trošku nabavke, sem ukoliko nije stečeno u okviru poslovne kombinacije, kada se početno vrednuje po svojoj fer vrednosti. Izuzetak od početnog vrednovanja po trošku nabavke postoji i kod sticanja putem razmene sredstava i sticanja uz pomoć državnog dodeljivanja.
4) *Standard* početno priznavanje i vrednovanje reguliše za više mogućih načina sticanja nematerijalnih ulaganja:
   1. zasebno sticanje,
   2. sticanje kao deo poslovne kombinacije,
   3. sticanje pomoću državnog dodeljivanja,
   4. razmenu imovine i
   5. stvaranje unutar privrednog subjekta.

4.1. Zasebno sticanje (38.25. - 38.32.)

1) Zasebno sticanje podrazumeva kupovinu nematerijalnog ulaganja na tržištu, kod koje se u slučaju istovremene kupovine više nematerijalnih ulaganja mogu, bez posebnih ograničenja, ponaosob utvrditi troškovi njihove nabavke.

2) Trošak nabavke nematerijalnog ulaganja sastoji se od:
   1. njegove nabavne cene (umanjene za sve trgovačke popuste i rabate), carine (ako se plaća) i poreza na dodatu vrednost (ako promet nije oslobođen obaveze plaćanja tog poreza), kao i od
   2. drugih izdataka koji se direktno mogu pripisati pripremi sredstva za nameravanu upotrebu. Primeri ovih troškova mogu biti:
      - troškovi naknada zaposlenima koje im se daju u vezi sa njihovim angažovanjem na dovođenju nematerijalnog ulaganja u radno stanje,
      - profesionalne naknade nastale po osnovu dovođenja nematerijalnog ulaganja u radno stanje i
      - troškovi testiranja pravilnog funkcionisanja nematerijalnog ulaganja.

      Bitan preduslov za uključivanje ovih izdataka u nabavnu vrednost nematerijalnih ulaganja je da se oni direktno mogu pripisati pribavljanju sredstva, tj. da se ne radi o opštim troškovima (kao što su na primer, zarade komercijalista koji su ugovarali kupovinu sredstva, troškovi telefona u komercijalnoj službi, troškovi amortizacije opreme u komercijalnoj službi, itd.).

3) Sledeći troškovi se ne uključuju u nabavnu vrednost nematerijalnog ulaganja:
   1. troškovi uvođenja novog proizvoda ili usluge (uključujući troškove reklamiranja i promotivnih aktivnosti) - *na primer, preduzeće namerava da proda patent i započelo je sa njegovim reklamiranjem. U tu svrhu investira u troškove reklamiranja proizvoda;*
   2. troškovi vođenja poslova na novoj lokaciji ili sa novom grupom kupaca (uključujući troškove obuke osoblja) - *na primer, preduzeće preseljava mašine na novu lokaciju, što uslovljava dodatne troškove za obuku novozaposlenih radnika, kao i dodatne troškove za boravak rukovodilaca na novoj lokaciji (smeštaj u hotelu, troškove prevoza)*; i
   3. administrativne i druge troškove - *administrativni i drugi opšti troškovi se ne uključuju u troškove nabavke sredstva, osim ako se mogu direktno pripisati njegovoj nabavci ili dovođenju u radno stanje*.
4) Ako je plaćanje za kupljeno nematerijalno ulaganje odloženo preko uobičajenih uslova prodaje (prodaja na poček), trošak kupovine (nabavna vrednost) je jednaka njegovoj gotovinskoj ceni (ceni koja bi se platila da je ulaganje kupljeno za gotovinu). Razlika između tog iznosa i iznosa ukupnih plaćanja priznaje se kao rashod kamata tokom trajanja kreditiranja, sem ako nematerijalno ulaganje ispunjava uslove da bude klasifikovano kao *kvalifikovano sredstvo* (tj. sredstvo u čiju se nabavnu vrednost u skladu sa *MRS 23 Troškovi pozajmljivanja* uključuju njemu pripadajući troškovi pozajmljivanja).

Standard ne daje uputstva za situacije kada se za kupljeno sredstvo ne može odrediti cena u tzv. uobičajenim rokovima plaćanja. U toj situaciji moglo bi se postupiti shodno postupanju koja su za prodavca predviđena paragrafima 60-65. *MSFI 15 Prihodi po osnovu ugovora sa kupcima*.

5) *Standard* konstatuje da pri sticanju nematerijalnog ulaganja, ili u toku njegovog razvoja, privredni subjekt može sprovesti aktivnosti koje nisu neophodne za njegovo dovođenje na mesto i u stanje, koje mu omogućava funkcionisanje na način kako to očekuje rukovodstvo privrednog subjekta. *Na primer, preduzeće može u toku izrade softvera koristiti jedan njegov deo*. S obzirom da ove uzgredne aktivnosti nisu neophodne za izgradnju i dovođenje sredstva na mesto i u stanje koje mu omogućava da funkcioniše na način kako to očekuje rukovodstvo privrednog subjekta, prihodi i s njima povezani rashodi priznaju se kao prihodi i rashodi tekućeg perioda, tj. ne kapitalizuju se.
6) Sa uključivanjem troškova u nabavnu vrednost nematerijalnog ulaganja prestaje se onog trenutka kada se ono nalazi u stanju potrebnom da funkcioniše na način koji od njega očekuje rukovodstvo privrednog subjekta. Zbog toga se svi troškovi koji nastanu tokom korišćenja sredstva ili ponovnog raspoređivanja nematerijalnog ulaganja ne uključuju u njegovu vrednost (na primer reklasifikovanjem u nematerijalno ulaganje sredstva koje je, u skladu sa *MSFI 5 Stalna sredstva koja se drži za prodaju i poslovanja koja su prestala*, bilo klasifikovano u stalno *sredstvo koje se drži za prodaju*).

4.2. Sticanje nematerijalnih ulaganja u okviru poslovnih kombinacija (38.33. - 38.37.)

1) Pri poslovnoj kombinaciji mogu se desiti i sledeća dva slučaja u vezi sa nematerijalnim ulaganjem:
   - da privredni subjekt (sticalac) prizna postojanje nekog nematerijalnog ulaganja čak i ako to sredstvo nije postojalo u finansijskim izveštajima stečenog privrednog subjekta i
   - da se nematerijalno ulaganje koje je bilo priznato u finansijskim izveštajima stečenog privrednog subjekta ne prizna, u kom slučaju se za njegovu vrednost koriguje goodwill.

   Ako je sredstvo stečeno u poslovnoj kombinaciji odvojivo ili proizlazi iz ugovornih ili drugih zakonskih prava, smatra se da postoje dovoljne ifnormaciju za pouzdano utvrđivanje njegove fer vrednosti. Zbog toga se kriterijum za pouzdano utvrđivanje fer vrednosti iz paragrafa 21b *Standarda*

uvek smatra zadovoljenim za nematerijalna ulaganja stečena u poslovnoj kombinaciji.

2) Prema *MSFI 3 Poslovne kombinacije* trošak nabavke nematerijalnog ulaganja koje je stečeno poslovnom kombinacijom je njegova fer vrednost na *datum sticanja*. Radi se o vrednosti koja odražava tržišna očekivanja o verovatnoći da će se buduće ekonomske koristi sadržane u sredstvu uliti u privredni subjekt. Bitno je napomenuti da se ne radi o verovatnoći da li će ili neće biti ekonomskih koristi od nematerijalnog ulaganja, već je verovatnoća direktno povezana sa utvrđivanjem visine te koristi. S obzirom da je ovakvo tretiranje verovatnoće delimično u suprotnosti sa relevantnim zahtevom iz *Okvira za pripremanje i prikazivanje finansijskih izveštaja* plan je *Odbora* da se izvrši njegovo delimično revidiranje.
3) Ukoliko nematerijalno ulaganje priznato u finansijskim izveštajima *stečenog subjekta* ne zadovoljava istovremeno zahtev definicije i kriterijume za priznavanje nematerijalnog ulaganja sa stanovišta *sticatelja* on ga ne priznaje i rashodi učinjeni za ovu stavku (koji su u suštini sadržani u trošku nabavke) čine deo iznosa koji je na dan nabavke dodeljen goodwill-u.
   Kada su u pitanju projekti internog istraživanja i razvoja iz *stečenog subjekta* to znači da će ih sticalac priznati kao sredstva odvojeno od goodwill-a, kada oni ispunjavaju definiciju nematerijalnog ulaganja (što podrazumeva i da se njihove fer vrednosti mogu pouzdano utvrditi).
   Projekat internog istraživanja ili razvoja *stečenog subjekta* ispunjava definiciju nematerijalnog ulaganja kada:
   - ispunjava definiciju sredstva i
   - može da se utvrdi, odnosno odvojiv je ili proističe iz ugovornih ili drugih zakonskih prava.
4) U paragrafu 35. *Standarda* konstatuje se da se fer vrednost nematerijalnih ulaganja stečenih u poslovnoj kombinaciji može utvrditi sa dovoljnom pouzdanošću kako bi se izvršilo priznavanje tog sredstva odvojeno od goodwill-a. U slučaju kada postoji raspon mogućih ishoda (više fer vrednosti) različite verovatnoće, neizvesnost, kao što smo već rekli, ne postoji po pitanju postojanja fer vrednosti (i priticanja koristi od nematerijalnog ulaganja), već po pitanju visine fer vrednosti.
5) Postoje situacije kada nematerijalno ulaganje stečeno u poslovnoj kombinaciji ne može samostalno posmatrano da bude odvojeno od drugih sredstava, ali može zajedno sa nekim drugim povezanim materijalnim ili nematerijalnim sredstvima činiti jedinstvenu celinu, koja se u takvim situacijama priznaje kao jedno sredstvo. Uslov za ovakvo postupanje je da se pojedinačne fer vrednosti sredstava u okviru te grupe ne mogu pouzdano utvrditi. Primer za situaciju povezanosti nematerijalnog ulaganja sa nekim drugim sredstvom može biti ime flaširane vode koje je povezano sa izvorom

te vode. Naime, ne može se odvojeno prodati takvo ime bez istovremene prodaje izvora.
Termini "brend" i "brend ime" se često koriste kao sinonimi za robne i druge marke. Ne radi se o nematerijalnim ulaganjima, već o opštim marketinškim terminima kojima se najčešće označavaju grupe komplementarnih proizvoda ili usluga i sa njima povezano tržišno ime, formula, recept ili tehnološki postupak. Sticatelj priznaje kao pojedinačno sredstvo grupu komplementarnih sredstva koja čine "brend" ukoliko se njihove pojedinačne vrednosti mogu pouzdano utvrditi.

6) Za neka nematerijalna sredstva ne postoji aktivno tržište. U tom slučaju trošak nabavke se procenjuje na osnovu iznosa transakcija za najsličnija sredstva.
7) *Standard* zahteva da se **naknadni izdaci u vezi sa tekućim projektima istraživanja i razvoja stečenih u okviru poslovne kombinacije** i zasebno od goodwill-a priznati kao sredstva, obračunavaju u skladu sa paragrafima 54-62. *Standarda*, što znači da se:
   - priznaju kao rashod ukoliko su nastali kao troškovi istraživanja;
   - priznaju kao rashod ukoliko su nastali kao troškovi razvoja koji ne zadovoljavaju kriterijume priznavanja kao nematerijalna ulaganja (kriterijumi iz paragrafa 57. *Standarda*); i
   - priznaju kao nematerijalno ulaganje ukoliko troškovi razvoja zadovoljavaju kriterijum iz *Standarda* u vezi sa priznavanjem takvih izdataka kao nematerijalnih ulaganja (kriterijumi iz paragrafa 57. *Standarda*).

4.3. Sticanje nematerijalnih ulaganja pomoću državnog dodeljivanja (38.44.)

U slučaju da se nematerijalno ulaganje nabavlja uz pomoć državnog dodeljivanja ono se prema *MRS 20 Računovodstveno obuhvatanje državnih dodeljivanja i obelodanjivanje državne pomoći* može vrednovati na dva načina:

- po nabavnoj vrednosti (koja je ujedno i fer vrednost) uz iskazivanje vrednosti državnog dodeljivanja na računu pasivnog vremenskog razgraničenja (prvi dopušteni postupak iz *MRS 20)* ili
- po nabavnoj vrednosti umanjenoj za iznos dodeljenog državnog dodeljivanja (drugi dopušteni postupak iz *MRS 20)*.

4.4. Sticanje nematerijalnih ulaganja razmenom imovine (38.45. -38.47.)

1) Nematerijalno ulaganje (jedno ili više) se može nabaviti razmenom za drugo ili više drugih nemonetarnih ulaganja (nekretninu, postrojenje, opremu, ili neko drugo nemonetarno ulaganje). Sem toga pri razmeni privredni subjekt može uz nematerijalno ulaganje dati ili primiti određeni iznos gotovine.
2) *Standard* pruža smernice za određivanje vrednosti po kojoj se vrednuje nematerijalno ulaganje koje se dobija u zamenu za drugo nemonetarno ulaganje, s tim što on navodi da se te smernice, naravno uz odgovarajuće prilagođavanje, koriste i za ostale oblike razmene sredstava u kojima se stiče neko nematerijalno ulaganje:
   1. stečeno sredstvo se vrednuje po svojoj fer vrednosti, osim:
      - kada transakcija razmene nema komercijalnu suštinu ili
      - kada se ne može pouzdano utvrditi fer vrednost ni primljenog ni datog sredstva;
   2. ako se stečeno nematerijalno ulaganje ne može vrednovati po fer vrednosti njegova nabavna vrednost će biti jednaka *knjigovodstvenoj vrednosti* datog sredstva.

   Ako privredni subjekt može pouzdano da utvrdi fer vrednost bilo primljenog ili datog sredstva onda se fer vrednost datog sredstva koristi za merenje nabavne vrednosti primljenog nematerijalnog ulaganja, osim kada je fer vrednost primljenog nematerijalnog ulaganja očiglednija.

   Fer vrednost nematerijalnog ulaganja za koje ne postoje uporedive tržišne transakcije poudano je utvrđena ako:
   - varijacija stepena pouzdanosti procene njegove fer vrednosti nije značajna za to sredstvo ili
   - ako raspon verovatnoća različitih procena može biti razumno procenjen i korišćen u proceni fer vrednosti.
3) Pri računovodstvenom obuhvatanju ove transakcija privredni subjekt postupa na sledeći način:
   1. obračunava amortizaciju za dato sredstvo za period od početka poslovne godine do dana razmene,
   2. određuje fer vrednost datog i primljenog sredstva - osnova za dalji obračun je fer vrednost datog sredstva osim ako je fer vrednost primljenog sredstva očiglednija;
   3. zatim se sprovodi isknjižavanje starog sredstva i uknjižavanje dobijenog:
      1/ ako je fer vrednost datog sredstva osnova za dalji obračun uknjižava se dobijeno nematerijalno ulaganje po fer vrednosti datog sredstva, s tim da se ona uvećava za sve doplate koje su učinjene od strane privrednog subjekta ili se umanjuje za sva primanja koja su uz nematerijalno ulaganje dobijena; dato sredstvo se isknjižava i pri

tome se iskazuje dobitak ili gubitak iz ostvarene transakcije - dobitak ili gubitak se iskazuju u visini razlike između *knjigovodstvene vrednosti* datog sredstva i njegove fer vrednosti;

2/ ako je fer vrednost primljenog nematerijalnog ulaganja osnova za dalji obračun (jer je ta fer vrednost očiglednija) uknjižava se dobijeno nematerijalno ulaganje po svojoj fer vrednosti; isknjižava se dato sredstvo po svojoj *knjigovodstvenoj vrednosti*, uz knjiženje svih datih ili primljenih doplata, pri čemu se iskazuje dobitak ili gubitak iz ostvarene transakcije - dobitak ili gubitak se iskazuju u visini razlike između fer vrednosti dobijenog nematerijalnog ulaganja sa jedne strane i *knjigovodstvene vrednosti* datog sredstva uvećane za sve date doplate ili umanjene za sve primljene doplate.

4.5. Interno stečeni goodwill (38.48. - 38.50.)

Interno stečeni goodwill je obračunska kategorija i predstavljao bi razliku između tržišne vrednosti privrednog subjekta i knjigovodstvenog iznosa njegove neto imovine (kapitala). Ova razlika je posledica brojnih faktora (tržišne pozicije, načina rukovođenja i dr.). **Ovako izračunati goodwill ne ispunjava uslove da bude priznat kao nematerijalno ulaganje** (ne može se identifikovati niti pouzdano vrednovati po trošku nabavke).

4.6. Interno stvorena nematerijalna ulaganja (38.51. - 38.53.)

1) Privredni subjekt može sam stvarati pojedina svoja nematerijalna ulaganja - na primer, računarski softver za svoje knjigovodstvo.
2) *Standard* daje smernice da li sredstva koja nastanu aktivnostima privrednog subjekta treba priznati kao nematerijalno ulaganje ili kao rashod. Zbog toga stvaranje ovih sredstava *Standard* prati kroz:
   1. fazu istraživanja i
   2. fazu razvoja.
3) Ako privredni subjekt ne može da razlikuje fazu istraživanja od faze razvoja projekta na kojem radi, a pri kojem se dobijaju određeni rezultati, ti rezultati se ne mogu priznati kao sredstvo, već se svi izdaci u vezi sa projektom priznaju kao rashodi u periodu u kom su nastali.

4.6.1. Faza istraživanja (38.54. - 38.56.)

Nijedan rezultat faze istraživanja se ne može priznati kao nematerijalno ulaganje. Izdaci nastali u fazi istraživanja priznaju se kao rashod u periodu u kom su nastali. Razlog za ovakvo postupanje je nemogućnost privrednog subjekta da u fazi istraživanja projekta dokaže da je izvesno da će nematerijalno ulaganje koje je u stvaranju davati u budućnosti ekonomske koristi.

4.6.2. Faza razvoja (38.57. - 38.64.)

1) Nematerijalno ulaganje koje proizlazi iz razvoja (ili faze u razvoju jednog internog projekta) priznaje se kao sredstvo ako, i samo ako, privredni subjekt može da dokaže sve sledeće uslove:
   1. mogućnost tehničkog kompletiranja nematerijalnog ulaganja, tako da ono bude raspoloživo za upotrebu ili prodaju;
   2. svoju nameru da kompletira nematerijalno ulaganje za njegovu upotrebu ili prodaju;
   3. sposobnost da koristi ili proda nematerijalno ulaganje;
   4. način na koji će nematerijalno ulaganje stvarati verovatne buduće ekonomske koristi. Privredni subjekt, između ostalog, treba da dokaže postojanje tržišta proizvoda koji se dobijaju od nematerijalnog ulaganja, ili tržišta samog nematerijalnog ulaganja ili, ukoliko se sredstvo koristi u sopstvenoj režiji, korisnost nematerijalnog ulaganja;
   5. raspoloživost odgovarajućih tehničkih, finansijskih i drugih resursa za kompletiranje razvoja i upotrebu ili prodaju nematerijalnog ulaganja; i
   6. njegovu sposobnost za verodostojno utvrđivanju izdatka koji mogu da se pripišu nematerijalnom ulaganju za vreme njegovog razvoja.
2) Interno priznati zaštitni znaci, oznake i slično ne priznaju se kao nematerijalna ulaganja. Izdaci za ove namene odmah se tretiraju kao rashod perioda u kome su nastali. Razlog za ovakvo postupanje proizlazi iz mišljenja da se izdaci po osnovu interno nastalih robnih marki, impresuma, objavljenih naslova, spiskova kupaca i stavki sličnog sadržaja ne mogu razlikovati od troškova na ime razvoja posla kao celine.
3) Pitanjima priznavanja interno stvorenih nematerijalnih ulaganja bavi se i Tumačenje *SKT-32 Nematerijalna ulaganja - Troškovi web sajta.* Tumačenje reguliše sledeća pitanja:
   1. **da li je interno stvoreni WEB sajt nematerijalno ulaganje koje je u delokrugu *Standarda?*** - interno stvoreni web sajt potencijalno može biti nematerijalno ulaganje na koje se primenjuje *Standard.* Kod priznavanja web sajta kao nematerijalnog ulaganja osetljivo pitanje je ispunjavanje

uslova verovatnoće budućih ekonomskih koristi od njega. Prema Tumačenju, kao nematerijalno ulaganje može se priznati samo onaj web sajt preko koga kupci mogu vršiti narudžbine, dok ostali interno stvoreni web sajtovi (na primer, za reklamiranje i promociju proizvoda i usluga privrednog subjekta) ne ispunjavaju ovaj kriterijum i svi rashodi vezani za njihovu izradu bi se priznali kao rashod perioda u kojem su nastali;

2. **kakav treba da bude računovodstveni tretman izdataka u vezi sa web sajtom?** - računovodstveni tretmani izdataka u vezi sa internim stvaranjem web sajta prikazani su u tabeli datoj u okviru tačke 4.6.3.

4.6.3. Trošak interno stvorenog nematerijalnog ulaganja (38.65. - 38.67.)

1) Trošak interno stvorenog nematerijalnog ulaganja obuhvata sve izdatke koji se direktno mogu pripisati stvaranju tog sredstva, kao i one opšte izdatke koji se realno mogu pripisati njegovom stvaranju (proizvodnji) i pripremanju za nameravanu upotrebu.
2) Dakle, u troškove interno stvorenog nematerijalnog ulaganja uključuju se:
   1. izdaci za materijal i usluge koji su utrošeni u stvaranje nematerijalnog ulaganja,
   2. zarade i naknade zarada zaposlenog osoblja koji su direktno uključeni u stvaranje tog sredstva,
   3. izdaci koji se direktno mogu pripisati stvaranju tog sredstva, kao što su naknade za registrovanje patenata i sl, i
   4. opšti troškovi koji su neophodni da se sredstvo stvori (ali pod uslovom da se dosledno principu uzročnosti mogu rasporediti na to sredstvo). Radi se, na primer, o amortizaciji nekretnina, postrojenja i opreme koji su korišćeni za proizvodnju sredstva, izdaci za premije osiguranja i dr. Raspored ovih troškova vrši se na sličan način kako se vrši raspoređivanje opštih troškova na zalihe, što je regulisano *MRS 2 Zalihe*.

   Eventualno priznavanje kamata kao dela troškova interno stvorenih nematerijalnih ulaganja regulisano je *MRS 23 Troškovi pozajmljivanja*.
3) Troškovi koji se ne mogu uključiti u troškove interno stvorenih nematerijalnih ulaganja bi bili:
   1. troškovi prodaje, administrativni i drugi opšti troškovi, osim ako se ti izdaci mogu direktno pripisati pripremanju tog nematerijalnog ulaganja,
   2. jasno identifikovane neefikasnosti i početno priznati gubici nastali pre nego što je sredstvo postiglo planirani stepen uspešnosti i
   3. izdaci za uvežbavanje osoblja za upotrebu sredstva.

4) Računovodstveni tretmani izdataka u vezi sa interno stvarenim web sajtom prikazani su u narednoj tabeli:

Faza/Priroda izdatka	Računovodstveni tretman
Planiranje: - izrada studija izvodljivosti - definisanje hardverskih i softverskih specifikacija - ocena alternativnih rešenja i dobavljača - ocena najboljih rešenja	Izdaci se priznaju kao rashod u periodu u kojem su nastali
Razvoj aplikacija i infrastrukture: - nabavka i razvoj hardvera	Primenjuju se zahtevi *MRS 16*
- pribavljanje imena za domen - razvoj operativnog softvera (na primer, operativni sistem i softver za server) - razvoj aplikativnog koda - instalisanje razvijenih aplikacija na server na kojem će se nalaziti web sajt - provera osetljivosti	Izdaci se priznaju kao rashodi u periodu u kojem su nastali ili, ako se na razumnoj i doslednoj osnovi mogu alocirati na pripremu web sajta za njegovo planirano korišćenje, dodeljuju se njemu, s tim da je preduslov za to alociranje da web sajt ispunjava kriterijume za priznavanje kao nematerijalno ulaganje.
Razvoj grafičkog dizajna: - osmišljavanje izgleda (na primer, osnova i boja) web sajta	Izdaci se priznaju kao rashodi u periodu u kojem su nastali, ili ako se na razumnoj i doslednoj osnovi mogu alocirati na pripremu web sajta za njegovo planirano korišćenje, dodeljuju mu se, s tim da je uslov za to alociranje da web sajt ispunjava kriterijume za priznavanje kao nematerijalno ulaganje.
Razvoj sadržaja: - kreiranje, nabavka, priprema (na primer, kreiranje linkova i identifikacionih oznaka) i učitavanje na web sajt (pre njegovog završetka) informacija, bilo tekstualne ili grafičke prirode. Primeri sadržaja uključuju informacije o privrednom subjektu, proizvodima ili uslugama koji se nude za prodaju i teme kojima pretplatnici pristupaju.	Izdaci se priznaju kao rashodi u periodu u kojem su nastali ako se radi o izdacima u vezi sa razvojem web sajta koji služi za reklamiranje i promociju proizvoda i usluga privrednog subjekta. Izdaci koji se direktno odnose, ili se na razumnoj i doslednoj osnovi mogu alocirati na pripremu web sajta koji ispunjava kriterijume za priznavanje kao nematerijalno ulaganje, alociraju se na njega.
Funkcionisanje: - ažuriranje grafike i revidiranje sadržaja - dodavanje novih funkcija, karakteristika i sadržaja - registrovanje web sajta kod pretraživača	Izdaci se priznaju kao rashodi perioda u kojem su nastali, a na web sajt se mogu alocirati samo: - kada ovaj izdatak omogućava da web sajt stvara buduće ekonomske

Faza/Priroda izdatka	Računovodstveni tretman
- pravljenje kopija podataka - revidiranje sigurnosti pristupa - analiza korišćenja web sajta	koristi preko svog izvorno procenjenog standarda uspešnosti i - kada se ovaj izdatak može pouzdano utvrditi i pripisati tom web sajtu.
Ostalo: - prodajni, administrativni i opšti režijski izdaci, osim kada se direktno odnose na pripremu web sajta za korišćenje - jasno identifikovane neefikasnosti i početni poslovni gubici nastali pre dostizanja planiranog učinka web sajta (na primer, greške u početnom funkcionisanju) - obuka zaposlenih za korišćenje web sajta	Izdaci se priznaju kao rashodi perioda u kojem su nastali.

4.6.4. Priznavanje rashoda (38.68. - 38.70.)

1) Izdaci koji se ne mogu uključiti u trošak stvaranja nematerijalnog ulaganja priznaju se kao rashodi u periodu u kome su nastali.
2) Već smo rekli da se svi izdaci koji nastaju u fazi istraživanja odmah tretiraju kao rashodi. Pored njih kao rashodi se odmah priznaju i:
   1. izdaci početnih aktivnosti (troškovi početka poslovanja), osim ako nisu uključeni u trošak nabavke predmeta nekretnina, postrojenja i opreme prema *MRS 16 Nekretnine, postrojenja i opreme*. Troškovi početka poslovanja sastoje se od troškova osnivanja, kao što su troškovi advokatskih usluga, sudske takse, kao i ostali izdaci koji nastaju pre osnivanja privrednog subjekta. **Dakle, prema *Standard*u ovi izdaci se ne mogu aktivirati kao nematerijalno ulaganje**;
   2. izdaci za aktivnosti uvežbavanja i doškolovavanja zaposlenih;
   3. izdaci za oglašavanja i promotivne aktivnosti;
   4. izdaci premeštanja ili reorganizacije dela ili celog privrednog subjekta;
   5. stavka pribavljena u poslovnoj kombinaciji koja ne može da se prizna kao nematerijalno ulaganje - ta stavka je u stečenom privrednom subjektu bila nematerijalno ulaganje, ali sa stanovišta sticatelja nema uslova da se nastavi sa takvim priznavanjem. Ukoliko je ovo slučaj, ovaj izdatak na *datum sticanja* u skladu sa *MSFI 3 Poslovne kombinacije* čini deo iznosa koji se pripisuje goodwill-u (ili umanjuje prihod po osnovu sticanja).

3) Prema paragrafu 69A *Standarda* smatra se da subjekt ima pravo dobrima kada ih je dobavljač izgradio u skladu sa uslovima ugovora i privredni subjekt može da zahteva njihovu isporuku u zamenu za izvršenje plaćanja. U tom smislu se smatra da su usluge primljene kada su pružene od strane dobavljača u skladu sa ugovorom o izvršenju usluga privrednom subjektu, a ne kada ih on koristi za izvršenje drugih usluga, na primer za izvršenje usluga reklamiranja kupcima.

4.6.5. Priznavanje prethodnih rashoda (38.71.)

1) Izdatak za nematerijalno ulaganje koji je priznat kao rashod u godišnjim finansijskim izveštajima ne može se u narednom ili u nekom od narednih obračunskih perioda priznati kao nematerijalno ulaganje. *Na primer, u fazi razvoja nastali su troškovi koji su priznati kao rashod a ne kao nematerijalno ulaganje, jer nije bilo verovatno da će po osnovu tih troškova nastati sredstvo od kojeg će privredni subjekt imati ekonomsku korist. U narednom obračunskom periodu situacija se promenila i postalo je verovatno da će po osnovu sredstva stvorenog u razvoju preduzeću priticati koristi.* Izdaci ranije priznati kao rashod ne mogu se u tekućem obračunskom periodu priznati u nabavnu vrednost sredstva (nema ih u početnom stanju, jer se početno stanje ne otvara na osnovu *izveštaja o ostvarenim rezultatima /bilansa uspeha/*, već samo na osnovu *izveštaja o finansijskom položaju /bilansa stanja/*). Ne vrši se ni retroaktivno preračunavanje, jer se ne radi o računovodstvenoj grešci. Naime, u prethodnom obračunskom periodu su sve informacije ukazivale da po osnovu sredstva neće priticati ekonomske koristi. U to vreme nisu mogli računovođu ili neku drugu osobu da putem vremenske mašine pošalju u budućnost (godinu, dve ili više dana) da proveri da li će možda po osnovu tih izdataka nastati sredstvo koje će donositi koristi privrednom subjektu.
2) Ova napomena važi i za izdatke priznate kao rashod u tekućoj godini, ako su oni kao rashod iskazani u periodičnim finansijskim izveštajima. U slučaju da privredni subjekt ne sastavlja periodične finansijske izveštaje storniranjem može izvršiti smanjenje rashoda i priznavanje nematerijalnog ulaganja.

4.6.6. Priznavanje naknadnih izdataka (38.20.)

1) Priroda većine nematerijalnih ulaganja je takva da se najčešće ne vrši njihova dorada, odnosno zamena nekog njihovog dela. Zbog toga se većina naknadnih troškova u vezi sa nematerijalnim ulaganjima tretira kao rashod perioda, tj. ne vrši se njihovo kapitalizovanje. Sem toga u paragrafu 20.

Standarda se konstatuje da je često naknadni izdatak teže pripisati nekom određenom nematerijalnom ulaganju nego privrednom subjektu kao celini.
Imajući navedeno u vidu naknadne izdatke za neko nematerijalno ulaganje nakon njegove kupovine ili dovršenja treba priznati kao rashod, osim:

1. ako je verovatno da će ovaj izdatak omogućiti da sredstvo stvara buduće ekonomske koristi preko svog izvorno procenjenog standarda uspešnosti i
2. ako se ovaj izdatak može pouzdano utvrditi i pripisati tom sredstvu.

Ako su ovi uslovi ispunjeni, naknadni izdatak treba dodati *knjigovodstvenoj vrednosti* nematerijalnog ulaganja.
Na primer, preduzeće je kupilo neku licencu sa rokom važenja od 4 godine. Posle dve godine licu od kojeg je kupilo licencu preduzeće doplaćuje određenu sumu novca kako bi se važnost licence produžila sa 4 na 6 godina. Ovaj iznos bi se priznao kao povećanje vrednosti licence.

2) Naknadni izdaci za zaštitne znakove, oznake, i slične stvari uvek se priznaju kao rashod perioda u kome su nastali.

5. Vrednovanje nakon početnog priznavanja (38.72. - 38.73)

1) U okviru *Standard*a za vrednovanje nematerijalnih ulaganja nakon početnog priznavanja predviđeni su:
   1. *model troška nabavke* i
   2. *model revalorizacije*.
2) Ukoliko se nematerijalno ulaganje nakon početnog priznavanja naknadno vrednuje *modelom revalorizacije* sva sredstva iz njegove revalorizacione grupe se vrednuju primenom tog modela, osim u slučaju kada za sredstvo ne postoji aktivno tržište.

5.1. Primena *modela troška nabavke* za naknadno vrednovanje nematerijalnih ulaganja (38.74.)

1) Ukoliko se za nematerijalno ulaganje primenjuje *model troška nabavke* ono se nakon početnog priznavanja vrednuje po svom trošku nabavke, umanjenom za ispravku vrednosti po osnovu obračunate amortizacije (ako se računa) i za akumulirane *gubitke zbog obezvređenja*.
2) Dakle, ovaj model naknadnog vrednovanja podrazumeva da se na kraju obračunskog perioda za nematerijalno ulaganje prvo obračuna amortizacija (ukoliko sredstvo ima ograničen vek upotrebe u privrednom subjektu) i da se

nakon toga proveri da li postoje indikatori da je ono obezvređeno. Ukoliko takvi indikatori postoje utvrđuje se njegova obezvređenost. S obzirom da je obračunavanje amortizacije identično bilo da se primenjuje *model troška nabavke* bilo *model revalorizacije*, pre prikaza *modela revalorizacije* prikazaćemo način obračunavanja amortizacije nematerijalnih ulaganja.

5.1.1. Amortizacija nematerijalnih ulaganja

Standard u vezi sa obračunavanjem amortizacije nematerijalnih ulaganja definiše:

1. vremensko trajanje obračunavanja amortizacije,
2. procenjivanje i korišćenje ostatka vrednosti,
3. metode amortizacije i
4. obavezu provere vremenskog trajanja obračunavanja amortizacije i metoda amortizacije.

1) Vremensko trajanje obračunavanja amortizacije (38.88. - 38.96, 38.97. i 38.107.)

1) Amortizacija se obračunava za nematerijalna ulaganja koja imaju ograničen vek upotrebe u privrednom subjektu. Za sredstva koja imaju *neograničeno dug vek upotrebe u privrednom subjektu* ne vrši se obračun amortizacije. Za nematerijalno ulaganje se smatra da ima *neograničeno dug vek upotrebe u privrednom subjektu* ukoliko se na osnovu analize svih relevantnih faktora ne može predvideti završetak perioda u kojem se očekuje da ono za privredni subjekt stvara neto tokove gotovine.
2) Sa obračunom amortizacije nematerijalnog ulaganja se započinje kada je ono spremno za upotrebu na način na koji to od njega očekuje rukovodstvo privrednog subjekta. *Standard* ne precizira da li je to od prvog narednog dana, ili od prvog dana narednog meseca. Zbog jednostavnijeg obračuna računovođe se, uglavnom, opredeljuju da to bude od prvog dana narednog meseca po sticanju uslova da se započne sa obračunom amortizacije.
3) Iznos amortizacije nekog nematerijalnog ulaganja sistematski treba raspoređivati tokom njegovog procenjenog veka upotrebe u privrednom subjektu. *Standard* privrednim subjektima ostavlja slobodu da sami procenjuju vek upotrebe nematerijalnih ulaganja. U tom smislu privredni subjekt procenjuje da li je vek upotrebe nematerijalnog ulaganja u privrednom subjektu vremenski ograničen ili neograničen. Ukoliko odredi da je ograničen treba da odredi ili vremenski period njegovog korišćenja ili broj

proizvoda ili usluga koje će biti pružene korišćenjem tog ulaganja u privrednom subjektu.

4) Za određivanje korisnog veka upotrebe nematerijalnog ulaganja uzimaju se u obzir sledeći faktori:
   1. očekivana upotreba sredstva, kao i da li, nakon promene zaposlenih, tim sredstvom mogu adekvatno upravljati neki drugi zaposleni (ili drugi rukovodeći tim) - *ako se, na primer, promene zaposleni, da li će oni biti sposobni da koriste računarski softver, ili je on tako specifičan da njegovo korišćenje isključivo zavisi od zaposlenih koji trenutno na njemu rade*;
   2. tipični proizvodni ciklusi sredstava i dostupne informacije o procenama veka upotrebe sličnih vrsta sredstava koja se koriste na sličan način - *ako je u pitanju licenca za proizvodnju svetiljki, treba uzeti u obzir informacije o iskustvima ostalih proizvođača*;
   3. tehničko, tehnološko i druge vrste zastarevanja - *ako je kupljena licenca za proizvodnju svetiljki, treba proceniti da li će se na tržištu pojaviti i savremenije, koje će možda umanjiti prodaju sopstvenih svetiljki, pa u tom smislu i određivati da li će se smanjivati rok u kome će se vršiti amortizovanje licence;*
   4. stabilnost delatnosti u kojoj sredstvo deluje i promene na tržištu potražnje za proizvodnjom proizvoda ili usluga od tog sredstva - *ako je u pitanju pravo izdavanja nekog literarnog dela, dužina otpisivanja zavisiće i od procene buduće potražnje za takvom vrstom dela*;
   5. očekivane mere konkurencije ili mogućih konkurenata - *ako je kupljena licenca za proizvodnju svetiljki treba proceniti da li će se na tržištu pojaviti novi konkurenti, da li će postojeći sniziti cene ili preduzeti druge mere koje će možda umanjiti prodaju sopstvenih svetiljki, pa u tom smislu i određivati da li će se smanjivati rok u kome će se vršiti amortizovanje licence*;
   6. visina izdataka za održavanje koji se moraju utrošiti da bi se dobile očekivane buduće ekonomske koristi od sredstva, kao i sposobnost privrednog subjekta da postigne predviđeni stepen korišćenja sredstva - *ako kupljeni softver neprestano zahteva održavanje, koje se naknadno plaća, privredni subjekt može da skrati prvobitno predviđeni vek upotrebe softvera*;
   7. period kontrole nad sredstvom, kao i zakonska ili slična ograničenja kod upotrebe sredstava, kao što je datum isteka najma - *ako je licenca kupljena na 3 godine, to je rok u kome treba izvršiti njeno amortizovanje, sem u slučaju da je izvesno produženje trajanja licence*;
   8. da li koristan vek trajanja sredstva zavisi od veka upotrebe drugog sredstva u privrednom subjektu - *ako je kupljen softver koji se može*

koristiti na računarima koji postaju tehnološki zastareli, a softver se ne može prebaciti na nove, recimo PC računare, rok otpisivanja će biti rok u kome se postojeći računari još mogu koristiti, ukoliko je on kraći od prvobitno predviđenog roka za amortizaciju softvera.

5) Sa obračunom amortizacije nematerijalnog ulaganja se prestaje na najraniji od sledećih datuma:
   - kada mu sadašnja vrednost postane jednaka procenjenom ostatku vrednos-
     ti, ili
   - kada se sredstvo rashoduje ili otuđi, ili
   - preklasifikuje u *stalno sredstvo koje se drži za prodaju* ili postane deo *raspoložive grupe* klasifikovane kao *grupa koja se drži za prodaju*.

   Korisni vek trajanja ponovo stečenog prava priznatog u poslovnoj kombinaciji kao nematerijalno ulaganje jeste preostali ugovorni period ugovora u kojem je pravo dodeljeno i ne uključuje periode obnavljanja tog prava.
6) Pri obračunu amortizacije nematerijalnog ulaganja smatra se da je neodgovara-juća metoda amortizacije koja se zasniva na prihodu ostvarenom aktivnošću koja uključuje korišćenje nematerijalnog ulaganja. Naime, prihod koji generiše aktivnost koja uključuje upotrebu nematerijalne imovine uglavnom odražava faktore koji nisu direktno povezani sa potrošnjom ekonomskih koristi sadržanih u nematerijalnom ulaganju (na prihode utiču drugi inputi i procesi, prodajne aktivnosti i promene u obimu prodaje i cenama). Na visinu prihoda može da utiče i inflacija, koja nema uticaj na način korišćenja nematerijalne imovine. Međutim, u pojedinim ograničenim okolnostima moguće je da obračun amortizacije nematerijalnog ulaganja zasnovan na prihodima ostvarenim korišćenjem tog nematerijalnog ulaganja odražava pravo trošenje tog sredstva. Radilo bi se o sledećim okolnostima:
   1. prihod ostvaren korišćenjem nematerijalnog ulaganja je mera njegovog korišćenja. Na primer: u uslovima u kojima je dominantni ograničavajući faktor koji je inherentan nematerijalnom ulaganju dostizanje ugovorenog praga prihoda, prihod koji se generiše može da bude odgovarajuća osnova za amortizaciju. Na primer, privredni subjekt je kupio koncesiju za istraživanje i izdvajanje mineralne sirovine iz rudnika. Istek ugovora može biti zasnovan na fiksnom iznosu ukupnih prihoda koji se generišu iz eksploatacije (na primer, ugovorom može biti dozvoljeno da se dobije mineralne sirovine u iznosu do 100 miliona eur.) i ne zasniva se na vremenu ili količini iskopane rude; Ili, pravo na upravljanje autoputem se može zasnivati na fiksnom ukupnom iznosu prihoda koji će se generisati od naplaćenih drumarina (na primer, ugovor bi mogao omogućiti naplatu drumarina do ugovorom definisanog iznosa). U slučaju kada su prihodi

utvrđeni kao dominantni ograničavajući faktor u ugovoru za korišćenje nematerijalnog ulaganja, prihod koji treba da se generiše može biti odgovarajuća osnova za amortizaciju nematerijalnog ulaganja, pod uslovom da ugovor određuje fiksni ukupan iznos prihoda koji se generiše na koji se određuje amortizacija; ili

2. kada se može dokazati da su prihodi i potrošnja ekonomskih koristi od nematerijalnog ulaganja visoko međuzavisni.

7) Pri izboru odgovarajuće metode amortizacije u skladu sa paragrafom 98. *Standarda*, subjekt može da odredi pretežni limitirajući faktor koji je inherentan u nematerijalnom ulaganju. Na primer, ugovorom kojim se utvrđuju prava privrednog subjekta o njegovom korišćenju nematerijalnog ulaganja može se navesti korišćenje nematerijalnog ulaganja kao unapred određeni broj godina (tj. fakto vreme), kao broj proizvedenih jedinica ili kao fiksni ukupni iznos prihoda koji se generišu. Identifikacija takvog prevladavajućeg ograničavajućeg faktora može poslužiti kao polazna tačka za identifikaciju odgovarajuće osnove za amortizaciju, ali može se primeniti još jedna osnova ako se njome bliže odražava očekivani obrazac potrošnje ekonomskih koristi nematerijalnog ulaganja.

2) Ostatak vrednosti (38.100. - 38.103.)

1) *Amortizacioni iznos* (iznos koji se amortizuje) se dobija kada se od troška nabavke nematerijalnog ulaganja (nabavne vrednosti) oduzme njegov ostatak vrednosti. Ostatak vrednosti nematerijalnog ulaganja će postojati:
   1. ako je treća strana preuzela obavezu da to sredstvo kupi na kraju njegovog veka upotrebe ("veka upotrebe" sa stanovišta privrednog subjekta koji će prodati to sredstvo) ili
   2. kada postoji aktivno tržište za to sredstvo, pa se:
      - ostatak vrednosti može odrediti prema tržištu i
      - izvesno je da će takvo tržište postojati na kraju veka upotrebe tog sredstva.
2) Početnu procenu ostatka vrednosti potrebno je uraditi na datum prvog obračunavanja amortizacije. Proveru da li je procenjeni iznos ostatka vrednosti adekvatan neophodno je uraditi najmanje jednom godišnje, i to obavezno na *datum bilansa*. Promena ostatka vrednosti tretira se kao promena računovodstvene procene i u skladu sa *MRS 8 Računovodstvene politike, promene računovodstvenih procena i greške* ne vrši se retroaktivno prilagođavanje prethodno obračunate amortizacije.
3) Moguće su sitauacije u kojima bi procenjeni iznos ostatka vrednosti nematerijalnog ulaganja bio veći od njegove *knjigovodstvene vrednosti* - na

primer ukoliko je privredni subjekt primenjivao veće stope za obračun amortizacije od realno potrebnih, ukoliko je došlo do porasta tržišnih vrednosti sredstava i sl. U tom slučaju za potrebe obračuna amortizacije procenjeni iznos ostatka vrednosti ne može biti veći od njegove *knjigovodstvene vrednosti*, što znači da bi osnovica za obračun amortizacije bila nula, tj. ne bi se obračunavala amortizacija za to sredstvo. Sa obračunom amortizacije nematerijalnog ulaganja bi se nastavilo od onog trenutka od koga bi procenjeni ostatak vrednosti pao ispod njegove *knjigovodstvene vrednosti*.

3) Metode amortizacije (38.97. - 38.99.)

1) Metode otpisivanja koje se mogu koristiti su: *metoda proporcionalnog otpisivanja*, *metoda degresivnog otpisivanja* i *metoda funkcionalnog otpisivanja*. Korišćena metoda amortizacije treba da odgovara obimu ekonomskih koristi koje se dobijaju od nematerijalnog ulaganja. U slučaju da se to ne može realno utvrditi, što je najčešće slučaj, primenjuje se *metoda proporcionalnog otpisivanja*.
2) Izbor metode vrši sam privredni subjekt. *Standard* ne zahteva da se za sva sredstva za koja se amortizacija obračunava primenjuje isti metod za obračun amortizacije - na primer, za jedno nematerijalno ulaganje se može primeniti *metoda proporcionalnog otpisivanja*, za drugo *metoda degresivnog otpisivanja* a za treće *metoda funkcionalnog otpisivanja*. Treba izabrati onu metodu čijom bi se primenom obezbedio najrealniji obračun amortizacije.
3) Metode amortizacije koje se primenjuju treba preispitivati u redovnim vremenskim razmacima i ako postoji znatna promena očekivanog obima ekonomskih koristi od sredstava, treba metodu promeniti kako bi realnije odražavala očekivne promene obima ekonomskih koristi. *Na primer, ako se u vezi sa kupljenom licencom promeni ugovor u smislu da se licenca ograničava ne vremenski već na određeni broj komada proizvoda koji se proizvode korišćenjem te licence postoji opravdanje da se sa metode proporcionalnog otpisivanja pređe na metodu funkcionalnog otpisivanja.* Ako je takva promena metode amortizacije nužna, **treba je obračunati kao promenu računovodstvene procene**, a iznos amortizacije za tekući i buduće obračunske periode treba uskladiti (dakle, ne bi se vršilo nikakvo retroaktivno prilagođavanje).
4) Iznosi amortizacije nekog nematerijalnog ulaganja priznaju se kao rashod, osim u slučaju da se ekonomske koristi od nematerijalnog ulaganja ugrađuju u neko drugo sredstvo (odnosno nematerijalno ulaganje se koristi za stvaranje nekog drugog sredstva privrednog subjekta). U takvim slučajevima

deo amortizacije nematerijalnog ulaganja se nakon odgovarajućih obračunavanja uključuje u trošak nabavke tog sredstva koje se stvara (kao što je regulisano *MRS 2 Zalihe*).

4) Provera veka upotrebe i metoda amortizacije (38.104. - 38.106. i 38.109.-110.)

1) Vek upotrebe i metode obračuna amortizacije nematerijalnih ulaganja treba proveravati najmanje na kraju svakog obračunskog perioda. Jedan od indikatora da dosadašnji procenjeni vek upotrebe nije adekvatan može biti i priznavanje *gubitaka zbog obezvređenja sredstva*. U slučaju da se procenjeni vek upotrebe značajno razlikuje od pređašnje procene, period za koji će se obračunavati amortizacija treba promeniti pre nego što će amortizacija biti obračunata. Isto važi i za metodu amortizacije. Nju treba promeniti ako se značajno promeni očekivani obim koristi od sredstva, ili ako se značajnije promeni način na koji sredstvo pruža te koristi.
   Ovakve promene obračunavaju se kao promene računovodstvenih procena (u skladu sa *MRS 8 Računovodstvene politike, promene računovodstveni procena i greške*), pa se usklađivanje troškova amortizacije vrši samo za tekući i buduće obračunske periode.
2) Kada su u pitanju *nematerijalna ulaganja sa neograničeno dugim vekom upotrebe u privrednom subjektu* najkasnije na *datum bilansa* treba proveriti da li nastali događaji ili okolnosti možda ukazuju da sredstvo ipak ima ograničen vek upotrebe u privrednom subjektu, i da bi trebalo započeti sa obračunavanjem njegove amortizacije. Ukoliko bi se započelo sa obračunom amortizacije to bi se tretiralo kao promena računovodstvene procene (u skladu sa *MRS 8 Računovodstvene politike, promene računovodstveni procena i greške*) i ne bi se vršilo nikakvo retroaktivno usklađivanje.
   U slučaju da se ulaganje koje je prethodno bilo tretirano kao *ulaganje koje ima neograničeno dugi vek upotrebe u privrednom subjektu* klasifikuje kao ulaganje sa ograničenim vekom upotrebe neophodno je u skladu sa *MRS 36 Obezvređenje sredstava* proveriti da li je obezvređeno (poređenjem njegovog *nadoknadivog iznosa* sa njegovom *knjigovodstvenom vrednošću*).

5.1.2. Nadoknadivost *knjigovodstvene vrednosti - gubitak zbog obezvređenja* (38.111. i 38.108.)

1) Za određivanje da li je vrednost nekog nematerijalnog ulaganja obezvređena, primenjuju se odredbe *MRS 36 Obezvređenje sredstava*. Taj *Standard* propisuje na koji način privredni subjekt proverava knjigovodstvenu vrednost

svojih sredstava, na koji način određuje njihov *nadoknadivi iznos* i kada priznaje ili poništava (stornira) ranije priznate *gubitke zbog obezvređenja*.

2) U paragrafu 108. *Standarda* konstatuje se da *MRS 36 Obezvređenje sredstava* zahteva da se *nematerijalno ulaganje koje ima neograničeno dugi vek upotrebe u privrednom subjektu* testira na obezvređenost poređenjem *nadoknadivog iznosa* i *knjigovodstvene vrednosti*:
   - na godišnjem nivou i
   - kada postoje indicije da je došlo do njegovog obezvređenja.
3) U paragrafima 45-50. *MSFI 3 Poslovne kombinacije* regulisano je način na koji se postupa sa *gubitkom zbog obezvređenja* koji je priznat pre kraja prvog godišnjeg perioda koji počinje posle obavljene poslovne kombinacije.

5.2. Primena *modela revalorizacije* za naknadno vrednovanje nematerijalnih ulaganja (38.75. - 38.87.)

1) Nematerijalno ulaganje koje se nakon početnog priznavanja vrednuje po *modelu revalorizacije* vrednuje se po svojoj fer vrednosti, umanjenoj za naknadne ispravke vrednosti (obračunatu amortizaciju) i naknadno akumulirane *gubitke zbog obezvređenja*.
2) Uslov za primenu *modela revalorizacije* je da je nematerijalno ulaganje već priznato (evidentirano) u poslovnim knjigama privrednog subjekta. Dakle, ova ovaj postupak se ne može primeniti za početno vrednovanje nematerijalnih ulaganja.
3) *Standard* ne objašnjava koji su razlozi zbog kojih se privredni subjekt može opredeliti za primenu *modela revalorizacije* za vrednovanje nematerijalnih ulaganja. Razlozi za primenu *modela revalorizacije* bi mogli da budu:
   1. značajno opadanje vrednosti *funkcionalne valute*, ali se još uvek ne radi o hiperinflaciji;
   2. promene na tržištu nematerijalnih ulaganja koje mogu da dovedu do značajnih razlika između *knjigovodstvene vrednosti* sredstava i njihove fer vrednosti - *navešćemo jedan primer: često se dešava da su cene kompjuterskog softvera koji se pojavio na tržištu mnogo veće od cene istog softvera posle jedne ili dve godine.*
4) *Model revalorizacije* se može primeniti i na sredstvo koje je samo delimično ispunilo uslove za priznavanje. U tom slučaju *model revalorizacije* se naknadno može primeniti na celokupno sredstvo, kada ispuni uslove priznavanja. *Model revalorizacije* se može primeniti i na nematerijalna ulaganja stečena uz pomoć državnog dodeljivanja.
5) Za potrebe revalorizacije nematerijalna ulaganja se svrstavaju u grupe srodnih sredstava (na primer, softveri, patenti, licence, itd.).

Ako se nematerijalno ulaganje revalorizuje, sva druga nematerijalna ulaganja iz njegove grupe se takođe revalorizuju, osim ako ne postoji aktivno tržište za ta nematerijalna ulaganja (recimo, privredni subjekt ima više softvera, a jedan od njih /na primer, softver za njihovo pogonsko knjigovodstvo/ nema tržište). Zahtev za ovakvim postupanjem proizlazi iz težnje da se za istovrsna sredstva primenjuje ista računovodstvena politika.

1) Revalorizacija nematerijalnih ulaganja

1) Revalorizacija nematerijalnih ulaganja se prema *Standard*u utvrđuje na osnovu podataka sa aktivnog tržišta te vrste nematerijalnih ulaganja (revalorizacija se ne radi prostim množenjem stope rasta cena na malo sa knjigovodstvenim vrednostima nematerijalnih ulaganja, već se procenom utvrđuje njihova fer vrednost). Nematerijalno ulaganje za koje ne postoji aktivno tržište se ne može revalorizovati i vrednuje se po svom trošku nabavke umanjenom za ispravku vrednosti (obračunatu amortizaciju) i *gubitke zbog obezvređenja*. Aktivno tržište ne postoji za sredstva koja se besplatno dodeljuju privrednom subjektu (*na primer, dozvole za obavljanje komunalnih usluga*). Isto tako aktivno tržište ne postoji ni za zaštitne znakove, novinske naslove i slična nematerijalna ulaganja, jer je svako od tih sredstava jedinstveno. Čak i u slučaju njihove kupoprodaje plaćena cena ne mora biti fer vrednost, a često te cene nisu ni dostupne javnosti.
2) Revalorizaciju treba raditi dovoljno često da *knjigovodstvena vrednost* ne bi značajnije odstupala od iznosa koji bi se odredio primenom fer vrednosti na *datum bilansa*. *Standard* ne vrši kvantifikovanje "značajnijeg odstupanja", pa privredni subjekt treba sam da prosudi kada je vreme da vrši revalorizaciju. Ako privredni subjekt ima nematerijalnih ulaganja za čije naknadno vrednovanje primenjuje *model revalorizacije* treba na datum svakog bilansa da vrši proveru da li da radi njihovu revalorizaciju ili ne.
3) Pre revalorizacije obračunava se amortizacija nematerijalnog ulaganja za tekući period (od početka obračunskog perioda do datuma revalorizacije).
4) U slučaju da se fer vrednost nematerijalnog ulaganja više ne može utvrditi na aktivnom tržištu prestaje se sa njegovim revalorizovanjem. Ako u narednom ili nekom od narednih obračunskih perioda postane moguće utvrđivanje njegove fer vrednosti nastavlja se sa revalorizovanjem tog nematerijalnog ulaganja od dana kada postane moguće njeno utvrđivanje.
   Činjenica da više ne postoji aktivno tržište za nematerijalno ulaganje koje se naknadno vrednuje *modelom revalorizacije* može biti indikator da je ono obezvređeno i da ga treba testirati na obezvređenost u skladu sa *MRS 36 Obezvređenje sredstava*.

5) *Standardom* su postavljena pravila za računovodstveno obuhvatanje efekata revalorizacije:
   - ako je vrednost sredstva povećana kao rezultat revalorizacije, povećanje se tretira kao *druga stavka rezultata /povezana sa kapitalom/*, i kumulira se u kapitalu, kao stavka revalorizacionih rezervi. Međutim, povećanje se priznaje u *izveštaju o ostvarenim rezultatima /bilansu uspeha/* u meri (iznosu) u kojoj ono predstavlja storniranje smanjenja po osnovu revalorizacije istog sredstva prethodno priznatog u *izveštaju o ostvarenim rezultatima /bilansu uspeha/* (kao rashod);
   - ako je knjigovodstvena vrednost sredstva smanjena kao rezultat revalorizacije, smanjenje se priznaje u *izveštaju o ostvarenim rezultatima /bilansu uspeha/*. Međutim, smanjenje se priznaje kao *druga stavka rezultata /povezana sa kapitalom/* do iznosa do kojeg u vezi sa sredstvom postoji revalorizaciona rezerva. Smanjenje priznato kao *druga stavka rezultata /povezana sa kapitalom/* smanjuje iznos revalorizacione rezerve.

6) Navedena pravila računovodstvenog obuhvatanja efekata revalorizacije objasnićemo kroz primere:
   1. knjiženja povećanja i smanjenja vrednosti sredstva po osnovu revalorizacije i
   2. naknadna knjiženja u vezi sa formiranom revalorizacionom rezervom.

   Pre prikaza knjiženja u vezi sa računom revalorizacione rezerve skrećemo pažnju na sledeće činjenice koje uvek treba imati u vidu kada se sprovodi knjiženje na tom računu:
   - revalorizaciona rezerva postoji ne samo u vezi sa nekretninama, postrojenjima i opremom, već i u vezi sa finansijskim sredstvima, kursnim razlikama i dr;
   - račun revalorizacione rezerve mora biti analitički raščlanjen po sredstvima po osnovu kojih su ove rezerve stvorene. U okviru postojeće analitike osnovnih sredstava na analitičkoj kartici sredstva se može evidentirati podatak o revalorizacionoj rezervi konkretnog sredstva (ne mora, dakle, postojati posebna analitička kartica za revalorizacionu rezervu; analitička kartica nekog sredstva može biti analitička kartica za tri sintetička računa: za sintetički račun na kojem se evidentira nabavna vrednost te vrste sredstava, sintetički račun na kojem se evidentira ispravka vrednosti te vrste sredstava i sintetički račun revalorizacionih rezervi).

1) Knjiženja povećanja i smanjenja vrednosti sredstva po osnovu revalorizacije

S obzirom da sredstva imaju nabavnu i otpisanu vrednost *Standard* daje smernice za postupanje sa ovim vrednostima prilikom revalorizacije, tj. dopušta dva postupka:

1. **prvi način postupanja predviđen *Standardom***: srazmerno se koriguju nabavna i otpisana vrednost sredstva tako da sadašnja vrednost (neto knjigovodstveni iznos sredstva) nakon revalorizacije bude jednaka njegovoj procenjenoj fer vrednosti i
2. **drugi način postupanja predviđen *Standardom***: nabavna vrednost se svodi na procenjenu fer vrednost a otpisana vrednost se svodi na nulu (na ovaj način sadašnja vrednost se svodi na procenjenu fer vrednost. U *Standardu* se konstatuje da je kod revalorizovanja nekretnina ovo čest oblik načina knjiženja efekata revalorizacije.

1. Povećanje vrednosti sredstava po osnovu revalorizacije

Povećanje knjigovodstvene vrednosti sredstva se priznaje kao povećanje revalorizacionih rezervi, tj. kapitala, jer nisu ispunjeni uslovi za priznavanje prihoda koji se iskazuju u *izveštaju o ostvarenim rezultatima /bilansu uspeha/*.

2. Smanjenje vrednosti sredstava po osnovu revalorizacije

Kada se knjigovodstveni iznos sredstava **smanji** kao rezultat revalorizacije, to smanjenje se:

1. knjiži kao smanjenje ranije formiranih revalorizacionih rezervi, a ukoliko iznos smanjenja premašuje ranije formirane revalorizacione rezerve, razlika se priznaje kao rashod;
2. priznaje se u celosti kao rashod, ako ranije u vezi sa tim sredstvom **nije bilo formiranih revalorizacionih rezervi**.

3. Povećanje vrednosti sredstva po osnovu revalorizacije kada je pri nekoj ranijoj njegovoj revalorizaciji bio priznat rashod

Kada se knjigovodstveni iznos sredstva poveća kao rezultat revalorizacije, iznos povećanja se ne odobrava u celosti kapitalu (revalorizacionoj rezervi) ako je ranijom revalorizacijom smanjena njegova knjigovodstvena vrednost i to smanjenje ili deo tog smanjenja je tada bilo priznato (knjiženo) kao rashod. Prvo se revalorizacionim povećanjem pokriva navedeno ranije smanjenje,

priznavanjem tog iznosa kao prihod, a ostatak se priznaje kao povećanje revalorizacionih rezervi.

2) Naknadna knjiženja u vezi sa revalorizacijom

Revalorizacine rezerve formirane po osnovu primene *modela revalorizacije* ukidaju se (prenose se) na neraspoređenu dobit u sledećim slučajevima:

1. prodajom ili rashodovanjem sredstva i
2. tokom obračuna amortizacije sredstva.

2) Amortizacija u *modelu revalorizacije*

Obračun amortizacije je isti kao i kod *modela troška nabavke*. S obzirom da naknadno vrednovanje sredstava po *modelu revalorizacije* u odnosu na vrednovanje po *modelu troška nabavke* sadrži jedan posao više (utvrđivanje fer vrednosti) treba naglasiti da se prvo radi obračun amortizacije sredstva pa tek onda njegova revalorizacija. Razlog za takvo postupanje je sledeći: fer vrednost sredstva koja se utvrđuje revalorizacijom je njegova fer vrednost na dan 31.12. tekuće godine u 24.00 časova; ako bi se nakon njenog utvrđivanja obračunala amortizacija sredstva, došlo bi do smanjenja njegove vrednosti i u *izveštaju o finansijskom položaju /bilansu stanja/* to sredstvo ne bi bilo iskazano po svojoj fer vrednosti, što bi bilo odstupanje od zahteva *Standarda*.

U narednom obračunskom periodu utvrđena fer vrednost sredstva umanjena za njegov procenjeni ostatak vrednosti biće osnovica za obračun amortizacije u tom obračunskom periodu.

6. Povlačenja i otuđenja nematerijalnih ulaganja (38.112. - 38.117.)

1) Nematerijalno ulaganje se isključuje iz *izveštaja o finansijskom položaju /bilansa stanja/*:
   1. po njegovom otuđenju - dobici ili gubici koji nastaju otuđenjem nematerijalnog ulaganja priznaju se kao prihod ili rashod onda kada su ispunjeni uslovi za priznavanje prihoda od prodaje; ako se otuđenje vrši u obliku finansijskog lizinga (prodajnog ili povratnog) primenjuje se *MSFI 16 Lizing*; i
   2. kada se od njegovog eventualnog korišćenja ili otuđenja ne očekuju buduće ekonomske koristi (njegovom prodajom se ne može postići

nikakva cena). Ako se očekuje da će se prodajom tog nematerijalnog ulaganja ostvariti buduće ekonomske koristi, na dan njegovog povlačenja iz aktivne upotrebe ono se u poslovnim knjigama i dalje iskazuje po svojoj dotadašnjoj *knjigovodstvenoj vrednosti*. Najmanje jednom godišnje i to na *datum bilansa* privredni subjekt proverava vrednost nematerijalnog ulaganja radi utvrđivanja da li je obezvređeno (u skladu sa *MRS 36 Obezvređenje sredstava*).

Ako se nematerijalno ulaganje povlači iz upotrebe bez mogućnosti ponovnog korišćenja ili prodaje priznaju se gubici u visini njegove dotadašnje *knjigovodstvene vrednosti*.

2) Dobici ili gubici koji proističu od povlačenja ili otuđenja nekog nematerijalnog ulaganja utvrđuju se kao razlika između njegove neto prodajne vrednosti ili neto procenjene prodajne vrednosti otpadaka (ako se u takvom stanju prodaje) i njegove *knjigovodstvene vrednosti* (retke su situacije u kojem pri rashodovanju nematerijalnog ulaganja nastaju značajniji korisni otpaci). Ovi dobici ili gubici ne iskazuju se u okviru prihoda ili rashoda iz redovnih aktivnosti privrednog subjekta, već kao dobici i gubici (onako kako su oni definisani u *Okviru za pripremanje i prikazivanje finansijskih izveštaja*).
3) Ukoliko je naplata potraživanja po osnovu otuđenja nematerijalnog ulaganja odložena, ugovorena naknada se početno priznaje u ekvivalentu gotovinske cene. Razlika između nominalnog iznosa naknade i ekvivalenta gotovinske cene priznaje se kao prihod od kamate u skladu sa *MSFI 15 Prihodi po osnovu ugovora sa kupcima* (poštujući princip efektivnog prinosa po osnovu potraživanja).
4) Kada subjekt u poslovnoj kombinaciji ponovo stekne pravo na nematerijalnu ulaganje, a to pravo se naknadno izdaje trećoj strani, povezana knjigovodstvena vrednost, ako postoji, koristi će se za određivanje dobitka ili gubitka nakon ponovnog izdavanja.

7. Obelodanjivanja (38.118. - 38.128.)

1) Za svaku grupu nematerijalnih ulaganja u finansijskim izveštajima obelodanjuje se[5]:
   1. vek upotrebe ili korišćene stope i metode amortizacije;

[5]U nastavku ćemo dati primere za neka obelodanjivanja koja su predviđena *Standardom*. Primeri nisu međusobno povezani.

2. *bruto knjigovodstvenu vrednost* i ispravku vrednosti (sabranu sa akumuliranim gubicima zbog obezvređenja) na početku i na kraju obračunskog perioda;
3. stavke *izveštaja o ostvarenim rezultatima /bilansa uspeha/* u kojima je iskazana amortizacija nematerijalnih ulaganja: "*Amortizacija nematerijalnih ulaganja iskazana je u iznosu od 7.250,00 din.*";
4. povezivanje *knjigovodstvene vrednosti* nematerijalnih ulaganja na početku i na kraju obračunskog perioda kojim se prikazuju:
   - povećanja nematerijalnih ulaganja, s tim da se odvojeno prikažu povećanja iz internog razvoja i iz poslovnih kombinacija,
   - povlačenja i otuđenja,
   - povećanja ili smanjenja tokom perioda kao rezultat revalorizacije, kao i zbog *gubitaka zbog obezvređenja* koji su direktno priznati ili stornirani kapitalu,
   - *gubici zbog obezvređenja* koji su priznati u *izveštaju o ostvarenim rezultatima /bilansu uspeha/* tokom perioda,
   - *gubici zbog obezvređenja* koji su stornirani u *izveštaju o ostvarenim rezultatima /bilansu uspeha/* tokom obračunskog perioda,
   - amortizacija koja je priznata u obračunskom periodu,
   - neto kursne razlike koje nastaju kod prevođenja finansijskih izveštaja *inostranog poslovanja* (a u vezi su sa nematerijalnim ulaganjima),
   - druge promene knjigovodstvenih vrednosti tokom perioda.

2) Privredni subjekt obelodanjuje i prirodu i učinak promena računovodstvenih procena koje imaju značajan učinak na finansijske izveštaje. Radi se o promeni računovodstvenih procena:
   - veka upotrebe sredstva,
   - metode amortizacije ili
   - ostatka vrednosti.
3) U finansijskim izveštajima treba obelodaniti i:
   1. *knjigovodstvenu vrednost* nematerijalnog ulaganja klasifikovanog kao *ulaganje koje ima neograničeno dugi vek upotrebe u privrednom subjektu*, kao i razloge (faktore) za takvu klasifikaciju;
   2. opis, *knjigovodstvenu vrednost* i preostalo vreme za amortizovanje pojedinog nematerijalnog ulaganja koje je značajno u finansijskim izveštajima privrednog subjekta kao celine;
   3. za nematerijalna ulaganja koja su stečena uz pomoć državnih dodeljivanja i koja su početno priznata po fer vrednosti:
      - fer vrednost početno priznatih tih sredstava,
      - njihovu *knjigovodstvenu vrednost* i

- da li je naknadno vrednovanje rađeno primenom *modela troška nabavke* ili *modela revalorizacije*;

4. postojanje i *knjigovodstvenu vrednost* nematerijalnih ulaganja čije je vlasniš-tvo ograničeno, kao i *knjigovodstvene vrednosti* nematerijalnih ulaganja založenih kao jemstvo za obaveze; i
5. iznose preuzetih obaveza za sticanje nematerijalnih ulaganja.

4) Ako se nematerijalna ulaganja naknadno vrednuju po revalorizovanim iznosima, treba obelodaniti:
   1. po grupama nematerijalnih ulaganja:
      - datum na koji je vršena revalorizacija,
      - *knjigovodstvenu vrednost* revalorizovanih nematerijalnih ulaganja,
      - *knjigovodstvenu vrednost* koja bi bila uključena u finansijske izveštaje da su revalorizovana nematerijalna ulaganja bila vrednovana po *modelu troška nabavke*,
   2. iznos revalorizacione rezerve koja se odnosi na nematerijalna ulaganja na početku i na kraju perioda, prikazujući promene tokom obračunskog perioda i bilo koja ograničenja kod raspodele akcionarima tih iznosa i
   3. metodu i značajne pretpostavke primenjene u proceni fer vrednosti nematerijalnih ulaganja.
5) U finansijskim izveštajima treba obelodaniti i zbirni iznos izdataka za istraživanje i razvoj koji su priznati kao rashod za obračunski period.
6) Privredni subjekt se podstiče, ali se od njega ne zahteva da pruži i sledeće informacije:
   - opis svakog potpuno amortizovanog nematerijalnog ulaganja koje je još u upotrebi,
   - kratak opis značajnih nematerijalnih ulaganja koje kontroliše privredni subjekt ali koja nisu priznata kao sredstva jer ne zadovoljavaju kriterijume priznavanja prema *Standardu* ili su stečena ili stvorena pre nego što je prvobitna verzija *MRS 38* postala efektivna.

Međunarodni standard finansijskog izveštavanja 6 Istraživanje i procenjivanje mineralnih resursa

(IFRS 6 Exploration for and evaluation of mineral resources)

1. Stupanje Standarda na snagu

1) ***Međunarodni standard finansijskog izveštavanja 6 Istraživanje i procenjivanje mineralnih resursa***, u daljem tekstu - *Standard*, odobren je od strane *Odbora za međunarodne računovodstvene standarde* (IASB) decembra 2004. godine. *Standard* je postao primenljiv na finansijske izveštaje koji pokrivaju periode koji započinju na dan 01.01.2006. godine ili kasnije.
2) *Standard* je u junu 2005. godine prvi put revidiran (u sklopu izmena *MSFI 1* do *MSFI 6*). Nakon toga *Standard* je izmenjen i po osnovu uvođenja ili izmene sledećih Standarda:
   - *MSFI 8 Segmenti poslovanja* (u novembru 2006. godine) i
   - *MRS 1 Prezentacija finansijskih izveštaja* (u septembru 2007. godine).

2. Rezime Standarda

1. Razlozi za objavljivanje *Standarda*

1) *Standard* uređuje računovodstveno obuhvatanje ulaganja i troškova koji se odnose na istraživanje i procenjivanje mineralnih resursa (uključujući i mineralno i rudno bogatstvo, naftu, prirodni gas i ostale neregenerativne resurse).
2) *Standard* se ne odnosi na:
   - ulaganja i troškove koji su nastali pre nego što je privredni subjekt stekao zakonsko pravo da istražuje određeno područje i
   - ulaganja i troškove koji nastaju nakon što je dokazana tehnička isplativost i komercijalna održivost istraživanih mineralnih resursa.
3) *Odbor za međunarodne računovodstvene standarde*, u daljem tekstu – *Odbor*, je objavio *Standard* zbog sledećih razloga:
   - nijedan Standard ni Tumačenje se ne bavi računovodstvenim obuhvatanjem *ulaganja za istraživanje i procenjivanje mineralnih resursa* (*MRS 38 Nematerijalna ulaganja* sadrži smernice za računovodstveno obuhvatanje ulaganja u razvoj, ali se smatra da one nisu potpuno relevante za *ulaganja u istraživanje i razvoj mineralnih resursa*). S toga je privredni

subjekt koji se bavio istraživanjem i procenjivanjem mineralnih resursa za izbor računovodstvenih politika za ta ulaganja primenjivao opšte zahteve izbora računovodstvenih politika sadržane u paragrafima 10-12. *MRS 8 Računovodstvene politike, promene računovodstvenih procena i greške*;
- nije postojalo jedinstveno mišljenje o načinu računovodstvenog obuhvatanja *ulaganja u istraživanje i procenjivanje mineralnih resursa*,
- kod nekih privrednih subjekata izdaci za istraživanje i procenjivanje mineralnih resursa su visoki; i
- sve je veći broj privrednih subjekata u svetu koji primenjuju *MSFI* i koji stoga očekuju da u njima postoji Standard koji će regulisati računovodstveno obuhvatanje *ulaganja u istraživanje i procenjivanje mineralnih resursa.*

4) *Komitet za međunarodne računovodstvene standarde* (IASC) je osnovao 1998. godine *Upravni komitet* sa ciljem da se on bavi finansijskim izveštavanjem u vezi sa ekstrakcijom mineralnih resursa. U novembru 2000. godine komitet je objavio dokument pod nazivom "Ekstraktivne privredne grane". *Odbor* je u julu 2001. godine objavio da će nastaviti sa ovim projektom kada mu vremenski plan rada to dozvoli. U 2002. godini je konstatovao da nije izvodljivo u kratkom roku (do 2005. godine kada će veliki broj privrednih subjekata započeti sa primenom *MSFI*) uraditi i usvojiti Standard koji bi detaljno regulisao računovodstveno obuhvatanje *ulaganja u istraživanje i procenjivanje mineralnih resursa*. Zbog toga je *Odbor* uradio predlog Standarda koji dosta uopšteno reguliše računovodstveno obuhvatanje *ulaganja u istraživanje i procenjivanje mineralnih resursa*. *Odbor* je taj predlog objavio u januaru 2004. godine. Nakon obrade dobijenih predloga i komentara *Odbor* je usvojio *Standard* u decembru 2004. godine.
5) U aprilu 2004. godine *Odbor* je odobrio istraživački projekat za računovodstveno obuhvatanje aktivnosti ekstrakcije (vađenja mineralnih resursa). Projekat treba da sprovedu donosioci računovodstvenih standarda iz Australije, Kanade, Norveške i Južnoafričke republike.

2. Glavne karakteristike *Standarda*

1) *Standard* ne zahteva od privrednog subjekta da zbog prelaska na *MSFI* (pa ni po osnovu započinjanja primene *Standarda*) menja svoje postojeće računovodstvene politike za obuhvatanje *ulaganja u istraživanje i procenjivanje mineralnih resursa*. Uslov za zadržavanje postojećih računovodstvenih politika je da one obezbeđuju relevantne i pouzdane

informacije korisnicima finansijskih izveštaja. Njihovim zadržavanjem poštuje se princip doslednosti.

2) U slučaju da privredni subjekt menja postojeće računovodstvene politike za obuhvatanje *ulaganja u istraživanje i procenjivanje mineralnih resursa* on nije dužan da u potpunosti ispoštuje sve relevantne zahteve *MRS 8 Računovodstvene politike, promene računovodstvenih procena i greške*.
3) Pri početnom priznavanju sredstava po osnovu *ulaganja u istraživanje i procenjivanje mineralnih resursa* neki od troškova koji se mogu uključiti u njihovu vrednost bi bili:
   - pribavljanja prava na eksploataciju mineralnih resursa,
   - izrade topografske, geološke, geohemijske i geofizičke situcije,
   - bušenja za potrebe istraživanja, kopanja jama, bušotina i
   - aktivnosti procenjivanja tehničke izvodljivosti i komercijalne isplativosti mineralnih resursa.
4) Nakon početnog priznavanja sredstava u delokrugu *Standarda*, njihovo naknadno vrednovanje se može uraditi primenom *modela troška nabavke* ili *modela revalorizacije* (ovaj model propisan je *MRS 16 Nekretnine, postrojenja i oprema* i *MRS 38 Nematerijalna ulaganja*).
5) U *Standardu* je navedeno nekoliko situacija kada postoji mogućnost da su obezvređena sredstva koja su u njegovom delokrugu:
   1. period za koji je privredni subjekt dobio pravo istraživanja mineralnih resursa je istekao ili će u bliskoj budućnosti isteći i ne očekuje se da će pravo biti obnovljeno,
   2. dodatni izdaci za istraživanje i procenjivanje mineralnih resursa u određenom području nisu planirani niti uključeni u budžet,
   3. istraživanje i procenjivanje mineralnih resursa u određenom području nije dovelo do otkrivanja komercijalno isplativih količina mineralnih resursa i privredni subjekt je odlučio da prekine istraživanja u tom području,
   4. postoji dovoljno podataka koji ukazuju da je, uprkos činjenici da se razvoj u određenom području može nastaviti, malo verovatno da će iskazana vrednost ulaganja i troškova u vezi sa istraživanjem i procenjivanjem mineralnih resursa biti u potpunosti nadoknađena uspešnim rezultatom istraživanja i prodajom.

   U slučaju da navedene okolnosti ukazuju da je sredstvo obezvređeno *Standard* upućuje na *MRS 36 Obezvređenje sredstava*, kako bi se taj Standard koristio za izračunavanje visine obezvređenosti, s tim da *Standard* sadrži posebne zahteve u pogledu nivoa na kome se gubitak zbog obezvređenja utvrđuje. Obezvređenje se računa na nivou *jedinica koje "stvaraju gotovinu"* ili grupa tih jedinica, uz ograničenje da *jedinica koja "stvara gotovinu"* ili grupa jedinica ne mogu biti veće od *izveštajnog*

segmenta poslovanja (koji se definiše u skladu sa *MSFI 8 Segmenti poslovanja*).

6) *Standard* zahteva od privrednih subjekata da obelodane informacije kojima se objašnjavaju iznosi prikazani u finansijski izveštajima koji se odnose na istraživanje i procenjivanje mineralnih resursa. U tom smislu privredni subjekt obelodanjuje:
   - izabrane računovodstvene politike za ulaganja u istraživanje i procenjivanje mineralnih resursa i
   - iznose sredstava, obaveza, prihoda, rashoda i tokova gotovine iz poslovnih aktivnosti i aktivnosti investiranja koji su u vezi sa istraživanjem i procenjivanjem mineralnih resursa.

Međunarodni standard finansijskog izveštavanja 16 Zakupi

(IFRS 16 Leases)

1. Stupanje Standarda na snagu

1) ***Međunarodni standard finansijskog izveštavanja 16 Zakupi***, u daljem tekstu - *Standard*, odobren je od strane *Odbora za Međunarodne računovodstvene standarde* (IASB) u januaru 2016. godine i postao je primenljiv za finansijske izveštaje koji pokrivaju periode koji započinju na dan 01.01.2019. godine ili kasnije.
   Ranija primena *Standarda* je dozvoljena, ali samo za subjekte koji primenuju *MSFI 15 Prihodi po osnovu ugovora sa kupcima*. U slučaju ranije primene *Standarda* subjekt je dužan da to obelodani u svojim napomenama.
2) *Standard* zamenjuje (i ukida) *MRS 17 Lizinzi* i pripadajuća tumačenja za *MRS 17*:
   1. *KTMFI 4 - Određivanje da li ugovor sadrži element zakupa*,
   2. *SIC 15 - Operativni zakup - podsticaji* i
   3. *SIC 27 - Procena suštine transakcija koje uključuju pravni oblik zakupa*.
3) Sadržaj *Standarda* je izložen u paragrafima 1–103. i dodacima A-C: *Dodatku A: Definicije pomova; Dodatku B: Vodič za primenu* i *Dodatku C: Datum stupanja na snagu i prelazne odredbe*.

2. Rezime Standarda

1) Cilj *Standarda* je da propiše principe priznavanja, merenja (vrednovanja), prikazivanja i objavljivanja (obelodanjivanja) u vezi sa zakupima (lizinzima). *Standard* ima za cilj da osigura da i zakupac i zakupodavac obezbede relevantne podatke korisnicima njihovih finansijskih izveštaja, tako što će u njima verno prikazati ove transakcije. Ti podaci korisnicima finansijskih izveštaja daju osnov za procenu efekata zakupa na finansijski položaj, finansijske učinke i novčane tokove subjekta.
2) *Standard* propisuje jedinstvenu definiciju zakupa: kao ugovora ili dela ugovora na osnovu kojeg, u dogovorenom vremenskom periodu, u zamenu za naknadu, zakupodavac prenosi na zakupca pravo korišćenja nekog sredstva (koje je predmet zakupa). Ova definicija se podjednako primenjuje na zakupca i na zakupodavca.

Standardom su propisana sledeća dva uslova koja moraju biti ispunjena kako bi se određeni ugovor smatrao zakupom:
- ugovorom se definiše korišćenje određenog sredstva (predmeta zakupa) i
- ugovorom se prenosi pravo korišćenja određenog sredstva na zakupca.

3) Predmetno sredstvo (identifikovano sredstvo) je sredstvo koje je predmet zakupa i za koje je zakupodavac zakupcu dao pravo korišćenja.
4) Pravo korišćenja sredstva (pravo korišćenja predmetnog /identifikovanog/ sredstva) - prema *Standardu* ugovorom o zakupu zakupodavac prenosi pravo korišćenja određenog sredstva (predmetnog sredstva) na zakupca ako su zadovoljena sledeća dva uslova:
   - zakupcu će priticati stvarne ekonomske koristi od upotrebe sredstva tokom perioda korišćenja (zakupac ima isključivo pravo korišćenja tog sredstva); i
   - zakupac ima pravo donošenja odluka u vezi sa načinom korišćenja tog sredstva tokom perioda zakupa.
5) Finansijski zakup (lizing) je zakup kojim se prenose gotovo svi rizici i koristi povezani sa vlasništvom nad sredstvom koje je predmet zakupa (tj. predmetnim sredstvom).
6) Operativni (poslovni) zakup (lizing) je zakup kojim se ne prenose gotovo svi rizici i koristi povezani sa vlasništvom nad sredstvom koje je predmet zakupa (tj. predmetnim sredstvom).
7) Plaćanja po osnovu zakupa su plaćanja koja zakupac vrši u korist zakupodavca u vezi sa pravom korišćenja predmetnog sredstva tokom trajanja zakupa. Najznačajnije plaćanje po osnovu zakupa čini tzv. zakupnina, tj. plaćanje koje u ugovorenim vremenskim periodima zakupac plaća zakupodavcu. Plaćanja po osnovu zakupa po svojoj vrsti čine sledeća vrsta plaćanja:
   1. fiksna plaćanja, umanjena za eventualne primljene podsticaje u vezi sa zakupom;
   2. promenjiva (varijabilna) plaćanja po osnovu zakupa koja zavise od određenog indeksa ili stope;
   3. cenu korišćenja opcije otkupa, ukoliko postoji realna verovatnoća da će zakupac iskoristiti tu opciju; i
   4. kazne za raskid zakupa, ukoliko trajanje zakupa pokazuje da će zakupac iskoristiti tu opciju i da će morati da plati kaznu za raskid zakupa.

   Za zakupca, plaćanja po osnovu zakupa uključuju i iznose za koje očekuje da će mu prispeti na plaćanje po osnovu garantovanog ostatka vrednosti.

   Plaćanja za zakup ne uključuju plaćanja raspoređena na one komponente sporazuma koje ne predstavljaju zakup, osim ako zakupac izabere da ih objedini sa komponentom koja je zakup i obračunava ih kao jedinstvenu komponentu zakupa (u skladu sa paragrafom 15. *Standarda*).

Za zakupodavca, plaćanja po osnovu zakupa mogu da uključuju i sve garantovane ostatke vrednosti koje daje zakupcu, strani povezanoj sa zakupcem ili trećoj nepovezanoj strani koja je finansijski sposobna da izmiri obaveze u okviru te garancije.

8) Kamatna stopa sadržana u zakupu je kamatna stopa koja dovodi do izjednačavanja sadašnje vrednosti:
   1. zbira plaćanja po osnovu zakupa i negarantovanog ostatka vrednosti sa
   2. zbirom fer vrednosti sredstva koje je predmet zakupa i svih početnih direktnih troškova zakupodavca.
9) *Standard* se primenjuje na sve ugovore o zakupu koji zadovoljavaju definiciju zakupa, izuzev:
   1. zakupa za istraživanje ili upotrebu mineralnih resursa (poput nafte, prirodnog plina i sl.), što je reguliše *MSFI 6 Istraživanje i procena mineralnih resursa*;
   2. zakupa bioloških sredstava, što reguliše *MRS 41 Poljoprivreda*;
   3. ugovora o koncesiji usluga, što je regulisano *IFRIC 12 Sporazumi o koncesiji za usluge*;
   4. licenci za intelektualno vlasništvo koje daje zakupodavac, što je regulisano *MSFI 15 Prihodi po osnovu ugovora sa kupcima*;
   5. licencnih ugovora o sredstvima kao što su filmovi, video zapisi, pozorišne predstave, rukopisi, patenti i autorska prava, što je regulirasano *MRS 38 Nematerijalna imovina* - kada su u pitanju ova vrsta sredstava *Standardom* se dozvoljava zakupcu da samostalno odluči da i ova sredstva računovodstveno obuhvata primenom odredbi *Standarda*.
10) Subjekt treba na početku trajanja ugovora da proceni da li ugovor, ili deo ugovora, predstavljaju zakup. Ugovor, ili deo ugovora, predstavljaju zakup ako se ugovorom prenosi pravo na kontrolu upotrebe identifikovanog sredstva u određenom periodu u zamenu za naknadu. Kontrola je preneta kada kupac ima pravo i da upravlja korišćenjem identifikovanog sredstva i da ostvari ekonomsku korist njegovim korišćenjem.
    Od subjekta se zahteva da samo u slučaju izmene uslova ugovora ponovno proceni da li je reč o ugovoru o zakupu ili ugovoru koji sadrži zakup.
11) Da bi kupac imao kontrolu nad upotrebom predmetnog sredstva, on mora da ima pravo sticanja gotovo svih ekonomskih koristi od korišćenja tog sredstva tokom celog perioda njegovog korišćenja.
12) Za ugovor koji sadrži komponentu koja se odnosi na zakup, kao i jednu ili više dodatnih komponenti koje se ne odnose na zakup, zakupac je dužan da naknadu u okviru ugovora raspodeli na svaku komponentu koja se odnosi na zakup na osnovu relativne samostalne cene te komponente i zbira samostalnih cena komponenti koje se ne odnose na zakup.

13) Subjekt određuje period trajanja zakupa u dužini neopozivog perioda trajanja zakupa, s tim da se ovaj period koriguje za:
    1. periode obuhvaćene mogućnošću produženja zakupa, ako je izvesno da će zakupac iskoristiti tu mogućnost; i
    2. periode obuhvaćene mogućnošću raskida zakupa, ako je izvesno da zakupac neće iskoristiti tu mogućnost.
14) Na početku perioda zakupa (na primer, na dan kada zakupodavac daje određeno sredstvo na raspolaganje zakupcu) zakupac treba da prizna pravo korišćenja sredstva (da ga vrednuje primenom metode troška) i da prizna obavezu po osnovu tog zakupa - dakle, za ovo priznavanje sredstva i obaveza nije bitno kod zakupca da li se radi o finansijskom ili operativnom (poslovnom) zakupu (to je bilo bitno pri primeni *MRS 17 Lizinzi*).
15) Na prvi dan trajanja zakupa, zakupac obavezu po osnovu tog zakupa vrednuje po sadašnjoj vrednosti svih plaćanja u vezi sa zakupom koja nisu izvršena na taj dan. Ta plaćanja se diskontuju po kamatnoj stopi sadržanoj u zakupu ako je stopu lako utvrditi. U slučajevima kada tu kamatnu stopu nije moguće lako utvrditi, zakupac primenjuje svoju graničnu kamatnu stopu zaduženja.
16) Naknadno merenje sredstva sa pravom korišćenja - nakon prvog dana trajanja zakupa, zakupac pravo korišćenja sredstva meri (vrednuje) po modelu troška, osim ako primenjuje neki od modela merenja iz paragrafa 34. i 35. *Standarda*.
17) Naknadno merenje obaveze po osnovu zakupa - Paragrafom 36. *Standarda* predviđeno je da zakupac nakon prvog dana trajanja zakupa, obavezu po osnovu zakupa treba da meri tako da:
    1. povećava njenu knjigovodstvenu vrednost kako bi se uzela u obzir kamata na obavezu po osnovu zakupa;
    2. umanjuje njenu knjigovodstvenu vrednost kako bi se uzela u obzir izvršena plaćanja po osnovu zakupa; i
    3. ponovno meri njenu knjigovodstvenu vrednost kako bi se uzele u obzir sve eventualne ponovne procene ili promene zakupa (što regulišu paragrafi 39-46. *Standarda*) ili fiksna plaćanja po osnovu zakupa (što reguliše paragraf B42. *Standarda*).
18) Kriterijum za klasifikaciju zakupa sa stanovišta zakupodavca zasniva se na meri u kojoj se zakupom prenose rizici i koristi povezani sa vlasništvom nad predmetnim sredstvom.
19) Zakupodavac zakupe klasifikuje na:
    1. finansijski zakup - zakup se klasifikuje kao finansijski zakup ako se njime prenose gotovo svi rizici i koristi povezani sa vlasništvom nad predmetnim sredstvom; i

2. operativni zakup - zakup se klasifikuje kao operativni zakup ako se njime ne prenose gotovo svi rizici i koristi povezani sa vlasništvom nad predmetnim sredstvom.

20) Paragrafom 71. *Standarda* zahteva se od proizvođača predmetnog sredstva ili posrednika u ulozi zakupodavca da na datum početka zakupa za svaki svoj finansijski zakup priznaju sledeće:
    1. prihode koji su jednaki fer vrednosti predmetnog sredstva ili sadašnjoj vrednosti plaćanja zakupa koje obračunava zakupodavac ako je taj iznos niži, diskontovan primenom tržišne kamatne stope;
    2. troškove prodaje koji su jednaki nabavnoj vrednosti predmetnog sredstva ili, ako se razlikuje, knjigovodstvenoj vrednosti predmetnog sredstva, umanjenoj za sadašnju vrednost negarantovanog ostatka vrednosti; i
    3. dobitak ili gubitak od prodaje (jednak razlici između prihoda od prodaje i troškova prodaje) u skladu sa svojom politikom direktne prodaje na koju se primenjuje *MSFI 15 Prihodi po osnovu ugovora sa kupcima*. Proizvođač ili posrednik u ulozi zakupodavca dužan je da prizna dobitak ili gubitak od prodaje po finansijskom zakupu na datum početka zakupa, nezavisno od toga prenosi li predmetno sredstvo kako je opisano u *MSFI 15*.
21) Paragrafom 81. *Standarda* zahteva se od zakupodavca da naplate za operativni zakup prizna kao prihod na linearnoj osnovi ili na nekoj drugoj sistematskoj osnovi. Tu drugu sistematsku osnovu zakupodavac primenjuje ako ona bolje odgovara načinu smanjivanja preostale koristi od upotrebe predmetnog sredstva.
22) Subjekt je dužan da primeni *Standard* na godišnje izveštajne periode koji počinju 1. januara 2019. ili nakon tog datuma. Ranija primena je dozvoljena za subjekte koji na datum prve primene *Standarda* ili pre tog datuma primenjuju *MSFI 15 Prihodi po osnovu ugovora sa kupcima*. Ako subjekt ranije započne sa primenom *Standarda*, dužan je da tu činjenicu obelodani.
23) Prelaznim odredbama *Standarda* predviđene su dve opcije započinjanja njegove primene:
    1. retroaktivna primena i
    2. modifikovana retroaktivna primena.

Međunarodni računovodstveni standard 36
Umanjenje vrednosti imovine
(IAS 36 Impairment of Assets)

1. Stupanje Standarda na snagu

Međunarodni računovodstveni standard 36 Umanjenje vrednosti imovine, u daljem tekstu - *Standard*, početno je odobren od strane *Odbora Komiteta za međunarodne računovodstvene standard*e (IASC) aprila 1998. i primenjuje se na godišnje finansijske izveštaje koji pokrivaju periode koji započinju na dan 01.07.1999. godine ili kasnije. *Standard* je kasnije više puta menjan (revidiran).

2. Tumačenja koja se odnose na Standard

Sledeća tumačenja *Komiteta za tumačenja međunarodnog finansijskog izveštavanja* /IFRIC/ odnose se na *Standard*:

- *SKT-32 Nematerijalna ulaganja - Troškovi web sajta.*
- *KTMFI 1 Promene postojećih obaveza povezanih sa povlačenjem imovine iz upotrebe, obnavljanje i sličnih obaveza*,
- *KTMFI 10 Periodično finansijsko izveštavanje i obezvređenje* i
- *KTMFI 12 Usluge koncesionog tipa*.

3. Rezime Standarda

1. Osnovni zahtevi *MRS 36*

1) *Standard* se u odnosu na prethodni *MRS 36 Umanjenje vrednosti imovine* razlikuje u sledećem:

Učestalost testiranja obezvređenja sredstava

1. *Standard* zahteva da se nematerijalna ulaganja bez ograničenog veka upotrebe, kao i nematerijalna ulaganja koja još nisu raspoloživa za upotrebu i goodwill testiraju svake godine na obezvređenost, bez obzira da li postoje ili ne postoje indikatori da su obezvređeni;

Izračunavanje *upotrebne vrednosti*

2. *Standard* je pojasnio šta se uzima u obzir pri izračunavanju *upotrebne vrednosti*:

1/ procena budućeg toka gotovine koji privredni subjekt očekuje da ostvari upotrebom sredstva,
2/ očekivana moguća odstupanja u iznosu i vremenu nastanka tih tokova,
3/ vremenska vrednost novca, koju predstavlja tekuća tržišna nerizična kamatna stopa,
4/ cena prisutnog inherentnog rizika koje nosi sredstvo i
5/ ostali faktori, kao što je moguća nelikvidnost privrednog subjekta.

U *Standardu* je pojašnjeno da drugi, četvrti i peti od navedenih elemenata utvrđivanja *upotrebne vrednosti* mogu da budu obuhvaćeni ili kao prilagođavanje budućih novčanih tokova ili kao prilagođavanje diskontne stope.

3. *Standard* je iz prethodne verzije *MRS 36* preuzeo zahtev da projekcija novčanih tokova koja se koristi za izračunavanje *upotrebne vrednosti* bude zasnovana na razumnim i opravdanim pretpostavkama koje predstavljaju najbolje procene rukovodstva privrednog subjekta u vezi sa ekonomskim uslovima koji će biti prisutni tokom preostalog veka upotrebe određenog sredstva. *Standardom* se pojašnjava da rukovodstvo privrednog subjekta treba da:
   1/ proceni opravdanost pretpostavki na kojima su zasnovane tekuće projekcije tokova gotovine, uz razmatranje uzroka razlika koje postoje između prošlih i sadašnjih tokova gotovine i
   2/ obezbedi da pretpostavke na kojima su zasnovane tekuće projekcije budu u skladu sa prošlim rezultatima, uz uslov da to omogućavaju efekti naknadnih događaja ili okolnosti koji nisu postojali u vreme kada su ti stvarni novčani tokovi ostvarivani.
4. Prethodnom verzijom *MRS 36* bilo je zahtevano da projekcija tokova gotovine koja se koristi za izračunavanje *upotrebne vrednosti* bude zasnovana na najskorijim finansijskim projekcijama koje je odobrilo rukovodstvo privrednog subjekta. Taj zahtev sadrži i *Standard*, ali se u njemu pojašnjava da projekcija tokova gotovine ne obuhvata one za koje se očekuje da će proisteći iz:
   - budućeg restruktuiranja koje privredni subjekt još nije preduzeo ili
   - poboljšanja ili unapređenja performansi određenog sredstva.
5. U *Dodatku A Standarda* uključeno je dodatno uputstvo za primenu tehnika određivanja sadašnje vrednosti prilikom utvrđivanja *upotrebne vrednosti* sredstva. Sem toga u *Dodatak A Standarda* preneto je uputstvo iz prethodne verzije *MRS 36* u vezi sa procenjivanjem diskontne stope kada stopa povezana sa određenim sredstvom nije direktno raspoloživa na tržištu.

Određivanje kojoj *jedinici koja "stvara gotovinu"* pripada neko sredstvo

6. *Standard* je od prethodne verzije *MRS 36* preuzeo zahtev da ukoliko postoji aktivno tržište za proizvode proizvedene upotrebom određenog sredstva ili grupe sredstava, to sredstvo ili grupa sredstava se klasifikuje kao *jedinica koja "stvara gotovinu"*, čak i u slučaju da se svi ili deo tih proizvoda koristi za interne potrebe.

Dodeljivanje goodwill-a *jedinicama koje "stvaraju gotovinu"*

7. Prethodna verzija *MRS 36* zahtevala je da se goodwill stečen u poslovnoj kombinaciji testira na obezvređenje u okviru testiranja obezvređenosti *jedinice (ili jedinica) koja "stvara gotovinu"* sa kojom je on povezan. *Standard* sadrži pristup "od vrha ka dnu" u skladu sa kojim se zapravo testira obezvređenje goodwill-a. To se čini raspodeljivanjem njegovog knjigovodstvenog iznosa na svaku *jedinicu koja "stvara gotovinu"* ili na najmanju grupu *jedinica koje "stvaraju gotovinu"* na koje se knjigovodstvena vrednost može razumno i dosledno rasporediti. Sem toga u *Standardu* se zahteva da se testiranje na obezvređenost *goodwill-a stečenog u poslovnoj kombinaciji* vrši u okviru testiranja *jedinice koja "stvara gotovinu"* sa kojom je on povezan. U *Standardu* je razjašnjeno da:
   1/ goodwill treba od *datuma sticanja* dodeliti svakoj sticateljevoj *jedinici koja "stvara gotovinu"* ili svakoj od grupa *jedinica koje "stvaraju gotovinu"* za koje se očekuje da će ostvarivati korist od zajedničkog dejstva poslovne kombinacije bez obzira na to da li su druga sredstva ili obaveze stečenog subjekta dodeljeni ovim jedinicama ili grupama jedinica;
   2/ svaka jedinica ili grupa jedinica kojoj je goodwill dodeljen treba da:
      - predstavlja najniži nivo u subjektu na kom se goodwill kontroliše za svrhe internog upravljanja,
      - ne bude veća od *segmenta poslovanja* određenog u skladu sa *MSFI 8 Segmenti poslovanja*.
8. *Standard* razjašnjava i sledeće:
   1/ ukoliko početna raspodela *goodwill-a stečenog u poslovnoj kombinaciji* ne može da se dovrši pre kraja godišnjeg perioda u kom je poslovna kombinacija nastala, tu početnu raspodelu treba dovršiti pre završetka prvog godišnjeg perioda nakon *datuma sticanja*;
   2/ kada privredni subjekt otuđi poslovnu aktivnost koja se obavljala u okviru *jedinice (ili grupa jedinica) koja "stvara gotovinu"*, na koju je goodwill raspodeljen, on treba da bude:
      - uključen u knjigovodstveni iznos te aktivnosti prilikom utvrđivanja dobitka ili gubitka od prodaje i

- utvrđen na osnovu relativne vrednosti te prodate poslovne aktivnosti i dela *jedinice (grupe jedinica) koje "stvaraju gotovinu"* koji je zadržan, osim ukoliko privredni subjekt može da dokaže da neki drugi metod bolje povezuje goodwill sa prodatom poslovnom aktivnošću;

3/ kada privredni subjekt reorganizuje svoju izveštajnu strukturu tako da menja sastav *jedinica (grupa jedinica) koje "stvaraju gotovinu"* kojima je goodwill dodeljen, njega treba ponovo dodeliti jedinicama (grupama jedinica) na koje je reorganizacija uticala. Ovo ponovno dodeljivanje se vrši primenom pristupa relativne vrednosti, sličnog pristupu korišćenom u slučaju kada privredni subjekt prodaje poslovnu aktivnost u okviru *jedinice (grupe jedinica) koja "stvara gotovinu"*, osim kada privredni subjekt može da dokaže da neki drugi metod bolje povezuje goodwill sa reorganizovanim jedinicama (grupama jedinica).

Vreme testiranja obezvređenosti goodwill-a

9. *Standardom* se dopušta:
   - da se godišnje testiranje obezvređenosti *jedinice (grupa jedinica) koje "stvaraju gotovinu"* na koju je goodwill raspodeljen izvrši u bilo kom trenutku godišnjeg izveštajnog perioda, ako se testiranje sprovodi u isto vreme svake godine,
   - da se testiranje obezvređenosti *jedinica (grupa jedinica) koje "stvaraju gotovinu"* vrši u različito vreme.

   Ukoliko je neki deo goodwill-a dodeljenog *jedinici (grupi jedinica) koja "stvara gotovinu"* stečen u poslovnoj kombinaciji tokom tekućeg godišnjeg izveštajnog perioda, *Standard* zahteva da se sprovede testiranje obezvređenosti *jedinica (grupa jedinica)* pre završetka tekućeg perioda.
10. *Standard* prilikom testiranja u tekućem periodu obezvređenosti *jedinice (grupe jedinica) koja "stvara gotovinu"* dopušta ukoliko su ispunjeni naznačeni kriterijumi korišćenje najskorije detaljne kalkulacije sačinjene u prethodnom periodu u vezi sa *nadoknadivim iznosom* te *jedinice (grupe jedinica)* na koju je goodwill raspoređen.

Storniranje ranije priznatog *gubitka zbog obezvređenja* goodwill-a

11. *Standard* zabranjuje storniranje ranije priznatog *gubitka zbog obezvređenja* goodwill-a. Takva mogućnost je bila dozvoljena prethodnom verzijom *MRS 36*.

Obelodanjivanje

12. *Standard* zahteva da privredni subjekt ukoliko bilo koji deo *goodwill-a stečenog u poslovnoj kombinaciji* tokom obračunskog perioda nije dodeljen *jedinici koja "stvara gotovinu"* obelodani na datum izveštanja iznos neraspodeljenog goodwill-a, kao i razloge zbog kojih je taj iznos ostao neraspodeljen.
13. *Standard* zahteva obelodanjivanje informacija za svaku *jedinicu (ili grupu jedinica) koja "stvara gotovinu"* za koju je knjigovodstveni iznos goodwill-a ili *nematerijalnog ulaganja sa neograničeno dugim vekom upotrebe* dodeljenih toj jedinici (ili grupi jedinica) značajan u poređenju sa ukupnim knjigovodstvenim iznosom goodwill-a ili *nematerijalnih ulaganja sa neograničeno dugim vekom upotrebe u privrednom subjektu*. Ove informacije se prvenstveno odnose na ključne pretpostavke korišćene za utvrđivanje nadoknadivih vrednosti ovih jedinica (ili grupa jedinica).
14. *Standard* zahteva obelodanjivanje dodatnih informacija ukoliko su neki ili svi knjigovodstveni iznosi goodwill-a ili nematerijalnih ulaganja sa neograničeno dugim vekom upotrebe raspodeljeni na višestruke *jedinice (grupe jedinica) koje "stvaraju gotovinu"*, pri čemu iznos raspodeljen na takav način na svaku *jedinicu (grupu jedinica)* nije značajan u poređenju sa ukupnim knjigovodstvenim iznosom goodwill-a ili *nematerijalnih ulaganja sa neograničeno dugim vekom upotrebe u privrednom subjektu*. Dodatna obelodanjivanja se zahtevaju i ukoliko su u takvim okolnostima *nadoknadivi iznosi* bilo koje od ovih *jedinica (grupa jedinica)* zasnovani na istim ključnim pretpostavkama značajni u odnosu na ukupan knjigovodstveni iznos goodwill-a ili *nematerijalnih ulaganja sa neograničeno dugim vekom upotrebe u privrednom subjektu*.

2. Ostali zahtevi *Standarda*

1) Pri obrazlaganju promena *Standarda* ukazali smo i na neke od njegovih bitnih zahteva. U nastavku ćemo ukratko dati rezime *Standarda.*
2) *Standard* se uglavnom odnosi na računovodstveno evidentiranje delimičnog i potpunog obezvređenja goodwill-a, nematerijalnih ulaganja, nekretnina, postrojenja i opreme. *Standard* sadrži zahteve za:
   - identifikovanje sredstava kod kojih postoji obezvređenje,
   - vrednovanje tih sredstava,
   - priznavanje ili pokrivanje svih eventualnih gubitaka po osnovu obezvređenja tih sredstava i

- zahteve za obelodanjivanje informacija u vezi sa *gubicima zbog obezvređenja* ili u vezi sa storniranjem tih gubitaka.

3) *Standard* propisuje kako bi privredni subjekt trebao da vrši testiranje obezvređenja sredstava, odnosno propisuje:
   1. procedure koje privredni subjekt treba da sprovede da bi bio siguran da njegova sredstva nisu precenjena u finansijskim izveštajima,
   2. metodu procene iznosa za koji vrednost sredstva treba umanjiti i
   3. trenutak kada privredni subjekt treba da prizna *gubitke zbog obezvređenja* definisane u prethodno navedenom procesu procene.
4) *Gubitak zbog obezvređenja* treba priznati uvek kada je *nadoknadivi iznos* sredstva manji od njegove knjigovodstvene vrednosti.
5) *Nadoknadivi iznos* sredstva je viši od sledećih iznosa: njegove *fer vrednosti umanjene za troškove prodaje* i *upotrebne vrednosti*. U oba slučaja radi se o vrednostima na dan na koji se vrši provera da li je sredstvo obezvređeno.
6) *Fer vrednost umanjena za procenjene troškove prodaje* je iznos koji se može dobiti prodajom sredstva u transakciji između dve nezavisne i voljne strane, umanjen za troškove prodaje.
7) *Upotrebna vrednost* sredstva je iznos koji se može dobiti od upotrebe sredstva do kraja njegovog korisnog veka upotrebe u privrednom subjektu i naknadne prodaje tog sredstva. *Upotrebna vrednost* sredstva se računa kao sadašnja vrednost budućih neto tokova gotovine. Diskontni faktor bi trebao da bude jednak stopi pre oporezivanja koja odražava trenutna očekivanja tržišta u pogledu vremenske vrednosti novca i specifičnih rizika vezanih za konkretno sredstvo.
8) *Gubitak zbog obezvređenja* treba stornirati (uz istovremeno priznavanje prihoda) u slučaju promene pretpostavki koje su korišćene pri poslednjem određivanju *nadoknadivog iznosa* (kada je izvršeno priznavanje *gubitaka zbog obezvređenja*).
9) *Nadoknadivi iznos* sredstva treba proceniti uvek kada postoje indicije da može doći do obezvređenja sredstva. *Standard* daje listu indikatora mogućeg obezvređenja sredstava koje treba uzeti u obzir na dan sastavljanja finansijskih izveštaja. U nekim slučajevima, neki *Međunarodni standard finansijskog izveštavanja* primenjiv na sredstvo može zahtevati dodatna razmatranja.
10) Pri određivanju *upotrebne vrednosti*, privredni subjekt bi trebalo da koristi:
    1. projektovane tokove gotovine, bazirane na osnovanim i dokazivim pretpostavkama koje odražavaju trenutno stanje sredstva i odražavaju najbolje procene rukovodstva u pogledu seta privrednih uslova koji će egzistirati tokom preostalog korisnog veka upotrebe sredstva u privrednom subjektu. Procene budućih tokova gotovine trebale bi da uključuju sve buduće očekivane prilive i odlive novca, osim priliva i

odliva gotovine koji rezultiraju iz aktivnosti finansiranja i primanja i izdavanja po osnovu poreza na dobit; i

2. diskontnu stopu pre oporezivanja - ova stopa odražava tekuća tržišna očekivanja u pogledu vremenske vrednosti novca i specifičnih rizika vezanih za konkretno sredstvo. Diskontna stopa ne bi trebala da odražava rizike za koje je izvršeno prilagođavanje budućeg toka gotovine;

11) Ukoliko sredstvo ne generiše tokove gotovine koji su nezavisni od tokova gotovine po osnovu ostalih sredstava, privredni subjekt treba da utvrdi *nadoknadivi iznos jedinice koja "stvara gotovinu"*, u čijem se sastavu to sredstvo nalazi. *Jedinica koja "stvara gotovinu"* je najmanja utvrdiva grupa sredstava koja ostvaruje prilive gotovine koji su u znatnoj meri nezavisni od priliva gotovine po osnovu ostalih sredstava. Principi priznavanja i pokrića *gubitaka zbog obezvređenja sredstava jedinice koja "stvara gotovinu"* su isti oni principi koji se koriste u slučaju individualnog sredstva. Koncept *jedinice koja "stvara gotovinu"* će često biti korišćen pri testiranju obezvređenja sredstava jer, u velikom broju slučajeva sredstva funkcionišu kao celina, a ne kao individualna sredstva. *Standard* daje smernice i primere identifikovanja *jedinice koja "stvara gotovinu"*, u koju određeno sredstvo spada, kao i detaljne zahteve koje treba zadovoljiti pri vrednovanju *gubitaka zbog obezvređenja sredstava jedinica koje "stvaraju gotovinu"* i alociranju gubitka na pojedina sredstva u toj jedinici.

12) *Gubitak zbog obezvređenja* priznat u prethodnim godinama treba da bude umanjen (izuzev ako je u pitanju gubitak po osnovu obezvređenja goodwill-a), ako, i samo ako je od vremena poslednjeg priznavanja tog gubitka došlo do promena pretpostavki koje su korišćene pri određivanju *nadoknadivog iznosa*. Međutim, *gubitak zbog obezvređenja* se može stornirati samo u iznosu koji neće uvećati knjigovodstvenu vrednost sredstva iznad postojeće (umanjene za iznos depresijacije ili amortizacije), koja bi postojala u slučaju da do priznavanja gubitka nije nikada ni došlo. Storniranje *gubitka zbog obezvređenja* treba priznati kao prihod u *izveštaju o ostvarenim rezultatima /bilansu uspeha/* kada se radi o sredstvima koja se evidentiraju po nabavnim vrednostima, odnosno kao povećanje revalorizacione rezerve u slučaju sredstava koja se evidentiraju po revalorizovanim vrednostima.

13) Obelodanjivanje određenih informacija po kriterijumu grupa sredstava i segmenata izveštavanja zahteva se od privrednog subjekta u slučaju priznavanja ili storniranja *gubitaka zbog obezvređenja*. Dodatna obelodanjivanja su potrebna ako su priznati ili stornirani gubici od materijalnog značaja za finansijske izveštaje privrednog subjekta koje ih prikazuje kao celine.

14) Prilikom prve primene *Standarda*, zahtevi se primenjuju prospektivno, odnosno neće doći do usklađivanja podataka iz prethodnog perioda.

Međunarodni standard finansijskog izveštavanja 5 Stalna imovina koja se drži za prodaju i prestanak poslovanja

(IFRS 5 Non-current Assets Held for Sale and Discontinued Operations)

1. Prikaz stupanja Standarda na snagu

Međunarodni standard finansijskog izveštavanja 5 Stalna imovina koja se drži za prodaju i prestanak poslovanja, u daljem tekstu - *Standard*, početnoje odobren od strane *Odbora za međunarodne računovodstvene standarde* (IASB) marta 2004. godine. *Standard* je postao primenljiv za finansijske izveštaje koji pokrivaju periode koji započinju na dan 01.01.2005. godine ili kasnije. *Standard* je kasnije više puta menjan (revidiran).

2. Tumačenje koje se odnosi na Standard

Sledeće tumačenje *Komiteta za tumačenja međunarodnog finansijskog izveštavanja* /IFRIC/ odnosi se na *Standard*: *KTMFI 17 Raspodela nemonetarne imovine vlasnicima.*

3. Rezime Standarda

1. Razlozi za objavljivanje *Standarda*

Odbor za Međunarodne računovodstvene standarde je 2002. godine radi postizanja usaglašenosti računovodstvenih standarda širom sveta potpisao protokol o saradnji sa *Odborom za finansijske i računovodstvene standarde* (FASB) iz Sjedinjenih Američkih Država. Odbori su sa ciljem smanjenja razlika između *Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja* i GAAP-ova[1] započeli zajednički kratkoročni projekat usaglašavanja navedenih standarda. Osnovni pristup u tom projektu je sledeći: izraditi Standard za čiju izradu i usaglašavanje treba relativno malo vremena i koji će biti van glavnih projekata ova dva odbora. Kao rezultat ovog pristupa i postavljenog cilja nastao je i *MSFI 5 Stalna sredstva namenjena prodaji i poslovanja koja prestaju*[2].

[1]GAAP su standardi koje donosi *Odbor za finansijske i računovodstvene standarde* (FASB).

[2]*MSFI 5* je nastao na osnovu FASB-ovog standarda *44: Obračunavanje oštećenja ili napuštanje dugoročnih sredstava*, izdatog 2001. godine.

2. Glavne karakteristike *Standarda*

Standard:

1. u klasifikaciju sredstava uvodi novu kategoriju sredstava: *sredstva koja se drže za prodaju*;
2. uvodi koncept *raspoložive grupe*, pod kojom se podrazumevaju sredstva koja se ili prodaju ili ih se privredni subjekt na drugi način oslobađa (na primer razmenom), uključujući i obaveze koje su direktno povezane sa tim sredstvima koje će biti izmirene, tj. prenete prestankom priznavanja tih sredstava;
3. propisuje da se ne vrši obračun amortizacije za stalno sredstvo koje je klasifikovano kao *stalno sredstvo koje se drži za prodaju*;
4. propisuje da se u okviru *izveštaja o finansijskom položaju /bilansa stanja/* odvojeno od drugih stavki prikazuju stalna sredstva koja su klasifikovana kao *sredstva koja se drže za prodaju*, kao i sredstva i obaveze koji su uključeni u *raspoloživu grupu koja se drži za prodaju*;
5. *Standard* ukida *MRS 35 Poslovanja koja prestaju*, s tim da postavlja sledeće nove zahteve:
   1/ menja se priznavanje *poslovanja koja su prestala* - naime, *MRS 35* je priznavao poslovanje kao prestalo na raniji od sledeća dva datuma:
      - dan kada privredni subjekt zaključi sporazum o obavezujućoj prodaji ili
      - dan kada odbor direktora privrednog subjekta odobri i objavi formalni plan za prodaju.

      Standard priznaje *poslovanje kao prestalo* na dan kada ono zadovolji kriterijume da se klasifikuje kao *ono koje se drži za prodaju* ili mu je ono oduzeto (na primer sudskim putem);
   2/ zahteva da se rezultati *poslovanja koja prestaju* prikazuju odvojene (od drugih stavki) u okviru *izveštaja o ostvarenim rezultatima /bilansa uspeha/*;
   3/ zabranjuje retroaktivno klasifikovanje stavki kada su kriterijumi za klasifikaciju zadovoljeni posle *datuma bilansa* a pre datuma obelodanjivanja finansijskih izveštaja.

Međunarodni računovodstveni standard 27
Pojedinačni finansijski izveštaji
(IAS 27 Separate Financial Statements)

1. Stupanje Standarda na snagu

Međunarodni računovodstveni standard 27 Pojedinačni finansijski izveštaji, početno je odobren od strane *Odbora za Međunarodne računovodstvene standarde* (*IASB*) u decembru 2003. godine i postao je primenljiv za finansijske izveštaje koji pokrivaju periode koji započinju na dan 01.01.2005. godine ili kasnije. *Standard* je kasnije više puta menjan (revidiran).

2. Tumačenje koje se odnosi na Standard

Sledeće tumačenje *Komiteta za tumačenja međunarodnog finansijskog izveštavanja* /IFRIC/ odnosi se na *Standard*: *SKT-7 Uvođenje evra.*

3. Rezime Standarda

1) *Standard* primenjuju privredni subjekti koji u skladu sa *MSFI 10 Konsolidovani finansijski izveštaji* sastavljaju konsolidovane finansijske izveštaje. Takvi privredni subjekti pri sastavljanju svojih zasebnih finansijskih izveštaja primenjuje *Standard* za računovodstveno obuhvatanje učešća u zavisnih pravnih lica, zajedničkih poduhvata i pridruženih društava.
2) *Metoda nabavne vrednosti* je metoda računovodstvenog obuhvatanja ulaganja po kojoj se ulaganje priznaje po nabavnoj vrednosti (tj. trošku nabavke učinjenom za njegovo sticanje).
3) Kada *matično pravno lice* pored *konsolidovanih* sastavlja i *pojedinačne finansijske izveštaje* (što je u Republici Srbiji obaveza takvih pravnih lica) svoja ulaganja u *zavisna pravna lica*, *pridružena društva* i svoje učešće u zajedničkim ulaganjima, tj. *zajednički kontrolisanim pravnim licima*, sem navedenih vrsta ulaganja koja su skladu sa *MSFI 5 Stalna sredstva koja se drže za prodaju i poslovanja koja su prestala* klasifikovana kao ona koja se drže za prodaju (ili nisu uključena u *raspoloživu grupu*), računovodstveno obuhvata:

- po trošku nabavke (po nabavnoj vrednosti),
- u skladu sa *MSFI 9 Finansijski instrumenti*, ili
- primenom metode učešća (primenom odredbi *MRS 28*).

Standard zahteva da *matično pravno lice* izabere jedan od navedenih modela i da ga primenjuje na svaku kategoriju ovih ulaganja.

Međunarodni računovodstveni standard 28
Investicije u pridružene entitete i zajedničke poduhvate

(IAS 28 Investments in Associates and Joint Ventures)

1. Stupanje Standarda na snagu

1) ***Međunarodni računovodstveni standard 28 Ulaganja u pridružena društva***, u daljem tekstu - *Standard*, odobren je od strane *Odbora za Međunarodne računovodstvene standarde* (IASB) u decembru 2003. godine i postao je primenljiv za finansijske izveštaje koji pokrivaju periode koji započinju na dan 01.01.2005. godine ili kasnije.
2) Nakon donošnja *Standard* je više puta menjan (revidiran).

2. Tumačenje koje se odnosi na Standard

Sledeće tumačenje *Komiteta za tumačenja međunarodnog finansijskog izveštavanja* /IFRIC/ odnosi se na *Standard*:

- *KTMFI 5 Pravo na učešće u fondovima namenjenim povlačenju sredstava iz upotrebe, obnavljanju i zaštiti životne sredine,*

3. Rezime Standarda

1) Značajan uticaj je pravo učestvovanja u odlukama o finansijskim i poslovnim politikama pravnog lica (u koje je izvršeno investiranje i koje se u skladu sa stanovišta *Standarda* klasifikuje kao *pridruženo društvo, tj. društvo*), ali ta "moć" nije tolika da obezbeđuje potpunu kontrolu tih politika
2) *Investitor* (ulagač) je privredni subjekt koji vrši dugoročno ulaganje svojih sredstava u neki drugi privredni subjekt. Ulaganje se vrši sa željom ostvarivanja profita, sticanja kontrole ili značajnog uticaja na upravljanje tim privrednim subjektom.
3) *Pridruženo društvo (društvo, pridruženi entitet)* sa stanovišta jednog od privrednih subjekata - *investitor*a je ono pravno lice na koga taj *investitor* ima značajan uticaj, ali se ne radi o *zavisnom pravnom licu*.
4) *Metoda učešća* je računovodstvena metoda po kojoj se ulaganje početno iskazuje po nabavnoj vrednosti (visini ulaganja), a zatim se prilagođava promenama u *investitorovom* udelu u neto imovini korisnika ulaganja.
5) Naknadno vrednovanje ulaganja u *pridruženo društvo (društvo)* - suština *metode učešća* sastoji se u tome da se u skladu sa poslovanjem *pridruženog*

društva pri naknadnom vrednovanju knjigovodstvena vrednost tog ulaganja povećava ili smanjuje.

Promena knjigovodstvene vrednosti ulaganja može nastati zbog promena kapitala *pridruženog društva* po osnovu:

1. promena koje su povezane sa prihodima i rashodima (tj. sa *bilansom uspeha u užem smislu reči*) i
2. promena koje su povezane sa *izveštajem o finansijskom položajem /bilansom stanja/*, kao što su revalorizacija nekretnina, postrojenja, opreme, priznavanje kursnih razlika i sl.

6) Privredni subjekt investiciju u pridruženo društvo ili zajednički poduhvat računovodstveno obuhvata u svojim zasebnim finansijskim izveštajima u skladu sa paragrafom 10. *MRS 27 Pojedinačni finansijski izveštaji*.

Međunarodni standard finansijskog izveštavanja 10 Konsolidovani finansijski izveštaji

(IFRS 10 Consolidated Financial Statements)

1. Stupanje Standarda na snagu

1) ***Međunarodni standard finansijskog izveštavanja 10 Konsolidovani finansijski izveštaji***, u daljem tekstu - *Standard*, odobren je od strane *Odbora za Međunarodne računovodstvene standarde* (I*A*S*B*) u maju 2011. godine. *Standard* zamenjuje *MRS 27 Konsolidovani i pojedinačni finansijski izveštaji* iz 2008. godine. *Standard* je uključio smernice sadržane u dva povezana Tumačenja (*SIC12 Konsolidacija - entiteti posebne namene* i *SIC33 Konsolidacija*).
2) *Standard* se primenjuje za godišnje periode koji počinju 1. januara 2013. godine ili kasnije. Ranija primena je dozvoljena. Ako subjekt primeni *Standard* ranije, trebalo bi da obelodani tu činjenicu i da istovremeno primenjuje *MSFI 11, MSFI 12, MRS 27* i *MRS 28*.

2. Tumačenja koja se odnose na Standard

Sledeća tumačenja *Komiteta za tumačenja međunarodnog finansijskog* se odnose na *Standard*:

- *KTMFI 5 Pravo na učešće u fondovima namenjenim povlačenju imovine iz upotrebe, obnavljanju i zaštiti životne sredine* i
- *KTMFI 17 Raspodela nemonetarne imovine vlasnicima*.

3. Rezime Standarda

1) *Standard* reguliše obavezu *matičnog pravnog lica* da sastavlja *konsolidovane finansijske izveštaje.*
2) *Standard* uspostavlja principe za prezentaciju i pripremu konsolidovanih finansijskih izveštaja kada subjekt kontroliše jedno ili više drugih privrednih društava. *Standardom* se:
   1. zahteva od matičnog pravnog lica (pravnog lica koje kontroliše jedno ili više drugih pravnih lica - zavisnih pravnih lica) da prezentuje konsolidovane finansijske izveštaje;
   2. definišu principi kontrole i određuje kontrola kao osnov za konsolidaciju;

3. definiše kako se primenjuje princip kontrole prilikom identifikacije da li investitor kontroliše subjekt u koji je investirao i zbog toga mora da ga uključi u konsolidovane finansijske izveštaje; i
4. definiše računovodstvene zahteve za pripremu konsolidovanih finansijskih izveštaja.

3) Kontrola (sa stanovišta *Standarda*) nad subjektom u koji je investirano postoji kada je investitor koji kontroliše subjekt u koji je investirao izložen u odnosu na, ili ima prava na varijabilne prinose po osnovu svoje povezanosti sa subjektom u koji je investirao i ima sposobnost da utiče na te prinose zahvaljujući moći koju ima nad tim subjektom.
4) Investitor kontroliše subjekt u koji je investirao ako i samo ako ima sve što sledi:
   1. moć nad subjektom u koji je investirao (što regulišu paragrafi 10-14. *Standarda*);
   2. izloženost, ili prava na varijabilne prinose po osnovu svog učešća u subjektu u koji je investirao (što regulišu paragrafi 15 i 16. *Standarda*); i
   3. sposobnost da koristi svoju moć nad subjektom u koji je investirao kako bi uticao na iznos prinosa koji mu pripada (što regulišu paragrafi 17 i 18. *Standarda*).
5) Konsolidovanje finansijskih izveštaja *grupe za koju se vrši konsolidovanje* koju čini *matično pravno lice* i njegova *zavisna pravna lica* vrši se primenom *metode potpunog konsolidovanja*. Metoda se sastoji u spajanju istovetnih stavki sredstava, obaveza, kapitala, prihoda i rashoda *matičnog pravnog lica* i njegovih *zavisnih pravnih lica* po principu "red po red", uz poštovanje pretpostavke jedinstvenog pravnog lica.
6) Kada matično pravno lice izgubi kontrolu nad zavisnim pravnim licem, matično pravno lice prestaje da priznaje imovinu i obaveze prethodno zavisnog pravnog lica u konsolidovanom bilansu stanja u momentu gubitka kontrole i priznaje bilo koju investiciju zadržanu u prethodno zavisnom pravnom licu po njenoj fer vrednosti i nakon toga je računovodstveno obuhvata, kao i bilo koje iznose koje mu duguje prethodno zavisno pravno lice ili koje on njemu duguje, u skladu sa relevantnim Standardom.

Međunarodni standard finansijskog izveštavanja 11 Zajednički aranžmani

(IFRS 11 Joint Arrangements)

1. Stupanje Standarda na snagu

Međunarodni standard finansijskog izveštavanja 11 Zajednički aranžmani, u daljem tekstu - *Standard*, odobren je od strane *Odbora za Međunarodne računovodstvene Standarde* (IASB) u maju 2011. godine i postao je primenljiv za finansijske izveštaje koji pokrivaju periode koji započinju na dan 01.01.2013. godine ili kasnije.

2. Tumačenje koje se odnosi na Standard

Sledeće tumačenje *Komiteta za tumačenja međunarodnog finansijskog izveštavanja* /IFRIC/ odnose se na *Standard*: *KTMFI 5 Pravo na učešće u fondovima namenjenim povlačenju sredstava iz upotrebe, obnavljanju i zaštiti životne sredine.*

3. Rezime Standarda

1) *Standardom* se uspostavljaju principi za finansijsko izveštavanje privrednih subjekata koji imaju učešće u aranžmanima koji su pod zajedničkom kontrolom. Privredni subjekti treba da procene svoja prava i obaveze u takvim aranžmanima kako bi odredili vrstu zajedničkog aranžmana u kojem učestvuju a za svrhe izbora računovodstvenog postupka za obuhvatanje prava i obaveza iz tog aranžmana.
2) Zajednička kontrola je ugovorom usaglašena podela kontrole nad ekonomskom aktivnošću koja postoji samo kada odluke o relevantnim aktivnostima zahtevaju jednoglasnu odluku strana koje dele kontrolu. Da bi se podela kontrole sprovela, moraju postojati bar dve strane u zajedničkom aranžmanu.
3) *Standard* su obavezni da primene svi subjekti koji učestvuju u zajedničkom aranžmanu.
4) Zajednički aranžman je:
   1. zajedničko poslovanje ako strane koje imaju zajedničku kontrolu nad aranžmanom imaju prava na imovinu i odgovornost za obaveze koje se

odnose na aranžman. Takve strane se nazivaju učesnici u zajedničkom poslovanju;
2. zajednički poduhvat ako strane koje imaju zajedničku kontrolu nad aranžmanom imaju prava na neto imovinu aranžmana. Takve strane se nazivaju učesnici u zajedničkom poduhvatu.

5) Svaki učesnik u zajedničkom ulaganju (i investitor u zajedničko ulaganje) u svojim finansijskim izveštajima (individualnim ili zasebnim i konsolidovanim) iskazuje:
   1. svoja sredstva i obaveze, kako ona koja nastaju u vezi sa zajedničkim ulaganjem, tako i sva ostala sredstva i obaveze - najčešće nije moguće posebno iskazati sredstva i obaveze koja postoje u vezi sa zajedničkim ulaganjem, jer se, na primer, neka sredstva istovremeno mogu koristiti i za proizvodnju koja je u okviru zajedničkog ulaganja, ali i za proizvodnju koja nije uključena u njega,
   2. rashode koji nastaju i svoj udeo u prihodima od prodaje proizvoda, roba i usluga u zajedničkom ulaganju.
6) Učesnik u zajedničkom poduhvatu treba bi da prizna svoj udeo u zajedničkom poduhvatu kao učešće i da to učešće računovodstveno da obuhvati koristeći metodu učešća, u skladu sa *MRS 28 Investicije u pridružene entitete i zajedničke poduhvate*, osim ako je oslobođen od primene te metode, kao što je utvrđeno u *MRS 28*.
7) Učesnik u zajedničkom poslovanju ili učesnik u zajedničkom poduhvatu u svojim pojedinačnim finansijskim izveštajima svoje učešće računovodstveno obuhvata u:
   1. zajedničkom poslovanju u skladu sa paragrafima 20-22. *Standarda*;
   2. zajedničkom poduhvatu u skladu sa paragrafom 10. *MRS 27 Pojedinačni finansijski izveštaji*.

Međunarodni standard finansijskog izveštavanja 12 Obelodanjivanje o učešćima u drugim entitetima

(IFRS 12 Disclosure of Interests in Other Entities)

1. Stupanje Standarda na snagu

Međunarodni standard finansijskog izveštavanja 12 Obelodanjivanje o učešćima u drugim entitetima, u daljem tekstu - *Standard*, odobren je od strane *Odbora za Međunarodne računovodstvene Standarde* (IASB) u maju 2011. godine i postao je primenljiv za finansijske izveštaje koji pokrivaju periode koji započinju na dan 01.01.2013. godine ili kasnije.

2. Rezime Standarda

1) *Standardom* je postavljen cilj obelodanjivanja informacija u vezi sa subjektovim učešćem u drugim entitetima - obelodanjivanje informacija koje omogućavaju korisnicima finansijskih izveštaja da ocene:
   1. prirodu i rizike povezane sa njegovim učešćima u drugim entitetima i
   2. efekte tih učešća na njegov finansijski položaj, rezultat poslovanja i tokove gotovine.
2) Da bi subjekt postigao ovaj cilj potrebno je da u *napomenama* obelodani:
   1. značajna prosuđivanja i pretpostavke prilikom određivanja:
      - prirode svog učešća u drugom subjektu ili aranžmanu,
      - vrste zajedničkog aranžmana u kojem on ima učešće,
      - da zadovoljava definiciju investicionog subjekta - ako je zadovoljava i
   2. informacije o svojim učešćima u:
      - zavisnim subjektima,
      - zajedničkim aranžmanima i pridruženim entitetima i
      - *strukturiranim entitetima* nad kojima subjekt nema kontrolu (tzv. *nekonsolidovani strukturirani entiteti*).

Međunarodni standard finansijskog izveštavanja 3 Poslovne kombinacije

(IFRS 3 Business Combinations)

1. Stupanje Standarda na snagu

Međunarodni standard finansijskog izveštavanja 3 Poslovne kombinacije početno je odobren od strane *Odbora za Međunarodne računovodstvene standarde* (IASB) (u daljem tekstu: *Odbor*) 2003. godine i postao je primenljiv za računovodstveno obuhvatanje poslovnih kombinacija koje su nastale na dan 31.03.2004. godine ili kasnije. *Standard* je kasnije više puta menjan (revidiran).

2. Tumačenja koja se odnose na Standard

Na *Standard* se odnose sledeća Tumačenja:
- *SKT-32 Nematerijalna ulaganja - Troškovi WEB sajta*[1]i
- *KTMFI 9 Ponovno procenjivanje ugrađenih derivata.*

3. Rezime Standarda

1. Razlozi za objavljivanje *Standarda*

1) Revidirani *Standard* nastao je kao proizvod zajedničke aktivnosti *Odbora* i *Odbora za finansijske i računovodstvene standarde* (FASB) iz Sjedinjenih Američkih Država na poboljšanju i unapređivanju finansijskog izveštavanja - kroz promovisanje međunarodnog usaglašavanja računovodstvenih standarda. Svaki odbor je odlučio da pristupi ovom poslu u dve faze. *Odbor* i FASB su u prvoj fazi radili zasebno (svaki odbor za sebe). FASB je zaključio prvu fazu u junu 2001. godine izdavanjem *Saopštenja br. 141 Poslovne kombinacije (SFAS 141)*. *Odbor* je završio prvu fazu u martu 2004. godine izdavanjem prethodne verzije *MSFI 3 Poslovne kombinacije*. U prvoj fazi primarni zaključak oba odbora bio je da se sve poslovne kombinacije mogu

[1]U ovom Tumačenju navedeno je da se on odnosi na *MSFI 3* donet 2004. godine. Dakle nije izvršena promena u smislu preciziranja da se odnosi i na *Standard*. Međutim, i pored toga ovo Tumačenje je relevantno za *Standard*.

klasifikovati kao sticanje. Prema tome, odbori su odlučili da zahtevaju korišćenje samo jedne metode za računovodstvenoo obuhvatanje poslovne kobinacije – *metode sticanja /acquisition method/* (u prethodnom *MSFI 3 Poslovne kombinacije* metoda se nazivala "metoda kupovine" /*purchase method*/).

2) Druga faza projekta primarno je bila usmerena na izradu vodiča za primenu *metode sticanja*. Odbori su zaključili da bi se mogao napraviti značajan napredak ili poboljšanje u finansijskom izveštavanju kada bi imali slične standarde za računovodstvo poslovnih kombinacija. Stoga su odlučili da drugu fazu projekta sprovedu kao zajednički projekat čiji bi cilj bio dolaženje do istih zaključaka. Odbori su okončali drugu fazu projekta izdavanjem *Standarda* i *Saopštenja br. 141 Poslovne kombinacije (SFAS 141)* i povezanih amandmana na *MRS 27 Konsolidovani i pojednačni izveštaji* i *Saopštenja br. 160 Učešće koje ne obezbeđuje kontrolu u konsolidovanim finansijskim izveštajima (SFAS 160)*.

2. Cilj *Standarda*, njegove glavne karakteristike i promene u odnosu na prethodni *MSFI 3*

Cilj *Standarda*

1) Cilj *Standarda* je da poboljša relevantnost, pouzdanost i uporedivost informacija o poslovnim kombinacijama i njihovim efektima koje privredni subjekt pruža u svojim finansijskim izveštajima. To čini postavljanjem principa i zahteva kako *sticalac*:
   1. priznaje i vrednuje u svojim finansijskim izveštajima *identifikovana stečena sredstva*, *identifikovane preuzete obaveze*, *potencijalne obaveze* i *učešće koje ne obezbeđuje kontrolu* u *stečenom subjektu*,
   2. priznaje i vrednuje goodwill stečen u poslovnoj kombinaciji ili dobitke po osnovu *povoljne kupovine* i
   3. određuje koje informacije da obelodani kako bi omogućio korisnicima svojih finansijskih izveštaja da procene prirodu i finansijski efekat poslovne kombinacije.

Osnovni princip

2) *Sticalac* u poslovnoj kombinaciji priznaje *identifikovana stečena sredstva*, *identifikovane preuzete obaveze* i *potencijalne obaveze* po njihovim fer vrednostima na *datum sticanja* i obelodanjuje informacije koje omogućuju korisnicima da procene prirodu i finansijske efekte sticanja.

Primena *metode sticanja*

3) Poslovna kombinacija mora biti računovodstveno obuhvaćena primenom *metode sticanja*, osim ako je u pitanju kombinacija koja uključuje subjekte i/ili *poslovanja* pod zajedničkom kontrolom.
   Prema *Standardu* jedna od strana u poslovnoj kombinaciji može uvek da bude identifikovana kao *sticalac*, tj. subjekt koji stiče kontrolu nad drugim *poslovanjem* (*stečenim subjektom*). Formiranje zajedničkog ulaganja ili sticanje sredstava ili grupe sredstava koja ne čine *poslovanje* nisu poslovna kombinacija koja je u delokrugu *Standarda*.
4) *Standard* zahteva da *sticalac* na *datum sticanja* odvojeno prizna *identifikovana stečena sredstva*, *identifikovane preuzete obaveze* i *potencijalne obaveze*, koji na taj datum zadovoljavaju kriterijume priznavanja, bez obzira na to da li su ili nisu bili prethodno priznati u finansijskim izveštajima *stečenog subjekta*.
5) *Standard* postavlja principe za priznavanje i vrednovanje *identifikovanih stečenih sredstava*, *identifikovanih preuzetih obaveza*, *potencijalnih obaveza* i *učešća koje ne obezbeđuje kontrolu* nad *stečenim subjektom*. Bilo kakva klasifikacija ili imenovanje /designations/ prilikom priznavanja ovih stavki mora se uraditi u skladu sa uslovima ugovora, ekonomskim uslovima, operativnim i računovodstvenim politikama *sticaoca* i drugim faktorima koji postoje na *datum sticanja*.
6) Svako *identifikovano stečeno sredstvo*, *identifikovana preuzeta obaveza* i *potencijalna obaveza* vrednuju se po fer vrednosti na *datum sticanja*. Svako *učešće koje ne obezbeđuje kontrolu* nad *stečenim subjektom* vrednuje se po svojoj fer vrednosti ili na osnovu proporcionalnog udela tog učešća u *neto fer vrednosti identifikovane imovine stečenog subjekta*.
7) *Standard* daje ograničene izuzetke ovim principima priznavanja i vrednovanja:
   1. zahteva se da se lizing i ugovori o osiguranju klasifikuju po osnovu uslova iz tih ugovora i drugih faktora na početku ugovora, pre nego na bazi faktora koji postoje na *datum sticanja*;
   2. priznaju se samo one preuzete *potencijalne obaveze* u poslovnoj kombinaciji koje predstavljaju postojeću obavezu i mogu se pouzdano vrednovati;
   3. zahteva se da se neka sredstva i obaveze priznaju ili vrednuju u skladu sa drugim *MSFI* (koji ne zahtevaju vrednovanje po fer vrednosti na *datum sticanja*). U pitanju su sredstva i obaveze koje su pod delokrugom *MRS 12 Porezi iz dobitka*, *MRS 19 Naknade zaposlenima*, *MSFI 2 Plaćanja bazirana na akcijama* i *MSFI 5 Stalna sredstva namenjena prodaji i poslovanja koja su prestala*;
   4. postoje specijalni zahtevi za vrednovanje *ponovo stečenih prava*,

5. *sredstva po osnovu obeštećenja* (indemnification assets) se priznaju i vrednuju na istoj osnovi po kojoj se vrednuje i stavka koja je predmet obeštećenja, čak i ako to vrednovanje nije po fer vrednosti.

8) Plaćeni iznos u poslovnoj kombinaciji (uključujući bilo koje potencijalno obeštećenje) se vrednuje po fer vrednosti.
9) *Standard* zahteva da *sticalac* po priznavanju *identifikovanih stečenih sredstava*, *identifikovanih preuzetih obaveza*, *potencijalnih obaveza* i *učešća koje ne obezbeđuje kontrolu* identifikuje razliku između:
   1. zbira plaćenog iznosa, *učešća koje ne obezbeđuje kontrolu* i, u poslovnoj kombinaciji koja se fazno odvija, fer vrednosti učešća u kapitalu *stečenog subjekta* koje je *sticalac* imao na *datum sticanja* i
   2. *neto identifikovane stečene imovine*.

   Ukoliko je razlika pozitivna priznaje se kao goodwill (sem u određenim izuzecima). Ukoliko je razlika negativna *sticalac* je ostvario dobitak po osnovu *povoljne kupovine* i on se priznaje kao prihod
10) Ako *sticaočevo* učešće u neto fer vrednosti priznatih stavki iz poslovne kombinacije prevazilazi njegov trošak poslovne kombinacije *Standard* od njega zahteva da ponovno uradi identifikovanje, priznavanje i utvrđivanje visine *identifikovanih stečenih sredstava*, *identifikovanih preuzetih obaveza* i *potencijalnih obaveza stečenog subjekta* i utvrđivanje troška poslovne kombinacije. Svaki višak koji i nakon naknadne provere bude utvrđen, *sticalac* mora odmah da prizna kao prihod.
11) Generalno, *sticalac* stečena sredstva i preuzete obaveze u poslovnoj kombinaciji po njenom završetku vrednuje i računovodstveno obuhvata u skladu sa drugim primenljivim *MSFI*. Međutim, *Standard* sadrži izuzetke za *ponovo stečena prava*, *potencijalne obaveze*, *potencijalna obeštećenja* i *sredstva po osnovu obeštećenja* (indemnification assets).

Obelodanjivanja

12) *Standard* zahteva da *sticalac* obelodani informacije koje omogućavaju korisnicima njegovih finansijskih izveštaja da procene prirodu i finansijske efekte poslovne kombinacije koji se pojavljuju tokom tekućeg izveštajnog perioda ili nakon izveštajnog perioda, ali pre nego što se finansijski izveštaji odobre za obelodanjivanje. Nakon poslovne kombinacije *sticalac* mora obelodaniti bilo koje promene priznate u tekućem izveštajnom periodu koje se odnose na poslovnu kombinaciju a koje su se pojavile u tekućem ili prethodnim izveštajnim periodima.

Glavne razlike u odnosu na prethodni MSFI 3 Poslovne kombinacije

13) *Standard* za razliku od prethodnog *MSFI 3* ne dozvoljava kapitalizovanje troškova povezanih sa sticanjem. Ovi troškovi se moraju priznati kao rashod perioda u kojem su nastali.

14) *Standard* za razliku od prethodnog *MSFI 3* na nešto drugačiji način određuje utvrđivanje goodwill-a i prihoda po osnovu *povoljne kupovine*:
   - prethodni *MSFI 3* je zahtevao da se goodwill utvrdi kao pozitivna razlika između, s jedne strane troška sticanja, i, s druge strane, učešća sticaoca u *stečenoj identifikovanoj neto imovini*;
   - *Standard* pod goodwill-om podrazumeva pozitivnu razliku između, s jedne strane, zbira troška sticanja, *učešća koje ne obezbeđuje kontrolu* i u poslovnoj kombinaciji koja se fazno odvija, fer vrednosti učešća u kapitalu *stečenog subjekta* koje je *sticalac* imao na *datum sticanja* i, s druge strane, *neto identifikovane stečene imovine*.

   Razlika je, dakle, što se kod *Standarda* ne poredi trošak sticanja sa učešćem sticaoca u *identifikovanoj neto imovini*, već se:

   a) trošak sticanja **uvećan** za *učešća koje ne obezbeđuje kontrolu* i (u poslovnoj kombinaciji koja se fazno odvija) fer vrednosti učešća u kapitalu *stečenog subjekta* koje je *sticalac* imao na *datum sticanja* poredi sa

   b) *neto identifikovanom stečenom imovinom* (koja pripada ne samo *sticaocu*, već i onim licima koja imaju *učešće koje im ne obezbeđuje kontrolu*).

Međunarodni računovodstveni standard 32
Finansijski instrumenti: Prezentacija

(IAS 32 Financial Instruments: Presentation)

1. Stupanje Standarda na snagu

1) ***Međunarodni računovodstveni standard 32 Finansijski instrumenti: Prezentacija***, u daljem tekstu - *Standard*, odobren je od strane *Odbora za Međunarodne računovodstvene standarde* (IASB) u decembru 2003. godine (pod nazivom *MRS 32 Finansijski instrumenti: Obelodanjivanje i prikazivanje*) i postao je primenljiv za finansijske izveštaje koji pokrivaju periode koji započinju na dan 01.01.2005. godine ili kasnije.
2) *Standard* je revidiran više puta i to po osnovu promena ili uvođenja drugih Standarda.

2. Rezime Standarda

1. Razlozi za objavljivanje *Standarda* i njegovu izmenu

1) *Odbor za Međunarodne računovodstvene Standarde*, u daljem tekstu - *Odbor* je u sklopu projekta poboljšanja *MRS 32* objavio *Standard* i *MRS 39 Finansijski instrumenti: Priznavanje i merenje*. Cilj projekta je bio pojednostavljenje *Standarda*:
   - putem pojašnjenja i dodatnih uputstava, kao i kroz
   - eliminaciju internih nedoslednosti i
   - uključivanjem u njega zahteva iz ukinutih *Smernica za implementaciju MRS 39 u obliku Pitanja i odgovora* koje je doneo *Komitet za davanje smernica za implementaciju MRS 39 (IGC[1]),* kao i iz tri ukinuta Tumačenja.
2) U vezi sa *Standardom* glavni cilj *Odbora* bio je njegovo delimično revidiranje kako bi se jednim Standardom:
   - osigurala dodatna uputstva za određene stavke (poput vrednovanja sastavnih delova /komponenti/ složenog finansijskog instrumenta kod njegovog početnog priznavanja, kao i za klasifikaciju derivatnih instrumenata zasnovanih na sopstvenim akcijama privrednog subjekta) i
   - objedinili svi zahtevi za obelodanjivanjem koji se odnose na finansijske instrumente.

[1]Ovaj *Komitet* je bio osnovan od strane bivšeg *IASC*.

Odbor nije ponovo razmatrao osnovni pristup u prikazivanju i obelodanjivanju finansijskih instrumenata koji je bio sadržan u prethodnom *MRS 32*.

Donošenjem *MSFI 7 Finansijski instrumenti: Obelodanjivanja* (u avgustu 2005. godine) napravljena je najveća izmena u *Standardu*: zahtevi za obelodanjivanjima su prebačeni u *MSFI 7*, a u skladu sa tim promenjen je i naziv *Standarda* u "MRS 32 Finansijski instrumenti: Prezentacija*"*.

2. Promene u odnosu na prethodni *MRS 32* i glavne karakteristike *Standarda*

1) *Standard* se u odnosu na *MRS 32 Finansijski instrumenti: Obelodanjivanje i prikazivanje (revidiran 1998)* razlikuje u sledećem:

Delokrug *Standarda*

1. Delokrug *Standarda* je gde god je to bilo potrebno usklađen sa delokrugom *MRS 39 Finansijski instrumenti: Priznavanje i merenje*.

Načelo klasifikovanja

2. Kada emitent hartije od vrednosti utvrđuje da li je ona finansijska obaveza ili instrument kapitala on upotrebljava dva uslova za tu proveru - radi se o instrumentu kapitala ako je on:
   - nederivatan, a privredni subjekt jeste ili može biti primoran da dobije promenljiv broj sopstvenih instrumenata kapitala; ili
   - derivatan, s tim da će biti ili koji ne može biti podmiren nikako drugačije već samo zamenom fiksne sume novca ili drugog finansijskog sredstva za fiksan broj sopstvenih instrumenata kapitala. Za ovu potrebu, sopstveni instrumenti kapitala ne sadrže instrumente koji su i sami ugovori za buduće primanje ili dostavljanje sopstvenih instrumenata kapitala.
3. Sem toga, kada emitent ima obavezu da kupi sopstvene instrumente kapitala za gotovinu ili u zamenu za drugu vrstu finansijskih sredstava, obaveza se formira u iznosu koji emitent treba da namiri.

   Definicije finansijskog sredstva i finansijske obaveze, kao i opis instrumenata kapitala izmenjene su shodno navedenom principu.

Klasifikacija ugovora koji se namiruju sopstvenim instrumentima kapitala

4. Klasifikacija derivatnih i nederivatnih ugovora povezanih sa sopstvenim instrumentima kapitala emitenta, ili koji se namiruju u njima, pojašnjena je konzistentno u skladu sa prethodno navedenim načelom klasifikovanja. Ako privredni subjekt primarno koristi sopstvene

instrumente kapitala kao sredstvo plaćanja u ugovoru o prijemu ili isporuci promenljivog broja instrumenata kapitala i gde vrednost ugovora odgovara fiksnom iznosu ili iznosu koji se zasniva na promenama osnovne varijable (na primer, ceni robe), ugovor se ne smatra instrumentom kapitala, već finansijskim sredstvom ili finansijskom obavezom.

Klasifikacija ugovora koji se namiruju sopstvenim instrumentima kapitala - instrumenti sa pravom prodaje

5. *Standard* sadrži uputstva koja su bila sadržana u nacrtu Tumačenja *SKT-D34 Finansijski instrumetni - instrumenti ili prava naplativa od strane vlasnika*. Finansijski instrument koji vlasniku daje pravo njegove prodaje emitentu tog instrumenta u zamenu za gotovinu ili drugo finansijsko sredstvo (tzv. "instrument sa pravom prodaje") predstavlja finansijsku obavezu emitenta. Kao odgovor na komentare primljene na navedeni nacrt *Standard* uključuje dodatna uputstva i ogledne primere za subjekte koji zbog ove odredbe nemaju kapital ili čiji se osnovni kapital prema *Standardu* ne smatra kapitalom.

Klasifikacija ugovora koji se namiruju sopstvenim instrumentima kapitala - rezervisanja za potencijalne obaveze

6. *Standard* uključuje zaključke Tumačenja *SKT-5 Klasifikacija finansijskih instrumenata - Rezervisanja za izmirenje potencijalnih obaveza* prema kojima finansijski instrument predstavlja finansijsku obavezu ako način namirenja obaveze zavisi od nastanka ili ne nastanka nepredvidih budućih događaja ili od posledica nepredvidivih okolnosti koje su izvan kontrole emitenta i vlasnika instrumenta. Rezervisanja za potencijalne obaveze ne uzimaju se u obzir kada su primenjiva isključivo za slučaj likvidacije emitenta ili nisu ispravno formirana.

Klasifikacija ugovora koji se namiruju sopstvenim instrumentima kapitala - opcije izmirenja

7. Prema *Standardu* derivatni finansijski instrument predstavlja finansijsko sredstvo ili finansijsku obavezu kada jednoj od strana pruža mogućnost izbora načina namirenja, osim ako bi sve alternative namirenja rezultirale time da instrument predstavlja instrument kapitala.

Utvrđivanje iznosa komponenti složenog finansijskog instrumenta kod njegovog početnog priznavanja

8. Izmenama *Standarda* ukida se opcija koja je bila dozvoljena prethodnom verzijom *MRS 32* - da se komponenta obaveze u složenom finansijskom instrumentu kod početnog priznavanja vrednuje u iznosu koji preostaje nakon odvajanja komponente kapitala ili primenom *metode relativne fer*

vrednosti. Zbog toga se najpre razdvaja komponenta sredstava od komponente obaveza, a ostatak predstavlja iznos komponente kapitala. Ovi zahtevi za razdvajanjem obaveze i kapitala kod složenog finansijskog instrumenta u skladu su sa definicijom instrumenta kapitala kao preostalog iznosa nakon izmirenja obaveza i odredbama vrednovanja prema *MRS 39*.

Trezorske akcije (otkupljene sopstvene akcije)

9. *Standard* uključuje zaključke *SKT-16 Akcijski kapital - Stečeni instrumenti sopstvenog kapitala (sopstvene akcije)* prema kojima kupovina ili naknadna ponovna prodaja sopstvenih instrumenata kapitala ne prouzrokuje nastanak prihoda (dobitaka) ili rashoda (gubitaka) privrednog subjekta, već predstavlja prenos između onih vlasnika instrumenata kapitala koji se odriču svog učešća u kapitalu i onih koji zadržavaju vlasništvo nad instrumentima kapitala.

Kamate, dividende, gubici i dobici

10. *Standard* uključuje uputstva sadržana u *SKT-17 Glavnica - Troškovi transakcija povezanih sa sopstvenim kapitalom.* Troškovi prenosa koji su nastali kao neophodan uslov obavljanja transakcije sopstvenih instrumenata kapitala računovodstveno se obuhvataju kao deo te transakcije i prikazuju se kao odbitna stavka od kapitala.

Obelodanjivanja

11. Zahtevi za obelodanjivanjem koji su bili sadržani u *Standardu* prebačeni su i modifikovani u *MSFI 7 Finansijski instrumenti: Obelodanjivanje*.

2) Neki od ostalih značajnih elemenata *Standarda* su:
   1. Privredni subjekt mora striktno raščlaniti pasivu *izveštaja o finansijskom položaju /bilansa stanja/* na: sopstveni kapital i obaveze, što podrazumeva i podelu složenih instrumenata na ove dve komponente (sopstveni kapital i obaveze). Klasifikacija treba da bude suštinska a ne formalna;
   2. Obaveza isplate gotovine ili nekog drugog finansijskog sredstva predstavlja dug;
   3. Preferencijalne akcije sa mandatornim otkupom predstavljaju obavezu;
   4. Odvojeno knjigovodstveno obuhvatanje je potrebno u slučaju složenih finansijskih instrumenata (kao što su konvertibilne hartije od vrednosti);
   5. Cena koštanja finansijskih obaveza - kamata priznaje se kao rashod i predstavlja, dakle, odbitnu stavku pri utvrđivanju neto dobiti ili gubitka;
   6. Cena finansiranja akcijskog kapitala - dividende ne priznaje se kao rashod, već predstavlja raspodelu kapitala;

7. Finansijsko sredstvo i finansijska obaveza međusobno se *prebijaju*, a neto iznos se iskazuje u *izveštaju o finansijskom položaju /bilansu stanja/* kada privredni subjekt:
   - ima zakonsko pravo na *prebijanje* priznatih iznosa i
   - namerava ili da izvrši poravnanje u neto iznosu ili da istovremeno realizuje sredstvo i izmiri obavezu.

Međunarodni standard finansijskog izveštavanja 9 Finansijski instrumenti

(IFRS 9 Financial Instruments)

1. Stupanje Standarda na snagu i njegove izmene

1) ***Međunarodni standard finansijskog izveštavanja 9 Finansijski instrumenti***, u daljem tekstu - *Standard*, odobren je od strane *Odbora za Međunarodne računovodstvene standarde* (IASB) u julu 2014. godine i postao je primenljiv za finansijske izveštaje koji pokrivaju periode koji započinju na dan 01.01.2018. godine ili kasnije.
2) *Standard* zamenjuje (i ukida) *KTMFI 9 Ponovna procena ugrađenih derivata*. *Standard* značajno menja (ali ne ukida) *MRS 39 Finansijski instrumenti: Priznavanje i merenje*. Naime, u *MRS 39* su po osnovu donošenja *Standarda* obrisani skoro svi paragrafi, izuzev paragrafa koji se odnose na hedžing, jer je *Standardom* predviđena mogućnost da subjekti mogu da izaberu da i dalje nastave da primenjuju pravila za hedžing propisana *MRS 39.*
   Standard zamenjuje prethodne verzije ovog Standarda: verzije iz 2009, 2010 i 2013. godine.

2. Tumačenja koja se odnose na Standard

Sledeća tumačenja *Komiteta za tumačenja međunarodnog finansijskog izveštavanja* /IFRIC/ odnose se na *Standard*:

- *SKT 7 Uvođenje evra*,
- *KTMSFI-2 Učešća članova kooperativnih entiteta i slični instrumenti,*
- *KTMSFI-5 Prava u ulaganjima koja proizlaze iz rashodovanja, obnavljanja i fondova za obnovu prirodnog okruženja,*
- *KTMSFI-12 Usluge koncesionog tipa,*
- *KTMFI-14 MRS 19 Ograničenje definisanih koristi sredstava, minimalni tehnički zahtevi za finansiranje i njihova interakcija* i
- *KTMFI-19 Poništavanje finansijskih obaveza sa instrumentima kapitala.*

3. Rezime Standarda

1) *Standard* je u svom delokrugu zadržao sve finansijske instrumente koji su bili u delokrugu *MRS 39 Finansijski instrumenti: priznavanje i merenje*, ali je i proširio svoj delokrug na finansijska sredstva koja nisu bila u delokrugu tog Standarda (kao što je na primer imovina koja se priznaje u skladu sa *MSFI 15 Prihodi od ugovora sa kupcima*).
2) Glavne razlike između *Standarda* i *MRS 39* ogledaju se u tome što *Standard* ima jedinstvene modele za klasifikovanje i vrednovanje finansijskih sredstava, dok u *MRS 39* nije postojalo apsolutno preklapanje tih modela:

MSFI 9	***MRS 39***	
Model za klasifikovanje i vrednovanje	**Model za klasifikovanje**	**Model za vrednovanje**
Amortizovani trošak	Krediti i potraživanja	Amortizovani trošak
Fer vrednost kroz bilans uspeha	Fer vrednost kroz bilans uspeha	Fer vrednost kroz bilans uspeha
Fer vrednost kroz ostali sveobuhvatni rezultat	Finansijska sredstva raspoloživa za prodaju	Fer vrednost kroz ostali sveobuhvatni rezultat
	Finanijska sredstva koja se drže do dospeća	Amortizovani trošak

Napomena: Može se primetiti da je kod Standarda striktno povezano klasifikovanje sa modelom vrednovanja, dok kod MRS 39 to nije bio slučaj.

3) "Poslovni model subjekta za upravljanje finansijskim sredstvima" se u *Standardu* koristi kao jedan od parametara za klasifikovanje finansijskih sredstava. Poslovni model, odnosno poslovne modele subjekta, utvrđuje njegovo ključno rukovodeće osoblje (u *MRS 24 Obelodanjivanje povezanih strana* data je definicija ključnog rukovodećeg osoblja).
4) Poslovni model subjekta za upravljanje finansijskim sredstvima odnosi se na način na koji subjekt upravlja svojim finansijskim sredstvima radi stvaranja novčanih tokova.
5) *Standard* se zasniva se na konceptu da se finansijska sredstva klasifikuju i vrednuju po fer vrednosti, a promene fer vrednosti priznaju se u bilansu uspeha ("FVPL"), osim ako nisu ispunjeni restriktivni kriterijumi za klasifikaciju i vrednovanje sredstva po:
   - amortizovanom trošku ("AC") ili
   - fer vrednosti kroz drugi sveobuhvatni prihod ("FVOCI").

6) Subjekt sredstva u navedene tri grupe klasifikuje na osnovu sledećih kriterijuma:
   1. svog poslovnog modela upravljanja finansijskim sredstvima i
   2. karakteristika finansijskog sredstva u vezi sa ugovorenim novčanim tokovima povezanim sa tim sredstvom - *na primer, u grupu finansijska sredstva koja se vrednuju po amortizovanom trošku ne mogu biti svrstane akcije jer one nemaju rok dospeća*.
   3. Prema **paragrafu 5.1.1** ***Standarda*** pri početnom priznavanju finansijskog sredstva ili finansijske obaveze subjekt to sredstvo ili obavezu vrednuje po njihovoj fer vrednosti. Ako su u pitanju finansijsko sredstvo ili finansijske obaveze koji nisu klasifikovani u one koji se priznaju i vrednuju po fer vrednosti kroz bilans uspeha u njihovu početnu vrednost se uključuju transakcioni troškovi koji se mogu direktno pripisati sticanju ili izdavanju finansijskog sredstva ili finansijske obaveze (ovi transakcioni troškovi kod finansijskih sredstava uvećavaju početnu vrednost, a kod finansijskih obaveza je umanjuju).
7) Nakon početnog vrednovanja finansijskog sredstva subjekt ga vrednuje u skladu sa paragrafima 4.1.1. do 4.1.5. *Standarda*. Ovi paragrafi nalažu da se finansijsko sredstvo vrednuje:
   1. po fer vrednosti kroz bilans uspeha,
   2. po fer vrednosti kroz ostali sveobuhvatni rezultat ili
   3. po amortizovanom trošku.
8) Subjekt je dužan da sva ulaganja u vlasničke instrumente i ugovori o tim instrumentima vrednuje po njihovim fer vrednostima. Međutim, u ograničenim okolnostima umesto da procenjuje fer vrednost može kao fer vrednost da koristi nabavnu vrednost tog finansijskog sredstva.
9) U vezi sa priznavanjem očekivanih kreditnih gubitaka *Standardom* se reguliše:
   1. opšti pristup priznavanju kreditnih gubitaka,
   2. postupak određivanja znatnog povećanja kreditnog rizika nakon početnog priznavanja finansijskog sredstva,
   3. priznavanje očekivanih kreditnih rizika za kupljeno ili stvoreno finansijsko sredstvo umanjeno za kreditne gubitke,
   4. procenu kreditnog rizika kod promene finansijskog sredstva,
   5. vreme priznavanja očekivanih kreditnih gubitaka tokom veka trajanja finansijskog sredstva i
   6. izmene u finansijskim instrumentima i priznavanja očekivanih kreditnih gubitaka tokom veka trajanja finansijskog sredstva
10) *Odbor* je konstatovao da je *model nastalog gubitka* u *MRS 39* u uslovima svetske finansijske krize doprineo odloženom priznavanju kreditnih gubitaka. *Standard* zamenjuje "model nastalog gubitka" sa *modelom očekivanog*

gubitka. Novi model se odnosi na finansijska sredstva koja nisu vrednovana po fer vrednosti kroz bilans uspeha, kao i na potraživanja po osnovu kredita, potraživanja od kupaca, dužničke hartije od vrednosti, ugovorena sredstva prema *MSFI 15* i određene finansijske garancije i izdate kreditne obaveze.

11) *Standardom* su postavljeni novi kriterijumi za reklasifikaciju finansijskih sredstava i obaveza. Reklasifikacija finansijskih sredstava je neophodna ako se cilj poslovnog modela promeni nakon inicijalnog priznavanja finansijskog sredstva i ako je promena značajna za poslovanje subjekta. Očekuje se da će te promene biti vrlo retke. Nijedna druga reklasifikacija nije dozvoljena. Reklasifikacija finansijskih obaveza nije dozvoljena.
12) Subjekt prestaje da priznaje finansijsko sredstvo kada i isključivo kada:
    1. isteknu ugovorna prava na novčane tokove od finansijskog sredstva ili
    2. prenese finansijsko sredstvo na način utvrđen u paragrafima 3.2.4. i 3.2.5. *Standarda*, a taj prenos ispunjava uslove za prestanak priznavanja u skladu sa paragrafom 3.2.6. *Standarda*.
13) *Standardom* je propisano da postoje tri vrste odnosa zaštite od rizika:
    1. zaštita fer vrednosti od rizika: zaštita od izloženosti promenama fer vrednosti priznate imovine ili obaveze, ili nepriznate čvrste obaveze ili komponente takve stavke, koja se može pripisati određenom riziku i može uticati na bilans uspeha;
    2. zaštita novčanog toka od rizika: zaštita od izloženosti promenama novčanih tokova koja se može pripisati određenom riziku povezanom sa priznatom imovinom ili obavezom ili njenom komponentom (kao što su sva ili neka buduća plaćanja kamata na dugovanja sa promenjivom kamatnom stopom) ili sa vrlo verovatnom predviđenom transakcijom i koja može uticati na bilans uspeha; i
    3. zaštita neto ulaganja u inostrano poslovanje od rizika, kako je utvrđeno u *MRS 21*.
14) Subjekt *Standard* primenjuje za sastavljanje redovnih finansijskih izveštaja koji počinju 1. januara 2018. godine ili nakon tog datuma. Dopuštena je ranija primena *Standarda*. Ako subjekt odluči da ranije započne sa primenom *Standarda*, dužan da obelodani tu činjenicu u napomenama i da istovremeno primeniti sve zahteve *Standarda*. Dužan je istovremeno da primeni i izmene iz Dodatka C *Standarda*.
15) Subjekt *Standard* primenjuje retroaktivno, u skladu sa *MRS 8 Računovodstvene politike, promene računovodstvenih procena i greške*, osim kako je navedeno u paragrafima 7.2.4. do 7.2.26. i u paragrafu 7.2.28. *Standarda*. *Standard* se ne primenjuje na stavke koje su se već prestale priznavati na datum njegove prve primene.

Međunarodni standard finansijskog izveštavanja 7 Finansijski instrumenti: Obelodanjivanja

(MSFI 7 Financial instruments: Disclosures)

1. Stupanje Standarda na snagu i njegove izmene

1) ***Međunarodni standard finansijskog izveštavanja 7 Finansijski instrumenti: Obelodanjivanja***, u daljem tekstu - *Standard*, odobren je od strane *Odbora za međunarodne računovodstvene standarde* (IASB) 2005. godine. *Standard* je postao primenljiv na finansijske izveštaje koji pokrivaju periode koji započinju na dan 01.01.2007. godine ili kasnije. *Standard* je kasnije više puta menjan (revidiran).

2. Rezime Standarda

1. Razlozi za objavljivanje *Standarda*

1) *Odbor za Međunarodne računovodstvene standarde*, u daljem tekstu – *Odbor*, je uveren da su korisnicima finansijskih izveštaja neophodne informacije o izloženosti subjekata rizicima, kao i o načinu na koji se njima upravlja. Takve informacije mogu uticati na korisnikovu procenu finansijske pozicije i poslovanja subjekta, kao i na iznos, vreme ili neizvesnost njegovih budućih tokova gotovine. Pravilno obelodanjivanje informacija o finansijskim instrumentima može korisniku finansijskih izveštaja:
   - doprineti boljem razumevanju značaja bilansnih (priznatih) i vanbilansnih (nepriznatih) finansijskih instrumenata na finansijski položaj, poslovanje i tokove gotovine subjekta i
   - pomoći u procenjivanju iznosa, vremenskog rasporeda i izvesnosti budućih tokova gotovine povezanih sa finansijskim instrumentima.
2) Krajem '90-tih javila se potreba za sveobuhvatnim revidiranjem *MRS 30 Obelodanjivanja u finansijskim izveštajima banaka i sličnih finansijskih institucija.* Naime, *Komitet za Međunarodne računovodstvene standarde* (IASC) izdao je Standarde koji su se, na obuhvatniji način, pozabavili nekim pitanjima koji su ranije u *MRS 30* razmatrani samo u svetlu poslovanja banaka (objavio je *MRS 32 Finansijski instrumenti: Prezentacija i obelodanjivanje* i *MRS 39 Finansijski instrumenti: Priznavanje i merenje*). Izdavanje ovih Standarda dovelo je i do dupliranja nekih zahteva za obelodanjivanjima.

Sem toga, došlo je do fundamentalnih promena u sektoru finansijskih usluga i to posebno u načinu na koji su finansijske institucije upravljale svojim aktivnostima i izloženosti riziku. Zbog toga je korisnicima finansijskih izveštaja banaka postalo sve teže da procenjuju i upoređuju finansijsku poziciju i poslovanje banaka, njihovu izloženost riziku i procedure za vrednovanje i upravljanje tim rizicima. U ekonomskoj teoriji i praksi došlo je do evolucije tehnika merenja rizika i upravljanja izloženosti riziku u vezi sa finansijskim instrumentima koje subjekti koriste, a došlo je i do prihvatanja novih koncepata i pristupa upravljanju rizikom. Veći broj subjekata iz privatnog i javnog sektora predložio je *Odboru* unapređenje okvira za obelodanjivanja u vezi sa rizicima koji proističu iz posedovanja finansijskih instrumenata. *Standard* je nastao kao rezultat tih zahteva. Donošenjem *Standarda* pojednostavljeno je obelodanjivanje o koncentracijama rizika, *kreditnom riziku*, *riziku likvidnosti* i *tržišnom riziku*.

2. Glavne karakteristike *Standarda*

1) *Standard* uređuje obelodanjivanja u vezi sa finansijskim instrumentima. Primenjuju ga svi subjekti, uključujući i one koji imaju mali broj finansijskih instrumenata (na primer, primenjuju ga i proizvodna preduzeća koja imaju finansijske instrumente samo u obliku potraživanja od kupaca ili obaveza prema dobavljačima). Zahtevani obim obelodanjivanja zavisi od obima u kome subjekt koristi finansijske instrumente i obima izloženosti rizicima.
2) Cilj *Standarda* je da se zahteva od subjekata da u svojim finansijskim izveštajima pruže obelodanjivanja koja korisnicima finansijskih izveštaja omogućavaju da procene:
   - značaj finansijskih instrumenata za finansijski položaj subjekta i njegove rezultate poslovanja i
   - prirodu i obim rizika kojima je subjekt izložen u toku perioda i na *datum bilansa* (a koji potiču od finansijskih instrumentata) i kako subjekt upravlja tim rizicima. Kvalitativnim obelodanjivanjima pružaju se informacije o ciljevima rukovodstva, njihovim politikama i procesima za upravljanje navedenim rizicima. Kvantitativna obelodanjivanja na bazi informacija koje su interno dostavljene *ključnom upravljačkom osoblju* subjekta obezbeđuju informacije o stepenu izloženosti subjekata riziku. Sumirana, ova obelodanjivanja daju generalni prikaz korišćenja finansijskih instrumenata od strane subjekata i izloženosti riziku koji ti instrumenti donose.
3) *Standard* primenjuje klasifikaciju finansijskih instrumenata sličnu klasifikaciji propisanoj *MSFI 9 Finansijski instrumenti*.

4) *Standard* zahteva obelodanjivanja:
   - izloženosti *kreditnom* i *tržišnom riziku finansijskih sredstava koja se vrednuju po fer vrednosti kroz bilans uspeha*,
   - izloženosti *kreditnom* i *tržišnom riziku finansijskih obaveza koje se vrednuju po fer vrednosti kroz bilans uspeha*,
   - knjigovodstvenih vrednosti finansijskih sredstava datih kao garancija za obaveze ili potencijalne obaveze i uslove takvih garancija,
   - fer vrednosti sredstava dobijenih kao garancija,
   - postojanja složenih finansijskih instrumenata,
   - kršenja uslova iz ugovora o kreditima,
   - starosne analize finansijskih sredstava čiji je rok dospeća prekoračen na *datum bilansa* i dr.

   Standard propisuje, bilo u *bilansu uspeha*, bilo u *napomenama*, minimum obelodanjivanja pozicija prihoda, rashoda, dobitaka i gubitaka nastalih po osnovu finansijskih instrumenata.
5) *Standard* zahteva obelodanjivanje i računovodstvenih politika, metoda procene (tehnika procena i primenjenih pretpostavki za određivanje fer vrednosti) u vezi sa finansijskim instrumentima.

Međunarodni standard finansijskog izveštavanja 15 Prihodi od ugovora sa kupcima (IFRS 15 Revenue from Contracts with Customer)

1. Prikaz stupanja Standarda na snagu

1) *Međunarodni standard finansijskog izveštavanja 15 Prihodi od ugovora sa kupcima* (u daljem tekstu: *Standard*) usvojio je *Odbor za međunarodne računovodstvene standarde* (IASB) (u daljem tekstu: Odbor) u maju 2014. godine. *Standard* se primenjuje za finansijske izveštaje koji počinju na dan ili nakon 1. januara 2018. godine. Ranija primena *Standarda* bila je dopuštena.
2) *Standard* je zamenio:
   - *MRS 11 Ugovori o izgradnji*,
   - *MRS 18 Prihodi*,
   - *IFRIC 13 Programi lojalnosti kupaca*,
   - *IFRIC 15 Ugovori o izgradnji nekretnina*,
   - *IFRIC 18 Prenos sredstava od kupaca* i
   - *SIC 31 Prihod - transakcije razmene koje uključuju i usluge reklamiranja*.

2. Rezime Standarda

1) *Standard* pruža sveobuhvatni okvir za priznavanje prihoda po osnovu *ugovora sa kupcima*. Suština zahteva *Standarda* je da pravno lice priznaje prihod kao očekivano pravo na naknadu po osnovu prenosa dobara ili usluga kupcima.
2) Subjekt, u skladu sa ovim osnovnim principom, priznaje prihod primenom sledećih pet koraka:
   1. identifikovanje *ugovora sa kupcem*, odnosno određivanje da li je u pitanju ugovor koji je u delokrugu *Standarda*,
   2. utvrđivanje obaveza po osnovu *ugovora sa kupcem*,
   3. utvrđivanje cene transakcije,
   4. raspored cene transakcije na konkretna dobra i usluge i
   5. priznavanje prihoda kada (ili kako) subjekt ispunjava svoje obaveze iz *ugovora sa kupcem*.

   Koraci 1, 2 i 5 spadaju u računovodstveni posao priznavanja, a koraci 3, 4 i 5 u računovodstveni posao vrednovanja (napomena: u okviru koraka 5 obavlja se i posao priznavanja i posao vrednovanja prihoda).

Korak 1: **Identifikovanje *ugovora sa kupcem*** - **ugovor je pisani, usmeni ili prećutni sporazum između dve ili više strana koji stvara *ostvariva prava* i *obaveze* za ugovorne strane.** Zahtevi *Standarda* se primenjuju ponaosob na svaki ugovor koji je dogovoren sa klijentom i ispunjava *Standardom* utvrđene kriterijume. U određenim slučajevima *Standard* zahteva kombinovanje dva ili više ugovora i njihovo tretiranje kao jedan ugovor. *Standard* takođe obezbeđuje smernice za računovodstveno obuhvatanje izmene ugovora.
Uslovi da bi neki ugovor bio onaj po osnovu koga se mogu (i moraju) priznati prihodi su:

- strane u ugovoru su odobrile ugovor (pismeno, usmeno ili u skladu sa drugim uobičajenim poslovnim praksama) i obavezale se da ispunjavaju svoje obaveze;
- subjekt može da identifikuje prava svake strane u pogledu robe ili usluga koje se prenose, odnosno pružaju;
- subjekt može da identifikuje uslove plaćanja za robu ili usluge koji se prenose, odnosno pružaju;
- ugovor ima komercijalnu suštinu; i
- verovatno je da će subjekt naplatiti svoje potraživanje od kupca po osnovu prodaje robe ili pružanja usluga. To znači da sa računovodstvene tačke gledišta ne postoji ugovor ukoliko postoji značajna sumnja da će kupac platiti iznos na koji subjekt ima pravo. Ovaj "prag" verovatnoće se ne razlikuje od praga verovatnoće sadržanog u *MRS 18* i *MRS 11*. Bilo koje naknadno umanjenje (obezvređenje) potraživanja kao rezultat neispunjenja od strane kupaca priznaje se u skladu sa uputstvima za obezvređenje finansijske imovine (u skladu sa odredbama *MSFI 9 Finansijski instrumenti*).

Korak 2: Utvrđivanje obaveza po osnovu *ugovora sa kupcem* - *ugovor sa kupcem* uključuje obavezu za prenos robe ili pružanje usluga kupcu. Ako se ta roba ili usluge međusobno razlikuju, obaveze po osnovu ugovora se obračunavaju odvojeno, a samim tim odvojeno se obračunavaju i prihodi po osnovu roba i po osnovu usluga. Roba ili usluga se razlikuje[1]:

- ako kupac može da ima koristi od robe nezavisno od koristi po osnovu usluga, bilo da samostalno koristi robu i uslugu ili ih koristi zajedno sa drugim resursima koji su mu lako dostupni i
- ako je obavezu subjekta da kupcu prenese robu ili pruži uslugu moguće izdvojiti i identifikovati u odnosu na druge obaveze iz tog ugovora.

[1]Ovde se ne misli konkretno na razlikovanje roba od usluga, jer se oni međusobno po prirodi stvari razlikuju. Misli se na to da u ugovoru postoje obaveze prenosa dve ili više različitih vrsta roba, obaveze pružanja dve ili više različitih vrsta usluga, itd.

Korak 3: **Utvrđivanje cene transakcije** - cena transakcije je iznos naknade koji subjekt očekuje da će dobiti u zamenu za prenos dogovorene robe ili usluge kupcu, osim iznosa naplaćenog u ime treće strane (kao što je iznos poreza na dodatu vrednosti). Cena transakcije može biti fiksni iznos, ali može uključivati i varijabilni deo. Ako ugovor uključuje značajnu komponentu finansiranja cena transakcije se obavezno koriguje za efekte vremenske vrednosti novca. Ako je cena promenjiva, jer zavisi od nekog uslova, subjekt procenjuje prihode samo u meri u kojoj je verovatan priliv vrednosti.

Korak 4: **Raspored (alokacija) cene transakcije** - Uobičajeno je da subjekt ako u okviru jedne transakcije prodaje više različitih roba ili pruža više različitih usluga da sa kupcem ugovori pojedinačne cene za svaku vrstu robe ili usluge koja je predmet aranžmana. Međutim, ukoliko subjekt u okviru jednog aranžmana prodaje više različitih vrsta roba i/ili pruža više različitih vrsta usluga po zbirnoj (jedinstvenoj) ceni, mora tu cenu da rasporedi na svaku pojednačnu vrstu robe ili usluge. Raspodela se zasniva na ceni koju bi subjekt naplatio od kupca na osnovu samostalne prodaje takvih roba ili usluga. Ako takvi podaci ne postoje subjekt radi procenu. Ako rukovodstvo subjekta procenjuje prodajnu cenu, jer samostalna prodajna cena nije dostupna, ono bi trebalo da maksimalno koristi uočljive inpute. Moguće metode uključuju (ali nisu ograničene na):

1. metodu koja se zasniva na prilagođenoj proceni tržišta,
2. metodu koja se zasniva na očekivanoj ceni uvećanoj za maržu i
3. metodu koja se zasniva na preostalom (rezidualnom) iznosu (tzv. metoda prestale vrednosti).

Metoda preostale vrednosti može da se koristi za izračunavanje samostalne prodajne cene kada je ona veoma promenjiva ili neizvesna za jednu ili više robe ili usluga, bez obzira na to da li je to dobro ili usluga dostavljeno na početku ili na kraju ugovora. Cene prodaje su veoma varijabilne kada subjekt istu robu ili uslugu prodaje različitim kupcima na istom prostoru, po istim uslovima i u približno isto vreme, po različitim cenama.
Ponekad, cena transakcije uključuje popuste ili neke promenjive u zavisnosti od ugovorenih uslova u ugovoru. *Standard* postavlja zahteve da se u svakom ugovoru na odgovarajući način obračunaju popusti i uzmu u obzir verovatnoće dejstva ugovorenih promenjivih uslova u ugovoru.

Korak 5: **Subjekt priznaje prihod kada (ili kako) ispunjava svoje obaveze** - Ključno pitanje je: da li priznati prihode odmah ili tokom proteka ugovorenog vremenskog perioda. Prema *Standardu* subjekt priznaje prihod kada (ili kako) je ispunio svoju obavezu po osnovu ugovora prenosom dogovorene robe ili pružanjem usluge kupcu (prenos je uradjen kada je kupac dobio kontrolu nad tom robom ili uslugom). Za priznavanje prihoda tokom ugovorenog vremenskog perioda pružanja usluge ili isporuke robe subjekt mora da izabere odgovarajuću metodu za merenje svog napretka ka potpunom ispunjenju svojih obaveza prema kupcu.

Međunarodni računovodstveni standard 37
Rezervisanja, potencijalne obaveze i potencijalna sredstva

(IAS 37 Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets)

1. Stupanja Standarda na snagu

1) ***Međunarodni računovodstveni standard 37 Rezervisanja, potencijalne obaveze i potencijalna sredstva,*** u daljem tekstu - *Standard*, odobren je za upotrebu od strane *Odbora Komiteta za međunarodne računovodstvene standarde* (IASC) u julu 1998. godine i postao je primenljiv na finansijske izveštaje koji pokrivaju periode koji započinju na dan 01.07.1999. godine ili kasnije.
2) *Standard* je kasnije izmenjen više puta.

2. Tumačenja koja se odnose na Standard

Sledeća tumačenja *Komiteta za tumačenja međunarodnog finansijskog izveštavanja* /IFRIC/ odnose se na *Standard*:

- *SKT 27 Procenjivanje suštine događaja u pravnoj formi lizinga*,
- *SKT 29 Obelodanjivanje - Usluge koncesionog tipa*,
- *KTMFI 1 Promene postojećih obaveza u vezi sa povlačenjem imovine iz upotrebe i obnavljanja i sličnih obaveza,*
- *KTMFI 5 Pravo na učešće u fondovima namenjenim povlačenju sredstava iz upotrebe, obnavljanju i zaštiti životne sredine,*
- *KTMFI 6 Obaveze koje nastaju od učešća na posebnom tržištu – odlaganje električne i elektronske opreme,*
- *KTMFI - 12 Ugovori o koncesiji za pružanje usluga,*
- *KTMFI 13 Program lojalnosti kupaca*
- *KTMFI 14 MRS 19 - Ograničenje definisanih koristi, minimum zahtevanih finansiranja i njihovo uzajamno dejstvo*
- *KTMFI 21 Naknade.*

3. Rezime Standarda

1) **Rezervisanje** - izraz "rezervisanje" ima najmanje dva značenja:
   1/ U pitanju je obaveza **neizvesnog ili roka dospeća ili iznosa**. Neizvesnost roka dospeća se prevashodno odnosi na neizvesnost kada će obaveza morati da se izmiri, a u manjoj meri i na to da li će se izmirivati. Radi se o specifičnim obavezama. Njihov nastanak nije vezan za prijem nekog sredstva, kao što je to slučaj sa obavezama prema dobavljačima. U pitanju su "obaveze" tekućeg i prošlih obračunskih perioda prema budućim obračunskim periodima. Naime, troškovi i rizici su nastali u tekućem ili nekom od prethodnih obračunskih perioda, a prispeće faktura i obračuna u vezi sa nastalim troškovima i rizicima će biti u nekom od narednih obračunskih perioda. Rezervisanje kao "obaveza" se razlikuje od "običnih" obaveza iz poslovnih odnosa, kao što je obaveza prema dobavljačima za kupljeni materijal, u sledećem:
      - kod obaveza iz poslovnih odnosa tačno je preciziran njihov iznos i vreme dospeća, što sa rezervisanjem nije slučaj, jer je kod njega u pitanju "obaveza neizvesnog ili roka dospeća ili iznosa";
      - kod obaveza iz poslovnih odnosa, uglavnom, je moguće precizno odrediti poverioca, tj. lice prema kome privredni subjekt ima obavezu, dok su kod rezervisanja česte situacije kada je obaveza šireg javnog značenja, tj. postoji prema društvu (*pogotovu kada se radi o rezervisanjima za obnavljanje prirodnih bogatstava ili otklanjanja ekoloških šteta čiji je izazivač privredni subjekt*).

   U odnosu na vremenska razgraničenja neizvesnost kod rezervisanja je mnogo veća.

   Rezervisanja se iskazuju odvojeno od poslovnih i drugih obaveza.

   ***Standard* ne klasifikuje rezervisanja po roku dospelosti na kratkoročna i dugoročna.** U *Uputstvu za primenu MRS 1 Prikazivanje finansijskih izveštaja* dat je primer izveštaja o tokovima gotovine u kojem su odvojeno prikazana dugoročna od kratkoročnih rezervisanja.
   2/ Rezervisanje je **postupak** kojim se formiraju rezervisanja ("obaveze") i njihovo korišćenje kada se dogodi ili ne dogodi događaj zbog kojih su ona formirana.

Suštinu rezervisanja prikazaćemo na jednom primeru:

Finansijski izveštaji prikazuju finansijski položaj nekog preduzeća na datum bilansa. Zbog toga u njima treba da bude priznata i vrednovana obaveza koja postoji na osnovu nekih događaja koji su se desili pre datuma bilansa, a za koji je izvesno da će dovesti do odliva sredstava sa ekonomskom koristi u narednom ili nekom od narednih obračunskih perioda. Na primer, preduzeće eksploatiše kvarcni pesak, tako što sa površine zemlje skida jalovinu, dok ne

dođe do sloja čistog peska. Jalovinu odlaže na stranu. Nakon eksploatacije ležišta, koje može potrajati npr, tri godine, preduzeće je po zakonu (kao što smo već rekli) obavezno da zemljište vrati u prvobitno stanje. To znači da mora izvršiti vraćanje jalovine, ravnanje terena, formirati humusni sloj zemljišta i izvršiti pošumljavanje ili zatravljivanje. Radi se o značajnim izdacima i troškovima koji bi se iskazali, recimo, u četvrtoj godini (tj. u godini u kojoj se i ne vrši eksploatacija tog ležišta, jer je na kraju treće godine ležište iscrpljeno). Dakle, u prvoj, drugoj i trećoj godini (godine eksploatacije) biće iskazani prihodi od eksploatacije, dok će troškovi za rekultivaciju biti iskazani u četvrtoj - godini koja nema nikakve veze sa eksploatacijom peska. Kada se ne bi formiralo nikakvo rezervisanje, uticaj na rezultate po godinama bio bi sledeći: rezultati prve, druge i treće godine bi bili veći nego što je to realno, jer nisu opterećeni za deo troškova rekultivacije koji se odnosi na vađenje peska koje je u njima obavljano. Kod četvrte godine situacija je obrnuta. U njoj bi bili iskazani troškovi rekultivacije i samim tim umanjen joj je rezultat, iako ta godina nema nikakve veze sa eksploatacijom peska. Sem toga ni bilansi stanja u prvoj, drugoj i trećoj godini ne bi bili pravilno iskazani: u njima ne bi bile iskazane obaveze za rekultivaciju koja se mora uraditi na kraju eksploatacije ležišta.

Dakle, treba umanjiti rezultate u prvoj, drugoj i trećoj godini, uz iskazivanje obaveza po osnovu rekultivacije, a u četvrtoj godini treba anulirati efekat rekultivacije na rezultat te godine.

Radi ispravljanja navedenih nedostataka formira se rezervisanje u prvoj, drugoj i trećoj godini, a u četvrtoj godini se ono "koristi".

Naime, za procenjeni iznos troškova rekultivacije koji će uslediti u prvoj, drugoj i trećoj godini formiraju se rezervisanja (pozicija u pasivi izveštaja o finansijskom položaju /bilansa stanja/) uz priznavanje rashoda po osnovu formiranja rezervisanja (na ovaj način umanjeni su rezultati tih godina i iskazane obaveze buduće rekultivacije).

U četvrtoj godini pri računovodstvenom obuhvatanju posla rekultivacije knjiži se i "korišćenje" rezervisanja: priznaju se obaveze prema dobavljačima za izvršene usluge rekultivisanja i smanjenje eventualnih zaliha sadnog materijala a nasuprot tome zadužuju se (smanjuju se) iskazana rezervisanja. Na ovaj način eliminisan je uticaj vršenja rekultivacije na rezultat četvrte godine (ne bi se iskazali troškovi rekultivacije u iznosu formiranog i iskorišćenog rezervisanja).

Napomena: o mogućnosti priznavanja prihoda, a samim ti i troškova pri korišćenju rezervisanja govorićemo u okviru tačke 4.6.2.

U praksi se pod rezervisanjima ponekad podrazumevaju i sledeće aktivnosti: obračunavanje amortizacije, umanjenje vrednosti imovine, indirektno

otpisivanje sumnjivih potraživanja[1]. Ovi postupci ne mogu se smatrati rezervisanjima u smislu ovog *Standarda*, jer se kod njih radi o usklađivanjima do knjigovodstvene vrednosti nekog sredstva.

2) *Standard* zahteva sledeće:
   1. Rezervisanja mogu biti priznata u *izveštaju o finansijskom položaju /bilansu stanja/* kada i samo kada: privredni subjekt ima sadašnju obavezu (zakonsku ili izvedenu) kao rezultat prošlog događaja, kada postoji verovatnoća da će do izmirenja obaveze doći putem davanja njegovih sredstava sa ekonomskom koristi i kada je moguće uraditi realnu procenu iznosa obaveze;
   2. Rezervisanja se vrednuju po principu najbolje procene iznosa sredstava potrebnih za izmirenje sadašnje obaveze na *datum bilansa*, to jest, vrednuju se u visini iznosa koji bi privredni subjekt efektivno izdvojio za izmirenje obaveze ili preneo trećem licu na *datum bilansa*. U tu svrhu, privredni subjekt mora uzeti u obzir sve potencijalne rizike i nesigurnosti. Međutim, nesigurnost odvijanja događaja ne opravdava kreiranje nepotrebnih rezervisanja, niti namerno prekomerno iskazivanje obaveza.

      Privredni subjekt bi trebalo da koriguje iznos rezervisanja u slučaju kada je uticaj vremenske vrednosti novca evidentan, i da uzme u obzir buduće događaje, kao na primer izmene propisa i tehnološke promene, u slučaju da postoje objektivni dokazi da će do tih događaja u budućnosti doći;
   3. Iznos rezervisanja ne treba umanjiti za iznos dobitaka po osnovu očekivanog otuđivanja sredstava (čak i kada je ono u uskoj vezi sa događajem koji je uzrok povećanja pozicije rezervisanja), niti za iznos očekivanih povraćaja (npr. kroz ugovore o osiguranju, klauzule o obeštećenju ili garancije dobavljača). Kada je verovatno da će privrednom subjektu biti nadoknađeni troškovi nakon što on izmiri svoju obavezu, nadoknađeni (povraćeni) iznos se priznaje kao posebno sredstvo.

3) **Rezervisanje se može izvršiti za**:
   - davanje garancija kupcima robe ili proizvoda privrednog subjekta, ako troškovi eventualnih garancija padaju na teret privrednog subjekta - *prošli obavezujući događaj je prodaja te robe ili proizvoda kupcima, a kao njegova posledica verovatan je odliv sredstava sa ekonomskim koristima. Mogući kontraračun u stavu za knjiženje bio bi račun rashoda po osnovu formiranja rezervisanja;*

[1]Na primer, *MRS 24 Obelodanjivanje odnosa sa povezanim licima* zahteva obelodanjivanje izvršene ispravke vrednosti za sumnjiva i sporna potraživanja.

- davanje garancije (jemstva) drugom privrednom subjektu za izmirenje njegovih obaveza u slučaju da ono zapadne u finansijske probleme - *prošli obavezujući događaj je davanje garancije, zbog kojeg je, usled pogoršane finansijske situacije primaoca garancije verovatan odliv sredstava sa ekonomskim koristima. Mogući kontraračun u stavu za knjiženje bio bi račun rashoda po osnovu formiranja rezervisanja*;
- ekološko zagađenje okoline od strane privrednog subjekta u slučaju kada postoji zakonska obaveza otklanjanja zagađenja - *prošli događaj je zagađenje. Sadašnja obaveza otklanjanja zagađenja je rezultat prošlog događaja i zakonske obaveznosti da se to uradi. Mogući kontraračun u stavu za knjiženje bio bi račun rashoda po osnovu formiranja rezervisanja;*
- ekološko zagađenje okoline od strane privrednog subjekta u slučaju kada ne postoji zakonska obaveza otklanjanja zagađenja, ali se privredni subjekt javnosti obavezao da će zagađenje otkloniti - *prošli događaj je zagađenje. Sadašnja obaveza otklanjanja zagađenja je rezultat prošlog događaja i javnog davanja obećanja od strane privrednog subjekta da će to uraditi. Mogući kontraračun u stavu za knjiženje bi bio račun rashoda po osnovu formiranja rezervisanja;*
- stavljanje u upotrebu postrojenja ili građevine koji se nakon upotrebe moraju ukloniti - *na primer, građevine za smeštaj ljudi i opreme na nekom gradilištu moraju se nakon završetka radova ukloniti; prošli događaj je njihovo postavljanje, iz čega proizlazi sadašnja obaveza (i troškovi) da se oni uklone. U ovom slučaju procenjeni (budući) troškovi demontaže, premeštanja sredstva i obnavljanja mesta na kojem je sredstvo bilo, u iznosu koji se može priznati kao rezervisanje, čini sastavni deo nabavne vrednosti tog sredstva, što je u skladu sa MRS 16 Nekretnine, postrojenje i oprema. Dakle, kontraračun računu rezervisanja u stavu za knjiženje bio bi račun nabavne vrednosti sredstva. Na ovom mestu napominjemo da se ovi* ***budući*** *troškovi mogu uključiti u trošak nabavke samo pod uslovom da privredni subjekt montiranjem sredstva više nema drugu alternativu osim da ovo sredstvo na kraju njegovog veka korišćenja (ili u nekom drugom roku) demontira, premesti i obnovi mesto na kojem je bilo, a što će izazvati troškove;*
- iskop peska, gde postoji zakonska obaveza rekultivisanja zemljišta na kome se nalazi ležište (ako ležište ne iscrpi do kraja, već ranije prestane sa iskopom peska, to privredni subjekt ne oslobađa obaveze da izvrši rekultivaciju zemljišta) - *prošli događaj je vađenje peska, koji je doveo do sadašnje obaveze rekultivacije zemljišta. Mogući kontra-račun u stavu za knjiženje bio bi račun rashoda po osnovu formiranja rezervisanja. Iznosi rezervisanja po ovom osnovu ne bi se mogli priznati*

kao povećanje nabavne vrednosti sredstva, jer ne doprinose povećavanju prvobitno procenjene koristi ili kapaciteta rudnika;

- verovatne obaveze po sudskim sporovima koje vodi privredni subjekt, ukoliko one nisu do tada evidentirane u poslovnim knjigama privrednog subjekta - *na primer, preduzeće održava puteve. Desio se saobraćajni udes sa teškim posledicama. Oštećena strana tuži preduzeće jer smatra da je uzrok udesa bila "udarna rupa" koja nije bila propisno obeležena. Na osnovu dosadašnjih iskustava preduzeće procenjuje da će spor izgubiti. Mogući kontraračun u stavu za knjiženje bi bio račun rashoda po osnovu formiranja rezervisanja.*

4) **Rezervisanje se ne može izvršiti za**:
   - generalne popravke i ostala investiciona održavanja sredstava, zamenu vitalnih agregata na sredstvima i sl. - *na primer, generalne popravke transportnih sredstava, zamenu ložišta na pećima, motora na avionima i sl;*
   - obaveze po sudskim sporovima kada nije izvesno da će privredni subjekt izgubiti spor;
   - naknade za obuku računovođa za primenu *Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja - primena Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja zahteva dodatnu obuku računovođa* privrednog subjekta*. U proteklom periodu (periodu pre obavezne primene Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja) privredni subjekt nije bio u obavezi da ih primenjuje, pa prema tome nema nikakve sadašnje obaveze, niti može formirati rezervisanje po ovom osnovu.*
5) *Standard* zabranjuje priznavanje potencijalnih obaveza i potencijalnih sredstava. Privredni subjekt obelodanjuje postojanje potencijalne obaveze, osim u slučaju da je verovatno da će u nekoj daljoj budućnosti doći do njenog izmirenja putem izdavanja sredstava sa ekonomskom koristi, a obelodanjivanje postojanja potencijalnih sredstava radi samo ako je priticanje ekonomskih koristi u privredni subjekt verovatno.

Međunarodni računovodstveni standard 20 Računovodstveno obuhvatanje državnih dodeljivanja i obelodanjivanje državne pomoći

(IAS 20 Accounting for Government Grants and Disclousure Government Assistance)

1. Stupanje Standarda na snagu

1) ***Međunarodni računovodstveni standard 20 Računovodstveno obuhvatanje državnih dodeljivanja i obelodanjivanje državne pomoći***, u daljem tekstu - *Standard*, odobren je od strane *Odbora Komiteta za međunarodne računovodstvene standarde* (IASC) u aprilu 1983. godine i postao je primenljiv za finansijske izveštaje koji pokrivaju periode koji započinju na dan 01.01.1984. godine ili kasnije. *Standard* je kasnije više puta revidiran.

2. Tumačenja koja se odnose na Standard

Sledeća tumačenja *Komiteta za tumačenja međunarodnog finansijskog izveštavanja* /IFRIC/ odnose se na *Standard*:

- *SKT-10 Državna pomoć - nepostojanje posebnih odnosa sa poslovnim aktivnostima*,
- *KTMFI 12 Usluge koncesionog tipa* i
- *KTMFI 21 Naknade.*

3. Rezime Standarda

1) *Standard* se primenjuje pri računovodstvenom obuhvatanju državnih dodeljivanja, njihovom obelodanjivanju i obelodanjivanju drugih oblika državne pomoći.
2) Dodeljivanja ne mogu biti priznata u kapital. Ona mogu biti priznata kao prihod u skladu sa nastankom relevantnih troškova.
3) Državna dodeljivanja, uključujući i nenovčana dodeljivanja vrednovana po fer vrednosti, priznaju se tek ako su ispunjeni sledeći uslovi:
   1. dodeljivanje je dobijeno i

2. privredni subjekt je ispunio sve postavljene uslove - ponekad se ispunjavanje uslova proteže na određeni vremenski period. U tom slučaju se priznavanje vrši paralelno i u srazmeri sa ispunjavanjem postavljenih uslova.

4) Dodeljivanja povezana sa sredstvima mogu umanjiti troškove ili biti tretirana kao odloženi prihod (pasivno vremensko razgraničenje).
5) Državno dodeljivanje koje dospeva za otplatu (koje se mora vratiti) računovodstveno se obuhvata kao korekcija računovodstvene procene u smislu u kojem promenu računovodstvene procene reguliše *MRS 8 Računovodstvene politike, promene računovodstvenih procena i greške*. To znači da se ne vrši retroaktivno prilagođavanje priznatih prihoda i rashoda u vezi sa tim dodeljivanjem, tj. ne vrši se korigovanje finansijskih izveštaja za prethodne obračunske periode. Promena procene će uticati samo na finansijske izveštaje tekućeg i budućih obračunskih perioda.
6) Privredni subjekt treba da obelodani:
   1. usvojenu računovodstvenu politiku za državna dodeljivanja, uključujući usvojene metode prikazivanja u finansijskim izveštajima,
   2. vrstu i visinu državnih dodeljivanja priznatih u finansijskim izveštajima i iskazivanje drugih oblika državne pomoći od kojih privredni subjekt ima direktne koristi i
   3. neispunjene uslove i druge nepredviđene događaje u vezi sa državnom pomoći koja je bila priznata.

Međunarodni računovodstveni standard 21
Učinci promena kurseva razmene stranih valuta
(IAS 21 The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates)

1. Prikaz stupanja Standarda na snagu

Međunarodni računovodstveni standard 21 Učinci promena kurseva razmene stranih valuta, u daljem tekstu - *Standard*, odobren je od strane *Odbora za Međunarodne računovodstvene standarde* (IASB) i postao je primenljiv za finansijske izveštaje koji pokrivaju periode koji započinju na dan 01.01.2005. godine ili kasnije. *Standard* je kasnije više puta revidiran.

2. Tumačenja koja se odnose na Standard

Sledeća tumačenja *Komiteta za tumačenja međunarodnog finansijskog izveštavanja* /IFRIC/ odnose se na *Standard*:
- *SKT-7 Uvođenje evra,*
- *KTMFI 16 Hedžing neto investicija u inostranom poslovanju i*
- *KTMFI 22 Razmatranje transakcija i avansa u stranim valutama.*

3. Rezime Standarda

1. Razlozi za objavljivanje *Standarda*

1) *Standard* je nastao kao rezultat *Projekta poboljšanja Međunarodnih računovodstvenih standarda*. Ovaj Projekat je pokrenuo i vodio *Odbor za Međunarodne računovodstvene standarde*, u daljem tekstu - *Odbor,* na osnovu pitanja i kritika koja su mu u vezi sa Standardima stizala od strane regulatora tržišta hartija od vrednosti, profesionalnih računovođa i drugih zainteresovanih strana. Ciljevi projekta su bili smanjenje ili eliminisanje alternativnih postupaka u Standardima, suvišnosti i konfliktnosti u njima, rešavanje određenih pitanja usklađenosti (na primer, usklađenosti Standarda sa GAAP-ovima), kao i postizanje drugih poboljšanja.
2) Kada je u pitanju *Standard* glavni cilj *Odbora* bio je obezbeđenje dodatnih smernica:
   - u vezi sa metodom prevođenja finansijskih izveštaja (ako nisu prikazani u *valuti prikazivanja*) i

- za određivanje *funkcionalne valute* i *valute za prikazivanje*.

Odbor nije ponovo razmatrao osnovni pristup računovodstvenom obuhvatanju učinaka promena kurseva razmene stranih valuta koji je sadržan u prethodnoj verziji *MRS 21.*

2. Promene u odnosu na prethodni *MRS 21* i glavne karakteristike *Standarda*

1) *Standard* se u odnosu na *MRS 21 Učinci promena kurseva razmene stranih valuta (revidiran 1993)* razlikuje u sledećem:

Delokrug *Standarda*

1. Iz delokruga *Standarda* isključeni su:
   - derivati u stranim valutama, koji su potpali pod delokrug *MRS 39 Finansijski instrumenti: Priznavanje i merenje* i
   - računovodstvo zaštite od valutnog rizika - odredbe o tome, takođe su premeštene u *MRS 39 Finansijski instrumenti: Priznavanje i merenje.*

Definicije

2. Pojam "izveštajna valuta" zamenjen je sa dva pojma:
   - "funkcionalnom valutom", koja se definiše kao valuta primarnog ekonomskog okruženja u kojem posluje privredni subjekt. Pojam "funkcionalna valuta" se koristi umesto pojma "valuta za vrednovanje" (koji je bio definisan u *SKT-19 Valuta izveštavanja - Merenje i prikazivanje finansijskih izveštaja prema MRS 21 i MRS 29*). Razlog za ovu promenu je činjenica da navedena dva pojma imaju isto značenje a pojam "funkcionalna valuta" je češće korišćeni termin;
   - "valutom za prikazivanje", koja se definiše kao valuta u kojoj se vrši prikazivanje finansijskih izveštaja.

Promene nastale uvođenjem pojma "*funkcionalna valuta*"

3. *Standard* je preuzeo od *SKT-19 Valuta izveštavanja - Merenje i prikazivanje finansijskih izveštaja prema MRS 21 i MRS 29* neke od smernica za način određivanja valute za vrednovanje. *Standard* u odnosu na *SKT-19* stavlja veći naglasak na valutu ekonomije (koja je determinanta formiranju cena u transakcijama) u odnosu na valutu u kojoj su transakcije iskazane. *Standard* od privrednog subjekta (bez obzira da li se radi o pojedinačnom privrednom subjektu, privrednom subjektu sa *inostranim poslovanjem* ili o privrednom subjektu koji predstavlja *inostrano poslovanje* zahteva da odredi *funkcionalnu valutu*

koju će koristiti prilikom pripremanja finansijskih izveštaja (priznavanja i vrednovanja stavki u poslovnim knjigama i finansijskim izveštajima).

4. Kao rezultat ovih promena i uključivanja u *Standard* smernica koje su ranije bile sadržane u *SKT-19* nastale su sledeće promene u *Standardu:*
   1/ privredni subjekt (bilo da je u pitanju privredni subjekt jedinka ili privredni subjekt koji predstavlja *inostrano poslovanje*) nema apsolutnu slobodu izbora *funkcionalne valute* - naime, *Standardom* su predviđeni kriterijumi za izbor *funkcionalne valute*;
   2/ privredni subjekt ne može izbeći ponovno iskazivanje stavki finansijski izveštaja u skladu sa *MRS 29* tako što će, primera radi kao svoju *funkcionalnu valutu* usvojiti neku stabilnu valutu (na primer, *funkcionalnu valutu* matičnog preduzeća ako je u pitanju stabilna valuta).
5. Revidirani su zahtevi iz prethodne verzije *MRS 21* u vezi sa pravljenjem razlike između *inostranog poslovanja* koje je sastavni deo poslovanja *izveštajnog privrednog subjekta* (u daljem tekstu "*sastavno inostrano poslovanje*") i *inostranog subjekta* (samostalnog pravnog lica). Zahtevi *Standarda* u vezi sa pravljenjem navedene razlike sada su povezani sa pokazateljima za izbor *funkcionalne valute izveštajnog privrednog subjekta*:
   - ne pravi se razlika između *inostranog poslovanja koje je sastavni deo delatnosti izveštajnog privrednog subjekta* i *inostranog subjekta*. Umesto toga privredni subjekt koji je prethodno bio klasifikovan kao *inostrano poslovanje koje je sastavni deo delatnosti izveštajnog privrednog subjekta* treba da ima istu *funkcionalnu valutu* kao i *izveštajni privredni subjekt*;
   - koristi se samo jedna metoda za preračunavanje finansijskih izveštaja *inostranog poslovanja* - koristi se metoda koja je u prethodnoj verziji *MRS 21* primenjivana za preračunavanje finansijskih izveštaja *inostranih subjekata*;
   - obrisani su paragrafi koji su se bavili razlikovanjem *inostranog poslovanja koje je sastavni deo delatnosti izveštajnog privrednog subjekta* i *inostranog subjekta*;
   - obrisan je paragraf kojim se opisuje metoda prevođenja koja je bila korišćena za preračunavanje finansijskih izveštaja *inostranog subjekta*.

Obuhvatanje transakcija u stranoj valuti - priznavanje kursnih razlika

6. *Standard* ne sadrži dopušteni alternativni postupak u vezi sa kursnim razlikama (koji je sadržala prethodna verzija *MRS 21*), a koji je dopuštao kapitalizovanje kursnih razlika nastalih usled velikih devalvacija ili

smanjenja vrednosti valute tamo gde ne postoje mere zaštite od rizika. Zbog toga se i ove kursne razlike priznaju kao prihod ili rashod tekućeg perioda. Posledično tome ukinuto je i tumačenje *SKT-11 Devizni kurs - aktiviranje gubitaka nastalih usled značajne devalvacije novca* (u ovom Tumačenju bile su navedene ograničene okolnosti u kojima se mogla vršiti kapitalizacija navedenih kursnih razlika).

Promena *funkcionalne valute*

7. *Standard* zamenjuje zahtev u vezi sa računovodstvenim obuhvatanjem promene u klasifikaciji *inostranog poslovanja* (koji je bio sadržan u prethodnoj verziji *MRS 21*) sa zahtevom da se promena funcionalne valute obuhvata prospektivno - u budućim periodima. Zahtev u vezi sa računovodstvenim obuhvatanjem promene u klasifikaciji *inostranog poslovanja* je postao suvišan jer *Standard*, kao što smo već rekli, ne pravi razlike između *inostranog poslovanja koje je sastavni deo delatnosti izveštajnog privrednog subjekta* i *inostranog subjekta*.

Preračunavanje (preračunavanje) na valutu za prikazivanje u slučaju kada je ona različita od *funkcionalne valute*

8. *Standard* dozvoljava privrednom subjektu da prikazuje svoje finansijske izveštaje u bilo kojoj valuti (ili valutama). Radilo bi se kako o finansijskim izveštajima koje sastavlja samostalno pravno lice, tako i o *konsolidovanim finansijskim izveštajima* i *pojedinačnim finansijskim izveštajima* članova grupe za konsolidovanje (sastavljanje ovih izveštaja reguliše *MRS 27 Konsolidovani i pojedinačni finansijski izveštaji*) - *skrećemo pažnju da je za potrebe zvaničnog izveštavanja u Republici Srbiji obavezno korišćenje dinara kao valute za prikazivanje*. Ovu napomenu treba da imaju u vidu privredni subjekti u Republici Srbiji prilikom primene ovih odredbi *Standarda*.
9. Od privrednog subjekta se zahteva da stavke rezultata (prihode i rashode) i finansijskog položaja (sredstava, obaveza i kapitala) preračuna iz *funkcionalne valute* u valutu za prikazivanje (ako su u pitanju različite valute) korišćenjem metode koja se primenjuje za preračunavanje finansijskih izveštaja *inostranog poslovanja* prilikom njihovog uključivanja u finansijske izveštaje *izveštajnog privrednog subjekta*. Ova metoda nalaže da se sredstva i obaveze prevode po zaključnom kursu, a prihodi i rashodi po kursu važećem na *datum transakcije* ili po prosečnom(im) kursu(evima) za period(e) pod uslovom da se radi o razumno približnim kursevima.
10. *Standard* zahteva da se uporedni podaci prevode (preračunavaju) na sledeći način (sledećom metodom):

1/ za privredni subjekt čija *funkcionalna valuta* nije valuta hiperinflatorne privrede:
   - sredstva i obaveze iz svakog prikazanog *izveštaja o finansijskom položaju rezultatima /bilansa stanja/* prevode se po zaključnom kursu na *datum bilansa* (odnosno uporedni iznosi iz prethodne godine se prevode po zaključnom kursu te godine),
   - prihodi i rashodi iz svakog prikazanog *izveštaja o ostvarenim rezultatima /bilansa uspeha/* prevode se po kursu koji je važio na *datum transakcije* (odnosno uporedni iznosi iz prethodne godine prevode se po stvarnim ili prosečnim kursevima iz te godine);

2/ za privredni subjekt čija je *funkcionalna valuta* valuta hiperinflatorne privrede a čiji se uporedni podaci prevode u valutu druge hiperinflatorne privrede svi iznosi (i iz *izveštaja o finansijskom položaju /bilansa stanja/* i iz *izveštaja o ostvarenim rezultatima /bilansa uspeha/*) prevode se po zaključnom kursu na *datum bilansa* poslednjeg prikazanog *izveštaja o finansijskom položaju /bilansa stanja/* (tj. uporedni iznosi iz prethodne godine u iznosu prilagođenom za naknadne promene u cenama prevode se po zaključnom kursu te godine);

3/ za privredni subjekt čija je *funkcionalna valuta* valuta hiperinflatorne privrede i za koji su uporedni iznosi preračunati u valutu privrede koja nije hiperinflatorna, svi iznosi predstavljaju iznose koji su već prikazani u finanijskim izveštajima prethodne godine (tj. isti se ne usklađuju za naknadne promene nivoa cena ili naknadne promene kursa).

Ova metoda prevođenja se primenjuje i u slučajevima prevođenja finansij-skih izveštaja *inostranog poslovanja* u svrhu njihovog uključivanja u finansijske izveštaje *izveštajnog privrednog subjekta*, kao i u slučajevima kada se finansijski izveštaji privrednog subjekta prevode u valutu za prikazivanje koja je različita od *funkcionalne valute*.

Preračunavanje finansijskih izveštaja *inostranog poslovanja*

11. *Standard* zahteva da se goodwill i iznosi prilagođavanja sredstava i obaveza na fer vrednost koji nastaju kod pribavljanja *inostranog privrednog subjekta* obuhvate kao deo sredstava i obaveza pribavljenog subjekta i da se prevode po zaključnom kursu.

Obelodanjivanja

12. *Standard* ukida *SKT-30 Valuta izveštavanja - Prevođenje iz valute merenja u valutu prikazivanja* i od njega preuzima najveći deo propisanih obelodanjivanja. Ti zahtevi za obelodanjivanjem primenjuju se u slučaju korišćenja metode za preračunavanje koja je različita od one

opisane u paragrafima IN13 i IN14. *Standarda*, ili kada se pružaju ostale dopunske informacije (kao što je izvod iz kompletnih finansijskih izveštaja) koje su prikazane u valuti različitoj od *funkcionalne valute* ili *valute za prikazivanje*.

13. Privredni subjekt obelodanjuje svaku promenu *funkcionalne valute*, kao i razloge zbog kojih se promena desila.

2) Ostali nepomenuti bitni zahtevi *Standarda* bi se ukratko mogli rezimirati na:
   1. Transakcije u stranim valutama konvertuju se u domaću valutu na dan odvijanja transakcije.
   2. Kursna razlika nastaje kada postoji razlika u valutnim kursevima koji su važili na dan nastanka transakcije (pribavljanja sredstva ili nastanka obaveze) i na:
      - datum podmirivanja te transakcije ili
      - *datum bilansa* (ako transakcija na *datum bilansa* nije podmirena).
   3. Uključivanje finansijskih izveštaja *inostranog poslovanja* u finansijske izveštaje *izveštajnog privrednog subjekta* radi se primenom uobičajenih postupaka konsolidovanja, kao što je eliminacija unutargrupnih salda i unutargrupnih transakcija privrednog subjekta iz grupe za konsolidovanje. Međutim, kursna razlika koja nastaje na nekoj monetarnoj stavci unutar grupe, bilo da je kratkoročna ili dugoročna, ne eliminiše se iz *konsolidovanih finansijskih izveštaja* (kao što je to slučaj sa ostalim iznosima koji nastaju iz unutar grupnih salda), jer monetarna stavka predstavlja obavezu pretvaranja jedne valute u drugu i izlaže *izveštajni privredni subjekt* dobitku ili gubitku od fluktuacija valuta.
   4. Privredni subjekt obelodanjuje:
      - kursne razlike uključene u rezultat,
      - analizu promena kursnih razlika priznatih u sopstvenom kapitalu,
      - promene u klasifikacijama *inostranog poslovanja* i
      - politike upravljanja rizikom promene kurseva stranih valuta.

Međunarodni računovodstveni standard 23
Troškovi pozajmljivanja
(IAS 23 Borrowing Costs)

1. Uvodne napomene

1) ***Međunarodni računovodstveni standard 23 Troškovi pozajmljivanja***, u daljem tekstu - *Standard*, postao je primenljiv za finansijske izveštaje koji pokrivaju periode koji započinju na dan 01.01.1995. godine ili kasnije. *Standard* je zamenio *MRS 23 Kapitalizovanje troškova pozajmljivanja*, koji je bio odobren 1983. godine.
   Standard je izmenjen 2004. godine po osnovu promene *MRS 8 Računovodstvene politike, promene računovodstvenih procena i greške*: promenjen je paragraf 30. *Standarda*. Izmene su postale primenljive za finansijske izveštaje koji pokrivaju periode koji započinju na dan 01.01.2005. godine ili kasnije.
   U martu 2007. godine *Odbor* je izmenio *Standard.* Izmene su postale primenljive za finansijske izveštaje koji pokrivaju periode koji započinju na dan 01.01.2009. godine ili kasnije.
2) Sadržaj *Standarda* izložen je u paragrafima 1-30 i Dodatku. Uz *Standard*, ali ne kao njegov deo, objavljene su i *Osnove za zaključivanje.*
3) Cilj *Standarda* je propisivanje računovodstvenih postupaka za troškove pozajmljivanja. Osnovni princip na kome se zasniva *Standard* je da se troškovi pozajmljivanja koji se direktno mogu pripisati sticanju, izgradnji ili proizvodnji kvalifikovanog sredstva uključuje u njegovu nabavnu vrednost (ili cenu koštanja), a da se svi drugi troškovi pozajmljivanja tretiraju kao rashod perioda u kojem su nastali.
4) Za razumevanje i primenu *Standarda* neophodno je znati značenje sledećih termina:
   1. **Pozajmljivanja** - korišćenje uz naknadu tuđeg finansijskog potencijala, obično u vidu korišćenja kredita.
   2. **Pozajmljivanja za opšte namene** - pozajmljivanja koja nisu striktno namenjena za finansiranje nabavke nekog sredstva. Primer za ovakva pozajmljivanja mogu da budu pozajmljivanja namenjena održavanju likvidnosti privrednog subjekta.
   3. **Troškovi pozajmljivanja** - obuhvataju troškove kamata i druge troškove koji nastaju u vezi sa pozajmljivanjem finansijskih sredstava. Detaljnije raščlanjeni troškovi pozajmljivanja mogu se klasifikovati na:
      - kamate na kratkoročne i dugoročne pozajmice (najčešće kredite),

- kamate po osnovu prekoračenja na bankarskom računu,
- amortizaciju popusta (diskonta) ili premija koji se odnose na pozajmljivanja,
- pomoćne troškove koji nastaju u vezi sa aranžmanima pozajmljivanja (npr. troškovi osiguranja kredita),
- finansijske troškove u vezi sa finansijskim lizingom,
- kursne razlike proistekle iz pozajmljivanja u stranoj valuti u iznosu u kojem se smatraju usklađivanjem do troškova kamata (*Na primer, preduzeće uzima dinarski kredit sa valutnom klauzulom i kamatnom stopom koja se daje na devizne kredite; da je kredit uzet u dinarima kamatna stopa bi bila mnogo veća, jer ona treba da pokrije i domaću inflaciju. S obzirom da je ugovorena valutna klauzula, na taj način je anuliran efekat domaće inflacije i kamatna stopa je zbog toga niža, pa bi efekat ugovorene valutne klauzule trebalo tretirati ne kao kursnu razliku, već kao trošak finansiranja, koji je u delokrugu Standarda*).

4. **Kapitalizacija** - formiranje nabavne vrednosti sredstva, a u kontekstu *Standarda* uključivanje troškova pozajmljivanja u nabavnu vrednost sredstva.
5. ***Kvalifikovano sredstvo*** - sa stanovišta *Standarda* radi se o **sredstvu koje se osposobljava za upotrebu (nabavlja, gradi, proizvodi)** i u čiju se nabavnu vrednost (ili cenu koštanja) uključuju troškovi pozajmljivanja. Radi se o sredstvima za koje je potreban znatan vremenski period da bi bilo spremno za nameravanu upotrebu ili prodaju. Radi se recimo o:
   - zalihama koje zahtevaju znatan vremenski period da se dovedu u stanje pogodno za prodaju (*zalihe u hladnjačama, zalihe vina i dr.*),
   - proizvodnim postrojenjima,
   - energetskim postrojenjima,
   - ulaganjima u nekretnine (ulaganja u zgrade, zemljišta, šume),
   - nematerijalnim ulaganjima.

   Finansijska sredstva, uključiv i ulaganja u kapital u *zavisna pravna lica*, *pridružena društva* i *zajednička ulaganja*, kao i zalihe koje se proizvode rutinski ili na drugi način (ciklično u velikim količinama, u kratkom vremenskom periodu) ne smatraju se kvalifikovanim sredstvima. Sem toga, kvalifikovanim sredstvima ne smatraju se ni sredstva koja su spremna za njihovu nameravanu upotrebu ili prodaju kada su nabavljena.
6. **Računovodstvo troškova pozajmljivanja** - deo računovodstva koji obavlja poslove vezane za troškove pozajmljivanja.

7. **Nadoknadivi iznos sredstva** je viši iznos od sledećih iznosa: fer vrednosti umanjene za procenjene troškove prodaje ili upotrebne vrednosti tog sredstva.
8. **Fer vrednost umanjena za procenjene troškove prodaje** je vrednost za koju sredstvo može biti prodato ili razmenjeno između obaveštenih i voljnih stranaka u transakciji na slobodnom tržištu (voljna stranka je ona koja dobrovoljno pristupa transakciji prodaje ili razmene), umanjena za troškove otuđenja (prodaje). Neto prodajna cena se razlikuje od fer vrednosti za troškove otuđenja (prodaje).
9. **Osnovni postupak za troškove pozajmljivanja** – radi se o računovodstvenom postuku sa troškovima pozajmljivanja propisanom prethodnim *MRS 23 Troškovi pozajmljivanja*. Prema osnovnom postupku troškovi pozajmljivanja se priznaju kao rashod obračunskog perioda u kojem su nastali, nezavisno od toga kako je i za šta pozajmljivanje vršeno. Dakle, čak i ako je pozajmljivanje vršeno u obliku kredita za finansiranje izgradnje nekog objekta, kamata i svi pripadajući troškovi u vezi sa korišćenjem kredita tretirali bi se kao rashod perioda (knjiženje bi se vršilo na odgovarajućim računima rashoda finansiranja).
10. **Dopušteni alternativni postupak za troškove pozajmljivanja** – radi se o računovodstvenom postuku sa troškovima pozajmljivanja propisanom prethodnim *MRS 23 Troškovi pozajmljivanja*. Prema dopuštenom alternativnom postupku, troškovi pozajmljivanja se priznaju kao rashod perioda u kojem su nastali, osim u iznosu koji se može direktno pripisati sticanju, izgradnji ili proizvodnji *kvalifikovanog sredstva*.

2. Delokrug *Standarda* (23.2. - 23.4.)

1) *Standard* se primenjuje u računovodstvu troškova pozajmljivanja. *Standard* se ne bavi izdacima povodom različitih oblika sopstvenog kapitala. U tom smislu, *Standard* se ne bavi stvarnim ili ukalkulisanim troškovima akcijskog kapitala, uključujući prioritetne akcije, koje nisu klasifikovane kao obaveze. Zbog toga se *Standard* ne bavi ni dividendama.
2) Od privrednog subjekta se ne zahteva da primenjuje *Standard* za troškove pozajmljivanja koji se direktno mogu pripisati sticanju, izgradnji ili proizvodnji:
   1. *kvalifikovanih sredstava* vrednovanih po fer vrednosti, na primer bioloških sredstava, ili
   2. zaliha koje se industrijski ili na drugi način proizvode u velikim količinama stalno na isti način.

3. Priznavanje troškova pozajmljivanja (23.8. - 23.9.)

1) *Standard* zahteva da privredni subjekt kapitalizuje troškove pozajmljivanja koji se direktno mogu pripisati sticanju, izgradnji ili proizvodnji kvalifikovanog sredstva kao deo troškova nabavke tog sredstva. Troškovi pozajmljivanja uključuje se u nabavnu vrednost (ili cenu koštanja) tog sredstva, ali pod uslovom:
   - da se troškovi pozajmljivanja mogu pouzdano izmeriti i
   - da je verovatno da će u budućnosti privredni subjekt imati koristi od tog sredstva (da će se svrsishodno koristiti u poslovanju). *Ukoliko bi preduzeću stigao obračun kamata po osnovu kredita uzetog za izgradnju građevinskog objekta za koji se ispostavlja da je "promašena" investicija, ti troškovi pozajmljivanja se ne bi uključili u njegovu nabavnu vrednost.*

   Privredni subjekt preostale troškove pozajmljivanja priznaje kao rashod perioda u periodu u kome su nastali.
2) *Standard* u odnosu na prethodni *MRS 23* ne pruža mogućnost izbora privrednom subjektu da li će ili neće kapitalizovati troškove pozajmljivanja – kapitalizuje ih ako ima *kvalifikovanih sredstava*. Razlog za promenu prethodnog *MRS 23* u smislu postojanja samo jednog računovodstvenog postupanja za troškove pozajmljivanja proizlazi iz težnje za povećanjem uporedivosti finansijskih izveštaja i poboljšanja njihovog kvaliteta. Naime, u slučaju da se u jednom obračunskom periodu primenjuje dopušteni alternativni postupak, efekti po rezultat, u odnosu na primenjivanje osnovnog postupka, bili bi:
   - ako ne bi postojali troškovi pozajmljivanja koji se mogu direktno dovesti u vezu sa pribavljanjem, izgradnjom ili proizvodnjom *kvalifikovanog sredstva*, rezultat bi bio isti kao i kod osnovnog postupka;
   - ako bi postojali troškovi pozajmljivanja koji se mogu direktno dovesti u vezu sa pribavljanjem, izgradnjom ili proizvodnjom *kvalifikovanog sredstva*, finansijski rezultat privrednog subjekta bi u godini u kojoj je izvršena kapitalizacija bio veći nego kod osnovnog postupka (jer bi se deo troškova kamata, i to onaj koji se odnosi na *kvalifikovano sredstvo*, iskazao u *izveštaju o finansijskom položaju /bilansu stanja/* kao deo njegove nabavne vrednosti, a ne u *izveštaju o ostvarenim rezultatima /bilansu uspeha/*, kao što bi to bio slučaj sa osnovnim postupkom), a u narednim godinama, posmatrano dok traje otpisivanje sredstva u čijoj je nabavnoj vrednosti izvršena kapitalizacija, rezultati bi bili manji (jer bi u tim godinama troškovi amortizacije tog sredstva bili uvećani, zbog toga što im je za iznos kapitalizovanih troškova pozajmljivanja uvećana osnovica).

3) Kada privredni subjekt primenjuje *MRS 29 Finansijsko izveštavanje u hiperinflatornoj ekonomiji* on priznaje kao rashode deo troškova pozajmljivanja koji kompenzuju inflaciju tokom perioda koji se u skladu sa paragrafom 21. tog Standarda smatra hiperinflatornim.

1) U vezi sa kapitalizovanjem troškova pozajmljivanja *Standard* reguliše:
   1. prihvatljivost troškova pozajmljivanja sa stanovišta kapitalizacije,
   2. postupanje u slučaju prekoračenja knjigovodstvenog iznosa *kvalifikovanog sredstva* iznad nadoknadivog iznosa,
   3. početak kapitalizacije,
   4. privremeni prekid kapitalizacije i
   5. prestanak kapitalizacije.

3.1. Prihvatljivost troškova pozajmljivanja sa stanovišta kapitalizacije
(23.10. - 23.15.)

1) Troškovi pozajmljivanja koji se mogu direktno pripisati sticanju, izgradnji ili proizvodnji *kvalifikovanog sredstva* su troškovi pozajmljivanja koji bi se mogli izbeći da nije postojao izdatak za to *kvalifikovano sredstvo*. *Na primer, da ne gradi građevinski objekat, preduzeće ne bi ni uzimalo kredit, pa ne bi ni imalo troškove pozajmljivanja*.
2) Određivanje visine ovih troškova nije teško ukoliko privredni subjekt pozajmljuje finansijska sredstva samo za svrhu nabavke određenog *kvalifikovanog sredstva*. *Na primer, preduzeće koristi samo jedan kredit i on je uzet za finansiranje izgradnje zgrade (koja shodno ovom Standardu spada u kvalifikovana sredstva). Troškovi kamate koji će biti plaćeni predstavljaju troškove pozajmljivanja koji se mogu kapitalizovati.*
3) Finansijska sredstva se mogu pozajmiti i pre nego što se mogu upotrebiti za finansiranje pribavljanja, kupovine, izgradnje ili proizvodnje *kvalifikovanih sredstava*. Na primer, privredni subjekt je ugovorio preuzimanje prve tranše kredita 1. juna, a isplata dobavljaču po osnovu gradnje objekta je 20. juna. Da sredstva ne bi stajala neiskorišćena, a za taj period se obračunava kamata, privredni subjekt može koristi ova sredstva za druge namene (plaćanje drugih obaveza) ili plasiranje sredstava pod kamatu. U ovakvoj situaciji ukupan trošak pozajmljivanja se ne može kapitalizovati, već se od njega oduzima eventualno stvarno ostvareni prihod od plasiranja sredstava ili oportunitetni prihod. Ova napomena o oduzimanju prihoda od plasiranja sredstava **ne odnosi** se na pozajmljivanja koja nisu vršena sa strogom namenom finansiranja nabavki *kvalifikovanog sredstva*.
4) Određivanje visine troškova pozajmljivanja je komplikovano u slučajevima kada privredni subjekt sem navedenih namenskih pozajmljivanja za

finansiranje nabavke *kvalifikovanih sredstava* ima i obaveze u vezi sa pozajmljivanjem opšte namene. Jer, privredni subjekt može pozajmljena finansijska sredstva koristiti istovremeno za finansiranje više svojih aktivnosti: zaliha, proizvodnje, ali i nabavke (izgradnje, proizvodnje i sl.) *kvalifikovanog sredstva*. U tom slučaju **visina ovih troškova pozajmljivanja** koja se kapitalizuje izračunava se primenom stope kapitalizacije na izdatke za nabavku tog sredstva. Stopa kapitalizacije je ponderisani prosek troškova pozajmljivanja na preostale iznose pozajmljenih sredstava privrednog subjekta u toku perioda, osim onih iznosa koji su namenski pozajmljeni za nabavku *kvalifikovanog sredstva*.

Prikazaćemo ovo na sledećem primeru:

"Preduzeće preko cele godine ima obaveze po tri kredita:

1. *kredit od 100.000,00 din. kod koga je godišnja kamata 5.000,00 din.;*
2. *kredit od 50.000,00 din. kod koga je godišnja kamata 3.000,00 din.;*
3. *kredit od 20.000,00 din. kod koga je godišnja kamata 1.500,00 din. - ovaj kredit se isključivo koristi za finansiranje izgradnje zgrade (kvalifikovano sredstvo).*

Preduzeće je imalo u tekućoj godini izdatak za finansiranje zgrade u iznosu od 40.000,00 din. Izdatak je ravnomerno raspoređen tokom prve polovine godine."

Izračunavanje stope kapitalizacije uradićemo na osnovu prva dva kredita:

$$\text{Stopa kapit.} = \frac{\text{Zbir kamata}}{\text{Zbir obaveza po kreditima}} = \frac{5.000{,}00 \text{ din.} + 3.000{,}00 \text{ din.}}{100.000{,}00 \text{ din.} + 50.000{,}00 \text{ din.}}$$

$$\text{Stopa kapit.} = \frac{8.000{,}00 \text{ din.}}{150.000{,}00 \text{ din.}} = 5{,}3333\%$$

Iznos troškova pozajmljivanja prvog i drugog kredita koji će biti kapitalizovan u nabavnu vrednost zgrade izračunali bismo na sledeći način:

40.000,00 din. : 2 x 5,3333% = 1.066,66 din.[1]

Prikazani način izračunavanja troškova kamate koji se mogu kapitalizovati nije najprecizniji. Precizniji način računanja bi podrazumevao da se na osnovu izračunate stope kapitalizacije izračuna konformna kamatna stopa za predviđeni period kapitalizacije. Ona bi se mogla izračunati po sledećem obrascu:

[1]Broj "2" u jednačini označava polovinu godine.

$$\text{кс} = \left[\left(1 + \frac{\text{с}}{100} \right)^{\frac{1}{\text{т}}} - 1 \right] * 100$$

gde je
ks - konformna kamatna stopa
s - izračunata stopa kapitalizacije
t - broj kapitalisanja.
Zamenom u našem primeru dobijamo:

$$\text{кс} = \left[\left(1 + \frac{5{,}333}{100} \right)^{\frac{1}{2}} - 1 \right] * 100 = 2{,}63187$$

U ovom slučaju iznos troškova pozajmljivanja koji se mogu kapitalizovati bio bi:

40.000,00 din x 2,63187% = 1.052,75 din.

5) Pri ovom računanju treba voditi računa da troškovi pozajmljivanja koji će biti kapitalizovani ne mogu da budu veći od troškova pozajmljivanja u tom obračunskom periodu.
6) Sledeći primeri otežavaju identifikovanje troškova pozajmljivanja koji se mogu kapitalizovati:
   - finansijska aktivnost privrednog subjekta je centralizovana, tako da nije moguće svaku pozajmicu pripisati određenom izdatku;
   - *matično pravno lice* pozajmljuje sredstva iz različitih izvora po različitim kamatnim stopama, a zatim ih pozajmljuje svojim *zavisnim* (i ostalim povezanim) *pravnim licima*. U ovakvoj situaciji postupci konsolidacije nalažu da se sva dobit po osnovu ovakvih transakcija formirana u grupi za konsolidovanje eliminiše. Ali, sa druge strane, za svaki privredni subjekt, gledano ponaosob, primereno je da, ako je odgovoran za organizovanje sopstvenih pozajmica, koristi ponderisani prosek svojih troškova pozajmljivanja;
   - korišćenje inostranih zajmova, kada privredni subjekt posluje u visoko inflatornoj privredi, pa postoje značajne fluktuacije deviznih kurseva.

3.2. Prekoračenje knjigovodstvenog iznad nadoknadivog iznosa (23.16.)

1) U slučaju da knjigovodstveni iznos ili očekivani konačni trošak nabavke *kvalifikovanog sredstva* prelazi njegov nadoknadivi iznos ili neto vrednost koja se može realizovati, knjigovodstveni iznos se delimično ili u potpunosti otpisuje, u skladu sa zahtevima drugih *Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja*. Ako je, na primer, uzet kredit za finansiranje zaliha vina u bačvama, a prodajne cene vina se smanje, može se desiti da knjigovodstvena vrednost vina (njegova do tada formirana cena koštanja) bude viša od prodajne, pa u skladu sa *MRS 2 Zalihe* treba izvršiti vrednovanje naniže, tj. vrednovanje treba izvršiti po nižoj neto prodajnoj vrednosti. Dakle, u ovom slučaju ne da nema mogućnosti povećanju knjigovodstvene vrednosti vina po osnovu uključivanja troškova pozajmljivanja, već se ona mora smanjiti.
2) U određenim okolnostima iznos delimičnog ili potpunog otpisa ponovo se pripisuje vrednosti sredstava u skladu sa drugim *Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja* (ako bi, na primer, porasle cene vina na tržištu).

3.3. Početak kapitalizovanja (23.17. - 23.19.)

Sa kapitalizovanjem troškova pozajmljivanja (kao dela nabavne vrednosti - cene koštanja) *kvalifikovanog sredstva* treba početi kada su istovremeno ispunjena sledeća tri uslova:

1/ kada nastanu izdaci za sredstvo - izdaci za *kvalifikovano sredstvo* sadrže samo one izdatke koji su imali za posledicu novčano plaćanje, transfer drugih sredstava ili prihvatanje obaveza na koje se plaća kamata. Izdaci se umanjuju za sve uplate, donacije, regrese i sl. primljene u vezi sa tim sredstvom (od, recimo, države);
2/ kada nastanu troškovi pozajmljivanja; i
3/ kada su aktivnosti neophodne za pripremu sredstva za njegovu nameravanu upotrebu ili prodaju u toku - *na primer, gradnja se vrši na zemljištu koje je preduzeće kupilo pre 3 godine. Sa kapitalizovanjem se ne bi započelo danom kupovine zemljišta, ako ono tada nije kupljeno sa striktnom namenom gradnje, već je kupljeno, recimo, zbog povoljnosti na tržištu nekretnina (po principu - "neka se nađe"). Sa kapitalizovanjem bi se započelo od momenta početka izgradnje.*

3.4. Privremeni prekid kapitalizovanja (23.20. - 23.21.)

1) Kapitalizovanje troškova pozajmljivanja privremeno se prekida u vreme kada je prekinut aktivan rad na kvalifikovanim sredstvima.
   To bi, recimo, bio slučaj privremenog obustavljanja radova na izgradnji proizvodne hale, koji je uzrokovan nemogućnošću daljeg finansiranja ili zbog preorijentisanja na druge aktivnosti ("nova" poslovna politika je modernizacija postojeće mašine umesto da se gradi hala) i dr.
2) Iako nema fizičkih aktivnosti na izgradnji sredstva, kapitalizovanje troškova pozajmljivanja se ne prekida ako se obavljaju značajni tehnički i administrativni radovi.
3) Sem toga, kapitalizovanje troškova pozajmljivanja se ne prekida u slučaju da privremeno obustavljanje predstavlja uobičajeni planirani tok aktivnosti na njegovoj izgradnji. *Recimo, ako se gradi hotel u planini, za vreme snežnih padavina i mrazeva prekidaju se radovi, ali se ne prekida kapitalizovanje troškova pozajmljivanja.*

3.5. Prestanak kapitalizovanja (23.22. - 23.25.)

1) Sa kapitalizovanjem troškova pozajmljivanja se prestaje kada su dovršene sve bitne aktivnosti potrebne za pripremu *kvalifikovanog sredstva* za njegovu nameravanu upotrebu ili prodaju. Ukoliko privredni subjekt nastavlja sa korišćenjem kredita po osnovu kojeg će i nadalje imati troškove pozajmljivanja, ti troškovi će se ubuduće tretirati kao rashodi perioda.
2) Sredstva su obično spremna za svoju nameravanu upotrebu ili za dalju prodaju kada je dovršena njihova fizička izgradnja, čak iako su preostali da se obave rutinski administrativni radovi - recimo, uknjižavanje zgrade. Čak i ako su preostali neki manji fizički radovi, kao što su ukrašavanje i sl, prestaje se sa kapitalizovanjem troškova pozajmljivanja.
3) Ako se izgradnja *kvalifikovanog sredstva* vrši u delovima, a svaki deo se može zasebno koristiti (recimo, prave se bungalovi), prestaje se sa kapitalizovanjem troškova pozajmljivanja za one delove sredstva koji su završeni i koji su spremni za upotrebu ili prodaju.

4. Obelodanjivanja (23.26.)

Privredni subjekt objavljuje:

1. iznos troškova pozajmljivanja koji je kapitalizovan u tekućem periodu:

   "U vrednost građevinskog objekta "Proizvodna hala" u tekućem periodu kapitalizovan je iznos troškova pozajmljivanja u iznosu od 10.000,00 din.";

2. stopu kapitalizovanja korišćenu kod određivanja troškova pozajmljivanja koji potpadaju pod kapitalizaciju:

   "U tekućem periodu korišćena je stopa kapitalizovanja za troškove pozajmljivanja od 5,33%".

Međunarodni standard finansijskog izveštavanja 2 Plaćanja bazirano na akcijama

(IFRS 2 Share-based Payment)

1. Stupanje Standarda na snagu

1) ***Međunarodni standard finansijskog izveštavanja 2 Plaćanje bazirano na akcijama*** (u daljem tekstu: *Standard*), odobren je od strane *Odbora za Međunarodne računovodstvene standarde* (IASB) februara 2004. godine i postao je primenljiv na finansijske izveštaje koji pokrivaju periode koji započinju na dan 01.01.2005. godine ili kasnije.
2) *Standard* je kasnije više puta menjan (revidiran).

2. Tumačenja koja se odnose na Standard

Sledeća tumačenja *Komiteta za tumačenja međunarodnog finansijskog izveštavanja* /IFRIC/ odnose se na *Standard*:

- *SKT 12 Konsolidacija – Entiteti posebne namene* (revidiran 2004),
- *KTMFI 8 Delokrug MSFI 2* i
- *KTMFI 11 Grupa i otkupljene sopstvene akcije*.

3. Rezime Standarda

1. Razlozi za objavljivanje *Standarda*

1) U razvijenim tržišnim privredama nije neuobičajeno da privredni subjekti izdaju akcije ili opcije akcija radi izmirenja obaveza prema svojim zaposlenima ili radi plaćanja dobavljačima pri nabavci sredstava i usluga, ili se visina obaveza prema zaposlenima ili dobavljačima određuje na osnovu fer vrednosti akcija privrednog subjekta - radi se o tzv. *plaćanjima baziranim na akcijama*.
2) Sve do izdavanja *Standarda* nije postojao nijedan *Međunarodni standard finansijskog izveštavanja* koji reguliše priznavanje i vrednovanje ovakvih transakcija.

2. Glavne karakteristike *Standarda*

1) *Standard* se primenjuje pri računovodstvenom obuhvatanju (priznavanju, vrednovanju i obelodanjivanju) svih *transakcija kod kojih je plaćanje povezano sa akcijama* privrednog subjekta, sem onih transakcija na koje se primenjuju drugi Standardi (*MSFI 3, MRS 32* i *MSFI 9*).
2) *Transakcija bazirana na akcijama* sastoji se u suštini od dve poslovne transakcije:
   - pribavljanja sredstva ili korišćenja neke usluge (sredstva i usluge se mogu vrednovati u visini njihove fer vrednosti ili u visini fer vrednosti ugovorenog broja akcija) i
   - izmirenja nastale obaveze (obaveze se mogu izmiriti gotovinom ili davanjem sopstvenih akcija).

   Kombinujući navedene mogućnosti radilo bi se o sledećim vrstama transakcija:
   1. ***transakciji plaćanja akcijama*** - privredni subjekt kupuje sredstvo ili koristi tuđu uslugu a kao nadoknadu daje svoj instrument kapitala (na primer, svoje akcije ili opcije akcija),
   2. ***transakciji plaćanja baziranoj na akcijama kod koje se obaveza izmiruje gotovinom*** - visina obaveze je povezana sa vrednošću sopstvenih akcija a poverioc svoje potraživanje naplaćuje u gotovini,
   3. ***transakciji plaćanja akcijama sa mogućnošću gotovinskog plaćanja*** – privredni subjekt kupuje sredstvo ili koristi tuđu uslugu a uslovi sporazuma (ugovora) sa poveriocem obezbeđuju bilo privrednom subjektu, bilo poveriocu mogućnost izbora da privredni subjekt izmiri obavezu:
      - u gotovini ili
      - izdavanjem svojih instrumenata kapitala.
3) Kupljena sredstava i dobijene usluge u *transakciji plaćanja akcijama* vrednuju se po njihovoj fer vrednosti, osim u slučaju kada se ona ne može pouzdano proceniti.

   Ukoliko privredni subjekt ne može pouzdano da proceni fer vrednosti kupljenih sredstava ili dobijenih usluga (uključujući i usluge zaposlenih) vrednuje ih indirektno - u visini fer vrednosti dodeljenih instrumenata kapitala na *datum dodeljivanja*.

   Kada se pribavljena sredstva ili usluge posredno vrednuju po fer vrednosti dodeljenih instrumenata akcijskog kapitala, *Standard* precizira da se pri određivanju fer vrednosti dodeljenih instrumenata akcijskog kapitala ne uzimaju u obzir uslovi koji nisu tržišni. Ovi uslovi se uzimaju u obzir prilikom određivanja dodeljenog broja instrumenata akcijskog kapitala (na datum pribavljanja sredstava ili usluga, na *datum bilansa* ili na konačan

datum dodeljivanja). *Standard* zahteva da, ukoliko je to moguće, fer vrednost dodeljenih instrumenata akcijskog kapitala bude zasnovana na njihovim tržišnim cenama i da se pri tom određivanju uzmu u obzir rokovi i uslovi pod kojima su dodeljeni instrumenti akcijskog kapitala.
Ukoliko ne postoje tržišne cene, fer vrednosti na dan vrednovanja se utvrđuju uz pomoć tehnika procene cena tih instrumenata uzimajući u obzir transakcije izvršene između obaveštenih i voljnih sporazumnih strana.
Standard propisuje postupanje privrednog subjekta u slučajevima kada dolazi do modifikacija rokova i uslova kod dodeljenih akcija ili opcija.

4) *Standard* kod *transakcije plaćanja bazirane na akcijama kod koje se obaveza izmiruje gotovinom* zahteva da privredni subjekt vrednuje kupljena sredstva ili korišćene usluge (a samim tim i nastalog troška) po njihovoj fer vrednosti. Iz toga proizlazi da se obaveza početno vrednuje u istom iznosu. Sve dok ne izmiri obavezu privredni subjekt treba na *datum bilansa* da je ponovo vrednuje i to u ekvivalentnoj vrednosti ugovorenog broja akcija i da utvrđene razlike prizna kao prihod ili rashod. Privredni subjekt obavezu naknadno vrednuje i na datum izmirenja obaveze, i tada utvrđenu razliku priznaje kao prihod ili rashod perioda.
5) *Kod transakcije plaćanja akcijama sa mogućnošću gotovinskog plaćanja* uslovi sporazuma obezbeđuju bilo privrednom subjektu bilo poveriocu mogućnost izbora izmirenja transakcije bilo izdavanjem akcija bilo gotovinom. Privredni subjekt takve transakcije ili komponente takve transakcije obračunava kao:
   - *transakciju plaćanja baziranu na akcijama kod koje se obaveza izmiruje gotovinom* ukoliko i u meri u kojoj se privredni subjekt obavezao da će namirenje transakcije uraditi gotovinom (a ne nekim instrumentom kapita-
     la) ili
   - *transakciju plaćanja akcijama* ukoliko i u meri u kojoj se privredni subjekt nije obavezao da će namirenje transakcije uraditi gotovinom (a ne nekim instrumentom kapitala).
6) *Standard* postavlja zahteve za obelodanjivanjem:
   - prirode i obima *sporazuma o plaćanju akcijama* koji su važili tokom izveštajnog perioda,
   - načina na koji je u obračunskom periodu utvrđivana fer vrednost kupljenih sredstava ili korišćenih usluga i fer vrednost dodeljenih instrumenata akcijskog kapitala i
   - uticaja *transakcija plaćanja baziranih na akcijama* na rezultat privrednog subjekta u obračunskom periodu, kao i uticaj na njegov finansijski položaj.

Međunarodni standard finansijskog izveštavanja 4
Ugovori o osiguranju

(IFRS 4 Insurance Contracts)

1. Stupanje Standarda na snagu

1) ***Međunarodni standard finansijskog izveštavanja 4 Ugovori o osiguranju*** (u daljem tekstu: *Standard)*, odobren je od strane *Odbora za Međunarodne računovodstvene standarde* (IASB) 2004. godine.
2) *Standard* je kasnije više puta menjan (revidiran).

2. Tumačenje koje se odnosi na Standard

Sledeće tumačenje *Komiteta za tumačenja međunarodnog finansijskog izveštavanja* /IFRIC/ odnosi se na *Standard*:

- *SKT-27 Procenjivanje suštine događaja u pravnoj formi lizinga.*

3. Rezime Standarda

1. Razlozi za objavljivanje *Standarda*

1) Sve do objavljivanja *Standarda* nije postojao nijedan *Međunarodni standard finansijskog izveštavanja* koji se neposredno bavio ugovorima o osiguranju. Sem toga, posmatrano po zemljama bilo je različito računovodstveno obuhvatanje ugovora o osiguranju.
2) *Standard* je objavljen i odobren za upotrebu da bi se:
   - izvršila poboljšanja u računovodstvenoj praksi obuhvatanja ugovora o osiguranju i
   - zahtevalo od svakog privrednog subjekta koji zaključuje ugovore o osiguranju da obelodanjuje informacije o tim ugovorima.

   Donošenje *Standarda* i njegova primena predstavljaju I fazu aktivnosti *Odbora za međunarodne računovodstvene standarde* na stvaranju adekvatnog Standarda za ugovore o osiguranju. II faza rada na ovom *Standardu* započela je u septembru 2004. godine obrazovanjem od strane *Odbora za međunarodne računovodstvene standarde Radne grupe za oblast osiguranja*. Zadatak ove radne grupe je izrada materijala za diskusiju.

2. Glavne karakteristike *Standarda*

1) *Standard* se primenjuje u računovodstvu osiguravača na sve:
   - ugovore o osiguranju i reosiguranju koje on zaključuje kao osiguravač, odnosno reosiguravač i
   - ugovore o reosiguranju koje on (u svojstvu cedenta) zaključuje sa svojim reosiguravačem.

   Standard se ne odnosi na druga sredstva i obaveze osiguravača, uključujući i njegova finansijska sredstva i finansijske obaveze.
2) *Standard* se ne primenjuje u računovodstvu osiguranika.
3) *Standard* u periodu svog važenja (do okončanja II faze i usvajanja novog Standarda) pri izboru računovodstvenih politika za ugovore o osiguranju privremeno oslobađa osiguravača od nekih zahteva drugih *MSFI*, uključujući i uzimanje u obzir nekih zahteva *Okvira za pripremanje i prikazivanje finansijskih izveštaja*. U vezi sa izborom računovodstvenih politika za ugovore o osiguranju *Standard*:
   - zabranjuje računovodstvenu politiku koja po osnovu ugovora o osiguranju zahteva formiranje rezervisanja za obavezu koja nije postojala na *datum bilansa* (radilo bi se, recimo, o zabrani iskazivanja rezervisanja za slučaj katastrofa ili rezervisanja za izravnavanje rizika),
   - zahteva proveru adekvatnosti priznatih obaveza u vezi sa poslovima osiguranja i proveru obezvređenosti reosiguranih sredstava,
   - zahteva od osiguravača da u *izveštaju o finansijskom položaju /bilansu stanja/* prizna obaveze po osnovu ugovora o osiguranju sve dok one postoje, tj. dok ne budu izvršene, otkazane ili dok ne istekne njihovo trajanje i zahteva da obaveze po osnovu ugovora o osiguranju prikaže bez prebijanja sa njima pripadajućim pravima po osnovu ugovora o reosiguranju.
4) *Standard* dozvoljava osiguravaču da promeni svoje računovodstvene politike za ugovore o osiguranju samo ako bi kao rezultat te promene njegovi finansijski izveštaji prikazivali informacije koje bi bile relevantnije i ne manje pouzdanije ili pouzdanije i ne manje relevantne, u odnosu na informacije koje bi se dobile primenom postojećih računovodstvenih politika.

   Stoga osiguravač ne može sledeća postupanja uvesti kao svoju novu računovodstvenu praksu:
   - nediskontovanje iznosa obaveza po osnovu ugovora o osiguranju,
   - vrednovanje ugovornih prava za buduće naknade po osnovu upravljanja ulaganjima u iznosu koji prelazi njihovu fer vrednost obračunatu poređenjem sa iznosom naknada koje u vreme vrednovanja naplaćuju drugi učesnici na tržištu sličnih usluga i

- korišćenje nejednoobraznih računovodstvenih politika za obaveze po osnovu ugovora o osiguranju *zavisnog pravnog lica*.

Ukoliko su navedena postupanja već sastavni deo računovodstvene prakse privrednog subjekta, jer su bile sastavni deo njegovih računovodstvenih politika koje je primenjivao pre stupanja *Standarda* na snagu, može da nastavi sa njihovim korišćenjima. Dakle, ako već tako postupa može da nastavi da koristi te računovodstvene prakse, a ako ih ne primenjuje ne može započeti sa njihovom primenom.

5) *Standard* dozvoljava uvođenje računovodstvene politike koja uključuje ponovno vrednovanje samo određenih obaveza i to onih nastalih po osnovu ugovora o osiguranju (ponovno vrednovanje bi se radilo zbog postizanja konzistentnosti njihovog vrednovanja iz perioda u period). To bi se postiglo uključivanjem u postupak njihovog vrednovanja podataka o tekućim tržišnim kamatnim stopama (i ako osiguravač tako izabere, uticaja drugih tekućih procena i pretpostavki). Bez ovog odobrenja od osiguravača bi se zahtevalo da primenjuje promenjene računovodstvene politike na sve slične obaveze.
6) Osiguravač ne treba da menja računovodstvenu politiku za ugovore o osiguranju kako bi eliminisao preteranu opreznost pri njihovom računovodstvenom obuhvatanju. Međutim, ako osiguravač već sa dovoljnom opreznošću vrednuje svoje ugovore o osiguranju ne treba da menja postojeće ili uvodi dodatne računovodstvene postupke koji bi povećali tu opreznost.
7) Postoji pretpostavka, koja se doduše može opovrgnuti, da će finansijski izveštaji osiguravača biti manje relevantni i manje pouzdani ako on uvede računovodstvenu politiku koja pri vrednovanju ugovora o osiguranju uzima u obzir buduće prinose na ulaganja koja su povezana sa ugovorima o osiguranju.
8) Kada osiguravač promeni računovodstvene politike za obaveze koje nastaju po osnovu ugovora o osiguranju može pristupiti reklasifikovanju svih ili samo nekih svojih finansijskih sredstva klasifikovanih "kao ona čija se promena fer vrednosti odmah priznaje kao prihod ili rashod".
9) *Standard*:
   - razjašnjava da osiguravač ugrađeni derivat koji ispunjava (udovoljava) uslove iz definicije ugovora o osiguranju ne treba da obračunava odvojeno od ostatka ugovora o osiguranju,
   - zahteva od osiguravača razdvajanje, tj. da od ugovora o osiguranju odvojeno evidentira depozitne komponente sadržane u tim ugovorima, kako bi se izbeglo izostavljanje sredstava i obaveza iz *izveštaja o finansijskom položaju /bilansa stanja/,*
   - pojašnjava upotrebljivost računovodstvene prakse nekad poznate kao "računovodstvo u senci",

- za ugovore o osiguranju stečene putem poslovnih kombinacija ili prenosom portfelja ugovora o osiguranju dopušta prošireno prikaziva-nje i
- navodi ograničavajuće aspekte obeležja diskrecionog učešća sadržanog u ugovorima o osiguranju ili u finansijskim instrumentima.

10) *Standard* zahteva obelodanjivanja koja korisnicima finansijskih izveštaja treba da pomognu da razumeju:
    - iznose u finansijskim izveštajima osiguravača koji proizlaze iz ugovora o osiguranju i
    - iznose, vreme i neizvesnosti budućih tokova gotovine po osnovu ugovora o osiguranju.
11) Privredni subjekt primenjuje *Standard* za finansijske izveštaje koji započinju 01.01.2005. godine.

Cilj *Standarda* je, dakle, da propiše postupke za korigovanje iznosa obaveze za porez na dobit kako bi se dobio iznos *poreskog rashoda tekuće godine* usklađenog sa *MSFI.*

2) U delokrugu *Standarda* su, pored poreza na dobit, i *poreski gubitak*, poreske olakšice, *tekuće* i *odložene poreske obaveze* i *sredstva*.
3) Prema učestalosti dejstva na *oporezivu dobit* u odnosu na *računovodstvenu dobit (gubitak)*, razlike između različitih pravila priznavanja i vrednovanja u *MSFI* i poreskim propisima mogu biti:
   1. *stalne* i
   2. *privremene*, koje se dalje dele na:
      1/ *oporezive privremene razlike* - radi se o razlikama koje će biti uključene u iznos *oporezive dobiti* (poreskog gubitka) budućih perioda i
      2/ *odbitne privremene razlike* - radi se o razlikama koje će za posledicu imati odbitne stavke pri utvrđivanju *oporezive dobiti* (gubitka) u budućim periodima, kada knjigovodstveni iznos sredstava bude nadoknađen, odnosno kada knjigovodstveni iznos obaveza bude izmiren.
4) Treba obračunati *odložene poreske obaveze* za *oporezive privremene razlike* i *odložena poreska sredstva* za *odbitne privremene razlike* ako je verovatno da će poreske olakšice biti moguće iskoristiti.
   Sem toga, treba obračunati neiskorišćene *poreske gubitke* i *poreske kredite*, ako je verovatno da će isti biti iskorišćeni.
5) Pri obračunavanju *odloženih poreskih sredstava* i *odloženih poreskih obaveza* treba koristiti poreske stope koje se očekuju da će važiti na dan prestanka priznavanja *odloženih poreskih obaveza* i *odloženih poreskih sredstava*.
6) Po osnovu prihoda od učešća u kapitalu *zavisnih pravnih lica*, *pridruženih privredni subjekata* i *zajedničkih ulaganja* ne treba obračunavati porez na dobit.

Međunarodni računovodstveni standard 19
Naknade zaposlenima
(IAS 19 Imployee Benefits)

1. Stupanja Standarda na snagu

1) ***Međunarodni računovodstveni standard 19 Naknade zaposlenima*** **-** u daljem tekstu - *Standard*, postao je primenljiv za finansijske izveštaje koji pokrivaju periode koji započinju na dan 01.01.1999. godine ili kasnije. *Standard* je zamenio *MRS 19 Troškovi penzionih naknada* (koji je bio odobren 1993. godine).
2) *Standard* je kasnije više puta menjan (revidiran).

2. Tumačenja koja se odnose na Standard

Sledeća tumačenja *Komiteta za tumačenja međunarodnog finansijskog izveštavanja* /IFRIC/ odnose se na *Standard*:

- *SKT-12 Konsolidovanje - Subjekti posebne namene*,
- *KTMFI 14 MRS 19 Ograničenje definisanih koristi sredstava, minimalni tehnički zahtevi za finansiranje i njihova interakcija*

3. Rezime Standarda

1. **Naknade zaposlenima** su svi oblici naknada koje privredni subjekt daje direktno zaposlenima u zamenu za njihove usluge. Naknade zaposlenima podrazumevaju i indirektna davanja zaposlenima, kroz davanja njihovim supružnicima, deci i drugim izdržavanim osobama povezanih sa zaposlenima, ili drugima, kao što su društva za osiguranje kod kojih je zaposleni osiguran. Naknade zaposlenima obuhvataju:
   - kratkoročna primanja zaposlenih,
   - naknade posle prestanka radnog odnosa (ne daju se zaposlenima već bivšim zaposlenima),
   - ostale dugoročne naknade zaposlenima,
   - otpremnine (naknade za prestanak radnog odnosa) i
   - naknade koje se daju iz kapitala.

2. **Planovi naknada posle prestanka radnog odnosa** su formalni i neformalni sporazumi (između privrednog subjekta i zaposlenih), prema kojima privredni subjekt jednom ili većem broju svojih zaposlenih daje naknade posle prestanka radnog odnosa.
3. ***Planovi definisanih doprinosa*** su formalni i neformalni sporazumi (između privrednog subjekta i zaposlenih, privrednog subjekta i države i sl.), naknada posle prestanka radnog odnosa prema kojima privredni subjekt uplaćuje fiksne doprinose u zasebni pravni subjekt (fond) i kod kojih privredni subjekt nema zakonske niti izvedene obaveze da plati dodatne doprinose ako fond ne poseduje dovoljno sredstava da plati sve naknade zaposlenima, koje se odnose na usluge zaposlenih pružene privrednom subjektu u tekućem i ranijim obračunskim periodima. Dakle, kod ovog plana naknada uplate privrednog subjekta su fiksne i privredni subjekt ne snosi odgovornost ako fond ne može da isplaćuje naknade zaposlenima u nesmanjenom iznosu. Doprinosi koji se odnose na obračunski period priznaju se kao trošak tog perioda.
4. ***Planovi definisanih naknada*** su planovi naknada posle prestanka rada, prema kojima se privredni subjekt obavezuje da osigura dogovorenu visinu naknada za njihove korisnike (lica koja će tada biti bivši zaposleni radnici).
   Izdatke na ime tekućih troškova rada zaposlenih privredni subjekt priznaje kao trošak u periodu u kom su nastali.
   Svi privredni subjekti za vrednovanje troška naknada na ime penzija i penzijskog osiguranja koriste metod projektovanog zaduženja (*metod obračunatih naknada*).
   Diskontna stopa je jednaka kamatnoj stopi na visoko likvidne korporativne obveznice, čiji je rok dospeća približan roku dospeća planiranih obaveza.
   Planirana sredstva i potraživanja po osnovu naknada vrednuju se po fer vrednostima.
   Definisane obaveze po osnovu naknada prikazuju se kao deo planiranih sredstava. Tekuća potraživanja po osnovu naknada prikazuju se kao posebna stavka sredstava.
   Neto sredstva penzija u *izveštaju o finansijskom položaju (bilansu stanja*) ne mogu premašiti iznos raspoloživih sredstava naknada uvećan za buduća dozvoljena umanjenja.
   Troškove ranije izvršenih usluga treba razgraničiti na utvrđeni prosečan period do ostvarivanja prava na uvećanu naknadu po osnovu penzije.
   Efekte prevremenog penzionisanja zaposlenih, smanjenja očekivanog roka korišćenja usluga pojedinih radnika ili otpisivanja dela ili ukupne obaveze po osnovu penzija treba priznati u momentu nastanka.

Međunarodni računovodstveni standard 26 Računovodstveno obuhvatanje i izveštavanje o planovima korišćenja penzija

(IAS 26 Accounting and Reporting by Retirement Benefit Plans)

1. Stupanje Standarda na snagu

Međunarodni računovodstveni standard 26 Računovodstveno obuhvatanje i izveštavanje o planovima korišćenja penzija, u daljem tekstu - *Standard*, postao je primenljiv za finansijske izveštaje koji pokrivaju godišnje periode koji započinju na dan 01.01.1986. godine ili kasnije. Revidiran je 1994. godine. Nije bilo značajnijih izmena u odnosu na originalno prihvaćen tekst.

2. Rezime Standarda

1) *Standard* se primenjuje pri sastavljanju i obelodanjivanju izveštaja o penzionim planovima, ako se takvi izveštaji sastavljaju. Ostali *Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja* primenjuju se u izveštajima penzionih planova do one mere do koje nisu zamenjeni *Standardom*.
2) *Standard* reguliše računovodstvo penzionog plana i izveštavanje penzionog plana svim učesnicima kao grupi. On se, dakle, ne bavi izveštavanjima koja penzioni plan može vršiti pojedinačnim učesnicima u penzijskim pravima (*Standard* se, na primer, ne bavi pojedinačnim izveštavanjem o visini buduće penzije svakog budućeg penzionera). *MRS 19 Naknade zaposlenima* bavi se utvrđivanjem troška za penzije u finansijskim izveštajima poslodavaca koji predviđaju takve penzije. Stoga *Standard* dopunjuje *MRS 19 Naknade zaposlenima.*
3) *Standard* se odnosi na sve planove penzija (i planove definisanih doprinosa i planove definisanih penzija) bez obzira da li se radi o fondu kao samostalnom pravnom subjektu ili je u pitanju plan koji je formiran i funkcioniše u okviru jednog poslodavca. Isto tako *Standard*, što se tiče njegovog delokruga (važenja) ne pravi razliku između planova penzija koji imaju i koji nemaju prokuratora (staraoca).
4) *Standard* definiše posebne standarde u slučaju izveštavanja putem *plana definisanih penzija* i u slučaju izveštavanja putem plana definisanih doprinosa.

Međunarodni standard finansijskog izveštavanja 1 Primena Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja po prvi put

(MSFI 1 First-time Adoption of International Financial Reporting Standards)

1. Stupanje Standarda na snagu

1) ***Međunarodni standard finansijskog izveštavanja 1 Primena Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja po prvi put***, u daljem tekstu - *Standard*, odobren je u junu 2003. godine od strane *Odbora za međunarodne računovodstvene standarde* (IASB) i postao je primenljiv od 01.01.2004. godine, s tim što se preporučuje i njegova ranija primena. *Standard* zamenjuje Tumačenje *SKT-8 Prva primena MRS kao primarne računovodstvene osnove.*
2) *Standard* je više puta menjen (revidiran).

2. Tumačenja koja se odnose na Standard

Sledeća tumačenja *Komiteta za tumačenja međunarodnog finansijskog izveštavanja* /*KTMFI*/ odnose se na *Standard*:

- *KTMFI 9 Ponovna procena ugrađenih derivata* i
- *KTMFI 12 Usluge koncesionog tipa*.

3. Rezime Standarda

1) *Standard* se primenjuje kada privredni subjekt po prvi put usvoji *Međunarodne standarde finansijskog izveštavanja*, sastavi svoje finansijske izveštaje i prikaže ih u skladu sa njima i o tome se u njima eskplicitno i bezrezervno izjasni.
2) Primena *Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja* (u daljem tekstu - *MSFI*) po prvi put podrazumeva da privredni subjekt obavi sledeće aktivnosti:
   1/ sastavi *početni bilans stanja* (*na datum prelaska na MSFI*);
   2/ preradi uporedne podatke, tj. podatke za najmanje jednu prethodnu poslovnu godinu, kao da su u njoj primenjivani *MSFI* koji važe na izveštajni datum; i

3/ da u izveštajnoj godini pri računovodstvenom obuhvatanju transakcija i sastavljanju i prikazivanju finansijskih izveštaja primeni *MSFI.*

3) Generalno, *Standard* zahteva od privrednog subjekta da se usaglasi sa svakim *MSFI* koji je na snazi na izveštajni datum njegovih prvih finansijskih izveštaja u skladu sa *MSFI*. *Standard* naročito zahteva od privrednog subjekta da u svom *početnom bilansu stanja* koji sastavlja kao polaznu osnovu za svoje računovodstvo u skladu sa *MSFI* izvrši sledeće:
   1. da prizna sva sredstva i sve obaveze čije priznavanje zahtevaju *MSFI*;
   2. da ne prizna stavke sredstava ili obaveza ako *MSFI* ne dozvoljavaju takvo priznavanje;
   3. da reklasifikuje stavke koje su prema *prethodnim standardima* priznate kao određena vrsta sredstava, obaveza ili komponenta kapitala, a koje prema *MSFI* spadaju u neku drugu vrstu sredstava, obaveza ili komponentu kapita-la; i
   4. primeni *MSFI* u vrednovanju svih priznatih sredstava i obaveza.

   Računovodstvene politike koje privredni subjekt primenjuje u svom *početnom bilansu stanja u skladu sa MSFI* mogu se razlikovati od onih koje je on primenjiva na isti datum a koje su bile u skladu sa *prethodnim standardima* (u našoj zemlji bi se moglo govoriti u skladu sa odredbama ranije važećeg *Zakona o računovodstvu* i pratećim podzakonskim aktima, Pravilniku za mikro i druga pravna lica, *Međunarodnom standardu za mala i srednja pravna lica*). Izmenom računovodstvenih politika (da bi bile u skladu sa *MSFI*) nastaju razlike koje će se iskazati u finansijskim izveštajima godine za koju se radi *početni bilans stanja*.

   S obzirom da su ovo razlike koje nastaju iz događaja i transakcija pre datuma prelaska na *MSFI,* privredni subjekt će knjiženje ovih korekcija vršiti zaduženjem ili odobrenjem neraspoređenom dobitku ili gubitku (ili, ako je to primerenije, zaduženjem ili odobrenjem nekoj drugoj kategoriji kapitala, na primer revalorizacionim rezervama ili drugim rezervama) na datum prelaska na *MSFI*.
4) *Standard* dozvoljava ograničene izuzetke od ovih zahteva u specifičnim područjima gde bi, verovatni troškovi usaglašavanja sa njima mogli da prevazilaze koristi od finansijskih izveštaja za njihove korisnike.
5) *Standard* takođe zabranjuje retroaktivnu primenu *MSFI* u nekim područjima, naročito gde bi ona mogla zahtevati prosuđivanja od strane rukovodstva privrednog subjekta o ranijim okolnostima, nakon što je ishod konkretne transakcije već poznat.
6) *Standard* zahteva obelodanjivanja koja objašnjavaju kako je prelaz sa *prethodnih standarda* na *MSFI* uticao na finansijski položaj, finansijske rezultate i tokove gotovine privrednog subjekta.

7) Od privrednog subjekta se zahteva da primeni *Standard* ako svoje prve finansijske izveštaje u skladu sa *MSFI* sastavlja za period koji počinje na dan, ili posle 01.01.2004. godine. Ranija primena se samo preporučuje.
8) U Republici Srbiji primena *Standarda* je aktuelna za sve subjekte koji su primenjivali *MSFI za MSP* ili *Pravilnik za mikro i druga pravna lica* i zbog zahteva *Zakona o računovodstvu* moraju da započnu sa primenom *MSFI*.

Međunarodni računovodstveni standard 8 Računovodstvene politike, promene računovodstvenih procena i greške

(IAS 8 Accounting Policies, Changes in Accounting Estimates and Errors)

1. Uvodne napomene

1) ***Međunarodni standard finansijskog izveštavanja 8 Računovodstvene politike, promena računovodstvenih procena i greške*****,** u daljem tekstu - *Standard*, odobren je od strane *Odbora za međunarodne računovodstvene standarde* (IASV) 2003. godine. *Standard* je postao primenljiv na finansijske izveštaje koji pokrivaju periode koji započinju na dan 01.01.2005. godine ili kasnije. *Standard* ukida i zamenjuje *MRS 8 Neto dobitak ili gubitak prerioda, promena računovodstvenih politika i fundamentalne greške (revidiran 1993)*. Istovremeno *Standard* ukida sledeća Tumačenja:
   - *SKT 2 Konzistentnost - kapitalizacija troškova pozajmljivanja i*
   - *SKT 18 Konzistentnost - alternativne metode*.
2) Sadržaj *Standarda* izložen je u paragrafima 1-56. i *Dodatku*. Uz *Standard*, ali ne kao njegov deo, objavljene su i *Osnove za zaključivanje* i *Uputstvo za primenu MRS 8*.
3) U cilju objašnjenja *Standarda* obradićemo:
   1. cilj *Standarda*,
   2. primenu *Standarda* u vezi sa računovodstvenim politikama i to:
      - izbor i primenu računovodstvenih politika,
      - doslednost u korišćenju računovodstvenih politika,
      - promene računovodstvenih politika,
      - primenu promenjenih računovodstvenih politika,
      - retroaktivnu primenu izmenjenih računovodstvenih politika i
      - obelodanjivanja u vezi sa novouvedenim ili promenjenim računovodstvenim politikama,
   3. promenu računovodstvenih procena i potrebna obelodanjivanja u vezi sa tim,
   4. greške i to:
      - način ispravljanja grešaka,
      - ograničenja retroaktivnog preračunavanja podataka i
      - obelodanjivanja u vezi sa greškama iz prethodnih perioda,

5. neizvodljivost retroaktivne primene i retroaktivnog preračunavanja podataka.

4) Za razumevanje i primenu *Standarda* neophodno je znati značenje sledećih termina:
   1. **Set finansijskih izveštaja** podrazumeva:
      - *izveštaj o finansijskom položaju /bilans stanja/,*
      - *izveštaj o ostvarenim rezultatima /bilans uspeha/,*
      - *izveštaj o tokovima gotovine,*
      - *izveštaj o promenama na kapitalu,*
      - *napomene* i
      - izveštaj o finansijskom položaju kakav bi bio na početku najranijeg uporednog perioda u situaciji kada privredni subjekt retroaktivno primeni (promenjene ili nove) računovodstvene politike ili kada retroaktivno preračunava stavke u svojim finansijskim izveštajima ili ih reklasifikuje.
   2. **Transakcije** su poslovni događaji koje sprovodi privredni subjekt i koje dovode do promena njegovih sredstava, obaveza i kapitala (uz mogući nastanak prihoda i rashoda).
   3. **Događaji** - pod događajima *Standard* podrazumeva događaje koji nisu poslovni ali dovode do izmena na sredstvima, obavezama ili kapitalu privrednog subjekta, kao što su na primer oštećenja sredstava, nelikvidnost poslovnih partnera i sl.
   4. **Okolnosti** su stanja u kojima privredni subjekt posluje, kao što su, na primer, opšti indeks rasta cena na malo, promena kursa domaće valute u odnosu na strane valute, itd.
   5. **Računovodstvene politike** su specifični principi - načela (konven-cije, pravila i prakse) koji su prihvaćeni od strane privrednog subjekta u pripremi i prikazivanju finansijskih izveštaja. Primeri računovod-stvenih politika privrednog subjekta mogu biti njegovo opredeljenje da:
      a) amortizaciju obračunava proporcionalnom metodom, b) izlaz sa zaliha materijala obračunava metodom prosečnih ponderisanih cena, itd.
   6. **Osnovica za vrednovanje** je sastavni deo neke konkretne računovodstvene politike za vrednovanje sredstava, obaveza, kapitala, prihoda i rashoda. Više je takvih osnovica: istorijski trošak (tj. nabavna vrednost), tekući trošak, fer vrednost itd.
   7. **Retroaktivna primena promenjene računovodstvene politike** - preračunavanje obračuna iz ranijih perioda u skladu sa promenjenom računovodstvenom politikom. Preračunavanje se vrši za onoliko perioda unazad za koliko je perioda vršeno prikazivanje (prezentovanje) finansijskih izveštaja ili za koliko perioda je to moguće uraditi. Cilj je

izvršiti preračun kao da je izmenjena računovodstvena politika oduvek primenjivana. Pod izrazom "oduvek" *Standard* podrazumeva kasniji od sledećih datuma: datum osnivanja privrednog subjekta ili datum kada je bilo osnova za primenu te politike (*na primer, ako privredni subjekt promeni računovodstvenu politiku za obuhvatanje zaliha robe i to da umesto metode prosečnih ponderisanih cena pređe na FIFO metod promenjenu politiku bi trebao da primeni od dana kada je kao svojom novom delatnošću počeo da trguje robom*). Retroaktivna primena promenjenih računovodstvenih politika dovodi do efekata koji se odnose na jednu poslovnu godinu i do kumulativnih efekata.

8. Pod **efektima na jednu poslovnu godinu retroaktivne primene promenjene računovodstvene politike** podrazumevaju se vrednosne promene sredstava, kapitala, obaveza, prihoda i rashoda jedne poslovne godine koje su posledica retroaktivne primene promenjene politike u odnosu na ranije primenjenu računovodstvenu politiku. Taj efekat se izračunava kao razlika između iznosa konkretnih stavki koji su bili iskazani primenom prethodne politike i iznosa tih stavki nakon retroaktivne primene promenjene politike.
   Pod **kumulativnim efektima retroaktivne primene promenjene računovodstvene politike** podrazumevaju se efekti koji se postižu od početka najranijeg perioda od kojeg se promenjena politika retroaktivno primenjuje pa do početka tekućeg obračunskog perioda. Radi se o zbiru efekata po pojedinačnim poslovnim godinama.
9. **Prospektivna primena promenjenih računovodstvenih politika** - primena promenjenih računovodstvenih politika nakon njene izmene (a po tom osnovu i promenjenih računovodstvenih procena) u tekućem obračunskom periodu i u narednim izveštajnim periodima.
10. **Računovodstvena procena** je postupak kojim se vrši procenjivanje visine neke stavke u poslovnoj transakciji ili procenjivanje parametara na osnovu kojih će se utvrditi visina te stavke. Primer za procenjivanje može biti procenjivanje preostalog veka korišćenja nekog sredstva, kako bi se izvršio obračun njegove amortizacije.
11. **Promena računovodstvenih procena** je prilagođavanje knjigovodstvenog iznosa sredstava ili obaveze (a samim tim i iznosa odgovarajućeg prihoda, rashoda ili kapitala) koje proizlazi iz procene sadašnjeg stanja ili očekivanih budućih koristi i obaveza povezanih sa tim sredstvima i obavezama. Promena ranije računovodstvene procene se vrši zbog sticanja novih informacija ili nastanka događaja na osnovu kojih lice koje vrši procenjivanje visine neke stavke smatra da treba izvršiti promenu njene visine. Po svojoj prirodi promena

računovodstvene procene se ne odnosi na prethodne periode i ne tretira se kao računovodstvena greška.

12. **Relevantnost finansijskih izveštaja** - Finansijski izveštaji su relevantni ukoliko su primenljivi za rešavanje konkretnog problema njihovih korisnika - *na primer, preduzeće traži od banke kredit. Banka želi da se uveri u kreditnu sposobnost preduzeća i kao jedan od izvora informacija za to služe joj izveštaji o finansijskom položaju /bilansi stanja/ i izveštaji o ostvarenim rezultatima /bilansi uspeha/ preduzeća za prethodne tri godine*.
13. **Pouzdanost finansijskih izveštaja -** Finansijski izveštaji su pouzdani kada ne sadrže značajne greške, nisu pristrasni i kada se korisnici u njih mogu pouzdati da verno prikazuju ono što predstavljaju, ili bi se moglo razložno očekivati da to predstavljaju - *mišljenje nezavisnog revizora služi korisnicima finansijskog izveštaja kao garancija da li su (ili nisu) finansijski izveštaji pouzdani. Ako bi u prethodnom primeru (u kojem preduzeće od banke traži kredit) revizor dao negativno mišljenje finansijski izveštaji bi za banku bili nepouzdani.*
14. **Greška iz prethodnog perioda** je netačnost u poslovnim knjigama privrednog subjekta a samim tim i u njegovim finansijskim izveštajima prethodnih izveštajnih perioda. Greška se može manifestovati dvojako:
    - kao izostavljanje neke stavke (njeno ne prikazivanje u finansijskim izveštajima) ili
    - kao njeno prikazivanje u pogrešnom iznosu ili sa pogrešnim objašnjenjem.

    Radi se o:
    - matematičkim greškama - *na primer, pogrešnom sabiranju, pogrešnom izračunavanju prosečnih ponderisanih cena i sl*,
    - greškama nastalim pri primeni usvojenih računovodstvenih poli-tika - *ako je na primer za obračun izlaza sa zaliha usvojena metoda prosečnih ponderisanih cena, a izlaz sa zaliha se obračuna FIFO metodom*,
    - greškama zbog pogrešnog tumačenja činjenica - *na primer na datum bilansa preduzeće za kursiranje salda na deviznom računu koristi prodajni a ne prosečni kurs na taj dan;*
    - prevara - *prevara je namerno iskazivanje finansijskih izveštaja u iznosima i sa objašnjenjima koji dovode do toga da oni ne prikazuju na fer i pošten način finansijsko stanje i rezultat poslovanja privrednog subjekta*, ili
    - previda - *previd je jedan od oblika nastanka nenamernih grešaka*. Podrazumeva izostavljanje neke stavke u finansijskim izveštajima.

Dakle, pod greškama *Standard* ne podrazumeva greške rukovodstva privrednog subjekta u vođenju posla, kao što je na primer prodaja robe kupcu koji nije likvidan (po ovom osnovu doći će do iskazivanja rashoda na osnovu indirektnog ili direktnog otpisivanja potraživanja jer kupac neće biti u stanju da plati svoju obavezu) ili prodaja neispravnih proizvoda koji će morati da budu zamenjeni - zamenom robe iskazali bi se rashodi, i sl.

Standard obrađuje greške koje su proizašle iz ne upotrebljavanja ili pogrešne upotrebe pouzdanih informacija:

- koje su bile dostupne kada su finansijski izveštaji za date periode bili odobreni za izdavanje i
- za koje se moglo razumno očekivati da budu dobijene i uzete u obzir pri sastavljanju i prikazivanju tih finansijskih izveštaja.

Primer neupotrebljavanja informacija bi mogao biti sledeći: pri određivanju fer vrednosti nekretnina nisu korišćeni opšte dostupni podaci o cenama na tržištu nekretnina, već je procena urađena korigovanjem postojećih cena na osnovu promene kursa dinara u odnosu na evro.

Primer pogrešne upotrebe pouzdanih informacija bi mogao biti sledeći: u analitici materijala obezbeđeni su podaci o nabavljenim količinama i cenama po kojima je nabavka izvršena. Pri primeni metode prosečnih ponderisanih cena nisu u obzir uzete nabavke iz, recimo, maja meseca. Ovo bi ujedno bila i matematička greška.

15. **Materijalna značajnost stavke** je intenzitet kojom ona ukoliko je uključena u neki finansijski izveštaj ili kada je izostavljena iz njega utiče na njihovu relevantnost i pouzdanost.
16. **Materijalno značajna stavka** je ona koja značajno utiče na donošenje ekonomskih odluka od strane korisnika finansijskih izveštaja (tj. onih koji donose odluke na osnovu tih izveštaja). Uticaj materijalno značajne stavke može biti dvojak:
    - kroz izostavljanje stavke u nekom finansijskom izveštaju - da stavka nije izostavljena korisnik finanisijskih izveštaja bi doneo drugačiju (možda i pogrešnu) ekonomsku odluku;
    - kroz iskazivanje stavke u pogrešnom iznosu, tj u iznosu koji se toliko razlikuje od ispravnog iznosa da bi zbog toga korisnik finansijskih izveštaja, oslanjajući se na njih, doneo drugačiju (možda i pogrešnu) ekonomsku odluku.

    Na primer, preduzeće podnosi zahtev za kredit i uz zahtev podnosi izveštaj o ostvarenim rezultatima /bilans uspeha/ u kojem je iskazana dobit od 100.000,00 din. Pri tome preduzeće ne zna da je računovođa napravio grešku i da je dobit trebalo da bude iskazana u iznosu od

1.000.000,00 din. Banka na osnovu visine dobiti od 100.000,00 din. procenjuje da preduzeće ne posluje dovoljno dobro i da nema uslova da mu odobri kredit. Da je preduzeće ostvarilo dobit od 1.000,000,00 din. banka bi mu kredit najverovatnije odobrila.

Materijalnost (značajnost) zavisi od veličine i prirode izostavljene ili pogrešno iskazane stavke (odnosno njihove kombinacije) u kontekstu prisutnih pratećih okolnosti (*veličina stavke* je njen iznos a *priroda stavke* je njena vrsta: prihod, rashod, sredstvo, obaveza, kapital).

Procenjivanje da li izostavljanje stavke ili njeno pogrešno navođenje može uticati na ekonomske odluke korisnika (i zbog toga biti značajno) zahteva razmatranje i karakteristika korisnika. Naime, procena treba da uzme u obzir koliko je razumno očekivati da će korisnici onakvi kakvi su (sa znanjima koje posuduju i svojim karakteristikama) biti prilikom donošenja svojih ekonomskih odluka pod uticajem izostavljanja stavke ili njenog pogrešnog navođenja. *Okvir* se u svom paragrafu 25. bavi znanjima i karakteristikama korisnika. U tom paragrafu se navodi da "se pretpostavlja da korisnici poseduju razumno znanje o poslovanju, ekonomskoj aktivnosti i računovodstvu i da su spremni da informacije proučavaju sa dužnom pažnjom".

17. **Prikazani period** je izveštajni period za koji su sastavljeni finansijski izveštaji.
18. **Najraniji prikazani period** je istorijski posmatrano prvi period za koji postoje sastavljeni finansijski izveštaji. Sa stanovišta *Standarda* taj period može započinjati danom osnivanja (nastanka) privrednog subjekta, ali i danom započinjanja obračunskog perioda za koji su sastavljeni finansijski izveštaji koje ima rezona preračunavati bilo sa stanovišta retroaktivne primene promenjene računovodstvene politike, bilo sa stanovišta retroaktivne ispravke greške.
19. **Uporedni podaci (informacije)** su oni koji se prikazuju u finansijskim izveštajima tekućeg obračunskog perioda a odnose na jedan ili više prethodnih izveštajnih perioda (izveštajnih perioda koji su prethodili tekućem). Privredni subjekt u sklopu finansijskih izveštaja treba da prikaže (prezentira) uporedne podatke za jedan ili više izveštajnih perioda. Uporedni podaci su sastavni deo finansijskih izveštaja i daju se kako u okviru *napomena* tako i uz druge finansijske izveštaje (npr. u okviru obrazaca *izveštaja o finansijskom položaju /bilansa stanja/* i *izveštaja o ostvarenim rezultatima /bilansa uspeha/* uvek se daju podaci o prethodnoj godini).
20. **Ispravka računovodstvene greške** - Radi se o ispravci greške koja je napravljena u računovodstvu. Prema vremenu kada su napravljene greške otkrivene u tekućem obračunskom periodu se dele na: greške tekućeg

obračunskog perioda i greške prethodnih izveštajnih perioda. *Standard* se bavi ispravkom grešaka koje su nastale u nekom od prethodnih izveštajnih perioda, a ispravljaju se u tekućem.

21. **Retroaktivna ispravka grešaka** predstavlja ispravljanje grešaka iz prethodnih izveštajnih perioda (učinjenih bilo prilikom priznavanja, ili vrednovanja ili obelodanjivanja elemenata finansijskih izveštaja) na način koji obezbeđuje postizanje efekta kao da greška iz prethodnog perioda nikada nije ni napravljena. Retroaktivno ispravljanje grešaka ne podrazumeva menjanje obrazaca finansijskih izveštaja i njihovu ponovnu predaju nadležnom državnom organu.

*

* *

Odbor se opredelio za retroaktivnu primenu promenjenih računovodstvenih politika i retroaktivno ispravljanje grešaka jer:

- dobit ili gubitak perioda u kojem je izvršena promena ili otkrivena greška ne treba da sadrže efekte promena računovodstvenih politika ili ispravki grešaka koje se odnose na prethodne periode;
- informacije prikazane za prethodne periode pripremiće se na istoj osnovi kao i informacije iz tekućeg perioda i zbog toga će biti uporedive. Te informacije će onda imati obeležje kvalitetnih informacija (kako je to definisano u *Okviru*) i pružaće najkorisnije moguće informacije za analizu trendova prihoda i rashoda;
- greške iz prethodnih perioda se neće ponavljati u uporednim informacijama koje se prikazuju za te periode.

22. **Neizvodljivo postupanje** - primenjivanje neke odredbe Standarda i Tumačenja se smatra neizvodljivim kada privredni subjekt ne može da je primeni ni nakon što je uložio sav mogući razuman napor da to učini. Smatra se da je neizvodljivo izvršiti retroaktivnu primenu promenjene računovodstvene politike ili je neizvodljivo retroaktivno preračunavanje u cilju ispravke greške ako:
    1/ se efekti retroaktivne primene ili retroaktivnog preračunavanja ne mogu utvrditi,
    2/ retroaktivna primena ili retroaktivno preračunavanje zahteva pretpostavke o tome kakve su bile namere rukovodstva privrednog subjekta u tom periodu,
    3/ retroaktivna primena, odnosno retroaktivno preračunavanje zahteva vršenje značajnih procena iznosa, a nije moguće objektivno od ostalih raspoloživih informacija razlikovati informacije o tim procenama koje:

- pružaju dokaze o okolnostima koje su postojale na datum (ili datume) na koje te iznose treba priznati, vrednovati ili obelodaniti i
- bi bile na raspolaganju kada su finansijski izveštaji za taj period bili odobreni za izdavanje.

Kao što se vidi *Odbor* neizvodljivost retroaktivne primene promenjene računovodstvene politike ili retroaktivnost preračunavanja u cilju ispravke greške ne vezuje sa mogućim prevelikim troškovima takvog postupka, čak ni kada bi oni prevazišli koristi od takvog postupanja.

23. **Fundamentalne (značajne) greške** su greške koje su od takvog značaja da se finansijski izveštaji jednog ili više prethodnih perioda nakon njihovog otkrivanja ne mogu više smatrati pouzdanim na datum njihovog objavljivanja. Radi se o greškama koje nastaju kao rezultat matematičkih grešaka, grešaka u primenjivanju računovodstvenih politika, pogrešnog tumačenja činjenica, prevara ili privida. Navedenu definiciju fundamentalne greške koristila je prethodna verzija *MRS 8*.

2. Cilj *Standarda* (8.1. - 8.2.)

1) Cilj *Standarda* izveden je iz cilja primene *Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja*: jednoobraznost finansijskih izveštaja svih privrednih subjekata. Težnja je da se obezbedi uporedivost finansijskih izveštaja između različitih privrednih subjekata, ali i uporedivost finansijskih izveštaja iz različitih perioda poslovanja jednog privrednog subjekta. Jednoobraznost se, naravno, ne postiže istim izgledom knjigovodstvenih kartica, knjigovodstvenih dokumenata ili knjigovodstvenog softvera, već jednoobraznim načinima procenjivanja i priznavanja bilansnih pozicija, jednoobraznim prikazivanjem finansijskih izveštaja i istim takvim obelodanjivanjima. Cilj primene *Standarda* je, dakle, da se poboljša relevantnost i pouzdanost finansijskih izveštaja privrednih subjekata.
2) U tom smislu *Standard* propisuje:
   - kriterijume za izbor i menjanje računovodstvenih politika,
   - računovodstveni tretman efekata promene računovodstvenih politika,
   - način obelodanjivanja **promena** računovodstvenih politika (*Standard* se ne bavi obelodanjivanjem računovodstvenih politika. Time se bavi *MRS 1 Prikazivanje finansijskih izveštaja*. *Standard* se samo bavi obelodanjivanjem **promena** računovodstvenih politika),
   - računovodstveni tretman efekata promena računovodstvenih procena i
   - postupak ispravljanja grešaka.

3. Delokrug *Standarda* (8.3. - 8.4.)

1) *Standard* se primenjuje:
   - pri izboru i primeni računovodstvenih politika (pre usvajanja *Standarda* time se bavio *MRS 1 Prikazivanje finansijskih izveštaja* /revidiran 1993/ godine a koji je od 01.01.2005. godine zamenjen sa *MRS 1 Prikazivanje finansijskih izveštaja*),
   - kod računovodstvenog evidentiranja efekata promena računovodstvenih politika,
   - kod računovodstvenog evidentiranja efekata promena računovodstvenih procena i
   - pri ispravci grešaka iz prethodnog perioda (*Standard* se ne bavi greškama tekućeg perioda otkrivenim i ispravljenim pre nego što su finansijski izveštaji odobreni za izdavanje).
2) *Standard* se ne bavi poreskim efektima ispravki grešaka i retroaktivnih prilagođavanja izvršenih u cilju primene promenjenih računovodstvenih politika. Tim efektima se bavi *MRS 12 Porezi iz dobitka*.

4. Računovodstvene politike

4.1. Izbor i primena računovodstvenih politika (8.7. - 8.12.)

1) U vezi sa izborom računovodstvenih politika *Standard* reguliše:
   - izbor politike na osnovu nekog Standarda ili Tumačenja i
   - izbor politike u slučaju nedostatka konkretnog Standarda ili Tumačenja koji bi se primenjivao na određenu transakciju ili događaj privrednog subjekta.
2) Kada se neki Standard ili Tumačenje može konkretno primeniti na određenu transakciju, događaj ili okolnost, računovodstvena politika ili politike koje se primenjuju na tu stavku utvrđuju se primenom tog Standarda ili Tumačenja, kao i razmatranjem relevantnog *Uputstva za primenu standarda* koje je za neke Standarde ili Tumačenja izdao *Odbor*.
   Od privrednog subjekta se traži ovakvo postupanje jer *Odbor* smatra da pravilna primena računovodstvenih politika utvrđenih na osnovu Tumačenja i Standarda obezbeđuje izradu finansijskih izveštaja koji sadrže **relevantne** i **pouzdane** informacije o transakcijama, događajima i okolnostima na koje se te politike primenjuju.
   Za izbor i primenu računovodstvene politike bitno je i pitanje **značajnosti**. Osnove za razmatranje pitanja značajnosti razrađene su u dva Standarda:

1. *MRS 1 Prikazivanje finansijskih izveštaja* - obrađuje značajnost sa stanovišta prikazivanja i obelodanjivanja i
2. *MRS 8 Računovodstvene politike, promene računovodstvenih procena i greške* - obrađuje značajnost sa stanovišta računovodstvenih politika za priznavanje i vrednovanje stavki u finansijskim izveštajima.

Prema *Standardu* primena neke računovodstvene politike utvrđene na osnovu Standarda ili Tumačenja nije obavezna ako je efekat njene primene beznačajan/nebitan na kvalitet finansijskih izveštaja. *Na primer, heftalica kao sredstvo koje se koristi u kancelarijama ima relativno malu vrednost i može se koristiti više godina. Umesto stopostotnog otpisivanja pri njenom stavljanju u upotrebu obračun njenog trošenja bi mogao da se vrši na isti način kao i za neko osnovno sredstvo, na primer, kamion. Time bi sa troškovima opteretile sve godine u kojima bi se heftalica koristila, a ne samo godina u kojoj je ona stavljena u upotrebu. Za ovakvo postupanje bilo bi neophodno procenjivati vek korišćenja heftalice i njenu rezidualnu vrednost. Ovakvo postupanje imalo bi dve stvari za posledicu:*

- *to procenjivanje izaziva nastanak dodatnih troškova i*
- *zbog njihove veće preciznosti poboljšan bi bio kvalitet finansijskih izveštaja.*

Međutim, može se zasigurno tvrditi:

- *da je poboljšanje kvaliteta finansijskih izveštaja zbog njihove veće preciznosti skoro nemerljivo i*
- *da bi troškovi nastali primenom ovakve računovodstvene politike bili veći nego korist koja bi se dobila od poboljšane preciznosti finansijskih izveštaja.*

Zbog toga Standard ne nalaže obaveznost primene neke računovodstvene politike koja proizlazi iz nekog Standarda ili Tumačenja ako je efekat od njene primene beznačajan/nebitan na kvalitet finansijskih izveštaja.

3) Privredni subjekt **ne sme namerno da pravi ili ostavi neispravljena beznačajna/nebitna odstupanja od Standarda ili Tumačenja** kako bi posti-gao željeno prikazivanje finansijskog položaja privrednog subjekta, njegove uspešnosti i tokova gotovine.

Na primer, prema ostvarenom poslovanju realan rezultat preduzeća bi bio gubitak od 1.000,00 din. S obzirom da rukovodstvo privrednog subjekta smatra da bi i tako iskazani mali gubitak bio loša "reklama" za preduzeće zahteva od računovodstva da u obračunu amortizacije promeni vek korišćenja neke mašine kako bi se troškovi amortizacije smanjili za 2.000,00 din. i iskazao pozitivan rezultat od 1.000,00 din.

Iako se radi o malim iznosima, za finansijske izveštaje ovog preduzeća se ne može reći da su u svemu usklađeni sa svim relevantnim odredbama *MSFI*.

4) U nedostatku konkretnog Standarda ili Tumačenja koji bi se primenili za računovodstveno obuhvatanje određene transakcije, događaja ili okolnosti rukovodstvo privrednog subjekta se oslanja na sopstvenu procenu (prosuđivanje) u cilju razvijanja i primene računovodstvene politike koja će obezbediti informacije koje su:
   1. relevantne za donošenje ekonomskih odluka od strane korisnika finansijskih izveštaja i
   2. pouzdane u smislu da finansijski izveštaji:
      - odražavaju vernu sliku finansijskog položaja, uspešnosti i tokova gotovine privrednog subjekta,
      - odražavaju ekonomsku suštinu transakcija, događaja i okolnosti, a ne samo njihovu pravnu formu,
      - budu neutralni, tj. lišeni subjektivnosti,
      - budu obazrivi i
      - budu potpuni u svim materijalno značajnim pogledima.

   U nedostatku konkretnog Standarda ili Tumačenja koji bi se primenili za računovodstveno obuhvatanje određene transakcije, događaja ili okolnosti rukovodstvo privrednog subjekta treba pri izboru računovodstvenih politika da razmotri primenljivost sledećih smernica:
   - zahteva i smernica iz Standarda i Tumačenja koji se bave sličnim i srodnim pitanjima,
   - definicija i kriterijuma za priznavanje i koncepata vrednovanja sredstava, obaveza, prihoda i rashoda iz *Okvira*.

   Napomena: redosled navođenja ovih smernica odražava i njihovu važnost i prioritet pri korišćenju - dakle, prvo se koriste zahtevi i smernice iz Standarda i Tumačenja koji se bave sličnim pitanjima, pa ako to nije dovoljno koriste se i definicije, kriterijumi za priznavanje i koncepti vrednovanja sredstava, obaveza, prihoda i rashoda iz *Okvira*.

   Rukovodstvo privrednog subjekta može, ako to nije u suprotnosti sa prethodno navedenim smernica, da koristiti i:
   1. najnovije smernice drugih tela koja donose računovodstvene standarde a koja koriste sličan konceptualni okvir za razvijanje računovodstvenih standarda (može na primer koristiti US GAAP standarde) - *upotrebljen je izraz "najnovije smernice" jer se podrazumeva da ako su smernice povučene i zamenjene novim znači da relevantno telo koje ih donosi smatra da one više ne sadrže najbolje računovodstvene politike koje bi trebalo primenjivati*,
   2. neku drugu stručnu literaturu ili
   3. koristiti iskustva iz prihvaćene računovodstvene prakse u njegovoj delatnosti - *na primer privredni subjekti iz oblasti rudarstva zbog nedostatka relevantnog Standarda za vrednovanje mineralnih sirovina a*

radi određivanja adekvatne računovodstvene politike mogu biti upućeni jedni na druge.

4.2. Doslednost u izboru i primeni računovodstvenih politika (8.13.)

Privredni subjekt treba da bude dosledan u izboru i primeni svojih računovodstvenih politika za slične transakcije, događaje i okolnosti, osim u slučaju kada neki Standard ili Tumačenje zahteva ili dozvoljava kategorizaciju stavki za koje bi se mogle primeniti različite adekvatne politike. Ako postoji takav slučaj odgovarajuća računovodstvena politika treba da bude izabrana i dosledno (konzistentno) primenjena na svaku kategoriju. Na primer, privredni subjekt može u okviru osnovnih sredstava da formira revalorizacione grupe i da za određenu grupu, na primer, građevinske objekte, izabere primenu *modela revalorizacije* iz *MRS 16 Nekretnine, postrojenja i oprema*. Privredni subjekt bi u narednim izveštajnim periodima trebalo za građevinske objekte da dosledno (konzistentno) primenjuje tu izabranu politiku.

4.3. Promene računovodstvenih politika (8.14. - 8.18.)

1) *Standard* se bavi promenama računovodstvenih politika, odnosno reguliše kad se promena vrši i šta se ne smatra promenom računovodstvene politike. Pitanje promena računovodstvenih politika je značajno jer se njihovom promenom može narušiti uporedivost finansijskih izveštaja privrednog subjekta iz različitih izveštajnih perioda. To bi onemogućilo njihove korisnike da uoče trendove njegovog finansijskog položaja, uspešnosti i tokova gotovine.
2) Privredni subjekt menja računovodstvenu politiku samo:
   1. ako je promena propisana Standardom ili Tumačenjem - *na primer, Standardom je ukinut koncept fundamentalne greške i svi privredni subjekti koji primenjuju MSFI treba da u svojim računovodstvenim politikama izmene politiku za ispravljanje grešaka: da izbace politiku koja se odnosila na fundamentalne greške i da usvoje politiku za ispravku materijalno značajne greške*;
   2. ako će promena dovesti do toga da finansijski izveštaji pruže pouzdanije i relevantnije informacije o efektima transakcija, drugih događaja ili okolnosti na finansijski položaj privrednog subjekta, njegovu uspešnost ili tokove gotovine - ovo je tzv. dobrovoljna promena računovodstvenih politika.

Navešćemo dva primera promena računovodstvenih politika usmerenih ka dobijanju relevantnijih i pouzdanijih finansijskih izveštaja:
"*Preduzeće za naknadno vrednovanje nekretnina, postrojenja i opreme koji su u delokrugu MRS 16 Nekretnine, postrojenja i oprema primenjuje model nabavne vrednosti iz tog Standarda. S obzirom da je u 2004. godini bila dvocifrena inflacija, a očekuje se da i u 2005. godini bude dvocifrena, navedena sredstva bi u poslovnim knjigama preduzeća na kraju 2005. godine bila podcenjena u odnosu na njihove fer vrednosti. Zbog toga se preduzeće odlučuje da u 2005. godini pređe na primenu modela revalorizacije za njihovo naknadno vrednovanje.*"

"*Preduzeće posluje uspešno ostvarujući tokom nekoliko poslednjih izveštajnih perioda stabilne pozitivne rezultate. U tim periodima je malo investiralo i odlučuje se da u 20x5. godini izgradi novi tržni centar. Zbog veličine investicije uzima kredit od banke. Gradnja centra traje tokom cele 20x5. godine i on se ne može koristiti, tj. ne donosi prihode, a u vezi sa njim preduzeće ima rashode po osnovu kamata. S obzirom da je preduzeće do tada primenjivalo osnovni postupak iz MRS 23 Troškovi pozajmljivanja nastavak korišćenja tog postupka i u 20x5. godini neminovno preduzeće vodi u iskazivanju računovodstvenog gubitka, mada preduzeće posluje potpuno isto kao i ranijih izveštajnih perioda. Zbog toga se preduzeće odlučuje za promenu postupka vezanog za troškove pozajmljivanja, tj. bira dopušteni alternativni postupak iz MRS 23 i u 20x5. godini vrši uključuje te troškove u nabavnu vrednost centra koji gradi.*"

Pojedini Standardi i Tumačenja dozvoljavaju svoju raniju primenu. Na primer, u paragrafu 54. *Standarda* navedeno je da se on primenjuje za godišnje periode koji počinju na dan 01.01.2005. godine ili kasnije i da se ranija primena preporučuje. Da je u 2004. godini privredni subjekt promenio svoje računovodstvene politike u vezi sa recimo greškama, tj. da je primenio politiku iz *Standarda* a ne iz prethodne verzije *MRS 8* takva promena računovodstvene politike, iako privredni subjekt nije bio obavezan to da uradi, ne smatra se *dobrovoljnom promenom računovodstvenih politika*.

U našoj računovodstvenoj praksi privredni subjekti su prinuđeni da menjaju računovodstvene politike i zbog promena relevantnih zakonskih propisa - jedna od takvih promena bila je promena način formiranja i knjiženja nabavne vrednosti zaliha materijala i robe kod pravnih lica i preduzetnika koji primenjuju *Kontni okvir za preduzeća, zadruge i preduzetnike*, a koji vrše nabavku ovih zaliha iz uvoza. U "Službenom glasniku RS" br. 51/2005 objavljen je *Pravilnik o dopunama Pravilnika o Kontnom okviru i sadržini*

računa u Kontnom okviru za preduzeća, zadruge i preduzetnike. Suština izmena je da nabavnu vrednost uvezenog materijala i robe ne čini samo njihova fakturna vrednost i direktni zavisni troškovi nabavke, već i razlika između fakturne vrednosti i osnovice za obračun carine koju je utvrdio nadležni carinski organ. U suštini fakturna vrednost se u uvoznoj kalkulaciji zamenjuje sa osnovicom za obračun carine koju je utvrdio nadležni carinski organ. Povod za donošenje izmena je sledeća situacija koja ponekad nastaje pri uvozu materijala ili robe: po mišljenju nadležnog carinskog organa u fakturi inodobavljača iskazan je manji iznos nego što je realna vrednost kupljenog materijala ili robe. Carinska vrednost uvezenih dobara na koju se primenjuje carinska tarifa utvrđuje se u skladu sa odredbama članova 46. do 62. *Carinskog zakona*. ("Službeni glasnik RS", br. 73/2003, 61/2005 i 62/2005). U skladu sa navedenim članovima pravo je nadležnog carinskog organa da kao carinsku vrednost ne primeni iskazanu fakturnu vrednost, već da u skladu sa navedenim propisima izvrši njeno korigovanje. Napomena: ovakvo postupanje ukinuto je naknadnim izmenama tog Pravilnika.

Ni ovakve promene računovodstvene politike se ne smatraju *dobrovoljnim promenama*.

Ranije smo rekli da rukovodstvo privrednog subjekta u nedostatku konkretnog Standarda ili Tumačenja koji bi se primenjivali za određenu, transakciju, događaj ili okolnost treba da razvije računovodstvenu politiku, oslanjajući se pri tome na dostupne relevantne smernice. Ukoliko bi sledeći neku izmenu tih smernica privredni subjekt promenio svoju računovodstvenu politiku ta promena se svrstava u dobrovoljne promene računovodstvene politike.

3) Promenom računovodstvene politike se ne smatra:
   1. prihvatanje računovodstvene politike za transakcije, događaje ili okolnosti koji se bitno razlikuju od onih koji su se pojavljivali ranije - *na primer, na proizvodnim linijama su ugrađeni brojači ostvarene proizvodnje, tako da je primena funkcionalne metode obračuna amortizacije lakša i prikladnija nego do tada primenjivana proporcionalna metoda otpisivanja;* i
   2. usvajanje nove računovodstvene politike za transakcije, događaje ili okolnosti koji se ranije nisu pojavljivali ili su bili beznačajni - *na primer, preduzeće se bavilo trgovinom na malo i proširuje delatnost i na trgovinu na veliko. U tom smislu računovodstvene politike proširuje za načelo vrednovanja izlaza sa zaliha robe u prometu na veliko po metodi prosečnih ponderisanih cena.*
4) *Standard* (tj. njegovi paragrafi 19-31.) se ne primenjuju na sledeću promenu računovodstvene politike: prelazak na primenu *modela revalorizacije* iz *MRS*

16 Nekretnine postrojenja i oprema i *MRS 38 Nematerijalna ulaganja*. Tu promenu računovodstvene politike regulišu navedena dva Standarda. **Za ovakvu promenjenu računovodstvenu politiku se ne zahteva njena retroaktivna primena. Skrećemo pažnju da investicione nekretnine nisu uključene u ovaj izuzetak retroaktivne primene.**

4.4. Primena promenjenih računovodstvenih politika (8.19. - 8.27.)

U paragrafima koji se odnose na primenu promenjenih računovodstvenih politika *Standard* reguliše:

- kako u zavisnosti od vrste promene računovodstvene politike privredni subjekt postupa,
- obaveznost retroaktivne primene promenjenih računovodstvenih politika i
- izuzimanja od retroaktivne primene promenjenih računovodstvenih politika.

1. Način postupanja kod promena računovodstvenih politika

1) Ako nije neizvodljivo privredni subjekt promenu računovodstvenih politika primenjuje na sledeći način:
   1. retroaktivno primenjuje dobrovoljno promenjene računovodstvene politike;
   2. promene računovodstvenih politika koje proizlaze iz početne primene nekog Standarda ili Tumačenja tretira u skladu sa konkretnim prelaznim odredbama tih Standarda ili Tumačenja (ako oni sadrže takve prelazne odredbe) - *na primer, u prelaznim odredbama MRS 16 Nekretnine, postrojenja i oprema (paragraf 80.) eksplicitno od retrokativne primene izuzima zahteve za početno vrednovanje nekretnina, postrojenja i opreme nabaljenih razmenom za druga sredstva;* i
   3. retroaktivno primenjuje promenjenu računovodstvenu politiku nakon početne primene nekog Standarda ili Tumačenja ako oni ne sadrže prelazne odredbe koje bi se primenile na tu promenu.
2) Promena računovodstvene politike kod koje se zahteva njena retroaktivna primena je dozvoljena čak i ako je neizvodljiva njena retroaktivna primena. Dakle, to što se promenjena računovodstsvena politika ne može retroaktivno primeniti nije ograničavajući faktor da se pristupi njenoj promeni. Da li se može ili ne može menjati računovodstvena politika govorili smo u okviru tačke 4.3.

2. Retroaktivna primena promenjenih računovodstvenih politika

1) Suština retroaktivne primene promenjene računovodstvene politike je da se postigne efekat kao da je ta izmenjena politika oduvek primenjivana. U finansijskim izveštajima retroaktivna primena promenjene računovodstvene politike se odražava kroz promenu uporednih podataka, tj. ne sprovodi se knjiženje na knjigovodstvenim računima u godinama u kojima se retroaktivno primenjuje promenjena računovodstvena politika. Knjiženje se ne sprovodi u tim godinama jer su knjigovodstveni računi tih godina zaključeni i na njima više nije moguće nikakvo knjiženje. Sem toga naglašavamo da retroaktivna primena promenjene računovodstvene politike ne znači i ponovno sastavljanje obrazaca finansijskih izveštaja i njihovu predaju nadležnom državnom organu.
2) S obzirom da računovodstvena politika utiče na priznavanje i vrednovanje stavki finansijskih izveštaja skoro svaka njena promena neminovno utiče na visinu sopstvenog kapitala. Zbog toga kada je obavezno da se promenjena računovodstvena politika retroaktivno primeni, i ako to nije neizvodljivo, privredni subjekt treba da promeni početno stanje svake komponente sopstvenog kapitala na koju promena utiče i to za najraniji prikazani prethodni period i da promeni ostale uporedne iznose koji se obelodanjuju za svaki prikazani prethodni period kao da je nova računovodstvena politika bila primenjivana oduvek. U okviru sopstvenog kapitala obično se vrši preračunavanje neraspoređene dobiti (ili nepokrivenog gubitka), sem ukoliko neki Standard ili Tumačenje ne zahteva prilagođavanje neke druge stavke kapitala (na primer revalorizacionih rezervi).

3. Izuzimanja od retroaktivne primene

1) Privredni subjekt neće retroaktivno primenjivati izmenjenu računovodstvenu politiku ako je neizvodljivo odrediti bilo efekte koji se odnose na određeni period, bilo kumulativni efekat promene.

Primer 1:

1. Preduzeće je u junu 20x1. godine iskazalo izdatke za razvoj u iznosu od 100.000,00 din. U toj godini računovodstvena politika je nalagala da se ovi izdaci tretiraju kao rashod. Prema tome navedeni iznos je proknjižen kao rashod i predstavlja sastavni deo rashoda u *bilansu uspeha*. Na dan 1.01.20x2. godine preduzeće menja računovodstvenu politiku i izdatke za razvoj u skladu sa *MRS 38 Nematerijalna ulaganja* priznaje, tj. tretira ih, kao nematerijalno ulaganje. Godišnja stopa amortizacije je 20%. Polugodišnji iznos amortizacije je 10.000,00 din.Stopa poreza na dobit je 10%.

Dnevnik glavne knjige finansijskog knjigovodstva

Red. br.	Broj računa		Opis promene	Iznos	
	Dug.	Potr.		Duguje	Potraž.
1.	0100		Ulaganja u razvoj	100.000,00	
		0109	Ispravka vrednosti ulaganja u razvoj		10.000,00
		340	Neraspoređeni dobitak ranijih godina		81.000,00
		481	Obaveze za porez iz rezultata		9.000,00
			Za retroaktivnu primenu promenjene računovodstvene politike		

Napomena: Poreski efekat ovakve izmene računovodstvene politike (vreme priznavanja i iznos poreske obaveze) iskazao bi se u skladu sa MRS 12 Porezi iz dobitka. U navedenom primeru preduzeće bi trebalo da iskaže i rashode po osnovu zatezne kamate zbog neblagovremenog plaćanja poreza na dobit.

Dakle, uvećana je vrednost nematerijalnih ulaganja, ispravka vrednosti nematerijalnih ulaganja (obračunata je amortizacija po stopi od 20% za drugu polovinu 20x1. godine) i uvećan je neraspoređeni dobitak (pretpostavka je da je preduzeće u 20x1. već iskazalo dobitak i obaveze za porez na dobit).

U nastavku ćemo prikazati još jedan primer za retroaktivnu primenu promenjene računovodstvene politike:

Primer 2:

1. U 20x5. godini preduzeće je promenilo računovodstvenu politiku za obuhvatanje troškova pozajmljivanja i to: umesto njihovog iskazivanja kao rashoda opredelilo se za njihovo kapitalizovanje. U prethodnoj godini građen je objekat prvih šest meseci. U tom periodu troškovi kamate po osnovu kredita iz kojeg se objekat gradi iznosili su 100.000,00 din. Godišnja stopa za obračun amortizacije objekta je 2% a poreza na dobit (bez oslobađanja) je 10%.

   Objašnjenje retroaktivnog primenjivanja promenjene računovodstvene politike bi bilo:

   Kada bi moglo da se u prethodnoj godini sprovede knjiženje efekata retroaktivne primene promenjene računovodstvene politike ono bi se sprovelo na sledećim računima:

Dnevnik glavne knjige finansijskog knjigovodstva

Red. br.	Broj računa		Opis promene	Iznos	
	Dug.	Potr.		Duguje	Potraž.
1.	0220		Građevinski objekti	100.000,00	
	562		Rashodi kamata	-100.000,00	
			Za promenu politike		
1a.	540		Troškovi amortizacije	1.000,00	
		0229	Ispravka vrednosti građevinskih objekata		1.000,00
			Za troškove amortizacije		
		599	Prenos rashoda		-99.000,00
		341	Neraspoređeni dobitak tekuće godine		89.100,00
		481	Obaveze za porez iz rezultata		9.900,00
			Za efekte promenjene politike		

Međutim, već smo rekli da zbog toga što su računi zaključeni na njima ne može da se sprovede knjiženje. Zbog toga se knjiženje vrši u tekućoj godini pod datumom "01.01.20x5. godine", uz opis "korigovanje početnog stanja po osnovu retroaktivne primene promenjene računovodstvene politike".
S obzirom da se početno stanje otvara samo na osnovu računa čija se salda unose u bilans stanja *knjiženje na dan 01.01.20x5. godine će biti:*

Dnevnik glavne knjige finansijskog knjigovodstva

Red. br.	Broj računa		Opis promene	Iznos	
	Dug.	Potr.		Duguje	Potraž.
1.	0220		Građevinski objekti	100.000,00	
		0229	Ispravka vrednosti građevinskih objekata		1.000,00
		340	Neraspoređeni dobitak ranijih godina		89.100,00
		481	Obaveze za porez iz rezultata		9.900,00
			Za retroaktivnu primenu promenjene računovodstvene politike		

Napomena: Poreski efekat ovakve izmene računovodstvene politike (vreme priznavanja i iznos poreske obaveze) iskazao bi se u skladu sa MRS 12 Porezi iz dobitka. U navedenom primeru preduzeće bi trebalo da iskaže i rashode po osnovu zatezne kamate zbog neblagovremenog plaćanja poreza na dobit.

Kada na kraju 20x5. godine preduzeće bude sastavljalo bilans stanja i bilans uspeha dužno je da u njih upiše uporedne podatke tj. da popuni kolonu prethodna godina. Za to popunjavanje neophodno je raspolagati sa bilansom stanja i bilansom uspeha za 20x4. godinu ali i sa podacima o efektima retroaktivne primene promenjene računovodstvene politike. Naime, pri popunjavanju stavke nekretna u obrascu bilansa stanja u kolonu prethodna godina ne upisuje se odgovarajući podatak iz bilansa stanja za 20x4. godinu, već se on koriguje naviše za 99.000,00 din. Pri popunjavanju stavke finansijskih rashoda u obrascu bilansa uspeha u kolonu prethodna godina se ne upisuje iznos koji je bio prikazan u bilansu uspeha za 20x4. godinu već se on koriguje naniže za 100.000,00 din. Stavka amortizacije se iskazuje u iznosu uvećanom za 1.000,00 din. Stavka neto dobitka se iskazuje u iznosu uvećanom za 89.100,00 din, itd.

2) Kada je u nekom obračunskom periodu neizvodljivo utvrditi efekte promene računovodstvene politike na uporedne podatke za jedan ili više prikazanih perioda privredni subjekt:
   - primenjuje novu računovodstvenu politiku na knjigovodstvene iznose sredstava i obaveza od početka najranijeg perioda za koji je retroaktivna primena izvodljiva, što može biti tekući period i
   - vrši odgovarajuće preračunavanje početnog stanja svake komponente kapitala za taj period na koju se promena odražava.

Kod ovakvog (retrospektivnog) postupanja iznosi prouzrokovani promenama računovodstvenih politika iskazuju se u uporednim podacima za prethodne obračunske periode.

3) Kada je na početku tekućeg perioda neizvodljivo utvrditi kumulativni efekat primene nove računovodstvene politike na sve prethodne periode privredni subjekt treba da izvrši prilagođavanje uporednih podataka kako bi primenio novu računovodstvenu politiku unapred (prospektivno) i to od najranijeg datuma za koji je to izvodljivo da uradi:

Primer 3:

U 20x5. godini preduzeće je promenilo računovodstvenu politiku za obuhvatanje troškova pozajmljivanja i to: umesto njihovog iskazivanja kao rashoda opredelilo se za njihovo kapitalizovanje. Preduzeće postoji 6 godina. Razmatranjem raspoloživih informacija ono je zaključilo da promenjenu računovodstvenu politiku može primeniti samo u prethodnoj poslovnoj godini, jer za ranije godine nema sačuvanih relevantnih podataka.

4) Primenu promenjenih računovodstvenih politika samo od dana njihove promene treba sprovesti samo u slučajevima kada iznos koji bi u prethodnim izveštajnim periodima proizašao iz tih promena nije moguće razumno utvrditi.
5) Preračunavanje uporednih podataka ne dovodi obavezno do izmene finansijskih izveštaja koje je usvojio nadležni organ preduzeća i koji su predati nadležnom državnom organu.

4.5. Obelodanjivanja u vezi sa promenama računovodstvenih politika (8.28. - 8.31.)

1) Kada početna primena nekog Standarda ili Tumačenja utiče na tekući izveštajni period ili na bilo koji prethodni izveštajni period, ili je neizvodljivo utvrditi iznos prilagođavanja, ili bi primena mogla uticati na buduće periode, privredni subjekt obelodanjuje:
   1. naziv konkretnog Standarda ili Tumačenja - obelodanjivanje bi moglo da izgleda:
      "*Od 01.01.2005. godine preduzeće započinje sa primenom MSFI 5 Stalna sredstva koja se drže za prodaju i poslovanja koja su prestala*";
   2. ako je to slučaj, činjenicu da se promena računovodstvene politike vrši u skladu sa prelaznim odredbama Standarda ili Tumačenja;
   3. prirodu promene računovodstvene politike - obelodanjivanje bi moglo da izgleda:
      "*Stalna sredstva koja preduzeće namerava da proda vrednovaće se zbog početka primene MSFI 5 po fer vrednosti umanjenoj za procenjene troškove prodaje, s tim da se na datum preklasifikacije sredstava prestaje sa obračunavanjem njihove amortizacije*";
   4. u slučajevima gde one postoje, opis prelaznih odredbi - obelodanjivanje bi moglo da izgleda:
      "*MSFI 2 Plaćanja bazirana na akcijama za transakcije u kojima se plaćanje vrši instrumentom akcijskog kapitala a koje su nastale posle 07.11.2002. godine i ako te transakcije na datum stupanja na snagu Standarda (01.01.2005. godine) nisu okončane zahteva da se on primeni za dodeljivanja akcija, opcija akcija ili drugih instrumenata akcijskog kapitala*";
   5. u slučajevima gde one postoje prelazne odredbe koje bi mogle uticati na buduće periode - obelodanjivanje bi moglo da izgleda:
      "Zahtevi MRS 16 Nekretnine, postrojenja i oprema u vezi sa početnim vrednovanjem nekretnine, postrojenja i opreme stečenih zamenom primenjuju se samo unapred tj. za buduće transakcije";
   6. ako je to praktično, za tekući period i svaki prikazani prethodni period iznos prilagođavanja:
      - za svaku stavku finansijskih izveštaja na koju je promena uticala:

        "U uporednim podacima uvećana je neraspoređena dobit za 89.100,00 din, obaveze za porez na dobit za 9.900,00 din, nabavna vrednost opreme za 100.000,00 din. i ispravka vrednosti opreme za 1.000,00 din.", i

- *osnovne* i *razređene zarade po akciji*, ukoliko privredni subjekt primenjuje *MRS 33 Zarade po akciji*:
  "*Po osnovu povećanog iznosa neraspoređene dobiti uzrokovanog retroaktivnom primenom promenjene računovodstvene politike u vezi sa troškovima pozajmljivanja osnovna zarada po akciji povećana je za 9,50 din. po akciji. S obzirom da preduzeće nema emitovanih konvertibilnih obveznica ne prikazujemo razređenu zaradu po akciji*";

7. ako je to izvodljivo iznos prilagođavanja koji se odnosi na periode pre onih koji su prikazani i
8. ako je za određeni prethodni period ili za periode pre prikazanih neizvodljivo izvršiti retroaktivnu primenu u skladu sa paragrafom 19(a) ili (b) *Standarda* okolnosti koje su vodile do postojanja te situacije i opis kako i od kada se primenjuje promenjena računovodstvna politika - obelodanjivanje bi moglo da izgleda:
   "*Retroaktivna primena promenjene računovodstvene politike za troškove pozajmljivanja je neizvodljiva, jer zahteva poznavanje informacija o stanju i vremenu završetka objekta koji je građen i završen pre četiri godine, tj. 20x1. godine*".

U finansijskim izveštajima narednih izveštajnih perioda ne moraju se ponavljati navedena obelodanjivanja.

2) Kada dobrovoljna promena računovodstvene politike utiče na tekući ili bilo koji prethodni izveštajni period, ili ako utiče ali je neizvodljivo utvrditi iznos prilagođavanja, ili bi mogla uticati na buduće obračunske periode, privredni subjekt obelodanjuje:
   1. prirodu promene računovodstvene politike,
   2. razlog zašto primena promenjene računovodstvene politike pruža pouzdanije i relevantnije informacije,
   3. za tekući period i za svaki prikazani prethodni period, ako je to izvodljivo, iznos prilagođavanja:
      - za svaku stavku finansijskih izveštaja na koju je promena uticala i
      - *osnovne* i *razređene zarade po akciji*, ako privredni subjekt primenjuje *MRS 33 Zarade po akciji*,
   4. ako je to izvodljivo iznos prilagođavanja koje se odnosi na periode pre onih koji su prikazani i
   5. ako je za određeni prethodni period ili za periode pre prikazanih neizvodljivo izvršiti retroaktivnu primenu okolnosti koje su vodile do postojanja te situacije i opis kako i od kada se primenjuje promenjena računovodstvna politika.

3) Ako privredni subjekt nije primenio novi Standard ili novo Tumačenje koji još nisu stupili na snagu (ali je preporučena njihova ranija primena) on treba da obelodani:
   1. tu činjenicu i
   2. poznate ili razumno procenjive informacije relevantne za procenjivanje mogućeg uticaja koji će primena nekog novog Standarda ili Tumačenja imati na njegove finansijske izveštaje u periodu početne primene.

   Privredni subjekt može da obelodani:
   1. nazive novih Standarda ili Tumačenja,
   2. prirodu predstojeće promene ili promena računovodstvenih politika,
   3. datume od kada počinje obavezna primena Standarda ili Tumačenja,
   4. datuma od kojeg se planira sa početkom primene Standarda ili Tumačenja po prvi put i
   5. jedno od sledećeg:
      - diskusije u vezi sa uticajem koji se očekuje da će početna primena Standarda ili Tumačenja imati na finansijske izveštaje privrednog subjekta ili
      - ako taj uticaj nije poznat ili razumno procenjiv, takve izjave.

5. Promene računovodstvenih procena (8.32. - 8.40.)

U vezi sa promenama računovodstvenih procena *Standard* reguliše:
- postupanja u vezi sa promenama računovodstvenih procena i
- obelodanjivanja u vezi sa promenama računovodstvenih procena.

1. Postupanja u vezi sa promenama računovodstvenih procena

1) Pri sastavljanju finansijskih izveštaja za deo bilansnih pozicija vrši se procena. Radi se, recimo, o proceni zastarelosti zaliha, visini indirektnog otpisivanja sumnjivih i spornih potraživanja, fer vrednosti sredstava i obaveza, proceni preostalog veka korišćenja osnovnih sredstava, njihovog očekivanog ukupnog učinka u veku korišćenja, iznosa rezervisanja i sl. Procenjivanje se vrši na osnovu poslednjih raspoloživih informacija, ranije stečenog iskustva i sl.
2) U *Standardu* se konstatuje da je korišćenje razumnih računskih procena suštinski deo procesa sastavljanja finansijskih izveštaja i ne umanjuje njihovu pouzdanost.
3) Ukoliko se promene okolnosti na kojima se zasnivala procena ili računovođa dobije nove informacije, stekne novo iskustvo ili sagleda naknadni razvoj događaja, treba da izvrši promenu računovodstvenih procena. Promena

procena po svojoj prirodi ne predstavlja ispravku greške i ne odnosi se na prethodne periode. Dakle, ove promene ne dovode do ispravljanja prethodnih finansijskih izveštaja, ne knjiži se ispravka ranije izvršenih procena i ne obelodanjuje kumulativni učinak promena. Ove promene se, prema tome, ne obuhvataju retroaktivno.

4) Promena primenjene osnove za vrednovanje predstavlja promenu računovodstene politike a ne promenu računovodstene procene. U slučaju da je teško razlikovati promenu računovodstvene politike od promene računovodstene procene smatra se da je u pitanju promena računovodstvene procene.
5) Učinak promene računovodstvenih procena uključuje se u obračun rezultata:
   1. **tekućeg obračunskog perioda**, ako se promena odnosi samo na njega - *recimo, iznos ispravke vrednosti sumnjivih potraživanja se odražava samo na tekuću godinu i*
   2. **tekućeg i narednih izveštajnih perioda**, ako promene utiču i na njih - *recimo, promena procene preostalog veka trajanja osnovnog sredstva utiče na visinu amortizacije tekućeg, ali i narednih izveštajnih perioda (do kraja obračunskog perioda u kojem će se završiti obračunavanje amortizacije tog sredstva).*
6) S obzirom da promena procene dovodi do izmena stavki finansijskih izveštaja, po osnovu nastale promene procene proizašli iznos se priznaje kao povećanje ili smanjenje knjigovodstvenog iznosa sredstva, obaveze ili kapitala u periodu promene. Napominjemo da posledično po osnovu promene sredstava ili obaveza može doći i do promena prihoda ili rashoda, kao i neke stavke kapitala (na primer, revalorizacionih rezervi).
7) U nastavku ćemo dati primer za promenu računovodstvene procene:

Primer 4:

Preduzeće u 20x2. godini raspolaže alatom koji kalkulativno otpisuje. Procenjeni vek trajanja u prethodnoj poslovnoj godini (alat je bio nabavljen u decembru 20x0. godine) bio je 5 godina, tj. stopa otpisa je bila 20%. Stanje na računima je sledeće:

Alat i inventar	
10.000,00	

Ispr. vredn. alata i invent.	
	2.000,00

Procenom je utvrđeno da je preostali vek upotrebe alata 3 godine.

Ako se menja procenjeni koristan vek trajanja novi iznos godišnje amortizacije izračunaćemo po sledećoj formuli:

$$\textit{Novi iznos amortiz.} = \frac{\textit{nabavna vrednost - otpisana vrednost}}{\textit{preostali korisni vek trajanja}}$$

$$\textit{Novi iznos amortiz.} = \frac{\textit{10.000,00 din. – 2.000,00 din.}}{\textit{3 god.}} = \textit{2.666,67 din./god.}$$

Dakle, godišnji iznosi amortizacije za tekuću i naredne dve godine biće 2.666,67 din. i nema ispravke amortizacije za prethodnu godinu.

Primer 5:

Na datum bilansa tj. 31.12.20x4. godine preduzeće ima iskazano potraživanje od kupca u iznosu od 100.000,00 din. U 20x5. godini kupac nije izmirio svoju obavezu i preduzeće dobija informaciju da je nad kupcem otvoren postupak stečaja.

Na dan 31.12.20x4. godini procena preduzeća je bila da je potraživanje od kupaca 100% naplativo. U 20x5. godini preduzeće će izvršiti procenu naplativosti od kupca. Zbog promene procene preduzeće neće vršiti retroaktivnu promenu potraživanja od kupaca na dan 31.12.20x4. godine, već će samo u 20x5. godini vršiti indirektno otpisivanje.

2. Obelodanjivanja u vezi sa promenama računovodstvenih procena

1) Privredni subjekt obelodanjuje prirodu i iznos promene računovodstvene procene koja utiče na tekući izveštajni period ili se očekuje da će uticati na buduće periode, izuzev obelodanjivanja uticaja na buduće periode kada je procena tog uticaja neizvodljiva. Primer obelodanjivanja bi mogao da bude:
"*Po osnovu utvrđivanja fer vrednosti investicionih nekretnina povećana im je knjigovodstvena vredost za 10.000 hiljada dinara.*
Utvrđivanjem fer vrednosti opreme (po osnovu primene modela revalorizovanja iz MRS 16) povećana joj je vrednost za 5.000 hiljada dinara. U narednoj godini zbog povećane osnovice za obračun amortizacije biće iskazani veći troškovi amortizacije za oko 500 hiljada dinara."
2) Ako se iznos uticaja (efekta) na buduće periode ne obelodanjuje jer ga je neizvodljivo proceniti, privredni subjekt treba da obelodani tu činjenicu.

6. Postupci u vezi sa ispravkom grešaka (8.41. - 8.49.)

1) Računovodstvene greške se mogu klasifikovati sa više aspekata. Navešćemo neke:
   1. prema vremenu kad su napravljene i kad su otkrivene dele se na:
      1/ greške tekućeg perioda - to su one greške koje su nastale u tekućem obračunskom periodu i otkrivene su i ispravljene pre nego što su finansijski izveštaji odobreni za izdavanje. Dakle ove greške se neće ni pojaviti u finansijskim izveštajima; i
      2/ greške iz ranijih perioda - otkrivene su u tekućem obračunskom periodu a nastale su u nekom od ranijih izveštajnih perioda i imaju uticaj na finansijske izveštaje koji su tada bili odboreni za izdavanje. Ove greške se ako se radi o materijalno značajnim greškama ispravljaju preračunavanjem uporednih podataka u finansijskim izveštajima obračunskog perioda u kojem su greške otkrivene i ispravljene.
   2. prema nameri da greške nastanu dele se namerne i nenamerne greške. Ova podela je bitna zbog sledećeg stava zauzetog u paragrafu 41. *Standarda*: Finansijski izveštaji nisu u skladu sa *Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja* ako sadrže:
      - bilo materijalno značajne greške,
      - bilo beznačajne greške koje su napravljene namerno u cilju postizanja željenih efekata na prikazivanje finansijskog položaja, uspešnosti i tokova gotovine privrednog subjekta.

Primer 6:

Prema stanju u poslovnim knjigama jedno jako veliko preduzeće (veliko i po broju zaposlenih i po veličini sredstava i po obimu poslovanja) će u 20x4. godini iskazati gubitak u iznosu od 1.000,00 din. S obzirom da rukovodstvo privrednog subjekta smatra da je zbog budućih aktivnosti preduzeća bitno da se ne iskaže gubitak ono odlučuje da se ne proknjiži jedna faktura za troškove na iznos od 2.000,00 din.; čime postiže da se umesto gubitka od 1.000,00 din. iskaže dobitak od 1.000,00 din.

Iako se radi o beznačajnom iznosu (beznačajnom u odnosu na ukupnu vrednost imovine i prihoda tog preduzeća) zbog toga što je greška napravljena namerno u cilju postizanja željenih efekata na prikazivanje finansijskog položaja, uspešnosti i tokova gotovine privrednog subjekta finansijski izveštaji privrednog subjekta nisu urađeni u skladu sa *Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja*.

2) Pri knjiženju poslovnih promena, kao i pri sastavljanju finansijskih izveštaja tekuće godine moguće je utvrditi greške u vođenju poslovnih knjiga i sastavljanju finansijskih izveštaja jednog ili više prethodnih izveštajnih perioda. *Standard* postavlja zahteve za računovodstveno obuhvatanje materijalno značajnih grešaka. U slučaju utvrđene materijalno značajne greške privredni subjekt vrši njeno retroaktivno ispravljanje u prvom setu finansijskih izveštaja odobrenim za izdavanje nakon otkrivanja tih grešaka - na primer, ako je u 20x4. godini otkrio grešku koja je nastala u nekom od prethodnih izveštajnih perioda ispravku će izršiti sprovođenjem knjiženja u toj poslovnoj godini (pod datumom: 01.01.20x4.). Samim tim ispravka će se odraziti na finansijske izveštaje koji se sastavljaju na dan 31.12.20x4. godine. Ako to nije neizvodljivo privredni subjekt ispravku vrši na sledeći način:
   1. preračunavanjem uporednih iznosa za prikazani prethodni izveštajni period u kojem je otkrivena greška nastala. Ukoliko se ne radi o grešci iz prethodnog već iz nekog još ranijeg obračunskog perioda preračunavanje uporednih iznosa bi se vršilo za sve prethodne obračunske periode i to polazeći od onog u kojem je greška nastala - na primer, u 20x5. godini utvrđeno je da je greška napravljena u 20x2. godini. Za efekat utvrđene greške preračunavali bi se uporedni podaci 20x3., 20x4. i 20x5. godine (uporedni podaci 20x3. godine su u stvari stanja iz 20x2. godine, dakle, godine kada se greška desila);
   2. ako je greška napravljena pre najranijeg prikazanog prethodnog obračunskog perioda preračunavanjem početnog stanja sredstava, obaveza i kapitala vrši se počev od najranijeg prikazanog prethodnog perioda - *na primer, preduzeće je osnovano 01.01.20x2. godine spajanjem dva preduzeća. Otkrivena je greška koja je napravljena u jednom od ta dva preduzeća u 20x0. godini. Greška treba da se ispravi preračunavanjem početnog stanja od 01.01.20x2. godine.*

   Standard zahteva retroaktivno ispravljanje materijalno značajne greške jer se jedino na taj način u finansijskim izveštajima postiže efekat "kao da greška nikada nije ni napravljena".

   Imajući u vidu ovaj cilj *Standarda* iako se on ne odnosi na greške nastale i otkrivene u tekućem periodu proizlazi da se i one moraju ispravljati po metodi koja obezbeđuje efekat "kao da greška nikada nije ni napravljena". To se postiže primenom metode "crvenog storna" - primenom metode "crnog storna" dobio bi se tačan saldo na računima ali bi promet njihovih dugovnih i potražnih strana bio uvećan.

1. Ograničenja retroaktivnog preračunavanja podataka po osnovu ispravki grešaka

1) Materijalno značajna greška nastala u nekom od prethodnih izveštajnih perioda ispravlja se retroaktivnim preračunavanjem podataka, izuzev ako je neizvodljivo utvrditi bilo efekte koji se odnose na određeni period ili kumulativni efekat greške.
2) Kada je neizvodljivo utvrditi efekte greške iz određenog perioda na uporedne podatke za jedan ili više prikazanih prethodnih perioda, privredni subjekt preračunava početna stanja sredstava, obaveza i kapitala za najraniji period za koji je retroaktivno preračunavanje izvodljivo. Na primer, u 20x5. godini utvrđeno je da je greška napravljena u 20x2. godini. Ukoliko nije moguće utvrditi efekat greške za 20x2. godinu proverava se da li se taj efekat može utvrditi za 20x3. godinu. Ako se ni za nju ne može utvrditi efekat proverava se za prvu sledeću godinu da li se može utvrditi efekat, itd. Može se desiti da ni za jedan prethodni izveštajni period to nije izvodljivo uraditi. U tom slučaju privredni subjekt preračunava početno stanje tekućeg obračunskog perioda.
3) *Standard* nalaže da se greška ispravi na početku tekućeg obračunskog perioda. *Standard* upotrebljava izraz "na početku tekućeg obračunskog perioda" iako se greška može utvrditi i u novembru, decembru ili nekom drugom mesecu tekuće godine, zbog toga što on propisuje kako se ispravljaju efekti nastale greške od trenutka njenog nastanka pa do prvog dana tekuće godine (dana pod kojim se otvara početno stanje - u našoj zemlji u pitanju je 01.01.). Sem toga može se konstatovati da *Standard* zahteva da se greška ispravlja preračunavanjem uporednih podataka, tj. ispravka materijalno značajnih grešaka iz prethodnog perioda se ne može prikazati kao povećanje ili smanjenje prihoda ili rashoda tekućeg perioda (kao što je to dozvoljavala prethodna verzija *MRS 8* svojim dopuštenim alternativnim postupkom za ispravljanje fundamentalne greške).

   Uticaj ispravke greške može biti u dva pravca:
   - povećava rezultat iz ranijih godina ili
   - smanjuje rezultat iz ranijih godina.

   Zbog navedenog uticaja ispravki grešaka na rezultat iz ranijih godina moguć je nastanak i sledećih situacija:
   1. privredni subjekt ima dobitak iz ranijih godina; iznos materijalno značajne greške je veći od iznosa iskazanog dobitka i greška je takve prirode da će njenom ispravkom doći do smanjenja rezultata; zbog toga ispravkom takve greške dolazi do potpunog nestanka dobitka i iskazivanja gubitka iz ranijih godina ili

2. privredni subjekt ima gubitak iz ranijih godina; iznos materijalno značajne greške je veći od iznosa iskazanog gubitka i greška je takve prirode da će njenom ispravkom doći do povećanja rezultata; zbog toga ispravkom takve greške dolazi do potpunog nestanka gubitka i iskazivanja dobitka iz ranijih godina - iskazani iznos dobitka može biti predmet dalje raspodele.

Još jednom napominjeno da se ovaj *Standard* ne bavi poreskim posledicama nastalih grešaka i njihovih ispravki.

Sem grešaka koje utiču na rezultat i zbog kojih se mora vršiti ispravka poreskog bilansa i poreske prijave obračunskog perioda u kojem je greška nastala postoje i greške:

1. koje ne utiču na rezultat – na primer, umesto na računu potraživanja od kupaca potraživanje je proknjiženo na računu blagajne ili
2. ako utiču na rezultat ne utiču na promenu oporezive dobiti – na primer, preduzeće je izabralo kao računovodstvenu politiku da svake godine paralelno sa obračunom amortizacije srazmeran deo revalorizacione rezerve prebacuje na neraspoređenu dobit. U prošloj godini greškom to nije urađeno. Ispravka greške će dovesti do povećanja rezultata iz ranijih godina ali ne utiče na oporezivu dobit te godine.

U nastavku ćemo dati primer ispravke materijalno značajne greške (na osnovu ovog primera prikazaćemo neka od zahtevanih obelodanjivanja u vezi sa materijalno značajnim greškama):

Primer 7:

1. U prethodnoj godini (20x4. godini) je greškom (ili iz nekog drugog razloga) nabavka opreme u iznosu od 100.000,00 din. umesto na računu opreme proknjižena na računu troškova amortizacije.
   Iznos amortizacije za tu opremu u prethodnoj godini je trebao da bude 5.000,00 din.
   Ova greška u knjiženju je u prethodnoj godini imala sledeće efekte:
   - troškovi amortizacije su iskazani u iznosu većem za 95.000,00 din;
   - dobit je iskazana u iznosu manjem za 80.750,00 din, ukoliko je stopa poreza na dobit (bez oslobađanja) bila 15% (u kom slučaju bi neiskazani iznos poreza na dobit bio 14.250,00 din.);
   - oprema je iskazana u iznosu manjem za 95.000,00 din.

   Objašnjenje retroaktivnog ispravljanja greške bi bilo:

   Kada bi moglo da se u prethodnoj godini sprovede knjiženje retroaktivne ispravke greške ono bi se sprovelo na sledećim računima:

Dnevnik glavne knjige finansijskog knjigovodstva

Red. br.	Broj računa		Opis promene	Iznos	
	Dug.	Potr.		Duguje	Potraž.
1.	0230		Postrojenja i oprema	100.000,00	
	540		Troškovi amortizacije		- 100.000,00
			Za nabavku		
	540		Troškovi amortizacije	5.000,00	
		0239	Ispravka vrednosti postrojenja i opreme		5.000,00
			Za troškove amortizacije		
		599	Prenos rashoda		- 95.000,00
		341	Neraspoređeni dobitak tekuće godine		80.750,00
		481	Obaveze za porez iz rezultata		14.250,00
			Za ispravljanje greške		

Međutim, već smo rekli da zbog toga što su računi zaključeni na njima ne može da se sprovede knjiženje. Zbog toga se knjiženje vrši u tekućoj godini pod datumom "01.01.20x5. godine", uz opis "korigovanje početnog stanja po osnovu ispravke materijalno značajne greške".
S obzirom da se početno stanje otvara samo na osnovu računa čija se salda unose u izveštaj o finansijskom položaju /bilans stanja/ knjiženje na dan 01.01.20x5. godine će biti:
Ispravka greške u tekućoj godini bi se knjižila:

Dnevnik glavne knjige finansijskog knjigovodstva

Red. br.	Broj računa		Opis promene	Iznos	
	Dug.	Potr.		Duguje	Potraž.
1.	0230		Postrojenja i oprema	100.000,00	
		0239	Ispravka vrednosti postrojenja i opreme		5.000,00
		340	Neraspoređeni dobitak ranijih godina		80.750,00
		481	Obaveze za porez iz rezultata		14.250,00
			Za ispravljanje materijalno značajne greške		

Napomena: Podrazumeva se da u tekućoj godini treba izvršiti i obračun amortizacije za ovu opremu. Sem toga u okviru obračuna ispravke ove greške treba pristupiti ponovnom obračunavanju odloženih poreskih sredstava i obaveza za prethodnu godinu.

Kada na kraju 20x5. godine preduzeće bude sastavljalo izveštaj o finansijskom položaju /bilans stanja/ i izveštaj o ostvarenim rezultatima /bilans uspeha/ dužno je da u njih upiše uporedne podatke tj. da popuni kolonu prethodna godina. Za to popunjavanje neophodno je raspolagati sa izveštajem o finansijskom položaju /bilansom stanja/ i izveštajem o ostvarenim rezultatima /bilansom uspeha/ za 20x4. godinu, ali i sa podacima o efektima retroaktivnog ispravljanja materijalno značajnih grešaka. Naime, pri popunjavanju podatka o iznosu opreme u obrascu izveštaja o finansijskom položaju /bilansa stanja/ u kolonu "prethodna godina" se ne upisuje odgovarajući podatak iz bilansa za 20x4. godinu već se on koriguje naviše za 95.000,00 din. Pri popunjavanju kolone "prethodna godina" obrasca izveštaja o ostvarenim rezultatima /bilansa uspeha/ stavka amortizacije se ne upisuje u iznosu koji je bio prikazan u izveštaj o ostvarenim rezultatima /bilans uspeha/ za 20x4. godinu već u iznosu uvećanom za 5.000,00 din. Stavka neto dobitka se iskazuje u iznosu uvećanom za 80.750,00 din, itd.

2. Obelodanjivanja u vezi sa materijalno značajnim greškama iz prethodnih izveštajnih perioda

1) U vezi sa utvrđenim materijalno značajnim greškama privredni subjekt obelodanjuje:
   1. prirodu materijalno značajne greške iz prethodnog perioda:

      "*Knjiženje nabavke opreme je u prethodnoj poslovnoj godini umesto na računu Opreme proknjiženo na računu Troškovi amortizacije."*

   2. za svaki prikazani period, ako je to praktično, iznos ispravke:
      - svake stavke finansijskih izveštaja na koju ispravka utiče:

        "U uporednim podacima uvećana je neraspoređena dobit za 85.500,00 din., obaveze za porez na dobit za 9.500,00 din., nabavna vrednost opreme za 100.000,00 din. i ispravka vrednosti opreme za 5.000,00 din.", i
      - *osnovne* i *razređene zarade po akciji*, ukoliko privredni subjekt primenjuje *MRS 33 Zarade po akciji*:
        "*Po osnovu povećanog iznosa neraspoređene dobiti uzrokovanog ispravkom materijalno značajne greške osnovna zarada po akciji*

povećana je za 9,50 din. po akciji. S obzirom da preduzeće nema emitovanih konvertibilnih obveznica ne prikazujemo razređenu zaradu po akciji";

3. iznos ispravke na početku najranijeg prikazanog prethodnog perioda - *da je u primeru na osnovu kojeg dajemo prikaze obelodanjivanja greška nastala ne u prethodnom obračunskom periodu već u nekom ranijem izvršio bi se prikaz iznosa izvršenih ispravki*; i
4. okolnosti koje su dovele do situacije da je za određeni prethodni period neizvodljivo izvršiti retroaktivno preračunavanje podataka, kao i opis kako i od kada je greška ispravljena.

U finansijskim izveštajima narednih izveštajnih perioda ne moraju se ponavljati navedena obelodanjivanja.

*

* *

Na greške koje nisu materijalno značajne mogu se ali i ne moraju primenjivati odredbe *Standarda*. Takve greške bi se mogle ispravljati na način koji utiče na rezultat tekuće godine, tj. po osnovu njihovog ispravljanja moglo bi da dođe do priznavanja prihoda ili rashoda u tekućoj poslovnoj godini (priznati prihodi i rashodi bi mogli da nose oznaku *prihodi ili rashodi iz ranijih godina*).

7. Neizvodljivost retroaktivne primene zahteva *Standarda* i retroaktivnog preračunavanja podataka (8.50. - 8.53.)

1) *Standard* konstatuje da je pod nekim okolnostima neizvodljivo izvršiti prilagođavanje uporednih podataka za jedan ili više proteklih perioda kako bi se ostvarila uporedivost sa tekućim periodom. Kao primer tih okolnosti *Standard* navodi sledeće situacije:
   1. podaci iz prethodnih perioda su možda prikupljani na način koji onemogućava reatroaktivnu primenu nove računovodstvene politike ili retroaktivno preračunavanje kako bi se ispravila greška iz prethodnog perioda - *na primer, preduzeće menja računovodstvenu politiku u vezi sa troškovima pozajmljivanja, tj. počinje sa njihovim kapitalizovanjem (primenjujući promenjeni MRS 23) a ne da ih iskazuje kao rashode perioda. Za retroaktivnu primenu takve politike bile bi neophodne informacije o stanju u kojima su se nalazila kvalifikovana sredstva (kad su se stekli uslovi za početak kapitalizacije, kad su prestali ti uslovi i sl.). Ukoliko preduzeće nema takvih informacija (nije ih sačuvao jer mu tada*

nisu ni bile potrebne) ne bi se mogla retroaktivno primeniti promenjena politika;

2. neizvodljivo je da se informacije rekonstruišu - *ako se na primer sa metode prosečnih ponderisanih cena pređe na FIFO metod, možda zbog velikog broja stavki u vezi sa materijalom nije moguće ponovo napraviti obračun ili analitičke evidencije nisu sačuvane (zakonska obaveza njihovog čuvanja je 5 godina).*

2) U slučajevima kada pri retroaktivnoj primeni promenjene računovodstvene politike treba vršiti procene, one se rade tako da odražavaju okolnosti koje su postojale kada se desila transakcija, događaj ili okolnost. Kasnije stečena saznanja ne bi trebalo koristiti kad se nova računovodstvena politika primenjuje, ili preračunavaju podaci.
3) Za retroaktivnu primenu nove računovodstvene politike ili retroaktivno ispravljanje greške iz prethodnog perioda neophodno je od ostalih informacija izdvojiti i obezbediti:
   1. informacije koje obezbeđuju dokaze o okolnostima koje su postojale na datum(e) na koje se desila transakcija, događaj ili u kojima je poslovao privredni subjekt,
   2. informacije koje su bile na raspolaganju kada su finansijski izveštaji bili odobreni za izdavanje.
4) Neki računovodstveni postupci zahtevaju postojanje i korišćenje informacija o namerama rukovodstva u vezi sa nekim sredstvima:
   - na primer, za klasifikovanje sredstava kao *stalnih sredstava koja se drže za prodaju*, ili
   - za klasifikovanje finansijskih instrumenata kao *raspoloživih za prodaju* ili kao *onih koji se drže za prodaju*.

   Po proteku određenog vremenskog perioda može se ispostaviti da se rukovodstvo privrednog subjekta odlučilo za drugačije postupanje sa sredstvom u odnosu na ono koje je računovodstvo imalo u vidu kada ih je računovodstveno obuhvatalo. Na primer, za kupljene akcije rukovodstvo se prvobitno opredelilo da ih klasifikuje kao *raspoložive za prodaju*. Međutim, u narednom obračunskom periodu menja svoju nameru u vezi sa tim akcijama i klasifikuje ih kao *finansijske instrumente koji se drže za prodaju.* Kao posledica takve namere rukovodstva privrednog subjekta akcije su i prodate. Na osnovu ovakvog naknadno stečenog saznanja ne vrši se retroaktivno preračunavanje za periode kada su akcije klasifikovane kao *raspoložive za prodaju*, jer takvo saznanje nije postojalo u preduzeću na datume odgovarajućih bilansa ("naknadna pamet" se, dakle, ne uzima u obzir).

Međunarodni računovodstveni standard 10
Događaji nakon izveštajnog perioda

(IAS 10 Events After the Reporting Period)

1. Uvodne napomene, cilj i delokrug *Standarda* (10.1.-10.6.)

1) **Međunarodni računovodstveni standard 10 Događaji nakon izveštajnog perioda**, u daljem tekstu - *Standard*, odobren je 2003. godine od strane *Odbora za Međunarodne računovodstvene standarde* (IASB) i postao je primenljiv za finansijske izveštaje koji pokrivaju periode koji započinju na dan 01.01.2005. godine ili kasnije. Ranija primena *Standarda* bila je dozvoljena i preporučljiva. *Standard* zamenjuje i ukida *MRS 10 Događaji nakon datuma Bilansa stanja (revidiran 1999).* Po osnovu promene *MRS 1 Prikazivanje finansijskih izveštaja* (u septembru 2007. godine) promenjen je naziv *Standarda* u "MRS 10 Događaji nakon izveštajnog perioda".
2) Naziv *Standarda* treba shvatiti u smislu da se on odnosi na događaje koji nastaju nakon *izveštajnog perioda*, odnosno nakon datuma na koji se sastavlja *izveštaj o finansijskom položaju /bilans stanja/*, kao i ostali finansijski izveštaji koji se obelodanjuju na isti dan. Naime, po tački 7. *Okvira za pripremanje i prikazivanje finansijskih izveštaja* (u daljem tekstu *Okvir*) "... Kompletan skup finansijskih izveštaja obično uključuje bilans stanja, bilans uspeha, izveštaj o promenama finansijskog položaja (koji se može prikazati na više načina, na primer: kao izveštaj o toku gotovine ili izveštaj finansijskih tokova), napomene i drugi izveštaji uz dopunski materijal za objašnjenje".
3) Za razumevanje i primenu *Standarda* neophodno je znati značenje sledećih termina:
   1. **Finansijski izveštaji** obuhvataju:
      - *izveštaj o finansijskom položaju /bilans stanja/,*
      - *izveštaj o ostvarenim rezultatima /bilans uspeha/,*
      - *izveštaj o tokovima gotovine,*
      - *izveštaj o promenama na kapitalu,*
      - *napomene* i
      - izveštaj o finansijskom položaju kakav bi bio na početku najranijeg uporednog perioda u situaciji kada privredni subjekt retroaktivno primeni (promenjene ili nove) računovodstvene politike ili kada retroaktivno preračunava stavke u svojim finansijskim izveštajima ili ih reklasifikuje.

2. ***Izveštajni (obračunski) period*** je period za koji se sastavljaju finansijski izveštaji.
3. ***Datum bilansa*** **(kraj *izveštajnog perioda*)** - to je datum na koji se sastavljaju finansijski izveštaji, odnosno dan na koji se završava *izveštajni (obračunski) period* za koji se sastavljaju finasijski izveštaji. Taj dan je najčešće 31.12. ili neki drugi *datum bilansa* u slučaju sastavljanja finansijskih izveštaja u toku godine (periodičnih ili po osnovu statusnih promena).
4. **Obelodanjivanje finansijskih izveštaja** - zvanično prikazivanje (stavljanje na uvid) javnosti finansijskih izveštaja.
5. ***Datum obelodanjivanja*** je dan pod kojim je nadležni organ privrednog subjekta (zakonski zastupnik) dopustio da se finansijski izveštaji obelodane. Ovaj datum treba razlikovati od dana na koji se sastavljaju finansijski izveštaji i datuma na koji se finansijski izveštaji usvajaju od nadležnog organa privrednog subjekta.
6. **Usklađivanje bilansa** je evidentiranje i iskazivanje, bilo u *izveštaju o finansijskom položaju /bilansu stanja/*, bilo u *izveštaju o ostvarenim rezultatima /bilansu uspeha/* poslovnih događaja koji su se desili u periodu od *datuma bilansa* (nakon *izveštajnog perioda*) do datuma njihovog obelodanjivanja. Dakle, radi se o uknjiženju promena, iako je datum njihovog nastanka u narednoj poslovnoj godini. Ovo knjiženje može imati uticaj i na druge finansijske izveštaje, a ne samo na *izveštaj o finansijskom položaju /bilans stanja/* i *izveštaj o ostvarenim rezultatima /bilans uspeha/*.
7. **Događaji nakon izveštajnog perioda** - radi se o poslovnim transakcijama i događajima, povoljnim i nepovoljnim po privredni subjekt, koji su se dogodili između datuma sastavljanja finansijskih izveštaja i datuma na koji su ti izveštaji odobreni za obelodanjivanje. Mogu se identifikovati dve vrste ovih događaja:
   1/ događaji koji pružaju dokaz stanja koja su postojala na *datum bilansa* - po osnovu ovih događaja **vrši se** usklađivanje pojedinih stavki u finansijskim izveštajima (a samim tim i odgovarajućih obelodanjivanja) i
   2/ događaji koji ukazuju na stanja koja su nastala nakon *datuma bilansa* (tj. nakon *izveštajnog perioda*) - po osnovu ovih događaja **se ne vrši** usklađivanje pojedinih stavki u finansijskim izveštajima. U okviru ove vrste događaja postoje dve podvrste tih događaja:
      - za koje se ne vrši obelodanjivanje (*na primer, u januaru mesecu preduzeće nastavlja da posluje: kupuje materijal, rezervne delove, koristi tuđe usluge, isplaćuje zarade, proizvodi proizvode, prodaje ih kupcima, naplaćuje potraživanja, isplaćuje*

obaveze, itd. - ove događaje, tj. transakcije dalje u Standardu nećemo obrađivati) i
- za koje se u *napomenama* vrši obelodanjivanje informacija o njima.

Iako se obelodanjivanje dobiti i drugih finansijskih informacija može uraditi i pre obelodanjivanja kompletnih finansijskih izveštaja, pod događajima nakon sastavljanja finansijskih izveštaja podrazumevaju se i oni koji nastaju posle obelodanjivanja dobiti i delova finansijskih izveštaja, a do dana obelodanjivanja kompletnih finansijskih izveštaja.

8. **Nepredviđeni događaj** - radi se o stanju ili situaciji kod kojih se krajnji ishod, dobitak ili gubitak, potvrđuje samo u slučaju da se dogode ili ne dogode jedan ili više neizvesnih budućih događaja.
9. **Obelodanjivanje dividendi** - dividende su obelodanjene ako su na odgovarajući način odobrene za isplatu (na primer, odlukom skupštine ako je u pitanju akcionarsko društvo), s tim da organ koji ih je odobrio nema diskreciono pravo da naknadno stopira njihovu isplatu, tj. da poništi svoju odluku.

4) *Standardom* se propisuje:
   1. u kojim slučajevima, i delimično kako, privredni subjekt usklađuje svoje finansijske izveštaje, po osnovu poslovnih događaja koji su nastali nakon *datuma bilansa* a do dana njihovog obelodanjivanja i
   2. informacije koje privredni subjekt treba da pruži o:
      - datumu na koji je odobreno obelodanjivanje finansijskih izveštaja i
      - događajima nakon *datuma bilansa* (tj. nakon *izveštajnog perioda*).
5) U okviru pojašnjenja *Standarda* obradićemo:
   - priznavanje i vrednovanje, tj. usklađivanje finansijskih izveštaja za događaje koji su se desili nakon *datuma bilansa* a pre datuma njihovog obelodanjivanja,
   - poslovne događaje za koje se ne vrši usklađivanje finansijskih izveštaja,
   - postupanja u vezi sa dividendama - obelodanjenim za raspodelu posle *datuma bilansa* (tj. nakon *izveštajnog perioda*),
   - uslove kada se načelo kontinuiteta, tj. neograničenog vremena poslovanja ne može primeniti pri sastavljanju finansijskih izveštaja i
   - obelodanjivanje finansijskih izveštaja.

2. Usklađivanje finansijskih izveštaja za događaje koji su se desili nakon *izveštajnog perioda* (10.7. - 10.8.)

1) U periodu od dana na koji se sastavljaju finansijski izveštaji pa sve do dana njihovog obelodanjivanja može se desiti poslovni događaj čije efekte na sredstva, obaveze, prihode ili rashode treba uneti u bilanse[1], iako je promena nastala u narednoj poslovnoj godini.
2) U nastavku dajemo primere nekoliko takvih promena:
   1. **Privredni subjekt nakon *izveštajnog perioda* dobija izvršnu sudsku presudu**:
      1/ presudom mu se nalaže da nekom drugom licu isplati određenu sumu novca ili da preda neku stvar ili učini uslugu. U ovom slučaju privredni subjekt treba da:
      - izvrši prilagođavanje već priznatog stanja (na primer, poveća iznos svojih već iskazanih obaveza do visine obaveze koju će imati po sudskoj presudi),
      - prizna stanje koje je presuđeno (na primer, prizna iznos obaveze, ako je nije ranije iskazao u svojim poslovnim knjigama).

      1. Ako je presudom dužan da plati svoju obavezu i, recimo, 1.000,00 din. za kamatu, knjiženje bi, pod uslovom da je osnovna obaveza već bila evidentirana u knjigovodstvu privrednog subjekta, bilo[2]:

Dnevnik glavne knjige finansijskog knjigovodstva

Red. br.	Broj računa		Opis promene	Iznos	
	Dug.	Potr.		Duguje	Potraž.
1.	562		Rashodi kamata	1.000,00	
		429	Ostale kratkoročne finansijske obaveze		1.000,00
			Za kamate		

      2/ presudom se drugoj strani u sporu nalaže da privrednom subjektu isplati određenu sumu novca sa pripadajućom zakonskom kamatom. U ovom slučaju ukoliko je potraživanje bilo indirektno otpisano izvršiće se njegovo oprihodovanje, kao i priznavanje prihoda od

[1]Kada kažemo "uneti u bilans", mislimo da se prvo vrši knjiženje na knjigovodstvenim računima, pa da se na osnovu tako promenjenog stanja na računima sastavljaju finansijski izveštaji.

[2]Iznosi u ovom i narednim primerima su hipotetički.

kamata, za period do 31. decembra godine za koju se sastavljaju finansijski izveštaji (ako je to *datum bilansa*).

1. Ako je potraživanje od 2.000,00 din. u potpunosti bilo indirektno otpisano, a pripadajuća kamata do 31. decembra je 300,00 din., knjiženje bi bilo:

Dnevnik glavne knjige finansijskog knjigovodstva

Red. br.	Broj računa		Opis promene	Iznos	
	Dug.	Potr.		Duguje	Potraž.
1.	2049		Ispravka vrednosti potraživanja od kupaca	2.000,00	
		685	Prihodi od usklađivanja vrednosti potraživanja i kratkoročnih finansijskih plasmana		2.000,00
			Za sudsku presudu		
1a.	220		Potraživanja za kamatu i dividende	300,00	
		662	Prihodi od kamata		300,00
			Za kamate		

Knjiženje ovih stavova podrazumeva da je potpuno izvesno da će se potraživanje moći u celosti naplatiti, tj. treba voditi računa i u kakvom se finansijskom stanju nalazi dužnik.

2. **Privredni subjekt nakon *datuma bilansa* (tj. nakon izveštajnog perioda) dobija informaciju koja ukazuje da je realna vrednost nekog njegovog sredstva obezvređena na *datum bilansa*, ili da je obezvređenje veće od, u bilansu, već priznatog obezvređenja***:
   1/ nad komitentom privrednog subjekta (recimo kupcem) otvoren je stečajni postupak. U ovom slučaju privredni subjekt treba da izvrši indirektno otpisivanje potraživanja od kupaca koja su nastala u poslovnoj godini za koju se sastavljaju finansijski izveštaji, a koja još nije naplatio (procenu visine otpisivanja mogle bi da urade stručne službe privrednog subjekta - recimo komercijala zajedno sa finansijskom službom). Ovo otpisivanje se radi jer je i u vreme za koje se sastavljaju finansijski izveštaji finansijska situacija kupca bila loša (za ovakvo postupanje treba da bude ispunjena i pretpostavka da komitent privrednog subjekta nije "preko noći" postao nelikvidan i dospeo u situaciju da se nad njim otvori postupak stečaja):

1. Nad kupcem je otvoren postupak stečaja. Nenaplaćeno potraživanje od kupca je 2.000,00 din., od čega je 1.500,00 din. potraživanje iz prethodne poslovne godine, tj. poslovne godine za koju se sastavljaju finansijski izveštaji. Izvršeno je 100% indirektno otpisivanje:

Dnevnik glavne knjige finansijskog knjigovodstva

Red. br.	Broj računa		Opis promene	Iznos	
	Dug.	Potr.		Duguje	Potraž.
2.	585		Obezvređenje potraživanja i kratkoročnih finansijskih plasmana	1.500,00	
		2049	Ispravka vrednosti potraživanja od kupaca		1.500,00
			Za knjiženje ispravke		

2/ osnovno stado, ili stoka u tovu je neposredno početkom januara ispoljila znake bolesti, koja je u januaru dovela do njihovog uginuća. Obzirom da je bolest nastupila, ali nije bila vidljiva na dan 31. decembra, tj. na *datum bilansa*, bilo bi neophodno izvršiti odgovarajuće umanjenje vrednosti te imovine privrednog subjekta:

1. Knjigovodstvena vrednost uginule živine (osnovnog stada) je 100.000,00 din.

Dnevnik glavne knjige finansijskog knjigovodstva

Red. br.	Broj računa		Opis promene	Iznos	
	Dug.	Potr.		Duguje	Potraž.
1.	580		Obezvređenje bioloških sredstava	100.000,00	
		032	Osnovno stado		100.000,00
			Za obezvređenje		

3/ privredni subjekt je zbog loše prodaje prinuđen da gotove proizvode prodaje po cenama nižim od cena po kojima je obračunao vrednost zaliha. Dakle, prodajne cene su niže od prodajnih cena koje su važile na dan 31. decembra a niže su i od cena koštanja na dan 31. decembra:

1. Početkom januara preduzeće je bilo prinuđeno da prodaje proizvode po ceni koja je 40% niža od prethodne, odnosno koja

je za 20% niža od cene koštanja. Ukupan efekat ovakvog sniženja je 100.000,00 din.
Ukoliko je fakat (utvrđen na osnovu navedenog sniženja cena) da je na *datum bilansa* trebalo zalihe vrednovati po nižim cenama, nakon obračuna konačne vrednosti zaliha stav za knjiženje bi bio:

U pogonskom knjigovodstvu:

Dnevnik glavne knjige klase 9

Red. br.	Broj računa		Opis promene	Iznos	
	Dug.	Potr.		Duguje	Potraž.
1.	980		Troškovi prodatih proizvoda i usluga	100.000,00	
		969	Odstupanja u troškovima gotovih proizvoda		100.000,00
			Za obezvređenje		

U finansijskom knjigovodstvu - ako je pre toga bilo knjiženo povećanje vrednosti zaliha:

Dnevnik glavne knjige finansijskog knjigovodstva

Red. br.	Broj računa		Opis promene	Iznos	
	Dug.	Potr.		Duguje	Potraž.
1.	120		Gotovi proizvodi	-100.000,00	
		630	Povećanje vrednosti zaliha nedovršene proizvodnje, gotovih proizvoda i nedovršenih usluga		-100.000,00
			Za knjiženje ispravke		

U finansijskom knjigovodstvu - ako je pre toga bilo knjiženo smanjenje vrednosti zaliha:

Dnevnik glavne knjige finansijskog knjigovodstva

Red. br.	Broj računa		Opis promene	Iznos	
	Dug.	Potr.		Duguje	Potraž.
2.	630		Smanjenje vrednosti zaliha nedovršene proizvodnje, gotovih proizvoda i nedovršenih usluga	100.000,00	
		120	Gotovi proizvodi		100.000,00
			Za knjiženje ispravke		

4/ privredni subjekt nakon *datuma bilansa* dobija od dobavljača dokument iz koga proizlazi promena nabavne vrednosti sredstava kupljenih u prethodnoj godini:

1. Od dobavljača je stigla faktura na iznos od 12.000,00 din. za troškove montaže opreme koja je obavljena u decembru 20x5. godine, ali je datum na fakturi datum iz januara 20x6. godine.
   Privredni subjekt treba za navedeni iznos da poveća nabavnu vrednost montirane opreme, da iznos fakture prikaže na računu obaveza koje nisu fakturisane i da u narednoj godini izvrši preknjižavanje na račun dobavljača.

Knjiženje u 20x5. godini bi bilo:

Dnevnik glavne knjige finansijskog knjigovodstva

Red. br.	Broj računa		Opis promene	Iznos	
	Dug.	Potr.		Duguje	Potraž.
1.	0230		Postrojenja i oprema	10.000,00	
	2709		Razgraničeni porez na dodatu vrednost u primljenim fakturama po opštoj stopi (osim plaćenih avansa)	2.000,00	
		4351	Dobavljači u zemlji - obaveze za nefakturisani materijal, robu ili usluge		12.000,00
			Za montažu		

Knjiženje u 20x6. godini bi bilo:

Dnevnik glavne knjige finansijskog knjigovodstva

Red. br.	Broj računa		Opis promene	Iznos	
	Dug.	Potr.		Duguje	Potraž.
1.	4351		Dobavljači u zemlji - obaveze za nefakturisani materijal, robu ili usluge	12.000,00	
	2700		Porez na dodatu vrednost u primljenim fakturama po opštoj stopi (osim plaćenih avansa)	2.000,00	
		4350	Dobavljači u zemlji		12.000,00
		2709	Razgraničeni porez na dodatu vrednost u primljenim fakturama po opštoj stopi (osim plaćenih avansa)		2.000,00
			Za knjiženje fakture iz prethodne godine		

5/ privredni subjekt je nakon *datuma bilansa* utvrdio proneveru (koju, recimo, nije utvrdio popisom) ili je utvrdio grešku u poslovanju:

1. U februaru 20x6. godine, dakle, nakon usvojenog popisa, nalazom finansijske policije utvrđena je nepravilnost u obračunavanju poreza na dodatu vrednost u iznosu od 20.000,00 din. Od navedenog iznosa na prethodnu godinu se, prema nalazu finansijske policije, odnosi 13.000,00 din.

Knjiženje u 20x5. godini bi bilo:

Dnevnik glavne knjige finansijskog knjigovodstva

Red. br.	Broj računa		Opis promene	Iznos	
	Dug.	Potr.		Duguje	Potraž.
1.		6040	Prihodi od prodaje robe na domaćem tržištu		- 13.000,00
		4709	Razgraničene obaveze za porez na dodatu vrednost u izdatim fakturama po opštoj stopi (osim plaćenih avansa)		13.000,00
			Za knjiženje ispravke		

Knjiženje u 20x6. godini bi bilo:

Dnevnik glavne knjige finansijskog knjigovodstva

Red. br.	Broj računa		Opis promene	Iznos	
	Dug.	Potr.		Duguje	Potraž.
2.	4709		Razgraničene obaveze za porez na dodatu vrednost u izdatim fakturama po opštoj stopi (osim plaćenih avansa)	13.000,00	
		4700	Obaveze za porez na dodatu vrednost po izdatim fakturama po opštoj stopi (osim primljenih avansa)		13.000,00
			Za knjiženje ispravke		

6/ privredni subjekt nakon okvirnog sagledavanja rezultata poslovanja odlučuje da obračuna i isplati 13-tu platu. *Knjiženje će se izvršiti na uobičajeni način za knjiženje plata i to pod datumom 31. decembra godine za koju se sastavljaju finanijski izveštaji.*

3. Poslovni događaji za koje se ne vrši usklađivanje finansijskih izveštaja (10.10. - 10.11.)

1) Postoje poslovni događaji koji nastaju u periodu nakon *datuma bilansa* (tj. nakon *izveštajnog perioda*) a do dana obelodanjivanja finansijskih izveštaja, koji se odnose na sredstva i obaveze koje je privredni subjekt imao na *datum bilansa*, ali se po osnovu njih ne vrši usklađivanje finansijskih izveštaja.
   Primeri za takve poslovne događaje mogu da budu: smanjenje berzanskih cena hartija od vrednosti, saobraćajni udes u kome je uništeno neko prevozno sredstvo, požar u kome je izgoreo materijal i sl.
2) O ovim događajima ćemo još govoriti kod objašnjenja obelodanjivanja finansijskih izveštaja.

4. Postupanje u vezi sa dividendama obelodanjenim za raspodelu posle *obračunskog perioda* (10.12. - 10.13.)

Ako privredni subjekt posle *datuma bilansa*, a pre datuma obelodanjivanja finansijskih izveštaja obelodani dividende koje će biti isplaćene vlasnicima kapitala obelodanjeni iznos dividendi ne priznaje kao obavezu na *datum bilansa* (a ni kao smanjenje neraspoređene dobiti). Ovakvo postupanje u skladu je sa *MRS 37 Rezervisanja, potencijalna sredstva i potencijalne obaveze*. Naime, navedeni Standard propisuje kriterijume za priznavanje sadašnjih obaveza, koje obelodanjeni iznos dividendi ne ispunjava - na *datum bilansa* privredni subjekt nije imao obavezu da isplati te dividende. U skladu sa *MRS 1 Prikazivanje finansijskih izveštaja* obelodanjeni iznos dividendi se iskazuje u *napomenama*.

5. Načelo kontinuiteta poslovanja - neograničenost vremena poslovanja (10.14. - 10.16.)

1) Privredni subjekt sastavlja finansijske izveštaje poštujući *načelo stalnosti* - kontinuiteta u poslovanju, tj. neograničenog vremena poslovanja. Finansijski izveštaji se sastavljaju kao da će privredni subjekt neograničeno dugo poslovati. Međutim, postoje poslovni događaji koji bitno remete navedenu pretpostavku neograničenog vremena poslovanja. Na primer, vlasnici i uprava privrednog subjekta nameravaju da likvidiraju privredni subjekt (da ga zatvore) ili privredni subjekt toliko loše posluje da uprkos želji vlasnika i uprave da privredni subjekt radi nema realne alternative njegovoj likvidaciji.
2) *Standardom* se ne predviđa obaveza usklađivanja iznosa povodom navedenih potencijalnih događaja likvidacije privrednog subjekta, već se predviđa obaveza fundamentalne promene računovodstvene pretpostavke neograničenog vremena poslovanja. To znači da se procenjivanje imovine privrednog subjekta ne bi vršilo, primarno, po nabavnoj vrednosti (istorijskim troškovima) već po, recimo, tržišnim vrednostima. Treba, dakle pristupiti revalorizaciji (proceni) sredstava. Knjiženje ove revalorizacije bi se vršilo na isti način kao i uobičajene revalorizacije, pa to na ovom mestu nećemo posebno objašnjavati.
3) *MRS 1 Prikazivanje finansijskih izveštaja* zahteva da se izvrše određena obelodanjivanja ukoliko:
   - finansijski izveštaji nisu pripremljeni na osnovu načela stalnosti ili
   - je rukovodstvo uvereno u postojanje značajne neizvesnosti vezane za događaje ili stanja koji mogu da izazovu značajnu sumnju u mogućnost privrednog subjekta da nastavi sa poslovanjem na načelu stalnosti.

Događaji ili stanja koji zahtevaju obelodanjivanje mogu da nastanu nakon *datuma bilansa* (tj. nakon *izveštajnog perioda*).

6. Obelodanjivanje finansijskih izveštaja (10.17. - 10.22.)

1) U sklopu finansijskih izveštaja privredni subjekt prikazuje odgovarajuće informacije u pisanom (opisnom) obliku:
   - o datumu obelodanjivanja finansijskih izveštaja i
   - neusklađujućim događajima nakon *datuma bilansa* (tj. nakon *izveštajnog perioda*) a do dana njihovih obelodanjivanja.
2) Radi toga ćemo obraditi:
   - datum odobrenja za obelodanjivanje finansijskih izveštaja,
   - informacije o neusklađujućim događajima nakon *datuma bilansa* (tj. nakon *izveštajnog perioda*) i
   - ažuriranje obelodanjenih informacija o stanju na *datum bilansa*.

a) Datum odobrenja za izdavanje finansijskih izveštaja

1) Za korisnike finansijskih izveštaja je značajno da znaju pod kojim datumom su finansijski izveštaji odobreni za izdavanje, tj. koji je datum njihovog obelodanjivanja, jer im taj datum služi kao orijentir da znaju koji događaji nisu sadržani u finansijskim izveštajima.
2) Pri obelodanjivanju datuma odobrenja za izdavanje finansijskih izveštaja treba obelodaniti i činjenice da li pravo na izmenu i dopunu finansijskih izveštaja nakon njihovog izdavanja (njihovog obelodanjivanja) imaju vlasnici i rukovodstvo privrednog subjekta.
3) Da bi se odredio *datum obelodanjivanja* treba znati sledeće činjenice, odnosno moguće postupke odobravanja za obelodanjivanje finansijskih izveštaja:
   1. U pojedinim privrednim subjektima finansijski izveštaji se dostavljaju akcionarima na odobrenje nakon dana njihovog zvaničnog obelodanjivanja. U takvim slučajevima smatra se da su finansijski izveštaji odobreni za izdavanje (upotrebu) na datum izvornog izdavanja, a ne na datum kada su akcionari odobrili finansijske izveštaje.

      Na primer:
      1. *Računovodstvo je 20. februara sastavilo finansijski izveštaj i dostavilo ga upravi privrednog subjekta na usvajanje.*
      2. ***Uprava ga je usvojila i odobrila za izdavanje 25. februara.***

3. *Finansijski izveštaji su 13. aprila dostavljeni akcionarima.*
4. *Uprava privrednog subjekta je 15. aprila obelodanila informacije o dobiti.*
5. *Skupština akcionara je odobrila finansijske izveštaje 5. maja.*
6. *Odobreni finansijski izveštaji su 6. maja dostavljeni nadležnom organu privrednog subjekta.*

Dakle, na osnovu navedenih datuma konstatujemo da je datum odobrenja za izdavanje finansijskih izveštaja 25. februar - datum pod kojim ih je uprava privrednog subjekta odobrila za izdavanje. Podrazumeva se da se finansijski izveštaji u zakonski propisanom roku moraju dostaviti i nadležnoj državnoj instituciji.

Pre dostavljanja finansijskih izveštaja nadležnoj državnoj instituciji računovodstvo privrednog subjekta je dužno da u finansijske izveštaje u skladu sa Standardom uključi sve događaje koji su se desili od datuma bilansa do datuma obelodanjivanja finansijskih izveštaja.

2. U slučaju da se od uprave privrednog subjekta traži da finansijske izveštaje dostavi nadzornom odboru na razmatranje, pod datumom odobrenja za izdavanje se smatra datum kada je uprava finansijske izveštaje dostavila nadzornom odboru.

   Na primer:
   1. *Računovodstvo je 20. februara sastavilo finansijski izveštaj i dostavilo ga upravi privrednog subjekta na usvajanje.*
   2. ***Uprava ga je usvojila i odobrila za izdavanje svom nadzornom odboru 26. februara.***
   3. *Nadzorni odbor je odobrio finansijske izveštaje 28. februara.*
   4. *Finansijski izveštaji su 13. aprila dostavljeni akcionarima.*
   5. *Uprava privrednog subjekta je 15. aprila objavila informacije o dobiti.*
   6. *Skupština akcionara je odobrila finansijske izveštaje 5. maja.*
   7. *Odobreni finansijski izveštaji su dostavljeni nadležnom organu privrednog subjekta.*

   Dakle, na osnovu navedenih datuma konstatujemo da je datum obelodanjivanja finansijskih izveštaja 26. februar - datum pod kojim ih je uprava privrednog subjekta odobrila za izdavanje nadzornom odboru.

b) Informacije o neusklađujućim događajima nakon *izveštajnog perioda*

1) Ako su događaji koji nisu usklađeni nakon *datuma bilansa,* tj. nakon *izveštajnog perioda* (jer su u pitanju neusklađujući događaji) značajni, privredni subjekt obavezno obelodanjuje informacije o njima. Te informacije treba da sadrže:
   - prirodu događaja i
   - procenu finansijskih efekata tih događaja ili iskaz (izjavu) da se takva realna procena ne može izvršiti.
2) U nastavku dajemo nekoliko primera neusklađujućih poslovnih događaja, koji su takve važnosti da bi neobjavljivanje informacija o njima moglo uticati na donošenje ispravnih odluka i ocena korisnika finansijskih izveštaja:
   1. značajna poslovna spajanja nakon *datuma bilansa* tj. nakon *izveštajnog perioda* (*MSFI 3 Poslovne kombinacije* zahteva specifična obelodanjivanja u takvim slučajevima) ili otuđenje značajnog povezanog privrednog subjekta:

      "Preduzeće je dana 15. januara 20x3. godine[3] tekuće godine prodalo svoje zavisno preduzeće "Kosmos" d.o.o. za 15.900.000,00 din. Knjigovodstvena vrednost tog ulaganja je bila 15.000.000,00 din.";

   2. najavljivanje plana prestanka poslovanja (u skladu sa *MSFI 5 Stalna sredstva namenjena prodaji i poslovanja koja su prestala*):

      "Zbog slabe profitabilnosti vlasnici preduzeća su odlučili da proizvodni program trikotaže prestane sa poslovanjem i da se oprema tog proizvodnog programa proda. Efekte ovakvog razvoja poslovnih događaja nije moguće precizno kvantitativno izraziti";

   3. veće nabavke sredstava, klasifikovanje stalnih sredstava u *sredstva koja se drže za prodaju* (u skladu sa *MSFI 5 Stalna sredstva namenjena prodaji i poslovanja koja su prestala*), druga otuđenja sredstava i eksproprijacija od strane države sredstava veće vrednosti:

      "Preduzeće je 10. januara 20x3. godine kupilo mlin sa magacinom vrednosti 15.000.000,00 din.";

   4. uništenje glavnog proizvodnog pogona u požaru nakon *datuma bilansa* (tj. nakon *izveštajnog perioda*), značajno oštećenje opreme i sl.:

      "Dana 10. februara izgorio je pogon Trikotaže. Procenjena vrednost štete je 50.000.000,00 din. Pogon se ne može obnoviti. Neophodna je izgradnja iz početka. Pogon nije bio osiguran";

[3]Za ove primere 20x2. godina je bila izveštajna godina.

5. najava ili početak sprovođenja značajnog plana restrukturiranja privrednog subjekta:

   "Dana 10. februara 20x3. godine započinje postupak restrukturiranja Preduzeća. Predviđeno je da sprovođenje plana traje 3 meseca od dana započinjanja";

6. značajne transakcije sa običnim akcijama i potencijalne transakcije sa običnim akcijama posle *datuma bilansa* tj. nakon *izveštajnog perioda* (*MRS 33 Zarade po akciji* zahteva od privrednog subjekta da obelodani opis takvih transakcija, osim onih koje se odnose na kapitalizaciju i besplatnu podelu akcija, usitnjavanje i ukrupnjavanje akcija kod kojih se prema tom Standardu zahteva usklađivanje):

   "*Dana 15. januara 20x3. godine Akcijski fond je na berzi prodao 1.000 komada akcija Preduzeća koje su bile u njegovom posedu. Postignuta je prodajna cena od 2.000,00 din. po komadu*";

7. neuobičajeno velike promene cena sredstava ili kursa nakon *datuma bilansa* (tj. nakon *izveštajnog perioda*):

   "Zbog otvaranja tržišta prema inostranstvu i prisustva novih konkurenata cene materijala koje Preduzeće kupuje opale su u proseku za 25%. Puni efekat ovih promena na buduće poslovanje trenutno nije moguće dati, jer će Preduzeće snižavanjem prodajnih cena svojih proizvoda pokušati da poveća svoju prodaju";

8. promene poreskih stopa ili poreskih zakona koji su na snazi ili su stupili na snagu nakon *datuma bilansa* (tj. nakon *izveštajnog perioda*), a koji imaju značajan učinak na tekuće i *odložene poreske obaveze*:

   "Dana 10. februara 20x3. godine stupila je na snagu izmena poreskih propisa kojom se snižava stopa poreza na promet proizvoda koje Preduzeće proizvodi i prodaje. Navedeno sniženje će pozitivno uticati na povećanje prihoda, s tim da se trenutno ne može izvršiti kvantifikacija tih efekata";

9. preuzimanje značajnih obaveza ili potencijalnih obaveza - na primer, davanje značajnih garancija:

   "Dana 15. februara 20x3. godine Preduzeće je za preduzeće "Soko" Beograd dalo garanciju njegovoj poslovnoj banci na iznos od 10.000.000,00 din. Garancija se odnosi na kredit koji je preduzeće "Soko" uzelo od banke "Sistem" iz Beograda";

10. početak sudskog postupka koji nastaje isključivo radi događaja nastalih nakon *datuma bilansa* (tj. nakon *izveštajnog perioda*):

"Dana 16. februara 20x3. godine protiv Preduzeća je poveden sudski postupak zbog ekološke štete koju je u februaru 20x3. godine izazvalo svojim otpadnim vodama. Odštetni zahtev je 1.000.000,00 din. Ishod spora nije izvestan".

c) Ažuriranje obelodanjivanja o stanjima na *datum bilansa*

U slučaju da privredni subjekt nakon *datuma bilansa* (tj. nakon izveštajnog perioda) primi informaciju o nekom poslovnom događaju koji je postojao na *datum bilansa* (a privredni subjekt tada nije znao za njega), treba da uradi ažuriranje dotadašnjih obelodanjivanja u svetlu tih novih informacija. Ažuriranje obelodanjivanja će uraditi čak i kada ažurirane informacije ne utiču na iznose koje on priznaje u svojim finansijskim izveštajima. *Na primer, privredni subjekt u januaru mesecu na osnovu razvoja događaja u sudskom sporu stiče informaciju o postojanju potencijalne obaveze na datum bilansa. Na osnovu dobijenih informacija privredni subjekt prvo u skladu sa MRS 37 Rezervisanja, potencijalne obaveze i potencijalna sredstva proverava da li ima uslova za priznavanje obaveza i ukoliko nema vrši ažuriranje dotada urađenih obelodanjivanja.*

006.44:657.2
336.146(497.11)

ПЕТРОВИЋ, Зоран, 1963-

Finansijsko izveštavanje / Zoran Petrović. - 2. izd. - Beograd
: Univerzitet Singidunum, 2020 (Beograd : Birograf). - 410 str. : tabele
; 24 cm

Tiraž 600. - Napomene i bibliografske reference uz tekst.

ISBN 978-86-7912-729-7

а) Рачуноводство - Стандарди б) Финансијски извештаји - Србија

COBISS.SR-ID 73266697

©2022.
Sva prava zadržana. Nijedan deo ove publikacije ne može biti reprodukovan u bilo kom vidu i putem bilo kog medija, u delovima ili celini bez prethodne pismene saglasnosti izdavača.

www.singidunum.ac.rs

9 788679 127297

Zoran Petrović

Finansijsko izveštavanje

Udžbenik Finansijsko izveštavanje namenjen je studentima Univerziteta "Singidunum" iz Beograda za predmet "Finansijsko izveštavanje". U udžbeniku su obrađeni Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja. Struktura udžbenika prilagođena je nastavnom planu i programu smera "Računovodstvo i revizija". U tom smislu u udžbeniku nisu ravnomerno obrađeni svi Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja. Manje detaljno su obrađeni oni Standardi koji su izučavani u okviru predmeta "Računovodstvo" i "Upravljačko računovodstvo", kao i Standardi koji se detaljnije izučavaju u okviru master studija na Univerzitetu "Singidunum".

Singidunum University